GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Published under the Authority of the Government of His Highness the Maharaja Gaekwad of Baroda.

GENERAL EDITOR

B. BHATTACHARYYA, M.A., Ph.D.,
Rājaratna.

No. LIX

शब्दरत्नसमन्वयकोशः ।

ŚABDARATNASAMANVAYA KOŚA

OF

KING SĀHAJĪ OF TANJORE

Critically edited with an introduction and index by

VITTHALRAM LALLURAM SHASTRI,
SANSKRIT MAHĀVIDYĀLAYA, BARODA

With a foreword by

THE GENERAL EDITOR

Baroda
Oriental Institute
1932

Printed by P. Knight at the Baptist Mission Press, 41, Lower
Circular Road, Calcutta, and Published on behalf of the
Government of His Highness the Maharaja
Gaekwad of Baroda by Benoytosh
Bhattacharyya, Director,
Oriental Institute,
Baroda.

Price Rs. 11-0-0.

FOREWORD.

The *Śabdaratnasamanvaya* a Sanskrit lexicon of a very high order, is now presented to the public as No. LIX of the *Gaekwad's Oriental Series.* This, unlike the famous *Amarakosa,* belongs to the Nānārtha class of lexicons where words are arranged in a strict alphabetical order according to finals. These are further arranged according to the number of syllables contained in them in their ascending order, all the meanings being given against each. The following may be cited as good examples of lexicons belonging to the Nānārtha class :—

1. *Medinīkośa* of Medinīkara.
2. *Visvalocanakośa* of Śridharasena.
3. *Anekārthasamgraha* of Hemacandra.

No apology is needed for bringing out a critical edition of an important lexicon as this, chiefly because of its peculiarity of arrangement and wealth of synonyms. The literature on Sanskrit lexicography, moreover, is so vast and the published works are so few that it is considered very desirable that attention of scholars should be directed to this branch of technical literature, and important works published without any very great delay. A few years back in this very Series we had offered an important lexicon, namely the *Keśavakalpadru,* and within a few years we have again the pleasure of presenting another remarkable lexicon which may safely pass as a standard work. Another reason why this work has been taken up is, that its Royal author Sāhajī of Tanjore whose erudition and scholarly acumen were not a whit less than those of the greatest Brahmin Pandits of his age, belonged to the Maratha race. He is described in the works composed during his reign as a linguist and a conqueror and as great in all respects. All the Maratha princes of Tanjore were great patrons of learning and

were famous for their erudition, refinement and culture. Shivaji the Great had a special leaning for lexicons and for the employment of suitable administrative terms in vernacular, and he caused to be prepared by one of the most learned Pandits of his court a dictionary entitled the *Rājavyavahārakośa* in which Sanskrit equivalents for all administrative terms in Persian were given. The *Śabdaratnasamanvaya* will, therefore, beat all other lexicons in importance, not only because it is a standard work but also because of its Royal authorship and its Maratha connection, showing that the early Maratha rulers were as enlightened as any of the modern Maratha princes and they had always carried with them the legacy of a great culture.

This work has been edited by Pandit Viṭṭhala Śāstrī of the Sanskrit Mahāvidyālaya of Baroda who has already made a name by his erudition in Sanskrit Grammar and Lexicography. This learned Pandit has added a scholarly introduction which is extremely valuable and can be read by all with pleasure and profit.

The present edition is based on three MSS. belonging to the Oriental Institute, Baroda and the Tanjore Palace Library, as under :—

1. A paper manuscript belonging to the Library of the Oriental Institute at Baroda. The text is almost wholly based on this manuscript, No. 9180 which is dated Samvat 1846 and is complete. This is styled as क.

2. A transcript supplied from the Tanjore Library. This manuscript is numbered 5560 and is incomplete both in the beginning and at the end. This is designated as ख.

3. A transcript prepared as above from No. 5559 of the Tanjore Library. This is complete and is designated as ग. The work as found in this manuscript is not in the form of verses, but only gives a list of words occurring in the former together with their meanings.

The colophon in No. 3 supplies the author's name and identity [1] as follows :—

इति श्रीमन्महोदधिवेलावलयिते इलावलयविख्यातकीर्तेः सकलकला-निधेर्विद्यारण्यपञ्चाननस्य श्रीमन्महाराजशाहराजस्य कृतौ शब्दरत्नसम-न्वयाभिधे राजकोशे etc.

The author of the present work, as has been pointed out already, is the great Maratha king Sāhajī of Tanjore who ruled over the Tanjore kingdom from A.D. 1684–1712. This is not the place to recapitulate the history of the Tanjore kingdom and that of the Maratha kings and the manifold vicissitudes and reverses of fortune through which all the rulers had to pass before Tanjore was taken over by the British under Lord Dalhousie's irresistible policy of lapse.

The history of Tanjore, the garden of the South, is fascinating, and no one can peruse it without a mixed sense of pathos and glory. The kings were all good and cultured and they were always engaged in acts beneficial to their subjects. They were noted for their able administration, character, charity and patronage to literature and fine arts. In fact, they made Tanjore the home of fine arts and culture from which they penetrated in all directions throughout the confines of Southern India, and yet they could not survive the surging waves of British domination.

The *History of the Maratha Rājās of Tanjore* has been told very eloquently by Mr. K. S. Subramanian, Lecturer in History, Maharaja's College, Vizianagram, and therefore those who are interested in a detailed

---

1 Regarding the authorship not the least doubt need be entertained. Both Burnell and P P S Shastri definitely attribute this work to King Sāhajī Moreover, the second introductory stanza, p.1, line 7 makes a faint reference to Sāhajī with the words सहजे ऽपि गजे where Sahaje really stands for King Sāhajī. See Burnell's *Catalogue of MSS in the Tanjore Palace Library*, p 52 b, and P P. S Shastri's new catalogue, Vol IX, pp. 3904–3906 Moreover, in all the colophons of the present work it is called the *Rājakośa*, which also points to its royal authorship

account of the Maratha Rajas should refer to this masterly production. A brief summary of the history of Tanjore particularly with reference to the reign of Sāhajī is what is required here by way of introduction.

Tanjore, briefly speaking, was included in a principality under the Vijayanagara Dynasty and was administered by governors appointed by the Vijayanagara kings. The Cholas were the first governors, one of whom, Vīra Narasiṁha, rebelled against the emperor. When the rebellion was brought under control the principality was broken up and the Tanjore country was handed over to one Sevāppā, the first Nāyaka ruler of Tanjore who had married the sister-in-law of the late emperor (A.D. 1544).

With the fall of the Vijayanagara kingdom (1646 A.D.) the Sultan of Bijapur became the overlord of the whole territory to the south of the Coramandel and levied tribute. Vijayarāghava the last Nāyaka king was killed by his enemy the Nāyaka Rājā of Madura (1673 A.D.) on his refusal to marry a Tanjore princess to him

Chokka the victorious Nāyaka king of Madura appointed his foster brother Alagiri as the Governor of Tanjore, but Alagiri with his characteristic ingratitude asserted his independence soon after.

In the meantime the young son of Vijayarāghava the last of the Nāyaka kings of Tanjore sought the help of the Sultan of Bijapur in regaining his throne after the removal of the impostor Alagiri.

Sultan Adil Shah of Bijapur ordered Veṅkājī, son of Sāhajī Bhonsle and lord of the Bangalore Jāhgir to render necessary help for the restoration of Cheṅgamaladāsa after the expulsion of Alagiri the impostor. Veṅkājī won a crushing victory after which he took the capital and made Chengamaladāsa the king of Tanjore. Ekojī could, however, easily have anointed himself king of

Tanjore, but he purposely avoided it, as he disliked the idea of alienating himself from the Sultan. But on the death of the Sultan he threw his conscience to the winds and occupied Tanjore without even firing a shot, when the weak Nāyaka king Chengamaladāsa fled for his life

Venkājī or Ekojī was the son of Sāhajī Bhonsle a military officer of high rank in the Bijapur kingdom who had married two wives. While Śivājī the great was his son through the first wife, Ekojī or Veṅkājī, our author's father, was his son through the second.

Veṅkājī was the first Maratha king to rule over Tanjore in the place of the Nāyaka Rājās, the faithful dependents of the Vijayanagara emperors, who ruled over the country for over a century and a quarter. He was already the master of the Bangalore Jāhgir, to which he had succeeded immediately after his father's death in 1664 A.D. The most important event during his reign was Śivājī's invasion of the territory in 1676–77 A.D. claiming his portion of the Bangalore Jāhgir the property of their father. Family quarrels of the bitterest kind ensued and the result was that a treaty was concluded by which Ekojī bound himself to pay a tribute to Śivājī and acknowledged him as his suzerain instead of the Bijapur kings, in A.D. 1680. After a distinguished rule of seven years Ekojī died in 1683 and the kingdom passed on to his eldest son Sāhajī.

When Sāhajī ascended the throne, he was barely in his twelfth year. But he was extremely clever and brilliant. Moreover, he obtained for his help the trained and loyal ministers of his father and, therefore, his administration was a great success.

Sāhajī was much attached to his brothers and even to his cousin Rājārāma, the son of Śivājī. While Sāhajī lived in the capital he made his two younger brothers governors of the two principalities under him. Sāhajī maintained good relations even with the Sultan of Bijapur,

probably with a view to check the growing menace of the Moghul advance on Southern India On the death of Śivājī the fortune of the Maratha power was on the wane, and the centre of the Maratha opposition to the Moghuls was shifted to Gingee. Rājārāma and Tārābāi his worthy queen offered stout resistance to the incursions of the Moghuls, and Sāhajī's father continuously helped him in distress though he knew full well that it was a hopeless job. Sāhajī also followed in the footsteps of his father and helped Rājārāma till Gingee finally fell in 1698 A.D.

Since 1691, even before Gingee fell, Tanjore was held from the Moghul by Zulfikar Ali Khan the Moghul General who began levying a tribute estimated at four lakhs of rupees from king Sāhajī of Tanjore. Daud Khan his successor visited Tanjore periodically for his dues and thus the Maratha kings of Tanjore shifted their allegiance from Bijapur to Śivājī and from Śivājī to the Moghul.

But for this change in suzerainty Tanjore had nothing to lose. There was peace and plenty in the kingdom, and subjects were all contented and happy. The king had enough money and ample leisure to devote to public charity, as is evident from the various acts of public benefit done by him during his life-time.

Sāhajī repaired the fort of Tanjore, erected free hospitals and choultries for the poor He brought expert physicians from Arabia to look after the hospitals. Civil and criminal courts were established, and an efficient military force was maintained by him.

Himself a scholar of high eminence he was besides a great lover and a patron of learning and fine arts. He granted an entire village by name Sāhājīpuram to a band of learned Paṇḍits for their maintenance in 1693. His own erudition and the patronage he bestowed on his

court Pandits will be evident from the stupendous list of works composed by himself and his Paṇḍits mentioned below. This is only a cursory list and it is quite probable that many other works written either by King Sāhajī or by his associates must have been lost.

The following works are attributed to Sāhajī and manuscript copies are to be found in the Tanjore Palace Library besides the present work *Śabdaratnasamanvaya*.

1. *Śabdārthasangraha*, Nos 5063 and 5064 described in the *Descriptive Catalogue of the Tanjore Library*, Vol. IX.
2. *Candraśekhāravilāsanātaka* No. 4359 described in the same Catalogue, Vol. VIII.
3. *Aṣṭapadī*, a musical work described in Burnell's Catalogue of Tanjore MSS., p. 156 b. This appears to be the same as *Sāharājāstapadī* by Śrīnivāsa in praise of Sāhajī (No. 4234 of the new Descriptive Catalogue, Vol VII).

Sāhajī maintained an astonishing number of 46 Paṇḍits in his court and they were very liberally patronized by him. The Paṇḍits well versed in different branches of Sanskrit learning and vernaculars are said to have written either at the instance of the King or during his reign quite a large number of works. The following among others are known and many among them are still preserved in the various public libraries in manuscript form.

No	Author	Works	Subjects	Reference
1	Āppā Dīksita .	(i) Ācaranavanitā .. (ii) Gaurīmayūracampū (iii) Madanabhūsana bhāna	Dharmaśāstra Kāvya Nātaka	History,[1] p 31 Do Do
2	Āppā Sāstrī (later known as Brahmānanda)	(i) Prāyaścittadīpikā (ii) Upagranthadīpa	Dharmaśāstra Vedalaksana	*Ibid*, p 34 Do
3	Gangādharamakhī, minister of Ekojī and adviser of Sāhajī	(i) Bhosalavaṁśāvalī	Kāvya .	Descriptive Catalogue of Skt MSS in Tanjore Library by P P S Shastri (Vol VII, No. 4232) Deals mainly with Sāhajī
4	Cokkanātha .	(i) Kāntimatīparinaya or Kāntimatīsāharājīyam	Nātaka ..	*Ibid.* (Vol VIII, Nos 4339–41)
5	Tryambakarāyamakhī, minister of Sāhajī and son of Gangādhara	(i) Dharmakūta (ii) A work on Strīdharma	Dharma " .	Printed in the Sri Vani Vilasa Press History, p 31
6	Narasimha	(i) Gunaratnākara	Alankāra .	Tanjore Descriptive Catalogue, Vol IX, Nos 5207-10, in praise of Sāhajī
7	Narasimharāyamakhī, elder brother of Tryambakarāyamakhī	(i) Tripuravijayacampū	Kāvya	History, p 30
8	Nallākavi .	(i) Subhadrāparinaya	Nātaka .	Madras Oriental MSS Library Triennial Des. Cat I 1 c (Skt), No 788
9	Nallādīksita or Bhūminātha-kavi	(i) Dharmavijaya-campū.	Kāvya ..	Tanjore Des. Cat, Vol VII, No. 4231; treats of the life of Sāhajī
10	Nārāyana ..	(i) Śabdabhedanirūpana (ii) Sāharājanaksatramālā	Kośa . Kāvya	Do (Vol. IX, No. 5303). Do (Vol. VII, No 4236).
11	Periyappakavi .	(i) Śrngāramañjarī sāhajīyam	Nātaka	History, p 32, Mad Trien., II 1, c No 1843
12	Bhagavantarāyamakhī, younger brother of Tryambaka	(i) Uttaracampū . (ii) Mukundavilāsa .. (iii) Rāghavābhyudaya	Kāvya Kāvya .. Nātaka ..	History, p 31. Do Do
13	Bhāskaradīksita, teacher of Krsnānanda	(i) Ratnatulikā, a commentary on Siddhāntasiddhāñjana of his pupil (ii) Unmattarāghava ..	Advaita . Nātaka ..	Text is printed in Triv. Series. Kavyamala edition, No 17 History, p. 32

[1] History. refers to Mr Subramanian's *History of the Maratha Rajas of Tanjore*.

No	Author.	Works	Subjects	Reference
14	Mahādevakavi ..	(i) Adbhutadarpana	Nātaka	History, p 32 Kavyamālā edition 55.
		(ii) Śukasandeśa ..	Kāvya .	History, p. 32
15	Rāmabhadra-dīksita.	(i) Jānakīparinaya ..	Nātaka ..	Do
		(ii) Paribhāsāvrttitīkā	Grammar .	Do
		(iii) Śrngāratilakabhāna	Nātaka .	Do
		(iv) Ṣaddarśanasiddhāntasangraha	Darśana	Do.
		(v) Patañjalicaritra	Kāvya .	Kavyamālā edition.
16	Laksmana ..	(i) Sāharājasabhāsarovarnini	Kāvya ..	Tanjore Des. Cat., Vol VII, No 4235
		(ii) Sāharājīyam ..	Alankāra .	Do. Vol IX. Nos. 5304-05
17	Vīrarāghava .	(i) Pārvatīstotra .	Stotra .	History, p 33
		(ii) Rāmarājyābhiseka	Nātaka .	Do
		(iii) Vallīparinaya ..	Kāvya ..	Do See XXI, Mad Des Cat, Nos. 12634 and 12643 for Nos ii and iii
18	Venkatakrsna-dīksita.	(i) Uttaracampū ..	Kāvya .	History, p 31.
		(ii) Kuśalavijaya ..	Nātaka .	Do
		(iii) Nateśavijaya .	Kāvya .	Printed in Sri Vani Vilasa Press
		(iv) Rāmacandrodaya..	Kāvya ..	History, p. 31
19	Venkateśvara ..	(i) Unādinighantu ..	Kośa .	Tanjore Des Cat., Vol IX, No 4732.
20	Vedakavi ..	(i) Jīvānanda ..	Nātaka .	Kavyamālā edition, No. 27
		(ii) Vidyāparinaya ..	Nātaka .	Kavyamālā edition, No. 39
21	Śesācalapati	(i) Kośalabhosalīyam	Kāvya ..	Tanjore Des. Cat., Vol VII, No. 4233; deals with Sāhajī's life and doings.
22	Srīdharavenkateśa or Āyyaval.	(i) Padamanimañjarī	Kośa ..	Do Vol IX, Nos. 5011-12 The author composed the work jointly with Nallāśāstrī and Venkateśvaraśāstrī
		(ii) Sāhendravilāsa ..	Kāvya ..	Do Vol VII, No 4230.
23	Śrīnivāsa ..	(i) Sāharājāstapadī ..	Kāvya ..	Do. Vol. VII, No 4234; set to musical tunes on the style of Gītagovinda
24	Sumatīndra ..	(i) Jayaghosana ..	Kāvya ..	Do. Vol. VII, Nos. 4237, 4238, in praise of Sāhajī.

It is stated in the *Advaitakīrtana*, a Tamil work preserved in the Tanjore Library, that Sāhajī led the life of a Yogī in the last part of his life, and that he was highly devoted to the Sannyāsins of the Advaita school. His sister was also a Yoginī according to *Bhosalavaṁśāvalī*. This is a common feature found in the Maratha rulers, a sort of non-attachment to worldly things being prominent in them, as in this instance from Śivājī to Ekojī and Ekojī to Sāhajī.

Another thing worthy of mention is that even in ancient times the kings used to extend liberal patronage to Paṇḍits who prepared lexicons for them, and probably this technical branch of Sanskrit literature would not have made any progress without the help and the patronage of Royal personages. A list of such Kośas prepared from the earliest times, either at the instance of kings or during their reign, therefore, is likely to prove very interesting.

No	King	Century	Author	Work
1	Vikramāditya	5th cen. A D.	(i) Amarasimha	Nāmalingānuśāsana.
			(ii) Vararuci	Nāmamālā
			(iii) Mahākṣapanaka	Anekārthadhvanimañjarī
			(iv) Kālidāsa(?)	Nānārthaśabdaratna
2	Kṛṣṇarāja III of Mānyakheta.	10th cen.	(i) Halāyudha	Abhidhānaratnamālā
3	Bhoja	11th cen	(i) Niculakavi Yogīndra	'Taralā', a commentary on the Nānārthaśabdaratna, attributed to Kālidāsa
4	Jayasiṁha of Kashmir.	12th cen	(i) Mankha	Anekārthakośa
5	Lakṣmaṇasena of Bengal	Do	(i) Puruṣottama	Trikāṇḍaśesa Ekākṣarakośa. Dvirūpakośa. Varṇadeśanā. Hārāvalī
6	Śrīdhara, a scion of the Sena family and son of Munisena	Do.	(i) Śrīdhara himself	Muktāvalī or Viśvalocana.

No	King	Century	Author	Work
7	Jayasimha and Kumārapāla, the kings of Gujerat.	12th cen	(i) Hemacandra	Abhidhānacintāmani. Anekārthasamgraha Nighantuśesa. Deśīnāmamālā
8	Ganga kings of Orissa	13th cen .	(i) Medinīkara, a governor under the Ganga kings	Medinīkośa
9	Rājarāja, son of Kulottunga Cola	12th-13th cen	(i) Keśavasvāmin	Nānārthārnavasanksepa
10	Madanapāla ..	14th cen ..	(i) Madanapāla himself	Madanapālanighantu (medical)
11	Harihara II of Vijayanagara	Do	(i) Mādhava, son of Mayana	Ekāksaranāmamālā
12	Emperor Akbar	16th cen.	(i) Bhānucandra Gani disciple of Suracandra	Viviktanāmasangraha
			(ii) Krsnadāsa ..	Pārasīkapiakāśa (Persian-Sanskrit)
			(iii) Pundarīkavitthala	Śīghrabodhanāmamālā
13	Bharatamallika, zemindar of the Harihara Khān family	Do	(i) Bharatamallika himself	'Mugdhabodhinī', a commentary on Amarakośa Dvirupadhvanis amgraha Ekavarnārthasamgraha
14	Mūrchhā (Mucca) Khān.	17th cen .	(i) Mathureśa .	Sabdārtharatnāvalī.
15	Kīrtisimha, the Mahārājakumāra of the Mahīpāravisaya in the Bāghela territory.	Do	(i) Bhānujī Dīksita, son of Bhattojī Dīksita	'Sudhā', a commentary on the Amarakośa
16	Sūryasimha of Jodhpur	Do	(i) Vallabhagani .	'Sāroddhāra', a commentary on the Abhidhānacintāmani of Hemacandra
17	Chatrapati Śivājī .	Do	(i) Raghunātha Pandita.	Rājavyavahārakośa (Persian-Sanskrit)
18	Rājadhara, son of king Amaramānikya of Tripurā.	Do.	(i) Karnapūra ..	Varnaprakāśa
19	Sāhajī, the author of the present work	Do. (1684–1712).	(i) Himself ..	'Śabdaratnasamanvaya', the present work, and 'Sabdārthasamgraha'.
			(ii) Venkateśvara jointly with Nallā Śāstri and Śrīdhara Venkateśvara.	Padamanimañjarī.
			(iii) Venkateśvara .	Unādinighantu
20	Krsnakavi, son of king Laksmana and queen Mallikā	18th cen...	(i) Krsnakavi himself	Vaibhāsikakośa with a commentary.

In conclusion, it may be pointed out that the present work, the *Śabdaratnasamanvaya*, is a valuable addition to the existing number of Kośa works so far published, and will prove useful to all who are interested in this fascinating branch of Sanskrit literature. The Honorary Secretary of Maharaja Sarfoji's Tanjore Palace Library has rendered valuable help by supplying an accurate copy of the original manuscript, and Mr. K. Rangaswami of this Institute has rendered good assistance in the preparation of this Foreword. To these gentlemen the General Editor, therefore, remains very greatly indebted.

GENERAL EDITOR.

BARODA,
5th Aug., 1931.

॥ श्रीः ॥

प्रस्तावना ।

इदं खलु सुविदितं यच्छब्दब्रह्मापरनाम्नीं भगवतीं सुरवाणीं स्वरूपतः साकल्येन प्रतिपदं विवेचयन्न पारमधिजगाम भगवान्वाचस्पतिरपीति । तदिदं प्रतिपादयन्नुवाच भगवान्पतञ्जलिः, "यदनभ्युपाय एष शब्दानां प्रतिपत्तौ प्रतिपदपाठः । एवं हि श्रूयते बृहस्पतिरिन्द्राय दिव्यं वर्षसहस्रं प्रतिपदोक्तानां शब्दानां पारायणं प्रोवाच, नान्तं जगामेति" प० म० भाष्ये । अतो दूरधिगमस्यास्य महतः शब्दौघस्य प्रतिपत्तयेऽधिश्रयन्ति सारस्वतसाराभीप्सवो व्याकरणमार्गम् । तथापि तत्र प्रकृतयः क्व, प्रत्ययाः क्व, धातवः क्व, पदव्यवस्था क्व, बाध्यबाधकभावः क्वेति सर्वत आकुलाकुल इतिवृत्ते केचनैव प्रवर्तन्ते, प्रवृत्तेषु च परिमिता एव पदानां परिनिष्ठितां परिस्थितिं प्रतिपद्यन्ते । ततो रसवदर्थाभिव्यञ्जनाय समुचितं पदकदम्बकमन्विष्यतः कविग्रामस्य निष्पन्नतमानेव शब्दान्पुरतः सन्निधापयन्नयं कोशो नाम निपुणतरमुपकरोति । अत एवोक्तम्—

"शक्तिग्रहं व्याकरणोपमानकोशाप्तवाक्याद्व्यवहारतश्च ।
वाक्यस्य शेषाद्विवृतेर्वदन्ति सान्निध्यतः सिद्धपदस्य वृद्धाः ॥"

अन्यच्च—

"कोशस्यैव महीपानां कोशस्य विदुषामपि ।
उपयोगो महान्यस्मात्क्लेशस्तेन विना भवेत् ॥"

इत्याद्युक्तयः कोशस्य शक्तिग्रहद्वारा परमोपकारकत्वं प्रतिपादयन्ति ।

ते च शब्दाश्चतुर्विधाः । रूढयौगिकयोगरूढपारिभाषिकभेदात् ।

शब्दभेद-निरूपणम् । अवयवार्थाप्रतीतौ केवलसमुदायस्य तत्तदर्थे या शक्तिः सा रूढिस्तयाऽर्थबोधकः शब्दो रूढः, यथा मणिनूपुरादिः । प्रकृतिप्रत्ययनिरूपिता या शक्तिस्तन्मात्रेणार्थबोधको यौगिकः, यथा

पाचकादिः। तद्घटकधातुप्रत्यययोः पाकादौ कर्त्रादिकारके च व्युत्पन्नत्वात्। यत्रावयवार्थसहकृता समुदायशक्तिरर्थबोधिका सा योगरूढिस्तयाऽर्थबोधको योगरूढः यथा पङ्कजादिः। तत्र पङ्काधिकरणकोत्पत्त्याश्रयपद्मत्वविशिष्टबोधात्। अनुपपत्तिप्रतिसन्धानं विनापि पद्मबोधान्नात्र लक्षणाऽवसरः। तत्तत्पुरुषसङ्केतवशात्तत्तदर्थबोधकः पारिभाषिकः, यथा नदी डित्यादिः। पारिभाषिकाणां रूढानतिरिक्तत्वेऽपि सादित्वात्पृथङ्निर्देशः। तात्पर्यग्राहकवशात्केवलयोगेन, केवलरूढ्या चार्थद्वयबोधको यौगिकरूढः, यथा अश्वगन्धादिरिति केश्चिदुच्यमानोऽपि, समुदायनिरूपितरूढिशक्त्यौषधिबोधः। कदाचिदश्वस्य गन्धोऽस्यामिति व्युत्पत्त्याऽवयवशक्त्या वाजिशालाबोध इति, उक्तयोरेवान्तर्भावान्नात्र पृथङ्निर्दिष्टः। इत्थं चतुर्विधेषु शब्देषु कोशात्प्रायो रूढा योगरूढाश्चोपलभ्यन्ते। यौगिकपारिभाषिकास्तु परिमिता एव। युक्तं चैतत्। यौगिकानां कृत्तद्धितप्रत्ययभेदभिन्नानां व्याकरणैकवेद्यानां साकल्येन परिगणनासम्भवात्। एवं तत्तत्पुरुषविहितानां साङ्केतिकानामपीति। एतेषामगृहीतवृत्तिकस्य पदस्य श्रवणमात्रेण बोधानुदयात् तद्धर्मावच्छिन्नविषयकशाब्दबुद्धित्वावच्छिन्नं प्रति तद्धर्मावच्छिन्ननिरूपितवृत्तिविषयकपदज्ञानं करणम्। तत्र पदजन्यपदार्थोपस्थितिर्व्यापार इति कल्प्यते। वृत्तिं च केचनाऽऽचार्याः शक्तिलक्षणाव्यञ्जनाभेदेन त्रिधा बोधयन्ति। इतरे पुनः शक्तिलक्षणाभेदेन, शक्तिव्यञ्जनाभेदेन वा द्विधेति प्रतिपादयन्ति। तत्र कोशस्य शक्तिग्राहकत्वात्तत्स्वरूपं तावद्विविच्यते।

शब्दशक्तिविवेकः।

शक्तिर्नाम पदपदार्थयोर्वाच्यवाचकभावः सम्बन्धः। दीपादिवत्तद्ग्राहकश्चेतरेतराध्यासमूलकं तादात्म्यम्। अध्यासश्च, अन्यस्मिन्नन्यधर्मावभासः। यथा शुक्ताविदं रजतमिति रजतत्वावभासः। एतन्मूलकमिदंपदार्थरजतपदार्थयोस्तादात्म्यम्। तथा पदपदार्थयोरयं घट इत्यादौ तादात्म्यमध्यासमूलकमेव, न तु वास्तविकम्। अन्यच्च शब्दार्थौ परस्परतादात्म्यवन्तावितरेतराध्यासवत्त्वात्। यथा गुणगुणिनौ, यन्नैवं तन्नैवं

यथा घटपटावित्यन्वयव्यतिरेक्यनुमानमपि मानम् । तादात्म्यस्येतरेतराध्यासमूलकत्वं "शब्दार्थप्रत्ययानामितरेतराध्यासात्सङ्करः॰" इति पातञ्जलसूत्रे (पा॰ ३ सू॰ १७) गौरिति शब्दो गौरित्यर्थो गौरिति ज्ञानमित्येकाकारमनुभवं प्रदर्श्य भाष्यकारेण स्पष्टीकृतम् । एष च सङ्केतपदेन तत्र तत्र व्यवह्रियते। तदुक्तं पातञ्जलमहाभाष्ये, "सङ्केतस्तु पदपदार्थयोरितरेतराध्यासरूपः स्मृत्यात्मको योऽयं शब्दः सोऽर्थो योऽर्थः स शब्द इति ।" अत एव पदं श्रुतं, पदार्थं शृणु, अर्थं वदतीति स्वरसतः सङ्गच्छते । तादात्म्यं यद्यपि न सम्बन्धस्तथापि पदनिष्ठशक्त्युपकारकत्वेन तस्य शक्तिरित्यौपचारिको व्यवहारः । तच्च तद्भिन्नत्वे सति तदभेदेन प्रतीयमानत्वम् । इदमेव भेदाभेदघटितं तादात्म्यं समवाय इति नैयायिकैर्व्यवह्रियते । अस्य भेदाभेदरूपत्वेऽपि यत्र यस्योद्भूतत्वं विवक्ष्यते तत्र तत्प्रकाशते । तथाच भेदस्योद्भूतत्वविवक्षायां "तस्य वाचकः प्रणवः" पा॰ सू॰ २८ इति निर्देशः । अत एव राहोः शिर इत्यादौ वैयधिकरण्यम् । अभेदस्योद्भूतत्वविवक्षायाम् "ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म" ब्रह्मविद्योप॰ ३ इति निर्देशः । अत एव नीलो घट इत्यादौ सामानाधिकरण्यं चोपपद्यते । ईश्वरसङ्केतस्तु स्थितमेवार्थमभिनयति । यथावस्थितः पितापुत्रयोः सम्बन्धः सङ्केतेनावद्योत्यते "अयमस्य पिता, अयमस्य पुत्रः" इति, तथा घटशब्दो घटस्य वाचक इत्युपदेशरूपः सङ्केतः शक्तिं ग्राहयति; अतो दृष्टानुसारेण सङ्केतः शक्तेः पृथगेव वक्तव्यः। एतेनेश्वरसङ्केतः शक्तिरिति वादः प्रत्युक्तः । उक्तं च न्यायवाचस्पत्ये, "सर्गादिभुवां महर्षिदेवतानामीश्वरेण साक्षादेव कृतः सङ्केतस्तद्व्यवहाराच्चास्मदादीनामपि सुग्रहस्तत्सङ्केतः" इति । योगवाचस्पत्येऽपि "सर्वे च शब्दाः सर्वार्थाऽभिधानसमर्थाः, ईश्वरसङ्केतस्तु प्रकाशकः" इति । अत एव "सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे" इति कात्यायनः । "नित्यः शब्दार्थसम्बन्धः" इति तान्त्रिकाः । सर्वैरर्थैः सर्वशब्दानां सम्बन्धो योगिगम्यः, तेषां योगबलेनोभयरूपपराप्रत्यक्षवेत्त्वात् । एकस्य स्फोटस्य शब्दब्रह्मरूपस्य सर्वशब्द-

तदर्थोभयोपादानत्वेन शब्दार्थात्मकजगत्कार्यस्य तद्रूपत्वम्। कार्यकारणयोरभेदस्तु तदभिन्नाभिन्नस्य तदभिन्नत्वनियमात्॥ एतच्च "नामरूपे व्याकरवाणि" छान्दो० उप० ६।३।२।

"क्रियाशक्तिप्रधानायाः शब्दशब्दार्थकारणम्॥
प्रकृतेर्बिन्दुरूपिण्याः शब्दब्रह्माभवत्परा॥
स्वरूपज्योतिरेवान्तः परावागनपायिनी। (म० भारतम्)
अक्षराणामकारस्त्वं स्फोटस्त्वं वर्णसंश्रयः। (हरिवंशः).

इति श्रुतिस्मृतिमूलकमेव। पदसमूहात्मकवाक्यस्य पदार्थसंसर्गरूपसखण्डार्थप्रतिपादकत्वेऽपि "तत्त्वमसि" इत्यादिवाक्यस्याखण्डार्थेन शुद्धेन ब्रह्मणाऽऽध्यासिकं तादात्म्यम्। वेदान्तवाक्यानामखण्डे ब्रह्मणि तात्पर्येण शब्दब्रह्मात्मवादिमते ब्रह्मवाक्ययोरुभयोरपि नित्यत्वेन तादात्म्यसम्भवात्। इत्थं च सखण्डार्थप्रतिपादकस्यापि वाक्यस्य "नेह नानाऽस्ति किंचन" (कठोप० ४।११) इत्याद्यखण्डार्थप्रतिपादकनिषेधवाक्यार्थमनने सति शमदमादिसम्पन्नस्यातिशुद्धचित्तस्य ब्रह्मसाक्षात्कारः सम्पद्यते। सैषा शक्तिः साधुष्विवापभ्रंशेष्वपि। शक्तिग्राहकशिरोमणेर्व्यवहारस्य समत्वात्। अत एव स्त्रीशूद्रबालानां प्रयुक्ते साधावर्थसंशये तदपभ्रंशेनार्थनिर्णयः। आलङ्कारिकाणां प्राकृतभाषोदाहरणं च सङ्गच्छते। साधुत्वं तु न तेषाम्। शिष्टैर्धर्मबुद्ध्याऽपभ्रंशानामप्रयोगात्। तदुक्तम् "समानायामर्थावगतौ शब्दैश्चापशब्दैश्च शास्त्रेण धर्मनियमः" इति प० म० भाष्ये। साधुत्वं च पुण्यजनकतावच्छेदकधर्मवत्त्वम्। सेयं शक्तिर्नानार्थशब्देषु संयोगादिभिर्नियम्यत इत्याद्यन्यत्र विस्तरः।

शब्दस्वरूपनिरूपणम्।

शक्तिस्वरूपपर्यालोचनेनोपस्थिततदाश्रयशब्दार्थस्वरूपजिज्ञासाया अनुपेक्षणीयत्वादादौ कस्तावच्छक्त्याश्रयः शब्द इत्यालोच्यते। पर्याप्तिसम्बन्धेन वर्णाः प्रत्येकमिति चेन्न, द्वितीयादिवर्णानां नैरर्थक्यापत्तेः। नापि तत्सङ्घातः, उच्चरितप्रध्वंसिनां संहतत्वासम्भवात्। तदुक्तं "यावद्गकारे वाग्वर्तते न तावदौकार इति येनैव यत्नेनैको

वर्ण उच्चार्यते, तेनैव विच्छिन्ने तस्मिन्वर्णे, उपसंहृत्य तं यत्नमन्यं यत्नमुपादाय द्वितीयः प्रवर्तते” इति परः सन्निकर्ष० इति पा० सू० १।४।१०९ महाभाष्ये। न चोत्तरवर्णप्रत्यक्षकाले संस्कारवशादव्यवहितोत्तरत्वसम्बन्धेन पूर्ववर्णवत्त्वं तदुत्तरवर्णे, तदुत्तरवर्णप्रत्यक्षकाले, उपस्थितविशिष्टतत्तद्वर्णवत्त्वं तत्तदुत्तरवर्णे गृह्यत इति पदज्ञानं सुलभमिति वाच्यम्। नष्टविद्यमानयोः सम्बन्धिनोरव्यवहितोत्तरत्वसम्बन्धस्य वक्तुमशक्यत्वात्। अविद्यमाने वृत्त्याश्रयत्वानुपपत्तेश्च। एतेन पूर्वपूर्ववर्णजाः शब्दाः शब्दजशब्दन्यायेन चरमवर्णप्रत्यक्षपर्यन्तं जायमाना एव भवन्तीति पदप्रत्यक्षोपपत्तिरित्यपास्तम्। अत्र च स्फोटवादिन एवमाहुः। प्रलये नियतकालपरिपाकानां सर्वप्राणिकर्मणामुपभोगेन प्रक्षयाल्लीनसर्वजगत्का माया चेतने ईश्वरे लीयते, लयश्चान्तःकरणादीनां वासनाभिः सह सूक्ष्मरूपेणाविद्यायां कार्यप्रवृत्तितिरोधानपूर्वकमवस्थानम्, अविद्यायाश्च ब्रह्मणि। स चायं न मृदि घटस्येवानुपलब्धिरूपोऽपि तु रज्वामहेरिव। ततोऽपरिपक्वप्राणिकर्मणां कालवशात्प्राप्तभोगसमयानां स्वफलप्रदानाय “तदैक्षत बहुस्यां प्रजायेय,” छान्दो० उप० ६।२।३। इति परमेश्वरस्य सिसृक्षात्मिका मायावृत्तिर्जायते। ततो बिन्दुरूपं त्रिगुणमव्यक्तमुत्पद्यते। अस्माद्बिन्दोः शब्दब्रह्मापरनामा चेतनाधिष्ठितोऽनभिव्यक्तवर्णविशेषः सृष्ट्युपयोग्यवस्थाविशेषो जगदुपादानरूपो नाद उत्पद्यते। स एव रव-स्फोट-परादिशब्दैर्व्यवह्रियते। उक्तं च—

“बिन्दोस्तस्माद्भिद्यमानाद्रवोऽव्यक्तात्मकोऽभवत्।
स एव श्रुतिसम्पन्नैः शब्दब्रह्मेति गीयते॥”

प्रपञ्च० पट० १ श्लो० ४२ इति। एतत्सर्वगतमप्यर्थविवक्षया जातप्रयत्नेनैव संस्कृतपवनेन प्राणिनां मूलाधारेऽभिव्यज्यते। तदभिव्यक्तं शब्दब्रह्म स्वप्रतिष्ठतया निष्पन्दं परावागित्युच्यते। तदुक्तम्—

“अनादिनिधनं ब्रह्म शब्दतत्त्वं यदक्षरम्।
विवर्ततेऽर्थभावेन प्रक्रिया जगतो यतः॥”

इति वाक्य० कां० १ का० १। ततो नाभिपर्यन्तमागच्छता तेन पवनेनाऽभिव्यक्तं मनोविषयं पश्यन्तीति । एतद्द्वयं वाग्ब्रह्म सूक्ष्मतमसूक्ष्मतरमीश्वराधिदैवं योगिनां समाधौ निर्विकल्पकसविकल्पकज्ञानविषयम् । ततो हृदयपर्यन्तमागच्छता तेन पवनेन हृदयेऽभिव्यक्तं तत्तदर्थविशेषतत्तच्छब्दविशेषोल्लेखिज्ञानविषयीकृता हिरण्यगर्भाधिदैवत्या परश्रोत्राग्राह्या सूक्ष्मा मध्यमा वागित्युच्यते । वक्त्रा तु कर्णपिधाने सूक्ष्मतरवाय्वभिघातेनोपांशुशब्दप्रयोगे च श्रूयते । सैव चाऽऽस्यपर्यन्तमागच्छता तेन वायुना कण्ठदेशं गत्वा मूर्धानमाहत्य परावृत्य तत्तत्स्थानेष्वभिव्यक्ता परश्रोत्रेणापि गृहीतुं शक्या विराडधिदैवत्या वैखरीति व्यवह्रियते । प्रणवरूपो मध्यमानाद एव व्यानोदानाभ्यां वैखरीरूपं प्रतिपद्यते । अत्रार्थे—

"चत्वारि वाक्परिमिता पदानि
तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः ।
गुहा त्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति तुरीयं
वाचो मनुष्या वदन्ति" इति श्रुतिः प्रमाणम् ॥

तत्र हृदयावच्छिन्नमध्यमायां यो नादांशः प्रणवरूपः स एवार्थवाचकस्फोटात्मकशब्दस्याभिव्यञ्जकः । स च यद्यप्येकोऽखण्ड एकैकवर्णेनाभिव्यज्यते, तथापि अन्त्यवर्णाभिव्यक्तो बोधहेतुः । तदुक्तम्—

"वैखर्या हि कृतो नादः परश्रवणगोचरः ।
मध्यमया कृतो नादः स्फोटव्यञ्जक उच्यते ॥"

इति वाक्यपदीये । अतो नैकवर्णजाभिव्यक्त्युत्तरमर्थबोधः । वैखरी नादस्तु ध्वनिः सकलजनश्रोत्रमात्रग्राह्यो भेर्यादिनादवन्निरर्थकोऽपि वक्त्रे फूत्कारादिवन्मध्यमानादोद्दीपकः । सोऽयं नाद उच्चारयितुर्मध्यमावैखरीभ्यां युगपदुत्पन्नः स्फोटं व्यञ्जयति । श्रोतुस्तु घटमानयेति वैखरीनादः श्रवणेन्द्रियद्वारा बुद्धिहृद्गतः सन्नर्थबोधकं शब्दं स्वनिष्ठकत्वादिना

व्यञ्जयन्नर्थं बोधयति। स्फुट्यते वर्णादिभिरभिव्यज्यत इति स्फुटत्यर्थोऽस्मादिति च व्युत्पत्तेः।

आत्मा बुद्ध्या समेत्यार्थान् मनो युङ्क्ते विवक्षया।
मनः कायाग्निमाहन्ति स प्रेरयति मारुतम्॥
सोदीर्णो मूर्ध्न्यभिहतो वक्त्रमापद्य मारुतः।

वर्णाञ्जनयत इति पा० शिक्षाया अपि पराख्यमन्तःस्थितं शब्दं वर्णत्वेनाभिव्यनक्तीत्यर्थः। तथाहि, ओङ्कार एव सर्वा वाक् सैषा स्पर्शोष्मभिर्व्यज्यमाना नानारूपा भवतीति श्रुतिः। अयं च मध्यमानादव्यङ्ग्यः शब्दः सर्वसमष्टेर्विराजो हृदयरूपाकाशदेशस्थः, तत्तत्प्राणिहृदयरूपाकाशदेशस्थश्च। स च लाघवादेक एव विभुर्नित्यश्च। यथैकस्मिन् श्वेतद्रव्ये रूपं व्यापकं तथाऽऽकाशदेशस्थस्य शब्दस्यापि सर्वदेशोपलम्भाद्विभुत्वम्। अत एव "एक इन्द्रशब्दः क्रतुशते प्रादुर्भूतो युगपत्सर्वयागेष्वङ्गं भवति" इति सरूप० (पा० सू० १।२।६४) सूत्रे भाष्यम्। शब्दस्यैकत्वं तु देशभेदेऽपि पटादीनां देशघटितसन्निवेशाभेदवत्कालभेदेऽपि तद्धटितानुपूर्व्या अभेदेन लाघवादेकत्वम्। आनुपूर्वीघटकमव्यवहितोत्तरत्वमुत्पत्त्यनवच्छिन्नस्वज्ञानाधिकरणकालोत्पत्तिकज्ञानविषयत्वम्। यथात्यन्तरागवतः कामिनीसाक्षात्कारस्थले ज्ञानधाराकल्पने गौरवादेकत्वं तद्वज्ज्ञानानामप्येतद्विषये स्थिरत्वम्। उदात्तत्वादयो वर्णधर्मास्तत्राऽऽरोप्यन्तेऽतो न तत्कृतमनेकत्वम्। दिनान्तरानुभूतेऽधुनानुभूयमानस्य सोऽयमिति प्रत्यभिज्ञया तावत्कालं स्थिरत्वे सिद्धे "तावत्कालं स्थिरं चैनं कः पश्चान्नाशयिष्यति" इति न्यायान्नित्यत्वम्। वायुनिष्ठं तारत्वादि वर्णेष्वारोप्यते। अत एवोक्तं "तारत्वादि वायुनिष्ठं वर्णेष्वारोप्यते" इति देवताधिकरणे (वे० सू० १।३।२६) भामत्याम्। अतस्तदाश्रयत्वाच्छब्दस्य द्रव्यत्वम् आकाशरूपद्रव्याश्रयत्वाद्गुणत्वमपि। स चायं स्फोटात्मा शब्दः कत्वादिनाऽभिव्यक्तः श्रोत्रग्राह्यः पदादिरूपेण तु बुद्धिग्राह्यः। व्यञ्जकध्वनिगतं

कत्वगत्वादिकं शब्दे भासते । प्रतिबिम्बे बिम्बगतधर्मवैशिष्ट्यं जपाकुसुम-सन्निधानादिव स्फटिके । अत एव—

"पदे न वर्णा विद्यन्ते वर्णेष्ववयवा न च ।
वाक्यात्पदानामत्यन्तं प्रविवेको न कश्चन ॥

इति हरिणोक्तम् । तस्मान्मध्यमानादव्यङ्ग्यो ब्रह्मरूपः स्फोटात्मा नित्यः शब्दो वाचक इति ॥ कार्यवादे तु प्रवाहनित्यतया नित्यत्वं बोध्यम् । तदाह भगवान् जैमिनिः "औत्पत्तिकस्तु शब्दस्यार्थेन सम्बन्धः" (मीमां० द० १।१।५) औत्पत्तिकशब्देनेत्थमेव तत्र नित्यत्वं गृह्यत इति दिक् ॥

इतः परम् अर्थविचारोऽवशिष्यते । अर्थस्तावद्द्विविधः । बौद्धो बाह्यश्च । अर्थस्वरूप-निरूपणम् । चेतनो हि नामरूपे बुद्धावालेख्य घट इति नाम्ना कम्बु-ग्रीवादिना रूपेण च बाह्यं घटं निष्पादयति । घटं करोतीत्यादावन्तःसङ्कल्प्याऽऽत्मना घटस्य सिद्धत्वेऽपि बाह्यस्य कर्मकारकत्वम् । वस्तुतो बाह्योऽर्थो न पारमार्थिकः । तदाह "बुद्धिसिद्धं तु तदसत्" इति गौतमः (न्या० द० ४।१।५०) तत्कार्यमुत्पत्तेः प्राङ्नाशोत्तरं चासदपि बुद्धिविषयतया सिद्धम् । अत एव स्त्रियामिति (पा० सू० ४।१।३) सूत्रभाष्ये खट्वादौ स्तनकेशाद्यदर्शनेन लिङ्गाभावाट्टापोऽनुपपत्तिमाशङ्क्य "असत्तु मृगतृष्णावद्गन्धर्वनगरं यथा । असत्तु खट्वावृक्षयोर्लिङ्गं द्रष्टव्यम् । कथं पुनरसल्लिङ्गं शक्यं द्रष्टुम् ? मृगतृष्णावत्" इत्याद्युक्तम् । तथा च स्मृतिः—

"विप्र पृथ्व्यादि चित्तस्थं न बहिस्थं कदाचन ।
स्वप्नभ्रममदाद्येषु सर्वैरेवानुभूयते ॥"

इति भ्रमे ज्ञानाकार एव विषयेष्वारोप्यते । सन्निकृष्टं ज्ञानाकारं विहायासन्निकृष्टदूरस्थरजताद्यारोपे प्रमाणाभावात् । चाकचिक्यादिविषयदोषवशाच्चित्तवृत्ते रजतरूपः परिणामः । स च "वाचारम्भणं विकारो नामधेयम्" इति (छान्दो० ६।१।४) श्रुत्या प्रतिपाद्यते । वाचैव केवलमारभ्यते यतो नाममात्रं न वस्तुत इति श्रुत्यर्थः । तथा च

"सदसत्ख्यातिर्बाधाबाधाभ्याम्" इति साङ्ख्यसूत्रम् (५।५६) याव-द्विशेषदर्शनमबाधस्तदुत्तरं च बाध इत्यर्थः। अनिर्वचनीयपदस्यापि सत्त्वा-सत्त्वान्यतरत्वमर्थो न तु सदसद्विलक्षणत्वम्। तदाह भगवान्मनुः—

"यत्तत्कारणमव्यक्तं नित्यं सदसदात्मकम्।" अ० १ श्लो० ११

तत्र व्यावहारिकं सत्त्वं पारमार्थिकमसत्त्वम्। एवं च प्राग्ब्रह्मात्म-दर्शनात्सर्वव्यवहारस्य सत्यत्वम्, स्वप्नव्यवहारस्येव प्राक् प्रबोधात्। तथा बाह्यार्थस्यापि व्यावहारिकसत्यत्वमादाय प्रागुक्तः कर्मत्वादिव्यवहारः। परमार्थतस्तु बौद्ध एवार्थो ज्ञानविषयः शक्तिग्रहविषयश्च। ज्ञानञ्च वृत्तिरूपं बुद्धिधर्मः। ज्ञानेच्छादीनामन्तःकरणनिष्ठतया तत्र विषयस्य सामानाधि-करण्येनैव कारणत्वस्यौचित्येन बौद्धार्थसत्ताऽऽवश्यकी। घट इत्यनेनैव सत्तावगमेऽप्यस्तिनास्तिभ्यां बाह्यसत्ता तदभावश्च बोध्यते। सा चानादि-वासनावशादनादिः। बौद्धार्थादेव,—

"रामेति द्व्यक्षरं नाम मानभङ्गः पिनाकिनः।
गर्वभङ्गो भार्गवस्य शौर्यभङ्गश्च वालिनः॥"

"हिरण्यपूर्वं कशिपुं प्रचक्षते," शिशु० १।४२ इत्यादि सङ्गच्छते।

किञ्च,—

सर्वेषां तु स नामानि कर्माणि च पृथक् पृथक्।
वेदशब्देभ्य एवाऽऽदौ पृथक् संस्थाश्च निर्ममे॥"

मनु० १।२१। इति स्मृतेः। "स भूरितिव्याहरत्, स भूमि-मसृजत्" इति श्रुतेश्च। सृष्टेः प्राग्भूशब्दादिभ्यस्तदर्थज्ञानपूर्वकं सृष्टिरिति लाभेन तदा बाह्याया भुवोऽभावात्स्वबुद्धिवर्तिपदार्थोऽवश्यमङ्गीकर्तव्यः। अत एव बाह्यार्थशून्यानां शशशृङ्गादीनामर्थवत्त्वात्पदत्वसिद्धिरित्याद्यन्यत्र विस्तरः। तस्मात्स्फोटात्मकस्य शब्दस्य परमार्थतो बौद्ध एवार्थ इति सिद्धम्। स्फोटात्मवादे वादिनां विप्रतिपत्तिपरिहारादिकं विस्तृतत्वान्नात्र निरूप्यतेऽतस्तज्जिज्ञासुभिरन्यतोऽवसेयम्॥ प्रकृतमनुसरामः।

शब्दानां शक्तिग्रहाय निरुक्ताद्यनेककोशकृद्भिर्बहुविधकृतिकर्मपरिकर्मितमपि शब्दानामानन्त्येन, "नभः पतन्त्यात्मसमं पतत्त्रिणः" इति न्यायादनुपलब्धिविषया बहवः शब्दा इत्यविवेचनीयं गीर्वाणवाणीविलासिनाम् । अपि च समानार्थानेकार्थभेदेन द्विविधाः कोशाः । तत्र सामानाधिकरण्येनार्थानुपाददतः समानार्थकाः ।

कोश-प्रणेता ।

"विष्णुर्नारायणः कृष्णो वैकुण्ठो विष्टरश्रवाः"

इत्येवममरादयः ।

"अर्कोऽर्कपर्णे स्फटिके रवौ ताम्रे दिवस्पतौ ।"

इत्येवं वैयधिकरण्येनार्थान्व्याहरन्तोऽनेकार्थका मेदिन्यादयः । इत्थं द्विविधेषु पद्यात्मना विस्तृताः समानार्थका बहवः कोशाः समुपलभ्यन्ते, परन्तु परिदृश्यमानेष्वनतिविस्तृतेष्वनेकार्थकेषु विरलतां, बहूनां शब्दानामनुपलम्भजनिततापञ्च सञ्जिहीर्षुर्जगदुपकर्तुमना एकादिषडक्षरपर्यन्तान् अकारादिक्षकारान्तपञ्चाशद्वर्णात्मकान् पद्यात्मना शब्दान्सङ्ग्रथ्नन् रत्नोपमानां शब्दानां समन्वयो यत्रेति स्वनिगदव्याख्यातविभवं शब्दरत्नसमन्वयनामकोशं व्यरचच्छ्रीमान् शाहजीमहाराजः ।

एष च महाराष्ट्रमहीपतिः श्रीमतः शाहजी-भोसले, इत्यस्य पौत्रः श्रीमद्वेङ्काजीमहाराजस्य पुत्रः खिस्ताब्दषोडशशतकान्ते तञ्जोरराज्यमशासत् । श्रीमान् शाहजी-भोसले बीजापुरराज्यस्य माननीयो मुख्यः सेनाधिपतिरिति श्रूयते । उभयपरिग्रहवतोऽस्य ज्येष्ठायां विश्वविख्यातकीर्तिः श्रीमान् छत्रपतिः शिवाजीमहाराजः समजनि । द्वितीयायामेतत्कोषप्रणेतुः पिता श्रीमान् वेङ्काजीमहाराजः समजायत । श्रीमान् वेङ्काजीमहाराजस्तञ्जोरराज्यस्य प्रथमराज्यकर्तेति वदन्ति । एतस्य च त्रीण्यपत्यानि सम्बभूवुः । तेषु सर्वप्रकारश्रेष्ठः ज्येष्ठो द्वादशवर्षदेशीयो धर्मावतार इव श्रीमान् शाहजीमहाराजः प्राप्तराज्याभिषेकमङ्गलः पितृकालिकमन्त्रिमण्डलसहायेन भुवनराज्यभारनौकर्णधार इव राजधुरामत्यादृत उदवहत् । असौ महाराजः स्वराज्य-

ग्रन्थकृत्परिचयः ।

काले सर्वान्वर्णान्परस्परोपमर्दानभिज्ञान्सम्यन्नयोगक्षेमान्निरामयाँश्चावर्तयत्। धर्मार्थकामतत्त्वज्ञानसाधनानि, देशान्तरात् (अरबस्तान) चतुरचिकित्सकानाहूय तदधिष्ठितौषधालयानि, बह्वन्यन्नसत्राणि, जीर्णवप्रादिसंस्करणादीनि, अन्यानि च, लोकोन्नतिसाधनान्यकरोत्। अपि च विदितसकलशास्त्रार्थः परिहृतप्रजापीडः फलितशक्तित्रयः पूज्यमानपितृदैवत आहिताग्निर्निखिलकलावगाहगम्भीरबुद्धिर्गीर्वाणवाणीविलासधुरीणान् दानमानाभ्यां सत्कृत्य वेदवेदाङ्गन्यायमीमांसादिशास्त्रपारगैरपूर्वप्रबन्धनिर्माणकुशलैः षट्चत्वारिंशत्पण्डितैर्देवसभां देवेन्द्र इव स्वसभाममण्डयत्। शाहजीपुरं नाम नगरं (तिरुवरशनल्लूर) विद्वद्भ्यो दत्तमित्याख्यायते। पण्डितैः स्वयञ्च श्रीशाहजीमहाराजेन निर्मिता अनेकप्रबन्धाः सुप्रसिद्धाः। तेषु श्रीशाहजीमहाराजनिर्मिता निम्ननिर्दिष्टा ग्रन्थाः।

१ शब्दरत्नसमन्वयः।

२ शब्दार्थसङ्ग्रहः।

३ चन्द्रशेखरविलासनाटकम्।

४ अष्टपदी।

इमे पुनरिदानीं तञ्जोरसंस्कृतपुस्तकालयादुपलभ्यन्ते। तेषु प्रथमः शब्दरत्नसमन्वयनामाऽयं कोशो विदुषां पुरस्तात्सादरं समर्प्यते। एतदैतिह्यरसिका विशिष्टजिज्ञासां श्रीप्रौढप्रताप-श्रीगायकवाड-महीन्द्र-सर्वविद्यावतार-श्रीमत्सयाजीरावमहाराजप्रतिष्ठापितप्रसिद्धतरसंस्कृतपुस्तकालयस्य प्रधानाधिकारिणा महावंशप्रभवेन प्रथितमहाबुद्धिना राजरत्नपदालङ्कृतेन डा॰ श्रीविनयतोष-भट्टाचार्यमहाशयेनाऽऽङ्ग्लभाषायां सुरचितायाः भूमिकायाः पूरयिष्यन्तीत्यावेद्य विरम्यते।

इदमिदानीमेतत्कोशस्येतरापेक्षया कियद्वैशिष्ट्यमिति विचार्यते। तत्र तावत्कोशानामितरेतरानुकरणमनूद्यते।

त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात्त्रिकं पृष्ठाधरे त्रये।

मेदिन्याम् पृ. ३. श्लो. २६.

त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात्त्रिकं पृष्ठधरे त्रये।

विश्वलोचने पृ. ४. श्लो. १४.

त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात्त्रिकं पृष्ठाधरे त्रये।

शब्दरत्नसमन्वये पृ. ४. पं. १२.

अन्यच्च।

चिरण्टी तु सुवासिन्यां स्याद्द्वितीयवयःस्त्रियाम्।

मे० पृ. ४८ श्लो. ४३.

चिरण्टी च सुवासिन्यां स्याद्द्वितीयवयःस्त्रियाम्।

वि० पृ. ८१. श्लो. ४३.

चिरण्टी तु सुवासिन्यां स्याद्द्वितीयवयःस्त्रियाम्।

श० पृ. ८९. पं. २.

इत्थं बहूनि सन्त्युदाहरणानि, क्वचिद्रचनाभेदेनापि साम्यं प्रतीयते।

यथा:—

अर्कोऽर्कपर्णे स्फटिके रवौ ताम्रे दिवस्पतौ।

मे० पृ. २ श्लो. १६.

अर्कः सूर्येऽर्कपर्णेऽपि शक्रे स्फटिकताम्रयोः।

वि० पृ. २. श्लो. ५.

अर्कोऽर्कपर्णे स्फटिके ताम्रे सूर्ये दिवस्पतौ।

श० पृ. ३. पं २.

एवं साम्येऽप्यंशतः सर्वेषामुपयोगित्वं निरूप्यते।

यथा:—

छेको गृहाश्रितमृगपक्षिणोर्नागरे त्रिषु।

मे० पृ. ३ श्लो. २४.

छेकस्तु गृहसंसक्तविश्वस्तमृगपक्षिणोः। नागरे त्रिषु०—

वि० पृ. ३. श्लो. ११.

छेको विदग्धेऽपि भवेद्विश्वस्त मृगपक्षिणोः।

श० पृ. ४. पं. ६.

अन्यच्च ।

अशोकस्त्रिषु निःशोके पुंसि कङ्केल्लिपादपे ।

मे० पृ. ५. श्लो. ३८.

अशोको वञ्जुले माने शोकशून्ये तु वाच्यवत् ।

वि० पृ. ७. श्लो. ३६.

अशोको वञ्जुले नीपे माने द्रुमविशोकयोः ।

श० पृ. ६. पं. ८ ।

अत्रैकैकस्माद्विशेषः स्पष्ट एव । इतःपरमेकत्रासङ्गृहीतानामन्यत्र सङ्ग्रहरूपं परमोपकारकत्वं प्रतिपाद्यते ।

यथाः—

पिटकस्त्रिषु विस्फोटे मञ्जूषायां पुनः पुमान् ।

मे. पृ. १३. श्लो. १२०.

तर्कुकः काङ्क्षिणि ख्यातस्तर्कोऽर्के गृध्रपक्षिणि ।

वि. पृ. १७. श्लो. ८२.

यज्ञपात्रविशेषे स्रुक् स्तोकः स्वल्पेऽपि चातके ।

श० पृ. ६. पं ६.

सुप्रसिद्धं च यन्मेदिनीकोशसाम्येऽपि विश्वलोचन उपपादितवैलक्षण्ये-नात्मन उपयोगित्वं न व्यभिचरति तत्किमु वक्तव्यमन्यत्रादृष्टान्सङ्ग्रहः शब्दराशीनुपाददानस्यास्य शब्दरत्नसमन्वयस्येति ।

एतन्मुद्रणोपयुक्तं क. ख., सञ्ज्ञितं पुस्तकद्वयम् आद्यं वटपत्तनस्य श्रीराजकीयसंस्कृतपुस्तकालयस्य व्यक्ताव्यक्तमपि सम्पूर्णम् ।

द्वितीयं तञ्जोरसंस्कृतपुस्तकालयादधिगतम् अन्तरान्तरा लुप्तं व्यक्ता-व्यक्तम् अपरिपूर्णञ्च ।

अनयोर्मातृकयोरादावन्ते च यद्यपि ग्रन्थप्रणेतुर्नाम नोपलभ्यते तथापि तञ्जोरपुस्तकालयादपरो वाक्यरूपः (स्तोकमल्पे, हिक्कारुग्भेदे, इत्येवंरूपः) शब्दरत्नसमन्वयाभिधो ग्रन्थः समुपलब्धः । तदन्ते "इति श्रीमन् महोदधि-

वेलावलयितेलावलयविख्यातकीर्तेः सकलकलानिधेर्विद्यारण्यपञ्चाननस्य श्रीमन्महाराजशाहराजस्य कृतौ शब्दरत्नसमन्वयाभिधे राजकोशे चान्त-वर्गः पूर्णताऽभवद्" इति । अमुष्मिन्नामसाम्याच्छब्दरत्नसमन्वयसङ्गृहीतानां नाम्नां यथाक्रमं वाक्यरूपेण निर्देशाद्, अस्मिन्नपि कोशे "सहजेऽपि गजे-ऽप्यगजे" इति मुखश्लोके श्लेषसङ्गृहीतस्वनाम्ना, तत्र तत्र शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये कान्तवर्ग इत्यादिनिर्देशाच्च सोऽस्य कर्तेत्यनुमीयते ।

अत्राङ्गीकृतानां सङ्केतानां चिह्नानि

१ वटपत्तनसंस्थित-संस्कृतपुस्तकालयग्रन्थस्य (क.)

२ तञ्जोरसंस्कृतपुस्तकालयग्रन्थस्य (ख.)

३ एतदुभयग्रन्थस्य (मा.)

अन्ये च विशेषास्तत्र तत्राधोनिर्दिष्टा विदुषां स्वयङ्गोचरा इति नात्र निर्दिश्यन्ते ।

अन्ते च कोशस्थसमग्रशब्दानां झटिति प्राप्तय अकारादिक्षकारा-न्तादिवर्णात्मकशब्दानां यथाक्रमसूचीविन्यासोऽनुष्ठितः । तत्रादौ स्वरादि-शब्दानां परं व्यञ्जनादीनामन्ते च संयुक्तादीनामितिक्रमेण सन्निवेशः अयोगवाहानामकारोपरिपाठात्तदाद्यशब्दानामकारक्रमे विनिवेश आदृत इति ।

अयि विद्वन्मणयः सार्वजनीनमेतद् यच्छ्रीमन्महामहिमप्रौढप्रताप-श्रीगायकवाडमहावंशावतंसैः परमरमणीयगुणालङ्कारभोगराजमानै-र्निखिलविद्याकलावगाहगम्भीरबुद्धिभिरात्मजवदहर्निशं विचिन्त्यमानासु प्रजासु समग्रा विद्याकलाः प्रतिष्ठापयितुं निरन्तरोद्युक्तैरगणितकोश-व्ययेनापि प्रतिज्ञातार्थं सम्पादयद्भिः श्रीनरेन्द्रमण्डलमण्डनायमानैरशेष-जनमाननीयै राजनीतिप्रयोगकुशलैः पुण्यनामधेयैः श्रीमत्सयाजीराव-महाराजैः प्रवर्तितसंस्कृतपुरातनग्रन्थप्रकाशनकार्येण श्रीसंस्कृतमहाविद्या-लयसंस्थापनेन च भगवत्या वाग्देवतायाः कुलपरम्पराप्राप्तमौपासन-मनुतिष्ठद्भिः किं किं नानुष्ठितं तदर्थमिति । तच्छ्रीमन्महाराजानां

पवित्रान्वये पूर्वसञ्जातश्रीशाहजीमहाराजविरचितस्यास्य ग्रन्थस्य संशोधनकर्मणि प्रवर्तयमानस्य, अन्तरान्तरा यथोपलब्धं साहाय्यं सम्पादयत आत्मवदग्रगण्यस्य श्रीसंस्कृतपुस्तकालयाध्यक्षस्य राजरत्न-डा० श्रीभट्टाचार्यमहोदयस्यात्यन्तम् अभ्यन्तरङ्गम् उपकारभावं ससंतोषमभिधीयते ॥

अन्ते च एतत्संशोधनकार्यायोपलब्धं शुद्धाशुद्धं मातृकाद्वयमुपजीव्य निर्दुष्टतानिष्पत्तये प्रतिशब्दं कोशान्तरसाहाय्यवलम्ब्य यावच्छक्यं प्रयतितमपि मुद्रणकर्मणि यथामति सुरचितेऽपि परिशोधने मनुष्यमात्रसुलभात्प्रमादाद्दृष्टिदोषाद्बुद्धिभ्रमाद्वा समुपजातस्खलनानि सहिष्यन्ते मे गुणाभोगहृदयाः सहृदया इत्यभ्यर्थ्यते ॥

ताः विजापुर,
कोलवडा;
ताः ३०-१०-१९३१ ।

विठ्ठलशास्त्री ।
वडोदरा श्रीराजकीयसंस्कृतमहाविद्यालय-
व्याकरणाध्यापकः ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ शब्दरत्नसमन्वयकोशः ॥

[1]यस्मिन्निदं यच्चिदमेव नैत-
 द्वेद्यं न यस्मिन्विदितेऽन्यदस्ति ।
यद्वेद वेदोऽपि विविच्य किञ्चि-
 त्तद्वाचि मे सन्ततमाविरस्तु ॥

अवनं हरिजाय वने यवने
 लवनं च दिदेश निदेशमजे ।
सहजेऽपि गजेऽप्यगजे युयुजे
 शमसौ मम सौख्यकरो न परः ॥

यदुपाश्रयणं यदुपाश्रयणं
 न पृथक् प्रथयत्यपि सातिशयम् ।
प्रणिधाय शयं मयि सानुशयं
 धियमुज्ज्वलयत्वपि देवगुरुः ॥

---

१ ख. पु० यस्मिन्नित्यादिमङ्गलश्लोकादारभ्य कोशोऽयमीर्यत इत्यन्तं नास्ति। परन्तु

ऌकारः स्याद्देवमातर्यपि ॡर्नागमातरि ।
एकार उच्यते विष्णावैकारः स्यान्महेश्वरे ॥
ओकारो धातरि प्रोक्त औकारोऽनन्त उच्यते ।
अं परे ब्रह्मणि प्राक्तः स्याच्चैव महेश्वरे ॥

इति दृश्यते। एतेन स्वराद्यपक्रमोऽयं कोश इति प्रतीयते ।

नाप्तं वारांनिधिममरमुखैर्यत्प्रयासैर्मथित्वा
ऽपारं प्रौढैरहमहमिकया सारसर्वस्वमस्य ।
तच्चेद्वीचीनिचयपरिचयात्सङ्ग्रहीतुं प्रवृत्तो
बालो लोलोऽप्ययममितधिया योगयुक्तैर्न बाध्यः ॥

केचिन्नानार्थकाः केचित्कोशास्त्वेकार्थगोचराः ।
एकोऽनेकार्थयुक्तोऽयं शब्दरत्नसमन्वयः ॥

केषुचित्त्वादिनियमः कृतोऽन्यत्रान्त्यगोचरः ।
कोशेऽस्मिन्द्वयमप्यस्ति कवीनामुपकारकम् ॥

एकद्वित्रिचतुष्पञ्चषड्वर्णानुक्रमान्मया ।
स्वरकाद्यादिकाद्यन्तवर्गैः कोशोऽयमीर्यते ॥

अथ कान्तवर्गः ।

को वायुशमनार्केषु ब्रह्मण्यात्मनि पावके ।
सर्वनाम्नि मयूरे च सुखशीर्षजलेषु कम् ॥

॥ इति कैकम् ॥

अथ [१]कद्वितीयम् ।

अकं पापे च दुःखे च शोके चापि निगद्यते ।
[२]अर्कोऽर्कपर्णे स्फटिके ताम्रे सूर्ये दिवस्पतौ ॥
अङ्को मतो नाटकादिपरिच्छेदेऽन्तिकेऽपि च ।
चित्रयुद्धे भूषणे च स्थाने लक्ष्मणि रूपके ॥
आर्किर्यमे निगदितो व्यतीपाते शनैश्चरे ।
उल्का तु गदिता ऽऽलाते विद्युदुत्पातयोरपि ॥
[३]एकः संख्यान्तरे श्रेष्ठे केवलेतरयोरपि ।
ओकः स्थाने च सदने कङ्कः छद्मद्विजे स्मृतः ॥
लोहपृष्ठे कृतान्ते च कल्कः पापाशयेऽपि च ।
पापे दम्भे स्नेहशेषे कल्को विट्किट्टयोरपि ॥
कर्को राशिविशेषे स्याच्छुक्लाश्वे दर्पणेऽपि च ।
हुताशने घटे चाथ काकः स्याद्वायसेऽपि च ॥
शिरोऽवक्षालने वृक्षविशेषे पीठसर्पिणि ।
धृष्टे मानविशेषे च द्वीपभेदे च कीर्तितः ॥
[४]पितुर्भ्रातरि च ज्येष्ठे वेसवारे (?) च संमतः ।
काकं सुरतबन्धे स्यात् काकानां संहतावपि ॥
काकी काकस्य योषायां काका काकोलिका मता ।
काका च काकनासायां काचमाच्यामपीष्यते ॥

---

१ कद्विः कद्विरित्यादिपाठो यद्यपि पुस्तकद्वय एकरूपस्तथापि कद्वितीयम्, कटतीयमित्येव पाठः साधीयानिति तत्र तत्र तथैव प्रयुक्तम् ।

२ अर्कशब्दात्प्रागङ्कशब्दप्रयोगः क्रमापेक्षया न्याय्योऽपि द्वितीयादिवर्णेषु कोशान्तरेष्विव नातीवादर इति बहुशोऽत्र विज्ञायते ।

रक्तिकायां मलध्वां च काकोली काकजङ्घयोः ।
किष्कुर्वितस्तौ हस्ते सप्रकोष्टे कुत्सितेऽपि च ॥
कृकस्तु कन्धरामध्ये केका मायूरवाचि च ।
कोको वृके चक्रवाके खर्जूर्यामपि दर्दुरे ॥
घूक इत्यभिधामाहुर्दिवाभीतपतत्त्रिणि[1] ।
छेको विदग्धेऽपि भवेद्विश्वस्तमृगपक्षिणोः ॥
जूको राशिप्रभेदे स्याट्टङ्कः स्यादश्मदारणे ।
मानभेदे खनित्रे च तथा नीलकपित्थके ॥
जङ्घायां स्त्री पुमान्कोपे टीका ग्रन्थार्थवर्णने ।
[2]डकस्तु काले कलहे ढक्का विजयदुन्दुभौ ॥
तर्कः काङ्क्षावितर्कोहतन्त्रभेदेषु भण्यते ।
त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात् त्रिकं पृष्ठाधरे त्रिके ॥
तोकः पुत्रे चातके च तोका पुत्र्यां प्रकीर्तिता ।
द्रकं तु वारिणि प्राहुर्ध्विकः स्यात्कोककाकयोः ॥
न्यङ्कुर्मृगे मुनौ नाको व्योम्नि च त्रिदिवेऽपि च ।
वामलूरे भवेन्नाकुर्गिरावपि मुनावपि ॥
निष्को मानविशेषे च दीनारे कण्ठभूषणे ।
कनके तु भवेन्निष्कं नौका तरणसाधने ॥
पङ्कोऽस्त्री कर्दमे पापे पाकः परिणतौ शिशौ ।
केशानां जरसा शौक्ल्ये स्यात्स्यादौ पचनेऽपि च ॥

---

१ क. पुस्तके नास्ति । २ ख. डुक ।

पिकः परभृते प्रोक्तो बकः कङ्के च रक्षसि ।
बको वृक्षविशेषे स्याद्बकपुष्पेऽपि कीर्तितः ॥

भूकं श्वभ्रे च कालेऽपि भेको मण्डूकमेघयोः ।
मुष्कस्तु वृषणे वृक्षे सङ्घातेऽपि निगद्यते ॥

मूकस्त्ववाचि दैत्ये च [१]यूका [२]कीटान्तरेऽपि[३] च ।
रङ्कस्तु कृपणे मन्ने (न्दे?) राका नवरजःस्त्रियाम् ॥

संपूर्णेन्दुतिथौ राका कच्छ्वां[४] नद्यन्तरेऽपि च ।
रेको विरेके [५]नीचे च शङ्कायामधमेऽपि च ॥

रोको दीप्तौ बिले रोकं लङ्का स्याद्रक्षसां पुरि ।
शाकिन्यां चापि लङ्का स्यात् कुलटायां च योषिति ॥

भुवने च जने लोको वल्कं वल्कलशल्कयोः ।
वङ्कः पर्या[६]णभागे स्यान्नदीपात्रे च भङ्गुरे ॥

ट[७]ङ्कोऽवयवभेदे स्याट्टकः शालाट्टकेऽपि च ।
शङ्कुः कीले शिवेऽस्त्रे च सङ्ख्याभेदे च कथ्यते ॥

शंका त्रासे[८] वितर्के च शको जात्यन्तरे नृपे ।
शल्कं तु शकले वल्के शाकं तु स्याद्धरीतके ॥

द्वीपभेदे तरौ शाकः कीरे व्याससुते शुकः ।
ग्रन्थिपर्णे शिरीषे च रावणस्यापि मन्त्रिणि ॥

बर्हपुष्पे शुकं क्लीबे शूकः शुङ्गानुकम्पयोः ।
शुल्कं घट्टादिदेये च वरादर्थग्रहेऽपि च ॥

---

१ ख. मू । २ ख. कूता । ३ ख. न वा । ४ ख. ङ्कां ।
५ क. वी । ६ ख. र्धा । ७ ख. ङ्का । ८ क. ग्रंसे ।

श्लोकः पद्ये च यशसि शोको दुःखे निगद्यते ।
शौकं शुकगणे स्त्रीणां करणे शौकमव्य(स्तृकइत्य?)यम् ॥

बाणे वातोत्पले चापि स्वकः स्वीये तु वाच्यवत् ।
स्रग् मालायां सहार्थे तु साकमित्यव्ययं मतम् ॥

[१]स्फिग् देहावयवे चापि मता स्पृक्कौषधाऽन्तरे ।
यज्ञपात्रविशेषे स्रुक् स्तोकः स्वल्पेऽपि चातके ॥

सेकस्तु सिञ्चतौ प्रोक्तः सहार्थे स्तोकमव्ययम् ।
स्वैरिण्यामव्ययं सैकं (?) हिक्कोल्कारुग्विशेषके ॥

॥ इति कद्वितीयम् ॥

अथ कतृतीयम् ।

अशोको वञ्जुले नीपे माने द्रुमविशोकयोः ।
अशोका कटुरोहिण्यामशोकं पारदे स्मृतम् ॥

अभीकः कामुके क्रूरे कवौ च भयवर्जिते ।
अलकः कुन्तले पुर्यामलका स्याद्धनेशितुः[२] ॥

अनूकं तु कुले शीलेऽप्यनूको गतजन्मनि ।
अलीकमप्रिये प्रोक्तमसत्ये दिवि चामृते ॥

---

१ ख. स्फिग् देहावयवे शब्दवेदिभिः संमतास्त्रियामिति पाठभेदः ।

२ क. नः ।

अनीकं स्याद्रणे सैन्येऽथाणुको निपुणाल्पयोः ।
अभ्रकं स्वच्छपत्रे चाथानेकं बहुले मतम् ॥
अर्भकस्तु कृशे बाले मूर्खेऽपि च निगद्यते ।
अन्तिकं निकटे चुल्यामन्तिका शातलौषधौ ॥
अन्तिका भगिनी ज्येष्ठा नाट्योक्तौ परिकीर्तिता ।
अलर्को धवलाश्वे (र्के?) स्याद्योगोन्मादितकुक्कुरे ॥
अम्लिका तिन्तिडीकाम्लोद्गारचाङ्गेरिकासु च ।
ध्वान्तेऽन्धकमविज्ञानेऽन्धकः स्यादसुरान्तरे ॥
अन्धिका कैतवे सिद्धे शर्वर्यामपि गद्यते ।
अम्बिका पार्वतीमाचोर्धृतराष्ट्रस्य मातरि ॥
अम्बको जङ्गमेऽपि स्यादम्बकं तु विलोचने ।
अंशुकं स्यात्सूक्ष्मवस्त्रे वस्त्रमाचोत्तरीययोः ॥
अक्षिका द्यूतभेदे स्यादक्षकं त्विन्द्रिये मतम् ।
अन्तकः शमने प्रोक्तो रोगसन्तापयोरपि ॥
अन्दुकः [१]कन्दुके प्रोक्तो निगडे च मतोऽस्त्रियाम् ।
[२]अन्यूने त्वधिकं प्राहुरधिकं चाधिमूर्धनि ॥
आढकः स्यान्मानभेदे तुवर्यामाढकी मता ।
आह्निकं दिननिर्वर्त्ये त्रिलिङ्गमथ न द्वयोः ॥
नित्यक्रियाभोजनयोर्ग्रन्थे प्रकरणस्य च ।
आतङ्को रोगसन्तापशङ्कासु मुर[३]जध्वनौ ॥

---

१ भूषणा इति कोशान्तरे ।

२ अन्यून इति । अन्यूनत्वं समाधिकयोरप्येकदेशविवक्षयात्र प्रयोगः ।

३ ख. जाव ।

आनकः पटहे भेर्यां राहावाहक ईरितः ।
आविकं त्वचि सन्दोहे शृङ्गबेरे तथार्द्रकम् ॥

आस्तिको मुनिभेदे स्यादास्तिको वेदवादिनि ।
आर्थिकः स्यादर्थविदि स्यात्प्रासङ्गिकमार्थिकम् ॥

आलोकः स्यात्प्रकाशेऽपि तथोक्तौ बन्दिभाषणे ।
आशङ्का [1]स्यादथाक्षेपे संशये च निगद्यते ॥

इक्ष्वाकुः कटुतुम्ब्यां स्त्री सूर्यवंशनृपे पुमान् ।
इन्द्रकं त्वास्थानगृहे तथाकाशे मतेषिका ॥

उदर्क एष्यत्काले तत्फले मदनकण्टके ।
स्यादुल्मुकं तथाऽऽलाते सोत्कण्ठे तूल्मुको मतः ॥

उलूको वायसारातौ तथेन्द्रे च नृपे क्वचित् ।
उष्णको रोगभेदे स्यादातुरे क्षिप्रकारिणि ॥

उष्णकस्तु निदाघे स्याद्यवाग्वामुष्णिका मता ।
उष्ट्रकः करभे प्रोक्तस्तत्स्त्रियामुष्ट्रिका मता ॥

मृत्तिकानिर्मिते भाण्डविशेषेऽप्युष्ट्रिकां विदुः ।
ऊर्मिका त्वङ्गुलीये स्याद्वस्त्रभङ्गतरङ्गयोः ॥

ऊ[2]र्ध्वकः स्याद्दृग्विशेषे सलिले तूदकं मतम् ।
एडकः शृङ्गवन्मेषे तृणभिद्येरका मता ॥

एधकः स्याद्वर्धकेऽपि [3]त्वेजकः स्याद्विकम्पने ।
कनकं तु सुवर्णे स्याच्चम्पके नागकेसरे ॥

किंशुके[1] काञ्चनारे च धत्तूरे कनकः स्मृतः ।
करको दाडिमे प्रोक्तः करकं च कमण्डलौ ॥
करे पक्षिविशेषे ना करका स्या[2]द्घनोपले ।
क्रमुकः स्याद्भद्रमुस्ते क्रमुकः पूगलोध्रयोः ॥
फले कार्पा[3]सिकायां च पट्टिकाब्रह्मदारुणोः ।
कटकं लवणे राजधानीगिरिनितम्बयोः ॥
कटकं वलये दन्तमण्डने दन्तिनामपि ।
कटुका कटुरोहिण्यां व्योषे तु स्यान्नपुंसकम् ॥
रसान्तरे तु कटुकः क[4]ठने (पटोले?) कटुकः स्मृतः ।
कण्टको न स्त्रियां क्षुद्रशत्रौ[5] मत्स्यादिकीकसे ॥
नैयायिकादिदोषोक्तौ स्याद्रोमाञ्चद्रुमाङ्गयोः ।
करङ्कः शीर्षास्थि सस्ये च नारिकेलफलास्थिनि ॥
कलङ्कस्त्वपवादे स्यात् कालायसमलेऽपि च ।
कर्णिका करिहस्ताग्रे बीजकोशेऽम्बुजस्य च ॥
क्रमुकादिच्छटांशे च करमध्याङ्गुलावपि ।
कर्णिका कर्णभूषायां कुट्टिन्यामपि कुत्रचित् ॥
क[6]चाकुस्तु दुराधर्षे तथाध्वनि विपर्यये ।
बिलेशये च दुःशीले कञ्चुको वारबाणके ॥
वर्धापकगृहीताङ्गस्थितवस्त्रे च चोलके ।
निर्मोके फणिनां चापि कञ्चुकी त्वौषधान्तरे ॥

---

१ ख. रैं । २ क. द्व । ३ ख. या ।
४ ख. टि । ५ क. श्चे । ६ ख. वा ।

रसेन्द्रे कञ्चुकी प्रोक्तः [1]व्याले वर्षधरेऽपि च ।
कणिका कथ्यतेऽत्यन्तसूक्ष्मवस्त्व[2]ग्निमन्थयोः ॥
कन्दुकः क्रीडनीये स्यात् कण्ठिका कण्ठसूचके ।
कवको ग्रासमात्रे स्याद्भूस्फोटे कतकं विदुः ॥
क्रयकस्तूदितो वैश्ये कर्तको नापिते मतः ।
कम्पाङ्कः पवने प्रोक्तः कलिका कोरके मता ॥
कारिका यातनायां स्यान्नवयोषिति च स्मृता ।
स्मृतौ विवरणश्लोके कारिका नर्टयोषिति ॥
नपुंसकं तु कर्मादौ कारकं कर्तरि त्रिषु ।
कालिका योगिनीभेदे धूमरीनवमेघयोः ॥
काष्ठ्यें गौर्यां मेघपङ्क्तौ क्रमदेये च वस्तुनि ।
पटोलशाखारोमालीमांसीकाकीशिवासु च ॥
तथा वृश्चिकपत्रेऽपि वैवर्ण्येऽपि निगद्यते ।
पिक्षौ तु कालकः प्रोक्तो रोगभेदे तु काचकः ॥
कार्मिकः शिल्पिनि प्रोक्तः तथैव च कृषीवले ।
काशिका तु पुरीभेदे चषकेऽपि निगद्यते ॥
कालकं त्वन्धकारे स्यात् कालकं यकृति स्मृतम् ।
कामुकी तु वृषस्यन्त्यामिच्छावत्यां तु कामुका ॥
कार्मुकं धनुषि स्यान्ना वेणौ कर्मक्षमेऽन्यवत् ।
कामुकः कमनेऽशोकपादपे चातिमुक्तके ॥

---

१ क. फणावपि निगद्यते । २ क. स्त्रेऽ ।

काठकः कठशाखीये [१]कालकस्तिलकालके ।
कार्तिकः स्यादूर्जमासि तत्पूर्णायां तु कार्तिकी ॥

काञ्चिकं काञ्जिकं तुल्ये द्वे तुषोदकवाचके ।
क्लितकं मधुयष्टौ स्यात् कीलकं द्वारबन्धने ॥

कीचकः छिद्रवद्वेणौ दैत्यभेदे द्रुमान्तरे ।
क्रिमिजातौ कीटकः स्यान्निष्कुरे वाच्यलिङ्गकः ॥

किम्पाकस्तु फलाद्भेऽपि महाकाले, च कुड्मले ।
किंशुकः स्यात्पलाशद्रौ किञ्जल्कः केसरोऽस्त्रियाम् ॥

कुत्साकुः कुशवस्त्र्यर्कपरोत्तापनकर्तृषु ।
कुलिकः कुलसंपन्ने द्रुभेदे पन्नगान्तरे ॥

कुहकं स्यादिन्द्रजाले कुहकः कपटान्विते ।
कुशिकः स्याद्राजभेदे कुतुकं तु कुतूहले ॥

कूपको गुणवृक्षे स्यात्तैलपात्रे कुकुन्दरे ।
[२]उदपाने चितायां च कूपकश्च विदारके ॥

कूपकोऽन्धावपि प्रोक्तः कूपिकाऽम्भोगतोपले ।
कुलकं तु पटोले स्याच्छ्लोकसम्बद्धगुच्छके ॥

कुलिकोऽह्नौ कुलश्रेष्ठे वल्मिके काकतिन्दुके ।
कूर्चिका तूलिकायां स्यात् सूचिकायां च कुड्मले ॥

कपाटोद्घाटने क्षीरविकृतावपि योषिति ।
कुम्भिका वृक्षभेदे स्यात् कुण्डिका तु कमण्डलौ ॥

---

१ ख. गदितः शब्दवेदिभिः ।

२ ख. पुस्तकेऽयं पाठोऽधिकः ।

कूलिका चित्रलेखन्यां कूञ्चिकायां तु कूचिका।
कूलकं तु मतं तूर्ये(स्तूपे?) कुलकस्तु द्रुमान्तरे॥
काले तु कृषकः प्रोक्तः कृत्तिका तारकान्तरे।
आसुर्यां कालिकायां च कृष्णिकेत्यभिधीयते॥
केशिकः केशसम्पन्ने केतकस्तु द्रुमान्तरे।
केणिका पटकुट्यां स्यात्क्रीडायां केलिका मता॥
कैशिकी वृत्तिभेदे स्यात्कैतकं केतकीरजः।
कैशिकं केशसंबद्धे कौलिकः शबरे मतः॥
कोरकः कुड्मले च स्यात्कक्कोलकमृणालयोः।
कोणको गृहभागे स्याद्वीणाङ्गे[1] कोणिका मता॥
मरीचे कोलकं प्रोक्तं कोलकं बदरीफले।
कौशिको गुग्गुलौ व्यालग्राहे नकुलशक्रयोः॥
विश्वामित्रे च कोशज्ञोलूकयोरपि कौशिकः।
कौशिकी चण्डिकायां स्यान्नदीभेदे च कीर्तिता॥
कौण्डिकः कुण्डकर्मज्ञे कौन्तिकः कुन्तयोधिनि।
कुतूहले कौतुकं स्यादभिलाषे महोत्सवे॥
तथा परम्परायाते मङ्गले हर्षनर्मणोः।
विवाहसूत्रगीतादिभोगयोरपि कौतुकम्॥
खङ्गिको महिषीक्षीरे फेनसैनिकयो मतः।
खटिका लेखनद्रव्ये कर्णरन्ध्रे च वीरणे॥

खटकः स्यादर्धमुष्टौ दोर्मूले खण्डिकं मतम् ।
खनकश्चित्ततत्त्वज्ञे सन्धिचौरे च मूषके ॥
मन्थाने खजकः प्रोक्तः खण्डिकश्चणके मतः ।
खजाका तु भवेद्दर्व्यां खुल्लकः स्वल्पनीचयोः ॥
खेटकं तु लघुग्रामे युद्धसाधनचर्मणि ।
खोलकः पाकवल्मीकपूगकोशे शिरस्त्रके ॥
ग्रन्थिकं पिप्पलीमूले दैवज्ञे गुग्गलौ तु ना ।
ग्रन्थिपर्णं करीरे च सहदेवाख्यपाण्डवे ॥
गडुकः पात्रभेदे स्याद्गण्डूकः कन्दुके मतः ।
[१]क्रूरकर्मणि गण्डूकः कथितः शब्दवेदिभिः ॥
गण्डकी तु नदीभेदे गण्डकः शकुलार्भके ।
गण्डकः खड्गिनि ख्यातः सङ्ख्याविद्याप्रभेदयोः ॥
अवच्छेदेऽन्तरायेऽपि गण्डकः समुदाहृतः ।
गणकाख्या तु दैवज्ञे सङ्ख्याविदि निगद्यते ॥
गणिका यूथिकावेश्यातर्कारीतरुणीष्वपि ।
गल्वर्कोऽर्काश्मचषके [२]गर्त्तकं भूमिनिम्नके ॥
गर्तिका तन्तुशालायां गर्भकं रजनीयुगे ।
गन्धकः स्याद्धातुभेदे गन्त्रिकं शकटे मतम् ॥
केशमध्यगते माल्ये गर्तकः परिकीर्तितः ।
[३]ग्रान्थिकः पण्डितजने गान्धिकः स्याच्च लेखके ॥

---

१ ख. पु० अय पाठोऽधिकः ।

२ क० पुस्तके गण्डूकः क्रूरकर्मणि, इति पाठभेदः । ३ ख. ग्र ।

गान्धिकश्चापि गदितः सुगन्धद्रव्यहारिणि।
ग्राहको घातिविहगे व्याधानां च ग्रहीतरि॥

गिरिका बालमूषायां कथ्यते शब्दवेदिभिः।
गुणकः स्याज्ज्योतिषिके गुच्छकः स्तबके मतः॥

गुह्यको देवभेदेऽपि गुह्यकः स्यात्तु गो[1]पिते।
गृह्यको निघ्नके प्रोक्तस्तथा स्वच्छन्दचारिणि॥

गुण्डको मलिने धूलौ कलोक्तिस्नेहपात्रयोः।
[2]गेन्दुकं कन्दुके प्राहुर्गैरिकं धातुरुक्मयोः॥

गोलको विधवापुत्रे जाराच्च मणिके गुडे।
गोरङ्कुः पक्षिजातौ स्यात्तथा नग्नकबन्दिनोः॥

गोणिका वृषवाह्ये स्याद्गौणिकस्तत्सहे वृषे।
घटिका स्यात्कालमाने तथा क्षुद्रघटेऽपि च॥

कुक्काटिकायां च तथा घण्टिका कांस्यवादने।
घाण्टिकः[3] स्याद्बोधकरे घार्तिकः पिष्टपूरके॥

घातुको मारके ख्यातो घुण्टकः पाद[4]गेऽस्थिनि।
घोलकस्तु समूहे स्याद्घो[5]लिका शाकभिद्यपि॥

धामार्गवे घोषकः स्याद्घोटकोऽश्वे निगद्यते।
चषकस्तु सुरापात्रे मधुमद्यप्रभेदयोः॥

चटकः कलविङ्के स्याच्चटका स्त्री स्त्र्यपत्ययोः।
चलुकः प्रसृतौ भाण्डभेदे चुलुकवत्पुमान्॥

---

१ ख० पते। २ ख. गेण्डुकं। ३ ख. कं।
४ ख. के। ५ ख० द्वे।

[1]चतुष्की मशकाहर्यां चतुष्की यष्टिकान्तरे ।
चतुष्की मत्स्यहार्यां स्यात् पुष्करिण्यन्तरेऽपि च ॥

चण्डिका तु भवेद्गौर्यां कोपनायां च योषिति ।
चरको ग्रन्थभेदे स्याच्चरकः स्थावरेतरे ॥

चणको धान्यभेदे च चर्चिको वाक्पटौ मतः ।
चन्द्रकः केकिपिच्छाङ्के कर्पूरेऽपि च चन्द्रकः ॥

चम्पकं चाम्पके पुष्पे पीते[2] गौरे तु वाच्यवत् ।
चारकः पालकेऽश्वादेः स्यात्सञ्चारकबन्धयोः ॥

चाक्रिकः कुम्भकारे स्याच्चाक्रिकश्चक्रवर्तिनि ।
चिचकः स्यादग्नितरौ चिचकं तिलके मतम् ॥

चीनको देशभेदेऽपि चीनाकं स्यात्फलान्तरे ।
चीरको विक्रियालेखे शिखायां चूडिका मता ॥

झिल्लिकायां चीरिका स्याच्चुबुकं त्वसिकाधरे ।
चुम्बकश्चुम्बनपरे धूर्तायस्कान्तकामुके ॥

बहुग्रन्थैकदेशज्ञे घटस्योर्ध्वावलम्बके ।
चूतकः कूपकेऽथाम्रे चूचुकं तु कुचाग्रके ॥

चुलुकः प्रसृतौ भाण्डभेदे [3]चलुकवन्मतः ।
चूलिका नाटकस्याङ्गे कर्णमूले च दन्तिनाम् ॥

चुल्लकी शिशुमारे च कुण्डीभेदे कुलान्तरे ।
गण्डूषे चुलकं प्राहुर्मधुमासे तु चैचकः ॥

---

१ क. चुटकी ।   २ क. पीतपुष्पे ।   ३ ख. चुल ।

चोलकी[1] तु करीरे स्यान्नारङ्गे किष्कुपर्वणि ।
कञ्चुक्यां चोलिका ख्याता चोरकर्मणि चौरिका ॥

छत्रिका स्याद्भुजङ्गाख्यामातपत्रे तु छत्रकम् ।
छत्राकं धरणीस्फोटे व्याजे छद्मकमीरितम् ॥

छलकः कुहके प्रोक्तश्छादकस्तु निगूहके ।
घातुके तक्षके चापि छेदकच्छेदिकावुभौ ॥

जनको नृपभेदे स्यात्तातेऽपि जनको मतः ।
जतुकाऽजिनपत्र्यां स्याज्जतुकं हिङ्गुलाक्षयोः ॥

जल्पाकस्त्वतिवाचाले वावदूकेऽपि जल्पकः ।
जम्बुकः पश्चिमाशायाः पत्यौ नीचे च गद्यते ॥

वृक्षान्तरे फेरवे च जम्बूक इति गद्यते ।
जाहको घोङ्कमार्जारखजाकातुण्डिकासु च ॥

जालकं कोरके प्रोक्तं कुलाये जालिनीफले ।
आनाये दम्भभेदे च वस्त्रभेदे च जालिका ॥

जालिकाऽप्यङ्गरक्षिण्यां विधवाजालजीविनोः ।
जालिकस्त्वूर्णनाभे स्याद् ग्रामकूटे च धीवरे ॥

जानकी रामभार्यायां जङ्घाले स्यात्तु जाङ्घिकः ।
[2]जीवन्त्यां जीविकामाहुस्तथा जीवनसाधने ॥

जीवकः प्राणकेऽपि स्याच्छीर्षे स्यात्पीतसारके ।
जीरकं जरणाख्ये स्यात्सुगते जिनको मतः ॥

---

१ ख. का । २ ख. आजीवे ।

जूर्णको धान्यभेदे स्याज्जोङ्गकं कृमिजे[1] मतम् ।
ज्योतिष्काः पञ्च चन्द्रार्कग्रहनक्षत्रतारकाः ॥

झरकः क्षरणे प्रोक्तो झरकस्तोयनिर्झरे ।
झावुकः पिचुले प्रोक्तो द्योतद्दीप्तौ च झल्लिका ॥

झल्लिकोद्वर्तनमले[2] झिण्ट्याम्युद्वर्तनांशुके ।
[3]भृङ्गारिकायां झिल्लीका झिल्लिकाऽपि मता समा ॥

कट्वङ्गे टुण्टुकः प्रोक्तष्टुण्टुकः शोणकाल्पयोः ।
[3]डिम्बिका जलबिम्बे च कोणके कामुकस्त्रियाम् ॥

तर्जको भीषकनरे तक्षकः पन्नगान्तरे ।
तक्षको वर्धकौ च स्यात्तर्कुकस्तु मतोऽर्थिनि ॥

तण्डकः खञ्जने फेने समासप्रायवाचि च ।
गृहदारुतरुस्कन्धमायाबहुलकेष्वपि ॥

तन्त्रकं त्वहते वस्त्रे गुडूच्यां तन्त्रिका मता ।
तर्णकस्तु मतो वत्से त्र्यम्बकस्तु महेश्वरे ॥

तारको दैत्यभित्कर्णधारयोर्न द्वयोर्दृशि ।
कनीनिकायामृक्षेऽपि न पुमान् चातरि त्रिषु ॥

तान्त्रिको ज्ञातसिद्धान्ते प्रहस्ते तालिका मता ।
तिक्तकस्तु पटोले स्याद्रसभेदेऽपि तिक्तकः ॥

तिलकं क्लोम्नि तिलकस्तुरङ्गे तिलकालके ।
सौवर्चले पुनः क्लीबे ना तु रोगद्रुभेदयोः ॥

---

१ क. कुङ्कुमे, ख. कुसुमे । २ ख. पुटे ।
३ अयं पाठो मातृकायां जकारादिकचतुर्थेऽभूत् ।

त्रिशङ्कुर्नृपभेदेऽपि शलभे वृषदंशके॥
तिन्दुको वृक्षभेदे स्यात्त्रिलोकी विष्टपत्रये ॥

तुरुष्को देशभेदे स्यादपि जात्यन्तरे मतः ।
तुरुष्कः [१]सिल्हके ताम्रे तथा स्यात्पिण्डके क्वचित् ॥

तृषितेऽर्थिनि तृष्णक्[२] स्यात्तोटकं वृत्तभिद्यपि ।
तूलिका शयनीयोपकरणे लेखसाधने ॥

तूष्णीको निष्क्रिये प्रोक्तस्तोदकः प्रेरके मतः ।
दर्शकः स्यात्प्रतीहारे दर्शयितृ[३]प्रवीणयोः ॥

दर्पकः पञ्चबाणे स्याद्दन्तको दन्तरुग्भिदि ।
दग्धिका[४]भिःसटायां स्याद्द्राढायां[५] दंष्ट्रिका मता ॥

दलिकं तु मतं काष्ठे दमकस्तु नृपान्तरे ।
द्रावको ग्रावभेदेऽपि विदग्धे घोषकेऽपि च ॥

दारको बालकेऽपि स्याद्भेदके[६] त्वभिधेयवत् ।
दाधिकं[७] दधिसम्पन्ने दारुकः कृष्णसारथौ ॥

वैडालिके दाम्भिकः स्याद्दाचकं काष्ठदारणे ।
दीपकं वागलङ्कारे वाच्यवद्दीप्तिकारके ॥

दीप्यकश्चाजमोदायां यवानीबर्हिचूडयोः ।
दीर्घिकाऽऽख्या पुष्करिण्यां तूलिकायां तु दूषिका ॥

---

१ ख. सिल्क। २ ख. व्। ३ ख. त। ४ ख. ध्रिका।
५ ख. डायां। ६ ख. धके। ७ क. ग्धिकं।

तथा स्याल्लोचनमले गन्धकुट्यां तु [1]दुच्छकः ।
विहाराद्यवकाशेऽपि दूषकस्तु विदूषके ॥

[2]देवको भूपभेदेऽपि देवकी[3] कृष्णमातरि ।
दैहिकं देहसम्बद्धे देशिकस्तूपदेष्टरि ॥

दोलिका डोलिकायां स्याद्धोरकः सूचमाचके ।
धनिका स्यात्तु धन्याके धनिको धनवत्यपि ॥

धान्यकं धान्यमात्रे स्याद्धार्मिको धर्मचारिणि ।
धातकी तरुभेदे स्याद्धानुष्कस्तु धनुर्धरे ॥

ध्रुवकस्तु मतः स्थाणौ गणिताङ्के क्वचिन्मतः ।
धेनुका तु करिण्यां स्याद्धेनुको दानवान्तरे ॥

धेनुकं करणे स्त्रीणां धेनुसङ्घेऽपि तन्मतम् ।
नर्तकः स्यात्पोटगले[4] केलके चारणे नटे ॥

नर्तकी तु करेण्वां स्याल्लासिकायां च योषिति ।
नग्नकः क्षपणे नग्ने बाले नग्नक ईरितः ॥

नग्निका च कुमार्यां स्यान्नक्तकः कर्पटे मतः ।
नन्दकः स्याद्विष्णुखड्गे हर्षके कुलपालके ॥

नरको निरयेऽपि स्यादसुरेऽपि क्वचिन्मतः ।
नगौकाः पक्षिमात्रेऽपि नलिका सान्तरेऽस्थिनि ॥

निरये नारकोऽपि स्यान्नारको निरयस्थिते ।
नारकं निरयोद्भूते नास्तिको वेदनिन्दके ॥

---

१ क. दू । २ ख. दि । ३ ख. कि । ४ ख. कले ।

नालीकमब्जे बाणे ना[1] तथा शल्यास्त्रयोरपि ।
नाशकस्त्वन्तके रोगे शाकभेदे तु नालिका ॥

नाडिका कालमानेऽपि कण्डरायां च नाडिका ।
नायकौ नेतरि प्रोक्तौ हारमध्यमणावपि ॥

नीलिका नीलिनीक्षुद्ररोगसेफालिकासु च ।
निर्मोको मोचने व्योम्नि तथा च फणिकञ्चुके ॥

निरोका भिक्षुमात्रेऽपि निन्दकस्त्वपवादके ।
रूप्याध्यक्षो नैष्किकः स्यान्नोदकः प्रेरके मतः ॥

पराक[2]स्तु व्रते खड्गे प्रसेकः सेचने च्युतौ ।
पद्मकं पद्मकाष्ठेभबिन्दुजालकयोर्मतम् ॥

पक्षकः पार्श्वमात्रेऽपि पक्षद्वारे च संमतः ।
पताका वैजयन्त्यां स्यात्सौभाग्येऽङ्क[3]ध्वजेऽपि च ॥

पर्यङ्को मञ्चके प्रोक्तः पल्यङ्कोऽपि निगद्यते ।
प्रतिकूले प्रतीकः स्यात्तथाऽवयवमात्रके ॥

पर्शुकस्त्वायुधभिदि पर्शुका पार्श्वकीकसे ।
प्राणको जीवकतरौ पार्श्वकः सन्धिजीविनि ॥

पाशकः प्रासकश्चाक्षे प्रासिकः कुन्तयोधिनि ।
पावकोऽग्नौ सदाचारे वह्निमन्थे च चित्रके ॥

भल्लातके विडङ्गे च पातुको जलहस्तिनि ।
पतयालौ प्रपाते च [4]पातुकस्त्वभिधीयते ॥

---

१ क. च । २ ख. कु । ३ ख. °ग्याङ्क ।
४ ख. पादितः पावकध्वनिरिति पाठभेदः ।

पादुका पादरक्षिण्यां पालयित्र्यां तु पालिका ।
पालङ्कः स्याच्छाकभेदे [1]पाटको वाद्यभिद्यपि ॥
पाटकश्च महाकिष्कौ तथा स्यात्कटकान्तरे ।
अक्षादिचालने मूलद्रव्यापचयरोधसोः ॥
पिण्याकस्तिलकल्के स्याद् हिङ्गुबाल्हीकसिल्हके ।
पीतको वर्णभेदे स्यात् पिनाको रुद्रधन्वनि ॥
मञ्जूषायां तु पिटको विस्फोटे पिटको मतः ।
पिण्डकः सिल्हके प्रोक्तः पिण्डिकाऽवयवान्तरे ॥
पिष्टको घृतपूपे स्यान्नेत्ररोगे च गद्यते ।
प्रियकः पीतसाले[2] स्यात्प्रियकश्चासिते मृगे ॥
पुलाकः[3] स्यात्तुच्छधान्ये सङ्क्षेपे भक्तसिक्थके ।
पुलकः क्रमिभेदेऽश्मभेदे च मणिदूषणे ॥
[4]गजान्नपिण्डे गन्धर्वे रोमाञ्चहरितालयोः ।
पुष्पकं रीतिकानेत्ररोगयो रत्नकम्बले(ङ्कणे?) ॥
कुबेरस्यापि याने स्यात्कासीसे च रसाञ्जने ।
लोहकांस्यमृदङ्गारशकट्यामपि पुष्पकम् ॥
स्वर्णचूडे पूर्णकः स्यान्नासाछिद्र्यां तु पूर्णिका ।
पूलिका पूपिका चापि पोलिकायामुभौ मतौ ॥
पुत्रिका तु स्त्र्यपत्ये स्यात्पुत्रिका शालभञ्जिका ।
पुत्रकः पुमपत्येऽपि तथा मन्थनसाधने(?) ॥

---

१ ख. वाढं । २ क. सारे । ३ ख. कं ।
४ रोमाञ्चे हरिताले गजान्नपिण्डेऽपि गन्धके, इति मा० पाठः ।

तथैव शरभे धूर्ते शैलवृक्षप्रभेदयोः ।
[1]रोमोद्गमे तु पुलकः पुण्यकं तु व्रतान्तरे ॥

पुष्पिका स्याल्लिङ्गमले पुण्ड्रकस्त्वतिमुक्तके ।
पुस्तकं लेखपत्रे स्यात्पृदाकुर्वृश्चिकेऽप्यहौ ॥

पृदाकुश्चित्रकतरौ व्याघ्रेऽपि च निगद्यते ।
पृषत्कस्तु खगे बाणे पृथुकश्चिपिटेऽर्भके ॥

प्रेरकः प्रेषकश्चोभौ कथितौ तु नियोजके ।
पेचकः करिलाङ्गूले [2]मूलोपान्ते च कौशिके ॥

मञ्जूषायां कदम्बे तु [3]वस्त्राधारे च पेटकः ।
पोलिकाऽपूपभेदे स्याद् [4]बाह्यारामे तु पौरकः ॥

फञ्जिका स्याच्छाकभेदे फलकं काष्ठपट्टके ।
फलकी मत्स्यभेदे स्याद्वाच्यवत्फलकान्विते ॥

बन्धूकं बन्धुजीवे स्यात्सम्बन्धिनि तु बन्धुकः ।
बन्धूकः पीतशाले[5] च स्यात्साक्षिणि तु बन्धकः ॥

बन्धकं स्याद्विनिमये पुंश्चल्यामपि बन्धकी ।
बालिका कर्णभूषायां बालायां बालकः शिशौ ॥

मूर्खे च बाधकः शचौ प्रतिकूले तु बाधकम् ।
बाष्पिका त्वौषधिभिदि नेत्रसारे[6] च बाष्पकम् ॥

बहुकः कर्कटेऽर्के च दात्यूहे जलखातके ।
बैजिकं शिग्रुतैले स्याद्बैम्बिको बिम्बजीविनि ॥

---

१ पुलको घर्मबिन्दौ स्यादिति मा० पाठः ।

२ ख. अधिकः पाठः । ३ क. पुस्ता । ४ क. ख. वात्यायां पौरको मतः । इति पाठः । ५ क. सारे । ६ ख. सौरे ।

वैतालिके बोधकः स्यात्कालज्ञानिनि[1] बोधकः ।
भस्मकं स्याद्रोगभेदे भसिते भस्मकं मतम्[1] ॥
वार्ताक्यां त्वथ भण्टाकी भण्डको हास्यकारिणि ।
भविकं भावुकं भव्ये भावुको भगिनीपतौ ॥
भालाङ्कः करपत्रे स्याच्छाकभेदे च रोहिते ।
कच्छपे पुरुषश्रेष्ठे [2]तथा स्मरहरेऽपि च ॥
सूर्यावर्ताश्मभेदेऽपि जम्बुके भ्रामको मतः ।
विषे च भ्रामकं[3] प्रोक्तं भारिको भारहारिणि ॥
नृपान्तरे भीमकः स्याद्भीरौ भीरुकभीलुकौ ।
यतिक्षपणयोः प्रोक्तो भिक्षुको भैक्षहारिणि ॥
नृपान्तरे भीष्मकः स्याद्भीषको भयदर्शके ।
भूमिका रचनायां स्यान्मूर्त्यन्तरपरिग्रहे ॥
भूतीकमपि भूनिम्बदीप्यकर्पूरकत्तृणे[4] ।
भौरिकः कनकाध्यक्षे भौतिकं [5]भूतनिर्मिते ॥
अलिञ्जरे तु मणिको मह्लिकामिह्लिके हिमे ।
मरकः स्यान्महामार्यां मायिकः कुहके मतः ॥
उदुम्बरे तु मशको मशकः सूक्ष्मजन्तुके ।
रोगभेदे च मशको मधुको विहगान्तरे ॥
मधुका मधुपर्ण्यां स्यान्मधुकस्तु मधुद्रुमे ।
क्लीतके मधुकं प्राहुर्मधुकं त्वौषधान्तरे ॥

---

१ ख. विडङ्गकलधौतयोरिति पाठभेदः ।
२ ख. पु० इतः पादद्वयस्याधिकः पाठः ।
३ ख. भ्रामिकं ।
४ ख. तृणे ।
५ ख. भूति ।

मण्डूकं बन्धभेदे च मण्डूको दर्दुरे मतः ।
मण्डूकपर्ण्यां मण्डूकी मल्लिका पानभाजने ॥
मल्लिको हंसभेदेऽपि तृणशून्येऽपि मल्लिका ।
मीने मृत्पात्रभेदेऽपि मस्तिष्कं मस्तुलुङ्गके ॥
मन्दारो वृक्षभेदे स्याद्वर्षाकालेऽप्युदीरितः ।
मातृका धातृकामात्रोर्देवीभिद्वर्णमालयोः ॥
मामकं तु मदीये स्यान्मामकः स्यात्तु मातुले ।
मालिकः पक्षिणि, ग्रीवालङ्कृतौ सरिदन्तरे ॥
सप्तलायां च मालायां पुष्पाणां मालिका मता ।
मासिकं श्राद्धभेदेऽपि भृत्यर्थे मासिको मतः ॥
मालकः[1] स्यादरिष्टे तु माक्षिकं मधुनि स्मृतम् ।
मुण्डकः स्यात्तु ग्रामण्यां मूलकं पर्णमूलके ॥
मृद्वीका हारहूरायां[2] मेचकः शिखिचन्द्रके ।
स्रोतोऽञ्जनेऽन्धकारे च श्यामले च निगद्यते ॥
मेनका हिमवत्पत्न्यामपि स्यादप्सरोभिदि ।
बहूनामथ सङ्घे तु मेलकः परिकीर्तितः ॥
मोदको हर्षजनके खाद्यभेदे तु मोदकम् ।
मोचकः कदलीशिग्रुनिर्मोचकविरागिषु ॥
यमकं यमजे शब्दालङ्कारे संयमेऽपि च ।
याजकस्तु[3] गजे राज्ञो यज्वन्यप्यथ याज्ञिकः ॥

---

१ ख. लिकः । २ हरहूरायामिति मातृकापाठः ।
३ ख. सु ।

याजके च कुथे चापि शब्दवेदिभिरीरितः ।
याचको मार्गणे प्रोक्तो यवान्नेऽपि तु यावकः ॥
याष्टीकः[1] स्याद्यष्टिधरे युतकं संशये युगे ।
यूथिकाऽम्लानके पुष्पे द्रुमभेदेऽपि यूथिका ॥
यौतकं युतयोर्देये स्त्रीवस्त्राञ्चलयुक्तयोः ।
रजको धावके कीरे रसिको रसवत्यपि ॥
रसालेऽपि रसालायां काञ्चीरसनयोः स्त्रियाम् ।
रत्नाङ्कोऽथ प्रवाले स्याद्रक्तिका स्वर्णमानके ॥
रक्तकोऽम्लानबन्धूकरक्तवस्त्रानुरागिषु ।
रल्लकः कम्बले ख्यातो रसकः क्वाथधातुनि ॥
येन वेश्यागृहे नीतो वत्सरस्तच राचकः ।
क्लीबं स्यात्पञ्चरात्रे तद्राजसङ्घे तु राजकम् ॥
राजिकाऽपि च केदारे राजसर्षपरेखयोः ।
रौढकः पृष्ठवंशे स्याद्रौढकोऽप्यपमानकृत् ॥
रुचकः स्याद्रथैरण्डे रुचकं लवणे तथा ।
रुचको बीजपूरद्रौ निष्के दन्तकपोतयोः ॥
न द्वयोः सर्जिकाक्षारेऽप्यश्वाभरणमाल्ययोः ।
सौवर्चलेऽपि माङ्गल्यद्रव्ये चाप्युत्कटेऽपि च[2] ॥
रुचिकस्तु ऋषेर्भेदे रुचिकश्च नृपे क्वचित् ।
रुण्डिका द्वारपिण्ड्यां च दूतिकायां रणक्षितौ ॥

---

१ याष्टिका इति कखमध्यो मातृकापाठः ।
२ क. ऽपि कटकेऽपि च ।

रूपकं नाटके मूर्ते काव्यालङ्करणेऽपि च ।
रेणुका च हरेणौ च जामदग्न्यस्य मातरि ॥
रेचकस्त्वौषधभिदि प्राणसंयमनेऽपि च ।
लक्षकः[1] स्यात्सूक्ष्मदृशि लम्बमाने तु लम्बकः ॥
योगान्तरे लम्बिका स्याद्धनुर्मध्ये तु लस्तकः ।
लतार्कस्तु पलाण्डौ स्याद्वल्लर्यां लतिका मता ॥
लम्पाको लम्पटे देशे भुजिष्यायां तु लञ्जिका ।
लग्नकस्तु प्रतिभुवि मतं नृत्ये तु लास्यकम् ॥
लासको लसके लास्यकारिण्यपि मयूरके ।
पक्षिभेदे लावकः स्यात्तथा लवनकर्तरि ॥
लुब्धकस्तु मतो व्याधे लुञ्चकः क्षपणे स्मृतः ।
लूणको भिदितपशौ लूचकं तूपनेत्रके ॥
लेखकः स्याल्लेखनके लेपकः परिमार्जके ।
लेण्डकं तु पुरीषे स्याल्लोणिका त्वौषधान्तरे ॥
लोचको मांसपिण्डेऽक्षितारकायां च कज्जले ।
ललाटाभरणे स्त्रीणां कदलीनीलवस्त्रयोः ॥
निर्बुद्धौ कर्णपूरे च मौर्व्यां भ्रूश्लथचर्मणि[2] ।
मृगान्तरे लोहकः स्याल्लोध्रकं त्वौषधान्तरे ॥
वरको वनमुद्गे स्यात्कुटजे वत्सको मतः ।
भक्ष्यभेदे तु वटको वीणायां वल्लकीं विदुः ॥

---

१ ख. कं। २ ख. कर्मणि।

वर्चस्कं तु पुरीषे स्याद्वर्धकिः काष्ठतक्षके।
व्यलीकमप्रियाकार्यवैलक्ष्येष्वति[1]पीडने॥
व्यलीको नागरे प्रोक्तः पुंसि शब्दार्थवेदिभिः।
वञ्चकस्तु खले धूर्ते गृहबभ्रौ च जम्बुके॥
वराकः [2]सङ्गरे शोच्ये शङ्करेऽपि निगद्यते।
व्यञ्जकः स्यादभिनये व्यञ्जकः कार्यसूचके॥
वसुकं [3]रौमके पुंसि शिवमल्ल्यर्कपर्णयोः।
वर्णकश्चारणे[4] स्त्री तु चन्दने च विलेपने॥
द्वयोर्नील्यादिषु स्त्री स्यादुत्कर्षे काञ्चनस्य च।
वर्त्तकस्तु खुरेऽश्वस्य वर्तिका विहगान्तरे॥
[5]वातकः शणपर्ण्यां स्याद्व्याधिभेदे च वातकः।
वासुकिः सर्पराजे स्याद्वार्णिको वर्णकारके॥
अटरूषे वासकः स्याद्देशभेदे तु वाह्लिकः।
वारकोऽश्वगतावश्वविशेषे च निषेधके॥
वार्द्धकं वृद्धसङ्घाते वृद्धत्वे वृद्धकर्मणि।
अङ्गुलीयकह्रीबेरपारिहार्येषु वालकम्॥
वाल्हीकस्तुरगे देशभेदे स्याद् धीरहिङ्गुनोः।
अनयोरपि वाल्हीकं वाल्हिकं च निगद्यते॥
जायमाने वार्षिकं स्याद्वर्षाकालभवेऽन्यवत्।
सन्देशवाग्वाचिकं स्याद्वालुकं त्वेलवालुके॥

---

१ ख. पि॰ २ ख. प्राङ्क। ३ क. रो।
४ ख. वरे। ५ ख. वाद।

वालुका सिकतायां स्याद्वालकं भूषणान्तरे[1] ।
विपाकः पचने खेदेऽप्यसत्कर्मफलेऽपि च[2] ॥

कपोतपालिकायां तु विटङ्क इति गद्यते ।
वितर्कः संशये चोहे विवेकस्तु पृथक्कृतौ ॥

विवेकः सलिलद्रोण्यां विचारेऽपि च कथ्यते ।
विरोकस्तु प्रकाशे स्याद्विरेकः स्यात्प्रवाहणे ॥

विव्वोकः स्त्रीविलासे स्याद्वीजकस्तत्क्रियावति ।
वृश्चिकः शूककीटे स्याद्राश्यौषधद्रुणेष्वपि ॥

वृषाङ्कः शङ्करे साधौ भल्लातकमहोक्षयोः ।
वेदिका तु वितर्द्यां स्याद्वैदिको वेदवेत्तरि ॥

वैणुकं तु गजालाने वैणिको वेणुवादके ।
वैणिको वैणविके स्याच्छशाङ्कश्च कलाधिपे ॥

कर्पूरस्य तथा पिण्डे, शम्पाकश्चतुरङ्गुले ।
शस्त्रिका छुरिकायां स्याच्छङ्खः शम्बूकशब्दभाक् ॥

शङ्खकं कङ्कणभिदि शम्बूका जलशुक्तिषु ।
शल्लकी स्यात्तरुभिदि शम्बुकः शूद्रतापसे ॥

घोङ्गे च गजकुम्भान्ते, शलाका कामशल्ययोः ।
शारिकायां च शल्लक्यां शल्लकी पशुवृक्षयोः ॥

[3]छत्रादिकाष्ठीशरयोः शालूकं पद्मकन्दके ।
शालिका स्त्रीभगिन्यां स्याच्छाक्तिकस्तु तदायुधे ॥

---

१ ख. वाद्यको वाद्यकर्तरि, इति पाठभेदः ।

२ ख. कर्मणोऽप्यसदृक् फले, इत्यन्यथा पाठः ।

३ ख. आम्रा ।

शारिका पक्षिभेदे स्याच्छाब्दिकः शब्दवेदिनि ।
श्यामाकस्तृणधान्ये स्याद्रोगभेदे तु शीतिकः ॥
शीतकः शीतकाले च सुस्थिते दीर्घसूत्रिणि ।
शिरस्कं स्याच्छिरस्त्राणे शिशुकः शिशुमारके ॥
बालकोलूपिनोश्चापि शिबिका नरवाह्यके ।
शूककः क्षारभेदे स्यात् किंशारौ शूककं[1] मतम् ॥
शूककः प्रावटे प्रोक्तो रसेऽपि परिकीर्तितः ।
रक्तप्रियङ्गौ गदिता शोधिका शोणकः पुनः ॥
[2]टुण्टुके शौण्डिको मद्यकर्तर्यपि च हारके ।
सस्यको मणिभेदे स्याद्धान्यमात्रे तु सस्यकम् ॥
स्यमीको वृक्षभेदे स्यात्स्यमीका नीलिकौषधौ ।
सम्पाकस्तार्किके धृष्टे सम्पर्को मेलके रतौ ॥
स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये चतुष्कगृहभेदयोः ।
सरकः सीधुपाने स्यात्सीधुपात्रे[3]क्षुसीधुनोः ॥
अच्छिन्नाध्वगपङ्क्तौ च सरकः समुदीरितः ।
सभिकः स्याद् द्यूतकारे रशनायां तु सप्तकी ॥
युद्धे समीकं निर्दिष्टं स्फटीकः स्फटिके मतः ।
सायकस्तु शरे खड्गे [4]स्थासको जलबुद्बुदे ॥
स्थानिकः स्थायिनि मतः सार्पिष्कं घृतनिर्मिते ।
स्थायिको ग्रामरक्षार्थे स्नातकस्तु समाप्लुते ॥

---

१ सस्यशूककर्ममिति समस्तस्य सत्येतिवन्निर्देशोऽयम् ।
२ डुण्डु, इति मातृकायामपपाठः । ३ ख. माने । ४ क. सा ।

स्थायुकोऽपि ग्रामपाले स्फूर्जकस्तिन्दुके मतः।
सूचकः सीवनद्रव्ये बोधके पिशुने शुनि॥
ओतौ काके सूतकस्तु पारदे सूतकं जनौ।
सृदाकुर्च्चलने चक्रे(वज्रे ?) पवने प्रतिसूर्यके॥
[1]सृणिका त्वोष्ठयोः प्रान्तभागे निगदिता बुधैः।
सेचकस्तु भवेन्मेघे वाच्यलिङ्गस्तु सेक्तरि॥
सेवकस्तु प्रसेवे स्याद्वाच्यलिङ्गोऽनुजीविनि।
सैन्यकः सैनिके प्रोक्तः सैन्यरक्षे तु सैनिकः॥
सौप्तिकं युद्धरात्रौ स्यात्सोमाङ्के सौमिकं मतम्।
सौचिकः स्यात्सीवनके सौनिको वधभूमिगे॥
हंसकं पादकटके हंसको मानसौकसि।
यतौ सदाशिवेऽपि स्याद्धल्लकं रक्तसन्ध्यके॥
हाटकं तु सुवर्णे स्याद्धस्तिसङ्घे तु हास्तिकम्।
हालिकः कर्षके मूर्खे[2] भवेद्धास्ये तु हासिका॥
हारकः कितवे चोरे गद्यविज्ञानभेदयोः।
हीरकं तु भवेद्वज्रे हिण्डकोऽजस्रगामिनि॥
[3]हुडुक्को वाद्यभेदे स्यान्मत्तदात्यूहपक्षिणि।
शब्दवेदिभिरप्युक्तं हृषीकं विषयेन्द्रिये॥
हेरुकः स्याद्बुद्धभेदे महाकालगणे तथा।
हेरिको गूढपुरुषे [4]ह्रेषको ह्रीविधायके॥

---

१ लालायामित्यमरादयः।

२ गौर्वाह्निक इति वद्गौणोऽयम्।   ३ ख. ऊडुको।

४ ह्रेष, अव्यक्तशब्दे, इत्यस्मात्कर्त्रर्थे ण्वुलि निष्पन्नस्यास्य ह्रीविधायकत्वमार्षम्।

होलिका स्यात्कर्मभेदे स्यात्तद्विदि तु हौलिकः ।
क्षणिकां विद्युति प्राहुः क्षारकः स्यात्तु जालके ॥
तथा मत्स्यादिपिटके नीचे तु क्षुल्लको मतः ।
[1]क्षुल्लकः शङ्खजातीयकीटपृष्ठस्थकीकसे ॥
क्षुरको वपनद्रव्ये गोक्षुरे तिलकद्रुमे ।
क्षुरकः कोकिलाक्षे स्यात्क्षुब्धकः क्रोधमूर्च्छिते ॥
प्रवर्तके क्षेपकः स्यादरातौ क्षोभको मतः ।
क्षोभकस्तु समुद्रेऽपि क्षोदकः शोधके मतः ॥

॥ इति कतृतीयम् ॥

॥ अथ कचतुर्थम् ॥

अङ्गारकः कुरण्टे स्यादुल्मुकांशे महीसुते ।
अङ्गारिकाऽङ्गारधान्यां तथा किंशुककुड्मले ॥
अङ्गारिका चेक्षुकाण्डे गदिता शब्दवेदिभिः ।
अलावलिमको भेके कोकिले पद्मकेसरे ॥
स्यादश्मन्तकमुद्दाने [2]मल्लिकाच्छदनेऽपि च ।
अश्मन्तको वृक्षभेदेऽनर्थको निष्प्रयोजने ॥
अनामिकाऽङ्गुलीभेदे चण्डाले स्यादनामकः ।
अनास्तिको वेदवाह्ये वेल्लिते स्यादरालकः ॥

---

१ ख. पु० नायं पाठः ।
२ मालुकाच्छादनेऽपि च, इति मातृकापाठः ।

अयाचकस्तु गदितः प्रतिग्रहविवर्जिते ।
द्वारावरोधेऽर्गलिकाऽपटिका काण्डपट्टके ॥

अनासिकस्तु विघ्ने स्यात्पर्वतोर्ध्वे त्वधित्यका ।
अट्टालिकाऽपि सौधाग्रे विधवाऽनलका मता ॥

आकल्पकस्तमोमोहग्रन्थ्याव[1]त्कलिकामुदोः ।
आक्षेपकोऽनिलव्याधौ व्याधे निन्दाकरेऽपि च ॥

मूषके स्यादाखनिकश्चोरे चापि च सूकरे ।
आवेशिकः प्राघुणके चण्डे त्वाक्रोशको मतः ॥

आगन्तुकः स्यादतिथौ वैश्ये त्वापणिको मतः ।
आम्रातकः पीतनके मता त्वा[2]यल्लकाऽरतौ ॥

आकालिकी विद्युति स्यादाखुभुक् तु बिडालके ।
आख्यायिकोपलब्ध्यार्थाऽऽलम्बकस्तु तताङ्कके ॥

धात्रीफले त्वामलकं धात्र्यामामलकी मता ।
आवेशिकं स्यादातिथ्ये विद्या त्वान्वीक्षिकी क्वचित् ॥

आवेदको ज्ञापके स्यान्मूर्खे त्वागारिको भवेत् ।
आमोदको हर्षकारिण्यपि सौगन्धिके भवेत् ॥

[3]आभासिकः कृत्रिमे स्यादावेशिकस्तु प्राघुणे ।
आटीककं तर्णकाल्याः स्थलीषु क्रीडने मतम् ॥

इन्द्राणिका स्यान्निर्गुण्ड्यां दैवज्ञेक्षणिकौ समौ[4] ।
उत्सारको दण्डधर उत्कण्ठोत्कलिके समे ॥

---

१ क. गन्ध उ । २ क. यच्छ । ३ ख. पु० नायं पाठः ।
४ दैवज्ञोत्तयिको मतः । इति मा० पा०

[1]कथितोत्कलिकोत्कण्ठा हेलासलिलवीचिषु ।
उपासकः सेवके स्यादूर्ध्वलोकस्त्रिविष्टपे ॥

उपत्यकाऽद्रेरासन्नभूमावुक्ता मनीषिभिः ।
एरण्डे [2]तूरुवूकः स्याद् घटीयन्त्रे तु शाब्दिकाः ॥

उद्घाटकं विदुश्चोपधान उच्छीर्षकं मतम् ।
एडमूकोऽन्यलिङ्गः स्याच्छठे वाक्श्रुतिवर्जिते ॥

कटिल्लकस्तु पर्णासे वर्षाभूकारवेल्लयोः ।
कपर्दको जटाजूटे धूर्जटेश्च वराटके ॥

कर्कोटकः स्यान्मालूरकाद्रवेयप्रभेदयोः ।
कलविङ्कः स्मृतो ग्रामचटके च कलिङ्गके ॥

कनीनिका तारकेऽक्ष्णः स्यात्कनिष्ठाङ्गुलौ च सा ।
कलामकस्तु कलमे करशूकं नखे मतम् ॥

कलन्दिका सर्वविद्या पृष्ठास्थनि [3]कशेरुका ।
कदम्बकः [4]समूहे स्यान्मरीचादौ कटुचिकम् ॥

[5]कम्पिल्लिकौषधिभिदि [6]कण्डोलः पिटके मतः ।
[7]कर्परिकाऽमृतासङ्गे भवेत्कट्टारिकाऽऽयुधे ॥

कञ्चुलिका तु कूर्पासे प्रकोष्ठे तु कलाचिका ।
स्यात्कुलीरे कर्कटकः तथा राश्यन्तरेऽपि च ॥

---

१ ख. पु. इदं पादद्वयं नास्ति । २ ख. तूर । ३ क. कसे ।

४ (स्तु हंसे) इत्युभयपु. पाठः ।

५ ख. पु. नास्त्ययमर्धश्लोकः ।

६ कण्डोलः । इत्ययं पादः ककारादिलटतीये न्याय्यः ।

७ कपर्दि, इति मा. पाठः ।

कङ्कोलकं कोशफले बर्हिबर्हे कलापकः ।
केशप्रसाधनद्रव्ये तथा कङ्कतिका मता ॥

कार्तान्तिकस्तु दैवज्ञे कृतान्तस्य गणोऽपि च ।
काकरूकोऽप्युलूके स्यान्निःस्वे स्त्रीजितदम्भयोः ॥

दिगम्बरे भीरुके च स्यात्कामान्तक ईश्वरे ।
काकलकः कण्ठमणावूर्जे कार्तिकिको मतः ॥

भक्ष्यकारे कान्दविकः कारणिकः परीक्षके ।
कृपाशीले कारुणिकः कालीयकं च जोङ्गके ॥

अपि कावचिकं प्राहुर्बुधाः कवचिनां गणे ।
कामन्दको मुनेर्भेदे भीते कान्दिशीकः स्मृतः ॥

कापटिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे स्यात्कालदेशिनि ।
अथ कीतकिका [१]नील्यां किरणाङ्को दिवाकरे ॥

भूलतायां [२]किञ्चुलुको वनमुद्गे कुलीनकः ।
निःस्वे (?) कुरबकः शोणाम्लानझिण्टिप्रभेदयोः ॥

कुरण्टकः पीतपुष्पाम्लानझिण्टिकयोः पुमान् ।
तुवर्यां च कुलाल्यां[३] च कस्तूर्यां (?) च कुलत्थिका ॥

कूष्माण्डकोऽस्रपभिदि फले कूष्माण्डकं मतम् ।
कूष्माण्डकस्तु कर्कारौ कुम्भ्यां कुमुदिका मता ॥

कार्पासकः कञ्चुके स्याद्वृध्याजीवे कुसीदकः ।
कुमारकस्तु वरणे कार्तिकेयकबालयोः ॥

---

१ नित्यामिति उभयत्रापि लेखकप्रमादः ।

२ ख. किञ्चलू ।

३ ख. न्या ।

कुन्दुरुकी तु सल्लक्यां कुन्दुरुकस्तु[1] तद्भवे ।
कुमालकस्तु सौवीरदेशे कुष्माण्डकोऽसुरे ॥
कुठेरकस्तु कथितः शब्दविद्भिः कठिञ्जरे ।
कृपाणिकाऽसिपुत्र्यां स्यादसौ तूक्तः कृपाणकः ॥
कृकाटिका तु घाटायां कृकवाकुर्मयूरके ।
कृकवाकुश्च सरटे तथैव चरणायुधे ॥
कैराटकस्तु गदितः शब्दविद्भिर्विषान्तरे ।
कोशातकी[2] पटोल्यां च पुंसि [3]घोषककेशयोः ॥
[4]स्यात्कौशलिकमुत्कोचे खड्गे कौक्षेयकं विदुः ।
कौलेयको निगदितः शुनि चापि महाकुले ॥
कौमोदकी गदाभेदे लोपामुद्रा तु कौषिकी[5] ।
भवेत्कौक्कुटिकोऽदूरप्रेरिताक्षे च दाम्भिके ॥
भण्डनाराचोपधानग्रामणीषु खरालिकः ।
भवेत्केलिकिले शस्त्राभ्यासभूमौ खलूरिका ॥
गवेधुका बीजभेदे गर्भपाकी तु षष्टिके ।
ग्रामेयकस्तु ग्रामीणे ग्रासे गुडेरकं विदुः ॥
गिरियकः क्रीडनीये नृत्ये गुणनिकां विदुः ।
तथा गुणनिकां प्राहुः शून्याङ्के पाठनिश्चये ॥
ग्रैवेयकं न द्वयोस्तु मतं ग्रीवाविभूषणे ।
गोकण्टको गोक्षुरके स्थपुटे च गवां खुरे ॥

१ ख. स्तदु॰ २ क. नकी । ३ क. ख. तथा ।
४ स्यात्कोष्ठा इति मूलपु. पाठः । ५ कौषीतकी, इति युक्तः पाठः ।

गोमेदकं मणौ पीते काकोले पत्रकेऽपि च ।
वल्गिरे स्याद्गोकुलिकः[1] पङ्कस्थगव्युपेक्षके ॥
गोजिह्विका शाकभेदे गोष्ठे गोस्थानकं[2] विदुः ।
अथ घर्घरिका क्षुद्रघण्टावादित्रदण्डयोः ॥
चर्चरीको महाकाले केशविन्यासशोकयोः ।
चण्डालिका किन्नरायामुमायामौषधान्तरे ॥
कोविदारे चमरिकश्चञ्चरीकस्तु षट्पदे ।
चण्डारिका भक्ष्यभेदेऽगदङ्कारे चिकित्सकः ॥
चक्रवाकश्च चक्राङ्के तथोक्तः कोकपक्षिणि ।
चण्डातकं चलनकस्त्वधोरुकांशुके मतम् ॥
अथ चातुरकश्चक्रगण्डौ पुंस्यभिधेयवत् ।
गोचरे लोचनस्यापि चाटुकारे नियन्तरि ॥
जर्जरीकं बहुच्छिद्रे [3]जरातुरे निगद्यते ।
जलालोका जलौकायां प्रलये तु जिहानकः ॥
विषवैद्ये जाङ्गलिको जागरूकस्तु जाग्रति[4] ।
जीवान्तको वागुरिके विषे जीवान्तकं मतम् ॥
जीवन्तिका गुडूच्यां स्याज्जीवाख्यशाकवन्द्ययोः ।
जीवन्तोका जीवद्वत्सा वृत्तौ जीवनिका मता ॥
मृत्युलोके जीवलोकोऽमृतं जीवनकं मतम् ।
जैवातृकस्त्वौषधीशे [5]कृशकायुष्मतोरपि ॥

---

१ त्वगिकः, इति मात्र. पाठः । २ क. निकं । ३ क. रजतेऽपि । ४ ख. के । ५ ख. कृति ।

तर्त्तरीकं वहित्रे स्यान्न द्वयोः पारगे त्रिषु ।
तिक्तशाकस्तु खदिरे वरुणे पत्रसुन्दरे ॥
फलत्रिके त्रिकटुकं गोक्षुरेऽपि त्रिवर्णकम्[1] ।
त्रिकण्टको गोक्षुरके जलजस्थावरान्तरे[2] ॥
त्रिपत्रकः स्यान्मालूरेऽप्यायुधे स्यात् त्रिशीर्षकम् ।
रेखात्रयान्विते भाले[3] त्रिपताकमितीरितम् ॥
त्रिशीर्षको दैत्यभेदे तिन्तिडीकं तथौषधे ।
तीक्ष्णशूको यवे क्षारे काञ्जिके तु तुषोदकम् ॥
काच्छ्यां मता तुवरिका शरे तेजनकाऽभिधः ।
रङ्गाजीवे तौलिकिको बौद्धे तौतातिको मतः ॥
तौर्यत्रिकं नृत्तगीतवाद्यत्रिकमुदीरितम् ।
दलाढकः[4] स्वयञ्जाततिले प्रश्न्यां च गैरिके ॥
फेनखातकयोर्नागकेसरे च महत्तरे ।
दयालुकः कृपायुक्ते दन्दशूकः सरीसृपे ॥
दयालुकः कारुणिके[5] देशभेदे दशेरकः ।
दासेरकस्तु करभे दासीपुत्रे च कीर्तितः ॥
कर्चूरके द्राविडको देशे जात्यन्तरेऽपि च ।
द्विनग्नको दुश्चर्मणि रूप्ये दुर्वर्णकं मतम् ॥
वृध्याजीवे [6]द्वैगुणिको द्वाःस्थे दौवारिको मतः ।
अथाश्वानां गतावुक्तं सद्भिर्धौरितकं[7] त्विति ॥

---

१ स्रुकमिति मा. पाठः ।
२ त्रिकण्टके गोक्षुरके जलस्थाने त्रिकण्टकमिति मा. पाठः ।
३ ख. भोगे ।   ४ क. टकः ।
५ दयालुकस्तु कारुण्य इति मा. पाठः ।   ६ क. द्वौ ।
७ दौवारिकमिति मा. पाठः ।

नपुंसको भवेत्षण्ढे, पोतवाहे नियन्तरि ।
नियामकः कर्णधारेऽप्युक्तो, निश्चारकस्तथा ॥
पुरीषस्य क्षये स्वैरे तथैव च समीरणे ।
निर्ग्रन्थकः[१] स्यात्क्षपणे निष्फलेऽप्यपरिच्छदे ॥
निकोचकः [२]स्यादङ्कोटे कञ्चुके च निचोलकः ।
एकान्ते निःशलाकः स्याद्वनमुद्गे निगूढकः ॥
निर्दिग्धिका भवेद् व्याघ्र्यां निन्दकेऽपि निवारकः ।
निरर्थकोऽर्थशून्ये स्यादक्षपादे तु कथ्यते ॥
नैयायिकोऽथ निस्त्रिंशायुधे नैस्त्रिंशिकं विदुः ।
प्रचलाकः शराघाते शिखण्डे च भुजङ्गमे ॥
प्रकीर्णकं चामरे स्याद्विस्तारे ना तुरङ्गमे ।
पर्यस्तिका परिकरे विटे पल्लवको मतः ॥
प्रसूतिका तु सूतायां ककुभे तु प्रसेवकः ।
प्रत्यनीकस्त्वरातौ स्याल्लताभेदे पटोलिका ॥
प्रयाणकं स्यात्प्रस्थाने क्षुद्रारामे प्रसीदिका ।
प्रवाहिका संग्रहण्यां वमौ प्रच्छर्दिका मता ॥
प्रवल्हिकावत्कथिता कथायां च प्रहेलिका ।
टङ्कणे स्यात्पाचनकः प्राड्विवाकस्तु कीर्त्यते ॥
व्यवहारेष्वधिकृते पत्तौ पादातिको भवेत् ।
पाञ्चालिका [३]वस्त्रकृतपुत्रिकायां निगद्यते ॥

---

१ —ग्रन्थकः इत्युभयपु० पाठः ।

२ स्तु वङ्कोटे, इति क. ख. पु० पाठः ।

३ वस्त्रकृत, इति मा. पाठः ।

आगन्तौ स्यात्प्राघुणको[1] वृत्ते प्रामाणिकं[2] विदुः ।
प्रालम्बिका हारभेदेऽप्यथ सीवनसाधने ॥
सूचे पिप्पलकं प्राहुस्तथा वक्षोजवृन्तके ।
तगरे मदनाख्ये च तरौ पिण्डीतको मतः ॥
पिचण्डिका पिण्डिकाख्ये देहस्यावयवे भवेत् ।
अथ पुष्कलको गन्धमृगे क्षपणकीलयोः ॥
पुण्डरीकं सिताम्भोजे सितछत्रे च भेषजे ।
पुंसि व्याघ्रेऽग्निदिङ्नागे कोशकारान्तरेऽपि च ॥
वर्द्धापके(ने) भवेत्पूर्णानकं च पटहे तथा ।
सारसे पुष्कराह्वः स्यात्पृषदाज्ये पृषातकम् ॥
पृषातको देवभेदे [3]फर्फरीकश्चपेटके ।
फर्फरीकं मार्दवे स्या[4]त्तरुभेदे फणिज्झकः ॥
तपस्ये स्यात्फाल्गुनिको देशे जातौ च बर्बरे ।
बलाहको गिरौ मेघे दैत्यनागविशेषयोः ॥
बलान्तको महेन्द्रेऽथ वसन्ततौ बलाङ्गकः[5] ।
जम्बूफले बार्हतकं कलिद्रौ तु बिभीतकः ॥
कण्टकार्यां बृहतिका नृपे भट्टारको भवेत् ।
भयानको भवेद्व्याघ्रे रसे राहौ भयङ्करे ॥
भल्लातकस्तरुभिदि भृङ्गे भ्रमरकस्तथा ।
गैरिकेऽपि भ्रमरकस्तद्वत्स्याच्चूर्णकुन्तले ॥

---

१ ख. णिको । २ क. कीं । ३ क. पर्प ।
४ क. न्मरुधेहे । ५ क. न्धकः ।

भार्याटिकः पुमान् भार्यानिर्जिते च मृगान्तरे ।
भूरूढकं तु छत्राके तथा मृष्टामिषे मतम् ॥

भवेन्मरुवकः पुष्पभिच्छल्यद्रुफणिज्झके[१] ।
मण्डोदकं चित्तरागे भवेदातर्पणेऽपि च ॥

मतं मण्डलकं कुष्ठभेदे बिम्बे च दर्पणे ।
सस्यभेदे मर्कटकस्तथा वानरलूतयोः ॥

मयूरकस्त्वपामार्गे क्लीबं तुत्थाञ्जने मतम् ।
मधूलिका मधुश्रेण्यां जलजे तु मधूलकः ॥

मधुद्रुमेऽथ कथितो धान्यभेदे [२]मयुष्ठकः ।
मङ्गल्यको [३]मसूरे स्यात् क्लीबे मङ्गलकर्मणि ॥

[४]मकुष्ठकस्तु मुद्गे स्यान्[५]मूर्व्यामुक्ता मधूलिका ।
भवेन्मधुरको जीवकाख्ये तु धरणीरुहे ॥

मकूलको निकुम्भेऽपि मृगतृष्णा मरीचिका ।
दध्याज्यमधुसंयोगे मधुपर्कमितीरितम् ॥

हारभेदे माणवको बाले कुपुरुषे बटौ ।
मध्वासवे माधवको [६]राधे मद्ये नपुंसकम् ॥

[७]मृष्टेरुको वदान्येऽपि मृष्टाशिन्यतिथिद्विषि ।
मेधाविको विदि ज्योतिषिके मौहूर्तिको मतः ॥

---

१ क. ज्झके । २ मकु, इति मा. पाठः । ३ ख. मयू ।
४ क. मधु । ५ ख. मधुपाकस्तु फाणिते । ६ ख. रान्धे ।
७ मिष्टेरुको वदान्येऽपि मिष्टाश्न्यतिथिविद्विषि, इति मातृकापाठः ।

यवानीकाऽजमोदायां यायजूकस्तु याजके।
स्याद्याञ्जयाऽऽप्ते[१] याचितकं युवतीनां तु संहतौ॥
भवेद्यौवतकं चाथ दिवसे स्याद्रतद्विकम्।
सुखस्नाने[२] मङ्गले च, राजन्यकमुदीरितम्॥
राज्ञां सङ्घे राधरङ्कुर्भवेत्सीरे च शीकरे।
घनोपले रैवतको गिरौ रोहितकस्तरौ॥
ललाटिका पत्रपाश्या मालाभेदे ललन्तिका।
ललामकं विभूषायां मूले लामज्जकं विदुः॥
लालाटिकः प्रभोर्भावदर्शिन्याश्लेषणान्तरे।
कार्याक्षमे च गदितस्त्वथ लाक्षणिकः पुनः॥
सामुद्रिकज्ञेऽग्निशिखातरौ लाङ्गलिकी मता।
भवेल्लावणिकं सर्वं यद्यल्लवणसंस्कृतम्॥
लेखहारे लेखनिको यः स्वहस्तेन वा लिखेत्।
लेखेषु परहस्तेन, चक्रवाले तु पर्वते॥
लोकालोको लोहितकः पद्मरागमणौ मतः।
वक्रोष्ठिका च हसने स्मृतं चोचे वराङ्गकम्॥
वर्त्तरूकः काकनीडे नदीभेदे जलावटे।
वनीपको याचनके यानपात्रे वहित्रकम्॥
आम्रातके वर्षपाकी पञ्चाङ्गुले व्यडम्बकः।
वरारकं वज्रमणौ रज्जौ तु स्याद्वराटकः॥
वराटकः पद्मबीजकोशे चापि कपर्दके।
वराण्डकस्तु मातङ्गवेद्यां यौवनकण्टके॥

१ च्चितके, इति मा. पाठः। २ स्वस्थ, इत्यस्यादिः।

वरण्डको वर्तुले च गदितस्तत्त्ववेदिभिः।
वडवाग्नौ वाणिजको[१] विदितश्च वणिज्यपि॥
वासन्तिका लताभेदे भारयष्टौ विहङ्गिका।
वृद्ध्याजीवे वार्धुषिको वावदूकस्तु वाग्मिनि॥
वाद्यालकस्तु घण्टादौ वागुरिकस्तु[२] जालिके।
विनायकस्तु गरुडे जिनभेदे गुरावपि॥
विनायकापि रण्डायां हेरम्बे तु विनायकः।
विकूणिका स्यान्नासायां वैणिके तु विकूणिकः (?)॥
[३]वितुन्नकस्तु धान्याके [४]झाटामलमयूरके।
वितुन्नकं हेमतारे तिलके स्याद्विशेषकम्॥
नेतर्यैकार्थसम्बन्धे[५] प्राहुः श्लोकचयेऽपि तत्।
विच्छन्दकः [६]प्रभेदेषु निन्दके तु विदूषकः॥
[७]विषान्तकः स्मरहरे हरिताले विडालकम्।
विकर्णिको देशभेदे पादस्फोटे विपादिका॥
विरूढकं तु छत्राके कूपके तु विदारकः।
विप्रश्नकस्तु दैवज्ञे पामायां स्याद्विचर्चिका॥
वृन्दारकः स्यादमरे वृषभाङ्को महेश्वरे।
[८]वैदेहकस्तु शूद्रायां वैश्येनोत्पन्नसन्ततौ॥
वैतालिको बोधकरे पटौ वैज्ञानिको मतः।
वार्तावहे[९] वैवधिको भवेद्वैमानिकोऽमरे॥

---

१ क. जिको। २ क. रीकस्तु। ३ क. वितुणिकं तु।
४ क. सटामाला। ५ ख. द्धे। ६ ईश्वरसद्मनामित्यस्यादिः।
७ ख. विषान्त। ८ शूद्राद्वैश्यायामुत्पन्नो वैश्याद्ब्राह्मण्यामुत्पन्नो वा वैदेहक इति कोशान्तरे। ९ हरे इति मा. पाठः।

मणिकारे वैकटिको भृत्ये वैतनिको मतः।
वैरङ्गिको विरागार्हे शास्त्रे वैशेषिकं भवेत्॥
[1]आस्फोटन्यां [2]वेधनिका वैतंसिकस्तु सौनिके।
वैहासिको हास्यजीवे भवेद्वैनयिको रथे॥
वैनाशिकः स्यात्क्षणिकपरतन्त्रोर्णनाभयोः।
शतानीको भवेद्वृद्धे राजभेदे तथा मुनौ॥
क्षुद्रशङ्खे शङ्खनकः शरलक्ष्ये शरव्यकम्।
शालावृकः शृगाले स्यात्सारमेये बलीमुखे॥
शाकुनिको वागुरिके नभः श्रावणिको मतः।
शिखण्डिकः काकपक्षे भवेदपि शिखण्डकः॥
शिवानकं पितृवने[3] वदन्ति विबुधा जनाः।
श्रीवत्सकमिति प्राहुरावर्तं हयवक्षसि॥
श्रीपर्णिका तु कुम्भ्यां स्याच्छृङ्गाटकं चतुष्पथे।
शृङ्गाटकं तथा वारिकण्टके च निगद्यते॥
शृगालिका शिवायां स्यात् त्रासादपि पलायने।
शेफालिका तु [4]निर्गुण्ड्यां शेलौ श्लेष्मातकं विदुः॥
सन्तानिका तु क्षीरादिसारमर्कटजालयोः।
[5]सतीनकः कलाये स्याद्भवेत्संकुसुकोऽस्थिरे॥
संवर्तिका नवदले त्वौर्वे संवर्तको मतः।
प्रलयेऽपि भवेत्क्लीबं बलरामायुधे मतम्॥

---

१ ख. आ। २ वै, इति मा.। ३ क. धने।
४ ख. निर्ग। ५ सन्ता इति मा.।

संवाहकस्त्वङ्गमर्दे[1] दूत्यां सञ्चारिका मता।
सञ्चारिका च कुट्टिन्यां [2]घ्राणेऽपि युगलेऽपि च॥

समुद्गकः सम्पुटके वरदे तु समर्धकः।
सङ्घाटिका[3] तु कुट्टिन्यां युग्मे च जलकण्टके॥

सङ्कट्टकः सन्धिकरे तरुभेदे समष्ठिका।
सन्दंशको लोहयन्त्रे तथा सन्दंशिका मता॥

स्वाभाविकं स्यात्सहजे सभ्ये सामाजिकः स्मृतः।
सांयात्रिकः पोतवणिग् दुःखे सांसारिकं मतम्॥

सापत्निका[4] स्यादध्यूढोद्वाहे साम्बन्धिकं विदुः।
रसनायां सारसिकं [5]स्वर्जिक्षारे सुवर्चिका॥

सुप्रतीकः शोभनाङ्गे मतश्चेशानदिग्गजे।
सुगन्धिको महाशालौ वस्त्रभेदे सुचेलकः॥

सुरूहको गर्दभाभहये हेम्नि सुवर्णकम्।
सुषेणिका स्यात् त्रिवृति पित्तले तु सुलोहकम्॥

सुपार्श्वकस्तरुभिदि सुरलोकस्त्रिविष्टपे।
भक्ष्यकारे स्वेदनिकः क्लीबे स्वेदार्थकौषधे॥

भवेत्सैकतिकं [6]मातृयात्रामङ्गलसूत्रयोः।
त्रिषु[7] संन्यस्तसन्देहजीविक्षपणकेष्वपि॥

सैद्धान्तिकः प्राश्निके स्यात्सोमवल्कस्तु कट्फले।
तथैव श्वेतखदिरे सोमवल्क इतीरितः॥

---

१ ख. दे। २ ख. म्रा। ३ ङ्कट्टिका, इति मा.।
४ लिका इति मा.। ५ सर्जे, इति मा.। ६ ख. मातृपाश।
७ तथा इति मा.।

सौगन्धिकं तु कल्हारे पद्मरागे च कत्तृणे।
सुगन्धव्यवहारज्ञे [1]गन्धके स्यात्तु पुंस्यपि॥
[2]सौराष्ट्रिका तुवर्यां स्याद्विषभेदे तु पुंस्यपि।
सौवस्तिकः पुरोधाः स्याद् हव्यपाकश्चरौ मतः॥
हसन्तिकाऽङ्गारधान्यामभयायां हरीतकी।
हल्लीसकं तु स्त्रीन्टत्ये [3]यन्ता हस्तिपकः स्मृतः॥
स्यात्क्षुद्रघण्टिका क्षुद्रधान्यघोरापगान्तरे(?)।

॥ इति कचतुर्थम् ॥

॥ अथ कपञ्चमम् ॥

अनेडमूकः कथितः शठे वाक्श्रुतिवर्जिते।
क्रकचेऽसिपचकं स्याद्वन्दारावभिवादकः॥
अवसक्थिका परिकरे छुरिका त्वसिपुत्रिका।
द्रष्टरि व्यवहाराणां कथयन्त्यक्षदर्शकम्॥
लुब्धेऽभिलाषुकं प्राहुर्जाबाले त्वजजीविकः[4]।
[5]हसन्त्यामग्निकार्ये च निगदन्त्यग्निकारिकाम्॥
अहंपूर्वमहंपूर्वमित्यहंपूर्विकां विदुः।
तोययन्त्रेऽरघट्टकः पादावर्ते च कीर्तितः॥

---

१ हरिताले तु मा. पाठः। २ ख. पु. नाय पाठः।
३ ख. पु. तालवृकोऽश्वविक्रयी, इति पाठभेदः। ४ ख. कं।
५ हसन्त्यामङ्गारधानिका इत्यमरः।

वासकाख्यौषधभिदि प्रवदन्त्याटरूषकम् ।
गर्भागारेऽपवरकः खड्गिके त्वसिधारकः ॥

स्यादन्तर्वेशिकश्चावरोधिकोऽन्तःपुराश्रिते ।
कुटुम्बपोषणव्यग्रे त्वभ्यागारिक ईरितः ॥

आनुमानिक इत्याहुस्तार्किके नरि तद्विदः ।
अयःशूलिक इत्युक्तः क्रूरकर्मरते नरि ॥

कान्तार्थिनीं तु वनितां कथयन्त्यभिसारिकाम् ।
मुक्तास्फोटेऽब्धिमण्डूकी रथद्रावर्तिमुक्तकः ॥

अतिसारयुते पुंसि कथितस्त्वतिसारकी ।
स्यादम्ललोणिकाऽम्बष्ठा छुर्यां स्यादसिधेनुका ॥

तथासिपुत्रिका हट्टाध्यक्षे स्यादधिकर्मिकः ।
अन्नकोष्ठकमित्याहुर्धान्यागारे कुसूलके ॥

शस्त्रसंमार्जनकरे त्वसिधावक इत्यपि ।
पादादीनां[१] परिकरे प्रवदन्त्यवसक्थिकाम् ॥

नासानुगतवर्णेषु प्रवदन्त्यनुनासिकान् ।
[२]अजगन्धाऽभिधामाहुर्बर्बर्यां शाब्दिकोत्तमाः ॥

स्यादाच्छुरितकं हासनखराघातभेदयोः ।
गजाजीवे तु गदितः शाब्दिकैरिभपालकः ॥

[३]इन्द्रलुप्तकमित्याहुः खल्वाटे खलु तद्विदः ।
उग्रनासिक उन्नासे तृष्णायामपलासिका ॥

---

१ ख. दिना । २ कपञ्चमप्रकरणादजगन्धिकामिति न्याय्यम् ।

३ रंडलप्तकं, इति मातृकायामपपाठः ।

ऊर्ध्ववाससि सर्वेच कथयन्त्युत्तरीयकम् ।
स्यादुरःसूचिका मुक्तामालायामुपहारकः ॥
कुन्तलानां प्रदेशे स्यादूर्ध्वज्ञावूर्ध्वजानुकः ।
स्यादुलूखलकं क्लीबे गुग्गुलावुपकारिका ॥
उपकार्यां पिष्टभेदे तथैव स्यान्नृपालये ।
[1]उष्णोदकं वारिभेदे विदार्यामृक्षगन्धिका ॥
हारे स्यादेकयष्टिका वालुके त्वेलवालुकम् ।
चोरे त्वैकागारिकः स्यान्मण्डले तूपसूर्यकम् ॥
मतोपकुञ्चिका [2]तुत्था बन्धके त्वौपरोधिकः ।
कक्षावेक्षक इत्युक्तः शुद्धान्तोद्यानपालयोः ॥
रङ्गाजीवे कवौ[3] षिङ्गे द्वाःस्थे च कटखादकः ।
खादके काचकलशे बलिपुष्टे च जम्बुके ॥
राजर्षिभेदे च तथा पूतिके कलिमारकः ।
द्विपार्भके समुद्दिष्टः करिशावक इत्ययम् ॥
[4]कथयन्ति विदर्भेषु विद्वांसः क्रथकैशिकम् ।
काकतिन्दुक इत्युक्तः काकपीलुकवृक्षके[5] ॥
यथा बृहत्यां कथिता शब्दज्ञैः कण्टकारिका ।
तथैव चिरबृति प्राहुः पण्डिताः कालमेषिकाम् ॥
काकजङ्घातरौ काकनासिकेति निगद्यते ।
उदुम्बरे विडङ्गे च क्रमिकण्टकमीरितम् ॥

---

१ उष्णोदकमिति कपञ्चमेऽयुक्तम् । २ ख. तृष्णा ।
३ रवौ, इति मा. । ४ ख. अधिकः पाठः । ५ ख. रक्तके ।

वदन्ति च समुद्योगे कोशेषु कियदेतिकाम् ।
कुलबालिका कुलस्त्री सैव स्यात् कुलपालिका ॥

कुटहारिका भुजिष्या चुक्रे तु कुण्डगोलकं कथितम् ।
पत्न्यास्त्ववरजातायामपि स्यात्केलिकुञ्चिका ॥

कोरदूषक इत्युक्तः सस्यभेदे कियत्यपि ।
द्वैपायनस्य जननी प्रसिद्धा गन्धकालिका ॥

स्त्रीवेषधारी पुरुषो नाम्नोक्तो गणिकाज्जुका ।
गणिकारिकाऽग्निमन्थे लम्बिका गलशुण्डिका ॥

कुटजे गिरिमल्लिका कूपके गुणवृक्षकः ।
मुसल्यां गृहगोधिका गोजागरिकमित्ययम् ॥

मङ्गले कण्टकारे नाप्यथ स्याद्वनगोलकः ।
सुवर्णरूप्ययोर्मिश्रीभावेन परिवर्तने ॥

चन्द्रिकायां यथा प्राहुः शाब्दिकाश्चन्द्रगोलिकाम् ।
दद्रुघ्ने च तथा वृक्षे चक्रमर्दकमूचिरे ॥

चक्रजीवक इत्युक्तः कुलाले चक्रजीविकः ।
लेखके स्याच्च चित्रज्ञे चित्रजीवक इत्यपि ॥

सौदामिन्यां च खद्योते गदिता चिलिमीलिका ।
अथो जलकरङ्कः स्यान्नालिकेरफलेऽपि च ॥

शङ्खे जललतायां च वारिवाहे च कीर्त्यते ।
काकोलीराजशफरमत्स्ययोर्जलतापिकः ॥

जलवारकोऽथ सेतौ हरिरेव जगन्नायकस्त्वेकः ।
जगताञ्जनको ब्रह्मा जङ्घाकरिकस्तु जङ्घाले ॥

लौहजालमये अङ्गरक्षणसाधने वर्म्मभेदे अङ्गरक्षणसाधनमात्रे त्रि० । भावे ल्युट् । देहत्राणे न० ।

अङ्गराग पु० अङ्गं रज्यतेऽनेन रन्ज–करणे घञ् । अङ्गलेपने कुङ्कुमादौ । भावे घञ् । अङ्गस्य विलेपने पु० ।

अङ्गराज पु० अङ्गानां जनपदानां राजा अच् समा० । अङ्गदेशाधिपे, कर्णे च तत्कथा अङ्गाधिपशब्दे दृश्या । अङ्गनृपादयोऽप्यत्र ।

अङ्गराज् पु० अङ्गेषु तन्नामकदेशेषु राजते राज–क्विप् ७त० । अङ्गदेशाधिपे कर्णे, तद्देशराजमात्रे च ।

अङ्गरुह न० अङ्गे रोहति रुह–क्विप् ७त० । देहजे लोमकेशादौ । "विहङ्गराजाङ्गरुहैरिवायतैरिति" माघः ।

अङ्गलेप पु० अङ्गं लिप्यतेऽनेन लिप–करणे घञ् ६त० । अङ्गरागद्रव्ये । भावे घञ् ७त० । देहे चन्दनाद्यनुलेपने ।

अङ्गव न० अङ्गे स्वावयवे वाति अन्तर्भवति अतिशोषणात् सङ्कुचिताङ्गमिव भवति वा–ड ७त० । शुष्कफले ।

अङ्गविकल त्रि० अङ्गेन विकलः । देहव्याकुलतायुक्ते ।

अङ्गविकृति पु० वि–कृ–क्तिन् अङ्गस्य विकृतिश्चालनादिर्यस्मात् ५त० । (म्रगीनाडा) इति ख्याते अपस्माररोगे । ६त० । अङ्गस्य विकारे स्त्री ।

अङ्गविक्षेप पु० वि–क्षिप–घञ् अङ्गस्य विक्षेपः चालनं यत्र ब० । अङ्गुल्यादिविन्यासभेदेन देहचालनरूपे नृत्ये । तद्भेदादि यथा । "देहरुच्या प्रतीतो यस्तालमानसमाश्रयः । सविलासोऽङ्गविक्षेपो नृत्यमित्यभिधीयते । ताण्डवञ्च तथा लास्यं द्विविधं नृत्यमुच्यते । पेवलिर्बहुरूपञ्च ताण्डवं द्विविधं मतम् । अङ्गविक्षेपबाहुल्यं तथाभिनयशून्यता । यत्र सा पेवलिस्तस्या देशीति नाम लोकतः । छेदनं भेदनं यत्र बहुरूपा मुखावली । ताण्डवं बहुरूपन्तत् दारुणात् गलमूर्द्धतः । छुरितं यौवतञ्चेति लास्यं द्विविधमुच्यते । यत्राभिनयभावाद्यै रसैराश्लेषचुम्बनैः । नायिकानायकौ रङ्गे नृत्यतश्छुरितं हि तत् । मधुरं बहुलीलाभिर्नर्त्तकीभिर्यत्र नृत्यते वशीकरणविद्याभं तल्लास्यं यौवतं मतम् । गेयादुत्तिष्ठते वाद्यं वाद्यादुत्तिष्ठते लयः । लयतालसमारब्धं ततो नृत्यं प्रवर्त्तते" इति सङ्गीतदामोदरः । भावे घञ् । अङ्गचालने ।

अङ्गविद्या स्त्री अङ्गरूपा व्याकरणादिशास्त्ररूपा विद्या ज्ञानसाधनम् । ज्ञानसम्पादके व्याकरणादिशास्त्रे । प्रश्नकाले अङ्गानां देहावयवानां चेष्टादिना शुभाशुभबोधके ज्योतिरङ्गे शास्त्रे च । सा च विद्या वृहत्संहितायां दर्शिता यथा "अथाङ्गान्यूर्वोष्ठस्तनवृषणपादं च दशना भुजौ हस्तौ गण्डौ कचगलनखाङ्गुष्ठमपि यत् । सगुह्यं कक्षांसश्रवणगुदसन्धीति पुरुषे, स्त्रियां भ्रूनासास्फिग्वलिकटिसुलेखाङ्गुलिचयम् ॥ जिह्वा ग्रीवा पिण्डिके पार्ष्णियुग्मं जङ्घे नाभिः कर्णपाली ककाटी । वक्त्रं पृष्ठं जत्रुजान्वस्थिपार्श्वं हृत्तालव्यौ मेहनोरस्त्रिकं च ॥ नपुंसकाख्यं च शिरो ललाटम् आस्वादसंज्ञैः परैश्चिरेण । सिद्धिर्भवेज्ज्ञात नपुंसकैर्नो कृच्छ्रात्तिभग्नक्षतैश्च पूर्वैः ॥ स्पृष्टे वा चालिते वापि पादाङ्गुष्ठेऽक्षिरुग् भवेत् । अङ्गुल्यां दुहितुः शोकं शिरोघाते नृपाद्भयम् ॥ विप्रयोगमुरसि स्तनान्ततः [illegible]टा हृतिरनर्थदा भवेत् । स्वात्मियाशिरभिच्छत्र कर्पटं पृच्छतश्चरणपादयोर्जितः ॥ पादाङ्गुष्ठेन विलिखेद्भूमिं क्षेत्रोत्थचिन्तया । हस्तेन पादौ कण्डूयेत्तस्य दासीभया च सा ॥ तालभूर्जपटदर्शनेऽशुकं चिन्तयेत्कपटुपार्श्वभवागम् । व्याधिराश्रयति रज्जुजालकं वल्कलं च समवेक्ष्य बन्धनम् ॥ पिप्पलीमरिचशुण्ठिवारिदैर्लोध्रकुष्ठवसनाम्बुजीरकैः । गन्धमांसिशतपुष्पया वदेत् पृच्छतश्च गरकेण चिन्तनम् । स्त्रीपुरुषदोषपीडितसर्वाध्वगतार्थधान्यतनयानाम् । द्विचतुःषट्पदचितीनां विनाशतः कीर्त्तितं दृष्टैः ॥ न्यग्रोधमधूकतिन्दुकजम्बूप्लक्षाम्रबदरिजातिफलैः । धनकनकपुरुषलोहांशुकरूप्योदुम्बराम्बरपि करगैः ॥ धान्यपरिपूर्णपात्रं कुम्भः पूर्णः कुटुम्बवृद्धिकरौ । गजगोशुनां पुरीषं धनयुवतिसुहृद्विनाशकरम् ॥ पशुहस्तिमहिषपङ्कजरजतव्याघ्रैर्लभेत सन्दृष्टैः । अविधनमिषसनमकयज कौशेयाभरणसङ्घातम् ॥ पृच्छा इवश्वावकनृपतिचौराद् दर्शने नृभिर्विहिता । मित्रद्युतार्थभया गणिकानृपचूतिकार्यकृता ॥ शाक्योपाध्यायार्हतनिर्ग्रन्थनिमित्तनिगमकैवर्त्तैः । चौरचमूपतिवणिजां दासयोधापणस्थवध्यानाम् ॥ तापसे शौण्डिके दृष्टे प्रोषितः पशुपालनम् । हृतं पृच्छकस्य स्यादुञ्छवृत्तौ विपन्नता ॥ इच्छामि प्रष्टुं भण पश्यतार्यैः समादिशेत्युक्ते । संयोगकुटुम्बोत्था लाभैश्वर्योत्कृता चिन्ता ॥ निर्दिशेति गदिते जयाध्वगा, प्रत्यवेक्ष्य मम चिन्तितं वद । आशु सर्वजनमध्यगं त्वया दृश्यतामिति च बन्धुचौरजा ॥ अन्तःस्थेऽङ्गे स्वजनउदितो बाह्यजे बाह्य एवं पादाङ्गुष्ठाङ्गुलिकलनया दासदासीजनः स्यात् । जङ्घे प्रेष्यो भवति भगिनी नाभितो हृत्सभार्या पाण्यङ्गुष्ठाङ्गुलिचयकृत[illegible]

प्रतिरोधकश्च चौरे परिपन्थिनि मार्गदूषके गदितः ।
परिव्राजको मस्करिणि कथितोऽपि बौद्धतापसयोः ॥

प्रतिसूर्यकश्च कथितः कृकलासे विदां श्रेष्ठैः ।
पारियाचिकोऽध्वरथे कथितश्च पारिरक्षकोऽथ यतौ ॥

पारिभद्रकोऽद्रि(द्रु ?)भेदे पार्श्वस्थे पारिपार्श्वको गदितः ।
पारियाचक[1]स्तथाऽद्रौ क्वापि च पारिजातको द्रुभिदि ॥

पारश्वधिकः परश्वायुधधारिणि समुद्दिष्टः ।
पारि[2]पन्थकोऽपि चौरे प्रातिहारिकोऽथ मायाज्ञे ॥

पीतसारकस्तु सर्जे पिनाकधृक् स्मरान्तके प्रथितः ।
पुच्छकण्टकस्तथालौ भक्ष्ये क्वापि च पूलिपूपिकामाहुः ॥

बलिवाह्यकश्च शकटे बन्धुजीवकस्तु बन्धुजीवतरौ ।
बीजपुष्पिकान्यतरौ श्लेष्माते बाहुवारकः कथितः ॥

भर्तृदारिकामथाहुर्नाट्योक्तौ राजकन्यकायां च ।
भर्तृदारकस्तथोक्तस्तत्रैव च युवराजेऽपि ॥

भ्रमरालकस्तु कुरले चिलोचने भूतनायकं प्राहुः ।
पूर्वं भूते क्वापि च कथयन्ति भूतपूर्वकं सन्तः ॥

मधुजीवको मधुलिहि मस्तुलुङ्गको मस्तकस्नेहे ।
मधुपर्णिका तरुभिदि गणामरे महाराजिकं प्राहुः ॥

मृगधूर्तकः सृगाले मृगजालिका वागुरायां च ।
यज्ञकीलकोऽथ यूपे दैत्ये भर्गे च यज्ञदूषको गदितः ॥

---

१ क. तक । २ ख. बन्धि ।

यूपकटकश्चषाले युगपचकस्तु कोविदारतरौ ।
रणरणकस्त्वौत्सुक्ये कर्णीरथे रथगर्भकं प्राहुः ॥

मनःशिलायामपि च वदन्ति रसनेचिकाम् ।
अपामार्गे तु गदितो विद्वद्भिर्लोचमस्तकः ॥

लोकायतिकमप्याहुश्चार्वाके लोहकुट्टकः ।
लोहकारे निगदितः स्वर्णकारेऽपि च क्वचित् ॥

स्याद्व्यवहारिका लोकयाचासम्मार्जनीङ्गुदे ।
तथा निगदिता लोके लेखिन्यां वर्णतूलिका ॥

वृत्ते भाविनि वा युद्धे यत्पानं वीरपाणकम् ।
हरिताले स्मृतं वंशपचकं वृषनाशकः(?) ॥

[१]शिरीषवृक्षे गदितो विद्वद्भिर्वैजयन्तिकः ।
पताकिन्यथ दूर्वायां वचायां शतपर्विका ॥

शीतचम्पक इत्येव स्यादातपर्णदीपयोः ।
सुवसन्तक आख्यातो वासन्त्यां मदनोत्सवे ॥

स्याद्धेमपुष्पिका यूथ्यां चम्पके हेमपुष्पकः ।
क्षुद्रनासिकमप्याहुर्नःक्षुद्रे शब्दवेदिनः ॥

॥ इति कपञ्चमम् ॥

अथ कषष्ठम् ।

अहमहमिकामाहुरहङ्कारेऽथ लेखके ।
शब्दशास्त्रपरिष्णाते वदन्त्यक्षरजीवकम् ॥

---

१ क. सि ।

दर्पादात्मप्रशंसायामाहोपुरुषिकां विदुः ।
आभीरपल्लिका घोषे त्वाग्रहायणिकः सहे[१] ॥
चर्मपात्रे तु करकपात्रिकाऽथ निगद्यते ।
क्रयविक्रयिको वैश्ये काकोदुम्बरिका तरौ ॥
मलघ्नां च तथैवोक्ता काकोदुम्बरिका जनैः ।
कपोतपालिकामाहुर्विटङ्के शब्दवेदिनः ॥
कृतसापत्निकाऽध्यूढा कृतान्तजनको रविः ।
स्थानात्स्थानान्तरं [२]गच्छद्रूपे गन्धपिशाचिका ॥
गन्धर्वहस्तकः प्रोक्तस्तथैवैरण्डपादपे ।
ग्राममद्गुरिका ग्रामयुद्धे स्फूर्जिभ्रूषेऽपि च ॥
चर्मप्रभेदिकाऽऽरायां भस्त्रा चर्मप्रसेविका ।
तरौ रोहितकाख्ये तु मतो दाडिमपुष्पकः ॥
नक्षत्रसूचको ज्योतिःशास्त्रवेदिनि कीर्त्तितः ।
प्रख्यातवप्तृको विप्रे टङ्के पाषाणदारकः[३] ॥
पाषाणभेदकं प्राहुः शब्दज्ञाश्चौषधान्तरे ।
बहुगर्ह्यवाग्वाचाटे, शैलूषेऽथ निगद्यते ॥
विद्वद्भिः शब्दशास्त्रज्ञैरयं भरतपुत्रकः ।
मार्जारकर्णिका देव्यां सूते मङ्गलपाठकः ॥
सूता तु नर्मदाख्यायां नद्यां मेकलकन्यका ।
रङ्गाजीविनि रङ्गावतारकः परिकीर्तितः ॥

---

१ क. (हाः) । २ क. । (गन्त्) ३ भेदक इति मा. पा. ।

रथकुटुम्बिकः क्षत्ता रणे वीरजयन्तिका ।
वीरविप्लावकः शूद्रधनैर्याजक उच्यते ॥
विज्ञानमातृको बौद्धे मतो, विरलजानुकः ।
ऊर्ध्वज्ञावथ निर्दिष्टो विट्टैर्वर्णविलोडकः[1] ॥
श्लोकस्तेने च चौरे च, सिन्दूरतिलकः पुनः ।
मतङ्गजे स्त्री कामिन्यां, दूते सन्देशहारकः ॥
[2]सौखशायनिकं प्राहुर्नरि सुखप्रप्रच्छके ।

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये कान्तवर्गः ॥

अथ खान्तवर्गः ।

खमिन्द्रिये व्योम्नि पुरे शर्मणि त्रिदशालये ।
क्षेत्रे संवेदने बिन्दौ शून्येऽपि च निगद्यते ॥

अथ खद्वितीयम् ।

आखुः स्यान्मूषके[3] तूखा कृष्णवध्वां निगद्यते ।
[4]नखः कररुहे शङ्खे शुक्तौ स्त्रीक्लीबयोर्नखी[5] ॥
नपुंसकं तु नखरे गन्धद्रव्येऽपि कुत्रचित् ।
[6]न्युङ्खः सम्यङ्मनोज्ञे च साम्नः षट्प्रणवेषु च ॥
पुङ्खस्तु शरमूले स्यात्प्रेङ्खा पर्यटनेऽपि च ।
नृत्ये भवेदश्वगतावपि संवेशनान्तरे ॥

---

१ ख. (जकः) । २ ख. पुस्तकपाठः । ३ क. ख. खनके ।
४ "नखः केतुग्रहे प्रगण्डे" इति मा. पाठः ।
५ नखं चेति शेषः । ६ न्युङ्खाः षोडश ओङ्कारा इत्यपि क्वचित् ।

मुखं निःसरणे वक्त्रे प्रारम्भोपाययोरपि।
सन्ध्यन्तरे नाटकादेः शब्देऽपि च नपुंसकम्॥
मूर्खो मूढे मखो यज्ञे लेखो लेख्ये सुरेऽपि च।
तथैव विदितः सद्भिर्लेखो वाचिकहारके॥
मर्यादायां भवेल्लेखा लिपिराजिकयोरपि।
विङ्खो गतिविशेषे[१] च शूकशिम्ब्यां च नर्तने॥
शङ्खो निध्यन्तरे कम्बुललाटास्थिनखेष्वपि[२]।
शङ्खी हरौ समुद्रे ना शङ्खवत्यभिधेयवत्॥
शाखी स्यात्पादपे पुंसि तद्वद्विप्रजने मतः।
शाखा वेदविभागे च पादपाङ्गेऽन्तिकेऽपि च॥
शिखा शिखायां[३] चूडायां ज्वालायामग्रमात्रके।
लाङ्गलिक्यां च शाखायां चूडायां च शिखण्डिनः॥
शिखी वह्नौ बलीवर्दे शरे केतुग्रहे द्रुमे।
मयूरे कुक्कुटे पुंसि शिखावत्यन्यलिङ्गवत्॥
सखा सहाये मित्रे च वयस्यायां सखी मता।
सुखं शर्मणि नाके च सुखा पुर्यां प्रचेतसः॥

॥ इति खद्वितीयम् ॥

---

१ अश्वस्येति शेषः।

२ ख. पु० गलेसितामेखरेखां बिभ्राणो तावपि स्मृतः। अधिकः पाठः।

३ क. (०फायां)।

अथ खतृतीयम् ।

अमुखस्तु भवेन्मूके[1] त्वामुखं [2]सम्मुखे मतम् ।
उन्मुखस्तूर्ध्ववक्त्रे स्यादुत्कण्ठाव्याकुलेऽपि च ॥

गोमुखं कुटिलागारे वाद्यभेदे च लेपने ।
[3]गणभेदे महेशस्य तथा मातलिपुत्रके ॥

त्रिशिखं तु त्रिशूले स्याच्छिखरे राक्षसे पुमान् ।
[4]त्रिमुखं तु मतं शूले त्रिमुखो राक्षसान्तरे ॥

दुर्मुखो नागभेदेऽपि मुखरे वानराश्वयोः
प्रमुखः प्रथमे श्रेष्ठे परिखा सालवेष्टने ॥

[5]मयूखः किरणे ज्वालाशोभयोर्विशिखः पुनः
शिलीमुखे तोमरे च, विशिखा तु निगद्यते ॥

खनित्र्यामपि रथ्यायां नलिकायामपि क्वचित् ।
वाङ्मुखं स्यादुपोद्घाते विमुखस्तु पराङ्मुखे ॥

विशाखस्तक्ष(र्क?)के स्कन्द ऋक्षभेदे कटिल्लके ।
मन्थाने मासभेदेऽपि वैशाखः परिकीर्तितः ॥

षण्मुखस्तु विशाखे स्यात्सुमुखो वावदूकके ।
सुमुखः स्यात्तार्क्ष्यपुत्रे फणिभेदे च पण्डिते ॥

---

१ ख. (खें) । २ क. (सन्मु) ।

३ पुंसीत्यस्यादिः । ४ अयं पाठो मा. खचतुर्थे आसीत् ।

५ ख. पु० मयूखः किरणे ज्वालाशोभयोर्वाङ्मुखं पुनः ।
उपोद्घातेऽथ विशिखस्तोमरे मार्गणेऽपि च ।
विशिखा तु खनित्र्यां च रथ्यानालिकयोरपि । इति पाठभेदः

[1]हृल्लेखः स्यादुत्कलिका मन्त्रबीजाक्षरे क्वचित् ।
हृल्लेखं तु भवेत्क्लीबेऽलक्ष्यवस्तुनि सर्वशः ॥

॥ इति खतृतीयम् ॥

अथ खचतुर्थम् ।

अहर्मुखं प्रभाते स्यादवलेखो वमावपि ।
भवेदग्निमुखो देवे विप्रे भल्लातकेऽपि च ॥
अथाग्निमुखमुद्दिष्टं कुसुम्भे [2]कुङ्कुमेऽपि च ।
लाङ्गलिक्यां विशल्यायामोषधौ तु स्त्रियां विदुः ॥
कुङ्कुमे स्यादग्निशिखं हस्ति त्वग्रनखः स्मृतः ।
अयोमुखं तु मुसले हले बाणे त्वयोमुखः ॥
अपलेखो वृथालेखे वृक्षभेदे त्वधोमुखः ।
अधोमुखस्तु पिशुने ज्ञानिन्यन्तर्मुखस्तथा ॥
इन्दुलेखा चन्द्रकलासोमवल्ल्यमृतासु च ।
गणेशे स्यादिभमुखः स्त्रियामिन्दुमुखी मता ॥
कुबेरे स्यादीशसखः शृगाल्युल्कामुखी मता ।
कुहूमुखस्तु गदितः परपुष्टविहङ्गमे ॥
कुशले स्यात्कृतमुखो गजमुखो गणेश्वरे ।
देव्यां गृध्रमुखी क्वापि [3]देव्यां चन्द्रमुखी क्वचित् ॥

---

१ हल्लेखोत्कलिकायां स्यादिति मा. पाठः ।

२ ख. (कुसु) ।   ३ ख. (तथा) ।

चतुर्मुखो वेधसि स्याद्देव्यां चारुमुखीत्यपि ।
चित्रपुङ्खः स्मृतो बाणे ध्वान्ते चोरमुखं मतम् ॥

[1]जगन्मुखौ हरिन्नृपौ देव्यां ज्वालामुखीति च ।
कृष्णे जयसखः प्रोक्तः कपौ ताम्रमुखः स्मृतः ॥

त्रयीमुखो मखे विप्रेऽप्यमरे स्यात्त्रयीमुखः ।
दशमुखो रावणे स्यान्मतो दंष्ट्रामुखोऽप्यहौ ॥

चतुःशतग्राममध्ये पुरं द्रोणमुखं[2] मतम् ।
पार्वणे स्याद्दर्शमुखं जलौघे स्यान्नदीमुखम् ॥

तन्द्रां[3] नन्दीमुखीं प्राहुः नान्दीमुखाः पितृष्वपि ।
हरे[4] सिंहे पञ्चमुखः शशादिषु तु वै पुनः[5] ॥

मतः पञ्चनखः श्वाऽथ शिशौ बद्धशिखः स्मृतः ।
उच्चटायां बद्धशिखा[6] सुरे बर्हिर्मुखो मतः ॥

महाशङ्खो मानुषास्थिसङ्ख्याभेदालिकेष्वपि ।
लसन्मुखो [7]विहसिते तथा [8]लालामुखोऽप्यहौ ॥

अथ व्याघ्रनखं[9] गन्धद्रव्ये चाप्यौषधान्तरे ।
स्त्रियां, नखक्षते क्लीबं, कपौ वृद्धे वलीमुखः ॥

अथ वायुसखो वह्नावलिबाणौ शिलीमुखौ ।
नखक्षताङ्कुरे क्लीबे शिलीमुखमुदाहृतम् ॥

---

१ ख. पु० पाठाभावः । २ द्रोणीमुखं, इति मा. पाठः ।
३ क. (वड्ग्रां) । ४ ख. (रौ) । ५ ख. (तथा गजे) ।
६ ख. (खः) । ७ ख. (विक) । ८ क. (ता) ।
९ क. ख. (खो) ।

निगद्यते स्वस्तिमुखो विप्रे[1] वाचिकहारिणि।
हसन्मुखस्तु सुभगे मतो हालामुखोऽप्यहौ॥

॥ इति खचतुर्थम्॥

अथ खपञ्चमम्।

अबद्धमुखो[2] मुखरे तिग्ममयूखः स्मृतः सूर्ये।
धनदे त्र्यम्बकसखः पञ्चविशिखो मतः कामे॥

मलिनमुखस्तु वह्नौ गोलाङ्गूले तथा क्रूरे।
यामिनीमुखरजनीमुखौ शब्दावुक्तौ प्रदोषेऽपि॥

शीतमयूखश्चन्द्रे घनसारेऽपि वा पुंसि।
सर्वतोमुख उग्रे च क्षेत्रज्ञब्रह्मणोरपि॥
नपुंसकं तु पानीये [3]सुरवर्त्मन्यपि स्मृतम्।

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये खान्तवर्गः॥

अथ गान्तवर्गः।

गौः स्वर्गे च बलीवर्दे कुलिशे किरणे पुमान्।
स्त्री सौरभेयीदृग्बाणदिग्वाग्भूष्वप्सु भूम्नि च॥

---

१ ख. दूते। २ ख. (न्ध) मुखो। ३ ख. (सुख)।

अथ गद्वितीयम् ।

अगः क्ष्माभृत्पादपयोरङ्गं चान्तिकगात्रयोः ।
प्रतीकोपाययोः पुंसि भूम्नि नीवृति गद्यते ॥
क्लीबैकत्वे त्वप्रधाने त्रिष्वङ्गवति चोच्यते ।
उक्तमङ्गेति सम्बुद्धौ राहावगुरुदाहृतः ॥
आगोऽपराधे त्विङ्गः स्यादिङ्गितज्ञानयोरपि ।
जङ्गमेऽपि क्वचिद्वान्ये कङ्गुरित्यभिधीयते ॥
खगो देवे ग्रहे सूर्ये तथा पक्षिणि मार्गणे ।
खड्गो गण्डकशृङ्गासिबुद्धभेदेषु गद्यते ॥
खड्गी ना गण्डके मञ्जुघोषे खड्गधरेऽपि च ।
गङ्गा त्रिपथगायां स्याद्गाङ्ग[1]स्तत्प्रभवे त्रिषु ॥
भीष्मषण्मुखयोश्चापि गर्गो [2]मुन्यन्तरे मतः ।
[3]चङ्गस्तु शोभने दक्षे छागः स्यादपि बर्करे ॥
जुङ्गः स्याद्वृक्षगन्धायां[4] टङ्कोऽस्त्री स्यात्खनित्रके ।
जङ्घायां खड्गभेदेऽपि त्यागो दाने [5]च वर्जने ॥
त्यागी दातरि शूरे च कथितः शब्दवेदिभिः ।
तुङ्गी निशाबर्बरयोः पुन्नागनगयोः पुमान् ॥
उन्नते त्वन्यवद्दुर्गोमानील्योस्त्रिषु दुर्गमे ।
नगो महीरुहे चाद्रौ, सूर्ये चक्षुःश्रवस्यपि ॥

---

१ क. (ङ्गं त) । २ ख. (मन्च) । ३ ख. (ग्र) ।
४ जुङ्गस्तून्मादविहृते, इति मा. पाठः । ५ क. (ऽप) ।

नागः पन्नगमातङ्गक्रूरचारिषु तोयदे ।
नागकेसरपुन्नागनागदन्तकमुस्तके ॥

देहानिलप्रभेदे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः ।
नागं तु सीसके रङ्गे [1]स्त्री बन्धकरणान्तरे ॥

नृगस्तु नृपभेदे स्यात्पङ्गुः पादविवर्जिते ।
पिङ्गा गोरोचनाहिङ्गु[2]नालिकाचण्डिकास्वपि ॥

पिङ्गी शम्यां पिशङ्गे ना [3]बालके तु नपुंसकम् ।
पूगस्तु क्रमुके वृन्दे पूगं क्रमुकजे फले ॥

फल्गुः स्त्रियां नदीभेदे फल्गवसारेऽभिधेयवत् ।
भङ्गो जयविपर्यासे भङ्गा सस्यान्तरे स्त्रियाम् ॥

भेदरोगतरङ्गेषु पुंसि, क्लीबे भगं मतम् ।
श्रियां च ज्ञानवैराग्यकीर्तीच्छासु पराक्रमे ॥

माहात्म्यैश्वर्ययत्नेषु धर्मे मोक्षेऽथ ना रवौ[4] ।
भागो रूपार्धके प्रोक्तो भागधेयैकदेशयोः ॥

भृङ्गो मधुव्रते भृङ्गराजे धूम्याट[5]षिङ्गयोः ।
भृङ्गं गुडत्वचि क्लीबे, तथा पुंसि भृगुस्तटे ॥

मुनौ शुक्रे हरे भृङ्गी मतस्तु हरपार्षदे ।
भोगी त्वहौ भोगवति भोगः प्रोक्तः सुखे धने ॥

---

१ तथा स्त्री, इति मा. पाठः ।   २ क. ख. (नाडि) ।
३ क. ख. (रा) ।   ४ क. पु. एतदनन्तरं ज्ञानवैराग्ययोर्योनौ भगमस्त्री वसौ तु ना इत्यधिकः पाठः ।   ५ ख. (खि) ।

पालनेऽभ्यवहारेऽह्रे[1] शरीरफणयोरपि ।
योषिदादिभृतौ चापि मद्गुर्जलचरे क्वचित् ॥
मार्गः स्यात्पथि मासेऽपि तथैवान्वेषणेऽपि च ।
मार्गौ मृगमदेऽपि स्यान्मार्गौ तु पथिके स्मृतः ॥
मुद्गः शिम्बीधान्यभेदे मृगोऽपि पुरुषान्तरे ।
मृगः पशौ कुरङ्गे च करिनक्षत्रभेदयोः ॥
अन्वेषणायां याञ्चायां मृगी तु वनितान्तरे ।
यागस्तु क्रतुमात्रेऽपि युगं हस्तचतुष्टये ॥
युगो रथे हलाद्यङ्गे न द्वयोस्तु कृतादिषु ।
युग्मेऽपि युगमित्युक्तं वृद्धिनामौषधेऽपि च ॥
योगोऽपूर्वार्थसंप्राप्तौ संगतिध्यानयुक्तिषु ।
वपुःस्थैर्ये प्रयोगे च विष्कम्भादिषु भेषजे ॥
विस्रब्धघातुके द्रव्योपायसन्नहनेष्वपि ।
कार्मणेऽपि च रङ्गो ना रागे नृत्ये रणक्षितौ ॥
अस्त्री त्रपुणि रागस्तु प्रोक्तो मात्सर्यभूपयोः ।
क्लेशादावनुरागे च गाने [2]लौहित्यकादिषु ॥
रिङ्गस्तु रिङ्गणे रोगः कुष्ठादावौषधान्तरे ।
स्यात्सङ्ग[3]षिङ्गयोर्लिङ्गो लिङ्गं मेहनचिह्नयोः ॥
तथाऽनुमाने साङ्ख्योक्तौ प्रकृतावपि गद्यते ।
शिवमूर्तिविशेषे च लिङ्गी स्याल्लिङ्गधारिणि ॥

---

१ च, इति मा । २ ख. (लोहित) ।
३ खिङ्ग, इति माट. पा. ।

लुङ्गस्तरुभिदि प्रोक्तो व्यङ्गो हीनाङ्गभेकयोः ।
वङ्गः स्याद्देशभेदेऽपि वङ्गं[1] सीसकरङ्गयोः ॥

वार्ताकेऽपि च कार्पासे पुम्भूम्नि च निगद्यते ।
वल्गुः स्याच्छागले पुंसि सुन्दरे पक्षिणि क्वचित् ॥

वर्गस्तु ऋक्समूहे स्यात्स्वपक्षेऽपि निगद्यते ।
वेगो जवे प्रवाहे च महाकालफलेऽपि च ॥

शुङ्गो[2] वटाम्रातकयोः पर्कट्यामपि योषिति ।
शृङ्गं तु शिखरे चिह्ने [3]प्रभुत्वेहाम्बुयन्त्रके ॥

विषाणोत्कर्षयोश्चापि शृङ्गः स्यात्कूर्चशीर्षके ।
स्वर्णमीनप्रभेदे च शृङ्गी स्यादौषधान्तरे ॥

शृङ्गी शृङ्गयुते नागे तथा च शिखरिण्यपि ।
सर्गस्तु निश्चयाध्यायमोहोत्साहात्मसृष्टिषु ॥

भवेत्सङ्गस्तु संसर्गे प्रोक्तः स्वर्गस्त्रिविष्टपे ।
स्वर्गस्तु मारुते[4] स्वाङ्गं शुभाङ्गे वाच्यलिङ्गवत् ॥
हिङ्गु निर्यासभेदे स्यात्पादपे पुंसि कथ्यते ॥

॥ इति गद्वितीयम् ॥

॥ अथ गतृतीयम् ॥

अयोगो विधुरे कूटे विश्लेषे कठिनोद्यमे ।
अभ्रगः पक्षिणि शरे त्वद्रिगो गजसिंहयोः ॥

---

१ क. (ङ्गः) ।
२ शृङ्गी, इति मा. पा. ।
३ प्रभु हेमाम्बु—इति मातृ. पा. ।
४ स्वर्गो मरुति तु, इति मा. पा. ।

अब्धिगः पोतवणिजि त्वनङ्गः पञ्चसायके।
क्लीबे त्वनङ्गमाकाशेऽप्यधिगस्त्वनुजीविनि॥

अनुगोऽपि भवेद्भृत्ये त्वजगो विष्णुयायिनि।
अपाङ्गस्त्वङ्गहीने स्यान्नेत्रान्ते तिलकेऽपि च॥

अरोगस्तु भवेत्स्वस्थे त्वशृङ्गस्त्वबरे पशौ।
अतुङ्गस्तु भवेत्खर्वेऽप्यर्थगो भृतिजीविनि॥

आशुगो मारुते बाणे नदीमात्रे मताऽऽपगा।
आभोगो वारुणे छत्रे पूर्णतायत्नयोरपि॥

[1]आयोगो व्यापृतौ गन्धमाल्योपहाररोधसोः।
उत्सर्गः पुंसि सामान्ये न्याये च त्यागदानयोः॥

उद्वेगोऽप्युद्दाहुलकोद्वेजनोद्गमनेषु च।
[2]फले पूगस्य चोद्वेगं क्लीबमाहुर्मनीषिणः॥

उरगः स्याद्विषधरे तूनगो मन्दगामिनि।
उद्योगः [3]प्रौढिमात्रेऽपि स्यादुत्तुङ्गस्तथोन्नते॥

उत्सङ्गः [4]पूर्वभागे स्यादुल्वगो गर्भगामिनि।
शीघ्रकर्मणि चोद्योगी कलिङ्गो नीवृदन्तरे॥

कलिङ्गः पूतिकरजे धूम्याटे भूम्नि नीवृति।
न द्वयोः कौटजफले महिलायां तु योषिति॥

कालिङ्गी राजकर्कट्यां कालिङ्गो गजसर्पयोः।
क्लिष्टाङ्गो रोगविक्षिप्ते कुरङ्गस्तु मृगान्तरे॥

---

१ ख. (क)। २ ख. पुस्तकेऽयं पाठो विशेषः।
३ स्थिर, इति मा.। ४ सन्निधावक्तास्तू, इति मा.।

क्रूरगः क्रूरकर्माख्ये कृशाङ्गी तु भवेत्स्त्रियाम् ।
कृष्णाङ्गः कालसर्पे स्यात्खट्वाङ्गः शङ्करायुधि ॥

गुप्ताङ्गः कोशकीटे स्याच्चक्राङ्गो[1] मानसौकसि ।
चक्राङ्गी कटुरोहिण्यां चित्रगुः पावके रवौ ॥

जिह्मगः[2] सैंहिकेयेऽहौ तथा स्याद्वक्रगामिनि ।
तडाग[3]स्तु जलाधारविशेषे यन्त्रकूटके ॥

ऊर्मौ तरङ्गस्तलगस्त्वधोगामिनि गद्यते ।
तातगुः क्षुद्रताते स्याज्जनकस्य हितेऽपि च ॥

त्रिवर्गो धर्मकामार्थे त्रिफलायां कटुत्रिके ।
वृद्धिस्थानक्षये सत्त्वरजस्तमसि च स्मृतः ॥

तुरगी[4] चाश्वगन्धायां तुरगो[5] वाजिचित्तयोः ।
धाराङ्गोऽसौ च तीर्थे च नरङ्गस्तु वर[ण्ड]के ॥

मेहने न द्वयोश्चाथ नारङ्गः पिप्पलीरसे ।
[6]यमजे प्राणिनि विटे पादपेऽपि च कुत्रचित् ॥

निःसङ्गः सङ्गरहिते निसर्गो रूपसर्गयोः ।
निम्नगा तु नदीमात्रे निषङ्गः सङ्गतूणयोः ॥

पशुस्थमक्षिकायां तु पुमान्नीलङ्गुरुच्यते ।
भम्भराख्यां स्त्रियां, दूतविशेषे परगः स्मृतः ॥

पत्राङ्गं न द्वयोर्भूर्जे पद्मके रक्तचन्दने ।
पन्नगस्त्वौषधीभेदे तथा स्यात्पवनाशने ॥

---

१ ख. (ङ्गो) । २ ख. (कः) । ३ ख. (टाग) ।
४ क. (ङ्गी) ५ क. (ङ्गो) । ६ क. पु. अधिकोऽयं पाठः ।

प्लवङ्गप्लवगौ भेके वानरे[१] सूर्यसारथौ ।
परागः कौसुमे रेणौ धूलिस्नानीययोरपि ॥

गिरिप्रभेदे विख्यातावुपरागे च चन्दने ।
निदर्शने प्रयुक्तौ च प्रयोगः [२]कार्मणेऽपि च ॥

प्रवेगः स्याच्छीघ्रगतौ पतङ्गः पक्षिसूर्ययोः ।
शालिभेदे च शलभे प्रसङ्गो योगचर्चयोः ॥

तीर्थभेदे प्रयागः स्याद्यज्ञे शतमखाश्वयोः ।
क्लीबे सूते प्रियङ्गु स्यात्कणाराजिकयोः स्त्रियाम् ॥

[३]कङ्गुसस्ये फलिन्यां, च पुन्नागस्तु द्रुमान्तरे ।
जातीफले नरश्रेष्ठे पाण्डुनागे सितोत्पले ॥

भुजङ्गोऽहौ च [४]षिङ्गे च मतङ्गः श्वपचे गजे ।
मतङ्गो जातिभेदेऽपि मुनावपि भवेत्क्वचित् ॥

मनोगः शीघ्रगेऽपि स्यात्पवने चित्तहारिणि ।
मातङ्गी स्याच्छक्तिभेदे मातङ्गस्त्वन्त्यजे द्विपे ॥

मृदङ्गः पटहे घोषे मेषगो ज्वलने मतः ।
रक्ताङ्गी स्त्री तु जीवन्त्यां क्लीबं विद्रुमधीरयोः ॥

महीसुते ना काम्पिल्ये, रथाङ्गं रथचक्रके ।
विहङ्गमप्रभेदे च रन्ध्रगः पिशुनेऽप्यहौ ॥

रुद्राङ्गः स्यात्तु कमठे वराङ्गं गजमस्तके ।
भगे चौषधभेदे च वराङ्गस्तु सुरूपके ॥

---

१ मण्डूके, इति मा. । २ क. क ।
३ ख. सस्यभेदे च निर्दिष्टः । ४ क. खि ।

वातिगः पुंसि [1]भण्टाक्यां वाच्यवद्वातुवादिनि ।
विहगस्तु न्टलिङ्गे स्याद्विहगः[2] पक्षिबाणयोः ॥
विडङ्गस्त्रिषुभिन्ने स्यात्कृमिघ्ने पुन्नपुंसकम् ।
विसर्गस्तु पुमान् दाने [3]भास्करस्योत्तरायणे ॥
विसर्जनीये त्यागे च तथैव मलमोचने ।
वीरगा व्यभिचारिण्यां शवगा देवताभिदि ॥
श्वेताङ्गः शङ्करे कामपाले च तरुभिद्यपि ।
सर्वगस्तु विभौ शम्भौ सर्वगं सलिलेऽम्बरे ॥
सम्भोगः सुरते भोगे तथैव जिनशासने ।
संवेगः सम्भ्रमे प्रोक्तः संयोगः[4] स्यात्तु सङ्गमे ॥
सारङ्गो हरिणेऽश्वेऽपि चातके च मतङ्गजे ।
शलभेऽपि सुभोगस्तु भोगशालिनि गद्यते ॥
सुभगः कीर्तिसम्पन्ने स्फुलिङ्गोऽग्निकणे मतः ।
हलाङ्गो लोहिते दृष्टः करपत्रे च कच्छपे ॥
हताङ्गः स्याच्छिन्नदेहे [5]हताङ्गः सैंहिकेयके ।
हेमाङ्गो गरुडे प्रोक्तो हेमा[6]ङ्गश्चापि वेधसि ॥
क्षताङ्गः स्यात्क्षतवति[7] क्षीणाङ्गोऽतिकृशे मतः ।

॥ इति गत्रतीयम् ॥

---

१ भाण्टायामिति मा. । २ ख. ङ्गः ।
३ भास्करेऽप्यु इति मा. । ४ ख. गं ।
५ ख. हीनाङ्गी तु पिपीलिका ।
६ ङ्गमपि सर्पिषि, इति मा. । ७ क. वृत्ति ।

॥ अथ गचतुर्थम् ॥

अपवर्गस्तु मोक्षे स्यात्त्यागकार्यावसानयोः ।
साफल्ये, चाभिषङ्गस्तु शपथाक्रोशयोरपि ॥

पराभवे, चाभियोगो जयाय सह सेनया ।
रिपुं प्रत्यभियाने स्यादनुयोगो नियोजने ॥

अनुषङ्गोऽनुवृत्तौ स्यादनुरागो रतावपि ।
ईहामृगो [१]निगदितः कोकरूपकभेदयोः ॥

उपरागो निगदितो राहुग्रासेऽर्कचन्द्रयोः ।
दुर्नये ग्रहकल्लोले व्यसनेऽपि च गद्यते ॥

उपसर्गः स्मृतो रोगभेदोपप्लवयोरपि ।
एकपिङ्गस्तु धनदे कटभङ्गो नृपात्यये ॥

हस्तच्छेदेऽपि सस्यानां चन्द्रभागा नदीभिदि ।
चन्द्रभागी च गदिता, छत्रभङ्गस्तु गद्यते ॥

वैधव्ये वनितानां तु स्वातन्त्र्यन्नृप[२]नाशयोः ।
दीर्घाध्वगस्तु करभे तथा लेखवहेऽपि च ॥

पृष्ठशृङ्गी पुमान् दंशभीरौ क्लीबे[३] पृथूदरे ।
[४]मल्लनागोऽभ्रमातङ्गे वात्स्यायनमुनावपि ॥

मातुलुङ्गो बीजपूरे मातुलिङ्गश्च कथ्यते ।
लोहिताङ्गो भूमिपुत्रे क्लीबे तु स्यात्प्रवालके ॥

---

१ ख. वृषे वाऽपि । २ ख. व्यय ।
३ षण्ठे, इति मा. । ४ मच्छ, इति मा. ।

समायोगस्तु संयोगे समवाये प्रयोजने ।
संप्रयोगस्तु सुरते कार्मणेऽप्यन्वितेऽपि[1] च ॥
संप्रयोगी क्रियाकेलौ कामुके सम्प्रयोजने ।

॥ इति गचतुर्थम् ॥

॥ अथ गपञ्चमम् ॥

ऐरावणोऽभ्रमातङ्गो भर्त्सने त्वपकारगीः ।
कथाप्रसङ्गो वातूले विषवैद्ये च कीर्त्यते ॥
नाडीतरङ्गः काकोले हिण्डके रतहिण्डके ।

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये गान्तवर्गः ॥

॥ अथ घान्ताः ॥

घैकम् ।

[2]घो घण्टासु समाख्यातः किङ्किणीषु समीरितः ।
दुस्तरे घर्घरे घोषेऽप्यन्तर्धाने घटेऽपि च ॥
घोऽश्वमेधे समाख्यातो दानवे घुर्निगद्यते ।

---

१ कार्मणेऽप्यन्वितावपि, इति मा. ।
२ ख. पु० अयं सार्द्धश्लोकः ।

॥ अथ घद्वितीयम् ॥

अघं तु व्यसने दुःखे दुरिते च निगद्यते ।
अघो दैत्यविशेषे स्यादर्घः पूजाविधौ मतः ॥

अर्घोऽपि कथितो मूल्ये स्यादुद्घो देहजानिले ।
अग्नौ हस्तपुटे शस्तेऽप्योघो नृत्योपदेशयोः ॥

वृन्दे परम्परायां च वेगे च सलिलस्य च ।
मघा नक्षत्रभेदे स्याद्धान्यभेदे मघी मता ॥

मघो द्वीपान्तरे मेघो मुस्ताजलदयोः स्मृतः ।
मोघा तु पाटलायां स्याद्धीननिष्फलयोस्त्रिषु ॥

लघुर्मनोज्ञेऽप्यगुरौ निःसारे वाच्यलिङ्गवत् ।
शीघ्रे कृष्णागुरुणि च [1]पृक्कानामौषधावपि ॥

श्लाघा मता प्रशंसायां परिचर्याभिलाषयोः ।

॥ इति घद्वितीयम् ॥

॥ अथ घतृतीयम् ॥

अनघो निर्मलेऽपापे मनोज्ञे वाच्यलिङ्गवत् ।
अमोघः स्यात्तु सफले स्त्रियां पथ्याविडङ्गयोः ॥

अनर्घं स्यान्महामूल्ये ऽप्युल्लाघो दक्षनीरुजोः ।
तथैव च शुचौ कृच्छ्रे(ष्णे) कांचिघः काञ्चने मतः ॥

---

१ ख. स्पृक्कानामौषधावपि ।

[1]छमण्डे मूषकेऽपि स्यान्निदाघः स्वेदवारिणि ।
ग्रीष्मकाले तथैवोष्णे पलिघो गोपुरे मतः ॥
प्राकारे काचकलशे घटे च योगभिद्यपि ।
[2]अस्त्रे चाप्यर्गले घाते क्रोधे स्यात्प्रतिघो रुषि ॥
प्रतिघाते महार्घस्तु महामूल्ये च लावके ।
सर्वौघो गुरुवेगे स्यात्सर्व[3]सन्नहनेऽपि च ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये घान्तवर्गः ॥

॥ अथ ङान्ताः ॥

तिर्यङ् वक्रे तु देवद्र्यङ् देवमञ्चति यः पुनः ।
[4]भार्ङ्गी त्वौषधिभेदे स्याद्विश्वद्र्यङ् विश्वमञ्चति ॥
[5]शार्ङ्गं स्याद्धन्वनि हरेः स सध्र्यङ् साधुमञ्चति ।

॥ इति ङान्ताः ॥

॥ अथ चैकम् ॥

अथार्थे वाक्यविस्तारे प्रसङ्गे पादपूरणे ।
समयाने (?) बले शेषे चशब्दः परिपठ्यते ॥
चश्चन्द्रमाः समाख्यातस्तरणिश्चापि कीर्तितः ।
चश्चौरे समरे ख्यातः परौ च परिपठ्यते ॥

---

१ स, इति मा. । २ ख. भ । ३ ख. सन्ना ।

४ भार्गी, इत्यन्यत्र, अयं शार्ङ्गं चेति शब्दद्वयं गद्वितीये न्याय्यम् ।

५ ख. पुस्तकेऽयं पाठो दृश्यते ।

॥ अथ चद्वितीयम् ॥

अर्चा पूजाप्रतिमयोः प्रकाशेऽर्चिरथाञ्चले ।
अञ्चः, कचो गुरुसुते केशे शुष्कव्रणेऽपि च ॥
स्त्रियां कचा करिण्यां तु काचः शिक्ये[1] मणावपि ।
मृदन्तरे नेत्ररोगे काञ्ची सारसने पुरि ॥
कूर्चमस्त्री भ्रुवोर्मध्ये कत्थ(ठि)नश्मश्रुकैतवे ।
कुचः पयोधरे स्त्रीणां [2]क्रौञ्चः पर्वतपक्षिणोः ॥
भवेद्द्वीपप्रभेदेऽपि चर्चा स्यात्सकचिन्तयोः ।
चर्चा तलप्रहारे च तथा शब्दविदो विदुः ॥
चर्चिकायां, च चञ्चा तु तृणनिर्मितपूरुषे ।
चञ्चो [3]नलादिनिर्माणे चञ्चुस्त्रोट्यां[4] तु योषिति ॥
पुंसि पञ्चाङ्गुले चापि गोनाडीचे व्यडम्बके ।
नीचः खर्वे पामरे च पञ्चो विस्तारवाच्यपि ॥
पञ्च संख्यान्तरे प्राञ्चः प्राचीने प्राग्भवेऽपि च ।
पिचुर्ना कुष्ठभेदे च तूले कर्षेऽसु[5]रान्तरे ॥
भवेन्मञ्चस्तु पर्यङ्के मोचः सौभाञ्जनेऽप्यथ ।
मोचा कदल्यां शाल्मल्यां मोचने तु मुचिर्मता ॥
रुचिर्दीप्तौ च शोभायामभिष्वङ्गाभिलाषयोः ।
लुञ्चस्तु लुञ्चने प्रोक्तो वचः कीरे [6]वचौषधौ ॥

---

१ ख. (क्ये) ।
२ ख. पु० कुचकूचौ पयोधरे ।
३ लेखा, इति मा. ।
४ क. कोष्ट्यां ।
५ स्व, इति मा. ।
६ वनौ, इति मा. ।

सारिकायां च वाग्देव्यां भारत्यामपि तु स्त्रियाम् ।
वर्चस्तेजसि निर्दिष्टं वीचिरूर्मौ सुखेऽपि च ॥
अवकाशे शुचिर्ग्रीष्मे शृङ्गारे ज्वलनेऽपि च ।
शुद्धमन्त्रिणि चाषाढे ज्येष्ठे पुंसि च गद्यते ॥
तथा च धवले वर्णे शुद्धेऽनुपहते त्रिषु ।
शुचिः स्यादपराधाभिनये शक्रस्त्रियां शची ॥
सूची तु सीवनद्रव्ये सूचा स्यादपि[1] सूचने ।
स्रुचिस्तु पात्रभेदे स्याद्यज्ञसम्बन्धिनि क्वचित् ॥

॥ इति चद्वितीयम् ॥

॥ अथ चतृतीयम् ॥

अवाची तु प्रतीच्यां [2]स्यादरुचिः स्यान्नदान्तरे ।
अरुचस्तु बिडाले स्यादवीचिर्नरकान्तरे ॥
आनर्चिः स्याद्देशभेदे स्यादुदर्चिर्हुताशने ।
उदीची दिग्विभेदे स्यादौदीच्यं तद्भवे त्रिषु ॥
कणीचिः पुष्पितलतागुञ्जयोः [3]शकटेऽपि च ।
कवचो गर्दभाण्डे च सन्नाहे [4]पटहेऽपि च ॥
क्रकचः करपत्रेऽपि ग्रन्थिलाख्यतरावपि ।
नमुचिस्तु स्मृतो दैत्यभेदे कुसुमकार्मुके ॥

---

१ ख. (प) । २ ख. (स्यादा) ।
३ (सङ्क), इति मा. । ४ (पर्यटे), इति मा. ।

नाराच्येषणिकायां स्याल्लोहबाणाम्बुहस्तिनोः ।
प्रपञ्चः स्यात्तु विस्तारे संश्र(च)येऽपि प्रतारणे ॥
मरीचं तत्प्रसूने स्यान्मरीचं तूषणे मतम् ।
मरीचिर्मुनिभेदे ना गभस्तावनपुंसकम् ॥
मारीचः स्यात्तु कक्कोले राक्षसे याजकद्विषे[1] ।
मारीची देवताभेदे विपञ्ची [2]केलिवीणयोः ॥
विरिञ्चश्च विरिञ्चिश्च वैकुण्ठे परमेष्ठिनि ।
विकचः क्षपणे केतौ नाऽकेशे स्फुटितेऽपि च ॥
सङ्कोचः स्यान्मीनभेदे बन्धे[3] क्लीबं तु कुङ्कुमे ।
सप्तार्चिर्भास्करे वह्नौ साप्तार्चिस्तु शनैश्चरे ॥

॥ इति चतृतीयम् ॥

॥ अथ चचतुर्थम् ॥

जलसूचिर्जलौकायां शृङ्गाटे शिशुमारके ।
मलिम्लुचोऽधिमासे स्याच्चौरज्वलनयोरपि ॥

॥ इति चचतुर्थम् ॥

॥ अथ चपञ्चमम् ॥

सीत्कारे रतनाराचो नारीणां च शुनि स्मिते ।
कुक्कुरे च तथा पञ्चसायके परिकीर्तितः ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये चान्तवर्गः ॥

---

१ क. (जे) । २ (कोल) इति मा. । ३ (गन्धे), इति मा. ।

॥ अथ छान्ताः ॥

॥ अथ छैकम् ॥

[१]निर्मले छः समाख्यातः सरणिस्थः प्रकीर्तितः ।
छेदने छः समाख्यातो जपसिद्धौ च कीर्तितः ॥
छं छन्दश्च समाख्यातं तडिति छं प्रचक्षते ।

॥ अथ छद्वितीयम् ॥

अच्छः स्फटिकभल्लूकनिर्मलेष्वच्छमव्ययम् ।
आभिमुख्ये भवेदाच्छ आयामे परिपठ्यते ॥
शब्दवेदिभिरिच्छा तु समीहावीप्सयोर्मता ।
उञ्छस्तु मुनिवृत्तौ स्याद्दिवासे तूच्छिरुच्यते ॥
[२]अनूपदेशे कच्छः स्यान्नौकाङ्गे तुन्नकद्रुमे ।
वाराह्यां परिधाने स्यात्पश्चादञ्चलपल्लवे ॥
चीरिकायां च कच्छा च स्त्रियां, गुच्छः [३]पुमान्मतः ।
स्तबके हारभेदे च तथा स्तम्बकलापयोः ॥
पिच्छा तु शाल्मलीवेष्टे पङ्क्तावाश्रमपादपे ।
मोचापूगच्छटाकोशभक्तसम्भूतमण्डके ॥
लाङ्गुले बर्हिचूडायां तथैवाश्वपदामये ।
पिच्छं पुच्छे तु गदितं पृच्छा प्रश्ने प्रकीर्तिता ॥
[४]भर्च्छा निर्भर्च्छने प्रोक्ता मृच्छा स्यात्परिमार्जने ।
म्लेच्छस्तु जातिभेदे स्यान्म्लेच्छः स्यादपभाषणे ॥

---

१ ख. पु० सार्धश्लोकोऽधिकः । २ ख. आ ।
३ ख. (स्त्रियां मतः) पाठान्तरम् । ४ ख. पुस्तके सार्धश्लोकोऽधिकः ।

तथा पामरभेदे च पापरक्ते च कीर्तितः ।
[1]भवेद्युच्छः प्रमादेऽपि कथ्यते त्वयलक्षणे ॥
लच्छलाच्छौ निगदितौ मता स्फूर्छा तु विस्तृतौ ।
लज्जायां तु भवेद् हृच्छा हूर्छा कौटिल्यवाचिनि ॥

॥ इति छद्वितीयम् ॥

॥ अथ छतृतीयम् ॥

तपिच्छमपि तापिच्छं कथितं हेम्नि शाब्दिकैः ।
शिलोञ्छं च भवेदुञ्छशिलवन्मुनिवर्तने ॥

॥ इति छतृतीयम् ॥

॥ अथ छचतुर्थम् ॥

कोलपुच्छस्तु कङ्के स्याच्छिलमुञ्छं(?) शिलोञ्छके ।
महाकच्छस्तु पुंसि स्यात्समुद्रे च प्रचेतसि ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये छान्तवर्गः ॥

॥ अथ जान्ताः ॥

जूराकाशे सरस्वत्यां पिशाच्यां जवनेऽस्त्रियाम् ।

॥ अथ जद्वितीयम् ॥

अजो हरौ हरे कामे विधौ छागे रघोः सुते ।
अब्जो धन्वन्तरौ चन्द्रे शङ्खे च निचुले तरौ ॥

---

१ ख. पु० नाय पाठः ।

अब्जं पद्मे रणे त्वाजिः स्त्रियामोजस्तु तेजसि ।
क्लीबेऽथोर्जः कार्तिककबलोत्साहेषु कीर्तितः ॥

ऊर्जं [1]जले भवेत् क्लीबमृजुस्त्वकुटिले मतः ।
पीयूषपद्मयोः कञ्जं कञ्जः केशे स्वयंभुवि ॥

कुजस्तु नरके भौमे कात्यायन्यां कुजा मता ।
कुञ्जोऽस्त्रियां निकुञ्जे च हनौ[2] दन्ते च दन्तिनाम् ॥

कुब्जो न्युब्जे वृक्षभेदे खञ्जः स्यात्कुटिलाङ्घ्रिके ।
खञ्जा छन्दःप्रभेदेऽपि खजा मन्थप्रहस्तयोः ॥

खर्जूः कीटान्तरे कण्ड्वां खर्जूरीपादपेऽपि च ।
गञ्जा गोष्ठे सुरागेहे भाण्डागारे खनावपि ॥

रीढायामपि गञ्जः[3] स्याद्गुञ्जोक्ता तु कलध्वनौ ।
पटहे काकचिञ्चायां द्विजस्त्रैवर्णिके मतः ॥

दन्ताण्डजेषु च पुनर्द्विजा भार्ङ्गी हरेणुके ।
ध्वजः स्याच्छौण्डिके मेढ्रे पताकायां तु न स्त्रियाम् ॥

तथा चिह्ने च खट्वाङ्गे ध्वजी तु पृथिवीधरे ।
रथब्राह्मणयोश्चापि भुजङ्गमतुरङ्गयोः ॥

निजं स्वकीये नित्ये च निर्दिष्टं शब्दवेदिभिः ।
कर्मरङ्गफले न्युब्जं [4]कुब्जाधोमुखयोरपि ॥

प्रजा जने च सन्ताने पिञ्जा तूलहरिद्रयोः ।
पिञ्जा स्त्रियां मता तूलपिञ्जिकायां बुधोत्तमैः ॥

---

१ (र्जमन्ये), इति मा. । २ ख. (हृतौ) ।
३ (ञ्जा), इति मा. । ४ ख. (कुला) ।

क्लीबं बले वधे पुंसि त्रिलिङ्गं व्याकुले मतम् ।
फञ्जी लताविशेषे स्याद्वीजं कारणसस्ययोः ॥
भुजा द्वयोः करे बाहौ मज्जोक्ता धातुभिद्यपि ।
मज्जा स्त्रियां च गदिता मर्जूः शुद्धौ[1] तु धावके ॥
पुमान्, रजः परागे स्यादार्तवे च गुणान्तरे ।
रेणावपि भवेद्रज्जुर्वेण्यामपि गुणेऽपि च ॥
राजा प्रभौ च नृपतौ क्षत्रिये रजनीपतौ ।
राजिस्तु पङ्क्तौ रेखायां रुजा स्याद्भङ्गरोगयोः ॥
लज्जा त्रपायां गदिता लञ्जा स्याद्दारयोषिति ।
लाजाः स्युः सतुषे भृष्टधान्ये लाजमुशीरके ॥
तथार्द्रतन्दुले[2] लाजो व्रजो गोष्ठे तथाध्वनि ।
समूहे च भवेद्वाजो घृतयज्ञान्नवारिषु ॥
पक्षे च निःस्वने वेगे व्याजः शाठ्योपदेशयोः ।
पुमान् वणिजि सर्जूः स्यात् स्त्रियां विद्युति गद्यते ॥
सञ्जो रुद्रे विधौ प्रोक्तः स्वजः प्रस्वेदपुत्रयोः ।
सज्जं रक्तेऽथ सज्जः स्यात्सन्नद्धे सम्भृतेऽपि च[3] ॥
सर्जस्तरुविशेषे स्याद्हृज्जः कामे प्रकीर्तितः ।
आह्वाने तु भवेद् हञ्जे नाट्योक्तौ चेटिकां प्रति ॥

॥ इति जद्वितीयम् ॥

---

१ मर्जा शुद्धः, इति मा. । २ ख. ताण्डुले । ३ ख. त्रिषु ।

॥ अथ जद्वतीयम् ॥

अण्डजो मृगनाभौ स्याज्झषेऽहौ सरटे खगे ।
अम्बुजो निचुले पुंसि[१] शङ्खे क्लीबं तु वारिजे ॥
अङ्गजं रुधिरेऽनङ्गकेशपुत्रमदेषु च ।
अनुजोऽवरजे छिन्नबाहुके त्वभुजः स्मृतः ॥
करजस्तु करञ्जे स्यान्नखे व्याघ्रनखेऽपि च ।
काम्बोजो[२] हस्तिभेदे च शङ्खदेशविशेषयोः ॥
काम्बोजी माषपर्ण्यां च हिङ्गुपर्ण्या[३]मपि क्वचित् ।
काम्बोजस्तुरगे सोमवल्के पुन्नागपादपे ॥
गजार्भके कारुजः स्याद्वल्मीके [४]गैरिकेऽपि च ।
स्वयञ्जाततिले फेने तथा स्यान्नागकेसरे ॥
कारुजः शिल्पिनां चित्रे कुटजः स्याद्द्रुमान्तरे ।
अगस्त्यद्रोणयोश्चापि गिरिजं त्वभ्रके मतम् ॥
शिलाजतुनि शैवाले लोहे च गिरिजा पुनः ।
अपर्णायां मातुलुङ्ग्यां[५] जलजं कमले मतम् ॥
पुमान् शङ्खे नीरजश्च नीरजं पद्मकुष्टयोः ।
परञ्जस्तैलपिञ्जे स्याच्छुरिकाकरवालयोः ॥
[६]देवोद्याने तु वैभ्राजमिति तत्त्वार्थवादिनः ।
बलजं क्षेत्रपूर्द्वारे बलजा वल्गुदर्शना ॥

---

१ (लतरी), इति मा. । २ (कांवाजो), इति मा. ।
३ (पद्या), इति मा. । ४ ख. (गौ) । ५ लङ्ग्यामिति मा. ।
६ देवोद्याने तु वैभ्राजमित्यारभ्य यावड्ढान्तवर्गं ख पुस्तके नास्ति ।

बलजं गोपुरे क्षेत्रे सस्यसङ्गरयोरपि ।
बलजा वरयोषायां वसुमत्यामपि स्मृता ॥
बाहुजः क्षत्रिये तु स्याद्भूमिजो नरकारयोः ।
भूमिजापि च जानक्यां भानुजो यममन्दयोः ॥
घटोत्कचे भीमजः स्यान्मनोजः पञ्चसायके ।
मनुजो नरमात्रेऽपि यवजः क्षारभिद्यपि ॥
रम्भाजः स्यात्तु कर्पूरे वनजो मुस्तके मतः ।
मुद्गपर्ण्यां तु वनजा क्लीबं स्यान्मुस्तकेऽम्बुजे ॥
उरोजे स्यात्तु वक्षोजः[१] शिलाजमपि पत्रके ।
शूकजं त्वौषधभिदि शिलाजतुनि शैलजम् ॥
सहजस्तु निसर्गे स्यात्सहोत्थे वाच्यलिङ्गवत् ।
समजः पशुवृन्देऽपि विपिने तु नपुंसकम् ॥
[२]सामजस्तु गजे पुंसि सामोत्थे पुनरन्यवत् ।
सिन्धुजं लवणे प्रोक्तमन्यवत्सिन्धुदेशजे ॥
हिमजा तु शचीगौर्योर्मैनाके हिमजः स्मृतः ।

॥ इति जतृतीयम् ॥

॥ अथ जचतुर्थम् ॥

कनिष्ठेऽवरजः प्रोक्तस्त्वहिभुग् बर्हितार्क्ष्ययोः ।
कान्यकुब्जं कन्यकुब्जं समानं नीवृदन्तरे ॥

---

१ वक्षोजस्तूरजे प्रोक्तमिति मा. ।   २ (सम), इति मा. ।

काश्मीरजं केसरे च कुष्ठे क्लीबेऽथ योषिति ।
वदन्त्यतिविषायां च ग्रहराजो दिवाकरे ॥

गिरिराजः पुमान्मेरौ क्लीबं कालायसे (?)मतम् ।
जघन्यजस्त्ववरजे वृषलेऽथ निशाकरे[१] ॥

[२]वैनतेये द्विजराजो तथोक्तोऽनन्तभोगिनि ।
देवराजः सुनासीरे धर्मराजो युधिष्ठिरे ॥

समवर्त्तिनि बुद्धे च भारद्वाजो विहङ्गमे ।
मुनौ च वनकार्पास्यां भारद्वाजी पुमानथ ॥

गुरोः पुत्रे पांडवानामाचार्येऽपि मतः पुमान् ।
पक्षिराजो वैनतेये पर्णराजिस्तरौ क्वचित् ॥

भृङ्गराजः पक्षिभेदे मार्कवे च मधुव्रते ।
मृगराजस्तु पञ्चास्ये महाराजो महीपतौ ॥

यक्षराजस्तु धनदे मल्लानां रङ्गबन्धने ।
राजराजः कुबेरेऽपि सार्वभौमे निशाकरे ॥

वनायुजोऽश्वभेदे स्यादपि वानायुजो मतः ।
क्षीराब्धिजो निशाकान्ते लक्ष्म्यां क्षीराब्धिजा मता ॥

॥ इति जचतुर्थम् ॥

---

१ द्विजराजो निशाकरे, इति मा. । २ वैनतेयेऽपि वृषले, इति मा. पा. ।

॥ अथ जपञ्चमम् ॥

ऋषभध्वजस्तु हरे तद्वद्वृषभध्वजोऽप्यस्मिन् ।
तथैव शाक्यविशेषे गगनध्वजस्तु कथ्यते मेघे ॥

कज्ज(ल)ध्वजश्च दीपे मुनिभेषजं च लङ्घने प्रोक्तम् ।
तथैव चागस्त्यहरीतक्योरप्युक्तमेतद्धि ॥

पन्नध्यां पादविरजाः कथिता तु विशारदैः ।
वालवायजमिच्छन्ति वैडूर्यमणिमुत्तमाः ॥

॥ इति जपञ्चमम् ॥

॥ अथ जषष्ठम् ॥

श्रुतश्रवोऽनुजः प्रोक्तस्तत्त्वविद्भिः शनैश्चरे ।

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये जान्तवर्गः ॥

॥ अथ झान्तवर्गः ॥

उझस्तु स्यात्त्यागशीले झञ्झा ध्वन्यन्तरे मता ।
अप्यम्बुकणदृष्टावप्युक्ता सा शब्दवेदिभिः ॥

इति झान्तवर्गः ॥

॥ अथ ज्ञान्तवर्गः॥

॥ अथ ज्ञैकं ज्ञद्वितीयञ्च॥

ज्ञो ब्रह्मबुधविद्वत्सु स्यादज्ञो जडमूर्खयोः।
प्रज्ञस्तु पण्डिते बुद्धौ प्रज्ञा राज्ञी नृपस्त्रियाम्॥

विज्ञस्तु विदुषि प्रोक्तो यज्ञस्तु क्रतुमात्रके।
विष्णौ च संज्ञरुद्दिष्टस्तथा संहतजानुके॥

संज्ञा नामनि गायत्र्यां चेतनायां रविस्त्रियाम्।
अर्थस्य सूचनायां च हस्ताद्यैरपि गद्यते॥

सुज्ञः पण्डितमात्रे स्याद्।

॥ इति ज्ञद्वितीयम्॥

॥ अथ ज्ञतृतीयम्॥

अवज्ञा स्यात्तिरस्कृतौ।
अनुज्ञा स्यादथाज्ञायामभिज्ञोऽपि च पण्डिते॥

कालज्ञश्च, कलाज्ञश्च कलाविदि निगद्यते।
कालज्ञः कुक्कुटे ज्योतिर्विदि चाप्यभिधीयते॥

कृतज्ञः कुक्कुरे पुंसि मर्यादिन्यभिधेयवत्।
दैवज्ञः स्यात्तु गणके वैद्ये दोषज्ञ ईरितः॥

सर्वज्ञस्तु शिवे बुद्धे स्त्रेचज्ञो वाच्यलिङ्गकः ।
पुंस्यात्मनि प्रधाने च—

॥ इति ञतृतीयम् ॥

॥ अथ ञचतुर्थम् ॥

षडभिज्ञस्तथार्हते ॥

इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये ञान्तवर्गः ॥

॥ अथ टान्तवर्गः ॥

॥ अथ टद्वितीयम् ॥

अट्टं गृहान्तरेऽत्यर्थे क्षौमे शुष्कोऽन्धसि स्मृतम् ।
सङ्ख्याविशेषे त्वष्टेति तथाऽऽटिर्विहगान्तरे ॥

अष्टिर्वृत्तविशेषेऽपि निर्दिष्टा तत्त्ववेदिभिः ।
इष्टिस्तु सङ्ग्रहश्लोके तथा यागाभिलाषयोः ॥

इष्टमाशंसिते पूज्यतमे प्रियतमेऽन्यवत् ।
इष्टं संस्कारयोगे च यागे च क्रतुकर्मणि ॥

कटः श्रोणौ शवरथे किलिञ्जेऽतिशये शरे[1] ।
समये गजगण्डेऽपि पिप्पल्यां तु कटी मता ॥

कटुः स्त्री कटुरोहिण्यां लताराजिकयोरपि ।
रसभावे तु पुल्लिङ्गमकार्ये तु नपुंसकम् ॥

त्रिषु तद्वत्सुगन्ध्योश्च[2] मत्सरेऽपि खरेऽपि च ।
कष्टं तु गहने कृच्छ्रे क्रुष्टं रोदनरावयोः ॥

---

१ द्रुमे, इति मा. । २ न्धे च, इति मा. ।

कुष्ठं स्यादौषधे रोगविशेषेऽपि कुटी मता ।
कुम्भदास्यां सुरायां च तथोक्ता चित्रगुच्छके ॥
कूटोऽस्त्री निश्चले राशौ सीरावयवयन्त्रयोः ।
मायाद्रिशृङ्गयोस्तुच्छे लौहमुद्गरदण्डयोः ॥
अनृतेऽपि, बुधे कृष्टः कृष्टिराकर्षणे मता ।
कोटिः स्त्री धनुषोऽग्रेऽश्रौ सङ्ख्याभेदप्रकर्षयोः ॥
खटस्तु कूपकफयोः प्रहारान्तरटङ्कयोः ।
खाटिः शवरथेऽपि स्यात्किणेऽपि स्यादसङ्ग्रहे ॥
खेटः कफे ग्रामभेदे चर्मण्यप्यस्त्रवत्यपि ।
गृष्टिः सकृत्प्रसूतायां गवि स्याद्बदरेऽपि च ॥
घटा घटनगोष्ठीभघटनासु च कथ्यते ।
घटः समाधिभेदेभशिरकूटकुटेषु च ॥
घटी स्त्रियां कालमानकुम्भयोः पुंसि तद्वति ।
घृष्टिस्तु घर्षणस्पर्द्धाविष्णुक्रान्तासु ना किरौ[1] ॥
घोण्टा तु बदरीपूगवृक्षयोश्च निगद्यते ।
चटु चाटु प्रिये वाक्ये चाटुकारे चटुः पुमान् ॥
व्रतीनामासने चापि [2]पिचण्डेऽपि निगद्यते ।
जटामांस्यां लग्नकचे वृक्षमूले वटे जटी ॥
उच्छिष्टे तु भवेज्जुष्टं सेवितेऽपि च वाच्यवत् ।
झाटो निकुञ्जे कान्तारे व्रणादिपरिमार्जने ॥

---

१ किटौ, इति मा. ।   २ वि, इति मा. ।

भिण्टी त्वौषधिभेदे स्यादित्याहुः शब्दवेदिनः ।
तटं क्षेत्रे प्रतीरे च त्रिषु, त्वष्टा दिवाकरे ॥
तक्षमात्रेऽपि देवानां शिल्पिन्यपि निगद्यते ।
स्यात्त्रुटिः संशये स्वल्पे सूक्ष्मैलाकालमानयोः ॥
त्रोटिस्तु कट्फले चञ्च्वां खगमीनविशेषयोः ।
दिष्टं दैवे पुमान् काले दिष्टिर्मुत्परिमाणयोः ॥
स्त्रियां दृष्टिस्तथा बुद्धौ दर्शने लोचनेऽपि च ।
परीक्षार्थे तुलायां च धटश्चौरे धटी मता ॥
नटी हट्टविलासिन्यां नील्यां शैलूषशोणयोः[1] ।
पटः पियालवृक्षे स्यात्पटे चित्रपटेऽपि च ॥
पटुस्तु चतुरे दक्षे नीरोगे चाभिधीयते ।
छत्राके लवणे क्लीबे पटोले तु पुमानसौ ॥
पट्टी ललाटभूषायां तथा लाक्षाप्रसादने[2] ।
पट्टः पेषणपाषाणे व्रणादीनां च बन्धने ॥
चतुष्पथेऽथ राजादिशासनान्तरपीठयोः ।
पट्टिस्तु पटभेदे स्त्री ललाटे कुम्भिकाद्रुमे ॥
पुष्टिस्तु पोषणे वृद्धौ [3]घृष्टिस्तु परिमार्जने ।
पोटेति गदिता सद्भिर्या स्त्री पुरुषलक्षणा ॥
फटा फणायां दम्भे च फाण्टः स्यादौषधान्तरे ।
बटुः स्याद्देवताभेदे बटुस्तु ब्रह्मचारिणि ॥

---

१ नटः, इति घोषः । २ धने, इति मा. । ३ घृ, इति मा. ।

भटः स्यात्पामरे पुंसि वीरे चापि भटो मतः।
भृष्टिः स्त्रियां मता शून्यारामे चैव तु भर्जने॥
अव्यक्तवाचि म्लिष्टं स्यान्म्लाने स्याद्भेद्यगामि तत्।
मुष्टिर्बद्धाङ्गुलिकरे तथैव स्त्री [1]पलान्तरे॥
यष्टिस्त्सरौ तु पुंसि स्यात्तथैव भुजदण्डके।
द्वयो[2]र्हारलताभार्ग्योर्मधुकाशस्त्रभेदयोः॥
रिष्टः खड्गे फेनिले च रिष्टं स्यादशुभेऽपि च।
रिष्टिः खड्गे नाऽशुभे स्त्री लाटोऽनुप्रासदेशयोः॥
[3]अंशुके सारिकायां तु लट्टा शाकान्तरेऽपि च।
वटी वृक्षविशेषे तु वाटो मार्गे वृतिस्थले॥
वाटी वनविशेषे स्यात्खदिरेऽद्रौ विटः[4] स्मृतः।
तथैव लवणे शङ्के [5]मूषिकेऽपि निगद्यते॥
विष्टिः कर्मकरे पुंसि भद्राख्ये करणे स्त्रियाम्।
प्रेषणे वेतने चापि व्युष्टं कल्ये निगद्यते॥
व्युष्टिः फले समृद्धौ च षष्टिः सङ्ख्यान्तरे मता।
तथा व्रीहिविभेदे च सृष्टिः सर्गे तु योषिति॥
सृष्टं तु निश्चिते क्लीबं प्राज्यनिर्मितयोस्त्रिषु।
सटा जटाकेसरयोः स्फुटं व्यक्ते विकस्वरे॥
व्याप्ते त्रिषु स्फुटिर्योषित्पादस्फोटामयेऽपि च।
निर्भिन्ने कर्कटीबीजेऽप्यथ सृष्टं विनिर्मिते॥

---

१ लता, इति मा.। २ र्भा, इति मा.। ३ शुके च, इति मा.।
४ टिरिति मा.। ५ मूल, इति मा.।

युक्तनिश्चितयोः प्राज्ञे त्रिषु सृष्टिस्तु निर्मितौ ।
स्वभावे चापि गदिता हृष्टो रोमाञ्चिते तथा ॥
सहर्षेऽपि प्रहसिते[1] विस्मितेऽपि निगद्यते ।
हट्टो वणिक्पथे प्रोक्तो हटी पुरतटी मता ॥
अक्षोटवन्मतः सद्भिः क्षोटो वृक्षान्तरे क्वचित् ।

॥ इति टद्वितीयम् ॥

॥ अथ टतृतीयम् ॥

अमृष्टमप्रिये प्रोक्तमस्पष्टमपि सङ्कुले ।
अरिष्टमशुभे तक्रे सूतिकागार आसवे ॥
अशुभे मृत्युचिह्ने चाप्यादितेये तु कुत्रचित् ।
अरिष्टो लशुने निम्बे फेनिले काककङ्कयोः[2] ॥
अभीष्टमीप्सिते दैवे त्वदृष्टमिति गद्यते ।
अधृष्टं भीरुणि प्राहुरपटुं मूर्खरोगिणोः ॥
अवटस्तु खिले[3] गर्ते कूपे कुहकजीविनि ।
आदेशिते स्यादादिष्टमाज्ञप्तोच्छिष्टयोरपि ॥
प्रेतादिभिर्गृहीतो यः स आविष्ट इतीरितः ।
[4]उत्कटं त्रिषु शून्येऽप्युत्कटस्तीव्रमत्तयोः ॥
[5]उद्भटःकच्छपे सूर्येऽप्युच्चटा वीरुधान्तरे ।
उद्भटः स्यादतिप्रौढेऽप्युत्सटो मृगनायके ॥
कर्कटो राशिभेदे स्यात्कुलीरे विहगान्तरे ।
करटस्त्विभगण्डे स्यात्कुसुम्भे निन्द्यजीविनि ॥

---

१ तिहृते, इति मा. । २ कोकयोः, इति मा. । ३ बिले, इति मा. ।
४ उभ्भ, इति मा. । ५ उन्माद, इति मा. ।

एकादशाहश्राद्धे च दुर्दुरूटेऽपि वायसे ।
करटो वाद्यभेदे स्यात्कर्कटी तु फलान्तरे ॥
शिरोस्थिनि करोटिः स्यात्कर्पटं त्वथ वाससि ।
कलाटी[१] तु प्रकोष्ठे स्यादित्याहुः पण्डिता जनाः ॥
कपटं स्यात्कैतवेऽथ कार्प्पटो जतुकार्थिणोः ।
कवाटं च कुवाटं च कपाटे कथितं बुधैः ॥
किलाटः शोषितक्षीरपिण्डे सूरिभिरिष्यते ।
कीकटो देशभेदे स्यान्निःस्वकृपणयोरपि ॥
कुरुण्टी दारुपुत्र्यां स्याज्झिण्ट्यम्लानप्रभेदयोः ।
कुक्कुट्यन्ततचर्यायां कुक्कुटश्चरणायुधे ॥
निषादशूद्रयोः पुत्रे तृणोल्कायां च कुक्कुभे ।
मनःशिलायां कुलटी नैपाल्यामथ योषिति ॥
स्वैरिण्यां, च कूपीटं तु मतं जठरतोययोः ।
कृकाटोऽवयवे क्वापि केशटो हर्यजौ कणे[२] ॥
[३]कोयष्टिः कथितः शब्दवेदिभिर्जलकुक्कुभे ।
अकेशमूर्ध्नि खल्वाटः खर्वटः कण्टकावृते ॥
खर्वटो ग्रामभेदेऽपि घरट्टश्चाश्मयन्त्रके ।
चर्पटः स्फारविपुले चपेटेऽपि च पर्पटे ॥
चक्राटो विषवैद्ये च धूर्तदीनारयोरपि ।
चिपिटः स्यात्खाद्यभेदे तथा पिट्टिकविस्तृते[४] ॥

---

१ कलाची, इत्यपरे ।   २ केशाटो जन्तुभिद्यपि, इति मा. ।
३ इदं पद्यं मातृकायां टचतुर्थ आसीत् ।   ४ पिच्छलविस्मृते, इति मा. ।

चर्वटा व्रीहिभेदे स्याच्चर्वटी पण्ययोषिति ।
चिरण्टी तु सुवासिन्यां स्याद्द्वितीयवयःस्त्रियाम् ॥

वार्ताकुपुष्पे जकुटं[1] पुंसि स्यान्मलये शुनि ।
त्र्यङ्गटं स्याच्छिक्यभेदे धौताञ्जन्यां च योषिति ॥

त्रिकूटः शैलभेदे स्यात्त्रिकूटं लवणेऽब्धिजे ।
त्रिपुटा स्यान्मल्लिकायां सूक्ष्मैलात्रिवृतोरपि ॥

सतीलके[2] तथा तीरे त्रिपुटः समुदाहृतः ।
दार्वटं तु मन्त्रवेश्मन्याहुर्दृढतरा नराः ॥

द्रोहाटो मृगलुब्धे स्याद्गाथाभेदे च कथ्यते ।
तथा बैडालव्रतिके धाराटश्चातकाश्वयोः ॥

निष्कुटः स्याद्गृहोद्याने केदारे च कवाटके ।
निर्दटः स्याद्दयाशून्ये निर्दिष्टो निष्प्रयोजने ॥

परापवादरक्ते च वाच्यलिङ्गोऽयमिष्यते ।
बहुमानुषसङ्कीर्णे स्थले निर्मुटमुच्यते ॥

पुरोटिः पुरसंस्कारे गदिता तत्त्ववेदिभिः ।
पर्पटः स्याद्भक्ष्यभेदे तथोक्तो भेषजान्तरे ॥

[3]प्रवेष्टमन्तश्चेभानां दन्तमांसं विदुर्बुधाः ।
पर्कटी नूतनफले तथा च [4]प्लक्षपादपे ॥

परीष्टिः परिचर्यायां प्राकाम्येऽन्वेषणेऽपि च ।
पाचटः कर्पटे[5] पुंसि कृशे स्यादभिधेयवत् ॥

---

१ ऊटं, इति मा. । २ नके, इति मा. । ३ कोशान्तरे पुंस्ययम् ।
४ प्लव, इति मा. । ५ पाचाटः पर्यटे, इति मा. ।

पिच्चटः स्यान्नेत्ररोगे क्लीबं सीसकरङ्गयोः ।
भावाटः कामुके साधौ निवेशे भावके नटे ॥
भाकूटः स्याच्छैलभेदे तथैव च झषान्तरे ।
मर्कटी स्यात्तु चक्राङ्ग्यां[1] मर्कटस्य च योषिति ॥
करञ्जे शूकशिम्ब्यां च तथा वानरलूतयोः[2] ।
मोरटं तु भवे[3]दिक्षुमूलाङ्कोटप्रसूनयोः ॥
मोरटं सप्तरात्रोर्ध्वक्षीरे मूर्व्यां तु मोरटा ।
वरटी हंसयोषायां गन्धोल्यामपि गद्यते ॥
वर्णाटो गायने चित्रकरे स्त्रीकृतजीवने ।
विकटा वज्रवाराह्यां विषूरुविकरालयोः ॥
शब्दविज्ञैर्निगदितो विपाटस्तु पतत्त्रिणि ।
वेकटः स्यान्मल्लभेदे यूनि वैकटिकेऽपि च ॥
शकटं रथभेदे[4]स्याच्छाकटस्तस्य वोढरि ।
शाकटं धववृक्षे[5]ऽपि निगदन्ति च पूर्ष्यपि ॥
शैलाटो देवले सिंहे [6]शुक्लकाचकिरातयोः ।
समष्टिर्मेलने प्रोक्ता संसृष्टमपि सङ्गते ॥
वमनादिविशुद्धेऽपि स्वादिष्टं स्वनियोजिते ।
स्वादिष्टं चापि गदितं यत्स्यात्स्वादुरसाचितम् ॥

॥ इति टत्तीयम् ॥

---

१ मूपशिम्ब्यां स्यादिति ।
२ पुंसीति शेषः ।
३ दिच्युमूलक्रोड इति मा. ।
४ शकटं रक्तोभेदे, अनङ्गि चेति परे ।
५ खलावस्त्ले, इति मा. ।
६ शुक्लकाक, इति मा. ।

॥ अथ टचतुर्थम् ॥

उरःकुटं तु बालोपवीते शब्दविदो विदुः ।
उच्चिङ्गटो मीनभेदे तथा कोपनपूरुषे ॥

करहाटोऽब्जकन्दे स्यात्पुष्पवृक्षप्रभेदयोः ।
कार्यपुटस्तु चार्वाकोन्मत्तानर्थकरेषु च ॥

कामकूटस्तथा वेश्याप्रिय[१]विभ्रमयोरपि ।
कुटन्नटस्तु स्योनाके कैवर्त्यां अपि मुस्तके ॥

कुण्डकीटस्तु चार्वाके वचनाभिज्ञपूरुषे ।
पतितब्राह्मणीपुत्रे तथा दासीरतेऽपि च ॥

खञ्जरीटः पक्षिभेदे, खङ्गरीटस्तु गद्यते ।
फलकेऽप्यसिधाराख्यव्रतधारिणि पूरुषे ॥

गाढमुष्टिस्तु कृपणे कृपाणेऽपि निगद्यते ।
चक्रवाटः क्रियारोहे पर्यन्ते[२] च शिखातरौ ॥

चतुःषष्टिः कलासङ्ख्याप्रभेदे बह्वृचेऽपि च ।
विद्याविख्यातविभवे भण्डे चाटुपटुः स्मृतः ॥

नारकीटोऽश्मकीटे स्यात्स्वदत्ताशाविहन्तरि ।
परपुष्टः पिके चान्यपुष्टे स्याद्वाच्यलिङ्गवत् ॥

परपुष्टा वारनार्यां प्रतिकृष्टं द्विकर्षिते ।
गर्ह्ये च, प्रतिसृष्टस्तु प्रत्याख्याते च प्रेषिते[३] ॥

रामाश्रमे पञ्चवटी क्लीबे बालोपवीतके ।
मुखम्पटो[४] याचके तु गदितो वसुकीटवत् ॥

---

१ विभ्रु, इति मा. ।　　२ र्वते, इति मा. ।

३ प्रख्याते प्रेषितेऽपि च, इति मा. ।　　४ चो, इत्यन्यत्र ।

यज्ञस्थाने यज्ञवाटं राहूच्छिष्टं रसोनके ।
वर्कराटः कटाक्षे स्यात्तरुणादित्यरोचिषि ॥
नारीपयोधरोत्सङ्गकान्तदन्तनखक्षते ।
शिपिविष्टस्तु खलतौ हरौ दुश्चर्मणीश्वरे ॥
उक्तः श्रुतिकटुः प्राज्ञैर्लोहेऽहौ पापशोधने ।

॥ इति टचतुर्थम् ॥

॥ अथ टपञ्चमम् ॥

नवोढावस्त्रमानन्दपटमिच्छन्ति सूरयः ।
ग्राहे जलकिराटश्च गदितस्तत्त्ववेदिभिः ॥
अथ [1]स्याद्दशनोच्छिष्टः निश्वासाधरचुम्बयोः ।
प्रासादकुक्कुटः सद्भिर्मतो गृहकपोतके ॥
चित्रोक्तौ पुष्पशकटीं वदन्ति निपुणा जनाः ।

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये टान्तवर्गः ॥

॥ अथ ठान्तवर्गः ॥

॥ अथ ठैकम् ॥

श्री(?)ठः शून्ये ॥

॥ इति ठैकम् ॥

---

१ स्यादृसुन्वो, इति मा. ।

॥ अथ ठद्वितीयम् ॥

कठःस्वर ऋचां भेदे स्यात्तदध्येतृवेदिनोः ।
मुनिभेदे वारिपर्ण्यां तथा स्यात्प्रसभेऽपि[१] च ॥

कण्ठो ध्वनौ सन्निधाने गले मदनभूरुहे ।
काष्ठा दारुनिशायां स्यात्कालमानप्रभेदयोः ॥

दिशि च स्थानमात्रेऽपि काष्ठमाख्यातमिन्धने ।
कुष्ठं रोगे पुष्करे[२] च कुठः स्याद्वृक्षमात्रके ॥

तत्रैव कुठिरित्युक्तः कुण्ठोऽकर्मण्यमूर्खयोः ।
कोष्ठः कुसूले चात्मीये मध्ये कुक्षेर्गृहस्य च ॥

गोष्ठी सभायां संलापे गोष्ठं गोस्थानके मतम् ।
ज्येष्ठा लक्ष्म्यग्रजायां स्याद्गृहगोधर्क्षयोर्मता ॥

ज्येष्ठो मासविशेषेऽपि श्रेष्ठे वृद्धे च कल्पितः ।
निष्ठा निष्पत्तिनाशान्तयाच्ञानिर्वहणेषु च ॥

प्रष्ठः श्रेष्ठेऽग्रगे[३] चैव स्त्रियां चाण्डालिकौषधौ ।
पाठस्तु पठने ख्यातो विद्धकर्ण्यां तु योषिति ॥

पृष्ठं चरमगात्रेऽपि देहस्यावयवान्तरे ।
वण्ठः कुन्तायुधे खर्वेऽप्यकृतोद्वाहपूरुषे ॥

शठो मध्यस्थपुरुषे तथा धत्तूरधूर्तयोः ।
शौठोऽलसे च मूर्खे च श्रेष्ठो वैश्रवणे वरे ॥

---

१ कोशान्तरे हठशब्द पर्यायौ ।   २ सुगन्धे, इति मा. ।
३ खगे, इति मा. ।

षष्ठी कात्यायनीषष्ठ्योस्तथा षष्ठ्यां च पूरणे ।
हठः स्यात्प्रसभे प्रश्न्यां हेठो बाधाविहेठयोः ॥

॥ इति ठद्वितीयम् ॥

॥ अथ ठतृतीयम् ॥

अम्बष्ठो देशभेदे च विप्राद्वैश्यासुतेऽपि च ।
स्त्रियां तु स्यादम्बष्ठायां पाठायूथिकयोरपि ॥
अपष्ठुस्तु भवेत्काले वामे[1] स्यादन्यलिङ्गकः ।
कमठः कच्छपे भाण्डभेदे तु कमठं मतम् ॥
कनिष्ठोऽल्पेऽनुजे यूनि कनिष्ठा दुर्बलाङ्गुलौ ।
जरठः कर्कशे पाण्डौ कठिने त्वभिधेयवत् ॥
नर्मठश्चुबुके षिङ्गे प्रतिष्ठा गौरवे क्षितौ ।
स्थाने च यागनिष्पत्तिचतुरक्षरपद्ययोः ॥
प्रकोष्ठो मणिबन्धस्य कुर्परस्यान्तरेऽपि च ।
भूपकक्षान्तरेऽपि स्याल्लघिष्ठो बालकल्पके ॥
वसिष्ठो मुनिभेदे स्याद्वरिष्ठं मरिचे मतम् ।
वरिष्ठः स्यादुरुतरे प्रवरे तित्तिरावपि ॥
ताम्रे चाथ मकुष्ठस्तु व्रीहिभेदेऽपि मन्थरे ।
वैकुण्ठः स्याद्विष्णुलोके तथा विष्णौ शतक्रतौ ॥
श्रीकण्ठो [2]देशभिद्युग्रे साधिष्ठोऽतिदृढार्ययोः ।

॥ इति ठतृतीयम् ॥

---

१ बाले, इति मा. । २ देव, इति मा. ।

॥ अथ ठचतुर्थम् ॥

कलकण्ठः कलरवे हंसे [1]पारावते पिके।
कालकण्ठस्तु दात्यूहे कलविङ्के च खञ्जने ॥
तथा स्यात्खण्डपरशौ मयूरे पीतसारके।
कालपृष्ठं कर्णचापे तथा कोदण्डमात्रके ॥
कालपृष्ठस्तु सारङ्गविशेषे कङ्कपक्षिणि।
कलविङ्के चित्रपृष्ठो निर्दिष्टः शब्दवेदिभिः ॥
जम्बीरे स्याद्दन्तशठः कपित्थे कर्मरङ्गके।
नागरङ्गेऽपि चाङ्गेर्यां भवेद्दन्तशठाऽपि[2] च ॥
नीलकण्ठः शिवे [3]केकिदात्यूहे खञ्जनेऽपि च।
पूतिकाष्ठं तु सरले मतं तद्देवदारुणि ॥
सूचकण्ठः खञ्जरीटे कपोते वाडवेऽपि च।
हारिकण्ठः परभृते हारान्वितगलेऽपि च ॥
क्षीरकण्ठो बालके च तथैव च निरक्षरे।

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये ठान्तवर्गः ॥

॥ अथ डान्तवर्गः ॥

॥ अथ डैकम् ॥

डः पुमान् [4]वाडवाग्नौ स्याड्डाकिन्यामपि च स्त्रियाम् ॥

---

१ पास, इति मा.। २ शठेऽपि, इति मा.।
३ केके, इति मा.। ४ चाटुवाग्मौ, इति मा.।

॥ अथ डद्वितीयम् ॥

अडः स्यादुद्यमे त्वण्डं मुष्के पेश्यां नपुंसके ।
ईडा स्तुतौ यज्ञपात्रे नाड्यां च बुधयोषिति ॥

वसुमत्यां सौरभेय्यां वचने चापि कथ्यते ।
काण्डो मदे तु कार्श्ये स्यात्कण्डूः प्रोक्ता तु रुग्भिदि ॥

काण्डं नाले तरुस्कन्धे बाणेऽ[1]वसरनीरयोः ।
कुत्सिते वृक्षभिन्नाडीवृन्दे रहसि गद्यते ॥

क्रीडा केलिप्रकारे च स्यात्खेलाज्ञानयोरपि ।
कुण्डं देवजलाधारे मानभेदेऽग्निकेतने ॥

पतिवत्नीसुते जारात्[2] कुण्डी[3] प्रोक्ता कमण्डलौ ।
क्रोडो मन्दे पुरे क्रोडो न पुमानङ्करक्षसोः ॥

क्रोडः सूकरमातङ्गोः ? क्रोडं क्रोडा च वक्षसि ।
खण्डोऽस्त्री शकले चेक्षुविकारमणिदोषयोः ॥

खण्डी मानान्तरे खेडा रुजायां च निगद्यते ।
खदे[4] खेडो निगदितः खोटवच्छब्दवेदिभिः ॥

गडस्तु [5]सेचने गण्डः खड्गिन्यपि निगद्यते ।
वरे[6] योगप्रभेदे च वीथ्यङ्गे पिटकेऽपि च ॥

चिन्हवीरकपोलेषु हयभूषणबुद्बुदे ।
गडुः पृष्ठगुडे कुब्जे गडो मीनान्तराययोः ॥

---

१ वसन, इति मा. । २ कुण्ड इति घोषः । ३ खडा, इति मा. ।
४ खञ्जे, इति मा. । ५ सीव, इति मा. । ६ ग्रहे, इति मा. ।

गुडः स्यादिक्षुविकृतौ हस्तिसन्नाहगोलयोः ।
गुडा स्नुह्यां तु गदिता गुलिकायां तु योदिता ॥
गोण्डः पामरजातौ च वृद्धनाभौ च वाच्यवत् ।
चण्डस्तु दैत्यभेदे स्यात्तिन्तिडे यमकिङ्करे ॥
चण्डोऽतिकोपने चण्डी मृडान्यां कोपनस्त्रियाम् ।
चण्डा धनहरीशङ्खपुष्प्योस्तीव्रे तु वाच्यवत् ॥
चूडा शिखायां वलभौ तथा बाहुविभूषणे ।
चोडो देशविशेषे स्यादपि प्रावरणान्तरे ॥
जडो मूर्खे हिमग्रस्ते शूकशिम्ब्यां जडा मता ।
ताडस्तु ताडने घोषे मुष्टिमेयतृणादिषु ॥
ताडी पत्रद्रुमे चाथ मुखे तुण्डमुदीर्यते ।
तूडा तोडा ताडने स्याद्दण्डोऽस्त्री लगुडे पुमान् ॥
व्यूहभेदे प्रकाण्डेऽश्वे कोणमन्थानयोरपि ।
सैन्ये काले कालमाने चण्डांशोः पारिपार्श्वके ॥
दमे यमेऽभिमाने चोपायभेदे च कीर्त्तितः ।
दण्डो मानार्थको यः स्यात्सविंशतिशताङ्गुलः ॥
व्यूहभेदेऽपि कथितो द्राडो विशरणे मतः ।
ध्राडोऽपि स्याद्विशरणे तृणभेदे नडो मतः ॥
नलवच्छब्दभेदज्ञैर्नाडी नाले व्रणान्तरे ।
शिरायां गण्डदूर्वायां चर्यायां कुहनस्य च ॥
तथा षट्क्षणकालेऽपि नीडं स्थानकुलाययोः ।
पण्डः षण्ढे धियां पण्डा पाण्डुस्तु नृपतौ सिते ॥

पिण्डः सान्द्रे बले बोले गृहाङ्गे जीवनायसोः।
देहेऽपि च जपापुष्पे निवापे सिल्हकेऽप्यथ॥

पिण्डी त्वलाबुखर्जूरतगरेषु च कथ्यते।
पीडा कृपाशिरोमालाऽपमर्दसरलद्रुषु॥

भाण्डं पात्रेऽश्वभूषायां भूषामात्रे वणिग्धने।
भण्डः कुशीलवे मण्डः शाकभेदे च मस्तुनि॥

पञ्चाङ्गुले त्वामलक्यां मण्डा स्यात्सारपिच्छयोः।
अस्त्रियां, दैत्यभेदे तु मुण्डः स्यान्मुण्डिते त्रिषु॥

मुण्डा चौषधभेदे स्त्री मुण्डा स्याद्विधवास्त्रियाम्।
मस्तके त्वस्त्रियां, रण्डा मूषपर्ण्यधवास्त्रियोः॥

रोडः क्षोभे भवेत्पुंसि तृप्ते स्याद्वाच्यलिङ्गकः।
वण्डा तु पांशुलायां स्यात्त्रिषु हस्तादिवर्जिते॥

वण्डो विभागे वाडः स्यादाश्रवे, सर्पहिंस्रयोः।
व्याडः शुण्डा पानगृहहस्तिहस्तसुरासु च॥

अप्यम्बुहस्तिनीवेश्यास्वपि, शण्डो रुजाविधौ।
सङ्घाते च भवेच्छाडा श्लाघावचसि योषिति॥

शैडाऽनादौ भवेच्छौण्डो मदमत्ते च विश्रुते।
शौण्डी भवेत्तु पिप्पल्यां षण्डं पद्मादिसंहतौ॥

आह्वाने तु भवेद्धण्डे नाट्योक्तौ स्वसखीं प्रति।
हुण्डः स्यादथ सङ्घाते हुण्डमावरणे तथा॥

हरणे च हुडाह्लडो गतौ हेडस्त्वनादरे।
हेडा चाथ गतौ होडा क्ष्वेडः कर्णामयध्वनौ॥

गरले शङ्करे[१] चापि लोहितार्कफले तथा।
क्ष्वेडं तु घोषपुष्पे स्यात्तथैव च दुरासदे॥
क्ष्वेडा वंशशलाकायां सिंहनादे तु योषिति।
कुटिले वाच्यलिङ्गः [२]स्याद्वंशशल्येऽपि च स्त्रियाम्॥

॥ इति डद्वितीयम्॥

॥ अथ डतृतीयम्॥

आमण्डं प्राहुरेरण्डे मण्डवत्तद्विदो जनाः।
करण्डी सारिकायां स्यात्तस्यां चित्रपदा यथा॥
करण्डो मधुकोशासिकारण्डेषु दलाढके।
कुरण्डोऽपि च दीर्घादिसुरज्येष्ठे च संमतः॥
तथा निगदिता स्त्री च करण्डोच्चतरा बकाः!।
कूष्माण्डो [३]गणभेदेऽपि भ्रूणे कर्कारुकेऽपि च॥
कूष्माण्डी त्वौषधीगौर्योः कोदण्डो नीवृदन्तरे।
कार्मुके भ्रुवि, सर्पारौ गरुडो गारुडं पुनः॥
सर्पमन्त्रे मरकते तरण्डस्त्वाप्लवे मतः।
बडिशीसूत्रसम्बद्धवस्त्रकाष्ठादिनिर्मिते॥
नौकायामपि न स्त्री स्याच्चामुण्डा देवतान्तरे।
तिन्तिडी स्यात्तु चिञ्चायां तथा वृक्षाम्लकेऽपि च॥
[४]द्राविडः स्याज्जनपदे सङ्ख्याभिद्वेधमुख्ययोः।
निर्गुण्डी नीलशेफाल्यां सिन्धुवारद्रुमेऽपि च॥

---

१ कुरले, इति मा.। २ स्यादपीदंष्ट्रप्रकल्पके. इति मा.।
३ गज, इति मा.। ४ द्रवि, इति मा.।

प्रचण्डो दुर्वहे श्वेतकरवीरे प्रतापिनि ।
प्रकाण्डो विटपे शस्ते मूलशाखान्तरे तरोः[१] ॥

शस्ते पिचिण्ड उदरे पशोरवयवे पुमान् ।
पूत्यण्डः स्यात्पूतिकीटे तथा जन्त्वन्तरेऽपि च ॥

पोगण्डः स्याद्द्वयोर्भेदे तथा पौगण्ड ईरितः ।
भृशुण्ड्यायुधभेदे स्याद्भेरुण्डा देवतान्तरे ॥

तथैव यक्षिणीभेदे वाच्यवत्तु भयानके ।
मारुण्डोऽण्डे भुजङ्गीनां मार्गे गोमयमण्डले ॥

मार्तण्डः स्यादुष्णरश्मौ क्रोडेऽपि परिकीर्तितः ।
वरण्डो मुखरोगे स्याद्वरण्डा[२] तु निगद्यते ॥

सारिका [३]वर्त्तिशस्त्रभिद्बहुधेनुषु योषिति ।
वितण्डा व्यर्थवादे स्या[४]त्कचीशाके शिलाह्वये ॥

करवीर्यां च कथिता शिखण्डो बर्हचूडयोः ।
शरण्डस्तु पुमान् धूर्ते सरटे भूषणान्तरे ॥

शिखण्डी ना कुक्कुटे[५] स्याज्ज्याङ्ग्यारिमयूरयोः ।
सिहुण्डवच्च सेहुण्डो वृक्षभेदे निगद्यते ॥

॥ इति डलतीयम् ॥

---

१ योरिति मा. । २ तण्डा, इति मा. । ३ बालिशास्त्री, इति मा. ।
४ कट्वी, इति मा. । ५ कपाले, इति मा. ।

॥ अथ डचतुर्थम् ॥

अपोगण्डस्तु शिशुके विकलाङ्गेऽतिभीरुके।
गलशुण्डी तु रुग्भेदे गृहनीडो वृषायणे[1] ॥
गौरीपिण्डा रोचनायां गदिता शब्दवेदिभिः।
चक्रवाडस्त्वद्रिभेदे चक्रवाडन्तु मण्डले ॥
जलरण्डो जलावर्ते पयोरेणौ भुजङ्गमे।
[2]देवताडस्तु जीमूते सैंहिकेये हुताशने ॥
उत्खातकेलिः शृङ्गाद्यैर्वप्रक्रीडा निगद्यते।
स्यात्तु वातगुडो[3] वात्यावातशोणितयोरपि ॥
पिच्छलस्फोटिकायां च वामायामपि योषिति।
शब्दविद्भिर्निगदितो हरिमण्डोऽतिमुक्तके ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये डान्तवर्गः ॥

॥ अथ ढान्तवर्गः ॥

॥ अथ ढद्वितीयम् ॥

गाढं शुण्ठ्यां क्षुद्रकूपे लवणेऽपि निगद्यते ?।
गूढं रहसि गुह्ये च संवृते पुनरन्यवत् ॥
[4]दाढा स्यादपि दंष्ट्रायामभिलाषे च कीर्त्यते।
दृढः प्रगाढे स्थूले च नितान्ते बलवत्यपि ॥

---

१ ने, इति मा.। २ जल, इति मा.।
३ खुडा, इति मा.। ४ क. पु० (द्रा)।

माढिर्दैन्यप्रकाशेऽपि पचभङ्गौ[1] च गद्यते ।
मूढः स्यात्तन्द्रिते बाले स्थूणायां मेढिरुच्यते ॥
राढः स्याद्देशभेदेऽपि स्त्रियां स्यात्सूक्ष्मशोभयोः ।
रूढो जाते प्रसिद्धे च बाढं दृढप्रतिज्ञयोः ॥
व्यूढः स्यात्संहतौ चापि विन्यस्ते पृथुलेऽपि च ।
वोढा भारवहे सूते षण्ढः स्यात्पुंसि गोपतौ ॥
आकृष्टाण्डे वर्षवरे[2] तृतीयप्रकृतावपि ।
षोढा तु षट्प्रकारे स्यात् [3]सोढा शक्ते निगद्यते ॥
तितिक्षासंयुते चापि सोढा स्यादभिधेयवत् ।

॥ इति ढद्वितीयम् ॥

॥ अथ ढतृतीयम् ॥

अध्यूढा कृतसापत्न्यनार्यामध्यूढ ईश्वरे[4] ।
आषाढो मलये मासे दण्डे च व्रतिनामपि ॥
आषाढात्वृक्षभेदेऽपि विद्वद्भिर्गदिता स्त्रियाम्[5] ।
आषाढी शुचिपूर्णायामालीढं त्वशिते त्रिषु ॥
तथा स्यात्पादविन्यासविशेषे शस्त्रधारिणाम् ।
ऊढे[6] स्थूलेऽप्युदूढः स्यादुपोढो निकटोढयोः ॥
प्रगाढः कृच्छ्रदृढयोः प्रमीढो मूत्रिते घने ।
प्ररूढो जठरे बद्धमूले [7]वारूढ इत्ययम् ॥

---

१ ङ्गे, इति मा. । २ धरे, इति मा. । ३ ख. षो ।
४ त्यामध्यूढस्तु महेश्वरे, इति मा. । ५ ख. पु० पाठः ।
६ रूढे, इति मा. । ७ ख. चा ।

वस्त्राञ्चले पञ्जरेऽग्नौ कपाटे शम्बलेऽपि च ।
विगूढो गर्हिते गुप्ते विरूढोऽङ्कुरिते तथा ॥
जाते[1]ऽपि त्रिषु संरूढः प्रौढेऽप्यङ्कुरिते त्रिषु ।
[2]समूढः पुञ्जिते भुग्ने सद्यो जातेऽनुपप्लुते[3] ॥

॥ इति ढत्रितीयम् ॥

॥ अथ ढचतुर्थम् ॥

अध्यारूढः समारूढेऽभ्यधिके वाच्यलिङ्गकः ।
प्रत्यालीढस्तु [4]चरणन्यासभेदेऽशिते त्रिषु ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये ढान्तवर्गः ॥

॥ अथ णान्तवर्गः ॥

॥ अथ णद्वितीयम् ॥

अणो वारिण्यणुर्व्रीहौ स्याल्लेशे परमाणुके ।
अणिराणिवदक्षाग्रकीले स्याद[5]स्रिसीमयोः ॥
उष्णः स्यादातपे ग्रीष्मे दक्षे चोष्णा तु भेषजे ।
लोम्नि भ्रूमध्यगावर्त ऊर्णा देये निगद्यते ॥
एणो मृगविशेषेऽथ स्यात्कर्णस्तु पृथासुते ।
सुवर्णालौ श्रुतौ चापि कर्णौ तु स्यन्दने मतः ॥

---

१ गुप्ते, इति मा. । २ ख. सं । ३ क. प्लुते । ख. प्लु, इति मा. ।

कणा जीरककुम्भीरमक्षिकापिप्पलीषु च।
कणस्तु धान्याद्यंशे [1]स्यादतिसूक्ष्मे क्वणो रवे॥

क्वाणश्च, विकृताक्षे तु काण इत्यभिधीयते।
कीर्णं छन्नेऽपि विक्षिप्ते हिंसितेऽपि च वाच्यवत्॥

कुणिस्तुन्नकवृक्षे स्याच्छिन्नहस्ते च कुक्कुरे।
कृष्णस्तु वायसे विष्णौ व्यासे भीमानुजेऽपि च॥

मेचके त्वन्यवत्क्लीबे कालायसमरीचयोः।
कृष्णा तु द्रौपदीद्राक्षाकणानीलीनदीष्वपि॥

कोणस्तु लगुडेऽस्रौ च मतो वीणादिवादने।
गृहादीनामेकदेशे वाद्यभेदे च गद्यते॥

गणः समूहे प्रमथे[2] सङ्ख्यासैन्यप्रभेदयोः।
गीर्णं गिलितमात्रेऽपि स्याद्वृतेऽपि च वाच्यवत्॥

गुणोऽप्रधाने रूपादौ सूदे मौर्व्यां वृकोदरे।
सूत्रे सत्त्वादिसन्ध्यादिविद्यादिहरितादिषु॥

[3]शौर्यादौ च तथा त्यागधिषणावृत्तिरज्जुषु।
गुणी गुणानामाधारे द्रव्यमात्रेऽपि वाच्यवत्॥

गेष्णुर्नटे गायने च गोणः शुष्कफले मतः।
गोणी तु वृषवाहिन्यां घ्राणं घ्रातेऽन्यलिङ्गवत्॥

---

१ ख. पु० स्यान्मार्गणे च। २ क. यमे।
३ ख. पु० विद्यादौ, इति मा.।

नासिकेन्द्रिययोः क्लीबं घुणः कीटान्तरे मतः ।
घृणा जुगुप्साकृपयोर्घृणी रश्मौ प्रकीर्त्यते ॥

पोचितुरङ्गयोर्घोणी नासायां तु [1]मता स्त्रियाम् ।
चणस्तु हरिमन्थे स्याच्चीर्णं क्लीबे कृते मतम् ॥

चूर्णो चोक्ता कपर्देऽपि चूर्णो धूलौ निगद्यते ।
क्षारभेदे, च चूर्णं स्यात्सुवासयुक्तिके तथा ॥

[2]जर्णश्चन्द्रे तरुभिदि जिष्णुरर्जुनशक्रयोः ।
जित्वरे चाथ जीर्णं तु परिपक्वपुराणयोः ॥

जूर्णो धान्यविशेषे स्याज्झणिः क्रमुकभिद्यपि ।
तर्णः पोते परित्राणे त्राणः स्याद्रक्षितेऽपि च ॥

त्राणं तु त्रायमाणायां तार्णं तृणमये मतम् ।
तीर्णः[3] स्यात्तु समुत्तीर्णे नद्यादौ वाच्यलिङ्गवत् ॥

तीक्ष्णं सामुद्रलवणे तिग्मात्मत्यागिनोरपि[4] ।
तीक्ष्णो यवाग्रजे क्लीबं विषलोहाजिमुष्कके ॥

तूणी नील्यां निषङ्गे ना तूर्णं तु त्वरितेऽव्ययम् ।
तृष्णा [5]तर्षलिप्सयोः स्यात्तृणं तु यवसे मतम् ॥

[6]दीर्णं तु [7]दारिते भीते द्रुणं चापे निगद्यते ।
तथा मतोऽलिनि द्रुणो [8]द्रोणीकच्छपयोर्द्रुणी ॥

---

१ घोणा, इति शेषः । २ ख. जु । ३ ख. र्णा ।
४ त्विष्विति शेषः । ५ ख. तर्षालिप । ६ ख. ती ।
७ ख. ता । ८ द्रोणीकच्छप्योरिति न्याय्यम् ।

द्रेष्णुस्तु दुर्दमे[1] दातर्य्यपि द्रोणः कृपीपतौ ।
द्रोणश्च मानभेदेऽपि कृष्णकाके स्थलान्तरे ॥

स्त्रियां काष्ठाम्बुवाहिन्यां गवादन्यामपीरितः ।
धृष्णुर्धृष्टे निगदितो नेष्णु ? नैतरि कीर्त्तितः ॥
पर्णं पत्त्रे पलाशेऽपि [2]पर्णः स्यात्किंशुकद्रुमे ।
पणो वराटमाने स्यान्मूल्ये कार्षापणे ग्लहे ॥

[3]क्रय्यशाकादिके द्यूतव्यवहारे भृतौ धने ।
पार्ष्णिस्तु पादावयवे सैन्यपृष्ठोन्मदस्त्रियोः ॥

प्राणोऽनिले बले बोले हृन्मरुत्काव्यजीवयोः ।
पुंभूम्नि वाऽसुषु प्राणाः पूरिते वाच्यलिङ्गकः ॥
प्राणी तु चेतने प्रोक्तः करे पाणिर्निगद्यते ।
प्राह्णो दिनस्यादिभागे तृतीयांशेऽपराह्णवत् ॥

पूर्णः शक्ते[4] समग्रे च पूरिते त्वभिधेयवत् ।
फणा फटे फणी सर्पे फाणिर्गुडकरम्बयोः ॥

डिण्डीरे तु भवेत्फेणो बाणः कृष्णकुरण्टके ।
बाणः[5] स्याद्गोस्तने दैत्यविशेषे केवलेऽपि च ॥

सायके मूर्त्तिभेदे च भिण्ट्यां बाणा निगद्यते ।
बाणा च बाणमूलेऽपि नदीभेदे च गद्यते ॥

भाणो नाटकभेदे स्याद्भूष्णुर्भवितरि स्मृतः ।
स्याद्गर्भडिम्भयोर्भ्रूणो मणिर्मुक्ताश्मजातिषु ॥

---

१ र्गमे. इति मा. । २ ख. र्णं । ३ ख. क्रेय ।
४ ब्दे, इति मा. । ५ ख र्णां ।

माणिः [1]पचशिरायां स्यात्स्त्रियां विबुधसंमता।
मोणः [2]शुष्कफले नक्रमक्षिकाऽहिकरण्डयोः[3] ॥

रणः कोणे क्वणे पुंसि समरे पुन्नपुंसकम्।
रीणं स्रुते तु रुग्णं स्याद्भग्ने रेणुस्तु पर्पटे ॥

धूलौ पुष्पपरागे च लोणी स्यादौषधान्तरे।
व्रणः क्षते निगदितो वर्णो विप्रादिषु स्मृतः ॥

शुक्लादौ च मतो वर्णो यशोगुणकथासु च।
स्तुतौ ना न स्त्रियां रूपभेदाक्षरविलेपने[4] ॥

ब्रह्मचारिणि वर्णी स्याल्लेखने चित्रकारके।
वाणिर्व्यूतौ निगदिता वाणिर्मूल्ये बलाहके ॥

वाणी स्याच्छ्रुतिभारत्योर्विष्णुर्व्यापकशार्ङ्गिणोः।
वल्लक्यां विद्युति तथा वीणा निगदिता बुधैः ॥

वृष्णिर्नृपान्तरे प्रोक्तस्तथा पाखण्डि(चण्ड?)योः।
वृक्णं छिन्ने निगदितं वेणिर्नद्यन्तरे स्त्रियाम् ॥

वेणी केशस्य बन्धे स्यान्नद्यां देशान्तरेऽपि च।
देवताडे[5] च वेणुस्तु त्वक्सारे च नृपान्तरे ॥

शणस्त्वक्सारके प्रोक्तः श्राणं पक्के[6]ऽप्युदीरितम्।
श्राणा तु स्याद्यवाग्वां स्त्री शाणी माषचतुष्टये ॥

लोहादीनां च निकषे शाणी प्रावरणान्तरे।
शीर्णं क्लिन्ने मतं शिल्पिसंहतौ श्रेणिरुच्यते ॥

१ ख य। २ ख. मुक्त भवे। ३ ख. भ्रयोः।
४ प्रोषणे, इति मा.। ५ ते, इति मा.। ६ क. क्के।

[1]पङ्क्तौ तथा सेकपात्रे प्रवदन्ति मनीषिणः ।
समानार्थे च शोणस्तु कृशानौ श्योनकेऽपि च ॥
लोहिताश्वे नदे कोकनदच्छाये तु वाच्यवत् ।
श्रोणः पङ्क्तौ स्मृतः श्रोणी कथिताऽवयवान्तरे ॥
स्थाणुर्ध्रुवे हरे कीले स्थिरे स्थाष्णुरपीष्यते ।
स्थूणा स्तम्भे लोहमूर्तावङ्कुशे तु सृणिर्मता[2] ॥
[3]लज्जावति ह्रीण इति गदितः शब्दवेदिभिः ।
ह्रीणं ह्रीते वाच्यवत्स्याद् हूणो देशान्तरे मतः ॥
क्षणः पर्वोत्सवे काले निर्व्यापार[4]स्थितावपि ।
[5]क्षीणस्तु ह्रासमापन्ने क्षुण्णं स्यान्निश्चयार्थके ॥
क्षोणी धरण्यां निर्दिष्टा पूजायामर्हणे मता ।

॥ इति णद्वितीयम ॥

॥ अथ णतृतीयम् ॥

अरणिर्वह्निमन्थे ना द्वयोर्निर्मन्थ्यदारुणि ।
अरुणः कुष्ठभेदे ना सन्ध्या[6]रागेऽर्कसारथौ ॥
अरुणो[7]ऽव्यक्तरागेऽर्के कपिले गुणिनि त्रिषु ।
स्त्रियां त्वतिविषाश्यामामञ्जिष्ठात्रिवृतासु[8] च ॥

---

१ ख. पु. इदमधिकम् । २ तः, इति मा. ।
३ ख. पु. इदं नास्ति । ४ क. स्तुता, ख. स्थिरा. इति मा. ।
५ ख. पु. इदं नास्ति । ६ ख. सारे ।
७ णे, इति मा. । ८ ख. विदासु ।

अभीक्ष्णं तु भृशे नित्ये तद्युक्तक्रिययोस्त्रिषु।
अवर्णः स्यादथाक्षेपे निर्दये त्वघृणो मतः॥

अपर्णा स्यात्तु दुर्गायामन्नणस्त्वृणनिर्गते[1]।
अभ्यर्णं स्यात्सन्निहिते त्वकर्णः क्ष्वेड ईरितः॥

पूर्णेतरे त्वपूर्णं स्यात्पण्यवीथ्यां तथाऽऽपणः।
आपणस्तु निषद्यायामाकीर्णं सङ्कुले मतम्॥

आर्याणी स्यादथार्यायामिच्छायामीषणा मता।
इन्द्राणी करणे स्त्रीणां पौलोमीसिन्दुवारयोः॥

ईरिणं तूषरे शून्ये [2]त्विरिणं चापि गद्यते।
ईक्षणं दर्शने दृष्टावङ्कनेऽपि निगद्यते॥

उरणस्तु भवेन्मेढ्रे मरीचे तूषणं मतम्।
ऊषणा तु कणायां स्यादूक्षणं प्रोक्षणे मतम्॥

ऊहणः काष्ठभेदे स्यादुद्रेके तूल्बणं मतम्।
अथो मार्गानुसारिण्यामेषणी च तुलाभिदि॥

कवोष्णमिषदुष्णे स्यात्कदुष्णं च निगद्यते।
करुणा तु कृपायां स्याद्रसपादपयोः पुमान्॥

कर्त्तृणं तृण[3]भित्प्रश्न्योः करणं हेतुकर्मणोः।
बालवादौ हस्तलेपे[4] नृत्यगीतप्रभेदयोः॥

क्रियाभेदेन्द्रियक्षेत्रकायसंवेशनेषु च।
कायस्थे साधने क्लीबं पुंसि शूद्राविशोः सुते॥

---

१ ख. वृंतौ। २ ख. त्व।
३ भ्रत्य, इति मा.। ४ हले स्तेये, इति मा.।

कल्याणं मङ्गले स्वर्गेऽक्षये गौर्यां तु योषिति ।
कङ्कणं हस्तवलये सूत्रमण्डन[1]योरपि ॥

करेणुर्गजयोषायां स्त्रियां ना तु मतङ्गजे ।
अतिक्रमे स्यात्क्रमणं कर्षणं त्वपकर्षणे ॥

करिणी जातिभेदे स्यात्करणिः पादपान्तरे ।
कार्मणं कर्मठे क्लीबे मन्त्रतन्त्रादियोजने ॥

कारणं तु मतं हेतुवधयोः[2] करणेऽपि च ।
स्त्री यातनायां किरणो गभस्तौ किरणं पुनः ॥

क्लीबं विकिरणे, भृत्ये कुर्वाणोऽपि च कारके ।
स्त्रियां कृपाणी कर्तर्यां खड्गे निगदितः पुमान् ॥

क्रकणः क्रकरे ख्यातः कृपणो द्रव्यलम्पटे[3] ।
खरणाः खरनासे स्यात्खुरणाः खुरनासिके ॥

गर्हणा स्यात्तु निन्दायां गर्भवत्यां तु गर्भिणी ।
ग्रहणं तूपलब्धौ स्यादादरे च तथा करे ॥

ग्रहोपराग[4]स्वीकारबन्दिष्वपि निगद्यते ।
उद्ग्राहे[5] गरणं प्राहुर्गार्भिणं गर्भसम्भवे ॥

गृहिणी तु भवेत्पत्न्यां ग्रहणी तु गदान्तरे ।
ग्रामणी[6]र्भौगिके पत्यौ प्रधाने नापितेऽपि च ॥

ग्रामीणा नीलिकायां स्याद्ग्रामोद्भूते तु वाच्यवत् ।
स्याद्गुर्विणी तु गर्भिण्यां गूरणं तूद्यमे मतम् ॥

---

१ ख. ल । २ बन्धयोरिति मा. । ३ ख. टौ ।
४ क. कार । ५ निगारे, इत्यमरः । ६ ख. भो ।

गोकर्णस्तु मृगे सर्पेऽश्वतरे च गणान्तरे ।
अङ्गुष्ठानामिकोन्माने मूर्विकायां तु योषिति ॥

गुरणं स्यादुद्यमने घृष्टौ घरणमुच्यते ।
उच्चैर्घुष्टे घोषणा[1] स्याद्घोषणस्त्वच्चभाषिणि ॥

चरणोऽस्त्री बह्वृचादौ मूले गोत्रे पदेऽपि च ।
भ्रमणाशनयोः[2] क्लीबं चर्वणं भक्षणे मतम् ॥

कुशीलवे चारणः स्यात्तथा च स्तुतिपाठके ।
चिक्कणं स्यात्तु मसृणे जरणं हिङ्गुनि स्मृतम् ॥

जरणं जीरकेऽपि स्यात्कृष्णे सौवर्चलेऽपि च ।
जृम्भणं स्यात्तु जृम्भायां [3]डयनं तु रथे स्मृतम् ॥

तरणिः [4]सागरे सूर्ये कुमारीनौकयोः स्त्रियाम्
[5]निम्नतायां च तरणिर्नौकायामपि तारणिः ॥

तरुणो रुबुके[6] यूनि तरुणं [7]कुब्जपुष्पके ।
तर्पणं प्रीणने प्रोक्तं चिञ्चायां तिन्तिणी मता ॥

तोरणं द्वारबन्धे स्यात्तोरणः पादपान्तरे ।
दक्षिणो दक्षिणोद्भूतसरलच्छन्दवर्तिषु ॥

अवामे त्रिषु यज्ञादिविधिदाने दिशि स्त्रियाम् ।
द्रविणं न द्वयोर्वित्ते[8] काञ्चने च पराक्रमे ॥

दद्रुणो दद्रुरोगार्ते दारणं तु विदारणे ।
दारुणं भीषणेऽपि स्याद्दारुणस्तु रसान्तरे ॥

---

१ खगां । २ दरयोरिति मा. । ३ इदं न तृतीये युक्तम् ।
४ क. द्युमणौ पुंसि । ५ ख पु. पादद्वयम् । ६ चर्के, इति मा. ।
७ ख. फुल्ल । ८ वृत्ते, इति मा. ।

दुर्वर्णं तु भवेद्रौप्ये द्युमणिस्तिग्मदीधितौ ।
द्रुघणो मुद्गरेऽपि स्याद्द्रुहिणोऽपि परश्वधे ॥
हिरण्यगर्भे द्रुहिणो दौर्गाणं दुर्गसंभवे ।
दूर्वारसे तु दौर्वाणं [१]मृष्टपर्णेऽपि तन्मतम् ॥
धर्मणस्तु मतो वृक्षसर्पयोर्धरणं पुनः ।
मानभेदेऽथ धरणी भुवि बन्धे तु धर्षणा ॥
धर्षणं तु रतेऽसत्यां धर्षणीति निगद्यते ।
धर्मिणी गदिता सत्यां स्वर्लोके [२]धरुणः पुमान् ॥
परमेष्ठिनि नीरे च धारणा योगभिद्यपि ।
धारणी तु भवेन्नाड्यां बुद्धमन्त्रेऽपि कुत्रचित्[३] ॥
धिषणस्त्रिदशाचार्ये प्रज्ञायामपि योषिति ।
धुरिणः स्यात्तु निपुणे वरेण्येऽपि निगद्यते ॥
निःश्रेणिरधिरोहिण्यां खर्जूरीपादपेऽपि च ।
निर्याणं वारणापाङ्गे तथा मोक्षेऽध्वनिर्गमे ॥
निर्माणं निर्मितौ सारे तथैव स्यात्समञ्जसे ।
निर्वाणं निर्वृतौ मोक्षेऽस्तंगमे[४] गजमज्जने ॥
निद्राणः स्यात्तु शयिते निष्प्राणः स्याद्गतासुनि ।
निपुणः स्यादभिज्ञेऽथ निद्राणः शयिते मतः ॥
अश्वासने स्यात्पल्याणं प्रयाणं तोकने[५] गतौ ।
प्रवणस्तु भवेत्प्रह्वो[६]दरयोश्च चतुष्पथे ॥

---

१ क. मि । २ ख. धर । ३ ख. भमज्जने ।
४ संगमे, इति मा. । ५ ख. डने । ६ क. दा. ख. द्वा, इति मा. ।

क्रमनिम्नमहीभागे प्रमाणं मध्यवर्तिनि ।
तथैव नित्यमर्यादाशास्त्रेषु च प्रमातरि ॥

इयत्तायां च हेतौ च प्रभूष्णुः शक्तिमत्यपि ।
प्रवेणिस्तु कुथे वेण्यां प्रवीणो निपुणे नरि ॥

पक्षिणी स्यात्पूर्णिमायां विहग्यां शाकिनीभिदि ।
आगामिवर्तमानाहर्युक्तरात्रावपीष्यते ॥

पचोर्णं धौतकौशेये पचोर्णः शोणके मतः ।
पादत्राणे तु पत्त्राणं भवेत्प्राणहिताय च ॥

शराणां पत्ररचने पत्रणा[1] परिकीर्तिता ।
प्रघणस्ताम्रकलशे प्रघाणश्च निगद्यते ॥

पक्कणः शबरावासे त्वागन्ता प्राघुणो मतः ।
पाषाणः स्यात्तु दृषदि पुराणं पञ्चलक्षणे ॥

पणो पुंसि त्रिषु प्रत्ने पूरणः पूरके त्रिषु ।
पिष्टभेदे पूरणं स्याच्छाल्मल्यां पूरणी स्त्रियाम् ॥

[2]पटारम्भकसूत्रेषु, व्यादेशे प्रेषणं मतम् ।
प्रोक्षणं सेचने चापि वधे[3] यज्ञार्थके पशोः ॥

ब्रह्माणी स्याच्छक्तिभेदे बर्हिणस्तु शिखण्डिनि ।
ब्राह्मणं ब्रह्मसङ्घाते वेदभागे पुमान् द्विजे ॥

बार्हिणं [4]बर्हिणस्येदमित्यर्थे ब्राह्मणी पुनः ।
ब्राह्मणस्य च योषायां[5] ब्राह्मणी चौषधान्तरे ॥

---

१ ख. त्राणः । २ क. पदा । ३ ख. बन्धे ।
४ ख. बा ५ ख. स्वधर्मिण्यां ।

[1]बृहणं पुष्टिकरणे भरणी त्वृक्षघोषयोः ।
भृतिवेतनयोः क्लीबे क्रीडायां भ्रमणी मता ॥
तथा कारण्डिकायां च क्लीबे तु गमनान्तरे ।
मधुव्रते तु भ्रमणो भविष्णुर्भविता समौ ॥
भीषणो रसभेदे स्याच्छल्लक्यां भीषणा मता ।
दारुणे[2] तु यथालिङ्गं भूस्तृणं तु तृणान्तरे ॥
भूषणं स्यादलङ्कारे मसृणोऽकर्कशे मतः ।
स्निग्धेऽपि च तथोमायामुद्दंशे [3]मत्कुणो मतः ॥
तथैव निर्विषाणेभे निःश्मश्रुणि च पूरुषे ।
मत्कुणो नारिकेलेऽपि मन्दोष्णं तु कदुष्णके ॥
मार्गणो याचकेऽपि स्यात्तथैव च शिलीमुखे ।
क्लीबं याञ्चान्वेषणयोर्यन्त्रणं [4]रक्षणे स्मृतम् ॥
तथा नियमने बन्धे रवणः शब्दने खरे ।
रमणं तु पटोले स्याद्भवे ना रमणी स्त्रियाम् ॥
अथावने रक्षणं स्याद्रञ्जणो[5] ? भाजनान्तरे ।
रावणः स्याद्दशास्येऽपि रामणं रमणस्य यत् ॥
रिङ्खणं रिङ्गणं चापि स्खलने परिकीर्तितम् ।
अस्नेहने रूक्षणं [6]स्याद्रूपणं प्रोञ्छने मतम् ॥
रेषणः काशमर्दे तु गदितः शब्दवेदिभिः ।
रोषणः[7] पारदे हेमघर्षणोप[8]रयोरपि ॥

---

१ क. बृ, ख ब्रह्म, इति मा. । २ ख. णे । ३ ख. मद्‌ ।
४ ख. स । ५ ख. नो । ६ ख. स्याद्रूष ।
७ षाणः, इति विश्वः । ८ णोप्व, इति मा. ।

क्रोधने स्याद्वाच्यलिङ्गः स्याद्रोचिष्णुस्तु दीप्तिमान्[1] ।
रोहिणी कण्ठरोगे[2] स्याद्वृक्षभेदेऽपि गद्यते ॥

रोहिणश्चन्दनद्रौ च गदितः शब्दवेदिभिः ।
लवणं सैन्धवादौ ना सिन्धुरक्षोभिदो रसे ॥

तद्युक्ते वाच्यलिङ्गः स्यान्नदीभेदत्विषोः[3] स्त्रियाम् ।
लक्षणं नाम्नि चिह्ने च सारस्यां लक्षणा क्वचित् ॥

लक्ष्मणा त्वौषधीभेदे सारस्यामपि योषिति ।
रामभ्रातरि पुंसि स्यात्सश्रीके चाभिधेयवत् ॥

जङ्घाचारे वङ्क्षणः स्याद्देहावयवभिद्यपि ।
वरुणस्तरुभेदेऽस्तु पश्चिमाशाधिपेऽपि च ॥

वरणस्तिक्तशाके ना वरणा तु नदीभिदि ।
क्लीबं कन्यादिवरणे वेष्टने च निगद्यते ॥

वरुणस्तु भवेत्सेतौ सालेऽपि च निगद्यते ।
वर्चिष्णुर्वर्चसा युक्ते वर्तिष्णुर्वर्तने मतः ॥

वर्द्धिष्णुर्वर्धके प्रोक्तस्त्वरःसन्धौ तु [4]वङ्क्षणम् ।
वर्षणं तु भवेद्दृष्टावाशाभेदे तु वारुणी ॥

वारणं प्रतिषेधे ना वारणस्तु मतङ्गजे ।
विषाणी क्षीरकाकोल्यामजशृङ्ग्यां च योषिति ॥

कुष्ठानामौषधे क्लीबं [5]पशुशृङ्गेभदन्तयोः ।
विपणिः पण्यवीथ्यां च भवेदापणपण्ययोः ॥

---

१ इत आरभ्य हरिणी हरितायां चेत्यन्तः ख पुस्तक पाठो नास्ति ।
२ कर्णरोगे, इति विश्वः ।
३ द्विषोरिति मा. ।
४ लिङ्गभेदात्पुनः पाठः ।
५ त्रिषु, इति मा. ।

विवर्णः पामरे प्रोक्तो विकर्णः कौरवानुजे ।
वीक्षणं नयने प्रोक्तं वीक्षणं चावलोकने ॥
वीरणं तृणभेदेऽपि तथाऽण्डे वृषणो मतः ।
शरणं गृहरक्षित्रोर्वधरक्षणयोरपि ॥
श्रवणमृक्षभेदे स्याच्छ्रुतौ कर्णे च गद्यते ।
श्रमणो यतिभेदे ना [1]निन्द्यजीविनि च त्रिषु ॥
स्त्रियां सुदर्शनामांस्योर्मुण्डीरीशबरीभिदोः ।
श्रयण्यङ्गारधान्यां स्याच्छ्रोणी श्लक्ष्णलोम्नि च ॥
श्रपणं तु भवेत्पाके श्रामणस्य . . . . . वत् ।?
श्रावणं श्रोत्रविषये शिक्षणं शासने मतम् ॥
श्रीपर्णं कमलेऽपि स्यादग्निमन्थे मतः पुमान् ।
श्रावणो मासि पाषण्डे दध्याल्यां श्रावणा स्त्रियाम् ॥
भवेच्छ्रीपर्णी काश्मर्यां सहिष्णुः सहने मतः ।
शृङ्गिणी तु भवेद्धेन्वां शोषणं तु विशोषणे ॥
सरणी स्यात्प्रसारिण्यां सप्तार्णास्तरुभिद्यपि ।
सरणिः पद्धतौ पङ्क्तौ सारणो राक्षसान्तरे ॥
रुग्भेदे ना स्वल्पनद्यां प्रसारिण्यां च सारिणी ।
सिङ्घाणं काचपात्रे स्याल्लोहनासिकयोर्मले ॥
सुपर्णः स्यात्स्वर्णचूडे गरुडे कृतमालके ।
जनन्यां वैनतेयस्य कमलिन्यां च योषिति ॥
सुषेणो विष्णुसुग्रीववैद्ययोः करमर्दके ।
सुवर्णो ना स्वर्णकर्षे सुवर्णश्च[2] मखान्तरे ॥

---

१ नित्य, इति मा. । २ र्णा च, इति मा. ।

स्त्री कृष्णागुरुणि क्लीबे काञ्चने हरिचन्दने ।
हूरणं कन्दभेदे स्यात् सृक्किण्यवयवान्तरे ॥
स्वैरिणी व्यभिचारिण्यां हरणं चौरकर्मणि ।
हरेणुर्ना सतीने स्त्री रेणुकाकुलयोषितोः ॥
हर्षणो योगभेदे च हर्षणोऽक्षिरुगन्तरे ।
हर्मणिः ! स्याद्गृहगते हरणं प्रापणे मतम् ॥
हरिणी हरितायां च नारिभिद्वृत्तभेदयोः ।
सुवर्णप्रतिमायां च सारङ्गे हरिणो मतः ॥
विशदे वाच्यलिङ्गः स्याद्वराटे स्वर्णचेतसोः (?) ।
क्लीबेऽथ क्षपणो बौद्धे क्षपणं कालयापने ॥
क्षमणं सहने क्षेपण्युच्यते त्वायुधान्तरे ।
क्षेपणं प्रेरणे नौकादण्डजालभिदोः स्त्रियाम् ॥

॥ इति णतृतीयम् ॥

॥ अथ णचतुर्थम् ॥

अमर्षणः स्यात्कोपिष्ठे व्यस्ते त्वप्रगुणं मतम् ।
अन्तर्वाणिः शास्त्रविदि त्ववदीर्णं द्रुते मतम् ॥
[1]धिक्कृते त्वधरीणः स्यादवकीर्णी क्षतव्रते ।
अक्षौहिणी सैन्यमानेऽङ्घ्रिपर्णी त्वौषधान्तरे ॥
अभाषणं तु मौने स्याद्धर्मशून्ये त्वधर्मणः ।
अर्कपर्णस्तु मन्दारेऽन्वेषणा तु गवेषणे ॥

---

१ अधरीणस्त्वधिक्कृतेऽवकीर्णी तु क्षतव्रते । इति मा. ।

अवहेले[1]ऽस्त्वक्षणं च स्फुलिङ्गेऽग्निकणो मतः ।
अङ्गारिणी हसन्त्यां स्याद्भास्करत्यक्तदिश्यपि ॥
[2]आथर्वणिरथर्वज्ञे ब्राह्मणे च पुरोहिते ।
[3]अवदीर्णं दारिते चाध्येषणा तु गवेषणा ॥
ऋणग्रहीता च[4] मतस्त्वधमर्णो मनीषिभिः ।
आभाषणं स्यादालापे मता साऽऽक्षारणा च या ॥
आक्रोशो[5] मैथुनार्थः[6] स्यादिति शब्दविदां मतम् ।
अथाचार्यस्य भार्यायामाचार्यानीति[7] गद्यते ॥
आधोरणो हस्तिपके वृतावावरणं स्मृतम् ।
आतर्पणं प्रीणने स्यान्मङ्गलालेपनेऽपि च ॥
आरोहणं तु सोपाने समारोहे प्ररोहणे ।
उत्क्षेपणं तु व्यजने धान्यसंस्कारसाधने ॥
उद्धरणं समुद्धारवान्तान्नोन्मूलनेष्वपि ।
उन्मादिन्युन्मदिष्णुः स्यादुत्तमर्णो धनप्रदे ॥
उद्धरत्युद्धरिष्णुः स्यादुत्पतत्युत्पतिष्णु च ।
एलापर्णी वृक्षभेदे माने कार्षापणो मतः ॥
[8]टिट्टिभे[9] तु कटुक्वाणो गदितः पण्डितोत्तमैः ।
अथ कामगुणो रागे विषयाभोगयोरपि ॥

---

१ क. लेहे । २ ख. अ । ३ अर्थभेदात्पुनः पाठः ।
४ तरि, इति मा. । ५ ख. प्रो । ६ ख. र्थे ।
७ णीति, इति मा. । ८ ख. पु. अधिकः पाठः ।
९ रिदिते, इति मा. ।

क्षेत्रे तु कोद्रवाणां स्यात्कौद्रवीणमिति स्थितिः ।
खरपर्णी लताभेदे गदिता गुणवत्तरैः ॥
गवेषणी ग्रन्थिपर्णी गिरिकर्ण्यपि चौषधे ।
गोदारणं लाङ्गले स्याच्चतुष्पर्णी लतान्तरे ॥
चीर्णपर्णस्तु निम्बे स्यात्खर्जूरीपादपेऽपि च ।
चूडामणिः काकचिञ्चाफलेऽपि च शिरोमणौ ॥
जुहुराणो[1]ऽपि चाध्वर्यौ तथा स्याज्जातवेदसि ।
तण्डुरीणः कीटमात्रे बर्बरे तण्डुलोदके ॥
त्रायमाणं रक्ष्यमाणे त्रायमाणा तु वार्षिके ।
तालपर्ण्यौषधभिदि तिलपर्ण्यपि गद्यते ॥
तुरायणं तु साकल्ये तैलपर्णी तु सिल्हके ।
श्रीवासे स्यान्मलयजे, गौर्यां दाक्षायणी मता ॥
दाक्षायण्योऽश्विनीत्यादितारासु गदिता बुधैः ।
सूर्ये दिनमणिः प्रोक्तस्तथैव च दिनप्रणीः ॥
अथ देवमणिर्भर्गेऽश्वावर्ते कौस्तुभेऽपि च ।
नारायणो गौर्यभीर्वोः[2] पुंसि स्याद्गरुडध्वजे ॥
गले[3] निगरणः, क्लीबे भोजनेऽपि निगद्यते ।
स्यात्तु निःसरणं पापमृत्युमोक्षेषु निर्गमे ॥
उपाये स्यान्निस्तरणं निस्तारे तरणेऽपि च ।
निदर्शने विचारे च स्यादालोके निरूपणम् ॥

---

१ वाणो, इति मा. । २ भीरुगौर्योरिति मा. ।
३ कुले, इति मा. ।

[1]निर्वपणं निवापे स्यात्तथा निर्वापणं मतम् ।
पर्वरीणस्तु पर्णस्य शिरायां [2]द्यूतकम्बले ॥
पर्णवृन्तरसेऽपि स्यात्पर्वरीणं तु पर्वणि ।
आयुधे तु प्रहरणं प्रहारे हरणेऽपि च ॥
प्रमापणं संशमने रथे प्रवहणं मतम् ।
परीरणस्तु कमठे [3]दण्डे च पट्टशाटके ॥
परायणमभीष्टे स्यात्तत्पराश्रययोरपि ।
परवाणिः[4] पुमान् धर्माध्यक्षवत्सरयोरपि ॥
परीक्षणं शोधने स्याल्लताभेदे प्रधर्षिणी ।
प्रसारिणी च गदिता तथा प्रस्रवणं स्रुतौ ॥
प्रवारणं निषेधे स्यात्काम्यदाने च न द्वयोः ।
प्रत्यक्श्रेणी तथा प्रत्यक्पर्णी स्यादौषधान्तरे ॥
स्यादावृतौ प्रावरणं मतं दाने प्रचारणम् ।
प्रतारणं तारणे स्यादपि मिथ्याभिभाषणे ॥
परायणं समासङ्गे कार्त्स्न्ये पारङ्गतावपि ।
स्याच्छ्मशाने पितृवनं पीतवर्णं तु काञ्चने ॥
पीलुपर्णी तु [5]बिम्बायां मूर्वायाञ्चाभिधीयते ।
अथ पुष्करिणी नद्यां सरोजिन्यां जलाशये ॥
पृश्निपर्णीपृथक्पर्ण्यौ सम्मतावौषधान्तरे ।
मतं बालतृणं शष्पे भद्रपर्णी मतौषधे ॥

---

१ क. निर्वा । २ द्यू, इति मा. । ३ च, इति मा. ।
४ रायणिरिति मा. । ५ चिञ्चा, इति मा. ।

मधुपर्णी तु [1]गाम्भार्यां नीलीसंज्ञौषधेऽपि च ।
महारसे मधुतृणमसिपचवदीरितम् ॥
[2]माषपर्ण्यौषधिभिदि मीनाम्नीणस्तु दर्दुरे ।
खञ्जने, मृगतृष्णा तु या प्रसिद्धा मरीचिका ॥
सिन्दूरे रक्तरेणुः स्यात्पालाशकुसुमेऽपि च ।
रागचूर्णः स्मरे दन्तधावने पटरञ्जके ॥
रेरिहाणः पुमान् गौरीपतावप्यम्बरेऽपि च ।
लम्बकर्णः स्मृतोऽङ्कोटपादपे छगले[3]ऽपि च ॥
विदारणं [4]विडम्बे च हले भेदे रणे द्वयोः ।
विसर्पणं प्रसरणे तरुभेदे विकीरणः ॥
प्रसारणे विकिरणं चर्चायां तु विचारणा ।
वीरयागं[5] तु यद्योधैः पीयते सङ्गरे मधु ॥
[6]प्रेतनद्यां वैतरणी प्रेतानां यातुमातरि ।
शरवाणिः शरमुखे पायिके[7] शरजीविनि ॥
[8]शालिपर्ण्योषधीभेदे शम्बरीणस्तु[9] पर्वते ।
अथो शिखरिणी प्रोक्ता रसालावृत्तभेदयोः ॥
नारीरत्ने मल्लिकायां रोमावल्या[10]मपि स्त्रियाम् ।
घण्टापथे संसरणमसम्बाध[11]चमूगतौ ॥

---

१ क. ग, ख. क । २ ख. माघ । ३ ख. कले ।
४ ख. विट । ५ ख. पाठं ।
६ प्रेधा, इति मा. । ७ यायिको, इति मा. ।
८ ख. पु. इतःप्राक् रीयानकस्तु ररटे प्रतिसूर्याय, इति पाठोऽपूर्णः कचतुर्थस्य ।
९ ख. रीणस्तु । १० धान्या, इति मा. । ११ ख. धा ।

संसारे च वरारामे[१] निर्गमेऽपि च गद्यते ।
[२]रणारम्भे संसरणं गोपुरे पुरनिर्गमे ॥
समीरणस्तु पवने पथिके च फणिज्झके ।
संवीक्षणं विचयने कथितं तत्त्ववेदिभिः ॥
सुनिषण्णं[३] शाकभेदे सुतश्रेणी तु वीरुधि ।
हस्तिकर्णस्तुरुबूके[४] पलाशगण[५]भेदयोः ॥

॥ इति णचतुर्थम् ॥

अथ णपञ्चमम् ।

अनादरेऽवग्रहणं प्रतिरोधे च गद्यते ।
लिपिज्ञे त्वक्षरचणः कृच्छ्रादौ चाघमर्षणम् ॥
याचायामभिनिर्याणं निःश्रेण्यामधिरोहिणी ।
शूद्रे त्ववरवर्णः स्यादायुषि त्वसुधारणम् ॥
रिपुपक्षेऽभ्यमित्रीणः खनित्रे त्ववदारणम् ।
अनुकर्षणं तु चषके चौर्ये स्यादपहारणम् ॥
अवतारणं च भूतादिग्रहे वस्त्राञ्चलेऽर्चने ।
मण्डनेऽलङ्करिष्णुः स्यान्निर्हारेऽप्यवकर्षणम् ॥
कर्मक्षमेऽलङ्कर्मीणोऽपचपिष्णुस्त्रपावति ।
गदितः शब्दभेदज्ञैर्मञ्जुन्याहितलक्षणा ॥

---

१ रम्भे, इति मा. । २ इदं संवीक्षणशब्दादनन्तरमासीत् ।
३ ख. सुनिषण्णः । ४ क. ख. स्तुरुचके, इति मा. ।
५ द्रुम, इति मा. ।

अथेन्द्रवारुणी [1]वीरुद्भेदे निगदिता बुधैः ।
स्यादुपाकरणं यज्ञे पशोः संस्कारकर्मणि ॥

दधिवारे[2] निगदितः करघर्षण इत्ययम् ।
[3]श्रीपर्णसंज्ञकतरौ मताऽस्ति गणिकारिका ॥

ज्योतिरिङ्गण इत्युक्तः खद्योते शब्दवेदिभिः ।
यः सनिन्द उपालम्भस्तत्र स्यात्परिभाषणम् ॥

पद्मचारिणी रमायां पादग्रहणं नतावुक्तम् ।
प्रविदारणं प्रयुक्तं विदारणे सम्पराये च ॥

चर्मिणि फलकपाणिः, प्रभिन्नकटकुञ्जरे नु पुनः ।
मत्तवारण इति गदितः प्रग्रीवे च व्यवस्थया विज्ञैः ॥

मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्मण्योर्ना तु शोणके ।
रोमहर्षणं रोमाञ्चे ना सूते च बिभीतके ॥

[4]वातरायण उन्मत्ते निष्प्रयोजनपूरुषे ।
काण्डे च करपत्रे च कूटे च शरसङ्क्रमे ॥

सन्निकर्षणमप्याहुः सान्निध्ये निकषोपले ।
सम्प्रधारणमित्युक्तं शब्दविद्भिः समर्थने ॥

॥ इति णपञ्चमम् ॥

---

१ ख. भीरुभे ।
२ ख. पारे ।
३ ख. पुस्तके पाठः ।
४ ख. वाद ।

॥ अथ णषष्ठम् ॥

[1]जनोदाहरणं कीर्तिं प्रवदन्ति मनीषिणः।
वयःसन्धौ च गर्भे च मतं दोहदलक्षणम् ॥
लावण्यकुचयोरुक्तमथ यौवनलक्षणम्।

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये णान्तवर्गः ॥

॥ अथ तान्तवर्गः ॥

॥ अथ तैकम् ॥

महाबुद्धे तु[2] तः प्रोक्तस्तु विकल्पेऽवधारणे।
कथ्यते ता [3]सटायां तु योगिनां गोविदां वरैः ॥

॥ अथ तद्वितीयम् ॥

अस्तं क्षिप्ते व्यवसिते त्रिषु ना पश्चिमाचले।
अन्तं स्वरूपे नाशे ना नस्त्री शेषेऽन्तिके त्रिषु ॥
आर्तिः पीडाधनुष्कोट्योरतो ह्रेत्वर्थमव्ययम्।
आप्तिः स्त्री योगसम्प्राप्त्योराप्तो लब्धे स्वसत्ययोः[4] ॥
अथ स्यादात्तमादानेऽप्याप्तो मित्रे निगद्यते[5]।
ईतिर्डिम्बेऽतिवृष्ट्यादावितं स्मृते गतेऽपि च ॥

---

१ ख. पु. पाठः। २ ख. मोहे युद्धे च।
३ ख. संजटायां। ४ ख, भ्ययोः।
५ ख. आप्तो नित्ये निगद्यते, इति पाठभेदः।

इत्यव्ययं समाप्तौ स्याद्वितर्के स्यादुताव्ययम् ।
उक्ता त्वेकाक्षरे छन्दस्युक्तिः स्याद्भाषितेऽपि च ॥
बीजावापे भवेदुप्तं[1] स्यादूतं तन्तुसन्तते ।
ऊतिः स्त्री रक्षणेऽप्यूताऋतिः[2] कल्याणवर्त्मनोः ॥
जुगुप्सास्पर्धयोः स्त्री स्यादृतमुञ्छशीले जले ।
दीप्ते सुपूजिते सत्ये वसन्तादाऋतुः स्मृतः ॥
आर्तवे मासि च पुमानेतः कर्बूर[3] आगते ।
विस्तारे तु भवेदोतं बिडाले [4]त्वोतुरुच्यते ॥
परमेष्ठिनि कर्ता स्याद्वाच्यलिङ्गस्तु कारके ।
[5]क्रतुर्मखे मुनौ पुंसि कन्तुः स्यात्पञ्चसायके ॥
कान्तिरिच्छाशोभयोः स्यात्कान्तो भर्तरि शोभने ।
कान्ता स्त्रियां प्रियङ्गौ च, स्यादश्मनिग्रहे तथा ॥
कान्तं च चन्द्रसूर्यायःपर्यायान्तं निगद्यते ।
कीर्तिः प्रसादे यशसि विस्तारे कर्दमेऽपि च ॥
कुन्तः प्रासे [6]क्षुद्रजन्तौ दण्डभावे गवेधुके ।
कुन्ती पाण्डुप्रियायां स्याच्छल्लक्यां गुग्गुलावपि[7] ॥
चर्मनिर्मितसस्नेहपात्रे तु स्यात्कुतूः स्त्रियाम् ।
कृतं युगेऽलमर्थे च विहिते हिंसिते त्रिषु ॥
कृतिः क्रियायां कृत्तिस्तु भूर्जे चर्मत्वचोरपि ।
कृत्तं तु [8]चेष्टिते छिन्ने क्लीबे केतं तु सद्मनि ॥

---

१ ख. क्त । २ क. कृत्तिः । ख. कृतिः, इति मा. । ३ पूर ।
४ ख. त्वेतु । ५ क. ऋतु । ६ क्षुद्रजातौ चण्ड, इति मा. ।
७ क. कूतं । ८ वे, इति मा. ।

केतुर्ना [१]रुक्पताकाविग्रहोत्पातेषु लक्ष्मणि ।
खातं गर्तेऽथ गर्तः स्यादवटे च कुकुन्दरे[२] ॥
[३]गर्तस्त्रिगर्तभेदे [४]स्याद्गतं विज्ञातयातयोः ।
लुप्तवर्णपदे ग्रस्तं ग्रस्तं ग्रासीकृतेऽपि च ॥
गतिः स्त्री मार्गदशयोर्ज्ञाने यात्राभ्युपाययोः ।
गातुस्तु[५] रोषणे [६]भृङ्गे पिकगन्धर्वयोरपि ॥
गीतिश्छन्दसि गाने स्त्री गीतं शब्दितगानयोः ।
गुप्तिः स्त्री रक्षणे कारागारे चावकरस्थले ॥
गुप्तं च रक्षिते गूढे गोप्ता स्यादपि रक्षके ।
घातो वधे मेलने च तथा काण्डप्रहारयोः[७] ॥
अथ घ्रातमवघ्राते घुतं स्यादपि शब्दिते ।
घृतमाज्ये च सलिले प्रदीप्ते त्वभिधेयवत् ॥
चित्संविदि चिता प्रोक्ता चित्यायामपि संहतौ ॥
चितिश्चित्याछन्दयोश्च चित्तं छन्ने च चेतसि[८] ॥
चिन्ताऽध्याने च्युतं पाते चूतश्चाम्रे निगद्यते ।
छिन्ने छातच्छिते, जन्तुर्जन्यमात्रे पुनर्जतु ॥
लाक्षायामव्ययं जातु कदाचिदिति भाषणे ।
जातमुत्पन्नमात्रेऽपि तथा व्यक्तौघजन्मसु ॥
जातिर्गोत्रे जन्मनि च सामान्यच्छन्दसोरपि ।
अश्मन्तिकामलक्योश्च मालत्यां च फले क्वचित् ॥

---

१ रुक्पताकारि इति मा. । २ ख. शटरे । ३ गर्त्तमिति मा. पाठः ।
४ स्याद्गूतं रिङ्खा, इति मा. । ५ क. स्तु । ६ क. भृङ्ग । ख. भ्य, इति मा. ।
७ रोहयोरिति मा. । ८ चित्तमिति शेषः ।

जूतिस्तु जवने प्रोक्ता ज्वरे जूर्तिर्निगद्यते ।
ज्ञातिर्निगद्यते पुंसि तथा तातसगोत्रयोः ॥

आज्ञप्ते स्यान्नरि ज्ञप्तो ज्ञप्तं ज्ञाने स्त्रियामपि ।
ज्ञाताविन्दौ निगदितस्त्यक्तमुत्सृष्टहीनयोः ॥

ततं व्याप्ते विस्तृते च ततं वीणादिवादने ।
ततः सदागतावानन्तर्ये स्यादव्ययं ततः ॥

तन्तुर्यज्ञे च सूत्रे च लेशमात्रे निगद्यते ।
त्रस्तं भीते वाच्यलिङ्गं तान्तो ग्लाने त्रिलिङ्गकः ॥

त्रातस्तु रक्षिते तद्वत्तातः स्याज्जनकेऽपि च ।
अनुकम्प्ये शिष्यस्त्वन्वोस्तिक्तो रससुगन्धयोः ॥

तृप्तं तृप्तिश्च सौहित्ये त्रेता वह्नित्रये युगे ।
दाने तूदीर्यते दत्तं दन्तोऽद्रिकटके द्विजे ॥

कुञ्जे चौषधिभेदे तु स्त्रियां दन्ती गजे पुमान् ।
दत्तस्तु मुनिभेदे स्याद्दान्तस्तु दमितेऽपि च ॥

तपःक्लेशसहे पुंसि दान्त इत्यभिधीयते ।
दातं छिन्ने दितं चापि दितिः स्याद्दैत्यमातरि ॥

खण्डनेऽपि स्त्रियां, दीप्तं ज्वलिते [1]भातदग्धयोः ।
दीप्तिर्भासि स्त्रियां, [2]भीते दीर्णं क्लीबे निगद्यते ॥

अथ द्रुतं विलीनेऽपि [3]विद्राणेऽपि च सत्वरे ।
दृप्तो मत्ते दृतिः कृत्तौ[4] द्युतिः स्त्री रश्मिशोभयोः[5] ॥

---

१ ख. वा । २ तप्ते द्रुतमिति मा. । ३ ख. विशीर्णे ।
४ चर्मपुटे, इति विश्वः । ५ ख. प्रीतयोः ।

धर्ता धातरि च[1] प्रोक्तः स्कन्ने ध्वस्तं निगद्यते ।
धातुः [2]श्लेष्मादिषु तथा गैरिकादिषु कीकसे ॥

इन्द्रियेषु महाभूततद्गुणेषु रसादिषु ।
धाता हिरण्यगर्भे ना पालके तु त्रिलिङ्गकः ॥

ध्वान्तं गाढेऽन्धतमसि ध्मातं शब्दे च[3] दीपिते ।
ध्यातं चित्तैकविषये वाच्यलिङ्गं धितं धृते ॥

धौतं पीते[4]ऽप्यथ धुतं त्यक्ते धूतं तु[5] कम्पिते ।
भर्त्सितेऽपि तथा धूतिः स्त्रियां स्यात्कम्पनेऽप्यथ ॥

धूर्तं तु खण्डलवणे धत्तूरे ना विटेऽपि च ।
[6]वञ्चकेऽपि च धूर्तः स्यात्तथा धूर्तो मतो विटे ॥

धृतिर्नैष्ठौ स्त्रियां तुष्टौ योगभिद्धैर्यधारणे ।
धृतं गृहीते धौतं तु शोधिते वाच्यलिङ्गकम् ॥

नतं [7]स्यात्तगरे क्लीबं नतः कुटिलनम्रयोः ।
नक्तं[8] रात्रौ भवेन्नप्ता पौत्रेऽपि प्रणतौ नतिः ॥

नमस्कर्तरि नन्ता स्यान्नीतिस्तु प्रापणे नये ।
नीतं त्वपहृतेऽपि स्यान्नुतिर्नुते मते स्तुतौ ॥

नुत्तं क्षिप्तेऽथ नृत्ये तु नृत्तं नृत्तिश्च गद्यते ।
नेता तु नायकेऽपि स्यादपहर्तरि तु स्मृतः ॥

---

१ ख. सं । २ क. रसा । ३ तिस्टषु, इति मा. ।
४ ख. ने । ५ ख. त्व । ६ ख. पाठः ।
७ स्यान्न, इति मा. । ८ ख. क्तो ।

पक्तिः स्त्री गौरवे पाके पत्तिर्ना पदगे[१] स्त्रियाम् ।
गतावेक[२]रथैकेभत्र्यश्वपञ्चपदातिके ॥

पङ्क्तिर्दशाक्षरवृत्तदशसङ्ख्याऽऽलिषु स्त्रियाम् ।
पतिर्धवे ना त्रिष्वीशे प्राप्तं लब्धे समञ्जसे ॥

पातो ना पतने त्राते[३] त्रिषु प्राप्तिर्महोदये ।
लाभेऽपि च मता प्रातिः स्त्रियां पूर्तिप्रदेशयोः ॥

पाता रक्षितरि प्राप्तं लब्धेऽथ जनके पिता ।
पित्तं दोषविशेषे स्यात्पीतं तु गिलिते मतम् ॥

हरिद्रायां तु पीता स्याद्गौरे पीतं तु वाच्यवत् ।
पीतिर्नाऽश्वे स्त्रियां पाने प्रीतं [४]हृषितनर्मणोः ॥

प्रीतिर्योगान्तरे प्रेम्णि स्मरपत्नीमुदोः स्त्रियाम् ।
पूतं त्रिषु पवित्रे च शोधिते बहुलीकृते ॥

पूर्तं खातादिके क्लीबं पूरिते तु त्रिलिङ्गकम् ।
पुस्तं क्लीबं पुस्तकेऽपि लेप्यादिशिल्पकर्मणि ॥

प्लुत[५]मश्वगतौ क्लीबं पुंसि त्रिमात्रके स्वरे ।
प्लुतिरुत्प्लवने पृक्तिः [६]स्पृष्टौ तु गमने प्लुतम् ॥

प्रेतो भूतान्तरे पुंसि मृते स्याद्वाच्यलिङ्गकः ।
प्रोतं वाससि[७] क्लीबे स्यात्पोतो बाले पुमानयम् ॥

गृहस्थाने वहित्रे च वासस्यपि नपुंसकम् ।
दशवर्षगजे[८] पोतः कथितः शब्दवेदिभिः ॥

---

१ ख. के ।
२ क. रथेभैक त्र्य, ख. रथे पाकत्य, इति मा. ।
३ ख. प्राप्ते ।
४ ख. त्वृ ।
५ ख. मध्व ।
६ ख. स्पृ ।
७ विलग्ने, इति मा. ।
८ ख. ते ।

बत इत्यव्ययं खेदे बन्तुः ? स्यात्पञ्चसायके ।
भर्ता पोष्टरि नाथेऽपि धातर्यपि च गद्यते ॥
भक्तिर्विभागे सेवायां भङ्गा[1] स्यान्नरि भञ्जके ।
भक्तो भृत्ये भक्तमन्ने स्याद्भान्तिरनवस्थितौ ॥
मिथ्यामतौ च भ्रमणे भ्रान्तं[2] च भ्रमणे मतम् ।
भातं तु स्फुरिते भाक्तं गौणेऽर्थे वाच्यलिङ्गकम् ॥
भित्तिः[3] प्रदेशाश्रययोः कुड्ये चाप्यथ साध्वसे ।
भीतं भीतिश्च, भूतं तु क्ष्मादौ[4] जन्तौ पिशाचके ॥
प्राप्ते वृत्ते[5] समे सत्ये देवयोन्यन्तरे तु ना ।
कुमारेऽपि भृतिः स्त्री स्यान्मूल्येऽपि भरणेऽपि च ॥
भूतिर्भस्मनि सम्पत्तिहस्तिशृङ्गारयोः स्त्रियाम् ।
भृतिस्तु भरणे स्त्री स्याद्भृतः[6] स्यात्सेवके पुमान् ॥
मन्तुः स्यादपराधेऽपि मनुष्ये च विधातरि ।
मतं तु सम्मते ज्ञाते मतिस्स्त्रीच्छाधियोः स्मृता ॥
मङ्गा तु मज्जके मत्तः शौण्डे मङ्क्तिस्तु मज्जने ।
मानकर्तरि माता ना जनन्यां तु मता स्त्रियाम् ॥
माता[7] गौर्यादिषु तथा गोब्राह्मण्यादिभूमिषु ।
मातं स्यान्मृतसम्बद्धेऽथा[8]भ्यस्ते म्लानमुच्यते ? ॥
मितिर्मानेऽप्यवच्छेदे मितं चापि तदर्थकम् ।
मितः पुमान् हिंसिते तु मुक्तिर्मोक्षे च मोचने ॥

---

१ ख. क्तः । २ क. न्ते । ३ ख. भृतिः । ४ ख. तौ ।
५ ख. त्ये । ६ ख. तिः । ७ ख. अपि । ८ ख. ना ।

मुक्तस्तु प्राप्तमोक्षे स्यान्मुक्तः स्यान्मोचितोऽपि यः ।
स्त्रियां तु मौक्तिके मूतं बद्धे हर्षे तु मुत् स्त्रियाम् ॥
मूर्तिः काये च काठिन्ये मूर्तः स्यान्मूर्तिमत्यपि ।
मूर्त्तं स्यात्त्रिषु मूर्च्छाले मृतं तु याचिते मृते ॥
यतिः स्त्री पाठविच्छेदे निकारयतिनोः पुमान् ।
यन्ता मेढे[1] च सूते च यत्तः [2]स्याद्यत्नवत्यपि ॥
यतो बद्धे गते यातं याता गन्तरि गद्यते ।
क्लीबे तु राक्षसे यातु[3] युतं[4] हस्तचतुष्टये ॥
स्त्री न्याययोषितोर्युक्तिर्युतो[5] युक्तेऽपृथग्गते ।
योगकर्तरि योक्ता स्याद्रतः[6] स्यादनुरागिणि ॥
नील्यादिरञ्जिते रक्तं रक्तं स्याल्लोहिते त्रिषु ।
रक्तं तु कुङ्कुमे ताम्रे प्राचीनामलकेऽसृजि ॥
रतिर्मदनयोषायां रागे सुरतगुह्ययोः ।
[7]रतूर्वर्त्मनि नद्यां स्त्री रतं सुरतगुह्ययोः ॥
रन्ता तु क्रीडके[8] पुंसि रातः[9] स्यात्परिरक्षिते ।
रिक्तं शून्ये वनेऽपि स्याद्रीतिः [10]स्यन्दप्रचारयोः ॥
पित्तले लोहकिट्टे च रुतं शब्द ऋतुः[11] पुनः ।
वसन्तादौ स्त्रीरजसि रेतः शुक्रे निगद्यते ॥
लता वीरुत्स्त्रियोः स्पृक्कामाधव्योश्च प्रियङ्गुनि ।
कस्तूरिकायां शाखायां दूर्वाज्योतिष्मतीद्वयोः ॥

१ गाढे, इति मा. । २ ख. स्याद्वल । ३ ख. ते । ४ क्तमिति मा. ।
५ ख. ऽभ्यु । ६ ख. रतं । ७ ख. पु. पाठः । ८ ख. डिते ।
९ ख तं । १० क. स्प । ११ ऋतुशब्दः प्राङ्निर्दिष्टः ।

लत्ता पादहतौ लातं गृहीते वाच्यलिङ्गवत् ।
लिप्तो विषाक्ते बाणे स्याल्लिप्तं त्रिषु विलिप्तके ॥

लुप्तं [1]प्रलोपिते लूता[2] गदभेदे मता स्त्रियाम् ।
पिपीलिकायां च तथा मता लूतोर्णनाभके ॥

लूतिस्त्वौषधभेदे स्यान्मतो लेप्ता तु लेपके ।
लोतिः स्त्रियां पिष्टपिण्डे ? लोप्ता स्यात्पुंसि लोपके ॥

लोतस्त्वश्रुणि वक्ता तु वाग्मिन्यथ च पण्डिते ।
व्यस्तं तु व्याकुले व्याप्ते व्यक्तः [3]स्फुटमनीषिणोः ॥

वप्ता तु जनके पुंसि व्यक्तिः स्यात्पृथगात्मता ।
वस्तिर्द्वयोर्निरूहे नाभ्यधोभूम्नि दशासु च ॥

वर्ति[4] र्भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः ।
गात्रानुलेपनीदीपदशादीपेषु योषिति ॥

वार्ता तु वर्तने [5]वातिङ्गणे [6]कृष्याद्युदन्तयोः ।
निःसारारोग्ययोः क्लीबं [7]वृत्तिमन्नीरुजोस्त्रिषु ॥

व्याप्तं ख्याते समाक्रान्ते व्याप्तिर्व्यापनलम्भयोः[8] ।
व्याप्तं वीणादिवाद्ये स्यादथ वातः समीरणे ॥

वार्तमुक्तं तथाऽरोग्ये व्रातः [9]सङ्घेऽभिधीयते ।
उद्गीर्णं तु भवेद्वान्तः भवेद्वित्तिर्विचारणे[10] ॥

---

१ ख. प्रलू । २ ख. ना । ३ क. टे मनीषिणि ।
४ ख. र्त्ति । ५ वातगणे, इति मा. । ६ ख. कृषणा ।
७ क. वृति । ८ ख. व्यायतज्म्भयोः ।
९ क. सन्धे, ख. सत्वे इति मा. । १० क. रिणे ।

लाभसम्भवयोर्विक्ति[1] वित्तं ख्याते विचारिते।
धनेऽथ वीतिस्तु गतौ धावने प्रजनेऽशने॥
दीप्तौ, वीतं त्वसारे तु गजे च तुरगे तथा।
शान्ते वीतमपि क्लीबे तथैवाङ्कुशकर्मणि॥
वृत्तमाचरणे छन्दस्यपि वृत्तिस्तु वर्तने।
जीवनेऽपि भवेद्वृत्तिः कौशिक्यादिप्रवर्तने॥
वृतिस्तु वरणे वृन्तमुक्तं प्रसवबन्धने।
कुचाग्रे घटीधारायां वृन्तमित्यभिधीयते॥
वृत्तोऽधीतेऽ[2]प्यतीते च वर्तुलेऽपि मृते वृते।
दृढेऽन्यलिङ्गवान् क्लीबं छन्दश्चारिचवृत्तिषु॥
वेत्ता स्याज्ज्ञातरि नरे वेदितं ज्ञापितेऽपि च।
शतं सङ्ख्यान्तरे शस्तमुक्तं क्षेमप्रशस्तयोः॥
शक्तिरस्त्रान्तरे शौर्य उत्साहादौ बले स्त्रियाम्।
अथाक्लिष्टे भवेच्छ्रतं शान्तिः स्त्री मङ्गले शमे॥
शान्तोऽतिमुक्तरसयोर्वारणे शान्तमव्ययम्।
श्रान्तिः क्लमे शमे शान्तं शास्ता स्याद्देवताभिदि॥
शासकेऽपि महीपाले, शितं स्यादपि दुर्बले।
निशिते च [3]शितिर्भूर्जे ना सितासितयोस्त्रिषु॥
शीतं [4]हिमगुणे प्रोक्तं शीतलालसयोस्त्रिषु।
वानीरे बहुवारे ना श्रितः[5] स्यादाश्रयीकृते॥

---

१ ख. ख्यापि।   २ प्र, इति मा.।   ३ ख. शिते।
४ ख. हिमे।   ५ ख. तं।

श्रुतिः श्रोत्रे च तत्कर्मण्याम्नायवार्तयोः स्त्रियाम् ।
शुक्तिः कपालशकले शङ्खे शङ्खनखेऽपि च ॥
नख्यस्त्रावर्तदुर्नाममुक्तास्फोटेषु च स्त्रियाम् ।
शुक्तमम्लीकृते पूते निष्ठुरे च निगद्यते ॥
श्रुतमाकर्णिते शास्त्रे श्वेतो द्वीपाद्रिभेदयोः ।
श्वेता वराटिकाकाष्ठपाटलाशङ्खिनीषु च ॥
श्वेतं रूप्ये तु सन् मान्ये साधौ च धीरशस्तयोः ।
विद्यमाने तथा सत्ये सती [1]साध्व्युमयोः स्त्रियाम् ॥
स्रस्तं भ्रष्टे तथा स्नातः स्नातके च कृताप्लवे ।
[2]स्फीतिर्वृद्धौ स्त्रियां सातिर्दाने चाप्यवसानके ॥
स्वान्तं तु गह्वरे चित्ते सीता लाङ्गलपद्धतौ ।
स्वर्गङ्गायां च वैदेह्यां सञ्चाररहिते स्थितः ॥
स्थितिः स्त्रियां च मर्यादासीम्नोरथ सितं मतम् ।
[3]बद्धे चावसिते श्वेते शर्करायामपि स्त्रियाम् ॥
सुतस्तु भूपतौ पुत्रे पुत्रिकायां सुता मता ।
सुतस्त्वभिषुते[4]ऽपि स्यात्सुप्तः स्यादपि निद्रिते ॥
सुप्तिः स्पर्शाज्ञतातन्द्र्योः स्वापविश्रम्भयोः स्त्रियाम् ।
सूतस्तु पारदे पुंसि प्रसूते प्रेरिते त्रिषु ॥
क्षत्रियाद्ब्राह्मणीपुत्रे सारथौ तक्ष्णि बन्दिनि ।
स्यूतिः स्त्रियां सन्ततौ स्यात्स्यूतं स्यात्तन्तुसन्तते ॥

---

१ क. साध्वु । २ ख. स्था ।
३ ख. बं । ४ ख. स्तुते ।

स्यूतः प्रसेवके ना त्रिषूतेऽथ स्यात्स्मृतिः स्त्रियाम्।
धर्मशास्त्रस्मरणयोः सृति[1]र्गमनमार्गयोः॥
सेतुः कुमारके नाल्यौ स्रोतः प्रवहणे मतम्।
हस्तः करे करिकरे सप्रकोष्ठकरेऽपि च॥
ऋक्षभेदे, हतं नष्टे ताडितेऽपि च वाच्यवत्।
हन्ताव्ययं भवेत्खेदे हन्ता तु स्यान्निहन्तरि।
हितं धृते गते पथ्ये हितं मित्रे[2] निगद्यते।
ह्रीतस्तु लज्जासंपन्ने हुतं होमे निगद्यते॥
हूतिः[3] स्त्रियां मताऽऽह्वाने हवने[4] च निगद्यते।
हृतं त्वपहृते वाच्यलिङ्गं स्याद्धेतिरायुधे॥
ज्वालायां च स्त्रियां सूर्ये तेजस्यपि तथा मता।
हेतुः स्यात्कारणे लिङ्गे होता त्वृत्विजि च क्वचित्॥
क्षतं व्रणे भवेत्क्लीबे क्षतस्तु व्रणवत्यपि।
क्षतिर्नाशे स्त्रियां क्षन्ता सहने पुंसि गद्यते॥
क्षत्ता शूद्रात्क्षत्रियाजे प्रतीहारे च सारथौ।
भुजिष्यातनयेऽपि स्यान्नियुक्तेऽपि च वेधसि॥
क्षान्तं क्लीबे निगदितमपराधप्रमार्जने।
क्षिप्तं तु क्षेपिते वाच्यवद्धरण्यां क्षितिः स्त्रियाम्॥
निवासेऽपि क्षये[5] कालभेदेऽथ क्षवथौ क्षुतम्।

॥ इति तद्वितीयम्॥

---

१ ख. गग। २ क. पथ्ये। ३ ख. ह्वतिः।
४ ख. नने। ५ ख. मे।

॥ अथ ततृतीयम् ॥

अर्हतश्चापि सुगते क्षपणेऽपि च गद्यते ।
अगस्तिः स्यात्कुम्भयोनौ वङ्गसेनतरावपि ॥
अर्वती[1] कुम्भदास्यां च वडवायां च योषिति ।
अमृतं यज्ञशेषे स्यात्पीयूषे सलिले घृते ॥
अयाचिते च मोक्षे च ना धन्वन्तरिदेवयोः ।
अमृता तु भवेत्पथ्यागुडूच्यामलकीषु च ॥
अजितः कमलाकान्तेऽप्यजिता हरयोषिति ।
अजितौषधिभेदे [2]स्यादच्युतोऽनिर्जिते स्थिरे ॥
हरौ, च योषिति पुनर्गौर्यामप्यच्युता मता ।
अर्दितं स्याद्याचितेऽपि वातव्याधौ च हिंसिते ॥
अक्षताश्चापि लाजेषु तण्डुलादावहिंसिते[3] ।
अव्यक्तस्तु हरौ गुप्ते शङ्करे महदादिके ॥
आत्मन्यपि, तथानन्तो गदितो विष्णुशेषयोः ।
अनन्ता सारिवादूर्वाविशल्यालाङ्गलीषु च ॥
अनन्ता हैमवत्यां च गुडूच्यां च क्षितावपि ।
अनन्तं व्योम्नि क्लीबे स्यात्पूजिते त्वञ्चितं मतम् ॥
अतीतं पूर्ववृत्तेऽपि सुदृढेऽपि निगद्यते ।
[4]अंहतिस्तु भवेद्दाने निर्बुद्धावमतिः पुमान् ॥

---

१ न्ती, इति मा. । २ ख. स्यादा ।
३ त्रिष्विति शेषः । ४ ख. अ ।

अदितिर्वसुधायां [1]स्याददितिर्देवमातरि ।
अखातं स्याद्देवखातेऽसत्ये त्वनृतमीरितम् ॥

[2]अश्मन्तस्तरुभेदे स्यादश्मन्तं [3]मरणे मतम् ।
अमितं स्यादसङ्ख्यातेऽप्यमितः काल उच्यते ॥

अर्चितः पूजितजनेऽप्यसितः श्यामले मतः ।
अरतिः स्यादसन्तोषे त्वर्पितं [4]स्यात्समर्पिते ॥

अंहतिस्त्वशुभे त्यागरोगयोरङ्गतिः पुनः ।
पुंस्यग्निहोत्रवह्निंष्वप्यापातः पतने मतः ॥

तदात्वे स्यादथाघ्रातं [5]शिङ्घितक्रान्तयोरपि ।
आध्मातः पवनव्याधा आख्यातं भाषिते तिङि[6] ॥

आप्लुतः स्नातके स्नातेऽप्याहतः सादरेऽर्चिते ।
आचितः शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये ॥

पुल्लिङ्गः सङ्गृहीतेऽपि [7]छन्नेऽपि स्याच्चिलिङ्गकः ।
आहतं तु मृषार्थे स्यात्ताडिते गुणितेऽपि च ॥

स्यात्पुरातनवस्त्रेऽपि नववस्त्रेऽपि [8]नाऽऽनके ।
आनर्तः[9] स्याद्देशभेदे नृत्यस्थाने जले[10] रणे ॥

आवर्तश्चिन्तने वारिभ्रमे चावर्तनेऽपि च ।
आस्फोतः कोविदारार्कपर्णयोरभिधीयते ॥

---

१ ख. स्यादपि सा । २ ख. अस्म । ३ ख. वरु ।
४ क. स्यात्प्समर्पिते । ५ सिङ्घितघ्रा, इति मा. ।
६ भिदि, इति मा. । ७ छि, इति मा. ।
८ ता, इति मा. । ९ ख. र्तें । १० ने, इति मा. ।

आस्फोता गिरिकर्ण्यां च वनमल्ल्यां च योषिति ।
आयतिस्तु स्त्रियां [1]दैर्घ्ये प्रभावागामिकालयोः ॥

आयत्तिस्तु स्त्रियां स्नेहे वशित्वे वासरे बले ।
आयस्तः क्लेशिते क्षिप्ते तेजिते कुपिते [2]हते ॥

आकृतिस्तु स्त्रियां रूपे सामान्यवपुषोरपि ।
आसक्तिः[3] सङ्गमे लाभे स्त्रियामापत्तिरापदि ॥

प्रापणेऽपि च योषित्स्यादापातः पतने पुमान्[4] ।
आनतिस्तु प्रणामे स्यादाहतिर्हनने भवेत् ॥

[5]आश्रुतं स्यात्प्रतिज्ञातेऽप्याहतः सादरार्थवान् ।
अथेच्छाविषयीभूतेऽपीषितं[6] च तथेक्षिते ॥

इङ्गितं स्याद्गतौ क्लीबे हीरितं समुदीरिते ।
इङ्गितं चेष्टिते प्रोक्तमीक्षितं त्ववलोकिते ॥

[7]ईषितं त्वुञ्छिते शस्ते संस्तुतावीडितस्तथा[8] ।
उषितं व्युषिते दग्धेऽप्युदन्तः साधुवार्तयोः ॥

उदात्तः स्वरभेदे स्याद्दयात्यागादिसंयुते ।
काव्यालङ्करणे कृत्येऽप्युदितं [9]तूक्त उद्गते ॥

उतप्तं शुष्कमांसे स्यात्त्रिषु तप्ते परिप्लुते ।
उचितं तु भवेन्न्यस्ते मिते [10]ज्ञाते समञ्जसे ॥

---

१ ख. भेदे । २ ख. हि । ३ ख. स्तुतिः ।
४ पूर्वं गतः । ५ ख. आलातं वह्निवत्काष्ठे ।
६ क. रितं, ख. डितमिति मा. । ७ ईञ्छित त्विञ्छि, इति मा. ।
८ ते डिते, इति मा. । ९ ख. भु । १० ज्ञा, इति मा. ।

उच्छ्रितं त्रिषु सञ्जाते [1]समुन्नतप्रवृद्धयोः[1] ।
उन्मत्तस्तु भवेच्छौण्डे धत्तूर[2]मुचकुन्दयोः ॥

उन्नतस्तु भवेद्दीर्घे द्रुमे त्रिष्वपि चोद्धते ।
उद्घातस्तु भवेत्पादस्खलने समुपक्रमे ॥

पवनाभ्यासयोगस्य कालभेदेऽप्युदीरितः ।
उद्रङ्गे सुकुमारे स्यादुत्थितो वृद्धिमत्यपि ॥

भुक्तोज्झितेऽप्युद्वृत्तं स्यादुदितं तून्नतेऽपि च ।
उत्क्षिप्तमूर्ध्वक्षिप्ते[4] स्यात्परित्यक्तेऽपि वाच्यवत् ॥

उद्रिक्तं स्यादुर्वरितेऽप्युत्प्लुतं गमनान्तरे ।
उत्थितं तु समुत्थानेऽप्युदितं तु समुन्नते ॥

तापादिनोर्ध्वगमने स्यादुच्छिक्तमपि त्रिषु ।
निर्मयादेऽप्युद्धतः[5] स्यादुद्भूतं प्रकटीकृते ॥

उक्षितं प्रोक्षितेऽपि स्यादुपेतः प्राप्तमाचके ।
उन्नीतं तर्कितेऽपि स्यादुत्कृत्तं छिन्नवस्तुनि ॥

उपान्तं[6] स्यादनुप्रान्ते[7] जये स्यादुज्जितिः स्त्रियाम् ।
उत्पाटिते[8] स्यादुत्खातमुन्नीतं सामगायने ॥

न्यूनीकृते तूनितं स्यादुपात्तं स्वीकृतावपि ।
ऊर्मितं विषमस्थूलेऽप्युद्भ्रान्तं तु परिभ्रमे ॥

---

१ समुन्नद्ध, इति मा. ।　२ ख. वर्त्तयोः ।　३ ख. मुचु ।
४ ख. प्रे ।　५ क. वृत्तः ।　६ ख. त्तं ।
७ ख. प्ते ।　८ ख. दिते ।

उत्पातस्तूदितो रिष्टेऽप्येधतुः पुरुषेऽनले ।
एजितः कम्पिते दीप्ते[1]ऽपनयेऽप्योणितं मतम् ॥

अथ क्रन्दितमाह्वाने रुदिते च नपुंसकम् ।
कापोतो रुचके क्लीबं कपोतौघेऽञ्जनान्तरे ॥

क्वणितं शब्दविषये क्रमिता [2]चालके पुमान् ।
कविता स्यात्तु काव्यादावुक्तार्थे कथितं मतम् ॥

कलितं त्ववबुद्धे स्यात् क्वथितं परिपाचिते[3] ।
अथ स्यात् क्रयितं क्रीते क्रमितं गमिते विदुः ॥

कम्पितं स्यात्तु विधुते क्रव्यात्स्याद्राक्षसे खगे ।
केशप्रसाधनद्रव्ये कङ्कती समुदाहृता ॥

काङ्क्षितं [4]त्वीहितार्थे स्यात्कामितं च तदर्थकम् ।
मतं च काचितं [5]बद्धे क्रामितं[6] विक्रमान्विते ॥

किरातो म्लेच्छभेदे स्याद्भूनिम्बेऽल्पतनावपि ।
स्त्रियां चामरवत्यां[7] स्यात्कुट्टनीदुर्गयोरपि ॥

कुपितः स्याद्रोषयुते शाठ्ये तु कुसृतिः स्त्रियाम् ।
कुञ्चितं स्यात्तु सङ्कोचे निन्द्ये[8] कुत्सितमीरितम् ॥

कूर्दितं तु प्लवे प्राहुः कूणितं कूजितं रणे[9] ।
कृतान्तो यमसिद्धान्तदैवाकुशलकर्मसु ॥

केशितं केशविषये केलितं क्रीडिते मतम् ।
किरातसङ्घे कैरातं कोपितस्तु रुषान्विते ॥

---

१ ख. प्य ।　२ पा. इति मा. ।　३ क. थिते ।
४ ख. त्व ।　५ ख. बु ।　६ यितमिति मा. ।
७ क. ख. नद्यामिति मा. ।　८ ख. न्दे ।　९ ख. श्ये ।

खचितं तु भवेद्व्याप्तौ खनितं क्षोदिते मतम् ।
खलतिः [1]केशहीने स्यात्पुंसि छिन्नेऽपि खण्डितम् ॥

खण्डिता पत्यन्तरिता खगितस्थपिते समे ।
खादितं गिलिते प्रोक्तं खेदितं [2]खेदसंयुते ॥

क्रीडायुते खेलितं स्यान्निन्दिते स्यात्तु गर्हितम् ।
गर्जितं वारिवाहादिध्वनौ ना मत्तकुञ्जरे ॥

ग्रथितं गुम्फिते क्रान्ते हिंसिते च चिलिङ्गकम् ।
गभस्तिः किरणे सूर्ये ना स्वाहायां च योषिति ॥

गमितं यापिते प्रोक्तं ग्लानिते ग्लापितं मतम् ।
गर्मुत् स्त्री स्वर्णलतयोः[3] सङ्ख्याते गणितं मतम् ॥

गदितं वाचितेऽर्थे तु गर्भितं गर्भवत्यपि ।
ग्रसितं स्यात्तु [4]गिलिते गालितं शोधितार्थकम् ॥

गामितं प्रापितार्थे स्या द्यापिते गाहितं विदुः ।
गापितं गायितं गानविषये ग्रामता पुनः ॥

ग्रामानां तु समूहे स्यान्निगीर्णे [5]गिलितं विदुः ।
गीष्पतिर्निर्जरगुरौ ग्रथिते गुम्फितं मतम् ॥

गुपितं गूहिते प्रोक्तं गुणितं गणितार्थकम् ।
गोदन्तो हरितालेऽपि कथ्यते शब्दवेदिभिः ॥

गोपितं तु रहस्यार्थे गोपतिः शिवषण्ढयोः ।
नृपभास्करदिक्पालगोपेषु च निगद्यते ॥

---

१ क. पट, ख. पद इति मा. ।
२ क. खेदि ।
३ ख. नतयोः ।
४ ख. ग ।
५ ख. ग ।

गोमितं ? तूपलिप्ते स्याद्गोमती त्वृक्नदीभिदोः ।
घर्षितं घृष्टितार्थे स्याद्घटितं त्वपि निर्मिते ॥
घर्मितः स्वेदितेऽपि स्याद्घ्रापितं घ्राणमापिते ।
घूर्णितं तन्द्रिते प्रोक्तं घोलितं तु [१]प्रचालिते ॥
चरितं कर्मणि प्राहुः पौनःपुन्ये तु चर्वितम् ।
चमितं[२] भोजितेऽपि स्याच्चर्चितं[३] तु विलेपिते ॥
चकितं तु भवेत्स्पन्दे चलितं प्रचलायिते ।
स्याच्चारुता तु सौन्दर्ये चालितं त्वन्यथा कृते ॥
चावितं गालितेऽपि स्याच्चिह्नितं स्यात्तथान्तिके ।
चिन्तितं चित्तविषये चेष्टितं स्यात्तु कर्मणि ॥
चूषितं भक्षणभिदि चूर्णितं चातिकुट्टिते ।
प्रेरिते चोदितं प्रोक्तं चोरितं स्यात्तु निह्नुतौ ॥
चोरता स्याच्चोरकृतौ छलितं तु प्रतारिते ।
छर्दितं स्यात्तथोद्गीर्णे छादितं पिहिते मतम् ॥
छाचीकृते छाचितं स्याच्छायितं[४] छेदिते विदुः ।
छुरितं मिश्रिते प्रोक्तं छेदितं तु द्विधाकृतौ ॥
स्याज्जगद्विष्टपे क्लीबं वायौ ना जङ्गमे त्रिषु ।
जगती भुवने क्ष्मायां छन्दोभेदे जनेऽपि च ॥
जयन्ती वृक्षभिन्नौर्योस्तिथिभेदपताकयोः ।
जयन्ती स्यादिन्द्रपुत्र्यां जयन्तस्तत्तनूजनौ ॥

---

१ ख. प्रचो । २ ख. मितं ।
३ ख. वितं । ४ पितमिति मा. ।

हरे [1]भीमेऽथ ज्वलितं वाच्यवद्दग्ध उज्ज्वले ।
जनता जनसङ्घे स्याज्ज्वरितं तु ज्वरान्विते ॥

जनिता जनके पुंसि जनिता निर्मितौ स्त्रियाम् ।
हिंसिते स्याज्जासितोऽथ जामाता दुहितुः पतिः[2] ॥

सूर्यावर्ते धवे पुंसि जामिताऽलस्यवाचिनी[3] ।
जीमूतः स्या[4]द्देवताडे [5]मेघे भृतिकरे गिरौ ॥

जीवातुर्जीविते भक्ते जीवनीयौषधेऽपि च ।
जीवन्ती देवताशम्योर्गुडूचीवन्दयोरपि ॥

जिह्मता स्यात्तु कौटिल्ये जीवितं जीवने भृतौ ।
जृम्भितं करणे स्त्रीणामीहास्फुटितयोरपि ॥

जृम्भे, च जेमितं तु स्याज्जोजिते जोङ्गितं मतम्[6] ।
झरितं हिंसितेऽपि स्याज्झरितं झरयुज्यपि ॥

अथ स्याज्ज्ञापितो ज्ञप्ते तडिदुक्ता तु विद्युति ।
त्वरितं प्रजवे शीघ्रे [7]तैलितं स्नेहपाचिते ॥

तन्द्रितं स्याद्घूर्णितेऽथ तन्त्रितं शास्त्रसम्मते ।
श्लक्ष्णीकृते तक्षितं स्यात्समे तापिततामिते[8] ॥

त्रासितं जनितत्रासे तारितं तरणान्विते ।
तानितं तानितपटे तिमितं स्तिमितार्थके ॥

---

१ मीने, इति मा. । २ तौ, इति मा. ।
३ ख. नि । ४ ख. तोऽब्दे ।
५ ख. मध्ये । ६ वर्जित इति शेषः ।
७ क. ते, ख. त, इति मा. । ८ ख. तौ ।

[1]तार्णतो वासुदेवे स्याच्छार्ङ्गे तु तृणता मता ।
त्रिगर्तो ना देशभेदे तथा स्याद्गणितान्तरे ॥
भवेद्घुर्घुरिकायां च त्रिगर्ता कामुकस्त्रियाम् ।
तुलितं स्यात्तुलाक्रान्ते तुषितो देवभिद्यपि ॥
तृणता तु तृणत्वे स्यात्तथा धनुषि गद्यते ।
तोदितं तु प्रेरिते स्यात्तोलितं तु तुलाधृते ॥
दंशितं जातदंशे स्यात्कवचेनावृतेऽपि च ।
दयितं तु प्रिये पुंसि भर्तर्यपि निगद्यते ॥
दमितं दमसम्पन्ने दलितं विदलीकृते ।
दापितं दानविषये दारितं तु विदारिते ॥
दुर्गतिर्नरके नैःस्व्ये स्त्री दृष्टान्त उदाहृतौ ।
शास्त्रे च मरणे चाथ पापे दुरितदुष्कृते ॥
दुर्वृत्तिस्त्यक्तयोषायां दुर्बुद्धौ दुर्मतिर्मतः[2] ।
दुःश्रुतं दुरधीते [3]स्याद्दुष्पाके दुःश्रुतं मतम् ॥
दुष्यन्तः स्याद्राजभेदेऽप्युपलायां दृषत् स्त्रियाम् ।
दृष्टान्तः स्यात्कथाशास्त्रे दृष्टान्तस्तु निदर्शने ॥
दोलितं कम्पितेऽपि स्याद्दौष्यन्तिर्नृपभिद्यपि ।
ध्वनितं तु निनादे स्याद्धर्षितं[4] तु [5]प्रधर्षणे ॥
धमितं स्यात्तथाध्माते धक्षितं भक्षिते मतम् ।
धिक्कृतं स्यादपध्वस्ते प्रमत्ते धूपितं मतम् ॥

---

१ ख. पु. नास्ति, क. टण, इति मा. । २ ख. ता ।
३ ख. स्याद्दुः । ४ ख. ध्वनितं । ५ ख. प्रघ ।

धूमायिते धूमितं स्याद्भूर्गतः[1] सारथौ पुमान् ।
धैवतः[2] स्वरभेदे स्यान्नमितः स्याद्विनामिते ॥

नन्दितो हर्षसम्पन्ने न्यक्कृतो धिक्कृते[3] मतः ।
नादितं नादसम्पन्ने नाशितं तु विनाशिते ॥

न्यासितं स्यात्तु विन्यस्ते निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः ।
निर्ऋतिः स्यादलक्ष्म्यां स्त्री दिक्पालेऽपि क्वचित्पुमान् ॥

निकृतं स्याद्विप्रलब्धे[4] शठे विप्रकृते त्रिषु ।
निर्मुक्तो मुक्तसङ्गे स्यान्मुक्तकञ्चुकभोगिनि ॥

निरस्तस्त्रिषु निष्ठ्यूते प्रेषितेषौ द्रुतोदिते ।
सन्त्यक्ते च प्रतिहते निकेतं सदने मतम् ॥

निवातो दृढसन्नाहे [5]वातशून्ये तथाश्रये ।
निकृतिर्भर्त्सने क्षेपे शठे शाठ्येऽपि च स्त्रियाम् ॥

निशान्तस्त्रिषु शान्ते स्यात्क्लीबं तु भवनोषसोः ।
निर्वृतिः[6] सुस्थितावस्तङ्गमने च सुखे स्त्रियाम् ॥

नियतिर्नियमे दैवे स्त्री पतन्यातुके[7] खगे[8] ।
निर्वृत्तं[9] स्यात्तु निष्पन्ने निर्णिक्तं शोधिते मतम् ॥

निष्ठ्यूतं तु भवेत्क्षिप्ते निष्पीतं पीतमाचके ।
निर्धूतं तु भवेद्धौते नियन्ता पुंसि शास्तरि ॥

सङ्ख्याभेदे तु नियुतं निरतं[10] तु निरन्तरे ।
नितान्तं स्यादतिशये नियतो नियमान्विते ॥

---

१ ख. तौ ।   २ ख. त ।   ३ ख. तौ ।   ४ ख. ब्धौ ।
५ क. वाल ।   ६ ख. वृत्तिः ।   ७ ड्डातुके, इति मा. ।
८ अयं पादः पकारादिषु न्याय्यः ।   ९ क. वृत्तं ।   १० ख. युतं ।

निर्भ्रान्तः स्याद्भ्रान्तिहीने[१] निवीतमृजुसूचके ।
निहितं तु विनिक्षिप्ते निष्णातं निर्णयान्विते ॥
निर्व्यक्तं व्यक्तिभूयिष्ठे निचितं तु समूहिते ।
निर्मितं कृतनिर्माणे दैवे स्यान्नियतिः स्त्रियाम् ॥
निशान्तः शान्तिमापन्ने निभृतो गुप्तशिष्ययोः[२] ।
निर्वृत्तिः[३] स्यान्मनस्तुष्टौ नोदितं प्रेरिते मतम् ॥
पलितं शैलजे तापे केशपाके च कर्दमे ।
प्रसृतः सम्प्रसारे स्याद्विनीते वेगिते त्रिषु ॥
[४]अर्द्धाञ्जलौ तु पुल्लिङ्गो जङ्घायां प्रसृता मता[५] ।
प्रसूतं कुसुमे क्लीबं त्रिषु सञ्जातसूतयोः ॥
प्रभूतं प्रचुरे प्रोक्तं पण्डितः सिल्हके कवौ ।
प्रहतं विहते क्षुण्णे पर्यस्तः पतिते [६]हते ॥
प्रणीता यज्ञपात्रे स्यात्प्रणीतः संस्कृतेऽनले ।
त्रिषु क्षिप्तोपसम्पन्नविहितेषु प्रवेशिते ॥
प्रणतिः स्यान्नमस्कारे प्रणतस्तद्युते नरि ।
प्रतीतः सादरे ज्ञाते हृष्टप्रख्यातयोस्त्रिषु ॥
प्रमितं स्याद्वाच्यलिङ्गं [७]प्रोक्षितेऽपि मृतेऽपि च ।
परेतो वाच्यलिङ्गः स्यान्मृते भूतान्तरे पुमान् ॥
पर्वतः स्यात्पुनः शाकभेदमत्स्यप्रभेदयोः ।
देवमुन्यन्तरे शैले प्रपातो निर्झरे तटे ॥

---

१ युते, इति मा. । २ दन्तशिष्ययोरिति मा. । ३ क. वृतिः ।
४ स्याद, इति मा. । ५ क. एतदनन्तरं पाणिर्निकुब्जः प्रसृतिरिति पाठः ।
६ ख. हृ । ७ ख. प्रे ।

पर्याप्तं तु यथेष्टे स्याच्छक्तौ तृप्तौ निवारणे ।
पञ्चता मरणे पञ्चभावेऽपि च निगद्यते ॥
पक्षतिः पक्षमूले स्यात्पक्षतिः प्रतिपत्तिथौ ।
प्रसूतिः स्यात्समुत्पत्तौ तनये दुहितर्यपि ॥
प्रततिः स्यात्तु विस्तारे वल्ल्यामपि निगद्यते ।
प्रवृत्तिस्तु प्रवाहे स्यादुदन्तेऽपि च गद्यते ॥
अवन्त्यादौ च पर्याप्तिः प्रकामप्राप्तिरक्षणे ।
प्रकृतिर्गुणसाम्ये स्यादमात्यादिस्वभावयोः ॥
योनौ लिङ्गे पौरवर्गे मतं प्रव्यक्तमुल्बणे ।
[1]परितः[2] स्यादासमन्तात्परीतं[3] दिश्यथो विदि[4] ॥
प्रमितिर्योषिति पुनः परीतं व्याप्तिवाचकम् ।
पङ्क्तितं पङ्क्तवत्स्थाने पठितं पाठसंस्कृते ॥
पणितं वस्तुनि क्रीते प्रसिद्धे प्रथितं मतम् ।
प्रयतं संस्कृते प्रोक्तं प्रयतो धीर इत्यपि ॥
प्रयतं नियमाक्रान्ते प्रततं विस्तृते मतम् ।
प्रदत्तं दानविषये प्रनृत्तं[5] नर्तने मतम् ॥
सम्भृते प्रभृतं प्रोक्तं प्रशस्तं शस्तकर्मणि ।
प्रहस्तो राक्षसभिदि [6]प्रशस्तो ज्ञातसम्भृते ॥
निरर्गलेऽपि प्रहतः प्रपातो निर्झरे मतः ।
प्रख्यातस्तु प्रसिद्धे स्यात्पदातिः पादगामिनि ॥

---

१ इतः सार्द्धश्लोकः ख. पुस्तके नास्ति । २ क. रीतः ।
३ ख. रितं । ४ दिवि, इति मा. ।
५ ख. वृत्तं । ६ ख. प्रह ।

प्रभातं तु दिनान्ते स्यात्प्रसितिर्बन्धने स्त्रियाम्।
पद्धतिः कर्मसन्दोहग्रन्थे मार्गेऽपि [१]गद्यते॥

प्रचेताः स्यात्तु वरुणे प्रणुतं तु नमस्कृतौ।
पर्दितं [२]स्यादधोवायुनिर्गमे वाच्यलिङ्गवत्॥

पार्वती सल्लकीदुर्गागोपालपुत्रिकासु च।
प्रार्थितं [३]याचिते शत्रुसंरुद्धेऽभिहते त्रिषु॥

पादातं स्याद्बले क्लीबे पाटितं तु द्विधाकृते।
समापिते पारितं स्यात्प्राजिता पुंसि यन्तरि॥

पाचितं परिपक्वे स्यात्पातितं कृतपातने[४]।
पिहितं छादिते प्रोक्तं मांसे तु पिशितं मतम्॥

पिण्डितं तु भवेद्गोले[५] पीडितं तु प्रपीडिते।
पित्सन् विहङ्गमे पुंसि पतनेच्छौ च[६] वाच्यवत्॥

प्रफुल्लिते पुष्पितं स्यात्पुटितं पुटसंस्कृते।
पुटितं स्याद्धस्तपुटे पाटित[७]स्यूतयोरपि॥

पूरणार्थे पूरितं स्यात्पूपितं पूपवत्कृते।
एकीकृते [८]पूगितं स्यात्पुरोधसि पुरोहितः॥

पृषद् मृगे पुमान् बिन्दौ न द्वयोः [९]पृषतोऽपि ना।
अनयोश्च त्रिषु श्वेतबिन्दुयुक्तोऽप्युभाविमौ॥

निरीक्षिते प्रेक्षितं स्याद्याचार्थे प्रेषितं मतम्।
निरीक्षिते प्रेङ्खितं[१०] स्यात्प्रेरितं प्रेरणास्पदे॥

---

१ ख. ह्यु। २ ख. स्यादथो। ३ ख. पावि। ४ क. या।
५ ख. द्गौले। ६ ख. तु। ७ ख. स्तू।
८ क. पु। ९ ख. ष्ट। १० ख. ङ्खितं।

प्रोक्षितं निहते[1] सिक्ते प्रोन्नतं दैर्घ्यवत्यपि ।
प्रोहितं च, परित्यक्ते प्रोज्झितं चापि वाच्यवत् ॥

प्रोर्णुतं प्रावृतेऽपि स्यात्फाणितं[2] त्विक्षुसम्भवे ।
बार्हतं च फले जम्ब्वा बाधितं बाधवत्यपि ॥

बुधितं तु भवेद्बुद्धे [3]बृंहितं गजगर्जने ।
सामभेदे बृहत् क्लीबे बृहती वसनान्तरे ॥

छन्दोभित्क्षुद्रवार्ताकीवारिधानीषु वाचि च ।
कण्टकारीमहत्योश्च बोधितं बोधवत्यपि ॥

कुशीलवे मुनौ रामानुजे तु भरतस्तथा ।
दौष्यन्तौ[4] भारतं वर्षभेदे व्यासकृतावपि ॥

भणितं भाषिते पूर्णे भरितं भसितं[5] पुनः ।
स्याद्भस्मन्यथ गौर्णे तु भक्षितं भ्रमितं पुनः ॥

भ्रमवत्यपि तल्लिङ्गं भर्त्सितं तु तिरस्कृते ।
भारती वाचि वचने पक्षिवृत्तिप्रभेदयोः ॥

भासन्तः सुन्दराकारे त्रिषु ना भासपक्षिणि ।
भावितं वासिते प्राप्ते भूभृद् नाऽद्रौ महीपतौ ॥

भ्राजितं शोभिते भ्रान्ते भ्रामितं वाचि भाषितम् ।
[6]भासितं वासिते वाच्ये वाच्यवद्भाषितं मतम् ॥

भिक्षितं स्याद्याचितेऽपि भेदितं स्फोटिते विदुः ।
महती वल्लकीभेदे राज्ये तु स्यान्नपुंसकम् ॥

---

१ क. ह्विते ।　२ क. टितं ।　३ ख. ब्रु ।　४ न्ते, इति मा. ।
५ क. ते ।　६ इदं ख पुस्तके नास्ति ।

तत्त्वभेदे पुमान् श्रेष्ठे मरुद् देवे समीरणे ।
महितं तु पवित्रे स्यान्मणितं रतिकूजिते ॥
मथितं निर्जले [१]घोले तथालोडितघृष्टयोः[२] ।
मनितं तु भवेद्बुद्धे[३] मण्डितं भूषिते त्रिषु ॥
मन्त्रितं [४]मन्त्रसंयुक्ते मन्द्रितं मन्द्रवत्यपि ।
मापतिस्तु हृषीकेशे मापितं मानसंस्कृते ॥
मिहितं तु मनोज्ञे स्यान्मूर्छितो [५]मृतमूढयोः ।
सोच्छ्रयेऽपि दृढे[६] त्वाहुर्मुषितं खण्डितेऽपि च ॥
गवेषिते तु मृगितं मेदितं मूर्छिते हिते ।
म्लेच्छितं परभाषायां निगदन्ति मनीषिणः ॥
मोचितो मोक्षितश्चापि बन्धमुक्त उदीर्यते ।
मोटितं त्वन्यथाभावे यमितं नियमान्विते ॥
याजितः कारितमखे यापितः त्रिष्वतिक्रमे ।
स्त्रियां निगदिता विज्ञैर्योषिता योषिदित्यपि ॥
रजतं[७] विशदे दन्तिदन्तयोस्तारहारयोः ।
रक्षितं गोपिते प्रोक्तं विरहे रहितं मतम् ॥
रणितं[८] तु भवेच्छब्दे रचितं क्रमनिर्मिते ।
रसितं स्तनिते क्लीबे स्वर्णादिखचिते त्रिषु ॥
रञ्जितं रङ्गसंयुक्ते राद्धान्तस्त्वर्थनिर्णये ।
रुदितं क्रन्दिते प्रोक्तं रुतितं[९] चञ्चले[१०] मतम् ॥

---

१ ख. तक्रे । २ ख. घृष्टयोः । ३ वृद्धे, इति मा. ।
४ ख. मन्त्रि । ५ क. मत । ६ वृते, इति मा. ।
७ ख. जितं । ८ ख. जितं । ९ ख. दितं । १० ख. च चले ।

रुषितं तु भवेत्क्रुद्धे [1]रूषितं मलदूषिते ।
[2]रुशती वागकल्याणी वाणी ह्येषाऽवचोविदाम्[3] ॥

रेवती हलिपत्न्यां स्याद्दृक्षमातृप्रभेदयोः ।
रोहितं लोहिते रक्त ऋजुशक्रशरासने ॥
मीने मृगे च पुंसि स्यात्तथा रोहितकद्रुमे ।
[4]रोहितं रोहिते रक्ते रोपितं त्वधिरोहिते ॥

रोधितं त्वधिरुद्धे स्याद्रोलितं तु विवेचिते ।
विलोकिते रोकितं स्याद्रोचितं रुचिभाजिनि ॥

रोहिद् मृग्यां लताभेदे रोमितं रोमसंयुते ।
ललितं हारभेदे स्यादीप्सिते ललितेऽपि च ॥

लपितं वचसि प्राहुर्लज्जितं तु चपावति ।
लङ्घितं[5] स्यादतिक्रान्तौ[6] लक्षितं सम्यगीक्षिते ॥

लम्बितं तु निराधारे लम्भितं[7] प्रापिते मतम् ।
लापितं त्वधिरूढे स्याल्लुञ्चितं कृतलुञ्चने ॥
लुटितं स्यात्तु लोटत्यां[8] लुण्ठितं तु बलाद्धृते ।
लोहितं रक्तगोशीर्षे कुङ्कुमे च कुचन्दने ॥

तथा नदान्तरे भौमे वर्णे च त्रिषु तद्वति ।
वनिता जातरागस्त्रीस्त्रियोश्च त्रिषु याचिते ॥

---

१ ख. रू । २ ख. पु. पाठः ।
३ वचो विद्वामिति मा. । ४ लो, इति मा. ।
५ ख. ङ्घितं । ६ ख. न्ते । ७ ख. भितं ।
८ लोटत्यामिति, इकश्तिपौ धातुनिर्देश इति श्तिपानिर्दिष्टमपि प्रकरणाद्धात्वर्थं लक्षयतीति भावः । एवमन्यत्रापि ।

वनिता जनिता पुंसि वनिताऽपि वधूः स्त्रियाम् ।
[१]वनितं याचितेऽपि स्यात्सेवितेऽपि च वाच्यवत् ॥

वर्द्धितं प्रसृते[२] भिन्ने पूरिते[३] वहतिर्गवि ।
सचिवे पुंसि वहतुः पथिके वृषले पुमान् ॥

वल्गितं स्यादश्वगतौ वसितं[४] व्याकुले मतम् ।
वसतिः स्यात्स्त्रियां वासे यामिन्यां च निकेतने ॥

वमितः स्यात्समुद्गीर्णे वर्णितस्तु परिस्तुते ।
प्रलोभिते वञ्चितः स्याद्वन्दितस्तु नमस्कृते ॥

वर्मितः[५] स्यात्कङ्कटिते[६] वसन्त ऋतुभिद्यपि ।
विस्तारवल्योर्व्रतती[७] वर्धितं [८]पूरिते मतम् ॥

वर्जितं स्यात्परित्यक्ते वहितं वाहने मतम् ।
वापितं तु भवेद्बीजाकृतमुण्डितयोस्त्रिषु ॥

व्यायतं व्यापृते दीर्घे दृढे चातिशयेऽन्यवत् ।
व्याघातः स्यादन्तराये प्रहारे[९] योगभिद्यपि ॥

वासिता करिणीनार्योर्वासितं भाविते रुते ।
वासन्ती माधवीयूथ्योः[१०] पाटलायां क्रमेलके ॥

वासन्तः कोकिलेऽपि स्यादुष्ट्रेनाऽवहिते विटे[११] ।
व्यापृतो दीर्घदृढयोर्वाक्पतिर्गुरुवाग्मिनोः ॥

---

१ ख. पु. नास्ति । २ सिते, इति मा. । ३ ख. जिते ।
४ क. सुतं । ५ ख. र्णितः । ६ ख. शटकिते ।
७ ख. घी । ८ ख. प । ९ ख. र ।
१० ख. ध्योः । ११ विषे, इति मा. ।

विविक्तं स्यादसम्पृक्ते रहःपूतविवेकिषु ।
वाच्यवद्दर्शिते[1] धीरे विनेता राज्ञि[2] शिक्षके ॥

विकृतोऽसंस्कृतेऽपि स्याद्बीभत्से रोगितेऽपि च[3] ।
विकृतिश्छन्दसोभेदे प्रकृतिव्यत्ययेऽपि च ॥

विश्रुतं[4] ज्ञातसंहृष्टप्रतीतेष्वभिधेयवत् ।
विनीतमुपनीते स्यादपनीते जितेन्द्रिये ॥

विनीतः सुवहाश्वे स्यान्निभृतेऽपि वणिज्यपि ।
विनतः प्रणते भुग्ने विनता तार्क्ष्यमातरि ॥

विनता [5]पिटिकाभेदे शिक्षिते त्वभिधेयवत् ।
विधाता कर्तृसामान्ये विधाता वेधसि स्मरे ॥

विजाता तु प्रसूतायां जनिते विकृतेऽन्यवत् ।
विश्वस्तो जातविश्वासे विश्वस्ता[6] विधवास्त्रियाम् ॥

विद्युत् सौदामिनीसन्ध्योः निष्प्रभे त्वभिधेयवत् ।
विहस्तो विह्वले षण्ढे[7] विपत्तिर्यात[8]नास्वपि ॥

विदितं बुद्धश्रुतयोर्वाच्यवत्समुदीरितम् ।
विवृता क्षुद्ररुग्भेदे विस्तृते[9] त्वभिधेयवत् ॥

विच्छित्तिः स्यादङ्गरागे[10] विच्छेदे हारभिद्यपि[11] ।
विधूतं कम्पिते त्यक्ते कुटिलेऽपि च वाच्यवत् ॥

---

१ ख. नि । २ ख. ज्ञः । ३ ख. गवत्यपि ।
४ क. प्रूतं । ५ ख. पिट । ६ ख. स्त ।
७ चण्डे, इति मा. । ८ यतिनास्वपि, इति मा. ।
९ ख. स्टते । १० हारे, इति मा. । ११ ख. दहारभेदयोः ।

विक्रान्तस्तु भवेच्छूरे विगतस्तु गतस्पृहे।
वियत् स्यान्नभसि क्लीबे विभूतिर्भूतिभस्मनोः॥
विहितं कृतमात्रेऽपि विद्रुतं तु पलायिते।
वृत्तान्तः[१] स्यात्प्रकरणे कार्त्स्न्यवार्ताप्रभेदयोः॥
प्रस्तावे वेष्टितं रुद्धे लासके करणान्तरे।
वेल्लितं गमने प्रोक्तं कुटिले[२] विधुते त्रिषु॥
वेधितं कृतवेधे स्याद्वेपितं तु विकम्पिते।
वेशन्तः पल्वले प्रोक्तो वेणितोऽपि[३]-विगुम्फिते॥
वैक्रान्तं रत्नभेदे स्याद्वनान्ते तु शरत् स्त्रियाम्।
शकुन्तः स्यात्पक्षिमात्रे भासपक्षिमहेन्द्रयोः॥
स्यमन्तो मणिभेदे स्यात्सुप्ते तु शयितो मतः।
शष्पितं शाद्वलवति [४]निश्वासे श्वसितं भवेत्॥
शङ्कितं जातशङ्के स्याच्छब्दितं शब्दवत्यपि।
शाकुन्तः[५] स्यात्सूक्तभेदे शाश्वतं तु निरन्तरे॥
शिक्षितस्तु विनीते स्याच्छीतला देवताभिदि।
तथा स्फोटविशेषेऽपि श्रीपतिः पुरुषोत्तमे॥
श्रीमाँस्तिलकवृक्षे स्यान्मनोज्ञे धनिके त्रिषु।
शुद्धान्तश्चावरोधे स्याद्रहःकक्षान्तरेऽपि च॥
शुद्धान्तःकरणे पुंसि शुद्धान्त इति गद्यते।
विनियुक्तावशेषे तु शेषितं शोषितं पुनः॥

---

१ क. तं, ख. न्ता, इति मा.। २ ष्ठिते, इति मा.।
३ क. धि। ४ ख. वि। ५ ख. न्ते।

शुष्कीकृते शोधितं तु गालिते[1] शोभितं तथा ।
सम्पन्नशोभे स्खलितं चलिते भ्रंशवत्यपि ॥
संहतं सङ्गतं चापि दृढे च हृद्यङ्गमे ।
संस्कृतो[2] भूषिते शस्ते कृत्रिमे वाच्यलिङ्गकः ॥
क्लीबं तु लक्षणोपेते स्थपतिः कञ्चुकिन्यपि ।
जीवेष्टियाजके[3] शिल्पिभेदे ना सत्तमे त्रिषु ॥
स्थपतिः स्यात्तु सम्म्राजि स्थगितः स्याद्विगुण्ठिते[4] ।
सङ्घातः पुंसि घाते च संहतौ नरकान्तरे ॥
संवित्तिः प्रतिपत्तौ चाप्यविवादे जनस्य च ।
समाप्तिरवसाने स्यात्सम्पतिः स्यात्समर्थने ॥
स्वरितः स्वरभेदे स्यात्सविता पितृसूर्ययोः ।
स्वनितं स्याच्छब्दवति [5]स्तनितं मेघनिस्वने ॥
[6]समितिः सम्पराये स्यात्सभायां सङ्गमेऽपि च ।
सन्ततिर्गोत्रपङ्क्त्योः स्यात्पारम्पर्येऽपि च स्त्रियाम् ॥
संकृतिः स्यान्नीचवृत्तभेदयोः सम्मतं मते ।
संसृतिः सरणे चापि संसारेऽपि मता स्त्रियाम् ॥
[7]संश्रुतं तु प्रतिज्ञाते संविद् ज्ञप्तौ च[8] योषिति ।
सङ्गतिः स्यादूर्ध्वगतौ सम्पत्तिर्वैभवे स्त्रियाम् ॥
संपद् [9]भूतौ गुणोत्कर्षे हारभेदे निगद्यते ।
संवित् स्त्रियां प्रतिज्ञायामाचारज्ञानसङ्गरे ॥

१ ख. तं । २ ख. ते । ३ ख. यौजिके ।
४ कुण्डिते, इति मा. । ५ ख. स्व । ६ ख. सू ।
७ ख. सम्मृ । ८ ख. तु । २ ख. ग ।

सम्भाषणे क्रियाकारे सङ्केते नाम्नि तोषणे ।
सङ्ख्याभेदे सप्ततिः स्यात्समूहे [१]संहतिर्मता ॥

सङ्क्रान्तिः स्यात्तु खेटानां राश्यन्तरप्रवेशने ।
नैरन्तर्ये सन्ततं स्यात्सङ्गतं हृदयङ्गमे ॥

स्तभितं स्यात्तु संस्तब्धे स्वधितिः शस्त्रभिद्यपि ।
सम्भ्रान्तं भ्रमणे चापि सम्भृतं[२] सञ्चितेऽर्थवत् ॥

संवीतः स्यात्तु संयुक्ते स्वगतं स्वात्मसङ्गते ।
संहिता स्यादथाम्नाये सामन्तो मण्डलाधिपे ॥

स्थापितं निश्चये न्यस्ते स्वायत्ते साधितं मतम् ।
स्वादितं तु कृतास्वादे सातितः - - - - - ॥

आसादिते सादितं स्यात्सारितं[३] तु विदूरिते ।
साकेतं स्यादयोध्यायां सामन्तो मण्डलाधिपे ॥

सिकता स्त्री सिकतिले वालुकायां च भूमनि[४] ।
सिद्धान्तः स्यान्निश्चितेऽर्थे स्तिमितो निश्चले मतः ॥

सीमन्तः स्त्रीकेशवेशे[५] सिञ्जितं भूषणध्वनौ ।
सुरता स्यात्तु देवत्वे सुरतो भक्तिमत्यपि ॥

सुरतं स्यान्निधुवने सुकृतं शुभपुण्ययोः ।
सुव्रता सुखदोह्या[६] गौः सुव्रता शोभनव्रता ॥

सुहितस्तु भवेत्तृप्ते सुहुतस्तु हुतेऽनले ।
सुहूतः सम्यगाहूते सुरुतः अव्यवाच्यपि ॥

---

१ ख. संम । २ ख. ते । ३ ख. दितं ।
४ ख. म्नि च । ५ मध्ये, इति मा. । ६ ख. ग्धा ।

सुगतस्तु जिने प्रोक्तः सुमतिर्बुद्धिमत्यपि ।
सुदती[1] स्यात्तु योषायां सुनृतं मङ्गले प्रिये ॥
सुभृतं स्यात्परिणते सुनीतिर्ध्रुवमातरि ॥
तथैव शोभननये[2] सुक्षितिर्दैवतान्तरे ॥
हरितं शाकभेदे स्याद्धरिद्वर्णयुते तथा ।
हरिता स्याच्च दूर्वायां स्त्रियां दिशि हरिद् मता ॥
हयवर्णविशेषेऽपि यवसेऽपि हरिद् मतम् ।
हसन्त्यङ्गारधान्यां स्यान्मल्लिकाशाकिनीभिदोः ॥
हर्षितं तु भवेद्दग्धे हर्षयुक्तेऽन्यलिङ्गवत् ।
[3]हारीतः पक्षिभेदे स्यान्मुनिभेदे च कैतवे ॥
हृषितं विस्मये प्रीते प्रहते हृष्टलोमनि[4] ।
क्षतक्षणे तु[5] क्षणितः क्षमिता पुंसि यः क्षमी ॥
क्षयितं तु क्षयं नीते क्षमितं[6] स्यात्क्षमाश्रये ।
क्षारितं [7]च्याविते क्षारैरभिशस्तेऽपि च त्रिषु ॥
क्षालितं मलहीने स्यात्क्षुरितं क्षुरसंस्कृते ।
क्ष्वेडितं सिंहनादे स्यात्क्षोदितं परिशोधिते[8] ॥
क्षोभितं क्षोभयुक्ते स्याद्वाच्यलिङ्गत्वमीदृशाम् ।

॥ इति तृतीयम् ॥

---

१ ख. न्ती । २ क. यने, ख. यभे, इति मा. ।
३ ख. ह । ४ ख. म्नि च । ५ क. णस्तु ।
६ ख. यितं । ७ ख. चा । ८ ख. भिते ।

८

॥ अथ तचतुर्थम् ॥

अपस्नातो मृतस्नातेऽपहृते स्यादयाहृतम् ।
पराभूतेऽभिभूतः[१] स्यादभीष्टे स्यादभीष्टितम् ॥

सम्मूर्च्छनेऽभिव्याप्तिः स्यादवध्वस्तोऽवचूर्णिते ।
अतिरिक्तः समधिकेऽतिपातः स्यादुपात्यये ॥

[२]अहर्पतिश्चित्रभानावंशुमानपि गद्यते ।
सम्मते स्यादनुमतं सम्प्राप्तेऽधिगतं विदुः ॥

अवज्ञाते त्ववगतं द्वेष्येऽक्षिगत ईरितः ।
अभिनीतस्त्रिषु न्याय्ये[३] संस्कृतामर्षिणोरपि ॥

अभिजातः[४] कुलीने स्यान्न्याय्य[५]पण्डितयोस्त्रिषु ।
अभियुक्तः पररुद्धे तत्परेऽप्यभिधेयवत्[६] ॥

अतिमुक्तस्तु निःसङ्गे वासन्त्यां तिनिशेऽपि च ।
अपध्वस्तः परित्यक्ते [७]निन्दितेऽप्यवचूर्णिते ॥

अधिक्षिप्तः प्रणिहिते कुत्सिते भर्त्सिते त्रिषु ।
[८]अम्बूकृतं सनिष्ठीवे तथाम्बुबहुलीकृते ॥

[९]दर्पेऽप्यहङ्कृतिः सालपर्ण्यामंशुमती स्मृता ।
[१०]क्षमार्चयोरपचितिर्निष्कृतिव्ययहानिषु[११] ॥

---

१ तं । २ ख. अहःप । ३ ख. ये । ४ ख. ज्ञातः ।
५ क. पिण्डी, ख. पौडि, इति मा. । ६ ख. धीयते ।
७ विदि, इति मा. । ८ ख. पु. पाठः ।
९ क. पु. अंसुमान् भास्करे शाल, इति पाठान्तरम् ।
१० क. च्चया । ११ ग्रहानिषु, इति मा. ।

स्याच्चानुमतिरूनेन्दुपूर्णिमानुज्ञयोरपि ।
[1]सावधाने त्ववहितोऽप्यनुयातोऽनुगन्तरि ॥

अभिशस्तिः प्रार्थनापवादयोश्च स्त्रियां मता ।
स्यादथावसितमृद्धे ज्ञाते चाप्यवसानगे[2] ॥

स्याच्चैवार्थपतिर्भूमीनाथे चार्थस्य पातरि ।
अवदातं सिते गौरे विशुद्धेऽप्यन्यलिङ्गवत् ॥

अवगीतं[3] च निर्वादे दुष्टगर्हितयोरपि ।
अन्तर्गतं[4] विस्मृते[5] स्यान्मध्यप्राप्ते[6] च वाच्यवत् ॥

अङ्गारितं तु दग्धे स्यात्पलाशकलिकोद्गमे ।
अपावृत्तस्त्वपहिते[7] स्वतन्त्रेऽपि च वाच्यवत् ॥

गवेषितेऽन्वेषितं स्यात्सम्प्राप्तेऽवनतं विदुः ।
कार्ये नियुक्तो[8]ऽधिकृतो वारिवाहे तथाम्बुभृत्[9] ॥

आयुष्मान् योगभेदे स्याच्चिरजीविनि वाच्यवत् ।
आसादितं भाविते स्यात्सम्प्राप्तेऽपि च वाच्यवत् ॥

अक्षारितोऽभिशस्तेऽपि त्ववाग्रेऽभ्यानतं मतम् ।
आशंसिताऽऽशंसुनि स्यादान्दोलितस्तु कम्पिते ॥

आकम्पिताघूर्णितौ च कम्पितार्थौ मतावुभौ ।
इलापतिर्भूपमात्रे विशेषेऽपि महीपतेः ॥

---

१ ख. पु. पाठः । २ ख. के । ३ ख. पीतं ।
४ ख. गीतं । ५ ख. स्तृते । ६ ख. प्राप्तौ ।
७ हृते, इति मा. । ८ क. क्तौ ।
९ ख. पु. इत.परं, अंसुमती शालिपर्ण्यामंसुमान्सविता यथा, इति पाठः ।

इन्द्रजिद्रावणसुते गरुडेऽपि निगद्यते ।
उमापतिर्महेशे स्यादनिरुद्ध उषापतिः ॥

उपवीतमुत्तरीये चोपश्रुतमुपगतं च विदिते स्यात् ।
उरीकृतमूररीकृतमिव मतमङ्गीकृते [१]वैतत् ॥

उपाहितोऽनलोत्पाते पुमानारोपिते त्रिषु ।
उपाकृतोऽध्वरहते पशौ नोपद्रुते त्रिषु ॥

उदास्थितः प्रतीहारे प्रव्रज्यावसितेऽपि च ।
[२]उद्ग्राहितमुदीर्णेऽपि बद्धग्राहितयोरपि ॥

समृद्धे[३] स्यादुपचितं परिदग्धे च वाच्यवत् ।
उज्जृम्भितं समुत्फुल्ले स्याच्चेष्टायां नपुंसकम् ॥

व्यसनार्तौ तूपरक्तौ राहुग्रस्तेन्दुसूर्ययोः ।
उपसत्तिस्तु[४] सेवायां सङ्गमाच्चेऽपि योषिति ॥

उद्वाहितः कृतोद्वाहे कम्पितोत्कम्पिते समे ।
ऊर्ध्वासितोऽपि गदितो बुधै राजपटोलके ॥

ऋष्यप्रोक्ता शतावर्यां शूकशिम्ब्यां च योषिति ।
तथैवातिबलायां स्यादृभुमाताऽदितावपि ॥

ऐरावतोऽभ्रमातङ्गे [५]लकुचे नागरङ्गके ।
नागभेदे च गदितो [६]विद्युत्तद्भेदयोः स्त्रियाम् ॥

नपुंसकं महेन्द्रस्य ऋजुदीर्घशरासने ।
कलधौतं कनकवद्रजतेऽपि प्रकीर्तितम् ॥

---

१ ख. चै । २ ख. उद्गीर्णे । ३ ख. द्धे ।
४ त्तिस्तु, इति मा. । ५ क. ल । ६ ख. वियु ।

छेदो हस्तेन सस्यानां कटहस्त इतीरितः ।
कोशकारे कीटभर्ता गदितो धीवरैरपि ॥

कुहरितं निगदितं [1]पिकालापे रतध्वनौ ।
कुमुद्वती कुमुदिनीकुशपत्न्योः[2] स्त्रियां मता ॥

कुमुद्वान् कुमुदप्राये देशे तु स्यात्पुमानयम् ।
कृष्णवृन्ता तु पाटल्यां [3]माषपर्ण्यामपीरिता ॥

गन्धवती सुराव्यासमातृभूषु पुरीभिदि ।
गवेषितं स्यादन्विष्टे वह्नौ गृहपतिः पुमान् ॥

तथा गृहपतिः प्रोक्तो गृहस्थेऽपि च सत्त्रिणि ।
गोपायितं रक्षिते स्याच्चन्द्रकान्तं महोत्पले ॥

चन्द्रकान्तस्तु पुंसि स्यान्मणिभेदे च कैरवे ।
चन्द्रकान्ता तु रोहिण्यां कुमुदिन्यां तथा दिवि ॥

चर्मण्वती सरिद्भेदे कदलीपादपे स्त्रियाम् ।
चित्रगुप्तः श्राद्धदेवे तथा तस्य च लेखके ॥

ज्योतिष्मती लताराज्योश्चन्द्रे तारापतिर्मतः ।
दिवाकीर्तिस्तु पुंसि स्यान्नापितान्तावसायिनोः ॥

दिवाभीतः कुम्भिले स्यादुलूके कुमुदाकरे ।
द्वीपवान् सिन्धुनद्योर्द्वीपवत्यापगाभुवोः ॥

दृषद्वती नदीभेदे तथा कात्यायनीभुवोः ।
स्याद्धूमकेतुरुत्पातभेदे वैश्वानरेऽपि च ॥

---

१ ख. पिक । २ ख. त्यो । ३ ख. माघ ।

कुवेरे स्याद्धनपतिस्तथा स्याद्धनवत्यपि ।
नन्द्यावर्तो [1]वेश्मभेदे तथाच तगरद्रुमे ॥

नदीकान्तः समुद्रे स्याद् हिज्जले [2]सिन्धुवारके ।
नदीकान्ता स्त्रियां जम्बां काकजङ्घौषधावपि ॥

नागदन्तो द्विपरदे गृहान्निर्गतदारुणि ।
नागदन्ती तु कुम्भायां हस्तिन्यामपि योषिति ॥

निस्तुषितं त्वभित्यक्ते[3] त्वग्विहीने लघूकृते[4] ।
निराकृति[5] रनाकारेऽप्यस्वाध्याये[6] निवारणे ॥

परिपीतं तु निष्पीते [7]परिस्तीर्णे परिश्रितम् ।
परिगीतं संस्तुते परावृत्तं पुनरागते ॥

परिध्वस्तमपध्वस्ते निराकृति पराकृतम् ।
भवेत्परिगतं प्राप्तौ विस्मृतज्ञातचेष्टिते ॥

अथ प्रणिहितं न्यस्ते [8]प्राप्तेऽपि च समाहिते ।
लाक्षारक्ते पल्लवितं तथा सपल्लवे तते ॥

[9]प्रतिहतं तु [10]द्विष्टे स्यात्प्रतिस्खलितरुद्धयोः ।
प्रतिक्षिप्तं वारिते[11] स्यात्प्रोषिते[12] पञ्चकं त्रिषु ॥

परिवर्तो विनिमये कूर्मराजे पलायने ।
परिस्रुता[13] स्याद्वारुण्यां[14] स्यन्दे[15]स्यादभिधेयवत् ॥

---

१ ख. वेश्म । २ सिन्दु, इति मा. । ३ व्यक्ते, इति मा. ।
४ षिते, इति मा. । ५ ख. ते । ६ ख. य ।
७ क. परिस्तीर्णे, इति पा. नास्ति । ८ क. प्रासे, ख. मासे, इति मा. ।
९ ख. प्रान्ते । १० दु, इति मा. । ११ ख. सिके ।
१२ क. त्रेषिते, ख. प्रास्थिते, इति मा. । १३ श्रुता, इति मा. ।
१४ रुण्यामिति मा. । १५ न्ने, इति मा. ।

पञ्चगुप्तस्तु कमठे तथा चार्वाकदर्शने ।
प्रजापतिस्तु भूपाले दक्षादौ च विधातरि ॥
प्रतिपत्तिः प्रवृत्तौ स्यात्प्रगल्भत्वे च गौरवे ।
पदप्राप्तौ प्रबोधे च सम्प्राप्तावपि कथ्यते ॥
प्रधूपिता क्लेशितायां सूर्यगन्तव्यदिश्यपि ।
अथ प्रव्रजिता मुण्डीतापसीमांसिकास्वपि ॥
प्रतिकृतिः प्रतिनिधिप्रतिकारार्चनास्वपि ।
अथ प्रज्वलितो[1] दीप्ते शिवे पशुपतिर्मतः ॥
बकपुष्पे पाशुपतं पशुपत्यधिदैवते ।
पारिजातः पारिभद्रे तथा देवद्रुमेऽपि च ॥
पारावती गोपगीतौ नदीभिल्लवलीफले ।
पारावतः कलरवे तथा [2]मर्कटतिन्दुके ॥
स्यात्पाशभृत्तु वरुणे प्राणिद्यूतं तु संयुगे[3] ।
वैवस्वते पितृपतिः [4]पुष्पदन्तस्तु दिग्गजे ॥
विद्याधरविशेषे च पूजिते स्यात्पुरस्कृतः ।
अरिग्रस्तेऽभिशस्ते च तथैवाग्रकृतेऽपि च ॥
भगवान्ना जिने पूज्ये गौर्यां भगवती मता ।
अथ भोगवती नागपुरी[5]नद्योरह्नौ पुमान् ॥
कुट्टिन्यां स्याद्रङ्गमाता वृक्षे रोगान्तरेऽपि च ।
रथगुप्तिर्वरूथे स्यात्पुमान् रतिपतिः स्मरे ॥

---

१ ख. ते । २ ख. कर्मठ ।
३ क. प्राणिद्यूतं ; ख. पाणिसूतं तु संयुते, इति मा. ।
४ ख. पुष्टि । ५ ख. वती ।

राजहस्ती निगदितो गजे सद्भिर्मदोत्कटे ।
लक्ष्मीपतिर्वासुदेवे तथाऽमरपतावपि[1] ॥
व्यतीपातो महोत्पाते योगभेदा[2]पमानयोः ।
वनस्पतिर्वृक्षमात्रे विना पुष्पं फलिन्यपि ॥
बहुसुता शतावर्यां बालहस्तस्तु बालधौ ।
वाचस्पतिः सुराचार्ये[3] विष्णुक्रान्तौषधीलयोः ॥
विनिपातोऽवपाते[4] स्याद्दैवादिव्यसनेऽपि च ।
विजृम्भितं विचेष्टायां तथा विकस्वरेऽपि च ॥
विवस्वानर्कसुरयोस्तत्पुर्यां तु विवस्वती ।
विलम्बितं लम्बिते स्यादतीतसमयेऽपि च ॥
विपरीतं प्रसृते स्याद्विवाचाऽप्यन्यथाकृते ।
विश्वगोप्ता हृषीकेशे वैजयन्तो ध्वजे पुमान् ॥
प्रासादे च महेन्द्रस्य पताकायां तु योषिति ।
शक्रधाचोः शतधृतिः शततन्तु[5]र्बिडौजसि ॥
शुभ्रदन्ती सुदत्यां[6] स्यात्पुष्पदन्तस्य योषिति ।
समुन्नतं वाच्यवत्स्यात्समुन्नीर्णा[7]विनीतयोः ॥
[8]सदागतिर्नार्कवातनिवार्णेषु सदीश्वरे ।
सरस्वांस्तु नदे वार्धौ नान्यवद्रसिके स्त्रियाम् ॥
वाणीस्त्रीरत्नवाग्देवीगोनदीषु नदीभिदि ।
समुद्रान्ता तु कार्पासीपृक्का[9]दुरालभासु च ॥

---

१ नरपतावविति कोशान्तरे । २ दो, इति मा. । ३ ख. र्यो ।
४ ख. माते । ५ ख. न्तौ । ६ न्त्यामिति मा. ।
७ र्णां, इति मा. ८ ख. सद्दा । ९ क. स्पृक्का ।

समाहितः समाधिस्थेऽप्युक्तःसिद्धान्त आहिते[1] ।
निर्विवादीकृतेऽपि स्यात्समवर्तौ पुमान्यमे ॥
मनुपत्न्यां सत्यवती तथा व्यासस्य मातरि ।
स्वधास्तुतिर्मखे पुंसि समुदीर्णं समुद्गतम्[2] ॥
समाघातो वधे युद्धे सद्भावान्पण्डिते पुनः[3] ।
सद्भायुक्ते वाच्यलिङ्गः बुद्धे सुभाषितो मतः ॥
सुभाषितं तु सूक्ते स्यात्सूर्यभक्तोऽर्कपूजके ।
[4]बन्धूके च स्त्रियां सूर्यभक्ता स्यादौषधीभिदि ॥
उत्साहे सूचतन्तुः स्यादिति शब्दज्ञसम्मतम् ।
सेनापतिः कार्तिकेये[5]थानीकाधिकृते पुमान् ॥
हस्तिदन्तो महाकन्दे विषाणे करिणोऽपि च ।
हिमारातिर्[6]वीतिहोत्रे तथा किरणमालिनी ॥
हैमवत्यभयास्वर्णक्षीर्योः श्वेतवचोमयोः ।
क्षमापतिर्नरपतौ क्षमावान् शेषबुद्धयोः ॥

॥ इति तचतुर्थम् ॥

॥ अथ तपञ्चमम् ॥

अव्यवहितं संसक्ते स्यादनन्यवृत्तिरेकाग्रे[7] ।
अथगणितं परिभूतेऽपि न्यक्कृतेऽवमानितं गदितम् ॥

---

१ समस्तमन्यत्र । २ ख. द्भृतम् । ३ ख पुमान् ।
४ उत्साह इत्याद्यनन्तरोऽयं मा. पाठः प्रकरणानुरूप्याय प्राग्योजितः ।

अभ्यवहृतं तु गिलितेऽप्यमरावती[1] मतेन्द्रनगरेऽपि।
अङ्गीकृतेऽवलम्बितमश्विनीसुता(व)मरभिषजौ च॥
अपराजिता तु दिग्भिद्यपराजितौषधिभिदि च।
अपराजित ईशान इष्ट्यन्तरे[2] तथाऽजिते गदितः॥
अवलोकितस्तु गदितो निरीक्षिते लोकनाथेऽपि।
अञ्जनावती तु गदिता सुप्रतीकस्य योषिति॥
[3]अब्जिनीपतिरित्युक्तो भानौ च कपिभिद्यपि।
नैरन्तर्येऽनवरतमित्युक्तं शब्दतत्वज्ञैः॥
उररीकृतमङ्गीकृतमात्रेऽपि च वाच्यलिङ्गं तत्[4]।
उपधूपितस्तु मरणासन्नेऽपि परिधूपिते कथितः॥
अस्तासन्ने समयेऽप्युपधूपितं गदन्त्येके।
स्याद्गणाधिपतिः पुंसि शङ्करे च विनायके॥
ज्योतिषाम्पतिरप्युक्तः पुमान् कुमुदिनीपतौ।
तनूनपाद्बृहद्भानौ भानोरपि सुते मतः॥
गिलिते प्रत्यवसितं नृपतौ पृथिवीपतिः।
मूर्धाभिषिक्तोऽभिहितोऽभिषिक्ते क्षत्रियेऽपि च॥
तथा जात्यन्तरे मन्त्रिण्यपि शब्दविदां मतम्[5]।
मूर्धावसिक्तो विप्रेण क्षत्रियायां भवेत्सुतः॥
यादसाम्पतिरम्भोधौ पश्चिमाशापतावपि।
यज्ञोपवीतं गदितं यज्ञसूत्रे नपुंसकम्॥

---

१ ख. तीन्द्रन। २ ऋष्यन्तरे, इति मा.। ३ अब्ज।
४ ख. मात्रवाच्यलिङ्गं तत्, इति पा.। ५ क. तः।

वसन्तदूतश्चूते स्यात्पिकपञ्चमरागयोः ।
वसन्तदूती पाटल्यामतिमुक्ते च योषिति[1] ॥

॥ इति तपञ्चमम् ॥

॥ अथ तषष्ठम् ॥

अर्धपारावतश्चित्रकण्ठे तित्तिरपक्षिणि ।
दाक्षायणीपतिश्चन्द्रे कश्यपेऽपि निगद्यते ॥

॥ इति तषष्ठम् ॥

॥ अथ तसप्तमम् ॥

समुद्रनवनीतं स्यात्पीयूषरजनीशयोः ॥

॥ इति तसप्तमम् ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये तान्तवर्गः ॥

॥ अथ थान्तवर्गः ॥

॥ अथ थैकम् ॥

थं रक्षणे मङ्गले च साध्वसे च नपुंसकम् ।
शिलोच्चये पुमानेव क्वचिच्च भयरक्षके ॥

॥ इति थैकम् ॥

---

१ क. पु. अतिमुक्ते पाटलायामतिमुक्ता मता सतामिति पाठभेदः ।

॥ अथ थद्वितीयम् ॥

मङ्गलार्थेऽथ शब्दः स्यादानन्तर्ये त्वथो ह्यथ ।
अर्थौ पुमान्याचके स्यात्सेवके च विवादिनि ॥
अर्थः प्रकारे विषये वित्तकारणवस्तुषु ।
अभिधेयेऽपि शब्दानां निवृत्तौ च प्रयोजने ॥
आस्थाऽवलम्बनास्थानयत्नापेक्षासु गद्यते ।
इत्थं परिष्कृतार्थे स्यादुत्थ [1]उक्तस्तथोत्थिते ॥
कथा स्यात्तु पुरावृत्ते कथं प्रश्नार्थमव्ययम् ।
कन्था मृन्मयभित्तौ स्यादपि प्रावरणान्तरे[2] ॥
क्रथो देशविशेषेऽपि राजन्यपि मतः क्वचित् ।
क्वाथो द्रवस्य [3]निष्पाकेऽप्यतिदुःखे निगद्यते ॥
कुथः प्रवेणीकुशयोः कोथस्तु मथने मतः ।
नेत्ररोगे च [4]सटिते ग्रन्थस्तु ग्रथने मतः ॥
ग्रन्थो धने च सन्दर्भे द्वात्रिंशद्वर्णनिर्मितौ[5] ।
ग्रन्थिः पर्वणि कौटिल्ये ग्रन्थिपर्णे गदान्तरे ॥
गाथा श्लोके संस्कृतान्यभाषायां [6]गेयवृत्तयोः ।
तथेत्यङ्गीकृतौ तीर्थमध्वरक्षेत्रयोरपि ॥
नारीरजस्युपाये च [7]पात्रोपाध्यायमन्त्रिषु ।
अवतारर्षिजुष्टाम्बुविशेषे च निगद्यते ॥

---

१ उत्थ, इति मा. । २ ख. रः । ३ निपा, इति मा. ।
४ तालव्यादिरिति परे । ५ क. र्णितौ ।
६ गेय, इति मा. । ७ तथो, इति मा. ।

तुत्थं स्यादञ्जनभिदि नीलीसूक्ष्मैलयोः स्त्रियाम् ।
दुस्थस्तु दुर्गते मूर्खे यश्च दुःखेन वर्तते ॥
प्रस्थोऽस्त्रियां मानभेदे पाथो[1]ऽर्केऽग्नौ जलेऽपि च ।
पार्थस्तु ककुभे जिष्णौ पार्थं सत्यवचस्यपि ॥
पृथुर्भूपे कृष्णजीरे वाप्यां[2] पृथुर्महत्यपि ।
प्रोथश्च हयघोणायां कट्यामप्यध्वगे मतः ॥
मन्थः स्याद्द्रवमन्थाननेत्रामयरविष्वपि ।
तत्रैव गदितो विज्ञैर्मथिश्चापि मथोऽपि च ॥
यूथी पुष्पप्रभेदेऽथ यूथं तिर्यक्समूहके ।
तुल्यार्थे तु यथेत्याहुः [3]स्यन्दने वेतसे रथः ॥
तथा पुमानवयवे रथी तु रथसादिनि ।
वीथी पङ्क्तौ गृहाङ्गे च रूपकान्तरवर्त्मनोः ॥
[4]संस्था स्थितौ चरे नाशे व्यक्तिसादृश्ययोरपि ।
सार्थो[5] वणिक्समूहे स्यादपि सङ्घातमात्रके ॥
सिक्थं नील्यां[6] मधुच्छिष्टे सिक्थ ओदनसम्भवे ।

॥ इति थद्वितीयम् ॥

॥ अथ थतृतीयम् ॥

अव्यथो निर्व्यथे[7] सर्पे [8]चारटीपथ्ययोरपि ।
अतिथिर्नृपभेदे स्यादागन्तावतिथिर्मतः ॥

---

१ ख. थे । २ ण्यामिति मा. । ३ क. स्प ।
४ ख. सु । ५ ख. र्था । ६ ख. त्यां ।
७ ख. थः । ८ चर्व, इति मा. ।

अश्वत्थः पिप्पलतरावश्वत्था पूर्णिमातिथौ ।
अन्यथा वैपरीत्ये स्यादपथं कुपथे मतम् ॥

आसन्दी[1] लघुखट्वायां मता[2] शाब्दिकमण्डनैः[3] ।
उन्माथो[4] घातके कूटयन्त्रे चाप्यथ[5] सारथौ ॥

उपस्थः [6]शेफसि क्रोडे मतो मदनमन्दिरे ।
उद्रथः स्यात्ताम्रचूडे रथकीलेऽपि कीर्तितः ॥

कायस्थो[7] जातिभेदे स्यात्कायस्थः परमात्मनि ।
कायस्था तु हरीतक्यां कायस्थं देहसंश्रिते[8] ॥

गोग्रन्थिर्ना करीषे स्याद्गोष्ठे [9]गोजिह्विकौषधौ ।
दमथस्तु दमे [10]दण्डे निशीथो रात्रिमात्रके ॥

अर्धरात्रेऽपि निर्ग्रन्थो नग्ने बालिशनिःस्वयोः ।
प्रत्यर्थी वाच्यलिङ्गः स्याच्छत्रौ च प्रतिवादिनि ॥

मन्मथः कामचिन्तायां कुपित्थे[11] कुसुमायुधे ।
वरूथो[12] रथगुप्तौ स्याद्वरूथं चर्मवेश्मनोः ॥

वमथुः पुंसि वमने हिक्कायां गजसीकरे[13] ।
वयस्थो वाच्यवद्यूनि वयस्था शाल्मलीद्रुमे ॥

ब्राह्मीगडूचीकाकोलीसूक्ष्मैलाऽऽमलकीषु च ।
विदथो[14] योगिकृतिनोर्वैयर्थ्ये[15] वितथं मतम् ॥

---

१ ख. वी । २ ख. तः । ३ ख. लैः ।
४ क. न्मथो । ५ ख. पि च । ६ ख. सेफ ।
७ ख. स्था । ८ ख. तं । ९ ख. गोजिह्व ।
१० ग, इति मा. । ११ ख. थि । १२ क. रुथो ।
१३ शीकरे । १४ तथो, इति मा. । १५ ख. र्थे ।

शमथः सचिवे शान्तौ षड्ग्रन्थस्तु[1] करञ्जके ।
वचायामपि षड्ग्रन्था समर्थोऽपि[2] हितेऽपि च ॥
सम्बन्धार्थेऽपि शक्तेऽपि गदितो वाच्यलिङ्गकः ।
सिद्धार्थो मुनिसिंहे स्यात्सिद्धार्था सितसर्षपे ॥
क्षवथुर्ना क्षुते कासे क्षुण्णार्थः शास्त्रवेत्तरि ।

॥ इति थतृतीयम् ॥

॥ अथ थचतुर्थम् ॥

अनीकस्थो रणगते गजशिक्षाविचक्षणे ।
राजरक्षिणि[3] चिह्ने च वीरमर्दनके[4]ऽपि च ॥
भवेदितिकथा [5]नष्टधर्मेऽपार्थवचस्यपि ।
अश्रद्धेयेऽप्युदरथिः समुद्रे च वियन्मणौ ॥
चतुष्पथं चतुर्मार्गे सङ्गमे ब्राह्मणे पुमान् ।
अथ चित्ररथः [6]सूर्यगन्धर्वान्तरयोरपि ॥
जयद्रथो भूपभेदे कथितो भारतादिषु ।
दशमीस्थो नष्टबीजे स्थविरेऽपि निगद्यते ॥
[7]दीनानाथस्त्वभिज्ञैश्च मूषिकेऽप्यभिधीयते ।
मणिग्रन्थिस्तु मुण्डायां यथार्थे तु यथातथम् ॥
वानप्रस्थो मधुष्ठीले स्यात्तृतीयाश्रमेऽपि च ।

॥ इति थचतुर्थम् ॥

---

१ ख. न्थे तु । २ क. भिह । ३ ख. क्षण । ४ क. को ।
५ नष्टे, इति मा. । ६ सूर्ये, इति मा. । ७ ख. पु. पा. ।

॥ अथ थपञ्चमम् ॥

यद्याचामङ्गलं साम तदप्रतिरथं विदुः ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये थान्तवर्गः ॥

॥ अथ दान्तवर्गः ॥

॥ अथ दैकम् ॥

दुःशब्दो दुष्टवचनो द्रुशब्दस्तु तरावपि ॥

॥ अथ दद्वितीयम् ॥

अब्दः संवत्सरे वारिवाहमुस्तकयोरपि ।
[1]अन्दुर्भूषणभेदे स्यान्निगडे तु मता स्त्रियाम् ॥

अदः स्यादिदमर्थेऽपि स्याददस्त्वदने पुमान् ।
अदः स्यात्प्रथमे त्वेतदर्थे स्यादिदमव्ययम् ॥

कन्दोऽस्त्री [2]स्वरणे धान्यमूले जलधरेऽपि च ।
कुन्दश्चक्रे [3]भ्रमे माध्ये निधिभेदे सुरद्विषि ॥

गदः कृष्णानुजे रोगे गदा स्यादायुधान्तरे ।
गोदा गोदावरीनद्यां गोदा योषिति गद्यते ॥

छदः[4] पलाशे गरुति ग्रन्थिपर्णतमालयोः ।
छन्दो [5]वशेऽप्यभिप्राये वेदे वृत्ते निगद्यते ॥

---

१ क. अन्दूर्दू। २ सूरण इति कोशान्तरे।
३ क्रभ्रमे, इति मा.। ४ ख. गदः। ५ वृत्ते, इति मा.।

छदिः पिधाने छर्दिः स्याद्वमनेऽपि मता स्त्रियाम्।
तुन्दं स्यादुदरे तोदस्तोदने पुंसि गद्यते॥
नदी सरिति शोणादौ ना नन्दा [1]स्यादलिञ्जरे।
गौर्य्यां तिथिविशेषे स्त्री नन्दो[2] गोपान्तरे मतः॥
नन्दिर्हरप्रतीहारे [3]द्यूते भाण्डे वटद्रुमे।
नान्दी तु मङ्गलश्लोके स्त्रियां [4]नादस्तु निस्वने॥
निन्दा स्यादपवादेऽपि कुत्सायामपि योषिति।
पदं शब्दे च वाक्ये[5] च व्यवसायापदेशयोः॥
[6]पादतच्चिह्नयोः स्थानत्राणयोरङ्क[7]वस्तुनोः।
श्लोकपादेऽपि च क्लीबं पुल्लिङ्गः किरणे मतः॥
पादो [8]बुध्ने तुरीयांशे शैलप्रत्यन्तपर्वते।
बिन्दुस्तु दन्तदशने[9] तथा वेदितृविप्रुषोः॥
भ्रुवोर्मध्ये रूपकाव्य[10]कृतौ चापि निगद्यते।
[11]भिदिर्भेदिश्च कुलिशे शब्दवेदिन ऊचिरे[12]॥
भेदो द्वैधे विशेषे स्यादुपजापे विदारणे।
कल्याणशर्मणोर्भद्रं[13] मदो[14] रेतसि गद्यते॥

---

१ ख. स्याल्क। २ ख. दो। ३ गर्दं, इति मा.।
४ ख. नान्द। ५ क. च्ये। ६ क. प। ७ क. रङ्ग।
८ ख. ब्रध्ने। ९ क. लिस्यात्, ख. च्युत्ते स्यात्, इति मा.।
१० कार्थं इति कोषान्तरे। ११ ख. पु. सार्द्धश्लोको नास्ति।
१२ बुधिरे, इति मा.। १३ भैंदं, इति मा.।
१४ मतो, इति मा.।

कस्तूर्यामपि गर्वे च तथा हर्षमदानयोः।
मन्दो मूर्खे [1]त्वतीक्ष्णे च स्वैरे चाभाग्यरोगिणोः॥
अल्पे च त्रिषु पुंसि स्याद्धस्तिजात्यन्तरे शनौ।
मृदुः स्यात्कोमलेऽतीक्ष्णे मेदो धात्वन्तरे पुनः॥
मोदो गणेश्वरभिदि प्रमोदे मोद उच्यते।
जलजन्तुनि यादः स्याद्रदो दन्ते विलेखने॥
वन्दा लतान्तरे प्रोक्ता भिक्षुक्यामपि कीर्तिता।
विदा ज्ञाने च निर्दिष्टा मनीषायां च योषिति॥
वेदः श्रुतौ च [2]वित्तौ च वेदिः पुंसि च पण्डिते।
वेदिरङ्गुलिमुद्रायां स्यात्परिष्कृतभूतले॥
शादस्तु विषभेदे स्याच्छादः कर्दमशष्पयोः।
श्रीदः श्रीमति निर्दिष्टस्तथा पुण्यजनेश्वरे॥
[3]स्यदो जवे निगदितः सादस्तु स्याद्विनाशने।
स्वादुर्मिष्टे मनोज्ञे च गद्यते वाच्यलिङ्गकः॥
सादी तुरङ्गमातङ्गरथारोहेषु चोच्यते।
सूदस्तु व्यञ्जने[4] प्रोक्तस्तथा स्यात्सूपकारके॥
स्वेदस्तु स्वेदने घर्मे ह्रदस्तु स्याज्जलाशये।
[5]हृद् बुक्कचित्तयोः क्लीबं क्षोदः पुंसि रजस्यपि॥

॥ इति दद्वितीयम्॥

---

१ च, इति मा.। २ वृत्ते इति कोशान्तरे। ३ ख. पु. पा.।
४ ख. जने। ५ क. हृतू वृक, ख. हृत्वक्का, इति मा.।

॥ अथ दत्रीयम् ॥

अङ्गदो वालितनये केयूरे तु नपुंसकम् ।
अङ्गदा याम्यदिग्दन्तियोषायां समुदाहृता ॥
अर्बुदः स्यान्मांसकीले दशकोटिषु पर्वते ।
अर्धेन्दुश्चन्द्रखण्डे स्याद्गलहस्तनखाङ्कयोः ॥
अर्धेन्दुः स्यादतिप्रौढस्त्रीगुह्याङ्गुलियोजने ।
[1]आमन्दो वासुदेवे स्यात् [2]खट्वाभेदे च योषिति ॥
आक्रन्दो दारुणरणे मित्रे [3]भ्रातरि रोदने ।
आस्पदं[4] स्यात्पदे कृत्य आमोदो गन्धहर्षयोः ॥
ककुद्वत्ककुदं श्रेष्ठे वृषाङ्गे [5]राजलक्ष्मणि ।
कपर्दः खण्डपरशो[6]र्जटाजूटे वराटके ॥
कर्णान्दुरुत्क्षिप्तिकायां कर्णपाल्यामपि स्त्रियाम् ।
क्रव्यादः स्याद्राक्षसवन्मांसाशिन्यभिधेयवत् ॥
करदो जितभूपाले करदः[7] करदातरि ।
कामदा स्यात्कामधेनौ वाच्यवत्कामदातरि ॥
कुमुदं कैरवे रक्तपद्मे स्त्री कुम्भिकौषधे ।
[8]गाम्भार्यामपि दिङ्नागे नागे शाखामृगान्तरे ॥
कुसीदं जीवने वृद्ध्या कुसीदस्तु कुसीदिके[9] ।
सत्कृत्यालङ्कृतां कन्यां यो ददाति स कूकुदः ॥

---

१ क. ञ । २ अड्डा, इति मा. । ३ त्रा, इति मा. ।
४ ख. स्पन्दः । ५ क. राज्य । ६ र्गौ, इति मा. ।
७ ख. दा । ८ गम्भार्यामिति मा. । ९ दके, इति मा. ।

कौमुद्युत्सवभेदे स्याच्चन्द्रिकायां च कौमुदी।
कौमुदः कार्तिकेये स्याच्छरदो विषदातरि॥

गोविन्दः स्याद्वासुदेवे गवाध्यक्षे च गोष्पतौ।
गोष्पदं गोपदश्वभ्रे गवां च गतिगोचरे॥

गोनर्दमपि कैवर्त्तीमुस्तके[1] पुंसि सारसे[2]।
जलदो मुस्तके मेघे जीवदो वैद्यविद्विषोः॥

तोयदो [3]मुस्तके मेघ [4]आज्ये तु स्यान्नपुंसकम्।
तोषदं तु घृते प्रोक्तं तोषदस्तुष्टिकर्तरि॥

दारदो विषभेदे स्यात्पारदे हिङ्गुलेऽपि च।
दायदस्तु सपिण्डे स्याद्दायादस्तनयेऽपि च॥

धनदस्तु कुबेरे स्याद्धनदातरि च स्मृतः।
नर्मदः केलिसचिवे स्त्रियां तु सरिदन्तरे॥

कामिन्यां, नलदं पुष्परसमांसी[5]जलेष्वपि।
निर्वादो लोकवादेऽपि तथाच परिनिष्ठिते॥

[6]निष्यन्दः स्यात्स्वेदजले निःष्यन्दः स्यन्दवर्जिते।
निर्वेदः स्यादुपरतौ निर्मदो मदवर्जिते॥

निषादः[7] स्यात्तु चाण्डाले स्वरभेदे च धीवरे।
प्रमदा स्यात्तु योषायां मत्तसम्मदयोरपि[8]॥

प्रसादोऽनुग्रहे [9]काव्यप्राणस्वास्थ्यप्रसक्तिषु।
प्रमादोऽनवधानेऽपि प्रवादो जनभाषणे॥

---

१ ख. मस्तके। २ ख. क। ३ ख. म।
४ घे राज्ये, इति मा.। ५ ख. सि। ६ ख. पु. पा.।
७ ख. दं। ८ पुंसीति शेषः। ९ काव्यगुण इत्यपरे।

प्रणादस्तारशब्दे स्यात्तथैव श्रवणामये ।
प्रह्लादः [1]प्रणदे दैत्ये [2]निध्वानेऽपि निगद्यते ॥

प्रासादो देवनृपतिगेहेऽथ वरदा स्त्रियाम् ।
कन्यायां वाच्यलिङ्गस्तु प्रसन्नेऽपि समर्धके[3] ॥

[4]माकन्दः सहकारे स्त्री धाचीनगरभेदयोः ।
मुकुन्दो निधिभिद्विष्णुरत्नभेदेषु कुन्दुरौ ॥

मेनादस्तु भवेत्केकि[5]मार्जारच्छागलेषु च ।
विशदः पाण्डुरे[6] व्यक्ते [7]विवादः संशयोक्तिषु ॥

शारदोऽब्दे शरज्जातनूतनाप्रतिभेषु च ।
शरद्वच्छारदा[8]ऽपि स्यान्नियता जलदात्यये ॥

अथ स्याच्छारदा[9] तोयपिप्पलीसप्तपर्णयोः ।
षड्बिन्दुः पुण्डरीकाक्षे [10]कीटभेदे मतः पुमान् ॥

सम्भेदः स्फुटने प्रोक्तः सम्भेदः सिन्धुसङ्गमे ।
सुनन्देन्दुमतीधाव्योः सुनन्दा रोचनोमयोः ॥

॥ इति दृतीयम् ॥

॥ अथ दचतुर्थम् ॥

अष्टापदं च कनके सारीणां फलकेऽपि च ।
अष्टापदश्च [11]सरभे चन्द्रमल्यां च मर्कटे ॥

---

१ ख. प्रा । २ क. निर्ध्वा । ३ ख. र्थके ।
४ ख. ना । ५ मार्जरिकुलगेषु इति मा. ।
६ ख. गडुरे । ७ क. निना । ८ ख. त्सरसा ।
९ दौ, इति मा. । १० ख. क्रीडा । ११ अन्यच्च तालव्यादिः ।

निन्दायामपवादः स्यादाज्ञाविस्रम्भयोरपि ।
[१]अभिस्यन्दोऽक्षिरोगे स्यादभिवृद्धौ तथाऽऽस्रवे[२] ॥

अभिमर्दः सम्परायेऽप्यवमर्दे च गद्यते ।
महोत्पलेऽरविन्दं स्यादिरिमेदो[३] महीरुहे ॥

उपच्छन्दः प्रार्थनायां गदितस्तत्त्ववेदिभिः ।
तत्काले स्यादेकपदं पदव्यामेकपद्यपि ॥

कटुकन्दस्तु शिग्रौ स्याच्छृङ्गवेररसोनयोः ।
[४]कुरुविन्दो व्रीहिभेदे मुस्ताकुल्माषयोरपि ॥

हिङ्गुले पद्मरागे च मुकुरे च समीरितः[५] ।
अथ कोकनदं रक्तकुमुदे रक्तपङ्कजे ॥

चतुष्पदी तु पद्ये ना पशौ स्त्रीकरणान्तरे ।
भवेज्जनपदो जानपदोऽपि जनदेशयोः ॥

तमोनुदो रवौ वह्नौ तथैव च निशाकरे ।
परिवादः कलङ्के स्याद्वीणावादनवस्तुनि ॥

प्रियंवदः खेचरे स्यात्प्रियवादिनि वाच्यवत् ।
पीठमर्दोऽतिधृष्टे[६] स्यान्नाट्योक्तौ नायकप्रिये ॥

पुटभेदो नदीवक्रे[७] पत्तनातोद्ययोरपि ।
महानादो [८]वर्षुकाब्दे वारणेऽथ महास्वने ॥

---

१ अभिनिविभ्यःस्यन्दतेः षत्वविकल्पादमूर्धन्योऽत्र ।

२ दन्त्यमध्य इत्येके । ३ क. दा ।

४ कुरु, इति मा. । ५ क्लीबे, इति शेषः ।

६ ख. ष्टो । ७ क. क्रो । ८ ख. वर्ष ।

मकरन्दः पुष्परसे मरन्दवदुदीरितः ।
मुचुकुन्दो वृक्षभेदे मुनिदैत्यविशेषयोः[१] ॥
[२]मेलानन्दो मसिमणौ गदितः शब्दपारगैः ।
मेघनाद[३]स्त्वपान्नाथे दशास्यतनयेऽपि च ॥
तथौषधिप्रभेदे च मिथ्यावादो निरर्थके ।
रसवादो धातुवादे रक्तपादः खगान्तरे ॥
विशारदोऽतिधिषणे धृष्टे चापि निगद्यते ।
मतं विष्णुपदं व्योम्नि क्षीरोदे चाप्यथ स्त्रियाम् ॥
जाह्नव्यां रविसङ्क्रान्तिभेदे च परिकीर्त्यते ।
[४]शशबिन्दुर्वासुदेवे तथा भूपान्तरेऽपि च ॥
शतानन्दो मुनेर्भेदे देवकीनन्दनेऽपि च ।
शतह्रदा त्विन्द्रवज्रे सौदामिन्यां च गद्यते ॥
समर्यादस्तु मर्यादासहिते च समीपगे ।
स्वर्णच्छदस्तु गरुडे वृक्षे सप्तच्छदः क्वचित् ॥

॥ इति दचतुर्थम् ॥

॥ अथ दपञ्चमम् ॥

रक्तपारदमित्याहुर्हिङ्गुले[५] शब्दवेदिनः ।
सहस्रपादः कारुण्डे[६] मार्तण्डे यज्ञपूरुषे ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये दान्तवर्गः ॥

---

१ मान्धातृतनयेऽपि चेति केचित् ।
२ मेलानन्दा इति कोशान्तरे ।
३ ख. थ ।
४ क. शक ।
५ क. ठे ।
६ कारण्डे, इत्यपि कोशान्तरे ।

॥ अथ धान्तवर्गः ॥

॥ अथ धद्वितीयम् ॥

अर्धं समांशे खण्डे चाप्यब्धिः सरसि वारिधौ ।
अन्धश्चक्षुर्विहीने स्यादन्धं तु तिमिरे मतम् ॥
अधस्तलप्रदेशे[१] स्यादद्धा[२] स्यान्निश्चयेऽव्ययम् ।
आधिः पुमांश्चित्तपीडाप्रत्याशाबन्धकेषु च ॥
व्यसने चाप्यधिष्ठानेऽपीद्धमातप[३]दीप्तयोः ।
ऋद्धं[४] सम्पन्नधान्ये च सुसमृद्धेऽपि वाच्यवत् ॥
ऋद्धिः स्त्रियां समृद्धौ स्यादपि स्यादौषधीभिदि ।
एधमाहुस्तथा काष्ठ एधः क्लीबे च तद्विदः[५] ॥
गन्धो गन्धक आमोदे लेशे [६]सम्बन्धिगर्वयोः ।
गन्धः श्लाघ्ये च हिंसायामुत्ताने गाधमित्यपि ? ॥
गोधा तले निहाकायां दग्धं [७]प्लुष्टेऽन्यलिङ्गकम् ।
दग्धा स्थितार्कदिशि तु दधि क्षीरोत्तरस्थितौ ॥
श्रीवासवासयो[८]श्चापि दिग्धो बाणे विषान्विते ।
दुग्धं प्रपूरिते क्षीरे दुग्धी क्षीरावि[९]कौषधौ ॥
दोग्धा गोपालके वत्से कवौ वत्सोपजीविनि[१०] ।
नद्धो बद्धे तथोद्वृत्ते बन्धस्त्वाधौ[११] च बन्धने ॥

---

१ ख. भेदे । २ क. दाद्धा । ३ क. दा ।
४ इद्धमिति मा. । ५ तद्विदः क्लीबमेधसा, इति मा. ।
६ सम्बन्ध, इति कोशान्तरे । ७ क. दष्ट, ख. पृष्ठे, इति मा. ।
८ वाससोरिति मा. । ९ ख. धि ।
१० अर्थोपजीविनि, इति परे । ११ ख. दौ ।

बाधा दुःखे निषेधे च बुधो[1] ज्ञे पण्डितेऽपि च ।
बुद्धो जिने[2] लब्धवर्णे बुधिते त्वन्यलिङ्गवत् ॥
बोधिः समाधिभेदे च तथा पिप्पलभूरुहे ।
मधु मद्ये पुष्परसे क्षौद्रे ना तु मधुद्रुमे ॥
वसन्तचैत्रदैत्येषु जीवन्त्यामपि योषिति ।
मिद्धं [3]चित्ताभिसङ्कल्पे मतमालस्यनिद्रयोः ॥
मुग्धः स्यात्सुन्दरे मूढे, क्रतौ मेधा मतौ स्त्रियाम् ।
राधा विशाखाऽऽमलकीविष्णुक्रान्तासु मासि ना ॥
धन्विनां चित्रभेदे च स्याद्गोपीविद्युतोः स्त्रियाम् ।
राद्धं समृद्धे लुब्धस्तु स्याद्व्याधाकाङ्क्षिणोरपि ॥
लब्धं प्राप्ते वधूर्भार्यास्नुषापृक्काऽङ्गनासु च ।
शटीनवोढयोस्तद्वत्स्त्रियां स्यात्सारिवौषधौ ॥
व्याधिः कुष्ठे च रोगे[4] च व्याधो मृगयुदुष्टयोः ।
विधुर्ना चन्द्रकर्पूरविष्णुष्वपि विधिः पुनः ॥
काले विधाने नियतौ तथैव परमेष्ठिनि ।
विधा गजान्न ऋद्धौ च प्रकारे [5]वेतने विधौ ॥
वृद्धो जीर्णे प्रवृद्धे ज्ञे त्रिषु क्लीबं तु शैलजे ।
वृद्धिः स्याद्वर्धने योगविशेषेऽप्यौषधान्तरे ॥
कालान्तरे चाप्युदये समृद्धावपि योषिति ।
श्रद्धाऽऽदरे[6] च काङ्क्षायां श्राद्धः श्रद्धान्विते त्रिषु ॥

---

१ क. धे। २ क. नो। ३ ख. चिन्ता।
४ ख. ष्ठेऽङ्गरोगे। ५ रेच, इति मा.। ६ ख. घरे।

हव्यकव्यविधौ क्लीबं शुद्धं तु त्रिषु केवले ।
पवित्रेऽपि च निर्दोषे सन्धा[१] स्थितिप्रतिज्ञयोः[२] ॥
स्पर्द्धा [३]सङ्घर्षणे साम्ये[४] तथा क्रमसमुन्नतौ ।
सन्धिभेदे सुरङ्गायां भागसङ्घट्टने[५]ऽपि च ॥
रूपकाणां मुखाद्यङ्गेऽप्यवकाशेऽपि कीर्तितः ।
स्कन्धः स्यान्नृपतावंशे सम्परायसमूहयोः ॥
काये तरुप्रकाण्डे च [६]भद्रादौ छन्दसो[७] भिदि ।
साधुर्वार्धुषिके चारौ सज्जने चाभिधेयवत् ॥
सिद्धं स्यात्त्रिषु निष्पन्ने पुमान् व्यासादियोगयोः ।
स्निग्धं त्रिषु स्नेहयुते चिक्कणेऽपि निगद्यते ॥
सिन्धुर्वमथुदेशाब्धिनदेषु सरिति स्त्रियाम् ।
सिद्धिः स्त्री योगनिष्पत्योरणिमादिषु [८]चेष्यते ॥
सुधाऽमृते [९]स्नुहीमूर्वालेपगाङ्गेष्टिकासु[१०] च ।
क्षुधा तु स्याद्बुभुक्षायामिच्छायां च मता क्वचित् ॥

॥ इति धद्वितीयम् ॥

॥ अथ धतृतीयम् ॥

अवधिः सीम्नि काले स्यादवधाने बिले पुमान् ।
[११]समेऽशकेस्यादर्धार्धमबद्धं स्यादनर्थके ॥

---

१ न्ध्या, इति मा. । २ भेदयोरिति मा. ।
३ संहर्षणे, इति विश्वः । ४ त्मो, इति मा. ।
५ ख. ट्टने । ६ भ्राचा, इति मा. ।
७ ख. सां । ८ ख. चोच्य । ९ स्नुहीदू, इति मा. ।
१० मञ्जेष्टिकासु, इति मा. । ११ ख. पु. पाठः ।

अगाधमतलस्पर्शे त्रिषु श्वभ्रे नपुंसकम् ।
आनद्धं स्याद्बद्धमात्रे तथैव मुरजादिके ॥

आविद्धं वाच्यवज्ज्ञेयं कुटिले च पराहते ।
आबन्धो दृढबन्धे स्यात्प्रेमालङ्कारयोरपि ॥

[१]उत्सेधस्तूच्छ्रये काये क्लीबं [२]संहननेऽपि च ।
उपाधिर्धर्मचिन्तायां [३]विभवेऽपि विशेषणे ॥

कुटुम्बव्यापृतेऽपि स्यादुपधिर्व्याजचक्रयोः[४] ।
कबन्धोऽस्त्री क्रियायुक्तेऽप्यपमूर्धकलेवरे ॥

क्लीबं जले पुंस्युदरे राहुरक्षोविशेषयोः ।
दुर्विधस्तु खलेऽपि स्याद्दुर्गते वाच्यलिङ्गकः ॥

न्यग्रोधो व्यामवटयोः स्त्रियां शम्युपचित्रयोः ।
मोहनाख्यौषधे चापि निरोधो नाशरोधयोः ॥

निषधः कठिने देशे तद्राजेऽपि नगान्तरे ।
परिधिर्यज्ञियतरुशाखायामुपसूर्यके ॥

प्रसिद्धो भूषिते ख्याते[५] प्रणिधिर्ना चरेऽर्थने[६] ।
मगधः स्याद्देशभेदे वाच्यवन्मगधोद्भवे ॥

मागधी तु कणायूथ्योः[७] पुंसि जीरकबन्दिनोः[८] ।
तथा वैश्यात्क्षत्रियाजे विबुधो ज्ञे सुरेऽपि च ॥

---

१ उच्छेदस्तु, इति मा. । २ ख. संनद्ध ।
३ कैतवे, इति परे । ४ र्व्याधिचक्रयोरिति मा. ।
५ क. तो । ६ खले, इति मा ।
७ ख. थ्योः । ८ क. न्धिनोः ।

वीवधो विवधश्चोभौ पर्याहारेऽध्वभारयोः[1] ।
विस्रब्धो[2]ऽनुत्कटेऽपि स्याद्गाढविश्वस्तयोरपि[3] ॥

सन्नद्धो वर्मिते व्यूढे सम्बाधः सङ्कटे भगे[4] ।
सन्निधिस्तु पुमान्सन्निधानेऽपीन्द्रियगोचरे ॥

संसिद्धिः प्रकृतौ सिद्धौ [5]मदोग्रायां स्त्रियामपि ।
संरोधो[6] रोधने क्षेपे समाधिर्ना समर्थने ॥

ध्याने वैरस्य[7] नियमे काव्यस्य च गुणान्तरे ।
सुगन्धिः स्यादिष्टगन्धे त्रिषु [8]क्षीरे नपुंसकम् ॥

॥ इति धतृतीयम् ॥

॥ अथ धचतुर्थम् ॥

अवरोधो निरोधे स्याच्छुद्धान्ते राजवेश्मनि ।
[9]अवष्टब्धोऽविदूरे स्यादाक्रान्ते चाविलम्बिते ॥

स्यादनिरुद्ध उषाया नाथे [10]चानर्गले चापि ।
हिक्कायानुबन्धी तृष्णायामपि योषिति ख्याता ॥

[11]दोषोत्पादेऽनुबन्धः स्यात्प्रकृत्यादेर्विनश्वरे ।
मुख्यानुयायिनि शिशौ [12]प्रवृत्तस्यानुवर्तने ॥

---

१ ख. पु. राध्वभारिणोः । २ तालव्यमध्योऽपि कोशान्तरे ।
३ श्वासयोरपि, इति मा. । ४ टोरगे, इति मा. ।
५ ख. मे । ६ ख. धे । ७ ख. खरस्य । नीवाके, इत्यन्ये ।
८ वालुके, इति मेदिनी । ९ क. अवि । १० ख. ना ।
११ अनुबन्धः प्रकृत्यादेर्दोषोत्पादे विनश्वरे, इति मा. । १२ ख. प्रवर्त ।

अधिकर्द्धिः समृद्धे स्याद्मितर्द्धिश्च भण्यते ।
आशाबन्धः समाश्वासे भवेन्मर्कटवासके ॥

इक्षुगन्धा कोकिलाक्षे क्रोष्ट्र्यां [१]काशे च गोक्षुरे ।
इष्टगन्धः सुगन्धौ[२] स्यादपि क्लीबं तु वालुके ॥

उपलब्धि[३]र्मतौ प्राप्तौ ज्ञानानुभवयोरपि ।
[४]उग्रगन्धाऽजमोदायां वचायां [५]छिक्किकौषधौ ॥

कालस्कन्धः स्यात्तमाले तिन्दुके जीवकद्रुमे ।
तीक्ष्णगन्धा वचायां स्याच्छिग्रुराजिकयोरपि ॥

तृणगोधा चित्रकोले [६]कृकलासेऽपि गद्यते ।
परिव्याधो वेतसे स्यात्तथैव च द्रुमोत्पले ॥

ब्रह्मबन्धुरधिक्षिप्ते[७] निर्देशे च द्विजन्मनः ।
महौषधं तु शुण्ठ्यां स्याद्विषायां लशुनेऽपि च ॥

विप्रबन्धुर्मुनिभिदि श्रुतबधुस्तथैव च[८] ।
समुन्नद्धः समुद्भूते पण्डितम्मन्यगर्विते ॥

॥ इति धचतुर्थम् ॥

॥ अथ धपञ्चमम् ॥

योजनगन्धा कस्तूर्यां सीतायां व्यासमातरि ।
सहस्रवेधि क्लीबं स्याद्रामठे नाऽम्लवेतसे ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये धान्तवर्गः ॥

---

१ को, इति मा. । २ ख. न्धे । ३ ख. ब्धौ ।
४ ख. पु. सार्धश्लोको नास्ति । ५ चि, इति मा. ।
६ ख. कु । ७ क्षेपे, इति मा. । ८ ख निर्दिष्टः, इति मा. ।

॥ अथ नान्तवर्गः ॥

॥ अथ नैकम् ॥

न नो निषेधे गदितो ना नरेऽपि प्रकीर्तितः ।

॥ अथ नद्वितीयम् ॥

अग्निर्वह्नौ चित्रके चाप्यनः शकटमातरि ।
अन्नं भक्ते च भुक्ते स्यादिनः पत्यौ नृपार्कयोः ॥

उन्नं क्लिन्ने[१] च सुरते तूनं[२] हीने रणोद्यमे ।
एनः पापे च दुःखे च क्लिन्नं तु स्याज्जलाप्लुते ॥

कृत्स्नं सर्वाम्बुकुक्षिषु त्वाहुर्गानं तु गायने ।
ग्लानं म्लाने मतं गानं गीतौ चापि निरूपितम् ॥

घनः सान्द्रे दृढे मेघे[३] विस्तारे लोहमुद्गरे ।
घनं तु कांस्यतालादिवाद्यमध्यमनृत्ययोः ॥

चिह्नं ध्वजे पताकायां चीनो देशान्तरे मतः ।
तथा मृगान्तरे तन्तुव्रीहिभेदेंऽशुकान्तरे ॥

छन्नं तु छादिते वाच्यलिङ्गं क्लीबे रहस्यपि ।
छिन्ना गडूच्यां पुंश्चल्यां [४]छिन्नं कृत्ते त्रिलिङ्गकम् ॥

जनो लोकान्तरे लोके पामरे चाभिधीयते ।
जनी सीमन्तिनीवध्वोरुत्पत्तावौ[५]षधीभिदि ॥

[६]जह्नुः स्यात्पुंसि राजर्षिभेदे च मधुसूदने ।
जनुर्जन्मन्यपि जनिस्तदर्थैव निगद्यते ॥

---

१ क. क्लीबे । २ ख. नो । ३ दीर्घे, इति मा. ।
४ क. कृ । ५ ग्राग्नौ, इति मा. । ६ ख. नि ।

[1]ज्यानिर्हानौ तटिन्यां च जिनोऽर्हति च जित्वरे ।
अतिदृब्धे च बुद्धे च ज्योत्स्ना चन्द्रातपे मता ॥
ज्योत्स्ना[2] पटोलिकायां च ज्योत्स्ना शुक्लविभावरी[3] ।
शुक्लपक्षनिशि ज्योत्स्नी ज्ञानं तत्त्वार्थनिश्चये ॥
ज्ञानी तु पुंसि दैवज्ञे ज्ञानयुक्तेऽन्यलिङ्गकः ।
तनुः कृशेऽल्पे विरले तनुः काये त्वचि स्त्रियाम् ॥
तानं प्रताने गीते च दानं गजमदे मतम् ।
तथा त्यागेऽप्यभिहितं पालनच्छेदशुद्धिषु ॥
दानुर्दातरि विक्रान्ते दीना मूषकयोषिति ।
दानुः स्त्रियां दनुरिव मता दानवमातरि ॥
दीनं च दुर्गते भीते दिनं त्वहनि न स्त्रियाम् ।
दूनं तु दुःखसम्पन्ने [4]दृग्घ्नं दृग्विहते मतम् ॥
द्युम्नं पराक्रमे वित्ते धनं वित्ते च गोधने ।
धनुः पुमान् [5]प्रियालद्रौ राशिभेदे शरासने ॥
ध्वनिः शब्दे तथा ध्वानः कथितः शब्दवेदिभिः ।
धाना तु स्याद्भृष्टयवे [6]धन्याकेऽभिनवोद्भिदि ॥
धान्यं तु बीजमात्रे स्याद्धुनी नद्यां नदे पुमान् ।
धेनुर्गवि प्रसूतायां नग्नः क्षपणबन्दिनोः ॥
विवाससि स्यूतवस्त्रे नग्नः कच्छविवर्जिते ।
नानाऽव्ययमनेकार्थे भूतं त्वभिनवे मतम् ॥

---

१ ख. जाति ।
२ ज्योत्स्नौ, इति कोशान्तरे ।
३ गयोरिति मा. ।
४ ख. दुघ्नं दूडनाशने मतम् ।
५ ख. पि ।
६ धान्याक इति परे ।

नुन्नः सम्प्रेरिते नूनं निश्चयार्थेऽव्ययं मतम्।
न्यूनं गर्ह्योनयोः पानं पीतिभाजनरक्षणे॥

पीनस्तु परिपुष्टे स्यात्फेनी [1]भक्ष्यान्तरे मता।
फेनः स्यादपि डिण्डीरे फेन्यऽपि स्यात्सरित्यतौ॥

ब्रध्नो[2] दीनमणावुक्तस्तेजस्विन्यपि कुत्रचित्[3]।
बुध्नो मूले निगदितो भग्नो भिन्ने पराजिते॥

भानुर्ना किरणे सूर्ये भिन्नः स्यात्त्रिषु दारिते।
सङ्गतेऽ[4]न्यत्र फुल्ले च भुग्नं तु स्यात्प्रमोटिते[5]॥

मग्नं निमग्ने मानस्तु ग्रहे[6] चित्तोन्नतावपि।
क्लीबं प्रमाणे प्रस्थादौ मीनो राश्यन्तरे झषे॥

मुनिः पुंसि वसिष्ठादौ वङ्गसेनतरौ जिने।
मृत्स्ना [7]मृत्स्नातुवर्योः स्त्री मेना हिमगिरेः स्त्रियाम्॥

मौनं वाङ्नियमे यत्नो व्यापारेऽप्यथ वाहने।
गमनेऽपि च[8] यानं स्याद्योनिः स्त्रीपुंसयोरपि॥

स्यादाकरे च जनने स्त्रीणां च स्मरमन्दिरे।
रत्नं स्वजातिश्रेष्ठे स्यान्मणावपि नपुंसकम्॥

बद्धमुष्टिकरे रत्निः [9]निष्कनिष्ठे त्वरत्निवत्।
रास्ना तु स्याद्भुजङ्गाक्ष्यामेलापर्ण्यामपि स्त्रियाम्॥

---

१ ख. प। २ क. धो। ३ ख. पु. अयं पादः।
४ त्यन्त, इति मा.। ५ ख. दिते। ६ ख. ह्व।
७ क. म्टत्स्ना। ८ क. प्यथ।
९ क. कनिष्ठे त्वरत्निवत्, ख. निकनिष्ठेऽथ रत्निवदिति मा.।

लग्नं सक्ते लज्जिते च तथा राश्युदयेऽपि च ।
लीनं विलयने गुप्तौ [1]लूनं छिन्नेऽपि वाच्यवत् ॥
वनं नीरे कानने च वह्निरग्नौ च चित्रके[2] ।
वन्या वनसमूहे स्याद्वनी चापि निगद्यते ॥
वस्नं[3] स्याद्वेतने मूल्ये वसनद्रव्ययोरपि ।
वानं शुष्कफले शुष्के कटे सीवनकर्मणि ॥
विन्नं ज्ञाते स्थिते[4] लब्धे शोनोऽजगरमूर्खयोः ।
श्येनः खगे पाण्डुरे च स्वप्नः स्वापे च दर्शने ॥
प्रसुप्तस्य च विज्ञाने सानुः प्रस्थे वनेऽपि च ।
स्थानं स्थितौ च सादृश्ये सन्निवेशावकाशयोः ॥
स्त्यानं[5] स्निग्धे प्रतिध्वाने घनत्वालस्ययोरपि ।
स्नानीयेऽभिषवे[6] स्नानं सूनं प्रसवपुष्पयोः ॥
सूना पुत्र्यां वधस्थानगलशुण्डिकयोरपि ।
सूनुः पुत्रेऽनुजेऽर्के ना स्योनः[7] किरणसूर्ययोः ॥
हनुर्हट्टविलासिन्यां कपोलावयवे गदे ।
हनुः प्रहरणे मृत्यौ हीनं गर्ह्योनयोस्त्रिषु ॥
हानिः क्षये स्त्रियां हूनो देशे [8]जात्यन्तरे मतः ।

॥ इति नद्वितीयम् ॥

---

१ क. वू; ख. नू, इति मा. । २ क्रके । ३ क. स्त्रं ।
४ क. तं । ५ ख. स्नानं । ६ ख. ये ।
७ स्यून इत्यपि क्वचित् । ८ क. जात्य ।

॥ अथ नत्रतीयम् ॥

अवनं रक्षणे प्रीतावपानो गुदमारुते ।
अञ्जनं कज्जले चाक्तौ[1] सौवीरे च रसाञ्जने ॥
अञ्जना वानरीभेदेऽप्यञ्जनो दिग्गजे मतः ।
अञ्जनी लेप्यनार्यां चाप्यथ स्यादयनं पथि ॥
भानोरुदग्दक्षिणाशागमने चापि गद्यते ।
असनो जीवकतरा असनं क्षेपणे मतम् ॥
अङ्गनं प्राङ्गणे[2] याने[3] कामिन्यामपि चाङ्गना ।
अङ्कनं[4] चिह्नकरणेऽप्यधुना साम्प्रतं मतम् ॥
अर्जुनः ककुभे पार्थे कार्त्तवीर्यमयूरयोः ।
मातुरेकसुते चापि धवले स्यात्तुवाच्यवत् ॥
नेत्ररोगे तृणे क्लीबं गवि स्यात्त्वर्जुनी स्त्रियाम् ।
कुट्टन्यां[5] बाहुदानद्यामुषायामपि योषिति ॥
महासहायामम्लानो निर्मलेऽपि च वाच्यवत् ।
[6]अर्शोघ्नी तालमूल्यां स्त्री त्वर्शोघ्नः [7]सूरणे पुमान् ॥
असिक्नी स्यादवृद्धान्तःपुरप्रेष्यानदीभिदोः ।
अशनिस्तु पुमान् खड्गे चञ्चलायां च योषिति ॥
अरत्निर्ना सप्रकोष्ठतताङ्गुलिकरेऽपि च ।
कफोणावजिनं चर्ममात्रेऽपि च नपुंसकम् ॥

---

१ क. क्तौ । २ ख. ने । ३ ख. मार्गे ।
४ ङ्कनं । ५ कुट्टिन्यामित्यपि क्वचित् ।
६ अर्षो इति मा. । ७ तालव्यादिरन्यत्र ।

[1]अटनी धनुषः कोटावंशुमान्युमणावपि[2] ।
आसनं द्विरदस्कन्धे[3] पीठे यात्रानिवर्तने ॥
आसनी विपणौ स्थित्यामासनो ना द्रुजीवके ।
आपन्नः प्राप्तविपदि प्राप्ते चाप्यन्यलिङ्गकः ॥
आदानं ग्रहणेऽपि स्यादलङ्कारेऽपि वाजिनः ।
[4]आध्यानमुदरापूरे त्वालानं गजबन्धने ॥
[5]आकारणे स्यादाह्वानं स्पर्द्धयाऽऽकारणेऽपि च ।
[6]आयुष्मान्योगभेदे स्या[7]च्चिरजीविनि वाच्यवत् ॥
उत्तानमगभीरे स्यादूर्ध्वास्यशयितेऽपि च ।
उत्थानमुद्यमे[8] तन्त्रे पौरुषे पुस्तके रणे[9] ॥
उद्यानं स्यान्निःसरणे वनभेदे प्रयोजने ।
उदानस्तूदरावर्ते वायुभेदे भुजङ्गमे ॥
उड्डानमुन्नते चुल्यामुच्छूनं स्यात्प्रफुल्लिते ।
[10]ओदनं न स्त्रियां भक्ते बलायामोदनी स्त्रियाम् ॥
कमनः कामुकेऽनङ्गेऽभिरूपेऽशोकपादपे ।
कम्पनः पवने कम्पे कम्प्रे स्यादभिधेयवत् ॥
कठिनं निष्ठुरे स्थाल्यां स्तब्धेऽपि त्रिषु वाच्यवत् ।
कठिनी [11]खटिकायां स्यात्कठिना शर्कराभिदि ॥

---

१ ख. पु. पा. । २ टौ पश्रुमान्द्युमणावपि, इति मा., अयं नचतुर्थे न्याय्यः ।
३ क. न्ध । ४ क. ध्मात । ५ आह्वानं प्राकारणे स्यादिति मा. ।
६ ख. पु. पा । ७ त्पिष्ट, इति मा. ।
८ ते, इति मा. । ९ क. केष्वपि ।
१० ख. अर्द । ११ कठिकायामिति मा. ।

क्रन्दनं रोदनेऽपि स्यादाह्वानेऽपि नपुंसकम् ।
कर्त्तनं न द्वयोश्छेदे नारीणां सूत्रनिर्मितौ ॥
कदनं मर्दने[1] पापेऽप्यथ स्यात्कल्पना स्त्रियाम् ।
करिणः सज्जतायां स्त्री क्लीबं क्लृप्तौ[2] च कल्पने ॥
काञ्चनश्चम्पके नागकेसरे मातुलद्रुमे ।
[3]काञ्चनारोदुम्बरयोर्हरिद्रायां च काञ्चनी ॥
क्लीबेऽब्जकेसरे हेम्नि कामिनी भीरुवन्द्ययोः ।
कानीनः कन्यकाजाततनये व्यासकर्णयोः ॥
काननं विपिने [4]गेहे परमेष्ठिमुखेऽपि च ।
काकिनी पणपादेऽपि[5] मानपादवराटके ॥
कुन्नानं[6] स्यात्काचपात्रे तथा मृद्भाजनान्तरे ।
कुहना दम्भचर्यायामीर्ष्यालौ कुहनो मतः ॥
केतनं तु गृहे केतौ कृत्ये चापि निमन्त्रणे ।
कौलीनं पक्षिणां युद्धे कौलीनं गुह्यजन्ययोः ॥
कुकर्मणि कुलीनत्वे, कौपीनं चौरगुह्ययोः ।
कौपीनं स्यादकार्येऽपि खलिनी खलमेलके ॥
खलीनमश्वावरणे मुखगे लोहनिर्मिते ।
ताडपत्र्यां च खलिनी खञ्जनः खञ्जरीटके ॥
स्त्रियां स्यादपि सर्षप्यां[7] गतौ स्यादपि खञ्जनम् ।
गर्जनं निनदे कोपे गहनं कलिले वने ॥

---

१ कर्द्दमे, इति मा. । २ क. क्लामे । ३ लान्तोऽपि ।
४ मो, इति मा. । ५ क. परोद ।
६ ख. लं । ७ ख. पिंगण्या ।

तथैव गह्वरे दुःखेऽप्यथोत्साहे प्रकाशने ।
सूचनेऽपि च हिंसायां गन्धनं समुदाहृतम् ॥
ग्रामीणो[1] ग्रामसम्भूते ग्रामीणः शुनि वायसे[2] ।
गृञ्जनं विषसम्पृक्तपशुमांसे रसोनके ॥
गोस्तनो हारभेदे स्यात्तथा धेनुपयोधरे ।
द्राक्षायां तु स्त्रियां क्लीबे गोपनं स्यादपह्नवे ॥
घट्टना चलनाऽऽवृत्त्योश्चन्दनं मलयोद्भवे ।
चन्दना [3]कालिभेदे स्याच्चन्दना[4] तु नदीभिदि ॥
चलनं भ्रमणे कम्पे कम्प्रे स्याद्वाच्यलिङ्गकम् ।
चलनी वस्त्रघर्घर्यां [5]वारिभेदेऽपि च क्वचित् ॥
चालनी तितउः प्रोक्ता चिह्नं चिह्ननिर्मितौ ।
चेतनो वाच्यवत्प्राणिजीवयोः[6] संविदि स्त्रियाम् ॥
छदनं छादने पक्षे पिधाने छेदनं छिदि ।
छर्दनं वमने क्लीबं निम्बालम्बुषयोः पुमान् ॥
जवनं तु स्यदे वेगे हये स्याद्वेगवत्यपि ।
जननी स्याद्दयामाचोर्जननं वंशजन्मनोः ॥
जयनं तु तुरङ्गादिसन्नाहे विजयेऽपि च ।
जघनं स्यात्स्त्रियाः श्रोणिपुरोभागे कटावपि ॥
जटिनी पिप्पलीमांस्योर्जटिनी योगिनीभिदि ।
जाङ्गलं वातबहुलप्रदेशे निर्जनेऽपि च ॥

---

१ नो, इति मा. । २ ख, सये । ३ कपि, इति मा. ।
४ चन्दनीति परे । ५ वारी, इत्यन्ये । ६ स्वर्गयोरिति मा. ।

जीवनं वर्तने नीरे जीवन्त्यां जीवनी[1] स्त्रियाम् ।
जीवना स्यात्तु मेदायां तटिनी सिन्धुयोषिति ॥
तपनो निरयेऽपि स्याद्भास्करेऽरुष्करेऽपि च ।
तलुनः[2] पवने यूनि युवत्यां [3]तलुनी मता ॥
पृष्ठवंशस्य यन्मांसं तल्पनं तत्प्रचक्षते ।
तथैव गदितं सद्भिस्तद्दिनं प्रतिवासरे ॥
तलिनं विरले स्तोके वाच्यवत्स्वच्छवस्तुनि ।
तमोघ्नो बुद्धवह्न्यर्कव्योमकेशाच्युतेष्वपि ॥
तेमनं त्वार्द्रीकरणे व्यञ्जनेऽपि निगद्यते ।
तोदनं व्यथने[4] तोत्रे दंशनं दंशवर्मणोः ॥
दर्शनं दर्पणे शास्त्रे [5]बुद्धिधर्मोपलब्धिषु ।
दर्शनं नयने स्वप्ने दमन ऋषिभूपयोः[6] ॥
तथा लतावीरयोश्च दहनश्चित्रकेऽनले ।
भल्लातके च दुर्वृत्ते दशनः शिखरे रदे ॥
दृशानं ज्योतिषि क्लीबं दृशानस्तु विरोचने ।
दुर्दिनं तु घनच्छन्ने चिन्ताव्याप्ते तु दुर्दिनः ॥
देवनं व्यवहारे स्यादक्षक्रीडाजिगीषयोः ।
देवनोऽक्षेषु कुशले धमनो जातवेदसि ॥
धमनस्तु भवेद्भस्त्रा[7]ध्मापकक्रूरयोस्त्रिषु ।
धमनः स्याद्वातुलेऽपि भस्त्रायां धमनी[8] मता ॥

---

१ ख. निः । २ क. लनः । ३ क, तु । ४ ख. नं ।
५ बुद्धिवर्त्मो, इति मा. । ६ भूपशब्देन दमयन्तीभ्राताऽत्र विवक्षितः ।
७ ख. धाय । ८ धमना, इति मा. ।

धमनी तु शिराहट्टविलासिन्योश्च योषिति ।
धावनं क्षालने शीघ्रगमने धावनी पुनः ॥
पृश्निपर्ण्यां धावनस्तु रजके संप्रकीर्तितः ।
नन्दनं[1] वासवोद्याने नन्दनो हर्षके सुते ॥
नन्दिन्युमागङ्गयोश्च सौरभेय्यां च योषिति ।
नलिनी पद्मिनीव्योमगङ्गापद्माकरेष्वपि ॥
नपुंसकं [2]नीलिकायां न पुंसि सरसीरुहे ।
निदानं कारणे वत्सदामादिकारणक्षये ॥
निधनं तु कुले नाशे प्रधनं[3] दारुणे रणे ।
पवनं[4] कुम्भकारस्य पाकस्थाने निगद्यते ॥
निष्पावमरुतोः पुंसि प्रज्ञानं बुद्धिचिह्नयोः ।
प्रधानं तु महामात्रे प्रकृतौ परमात्मनि ॥
प्रज्ञायां[5] च तथैकत्वे प्रधानं स्यात्तथोत्तमे ।
पद्मिनी [6]बिसिनीवाप्योः पद्मसङ्घे च योषिति ॥
प्रसन्ना तु सुरायां स्यात्प्रसन्नं त्वच्छतुष्टयोः ।
प्रसूनो वाच्यवज्जाते[7] प्रसूनं फलपुष्पयोः ॥
पवनः स्याद्गन्धवहे पवन[8]स्तृणभिद्यजे ।
पाठीनः स्यान्मीनभेदे पाठके च द्रुमान्तरे ॥

---

[1] सदनमिति मा. ।
[2] ना, इति मा. ।
[3] क. ख. धानमिति मा. ।
[4] चनमिति मा. ।
[5] ख. नं ।
[6] बिस, इति मा. ।
[7] ञ्ज्ञाते, इति मा. ।
[8] क. स्तरु, ख. स्तु, इति मा. ।

पावनं तु जले कृच्छ्रे स्याद्व्यासे [1]पावकेऽपि च ।
पाचनं दशमूल्यादौ प्रायश्चित्ते च नाऽनले ॥
वाच्यवत्पाचयितरि हरीतक्यां च योषिति ।
पिशुन[2]स्तूच्यते क्रूरे काके ना सूचकेऽपि च ॥
कपिवक्त्रे कुङ्कुमे च क्लीबं स्पृक्कौषधौ स्त्रियाम् ।
पीतनं हरिताले च पीतदारुणि कुङ्कुमे ॥
पूतना तु हरीतक्यां ग्रहभिद्रोगभेदयोः ।
पृतना तु भवेत्सेनाविशेषे सैन्यमात्रके ॥
फलिन्यग्निशिखायां स्यात्फल्यां स्त्री फलिते त्रिषु ।
फाल्गुनस्तु गुडाकेशे मासे चार्जुनभूरुहे ॥
पूर्णिमायां फाल्गुनस्य फाल्गुनीत्यभिधीयते ।
बन्धनं तु वधे बन्धे बुधानो गुरुविज्ञयोः ॥
बोधनी बोधपिप्पल्यो[3]र्बोधनं गन्धदीपने ।
बोधिनी पूर्णमास्यां तु कार्त्तिक्यां परिकीर्तिता ॥
भवनं स्याद्गृहे भावे भण्डनं कवचे रणे ।
भट्टिनी द्विजभार्यायां नाट्योक्तौ राजयोषिति ॥
भर्जनं[4] स्यात्पाकभेदे भाजनं योग्यपात्रयोः ।
भावना [5]तु न ना ध्याने पर्यालोचेऽधिवासने ॥
भुवनं सलिले व्योम्नि भुवनं विष्टपे जने ।
विहाय पट्टमहिषीं भोगिनी राजयोषिति ॥

---

१ क. याच । २ सू, इति मा. । ३ पीप्यायो, इति मा. ।
४ क. जीनं । ५ तुल, इति मा. ।

मदनस्तरुभेदे स्याद्वसन्तस्मरसिक्थके[1] ।
मलनः [2]पटवासे स्यान्मलनं [3]मर्दने मतम् ॥
[4]मलिनी त्वृतुमत्यां स्यात्समलेऽपि तु वाच्यवत् ।
मण्डनं[5] भूषणे क्लीबमलङ्करिष्णुनि त्रिषु ॥
[6]मन्थनी मन्थनद्रव्ये मन्थनं लवलोडने ।
मार्जनो[7] लोध्रवृक्षे स्यादपि [8]मार्ष्टौ मतं त्रिषु ॥
मालिनी मातृकावृत्तभिदोर्मालिकयोषिति ।
गौरीचम्पानगर्योश्च नदीभेदे च ऋग्भिदि ॥
मानिनी स्यान्मानवत्यां फल्यामपि च योषिति ।
मिथुनं राशिभेदे स्यात्तथा स्त्रीपुंसयुग्मयोः ॥
मुण्डनं वपने त्राणे मेहनं मूत्रशिश्नयोः ।
मैथुनं स्यात्कामयुद्धे सङ्गतेऽपि नपुंसकम् ॥
यमनस्तु यमे चोपरतौ[9] बन्धे नपुंसकम् ।
यवनो [10]जातिभेदे स्याद्यभनं मैथुने स्मृतम् ॥
यजनं तु मतं यागे याजनो[11] यागकारिणि[12] ।
यापनं वर्त्तने [13]कालक्षेपे निरसनेऽपि च ॥
युञ्जानः सारथौ विप्रे चतुष्क्रोश्यां तु योजनम् ।
परमात्मनि योगे च रसनं स्वदने ध्वनौ ॥

---

१ छिल्लके, इति मा. । २ "पट, इति मा." । ३ कर्द्दमे, इति परे ।
४ मलिना, इति मा. । ५ ख. ञ्जनं । ६ ख. पु. पा. ।
७ ख. नौ । ८ क. मार्ष्णौ, ख. मष्टै, इति मा. ।
९ ख. ते । १० देशभेदेऽपीत्यपरे ।
११ ख. ना । १२ क. णी । १३ ख. काले ।

जिह्वायामपि रास्नायां रसना रशना पुनः ।
मेखलायां तथा रज्जौ रञ्जनो रागरञ्जने ॥
कुचन्दने च मञ्जिष्ठानीलीरोचनिकासु च ।
स्त्रियां, तु रजनी लाक्षाहरिद्रानीलीरात्रिषु ॥
राधनं[1] साधने प्राप्तौ राधना भाषणे स्त्रियाम् ।
रेचनी त्रिवृतादन्त्यो रोचनी कर्कशे मता ॥
रोचना[2] रक्तकह्लारे गोपित्तवरयोषितोः[3] ।
रोचनः[4] कूटशाल्मल्यां पुंसि स्याद्रोचने त्रिषु ॥
रोदनं क्रन्दनेऽस्रेऽपि दुरालभौषधौ स्त्रियाम् ।
लङ्घनं तूपवासे स्यात्क्रमणे [5]प्लवनेऽपि च ॥
ललना कामिनीजिह्वायोषिद्भेदेऽपि योषिति ।
लाञ्छनं नाम्नि चिह्ने च कलङ्केऽपि निगद्यते ॥
लापनं बीजवापे स्याल्लालनं क्रीडने मतम् ।
लेखनं तु लिपिन्यासे भूर्जेऽपि छर्दनेऽर्दने ॥
[6]वसनं छादने वस्त्रे व्यञ्जनं तेमनेऽपि च ।
चिह्ने श्मश्रुण्यवयवे वमनं छर्दनेऽर्दने ॥
वर्द्धनं वृद्धिवर्द्धिष्णुच्छेदे घट्यां[7] तु वर्द्धिनी ।
वर्द्धिनी वारिधान्यां च सम्मार्जन्यां प्रकीर्तिता ॥
व्यसनं त्वशुभे सक्तौ विपत्तौ निष्फलोद्यमे ।
दैवानिष्टफले चापि वर्तनो वामने मतः ॥

---

१ क. ने । २ नं, इति मा. ।
३ गोपित्ते वारयोषितोत्यपि क्वचित् । ४ ख. नं ।
५ प्रवले, इति मा. । ६ ख. पु. श्लोकः । ७ वेधामिति मा. ।

न पुंसि तूलनालायां[1] वृत्तौ स्त्री [2]पेषणाध्वनोः।
वर्त्तिष्णौ त्रिषु निर्दिष्टस्तर्कुपिण्डे च जीवने॥
वचक्नुस्तु पुमान्विप्रे वावदूके[3]ऽभिधेयवत्।
वामनस्तु हरौ खर्वे नीचे दिग्वारणेऽपि च॥
तथैवाङ्कोट[4]वृक्षेऽपि वासनं धूपनेऽपि च।
वारिधान्यां च वस्त्रे च प्रत्याशाज्ञानयोः स्त्रियाम्॥
वितुन्नं[5] सुनिषण्णे च शैवालेऽपि नपुंसकम्।
विज्ञानं कार्मणे ज्ञाने [6]प्रज्ञाने लाञ्छनेधिपि ?॥
मानहीने वाच्यलिङ्गो विमानः पुंनपुंसकम्।
व्योमयाने विमानं च [7]सार्वभौमगृहेऽपि च॥
घोटके यानमात्रे च पुंनपुंसकयोर्मतः।
वितानो यज्ञ उल्लोचे विस्तारे पुंनपुंसकम्॥
क्लीबं वृत्तविशेषे स्यात्त्रिलिङ्गो मन्दतुच्छयोः।
विक्लिन्नो जरया जीर्णे शीर्णे चार्द्रे च वाच्यवत्॥
विपन्नं विपदाक्रान्ते त्रिषु पुंसि भुजङ्गमे।
विच्छिन्नं तु समालब्धे विभक्तेऽप्यभिधीयते॥
विलग्नं तु स्त्रिया मध्ये लग्नमात्रे भवेत्त्रिषु।
विषघ्नस्तु शिरीषे स्याद्गुडूचीत्रिवृतोः स्त्रियाम्॥
स्वातन्त्र्यकृत्ये व्युत्थानं विरोधाचरणेऽपि च।
वृजिनं कलुषे केशे कल्मषे कुटिलेऽपि च॥

---

१ क. यौ। २ क प्रे। ३ ख. धुके।
४ ख. कोंट। ५ ख. तन्नं।
६ ख. पु. पादद्वयम्। ७ सत्पन्नौ, इति मा.।

वेदना तु स्त्रियां ज्ञानदुःखयोर्वेष्टनं पुनः ।
उष्णीषे मुकुटे व्योम्नि वृतौ[१] च व्योमचारिणि ॥
वेष्टनी भक्ष्यभेदेऽपि भास्करस्यार्चनाश्रये ।
शकुनिः सौबले पुंसि विहगे करणान्तरे ॥
[२]शयनं तु मतं स्वापशय्ययोः सुरतेऽपि च ।
शमनः स्याद्यमे शान्तिवधयोस्तु नपुंसकम् ॥
श्वसनः श्वसिते पुंसि समीरे मदनद्रुमे ।
शकुनः पक्षिमात्रेऽपि विशेषे च शुभंवदे[३] ॥
शङ्खिनी स्यात्कृता?नारीविशेषे शङ्खिनी पुनः ।
शङ्खावत्यां शन्तनुस्तु भूपभेदे पुमान्मतः ॥
शतघ्नी हेतिभेदे स्याद्वृश्चिकाख्यां करञ्जके ।
शासनं राजदत्तोर्व्यां[४] लेखाज्ञाशास्त्रशास्तिषु ॥
श्लेष्मघ्नी मल्लिकायां[५] च ज्योतिष्मत्यां च योषिति ।
शोभनः स्याद्योगभेदे सुन्दरे वाच्यलिङ्गकः ॥
सवनं यजने स्नाने [६]सोमनिर्दलनेऽपि च ।
स्तननं ध्वनिमात्रे [७]स्यान्मेघशब्दे च कुन्थिते ॥
समानं सत्समैकेषु त्रिषु ना नाभिमारुते ।
सन्तानं[८] सन्ततौ गोत्रे स्यादपत्येऽमरद्रुमे ॥
स्पर्शनः स्यात्तु पवने दाने स्पर्शे नपुंसकम् ।
संस्थानमाकृतौ मृत्यौ सन्निवेशे चतुष्पथे ॥

---

१ त्तौ, इति मा. । २ क. शा । ३ ख. देत् ।
४ क. त्तोर्णा । ५ क. मलियायौ, ख. मूलयायामिति मा. ।
६ लोम, इति मा. । ७ स्यान्मेष, इति मा. । ८ अन्यत्र पुंस्यपि ।

स्यन्दनं तु स्रुतौ नीरे [1]स्यन्दनस्तिनिशे रथे ।
सज्जनं तु रथे क्लीबमुपरक्षणघट्टयोः ॥
सन्धानं स्यादभिषवे तथा सङ्घट्टनेऽपि च ।
सम्पन्नं स्यात्साधितेऽपि सम्पत्तिसहितेऽन्यवत् ॥
सतीनः कथितो वेणौ विद्वद्भिस्तृणकेतुवत् ।
[2]स्यन्दाग्निः स्थूलकाष्ठाग्नौ स्तम्भनः स्थैर्यकारिणि ॥
[3]सन्धिनी वृषभाक्रान्ताऽकालदुग्धोस्रयोरपि ।
सदनं मन्दिरे तोये संव्यानं [4]सदनेऽंशुके ॥
स्थापनं रोपणे पुंसवने पाठौषधौ स्त्रियाम् ।
साधनं[5] यज्ञकर्मान्ते यजमानप्रचेतसोः ॥
साधनं मृतसंस्कारे सैन्ये सिद्धौ[6] गतौ वधे ।
सूचनाऽभिनये दृष्टौ व्यधने गन्धनेऽपि च ॥
सेचनं रक्षणे सेके नौकायाः सेकभाजने ।
सेनानीः कार्तिकेये स्यात्तथा सेनापतावपि ॥
स्यात्सोपानं तु निःश्रेण्यां सुकुमारे?तु वाच्यवत् ।
सेवनं सीवनोपास्त्योर्हस्तिनी गजयोषिति ॥
जातिभेदे स्त्रियश्चापि हसनो (हा)स्यकारिणि ।
हसनं च भवेद्धासे[7]ऽङ्गारधान्यां तु योषिति ॥
हायनो न स्त्रियां वर्षे पुंस्यर्चिर्व्रीहिभेदयोः ।
ह्रदिनी ह्लादिनी नद्यां ह्लादिनी वज्रविद्युतोः ॥

---

१ क. स्य । २ ख. स्क । ३ क. स्पन्द, ख. स्यन्दि, इति मा. ।
४ छादने, इति मेदिनी । ५ पुसौत्यपरे, सावन इत्यपि क्वचित् ।
६ क. द्धे । ७ ह्रंसे, इति मा. ।

हिण्डनं हेलनं[1] चोभे क्रमाद्भ्रमणहेलयोः ।

॥ इति नतृतीयम् ॥

॥ अथ नचतुर्थम् ॥

ख्यातौ कुलध्वजे जन्मभूम्यामभिजनो मतः ।
सेनाविशेषे सामान्ये स्त्रियामुक्ता त्वनीकिनी ॥

अनूचानः साङ्गवेदविज्ञेऽपि विनयान्विते ।
अवागर्थे त्वपाचीनं[2] विपर्यस्ते तु वाच्यवत् ॥

अभिपन्नोऽपराद्धेऽभिग्रस्ते चापद्गते[3] त्रिषु ।
अन्वासनं [4]वस्तुभेदेऽप्युपास्तावनुशोचने ॥

अवलग्नोऽस्त्रियां मध्ये लग्नमात्रे त्रिलिङ्गकः ।
अतिवृत्ते कर्मणि स्यादवदानं च खण्डने ॥

[5]पराक्रमेऽपि गदितमनुमानं वितर्कणोः ? ।
अभिमानो भवेद्दर्पे ज्ञाने प्रणयहिंसयोः ॥

अधिष्ठानं पुरे [6]चक्रे प्रभावेऽध्यासनेऽपि च ।
आवर्जनं प्रदाने स्याच्चैत्ये त्वायतनं मतम् ॥

आवर्त्तनं परावृत्तौ लास्ये त्वा(व)र्त्तनं मतम् ।
आयोधनं वधे युद्धे त्वात्मयोनिर्विधौ स्मरे ॥

आवेशनं स्यादावेशे प्रवेशे शिल्पिमन्दिरे ।
आस्कन्दनं रणे संशोषणेऽपि स्यात्तिरस्कृतौ ॥

---

१ ख. डनं । २ अन्यच पुंस्यपि । ३ ख. द्वते ।
४ वस्ति, इति मा. । ५ ख. पु. पादद्वयम् । ६ व. इति मा. ।

आच्छादनमपावृत्तौ तिरोधाने तथांशुके ।
आराधनं सेवने स्यात्प्राप्तौ सन्तोषनिर्मिते ॥

आकाङ्क्षायामाकलनं विबन्धपरिसङ्ख्ययोः ।
आतञ्चनं प्रतीवापजवनाप्यायनेषु च ॥

[1]सम्भाषणे त्वालपनं लेपे चास्रपनं यथा ।
उपधानं[2] विशेषे च गण्डूषे[3] प्रणयेऽपि च ॥

उत्सादनं समुल्लेखोद्वासनोद्वर्तनेषु च ।
उद्वर्तनं चो(त्प)तनेऽप्यपावृत्तौ विलेपने ॥

स्यादुत्पतनमुत्पत्तौ तथोर्ध्वगमनेऽपि च ।
उदये स्यादुदयनं वत्सेशागस्त्ययोरपि[4] ॥

उद्वाहनं[5] द्विसीत्ये स्याद्रज्जामुद्वाहनी मता ।
उपासनं शराभ्यासेऽप्युपास्तावासनेऽपि च ॥

[6]कञ्चुक्यन्तःपुराध्यक्षे षिङ्गेऽह्नौ जोङ्गकद्रुमे ।
कपीतनो गर्दभाण्डशिरीषाम्रातकेषु च ॥

अश्वत्थेऽथ पुमान्पारावतकेकिपिकेष्वपि ।
कलध्वनिरथो [7]कात्यायनो वररुचावपि ॥

काषायवस्त्रे विधवाऽर्धजरत्युमयोः[8] स्त्रियाम् ।
कात्यायनी च दुर्गायां कुम्भयोनिस्त्वगस्त्यके ॥

---

१ ख. पु. इदं पादद्वयम् । २ ख. ना ।
३ गण्डौ, इति मेदिनी । ४ वत्सरागस्त्ययोरञ्जे, इति मा. पा. ।
५ ख. सनं । ६ इदमग्रेऽश्वत्थेऽथ पुमानित्याद्यनन्तरमासीत् ।
७ कात्य, इति मा. । ८ त्वुंसयोरिति मा. ।

वसिष्ठद्रोणयोश्चापि भवेत्क्लीबे कुचन्दनम् ।
रक्तचन्दनपत्राङ्गद्रुभेदेषु नपुंसकम् ॥
क्रौञ्चादनस्तु [१]पिप्पल्यां चिञ्चोटकमृणालयोः ।
खड्गधेनुः खड्गपुच्छ्यां फेने गण्डकयोषिति ॥
[२]गवादिनीन्द्रवारुण्यां गवां घासादनाश्रये ।
घनाघनो मत्तगजे तथा वर्षुकतोयदे ॥
शक्रे च घोषयित्नुस्तु विप्रकोकिलयोः समः[३] ।
वन्ह्यर्कयोश्चित्रभानुर्जलौकायां जलाटनी ॥
जलाटनो[४] लोहपृष्ठखगे पाठीनसेऽपि च ।
तपोधनस्तापसे स्यान्मुण्डीर्यां तु तपोधना ॥
दशेन्धनस्तु दीपे स्याद्दिश्याहुः शब्दवेदिनः ।
देवसेनेन्द्रकन्यायां सेनायामपि तस्य वै ॥
नक्तं निर्गत्य यत्किञ्चि(च्छुभा)शुभकरं वचः ।
श्रूयते तद्विदुर्धीरा दैवप्रश्नमुपश्रुतिम् ॥
नागाञ्जना नागयष्टौ द्विरदस्यापि मुद्गरे ।
भवेन्निधुवनं कम्पे पञ्चसायकसङ्गरे ॥
निर्यातनं वैरशुद्धौ दाने न्यासार्पणेऽपि च ।
निशामनं[५] दर्शने स्यात्तथैवालोचनेऽपि च ॥
श्रुतौ दृष्टौ निशमनं तथा निरसनं वधे ।
प्रतिक्षेपे[६] च निष्ठीवे, जनौ[७] प्रजननं तथा ॥

---

१ किञ्चुल्यामिति मा. । २ गवादनीति परे । ३ क. मे ।
४ टनो, इति मा. । ५ ख. ननं ।
६ क. त्क्षये । ७ नो, इति मा. ।

योनौ चापि प्रहसनं रूपके हसने पुमान् ।
प्रणिधानं प्रयत्ने स्यात्समाधौ च प्रवेशने ॥
प्रयोजनं कार्यहेत्वोः सिंहे पञ्चाननः शिवे ।
अथ प्रवचनं वेदे प्रकृष्टवचनेऽपि च ॥
प्रतिपन्नोऽङ्गीकृते च विज्ञाते[1]ऽप्यन्यलिङ्गकः ।
प्रस्फोटनं विकसने सूर्ये स्यात्ताडनेऽपि च ॥
प्रतिमानं प्रतिच्छाया[2]गजदन्तान्तरालयोः ।
प्रसाधनी तु कङ्कत्यां सिद्धौ वेशे प्रसाधनम्[3] ॥
पयस्विनी नदीधेन्वोर्विभावर्यां च योषिति ।
प्रतिपन्नश्च [4]संस्कारलिप्तोपग्रहणेष्वपि ॥
अथ पुण्यजनो यक्षे राक्षसे सज्जनेऽपि च ।
मृणालिन्यां पुटकिनी[5] प्रवदन्ति मनीषिणः ॥
पृथक्जनस्तु मूर्खे स्यात्तथा नीचजनेऽपि च ।
महाधनं महामूल्ये सुवाससि च सिल्हके ॥
महासेनो बाहुलेये महासैन्यपतावपि ।
मदयित्नुः पञ्चबाणे मद्ये तु स्यान्नपुंसकम् ॥
महामुनिरगस्त्ये ना कुस्तुम्बुरुणि न द्वयोः ।
मालुधानो मातुलाहौ मालुधानी लतान्तरे ॥
मातुलानी कलाये स्याद्भङ्गायां मातुलस्त्रियाम् ।
योजने मार्गधेनुः स्यादित्याहुः पण्डितोत्तमाः ॥

---

१ ख. ने । २ छायामिति मा. । ३ वेगे च सम्मता, इति मा. ।
४ ख. सत्कार । ५ ख. नौ ।

रसायनं विषेऽपि स्याज्जराव्याधिहरौषधे ।
पुल्लिङ्गः पक्षिराजे च विडङ्गाख्यौषधेऽपि च ॥
राजादनं क्षीरिकायां प्रियाले किंशुकेऽपि च ।
वर्धमानः प्रश्नभेदे [१]शरावैरण्डविष्णुषु ॥
विस्मापनो[२] ना कुहके गन्धर्वनगरे स्मरे ।
विसर्जनं परित्यागे दाने [३]सम्प्रेषणेऽपि च ॥
विरिञ्चनो[४] निगदितो ब्रह्मण्यपि विरिञ्चिवत् ।
विरोचनोऽग्न्यर्कचन्द्रप्रह्लादतनयेषु च ॥
विहेठनं तु हिंसायां[५] मर्दनेऽपि विडम्बने ।
ऋणमोक्षे विगणनं कथयन्ति विचक्षणाः ॥
भवेद्विहननं विघ्नहिंसयोस्तूलपिञ्जने[६] ।
विलुण्ठनी तु लोटन्यां लुण्ठने तु नपुंसकम् ॥
विश्वक्सेनो विष्णुगणे विष्णौ च स्यादथ स्त्रियाम् ।
विश्वक्सेना फलिन्यां स्यात्सुयोषायां विलेपिनी ॥
विलेपनी यवाग्वाञ्च विदारीकन्दकेऽपि च ।
वैरोचिनिस्तु सुगते बलिदैत्यार्कपुत्रयोः ॥
शिखण्डिनी तु गुञ्जायां यूथिकायां च योषिति ।
अथ श्लेष्मघना मल्यां केतक्यां च निगद्यते ॥
सम्मूर्छनमभिव्याप्ता[७]वुत्साहमोहयोरपि ।
समुत्थानं निर्णये स्याद्व्याधीनां[८] च समुद्गमे[९] ॥

---

१ शरावे च, इति मा. । २ ख. यनो । ३ ख. सङ्ग ।
४ रञ्चनो, इति मा. । ५ ख. नां । ६ स्थूलपिञ्जले, इति मा. ।
७ वुच्छ्राय, इत्यन्ये । ८ घानामिति मा. । ९ ख. द्यमे ।

गन्धहस्तिनि हेरम्बे सदादानोऽग्रहस्तिनि।
अथ संवदनं[1] क्लीबमालोचे च वशीकृतौ[2]॥
चतुःशाले सञ्जवनं प्रवदन्ति मनीषिणः।
समादानं समीचीनग्रहणे सौगताह्निके॥
संवाहनं त्वङ्गमर्दे[3] वाहनेऽपि नपुंसकम्।
समापनं परिच्छेदे समाप्तिवधयोरपि॥
सनातनः[4] पितृतिथ्यन्तरेऽजे शाश्वते हरे।
स्तनयित्नुस्तु जीमूते स्तनितेऽपि निगद्यते॥
सरोजिनी तु पद्मिन्यां तथैव कमलाकरे।
बन्धे व्रते संयमनं यमपुर्यामपि स्त्रियाम्॥
मेखलायां सारसन[5]मप्युरस्त्रे नपुंसकम्।
सामिधेनी तु धाय्यायां समिध्यपि च योषिति॥
सामयोनिस्तु सामोत्थे ब्रह्मकुञ्जरयोरपि।
[6]सांयुगीनस्तु सङ्ग्रामे यः साधुः सोऽभिधीयते॥
[7]सुदर्शनं हरेश्चक्रे [8]मेरुजम्बुद्रुमेऽपि च।
तथैव शक्रनगर[9] आज्ञौषधिभिदोरपि॥
सुयामुनो वत्सराजे प्रासादेऽभ्रान्तरे[10]ऽच्युते।
सौदामिनी स्त्रियां विद्युदप्सरोभेदयोरपि॥
हर्षयित्नुः पुमान् पुत्रे काञ्चने तु नपुंसकम्।

॥ इति नचतुर्थम्॥

---

१ वेदनमिति मा.। २ ख. ते। ३ ख. दे। ४ ख. मापनः।
५ ख. ना। ६ ख. पु. पा.। ७ अयं पुंस्यपि।
८ मेरुवंशे, इति मा.। ९ प्रचुगमने, इति मा.। १० देव्युत्तरे, इति मा.।

॥ अथ नपञ्चमम् ॥

अथातिसर्जनं दानवधयोरपवर्जनम् ।
निर्वाणदानत्यागेषु क्लीबेऽथाप्यनुवासनम् ॥

स्नेहबस्तौ धूपने चाप्यथ स्याद्वर्णमाचके ।
विसर्जनीयेऽपि तथाऽभिनिष्ठानो निगद्यते ॥

स्यादुपस्पर्शनं स्पर्शे स्नानाचमनयोरपि ।
अथोपसम्पन्नमपि निहतेऽपि सुसंस्कृते ॥

स्याद्गन्धमादनं भृङ्गे गन्धके वानरे पुमान् ।
सुरायां स्त्री नगे[१] काके चिरजीविनि पुंस्यपि ॥

दन्तधावनः खदिरे दन्तशुद्धौ नपुंसकम् ।
स्याद्धूमकेतनो वह्नौ तथा [२]केतुग्रहेऽपि च ॥

स्यान्नन्दिवर्धनो लिङ्गे[३] पक्षान्ते तनयेऽपि च ।
प्रतिपादनं दाने स्यात्प्रतिपत्तौ प्रबोधने ॥

स्यात्पद्मलाञ्छनो लोकेश्वरे ब्रह्मणि भास्करे ।
धनदे च स्त्रियां तारालक्ष्मीवाग्देवतासु च ॥

कालीयके हरिद्रायां पीतचन्दनमुच्यते ।
वरचन्दनमित्युक्तं कालीये देवदारुणि ॥

वरवर्णिनी तु साध्व्यां योषायां स्यात्फलिन्यां च ।
जतुन्यपि च (म)त्ता स्याद्धरिद्रायां च कामिनीरत्ने ॥

---

१ क. पे । २ केशे, इति मा. ।
३ लङ्के, इति मा. । भर्गे, इत्यपरे ।

व्रीहिकाञ्चनो मल्लरे गदितः[1] शाब्दैकनिष्णातैः[2] ।
[3]मधुसूदनो द्विरेफे वनमालिनि चापि निर्दिष्टः ॥
महारजन[4]मुद्दिष्टं शातकुम्भकुसुम्भयोः ।
स्यान्मृत्युवञ्चनः शम्भौ मालूरद्रोणकाकयोः ॥
प्राहुः शाब्दैकनिष्णाताः सिन्दूरे रक्तशासनम् ।
वनमालिनी वाराह्यां गदिता शब्दवेदिभिः ॥
कटुकायां च पिप्पल्यां[5] शाके च शकुलादनी ।
शालङ्कायन उद्दिष्टो मुनिभेदे च नन्दिनि ॥
शिवकीर्त्तन इत्युक्तो भृङ्गरीटेऽसुरद्विषि[6] ।
श्वेतवाहनशब्दस्तु सुधाधाम्नि धनञ्जये ॥
स्यात्षष्टिहायनो व्रीहिविशेषे कुञ्जरेऽपि च ।
हरिचन्दनमित्युक्तं त्रिदशानां महीरुहे ॥
नपुंसकं तु गोशीर्षे ज्योत्स्नाकुङ्कुमयोरपि ।
हरिवाहनस्तु पुंसि स्याद्विवस्वच्छचीशयोः[7] ॥

॥ इति नपञ्चमम् ॥

॥ अथ नषष्ठम् ॥

वराङ्गरूपोपेतो यः सिंहसन्नहनो हि सः ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये नान्तवर्गः ॥

---

१ ख. पु. प्राज्ञः । २ ख. ताः । ३ क. पु. श्लोकः ।
४ क. तं । ५ पटके, इति मा. ।
६ क. षे । ७ शम्बयोरिति मा. ।

॥ अथ पान्तवर्गः ॥

॥ अथ पैकम् ॥

पो वाया

॥ अथ पद्वितीयम् ॥

वल्पमप्युक्तं स्वल्पेऽप्यापस्तु भूम्नि च ।
कल्पो न्याये[१] विधौ शास्त्रे संवर्ते ब्रह्मणो दिने ॥
कपिस्तु सिल्हके विष्णावपि शाखामृगे पुमान् ।
कूपस्तु गुणवृक्षे स्यान्मृन्माने च विदारके ॥
कृपस्तु पाण्डवाचार्ये द्रोणपत्न्यां कृपी मता ।
कृपा दयायामथ च खष्पः क्रोधे बलात्कृतौ ॥
गोपो नृपे दिक्पतौ च गोष्ठाध्यक्षे च गोपके[२] ।
ग्रामाध्यक्षे भास्करेऽपि [३]सारिव्याख्यौषधे स्त्रियाम् ॥
[४]क्षुपः क्षुपस्पर्शनयोस्त्वपु सीसकरङ्गयोः ।
[५]तपश्चान्द्रायणादौ स्यात्साधुधर्मे च गद्यते ॥
योगे[६] चरेऽपि च तपस्तथा शिशिरमाघयोः ।
तल्पं स्याच्छयनीयेऽपि कलत्रेऽट्टेऽपि न द्वयोः ॥
त्रपा व्रीडाकुलटयोस्तापः सन्तापकृच्छ्रयोः ।
[७]तापी नद्यन्तरे दर्पः कस्तुर्यामप्यहङ्कृतौ ॥

---

१ स्त्रियामिति मा. । २ वले, इति मा. । ३ अन्यच्च तालव्यादिः ।
४ क. ख. "दुपाच्छयस्थनियो" इति मा. ।
५ ख. पु. श्लोकः । ६ पौको, इति मा. । ७ ख. वा ।

नीपः कदम्बबन्धूकनीलाशोकद्रुमेष्वपि ।
पुष्पं [1]विकासिकुसुमस्त्रीरजःस्वपि कीर्त्तितम् ॥

रूपं स्वभावसौन्दर्याऽऽलोकेषु पशुशब्दयोः[2] ।
ग्रन्थावृत्तौ नाटकादावाकारश्लोकयोरपि ॥

रेपस्तु निन्दिते क्रूरे रोपो बाणे च रोपणे ।
लेपो[3] जग्धौ प्रलेपेऽपि वपा विवरमेदसोः ॥

बाष्प उष्मणि चास्रे ना[4]शष्पं बालतृणे स्मृतम् ।
पुंसि स्यात्प्रतिभाहानौ शापस्त्वाक्रोशदिव्ययोः ॥

शिल्पी तु वाच्यवत्कारौ स्त्रियां [5]कोलदलौषधौ ।
शिल्पं स्रुवे क्रियायोगे[6] स्वापः शयननिद्रयोः ॥

स्पर्शाज्ञतायामज्ञाने सूपो व्यञ्जनसूदयोः[7] ।
[8]सर्पः स्यात्सर्पणे व्याले नक्षत्रे नागकेसरे[9] ॥

भवेद्व्रेपस्तु लज्जायां क्षपा रात्रौ निगद्यते ।
क्षुपस्तु स्यात्क्षुद्रवृक्षे क्षेपो निर्हरणेऽपि च ॥

॥ इति पद्वितीयम् ॥

---

१ विकास, इत्यपरे । २ वृन्दयोरिति मा. ।

३ क. लोपो । ४ शाश्रुकर्शियौ, इति मा. ।

५ कोलार्द, इति मा. । ६ योग्ये, इति परे ।

७ ख. कारौ शिल्पी तु वाच्यवत् ।

८ ख. पु. पा. । ९ शापस्त्वाक्रोशदिव्ययोरिति, मा. ।

॥ अथ पतृतीयम् ॥

अनूपो महिषे देशभेदेऽपि स्यात्तु वाच्यवत् ।
आवापो भाण्डवपने परिक्षेपालवालयोः ॥
आतपस्तु प्रकाशे स्यादादित्येऽपि निगद्यते ।
आक्षेपो भर्त्सनाकृष्टिकाव्यालङ्कृतिषु स्मृतः ॥
आकल्पः कल्पने वेषे[1]ऽप्युडुपः प्लवचन्द्रयोः ।
उलपस्तृणभेदे स्याद्गुल्मिन्यामुलपोऽस्त्रियाम्[2] ॥
कच्छपी वल्लकीभेदे दुलौ[3] क्षुद्रगदान्तरे ।
निध्यन्तरे तथा कूर्मे[4] मल्लभेदे च कच्छपः ॥
कलापः संहतौ बर्हे तूणीरे भूषणे हरेः ।
कशिपुर्भक्ताच्छादनयोरेकोक्त्या च पृथक्तयोः पुंसि[5] ॥
कश्यपो मीनमृगयोर्भेदे भूमौ तु काश्यपी गदिता[6] ।
[7]कुतुपस्तु कुशे वाद्ये रवौ नेपालकम्बले ॥
कुतपो भागिनेये च भागे घस्रस्य चाष्टमे ।
[8]विट्शारिकायां कुणपी पूतीगन्धे शवे च ना ॥
कुलपः स्यात्कुलाधीशे कोणपो निर्ऋतीश्वरे ।
रक्षोमात्रे खबाष्पस्तु मिहिकायां निगद्यते ॥
खलपूः स्यात्बहुकरे गणपो गणनायके ।
जलपो वरुणे प्रोक्तः कथितो जनपो नृपे ॥

---

१ परे त्विमं तालव्यान्तं पेठुः ।
२ पामता, इति मा. ।
३ मूर्द्धन्यादिरिति विश्वः ।
४ ख. मच्छे ।
५ क. पुंसि, इति पदं नास्ति ।
६ ख. गदिता, इति पदं नास्ति ।
७ अकारमध्योऽप्यन्यत्र ।
८ ख. विच्छा ।

जिह्वापः शुनि मार्जारे जीवपः प्राणनायके ।
त्वगङ्कुरे तु त्वक्पुष्पं प्रवदन्ति मनीषिणः ॥

तिरिपः[१] शालिभेदे स्याद्धनपो गुह्यकेश्वरे ।
धेनुपः स्यात्तु गोपाले प्रतापस्तापतेजसोः ॥

पादपः पादपीठेऽद्रौ पादुकायां तु पादपा ।
रक्तपा तु जलौकायां डाकिन्यां राक्षसे पुमान् ॥

वटपा वटयक्षिण्यां भवेज्झाटे तु बालपः ।
विटपः पल्लवे खिङ्गे विस्तारे [२]स्तम्बशाखयोः ॥
विकल्पः पुंसि निभ्रान्तौ[३] कल्पनेऽपि प्रकल्प्यते ।

॥ इति पतृतीयम् ॥

॥ अथ पचतुर्थम् ॥

अभिरूपो बुधे रम्ये प्राप्तरूपेऽपि वाच्यवत् ।
अवलेपस्तु गर्वे स्याल्लेपने दूषणेऽपि च ॥

अपलापः स्मृतः प्रेम्णि तथैवापह्नवे मतः ।
उपतापस्त्वरायां स्यादुत्तापगदयोरपि ॥

उपकूपं निपाने स्याज्जण्डकूपोऽद्रिसन्निधौ ।
तथैव गदितो विज्ञैर्जलकूपोऽपगर्त्तके ॥

जलकूपी[४] पुष्करिण्यां नागपुष्पस्तु चम्पके ।
पुन्नागे च तथा नागकेसरे च निगद्यते ॥

---

१ अन्यच्च मान्तः । २ क. सुब; ख. सुख, इति मा. ।
३ क. भ्रातौ । ४ जलकुपा, इति मा. ।

परिवापस्तु पर्याप्तौ[1] जलस्थाने परिच्छदे।
परितापस्तु पुंसि स्याद्दुःखे च नरकान्तरे॥

परिकम्पो भये कम्पे [2]प्रलापे प्रेम्णापह्नवे?।
[3]पिण्डपुष्पमशोके च [4]जवायां च कुशेशये॥

[5]प्राप्तरूपो बुधे रम्ये बहुरूपो महेश्वरे।
बहुरूपस्तथा विष्णौ [6]धूनके सरटे स्मरे॥

मेघपुष्पं तु पिण्डाभ्राम्बुनादेये हरेर्हये।
विप्रलापो विरोधोक्तावपार्थवचनेऽपि च॥

[7]बीजपुष्पं दमनके तथा मरुबकेऽपि च।
वृकधूपस्तु सरलद्रवकृत्रिमधूपयोः॥

वृषाकपिस्त्वाश्रयाशे शम्भौ दामोदरेऽपि च।
हेमपुष्पं [8]जवाशोकपुष्पयोश्च नपुंसकम्॥

॥ इति पचतुर्थम्॥

॥ अथ पपञ्चमम्॥

भवेच्चामरपुष्पस्तु[9] चूतकोशाम्रकेतके।
पूगे चापि भवेत्काशे तद्वदेव च बालके॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये पान्तवर्गः॥

---

१ पर्युप्तौ, इति परे। २ ख. प्रलापेप्रेस्यापह्नवे।
३ परि, इति मा.। ४ जरा, इति मा.।
५ क. प्रादा, ख. पाद्मः, इति मा.। ६ धूणके, इति मा.।
७ क. पु. पादद्वयम्। ८ जपा, इति मा.। ९ अन्यच्च क्लीबे।

॥ अथ फान्तवर्गः ॥

॥ अथ फैकम् ॥

फो यज्ञसाधने स्थूले झञ्झावाते च पुंस्ययम् ।
प्रकटेऽथ[1] रणे फः स्यात्

॥ अथ फद्वितीयम् ॥

कफो दोषे तृतीयके ॥

गुम्फस्तु गुम्फने हस्तालङ्कारेऽपि निगद्यते ।
रेफो रवर्णे गदितः कुत्सिते वाच्यलिङ्गकः ॥

शफः पशूनां च खुरे तरुमूले शफं मतम् ।
शिफा जटायां सरिति मांसिकायां च मातरि ॥

॥ इति फद्वितीयम् ॥

॥ अथ फतृतीयम् ॥

द्विरेफः कथितो भृङ्गे शब्दभेदविशारदैः ।

॥ इति फतृतीयम् ॥

॥ अथ फचतुर्थम् ॥

घनोपले मेघकफं प्रवदन्ति मनीषिणः ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये फान्तवर्गः ॥

---

१ ख. प्र ।

॥ अथ बान्तवर्गः ॥

॥ अथ बद्वितीयम् ॥

अम्बु स्याद्बालके तोये कम्बुः शङ्खेऽस्त्रियां मतः।
गजे च शम्बुकग्रीवाराजसु वलये पुमान् ॥
कम्बिरंशे च वंशस्य खजाकायामपि स्त्रियाम्।
पण्डके तु भवेत्क्लीबं वाच्यलिङ्गस्त्वविक्रमे ॥
जम्बुः सुमेरुसरिति तरुद्वीपभिदोरपि।
डिम्बो भयध्वनावण्डे[1] फुप्फुसप्लीहविप्लवे[2] ॥
बिम्बं तु प्रतिबिम्बे स्याद्बिम्बिकायाः फलेऽपि च।
मण्डले कृकलासे च शम्बस्तु मुसलाग्रगे ॥
लोहमण्डलके वज्रे पुमांस्त्रिषु शुभान्विते।
शिबिस्तु भूर्जपत्रे स्यात्तथोदारे महीपतौ ॥
शुल्बं ताम्रे यज्ञकर्मण्याचारे जलसन्निधौ[3]।
[4]स्तम्बो गुल्मे तृणादीनामप्रकाण्डे द्रुमेऽपि च ॥

॥ इति बद्वितीयम् ॥

॥ अथ बतृतीयम् ॥

अक्लीबं वशिरे शिग्रौ नाऽमत्ते पुनरन्यवत्।
अलाबुश्चाप्यलाबूश्चाप्यालाबुस्तुम्बिकौषधौ ॥
अचुम्बस्त्वतिदीर्घे? स्यादलम्बो नीचखर्वयोः।
कदम्बो[5] निकुरम्बे[6]स्यान्नीपसर्षपयोरपि[7] ॥

---

१ ख. भण्डे। २ क. पुष्फुषलीह विषावे, ख. पुष्पषा लीह विस्तठे, इति मा.।
३ जलसम्भृते, इत्यन्ये। ४ ख. नास्ति पा.। ५ अन्यत्र क्लीबेऽपि।
६ निकुरम्ब इत्यपि केचित्। ७ क. पङ्गसर्पयोरपि।

कलम्बो[1] स्याच्छाकभेदे पुमान् स्याद्दण्डबाणयोः ।
कादम्बः सायके हंसे गोडुम्बः शीर्णवृन्तके ॥

स्त्रियामपि गवादिन्यां[2] नितम्बः स्कन्धरोधसोः ।
प्रलम्बा स्यात्तु शाखायां प्रलम्बो दैत्यदीर्घयोः ॥

चपुषे जलदे चापि हारभेदे लताङ्कुरे ।
भूजम्बूरपि गोधूमे विकङ्कतफलेऽपि च ॥

हिडिम्बो दैत्यभेदेऽपि हिडिम्बाऽपि तथा मता ।
हेरम्बो [3]विघ्नराजे स्यान्महिषे शौर्यगर्विते ॥

॥ इति बतृतीयम् ॥

॥ अथ बचतुर्थम् ॥

जलडिम्बस्तु कथितः शम्बूके शब्दवेदिभिः ।
[4]राजजम्बूर्जम्बुभिदि पिण्डखर्जूरकेऽपि च ॥

॥ इति बचतुर्थम् ॥

॥ अथ बपञ्चमम् ॥

धूलीकदम्बो [5]नीपे स्यात्तिनिशे[6] वरुणद्रुमे ।
शृगालजम्बूर्गोडुम्बे तथा [7]घोण्टाफले स्त्रियाम् ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये बान्तवर्गः ॥

---

१ म्बा, इति मा. । २ क. ख. दीनां, इति मा. ।
३ गज, इति मा. । ४ ख. पु. पा. नास्ति । ५ ख. निम्बे ।
६ क. ख. लिप्रो, इति मा. । ७ घोटा, इति मा. ।

॥ अथ भान्तवर्गः ॥

॥ अथ भैकम् ॥

भं नक्षत्रे गभस्तौ स्त्री पुंसि स्याद्भृगुनन्दने ।
भूः स्थानमात्रे गदिता धरण्यामपि योषिति ॥

॥ इति भैकम् ॥

॥ अथ भद्वितीयम् ॥

अम्भो जले तु शोभायामाभा स्यात्करिणि त्विभः[1] ।
[2]कुम्भो राश्यन्तरे योगविशेषे गदितो घटे ॥
[3]कामुके वारनार्यां च करिमूर्धनि राक्षसे ।
गुग्गुलौ[4] वारनार्याश्च पतौ[5] कुम्भा त्रिवृत्यपि ॥
कुम्भी तु [6]पाटलावारिपर्णीपिठरकट्फले ।
गर्भो भ्रूणोऽर्भके कुक्षौ सन्धौ पनसकण्टके ॥
जम्भो दैत्यान्तरे दन्ते जम्बीरेऽपि च भक्षणे ।
जृम्भो हर्षे विकासे[7] च जृम्भायामपि गद्यते ॥
डिम्भस्तु बालके मूर्खे तथा बालिशचेष्टिते ।
दम्भः स्यात्कैतवे कल्के[8] दृम्भूः स्त्री सर्पवज्रयोः ॥
नभस्तु श्रावणे पुंसि खे तु क्लीबे मतं नभः ।
नाभिस्त्ववयवे मुख्यनृपे क्षत्रियमात्रके ॥

---

१ त्वितः, इति मा. ।
२ इतः प्रभृति ख. पुस्तकाभावः ।
३ कार्मुके, इति मा. ।
४ क्लीबमिति शेषः ।
५ पुंसीति शेषः ।
६ पाटलीवार, इति मा. ।
७ कसिते, इति मा. ।
८ ल्ये, इति मा. ।

चक्रमध्ये प्रधाने च स्त्रियां कस्तूरिकामदे ।
निभस्तु कथितो व्याजे पुल्लिङ्गः सदृशे त्रिषु ॥

प्रभुः परिवृढे[1] प्रोक्तः समर्थेऽपि निगद्यते ।
रम्भा कदल्यप्सरसोर्ना वेणौ वानरान्तरे[2] ॥

लाभः प्राप्तौ भवेल्लोभः कार्पण्यातिशयेऽपि च ।
विभुः प्रभौ सर्वगते शङ्करब्रह्मणोरपि ॥

शम्भुरर्हन्महादेवपरमेष्ठिषु कीर्त्तितः ।
शुभो योगविशेषेऽपि शुभं क्षेमे[3]ऽपि गद्यते ॥

शुम्भो दैत्यविशेषेऽपि शोभा कान्तीच्छयोर्मता ।
सभा सामाजिके द्यूते गोष्ठीमन्दिरयोरपि ॥

स्वभूर्ना ब्रह्मणि हरौ स्तम्भः स्थूणाजडत्वयोः ।
क्षोभः कोपविशेषे च कल्पान्तेऽपि निगद्यते ॥

॥ इति भद्वितीयम् ॥

॥ अथ भान्तीयम् ॥

अधिभूर्नायकेऽपि स्यादग्निभूस्तु मतो गुहे ।
आरम्भस्तु त्वरायां स्यादुद्यमे वधदर्पयोः ॥

आत्मभूर्ना विधौ कामे तनूजन्मनि चोच्यते ।
ऋषभो वृषभे [4]वृक्षविशेषे च स्वरान्तरे ॥

---

१ वृढे, इति मा. । २ वारणान्तरे, इति मा. ।
३ चे, इति मा. । ४ अष्टवर्गौषधान्तरे, इति विश्वः ।

श्रेष्ठार्थे च वराहस्य पुच्छे रन्ध्रे च कर्णयोः ।
ऋषभी शूकशिम्ब्यां स्यान्नराकारस्त्रियामपि ॥
ऋषभी च शिरालायां विधवायां क्वचिन्मता ।
ककुप् [1]शोभादिशोः शास्त्रे प्रवेण्यां चम्पकस्रजि ॥
ककुभो रागभेदे स्याद्वीणाया[2]मर्जुनद्रुमे ।
कटभी[3] तरुभेदे च ज्योतिष्मत्यामपि स्त्रियाम् ॥
करभः शरभे चाष्टापदे प्रोक्तो मृगान्तरे ।
करभो मणिबन्धादिकनिष्ठान्ते मतः करे ॥
कुसुम्भं हेम्नि च महारजने च कमण्डलौ ।
कैटभा कैटभीश्वर्यां कैटभो दैत्यभिद्यपि ॥
गर्दभो रासभे श्वेतकुमुदे गर्दभं मतम् ।
गर्दभी क्षुद्रजन्तौ स्याद्रुग्भेदे गन्धभिद्यपि[4] ॥
दुन्दुभिर्दितिजे भेर्यामक्षबिन्दुचिकद्वये ।
दुर्लभः कर्चूरे[5] चापि दुष्प्रापे वल्लभेऽपि च ॥
निकुम्भः कथितो दन्त्यां कुम्भकर्णसुतेऽपि च ।
वल्लभो दयितेऽध्यक्षे सल्लक्षणतुरङ्गमे ॥
पुनर्नवायां वर्षाभूः प्लवे किञ्चुलकेऽपि च ।
विष्कम्भः स्याद्योगभेदे विस्तारप्रतिबन्धयोः[6] ॥
विष्कम्भः कथितो विज्ञैः कवाटस्यार्गलेऽपि च ।
रूपकाङ्गप्रभेदे च बन्धभेदे च योगिनाम् ॥

---

१ शोफा, इति मा. । २ वीणाङ्गे, इति केचित् ।
३ टुभी, इति मा. । ४ पुंसीति शेषः ।
५ कुंरे, इति मा. । ६ वैदर्भे विस्मृतावपीति केचित् ।

विस्रम्भः[१] केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे ।
विष्टम्भः प्रतिबन्धे च रोगभेदेऽप्युदाहृतः ॥
वृषभस्तु वृषे श्रेष्ठे वैदर्भी रीतिभिद्यपि ।
नलपत्न्यां, च वैदर्भं[२] वाक्यवक्रत्व ईरितम् ॥
शरभो देवताभेदे[३] शरभः पक्षिभिद्यपि ।
करभे वानरभिदि सनाभिर्ज्ञातितुल्ययोः ॥
सुरभिश्चम्पके स्वर्णे सल्लकीमातृभेदयोः ।
गन्धोत्पले सौरभेय्यां जातीपुष्पवसन्तयोः[४] ॥
सुगन्धे च मनोज्ञे च वाच्यवत्सुरभि स्मृतम् ॥

॥ इति भतृतीयम् ॥

॥ अथ भचतुर्थम् ॥

अवष्टम्भः सुवर्णे च स्तम्भप्रारम्भयोरपि ।
शातकुम्भं तु हेम्नि स्यात्पुमान्स्यादश्वमारके ॥

॥ इति भचतुर्थम् ॥

॥ अथ भपञ्चमम् ॥

प्रोक्तः करिकुसुम्भस्तु नागकेसरचूर्णके ।
पिष्टसौरभमुद्दिष्टं विद्वद्भिर्मलयोद्भवे ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये भान्तवर्गः ॥

---

१ अन्यत्र तालव्यमध्यः । २ भौं, इति मा. ।
३ पशुभेदे, इत्यन्यत्र । ४ तंसयोरिति मा. ।

॥ अथ मान्तवर्गः ॥

॥ अथ मैकम् ॥

मो यमे समये चन्द्रे विधे मा तु श्रियां स्त्रियाम् ।
मः शङ्करे च गदितो मा निषेधेऽव्ययं मतम् ॥

॥ इति मैकम् ॥

॥ अथ मद्वितीयम् ॥

अमा दर्शे तिथावुक्ता स्यादात्मा यत्नचेतसोः ।
स्वभावे च धृतौ पुंसि स्यादामो रुग्विशेषके ॥

अपक्वे वाच्यलिङ्गं स्यादीर्मर्मीर्मो व्रणे मतौ ।
इध्मः स्यादपि यज्ञाङ्गे[1] स्यादिन्धनचयेऽपि च ॥

तथैव गदिता सद्भिरुमा शङ्करयोषिति ।
अतस्यामप्युमामाहुर्हरिद्राकीर्तिकान्तिषु ॥

ऊर्मिस्तरङ्गे पीडायां वेगे भङ्गप्रकाशयोः ।
उत्कण्ठावस्त्रसङ्कोचरेखयोरपि गद्यते ॥

क्रमस्त्वनुक्रमे शक्तौ कल्पे चाक्रमणेऽपि च ।
कर्मास्त्री [2]कर्मक्रिययोः कर्मी स्यादपि तद्वति ॥

- - - - - - - - - मूर्छायां तु क्लमो मतः ।
कामः स्मरेऽभिलाषे च कामं रेतोनिकामयोः ॥

---

१ होमेन्धनं स्यादिध्मोऽस्त्री, इति वैजयन्ती । २ व्याप्य, इति मा. ।

अव्ययं त्वभ्यनुज्ञायां काम्येऽपि स्यान्नपुंसकम् ।
कामिर्ना कामुके रत्यां स्त्री [1]किम् क्षेपवितर्कयोः ॥
निन्दायां च परिप्रश्ने वाच्यलिङ्गत्वमीरितम् ।
कामी तु कामुके चक्रवाके पारावतेऽपि च ॥
क्रिमिर्ना कृमिवत्कीटे लाक्षायां क्रिमिले खरे[2] ।
किर्मी पलाशे शालायां[3] हेमपुत्र्यां च योषिति ॥
खर्मं स्यात्पौरुषे [4]कोषजांशुकेऽपि च गद्यते ।
गमो नाऽक्षविवर्ते स्यादपर्यालोचितेऽध्वनि ॥
ग्रामः स्वरे संवसथे वृन्दे शब्दादिपूर्वकः ।
ग्रीष्म उष्मागमे चोष्णे गुल्मः स्यात्सैन्यरक्षणे ॥
गुल्मः सेनाघट्टभिदोर्गुल्मस्तम्बे[5] च रुग्भिदि ।
गुल्मी स्यादामलक्येलावनिकावस्त्रवेश्मसु ॥
घर्मः स्यादातपे ग्रीष्मेऽप्युष्म[6]स्वेदाम्भसोरपि ।
चमूः सेनाविशेषे स्यात्सेनामात्रेऽपि योषिति ॥
चर्मी मृगे विटे भूर्जे तथा फलकहस्तके ।
चर्म कृत्तौ[7] च फलके छद्म [8]व्याजोपदेशयोः ॥
जाल्मः क्रूरे पामरे चाप्यसमीक्ष्यप्रवर्तके ।
जिह्मस्तु कुटिले मन्दे क्लीबं [9]तगरदर्पयोः ॥

---

१ विक्षे, इति मा. । २ स्वरे, इति मा. ।
३ शाखायां, इति मा. मालायामपि क्वचित् ।
४ अचार्थे पुंस्यपि । ५ स्तवे, इति मा. ।
६ कोष्णा, इति मा. । ७ तौ, इति मा. ।
८ व्यालो, इति मा. । ९ नग, इति मा. ।

तोक्मं कर्णमले पुंसि हरिते च हरिद्यवे[1] ।
दमः स्याद्दमथे दण्डे कर्दमे दमनेऽपि च ॥
दस्मस्तु यजमाने स्यादपि चोरे हुताशने ।
द्रुमस्तरौ किम्पुरुषे पारिजाते तथेश्वरे ॥
धर्मोऽस्त्री पुण्य आचारे स्वभावोपमयोः क्रतौ ।
अहिंसोऽपनिषन्न्याये स्याद्धनुर्यमसोमपे ॥
[2]धाम देहे गृहे रश्मौ स्थानजन्मप्रभेदयोः ।
ध्यामं तु [3]श्यामले गन्धतृणे दमनकेऽपि च ॥
नमो नतौ भवेत्क्लीबेऽव्ययमप्यभिधीयते ।
नामाभिधाने निर्दिष्टं निश्चयार्थे तथाव्ययम् ॥
नेमिर्ना तिनिशे कूपत्रिकाचक्रान्तयोः स्त्रियाम् ।
नेमो गर्तेऽवधौ कीले [4]प्राकारे कैतवेऽपि च ॥
पक्ष्म [5]पक्षे च सूत्रांशे किञ्जल्के नेत्ररोमणि ।
पद्मोऽस्त्री पद्मके व्यूहे निधौ सङ्ख्यान्तरेऽम्बुजे ॥
नागे च स्त्री [6]फञ्जिकाश्रीचारटी[7]पन्नगीषु च ।
ब्रह्मा विधौ योगभेदतद्वतोः स्यान्नपुंसकम् ॥
ब्रह्म तत्त्वतपोवेदे पुमान् विप्रे च ऋत्विजि ।
ब्राह्मी तु भारतीसोमवल्लरीब्रह्मशक्तिषु ॥
तथैव फञ्जिकायां स्याच्छाकमत्स्यप्रभेदयोः ।
भ्रमस्तु कुन्दे भ्रमणे भ्रान्तौ स्याद्वारिनिर्गमे ॥

---

१ खरे, इति मा. । २ इदं पादद्वयं वद्वितीय आसीत् ।
३ भ्या, इति मा. । ४ प्र, इति मा. । ५ सूत्रादि, इति मा. ।
६ पूञ्जि, इति मा. । ७ वांटी, इति मा. ।

भामः क्रोधे रवौ दीप्तौ भामा स्यात्कृष्णयोषिति ।
भीष्मः कौरवदायादे भीष्मं भीमं भयानके[1] ॥

भीमोऽम्लवेतसे घोरे शङ्करे चार्जुनाग्रजे ।
भूमिर्भुवि स्थानमात्रे भौमस्तु नरकाऽऽरयोः ॥

भौमं भूमिभवेऽपि स्यात्त्रिषु भौमश्च वासरे ।
यमो दण्डधरे ध्वाङ्क्षे संयमे यमजेऽपि च ॥

शरीरसाधनापेक्षे नित्यकर्मणि चोच्यते ।
यामः[2] स्यात्प्रहरे पुंसि संयमेऽपि तथाविधः ॥

यामिः कुलस्त्रीस्वस्रोश्च युध्मो धनुषि संयुगे[3] ।
रश्मिः पुमान्दीधितौ [4]स्यात्पक्ष्मप्रग्रहयोरपि ॥

रमो रक्ताशोककान्तस्मरेषु स्याद्रमा श्रियाम् ।
तथा योषाहिङ्गुनद्योः[5] क्लीबं वास्तुककुष्ठयोः ॥

रामस्तु रैणुकेये स्याद्राघवेऽथ [6]हलायुधे ।
हये पशुविशेषे च त्रिषु चारौ सितेऽसिते ॥

रुक्मं तु काञ्चने लोहे रुमा स्याल्लवणाकरे ।
रुमा सुग्रीवदारेषु रोम क्लीबं तनूरुहे ॥

लक्ष्मीस्तु शोभासम्पत्योस्तथा [7]वृध्यौषधावपि ।
[8]फलिन्यां च वमिर्वान्तौ[9] स्त्रियां पुंसि च पावके ॥

---

१ त्रिष्विति शेषः ।　　२ मौ, इति मा. ।
३ यमे, इति मा. ।　　४ स्यात्पद्म, इति मा. ।
५ नार्योः, इति मा. ।　　६ हना, इति मा. ।
७ ऋट, इति मा. ।　　८ पलि, इति मा. ।
९ नातौ, इति मा. ।

वर्ष्म देहप्रमाणातिसुन्दराकृतिषु स्मृतम् ।
वर्त्म नेत्रच्छदे मार्गे राजीवाणाश्वपक्षिषु ? ॥
वाग्मी पटौ सुराचार्ये वाग्मी स्याद्रासभस्त्रियाम् ।
वडवायां शृगाल्यां च करभस्यापि योषिति ॥
वामं धने पुंसि हरस्मरवारिधरेष्वपि ।
नार्यां स्त्रियां वल्गुसव्यप्रतीपेषु मतं त्रिषु ॥
तन्तुवायोपकरणे वेमा वेमश्च वेम च ।
शमी शक्तुफलायां च [१]शिम्बिकायां च [२]वाग्गुलौ ॥
[३]श्यामः प्रयागस्थवटे वृद्धदारौ पयोधरे ।
पिके च कृष्णहरितोः पुंसि स्यात्तद्वति त्रिषु ॥
श्यामो दमनके गृध्रतृणे श्यामेऽभिधेयवत् ? ।
प्रियङ्गौ चाप्रसूतायां नार्यां त्रिवृति योषिति ॥
मरीचे सिन्धुलवणे क्लीबं स्त्री शारिवौषधौ ।
यमुनायां च यामिन्यां नीलिकायामपीष्यते ॥
[४]श्रामस्तु पुंसि निर्दिष्टो [५]मासे मण्डपकालयोः ।
शुष्मं तेजसि सूर्ये ना समा संवत्सरे स्त्रियाम् ॥
[६]सर्वसाधुसमानेषु समं स्यादभिधेयवत् ।
सीमाऽऽघाटस्थितिक्षेत्रेष्वण्डकोशेऽपि च स्त्रियाम् ॥
सूक्ष्मं तेजोऽङ्कयोरुक्तं सूक्ष्मं क्षीरे नभस्यपि ।
सूक्ष्मं[७] स्यात्कतकेऽध्यात्मे पुंस्यणौ त्रिषु चाल्पके ॥

---

१ रिव. इति मा. । २ गुग्गु, इति मा. । ३ भ्या, इति मा. ।
४ श्वा, इति मा. । ५ माषमण्डक, इति मा. ।
६ सर्वधातु, इति मा. । ७ स्मं, इति मा. ।

सुमं प्रसूने[1] गदितं सूर्मौ[2] तु - - - - - - - ।
सोमो लतायां चन्द्रे च वानरे च धनाधिपे ॥
वसुकर्पूरनीरेषु पितृदेवे समीरणे ।
हिमं स्यान्मलयोद्भूते तुषारेऽपि च शीतले[3] ॥
होमिर्घृते पावके च होमस्तु हवने मतः ।
क्षमा भूमौ तितिक्षायां स्त्रियां [4]युक्ते नपुंसके ॥
वाच्यवच्छक्तहितयोः क्षामं [5]दुःसमये मतम् ।
[6]क्षुमाऽतसीनीलिकयोः क्षेमं स्याल्लब्धरक्षणे ॥
चण्डायां ना शुभे न स्त्री कात्यायन्यां च योषिति ।
क्षौममट्टे[7] दुकूलेऽस्त्री क्षौमं वल्कलजांशुके ॥
शाणजेऽतसिजे चापि क्षौमं क्लीब उदीरितम् ॥

॥ इति मद्वितीयम् ॥

॥ अथ मतृतीयम् ॥

अधमः स्याद्गर्ह्यजने[8]ऽप्यवमोऽप्यधमे क्षये ।
अवमः स्यादसहनेऽप्यङ्गहीन उदीरितः ॥
अनुमा स्यादनुमितावप्रमा त्वयथार्थके ।
अभ्रमुर्गजयोषायामर्यमा पुंसि भास्करे ॥

---

१ सते, इति मा. ।
२ सूर्मी स्थूणालोहप्रतिमयोरित्यमरः ।
३ एतदर्थे वाच्यलिङ्गः ।
४ मु, इति मा. ।
५ स्यात् क्षयक्षीणयोरिति परे ।
६ क्षमा, इति मा. ।
७ हे, इति मा. ।
८ गुह्यजने, इति मा. ।

अक्रमस्त्वक्रमे प्रोक्तोऽप्यागमः शास्त्र आयतौ ।
आश्रमो ब्रह्मचर्यादौ वानप्रस्थे वने मठे ॥
आचामः स्यादाचमितावायामो दैर्घ्य उच्यते ।
आरामः स्यादुपवनेऽथ क्षामं मेदुरोऽन्यवत् ? ॥
उत्तमा दुग्धिकायां स्यादुत्कृष्टेऽपि च वाच्यवत् ।
उद्गमः स्यात्तथोत्पत्तावुत्तमः श्रेष्ठभागिनि ॥
उद्यमः स्यात्समुद्योगेऽ[1]प्युपमोपमितौ मता ।
उद्दामो बन्धरहिते स्वतन्त्रे च प्रचेतसि[2] ॥
कलमो लेखिनीचोरशालिलाक्षारसेषु च[3] ।
कलमः स्यात्तु सङ्ख्याने श्यामिकायां तु कालिमा ॥
कुसुमं स्त्रीरजोनेत्ररोगयोः फलपुष्पयोः ।
कृत्रिमं रचिते प्रोक्तं सिल्हके लवणान्तरे ॥
गृहाश्मा गदितः शब्दवेदिभिर्गृहकच्छपे ।
गोलोमी श्वेतदूर्वायां षड्ग्रन्थावारयोषितोः ॥
गोधूमो नागरङ्गे स्यादोषधिव्रीहिभेदयोः ।
गौतमस्तु मुनौ शाक्ये रोचन्यम्बिकयोः स्त्रियाम् ॥
नदीभेदेऽपि, तलिमं विताने कुट्टिमेऽपि च ।
चन्द्रहासे च तल्पे च दाडिमः करकैलयोः ॥
निष्क्रमो बुद्धिसम्पत्तौ निर्गमे दुष्कुले तथा ।
निगमो वाणिजे पुर्यां कटे वेदे वणिक्पथे ॥

१ प्युघनो, इति मा. ।
२ एतदग्रे, उलमः स्यादजगरे, इति मा. एकपादः ।
३ करेषु चेति मा. ।

[१]कुलीरस्य प्रसूत्यां तु निगमा इति योषिति।
नियमो मन्त्रणायां च प्रतिज्ञानिश्चये व्रते[२]॥

नैगमः स्यादुपनिषद्वणिजोर्नागरेऽपि च।
परमं स्यादनुज्ञायामव्ययं परमं परे॥

प्रथमस्तु प्रधाने स्यादादावपि च वाच्यवत्।
पञ्चमो रागभेदे स्यात्पञ्चानां पूरणेऽपि च॥

पञ्चमी स्वरभेदेऽपि पाण्डवानां च योषिति।
प्रतिमा गजदन्तस्य बन्धे [३]चानुकृतावपि॥

प्रक्रमः स्यान्नरश्रेष्ठे गोचेऽपि प्रक्रमः पुनः।
क्रमा[४]वसरयोरुक्तो भूतात्मा चात्मदेहयोः॥

मध्यमो मध्यगेऽपि स्यात्स्वरभेदे च कथ्यते।
मध्यदेशेऽवलग्ने तु न स्त्रियामिति तद्विदः॥

राकाहृष्टरजोनार्योः कर्णिकाऽङ्गुलिभेदयोः।
त्र्यक्षरे छन्दसि तथा ललामं लाञ्छने ध्वजे॥

ललामः स्यात्प्रभावेऽश्वे शृङ्गे भूषाप्रधानयोः।
अपि स्याद्वालधौ पुण्ड्रे व्यायामः पौरुषे श्रमे॥

विषमे[५] दुर्गसञ्चारे विभ्रमो भ्रान्तिहावयोः[६]।
विद्रुमो [७]रत्नवृक्षेऽपि प्रवालेऽपि पुमानयम्॥

इदं "मध्यदेशेऽवलग्ने तु न स्त्रियामिति तद्विदः" इत्यनन्तरमासीत्।

२ तते, इति मा.।
३ ना, इति मा.।
४ यसरणे, इति मा.।
५ वयामो, इति मा.।
६ हारयोरिति मा.।
७ रक्ता, इति मा.।

विलोमस्तु प्रतीपेऽपि वरुणे शुनि पन्नगे ।
[1]आमलक्यां विलोमी[2] च विलोमं [3]चारघट्टके ॥

विक्रमः क्रान्तिमात्रे स्यादपि स्याच्छक्तिसम्पदि ।
सङ्क्रमः क्रमणे सम्यग्वारिसञ्चारयन्त्रके[4] ॥

सम्भ्रमः[5] साध्वसे वेगे तथा स्यादादरे भये ।
सत्तमः[6] स्यात्पूज्यतमे साधीयस्युत्तमे त्रिषु ॥

सरमा कुक्कुरीदेवशुन्योः स्याद्राक्षसीभिदि ।
सुषमाऽत्यन्तशोभायां स्त्री चारौ च समे त्रिषु ॥

सुषीमः शिशिरे चारौ त्रिषु ना पन्नगान्तरे ।
सुकर्मा तु पुमान्योगभेदे स्याद्देवशिल्पिनि ॥

॥ इति मतृतीयम् ॥

॥ अथ मचतुर्थम् ॥

अभ्यागमो विरोधाजिघाताभ्युद्गमनान्तरे ।
अनूपमा सुप्रतीकयोषायां सुन्दरेऽन्यवत् ॥

उपक्रमस्तूपधायां ज्ञात्वाऽऽरम्भे च विक्रमे ।
चिकित्सायामुपगमः स्वीकारेऽन्तिकसर्पणे ॥

---

१ आम्र, इति मा. ।
२ लोममिति मा. ।
३ चारु, इति मा. ।
४ रेयन्त्रके, इति मा. ।
५ म्यन्नः, इति मा. ।
६ रामः, इति मा. ।

कारन्धमी कांस्यकारे धातुवादरतेऽपि च ।
सितोत्पले[१] गन्धसोममित्याहुः शाब्दिका जनाः ॥
जलगुल्मो जलावर्ते कच्छपे जलचत्वरे[२] ।
दण्डयामस्तु कीनाशे दिवसे कुम्भसम्भवे ॥
प्लवङ्गमस्तु मण्डूके तथा शाखामृगेऽपि च ।
पराक्रमस्तु सामर्थ्योद्योगयोर्विक्रमेऽपि च ॥
महापद्मस्तु नागे स्यान्निधौ सङ्ख्यान्तरेऽपि च ।
यातयामं तु जीर्णे स्यात्तथा भुक्तोज्झिते[३]ऽपि च ॥
सार्वभौमस्तु दिङ्नागे[४]ऽखिलपृथ्वीपतावपि ।

॥ इति मचतुर्थम् ॥

॥ अथ मपञ्चमम् ॥

अवन्तिसोमं गदितं धान्याम्ले शब्दवेदिभिः ।
अभ्युपगमोऽवगमस्वीकारनिकटागमे ॥
इन्द्राग्निधूम इत्युक्तस्तुहिने तत्त्वविज्जनैः ।
नक्षत्रनेमिः शीतांशौ रेवत्यां च ध्रुवेऽपि च ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये मान्तवर्गः ॥

---

१ नोपले, इति मा. ।
२ एतदनन्तरं तरत्समस्तृणाम्नौ स्यादिति पादः । तरत्सलः, इति तु परे ।
३ सिते, इति मा. ।
४ भागे, इति मा ।

॥ अथ यान्तवर्गः ॥

॥ अथ यैकम् ॥

यः सर्वनामानिलयोर्या श्रियां ज्या तु मातरि ।
मौर्व्यां धरण्यां निर्दिष्टा द्यु [1]स्याद्गगननाकयोः ॥
द्यौर्व्योम्नि स्वर्गे गदिता शब्दतत्त्वार्थवेदिभिः ॥

॥ इति यैकम् ॥

॥ अथ यद्वितीयम् ॥

अयः शुभावहविधावयो लोहे नपुंसकम् ।
अर्थ्यं[2] शिलाजतुन्यार्थ्ये[3] बुधे न्याय्ये[4] तु वाच्यवत् ॥
अर्थ्यः स्यादर्थसंयुक्तेऽप्यर्थनीयेऽपि वाच्यवत् ।
अन्त्योऽधमे पुल्कसे[5] च मुस्तायां च निगद्यते ॥
अर्घ्यमर्घस्य[6] योग्ये स्यादर्घार्थेऽपि च वाच्यवत् ।
अन्यः स्यादितरस्मिंस्तु वाच्यवन्ना तु वैरिणि[7] ॥
आयस्त्वलभ्ययोगे स्यादार्यस्तु स्वामिवैश्ययोः ।
आद्यस्तु प्रथमे मुख्ये स्यादाज्यं [8]तिलसर्पिषोः ॥
आस्यं मुखे[9] च तन्मध्ये स्यादाप्यं[10] जलजेऽम्मये ।
आख्याऽ[11]भिधाने योषायामाढ्यो धनवति त्रिषु ॥

---

१ स्यारङ्ग्नि, इति मा. । २ र्घ्यमिति मा. ।
३ न्यर्घ्ये, इति मा. । ४ चाप्ये, इति मा. । ५ ल्कसे, इति मा. ।
६ र्घ्यस्येति मा. । ७ णः, इति मा. । ८ जल, इति मा. ।
९ ख्ये, इति मा. । १० यमिति मा. । ११ पि, इति मा.

इज्या दानेऽध्वरेऽर्चायां सङ्गे[1]चेज्यो गुरौ मतः ।
इभ्या करेणुशल्लक्योः[2] स्त्रियामाढ्ये तु वाच्यवत् ॥
ईक्ष्योऽवलोकनीये तु वाच्यलिङ्ग उदीरितः ।
विचार्यधार्ययोरूह्यं कव्यं [3]पित्र्ये तु वाच्यवत् ॥
कन्या कुमार्यां नार्यां च[4] तथा स्यादौषधान्तरे ।
क्रव्यं[5] तु पलले कण्ठ्यं योग्ये कण्ठपरिष्कृतौ ॥
कथ्यं[6] तु कथनीये स्यात्प्रभाते कल्यमुच्यते ।
कश्यं कशार्हे मद्ये च कल्यो वाक्श्रुतिवर्जिते ॥
सज्जनीरोगदक्षेषु कल्याणवचनेऽपि च ।
उपायवचनेऽपि स्यात्त्रिषु मद्ये तु योषिति ॥
कक्ष्या बृहतिकायां स्यात्काञ्च्यां मध्येभबन्धने ।
[7]हर्म्यादीनां प्रकोष्ठे च कायस्तु स्यात्कदैवते ॥
कायं मनुष्यतीर्थेऽपि [8]मूर्तौ सङ्घस्वभावयोः ।
काव्यं ग्रन्थविशेषे स्यात्क्लीबे पुंसि तु भार्गवे ॥
- - - - - - - - - - - काव्या[9] पूतना बुधैः ।
कार्श्यं शरीरशोषेऽपि काम्यं [10]स्यात्कामनाभवे ॥
काथ्यं क्वथनयोग्येऽपि कार्यं हेतौ प्रयोजने ।
कांस्यं वाद्यान्तरे पानपात्रे स्यात्तैजसान्तरे[11] ॥

---

१ गे, इति मा. ।　२ गन्धक्योरिति मा. ।　३ पै, इति मा. ।
४ कन्यायामिति मा. ।　५ व्यमिति मा. ।　६ कयमिति मा. ।
७ हन्वा, इति मा. ।　८ युतौ सिद्ध्य, इति मा. पुंसि, इत्यस्यादिः ।
९ म्यो, इति मा. ।　१० स्यात्कन्यका, इति मा. ।
११ द्वैजयन्तिके, इति मा. ।

कौत्यं तु भाषणार्हे स्यात्क्रिया तूपायचेष्टयोः ।
आरम्भे निष्कृतौ पूजासम्प्रधारणकर्मसु ॥
शिक्षाचिकित्साकरणे कुड्यं भित्तौ नपुंसकम् ।
विलेपने कौतुके च कुल्या जीवन्तिकौषधौ ॥
पयःप्रणाल्य[१] नद्यां च कुल्यः स्यात्कुलसम्भवे ।
मान्ये[२] कुलहिते चापि त्रिषु स्याद्वाच्यलिङ्गतः ॥
कुल्यं स्यात्कीकसेऽप्यष्टद्रोणी[२]शूर्पामिषेषु च ।
कृत्या क्रियादेवतयोस्त्रिषु विद्विष्टकार्ययोः ॥
क्लेश्यं तु क्लेशनीये स्यात् क्लेद्यं क्लेदसहे मतम् ।
कैश्यं तु केशसम्बद्धे कौप्यं कूपभवे त्रिषु ॥
खाद्यं भक्ष्यविशेषे स्यात्खेद्यं [३]खेदयुते त्रिषु ।
गयः स्यात्पशुराजर्ष्योस्तीर्थभेदे गया मता ॥
गव्यं तु गोहिते ज्यायां रागद्रव्येऽप्यथ स्त्रियाम् ।
गोसमूहे च दुग्धादौ न्टलिङ्गो गलितायुधे ? ॥
गण्यं[४] तु गणनीये स्याद्गम्यं[५] गमनयोग्यके ।
[६]गर्ह्यं तु निन्दिते गद्यमनिबद्धे वचस्यपि ॥
गार्ग्यः स्यान्मुनिभेदेऽपि गार्ह्यं गृहसमन्विते ।
ग्राम्यं स्त्रीकरणेऽश्लीले ग्राव्यं[७] पाषाणनिर्मिते ॥
गुह्यं रहस्युपस्थेऽत्र गुह्यः कमठदम्भयोः ।
[८]गृह्यं गुदे ग्रन्थभेदे क्लीबं शाखापुरे स्त्रियाम् ॥

---

१ मनो, इति मा. । २ सूर्यामिषेषु इति मा. ।
३ विद, इति मा. । ४ व्यमिति मा. । ५ काम्यमिति मा. ।
६ गु, इति मा. । ७ म्यमिति मा. । ८ गुह्यमिति मा. ।

गृहासक्तमृगादौ ना त्रिषु चास्वैरिपक्षयोः ।
गृह्यं च गृहकृत्यादौ त्वचभेदे च कीर्तितम् ॥

गेयं तु गीते गेयः [1]स्याज्ज्ञातव्ये गायने त्रिषु ।
गोप्यो दासीसुते पुंसि रक्षणीयेऽभिधेयवत् ॥

घर्म्यं[2] घर्मसमुद्भूते वाच्यलिङ्गमुदीरितम् ।
चव्यं तु चविके क्लीबं वचायां[3] स्यात्तु योषिति ॥

चयः समूहे प्राकारे मूलबन्धे समाहृतौ[4] ।
चित्यं मृतकचैत्ये स्याच्चित्या मृतचितौ स्त्रियाम् ॥

चिन्त्यं विचारणीये[5] स्याच्चेयं चेतुं तथार्हति ।
चैत्यमायतने बुद्धबिम्बे[6]नोद्देशपादपे ॥

चोद्यं स्यादद्भुते प्रश्ने चोदनार्हे तु वाच्यवत् ।
छाया स्यादातपाभावे प्रतिबिम्बार्कयोषितोः ॥

पालनोत्कोचयोर्दीप्तिसच्छोभापङ्क्तिषु स्त्रियाम् ।
छाद्यमाच्छादनार्हे स्याच्छेद्यं छेदार्ह ईरितम् ॥

जया जयन्तीतिथिभि[7]त्पथ्योमातत्सखीष्वपि ।
जयन्ते नाऽग्निमन्थे च विजये च युधिष्ठिरे ॥

जन्यं हट्टे परीवादे सङ्ग्रामे च नपुंसकम् ।
जन्या मातृवयस्यायां जन्यः स्याज्जनकेऽपि च ॥

---

१ स्याद्गी, इति मा. ।
२ र्ममिति मा. ।
३ चन्मया, इति मा. ।
४ छितौ, इति मा. ।
५ यामिति मा. ।
६ बिचे, इति मा. ।
७ त्यद्ये, इति मा. ।

त्रिषूत्पाद्यजनित्रोश्च[1] नवोढाज्ञातिभृत्ययोः ।
वरस्निग्धे च जन्युः स्यात्पुंसि प्राण्यग्निधातृषु[2] ॥
तक्ष्यं तु तक्षणीये स्यात्तर्प्यं तर्पणयोग्यके ।
तथ्यं यथार्थवचसि तर्क्यमूह्येऽपि च त्रिषु ॥
त्रयी त्रिवेद्यां त्रितये तार्क्ष्यं क्लीबे रसाञ्जने ।
तार्क्ष्यः[3] स्यादश्वकर्णाख्यवृक्षे रथतुरङ्गयोः ॥
तार्क्ष्यः स्यात्पुंसि गरुडे तथैव गरुडाग्रजे ।
तार्यं नौकादिसाध्ये स्यात्ताड्यं तु ताडसंस्कृते ॥
तिष्यस्तु ऋक्षभेदे स्यात्कलौ धात्र्यां तु योषिति ।
तीर्थ्यः स्यादपि तीर्थार्हे[4] तिथ्यं तिथिसमुद्भवे ॥
द्रव्यं वित्ते[5] पृथिव्यादौ पित्तले च विलेपने ।
क्लीबेऽथ भेषजे भव्ये [6]द्रुविकारे च वाच्यवत् ॥
दस्युश्चोरेऽप्यरातौ स्याद्दायः स्यात्क्रूरभाषणे[7] ।
विभक्तव्यपितृद्रव्ये तथा हरणदानयोः ॥
दर्वीसंस्थे तु दार्व्यं स्याद्दाप्यं स्याद्दापनीयके ।
दमनीये तु [8]दाम्यं स्यान्नाम्यं स्यान्नमनीयके ॥
दिव्यं सत्यपरीक्षायां कथितं शब्दवेदिभिः ।
दिव्यं लवङ्गे धात्र्यां[9] च वल्गौ[10] दिवि भवे त्रिषु ॥

---

१ त्रिषूत्याजघनित्रोश्चेति मा. । २ क्रुधातुषु, इति मा. ।
३ र्त्र्या, इति मा. । ४ तीर्थ्या. इति मा. । ५ चित्ते, इति मा. ।
६ द्रुवि, इति मा. । ७ त्त्राषणे, इति मा. ।
८ दाम्यमिति । घञन्तात्तत्करोतीति ण्यन्ताद्यदिति भावः, एवमग्रेऽपि ।
९ न्यामिति मा. । १० न्दौ, इति मा. ।

दूष्यं तु दूषणीये स्यात्क्लीबं वस्त्रे च तद्गृहे ।
दूत्यं दूतस्य भावे स्यात्तथा तत्कर्मणि स्मृतम् ॥
दैत्योऽसुरे सुरायां च दैत्या चण्डौषधावपि ।
धन्या [1]धात्र्यामलक्योः स्याद्धन्यः पुण्यवति त्रिषु ॥
धान्यं व्रीहिषु धान्याके धाय्या[2] स्याद् ऋग्विशेषके ।
धिष्ण्यं स्थानाग्निगेहेषु कथयन्ति मनीषिणः ॥
स्थिरा चित्तोन्नतिर्या तु तद्धैर्यमिति गद्यते ।
नयो नीतौ तथा नाव्यं नौतार्ये कथितं बुधैः ॥
नित्यं तु सततेऽपि स्याच्छाश्वतेऽपि च वाच्यवत् ।
पथ्या तु स्याद्धरीतक्यां पथ्यं तु स्याद्धिते त्रिषु ॥
पद्यं[3] श्लोके पुमाञ्शूद्रे पद्या स्याद्वर्त्मनि स्त्रियाम् ।
पाक्यं लवणभेदे स्याद्यवक्षारे पुनः पुमान् ॥
प्रायो (मरणान?)शने मृत्यौ बाहुल्यतुल्ययोः ।
प्रियो हृद्ये वाच्यलिङ्गः स्यादृद्ध्यां चौषधे धवे[4] ॥
पीयु[5]घूके रवौ काले पुण्यं स्याच्छोभने त्रिषु ।
क्लीबं धर्मे च सुकृते पुष्य ऋक्षे कलौ युगे ॥
(मासभेदेऽपि पुष्यः स्या?)त्पूज्यश्च सुरवन्द्ययोः ।
पेयं पातव्यपयसोः पेया आणाच्छमण्डयोः ॥
बल्यं प्रधानधातौ स्यात्तथा बलकरे त्रिषु ।
भयं कुब्जप्रसूने स्याद्घोरे प्रतिभयेऽपि च ॥

---

१ धान्या, इति मा. । २ न्या, इति मा. । ३ थ्यमिति मा ।
४ वधे, इति मा. । ५ पीषु, इति मा. ।

भव्यं भाविनि योग्ये च शुभे सत्ये च गद्यते ।
कर्मरङ्गतरौ पुंसि स्त्रियां करिकणामयोः[१] ॥

क्लीबमस्थिनि[२] भाग्यं तु[३] स्याच्छुभाशुभकर्मणोः ।
भृत्यः पोष्ये भृतौ भृत्या[४] मयुर्ना किन्नरे मृगे ॥

मन्या [५]शिरायां ग्रीवाया मन्तुं योग्येऽन्यलिङ्गकम् ।
मयः शिल्पिनि दैत्यानां करभेऽश्वतरेऽपि च ॥

मत्स्यो मीनेऽथ पुम्भूम्नि देशे, मध्यान्तरेऽधमे ।
मध्यं न्याय्ये विलग्नेऽपि मन्युः क्रोधे मखेऽपि च ॥

दैन्ये शोके च माल्यं तु कुसुमेऽपि च तत्स्रजि ।
माया तु शाम्बरीबुद्धोर्मायः पीताम्बरेऽसुरे ॥

मुख्यं प्रधाने गदितं वाच्यवच्छब्दवेदिभिः ।
मृग्यं मृगस्येदमर्थे[६] गवेष्येऽपि मतं त्रिषु ॥

मूल्यं तु वेतने वस्ने[७] मृत्युर्ना मरणे यमे[८] ।
मेध्यं शुचौ त्रिषु तथा वचारोचनयोः स्त्रियाम् ॥

मोच्यं[९] तु मोचनीये स्याद्यभ्यं तु यभनार्थके ।
ययुः पुमानश्वमात्रे[१०] तथा यज्ञार्थवाजिनि ॥

याप्यं तु यापनीये स्यान्निन्द्ये याम्यं तु नारके ।
याम्याऽवाच्यां भरण्यां च पुंस्यगस्त्ये च चन्दने ॥

---

१ योमयोरिति मा. । २ स्तुनि, इति मा. । ३ ना, इति मा. ।
४ त्यो, इति मा. । ५ स्त्रियां स्यादिति मा. । ६ चिन्त्यमेतत् ।
७ रत्ने, इति मा. । ८ गोमयमिति मा. ।
९ ण्यन्ताद्यदिति भावः । १० चे, इति मा. ।

योग्यः प्रवीणयोगार्होपायि[1]शक्तेषु वाच्यवत् ।
क्लीबमृध्यौषधौ पुष्ये ना स्त्र्यभ्यासार्कयोषितोः ॥

रम्या रात्रौ चम्पके ना मनोज्ञे वाच्यलिङ्गवत् ।
रथ्या रथौघविशिखावर्तनीचत्वरेषु च ॥

रथवोढरि रथ्यः स्याद्रूप्यः स्यात्सुन्दरे त्रिषु ।
रूप्यं स्यादाहतस्वर्णरजते रजतेऽपि च ॥

रयो वेगे निगदितो राज्यं राजाधिपात्मके ।
लयो नाशे च संश्लेषे साम्ये तौर्यत्रिकस्य च ॥

लक्ष्यं तु लक्षणीये स्यादपदेशशरव्ययोः ।
लास्यं तौर्यत्रिके नृत्ये लभ्यं लब्धव्ययुक्तयोः ॥

वन्ध्यस्त्वफलवृक्षादावप्रजायां च योषिति ।
वर्या पतिंवरायां च वरेण्ये त्रिषु ना स्मरे ॥

व्रज्या पर्यटनेऽपि स्यात्प्रव्रज्यायामपि स्त्रियाम् ।
वन्यं त्रिषु वनोद्भूते स्त्री वनाम्बुसमूहयोः ॥

वाच्यं तु कुत्सिते हीने वचनार्हे तु वाच्यवत् ।
विन्ध्यः स्यात्पर्वते विन्ध्या लवल्यामपि योषिति ॥

वीक्ष्यं तु विस्मये दृश्ये पुंसि लासकवाजिनोः ।
वीर्यं शुक्रे प्रभावे च तेजःसामर्थ्ययोरपि ॥

वेश्या तु गणिकायां स्याद्वेश्यं वेश्यागृहे मतम् ।
शल्यं शङ्कौ शरे वंशकर्णिकायां[2] च तोमरे ॥

---

१ हर्यापि, इति मा. । २ चञ्चिकायामिति मा. ।

शल्यश्च श्वाविधि प्रोक्तो मदनद्रुमभूपयोः[१]।
शय्या स्याच्छयनीयेऽपि गुम्फनीये च गुम्फने॥

शल्यं तु न स्त्रियां शङ्कौ[२] शयः शय्याऽहिपाणिषु।
शून्यं तु निभृतेनल्यामन्योभिन्नसमानयोः?॥

शौर्य्यमारभटीशक्त्योः सह्यः शैलान्तरेऽपि च।
सोढव्ये त्रिषु च क्लीबमारोग्ये समुदीरितम्॥

सङ्ख्यं समिति सङ्ख्या तु सङ्ख्यानेऽपि निगद्यते।
सख्यं तु मैत्र्यां क्लीबे स्यात्सत्यं तु शपथे[३] कृते॥

सन्ध्या पितृप्रसूनद्यन्तरयोर्युगसन्धिषु।
सव्यं वामे प्रतीपे च सायः काण्डदिनान्तयोः॥

स्मयो गर्वे मतं स्तन्यं क्षीरे तु स्तनसम्भवे।
साध्यो योगान्तरे देवे साधनीये तु वाच्यवत्॥

सूर्योऽर्कपर्णे तपने सूर्या [४]भार्यौषधीभिदोः।
राकामध्यगते चन्द्रे सूर्य इत्यभिधीयते॥

स्थेयो [५]विवादपादस्य निर्णेतरि पुरोहिते।
सेव्यं क्लीबमुशीरे[६] स्यात्सेवार्हे वाच्यलिङ्गवत्॥

सैन्यं क्लीबे बले सेनासमवाये तु वाच्यवत्।
सौम्यो ज्ञे ना त्रिषूनुग्रे[७] मनोज्ञे सोमदैवते॥

---

१ शल्यश्च कथितः श्वाविन्मदनद्रुमभूपयोरिति मा.।

२ क्ष्मावविति मा.।

३ ये, इति मा.।

४ अस्य तदित्यादिः।

५ विवाह, इति मा.।

६ दन्त्यमध्य, इति मा.।

७ सूक्ष्मे, इति मा.।

हार्यो बिभीतकतरौ हर्तव्ये पुनरन्यवत् ।
हृद्यं मनोज्ञे जवने[1] हृद्भवेऽपि च वाच्यवत् ॥

वशकृद्वेदमन्त्रे च हृद्या वृद्ध्याख्यभेषजे ।
क्षयो रोगान्तरे वेश्मकल्पान्तापचयेष्वपि ॥

॥ इति यद्वितीयम् ॥

॥ अथ यत्ततीयम् ॥

अव्ययो निर्व्यये [2]विष्णावव्ययं शब्दभिद्यपि ।
अभयं स्यादुशीरे तु हरीतक्यभया मता ॥

अभया स्यात्तथा गौर्यां निर्भये त्वन्यलिङ्गकः ।
स्यादगस्त्यः कुम्भयोनौ वङ्गसेनतरावपि ॥

अभिख्या [3]त्वभिधाने स्याच्छोभायां च यशस्यपि ।
अवध्यमवधार्हे स्यादनर्थकवचस्यपि ॥

अहल्या त्वप्सरोभेदे गौतमस्य च योषिति ।
अनयो व्यसने दैवाशुभयोश्च [4]विपद्यपि ॥

अत्ययोऽतिक्रमे दण्डे विनाशे दोषकृच्छ्रयोः[5] ।
अश्वीयमश्वसङ्घाते मतमश्वहितेऽन्यवत् ॥

[6]अहार्यः पर्वते [7]हर्तुमयोग्येऽपि च वाच्यवत् ।
अधृष्यस्तु प्रगल्भे स्यादधृष्या तटिनीभिदि ॥

---

१ रणे, इति मा. । २ धिष्ठेष्ठ, इति मा. । ३ त्वपि, इति मा. ।
४ नि, इति मा. । ५ त्रयोरिति मा. ।
६ आ, इति मा. । ७ ध, इति मा. ।

अपत्यं सन्ततौ क्लीबममात्यः स्यात्तु मन्त्रिणि ।
अमात्यमपि चाहुस्तमादित्यो रविदेवयोः ॥
आम्नायो निगमे चोपदेशे स्यादतिथौ पुनः ।
आतिथ्यश्चातिथ्यर्थे[1] स्यादातिथ्यं वाच्यलिङ्गकम् ॥
आशयः स्यादभिप्राये स्थानमात्रे तथाऽऽश्रये[2] ।
आत्रेयी स्यात्पुष्पवत्यां नदीभेदे मुनौ तु ना ॥
इन्द्रियं तु हृषीके स्यादिन्द्रियं चेतसि स्मृतम् ।
उपायः स्यादुपगतौ सामादौ च निगद्यते ॥
ऊर्णायुः क्षणभङ्गे [3]स्यान्मेढ्रकम्बलमेषयोः ।
ऐश्वर्यं त्वणिमादौ स्याद्भाग्ये चैश्वर्यमीरितम् ॥
औचित्यमुचितत्वे स्यात्सत्येऽप्यौचित्यमीरितम् ।
कषायो रसभेदे च निर्यासे च विलेपने ॥
अङ्गरागे च न स्त्री स्यात्सुरभौ लोहितेऽपि च ।
कालेयः स्याद्दैत्यभेदे कालेयं कालखण्डके ॥
कार्पण्यं तु मतं दैन्ये कुलायः स्थाननीडयोः ।
गवयः पशुभेदे स्यात्तथा वानरभिद्यपि ॥
गाङ्गेयस्तु मतो भीष्मे क्लीबं स्वर्णकशेरुणोः[4] ।
ग्रैवेयं तु मतं ग्रीवाऽलङ्कारादौ स्ववाच्यवत् ॥
चक्षुष्यः केतकीवृक्षे पुण्डरीके रसाञ्जने ।
कुलत्थिकासुभगयोः [5]स्त्रियामक्षिहितेऽन्यवत् ॥

---

१ दर्थे, इति मा. ।
२ थोदरे, इति मा. ।
३ स्यान्नौच्छ्र, इति मा. ।
४ सेरुणे, इति मा. ।
५ चक्षुष्यभि, इति मा. ।

चाम्पेयश्चम्पके स्वर्णे किञ्जल्के नागकेसरे ।
जघन्यं चरमे क्लीबं मेहने गर्हितेऽपि च ॥
जटायुर्गुग्गुले पुंसि सम्पाते च कनीयसि ।
जरायुरपि तत्पक्षिराजे गर्भाशयेऽपि च ॥
तपस्यः फाल्गुने मासि तपस्या [1]नियमस्थितौ ।
देवयुर्धार्मिके ख्यातो देवयुर्लोकयाचिके ॥
नादेयी नागरङ्गे स्याज्जयायां जलवेतसे ।
भूमिजम्वां च तर्कार्यां व्यङ्गुष्टे[2]ऽपि समीक्ष्यते ॥
निकायो निलये लक्ष्ये संहतानां समुच्चये ।
एकार्थभाजिनि व्यूहे परमात्मनि चेष्यते ॥
निर्दयो निर्घृणे क्रूरे नेपथ्यं स्यात्प्रसाधने ।
नेपथ्यं रङ्गभूमौ च नाट्योक्तौ परिकीर्त्यते ॥
प्रणयः प्रेम्णि विस्रम्भे याञ्चाप्रसरयोरपि ।
विनये प्रलयो मृत्यौ मूर्च्छाकल्पान्तयोरपि ॥
प्रत्ययः शपथे रन्ध्रे [3]सन्नादिज्ञानयोरपि ।
आचारे प्रथितत्वेऽपि विश्वासाधीनहेतुषु[4] ॥
पर्जन्यः स्यान्मेघशब्दे ध्वनदम्बुदशक्रयोः ।
प्रसव्यं स्याद्वाच्यलिङ्गं प्रतिकूलानुकूलयोः ॥
प्रकीर्यः पूतिकरजे विप्रकीर्णे तु वाच्यवत् ।
प्रणाय्यो[5]ऽसम्मतेऽपि स्यादभिलाषविवर्जिते ॥

---

१ तुन्नत, इति मा. ।
२ तायाया काङ्गुष्ठे, इति मा. ।
३ सम्बा, इति मा. ।
४ यो तुषु, इति मा. ।
५ म्यो, इति मा. ।

पयस्या[1] क्षीरकाकोल्यां पयोहितभवेऽन्यवत् ।
पयस्या दुग्धिकायां स्यात्स्वर्णक्षीर्यां च कथ्यते ॥
प्रतीक्ष्यस्तु भवेत्पूज्ये लक्ष्ये ज्येष्ठे च राजनि ।
पारुष्यो [2]गीष्पतौ क्लीबे दुर्वाक्यपरुषत्वयोः ॥
पानीयं तु जले क्लीबं पातव्ये वाच्यलिङ्गवत् ।
पुलस्त्यो मुनिभेदे स्यात्पौलस्त्यस्तु विभीषणे ॥
दशग्रीवे कुबेरे च पौलस्त्यः कुम्भकर्णके ।
वलयः कण्ठरोगे स्यात्क्लीबं स्यात्करभूषणे ॥
ब्रह्मण्यः स्याद्ब्रह्मसाधुब्रह्मदारुशनैश्चरे ।
ब्राह्मण्यं ब्राह्मणत्वे स्याद्ब्राह्मणानां च संहतौ[3] ॥
बालेयः स्याद्गर्दभेऽपि मृदौ [4]बालहिते त्रिषु ।
भुवन्युः पुंसि भानौ स्याच्चन्द्रे[5] च ज्वलनेऽपि च ॥
भुजिष्या गणिकादास्योः, सूत्रहस्तकदासयोः ।
स्वतन्त्रेऽपि भुजिष्यः स्यान्मलयः पर्वतान्तरे ॥
शैलांशे देश आरामे त्रिवृतायामपि स्त्रियाम् ।
मङ्गल्या स्यादधःपुष्पीमिसीशुक्लवचास्वपि ॥
त्रायमाणाऽश्वत्थबिल्वशमीमसूरकेष्वपि[6] ।
[7]रोचनायामथो दध्नि क्लीबं मङ्गलकारिणि ॥
मृगयुस्तु भवेद्व्याधे गोमायौ परमेष्ठिनि ।
म्लेच्छास्यं गदितं ताम्रे यथा रक्तमुदुम्बरे ॥

१ पयः स्यादिति मा. । २ गीष्प, इति मा. । ३ हितौ, इति मा. ।
४ बलि, इति मा. । ५ चण्डे, इति मा. ।
६ पुसीति शेषः, त्रायमाणा तु स्त्रियाम् । ७ स्त्रियामित्यादिः ।

रहस्यं गोपनीये स्याद्रहस्या स्त्री नदीभिदि।
लौहित्यः [१]स्यान्नदभिदि लौहित्यं लोहितत्ववत्[२] ॥

वदान्यः स्याच्चाटुशब्दे दानशौण्डेऽपि कीर्तितः।
व्यवायः सुरतेऽन्तर्धौ[३] पुंसि क्लीबं तु तेजसि ॥

वक्तव्यं वचनार्हे स्यात्हीनकुत्सितयोरपि।
विजयस्तु जये पार्थे विजया च तिथौ क्वचित् ॥

विस्मयस्तु रसाश्चर्यमदेषु च तथा पुनः।
विशल्या त्रिपुटादन्तीगुडूच्यग्निशिखासु च[४] ॥

विनया[५] तु बलायां स्याच्छिक्षायां प्रणतावपि।
विषयः स्यादिन्द्रियार्थे देशे जनपदेऽपि च ॥

गोचरे च प्रबन्धाद्यो यस्य ज्ञातः स तत्र वै।
विषयी विषयासक्ते वाच्यवत्क्लीबमिन्द्रिये[६] ॥

पुंसि स्यान्नृपतौ कामदेवे वैषयिकेऽ[७]पि च।
श्वश्रूर्यो देवरे श्याले [८]मातुरे मुनिभिद्यपि ॥

शालेयः शतपुष्पायां क्षेत्रे शाल्युद्भवेऽपि च।
शीर्षण्यस्तु सुकेशे स्यात्तथाक्लीबं तु शीर्षके ॥

शैलेयं सिन्धुलवणे तालपर्ण्यां च शैलजे।
[९]शिलातुल्ये च मधुपे संस्त्यायः सन्निवेशने ॥

---

१ स्यान्मदु, इति मा.। २ तेऽन्यवदिति मा.। ३ तरद्धौं, इति मा.।
४ गुडूचीत्रिपुरादन्ती विशल्योऽग्नि मुखासु च, इति मा.।
५ जया, इति मा.। ६ मद्विये, इति मा.। ७ मिके, इति मा.।
८ शाण्डिल्यो, इत्यादिः। ९ शिखा, इति मा.।

विस्तृतावपि संस्थाने संस्थायः परिपठ्यते ।
सन्नायः[१] समवायेऽपि पृष्ठस्थायित्वे पुमान् ॥

समयः शपथाचारसिद्धान्तेषु तथा धियि ।
सङ्केते च क्रियाकारे निर्देशे कालभाषयोः ॥

[२]सरण्युर्वारिवाहेऽपि स्यात्तथा पवनेऽपि च ।
[३]शक्तौ च योग्यतायां च सामर्थ्यं चाभिधीयते ॥

सौरभ्यमाहुः सौगन्ध्ये चारुत्वे गुणगौरवे ।
सौकर्यं स्यादनायासे क्रियायां सूकरस्य च ॥

हिरण्यं [४]रेतसि द्रव्ये मानभेदेऽक्षयेऽपि च ।
तथाऽकुप्ये शातकुम्भे वराटेऽपि निगद्यते ॥

हृदयं मानसे [५]बुक्कोरसोरपि नपुंसकम् ।
क्षत्रियो बाहुजेऽपि स्यात्तथा भूमीपतावपि ॥

क्षिपण्युः सुरभौ देहे क्षेत्रियं[६] क्षेत्रसम्भवे ।

॥ इति यतृतीयम् ॥

॥ अथ यचतुर्थम् ॥

[७]भवेदनुशयो द्वेषे [८]पश्चात्तापानुबन्धयोः ।
अवश्यायस्तु नीहारेऽप्यभिमानेऽपि कीर्तितः ॥

---

१ साधुः, प्रज्ञाद्यणि । २ सवन्यू, इति मा. ।
३ सु, इति मा. । ४ चे, इति मा. ।
५ वृक्का, इति मा. । ६ त्रायमिति मा. ।
७ अनुशय्यो भवेद्वेषे, इति मा. । ८ पश्ना, इति मा. ।

अन्तशय्या मृतौ भूमिशय्यायां पितृकानने ।
अपसव्यं वाच्यलिङ्गं दक्षिणप्रतिकूलयोः ॥
अन्वाहार्यममाश्राद्धे [1]मुखदक्षिणयोरपि ।
अलिप्रियं वारिजे स्याद्रसाले स्यादलिप्रियः ॥
अमीजयो ? गजारोहेऽभिनयो भावदर्शने ।
अभिप्रायो मनोवृत्तावभिधेयं तु नामनि ॥
अविनेयस्तु दुर्वृत्तेऽवजयस्तु पराजये ।
उपकार्या राजसद्मन्युपकारोचितेऽन्यवत् ॥
जलाशयो जलाधारे स्यादुशीरे जलाशयम् ।
तण्डुलीयः शाकभेदे विडङ्ग[2]तरुताप्ययोः ॥
तृणशून्यं मल्लिकायां तथा स्यात्केतकीफले ।
धनञ्जयोऽर्जुने चाग्निनागभिद्देहमारुते ॥
निरामयस्तु नीरोगे [3]त्रिषु स्यादिडिक्के पुमान् ।
परिधायो जलस्थाने परिच्छेदनितम्बयोः ॥
प्रतिश्रयः सभायां स्यादाश्रयेऽपि परिश्रयः ।
परिसङ्ख्या तु सङ्ख्याने विधावपि निवर्तके ॥
प्रतिभयं भये घोरे पाञ्चजन्योऽग्निशङ्खयोः ।
प्रावृड्भवे प्रावृषेण्यं नीपे[4] तु स्यात्पुमानयम् ॥
पूर्वकायस्तूर्ध्वदेहे गदितः शब्दवेदिभिः ।
पौरुषेयो विक्रमेऽपि विकारे पुरुषस्य च ॥

---

१ नान्दी, इत्यादिः । २ तल, इति मा. ।
३ तथा स्यात्पिङ्गके त्रिषु, इति मा. । ४ नीचे, इति मा. ।

त्रिषु ना सङ्ख्वधयोः पुरुषस्य पदान्तरे ।
फलोदयस्तु लाभे स्यादपि स्वर्गे फलोदयः ॥
भागधेयं तु भाग्ये स्याद्भागप्रत्यययोरपि ।
महालयो विहारे स्याद्भाद्रपक्षेऽपरेऽपि च ॥
महालयं तीर्थभेदे पुमांस्तु परमात्मनि ।
महोदयः कान्यकुब्जे [१]चाधिपत्यापवर्गयोः ॥
महामूल्यं महार्घेऽपि रत्नेऽपि च नपुंसकम् ।
मार्जारीयोऽङ्गसंशुद्धौ तथा मार्जारसङ्गते ॥
मार्जारीयः पुमाञ्शूद्रे बिडाले कायशोधने ।
रौहिणेयोऽन्यवद्वत्से ना बुधे च हलायुधे ॥
बिलेशयस्तु भुजगे [२]मूषकेऽपि च कथ्यते ।
वैनतेयो विष्णुरथेऽप्यरुणेऽपि प्रकीर्तितः ॥
सम्परायस्तु विपदि समीकोत्तरकालयोः ।
समाह्वयस्तु पशुभिः खगैर्द्यूते[३] च सङ्गरे ॥
समुदायः[४] स्मृतः सङ्घे सङ्गरेऽपि समुद्गमे ।
समुच्छ्रयस्तु गदितो विरोधोत्सेधयोरपि ॥
[५]सुखोदयस्तु चामद्यभेदे पक्वेक्षुजे रसे ।
स्थूलोच्चयो गण्डशैले गजानां मध्यमे गते ॥
अस्माकल्ये वरण्डेऽपि शक्रे हरिहयः स्मृतः ।
हिरण्मयः सुरश्रेष्ठे हिरण्यविकृतावपि ॥

॥ इति यचतुर्थम् ॥

---

१ वाधिपस्या, इति मा. । २ मूख, इति मा. । ३ खगे द्यूते, इति मा. ।
४ मूदयः, इति मा. । ५ सार्धश्लोको मातृकायां यपुस्तकेऽभूत् ।

॥ अथ यपञ्चमम् ॥

अन्तावसायी श्वपचे मुनिभेदे च नापिते ।
कडङ्गरीयो बुसभुग्वृषादौ परिकीर्तितः ॥
कालानुसार्यं शैलेये कालीये शिंशपाद्रुमे ।
[१]क्षीरतालीयमित्युक्तं दुग्धाम्रक्षीरफेनयोः ॥
ज्येष्ठामूलीयमिच्छन्ति मासमाषाढपूर्वजम् ।
अथ प्रवचनीयं तु स्यात्प्रवक्तृप्रवाच्ययोः ॥
वृषाकपायी श्रीगौरीवरीजीवन्तिकास्वपि ॥

॥ इति यपञ्चमम् ॥

॥ अथ यषष्ठम् ॥

प्रत्युद्गमनीयमुपस्थेये धौतांशुकद्वये ।
विष्वक्सेनप्रिया लक्ष्म्यां वाराह्यामपि गद्यते ॥
हरिणहृदयो भीरौ कथितः शास्त्रपारगैः ॥

॥ इति यषष्ठम् ॥

॥ अथ यसप्तमम् ॥

तुरगब्रह्मचर्यं तत् स्त्र्यभावाद्ब्रह्मचर्यके ॥

॥ इति यसप्तमम् ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये यान्तवर्गः ॥

---

१ दुग्धतालीयमित्यन्यत्र ।

॥ अथ रान्तवर्गः ॥

॥ अथ रैकम् ॥

रः स्मये जलदे तीक्ष्णे वह्नौ राः स्वर्णवित्तयोः ।
रीर्भूमौ रुर्भये [1]हृर्ये दुस्तरौ च निगद्यते ॥

रिस्तु सङ्ख्याविशेषे स्याद्‌ह्रीर्लज्जायां प्रकीर्तिता ।
श्रीर्वेषरचनाशोभाभारतीसरलद्रुमे ॥

लक्ष्म्यां त्रिवर्गसम्पत्तौ वेषोपकरणे मतः ।
स्रुः स्रवे[2] निर्झरे चापि द्रुः स्वर्णे कामरूपिणि ॥

॥ इति रैकम् ॥

॥ अथ रद्वितीयम् ॥

अस्मिन्नर्थेऽव्ययं चात्र त्वङ्घ्रिः पादाश्रयोरपि ।
अभ्रिः स्त्री काष्ठकुद्दाले स्यादभ्रिर्मुनिभिद्यपि ॥

अभ्रिः शचौ पुमान् मर्मण्यरुरित्यभिधीयते ।
अरं शीघ्रे च चक्राङ्गे शीघ्रगे पुनरन्यवत् ॥

अग्रं पुरस्तादुपरि परिमाणे पलस्य च ।
आलम्बने समूहे च प्रान्तेऽपि स्यान्नपुंसकम् ॥

प्रधाने चाधिके चापि प्रथमे वाच्यलिङ्गवत् ।
अस्रमश्रुणि रक्ते स्यादस्रः स्यात्कचकोणयोः ॥

---

१ शब्द इत्यन्ये ।　　　　२ सुस्रुवे, इति मा. ।

अस्त्रं तु करवाले स्याच्चापे प्रहरणेऽपि च।
अभ्रं[1] स्यादभ्रके स्वर्णे मेघे च गगनेऽपि च॥

अद्रिः शैले द्रुमे चार्केऽप्यारो भौमे शनैश्चरे।
आरा चर्मप्रभेदिन्यामारं [2]चक्र उदीरितम्॥

आर्द्रा [3]नक्षत्रभेदे स्यादार्द्रं क्लिन्न उदीरितम्।
आरुस्तरुविशेषे स्यात्तथा कर्कटदंष्ट्रिणोः॥

आन्ध्रो[4] नीवृज्जातिभेदेऽप्यान्त्रं त्ववयवान्तरे।
अभ्रसम्बन्धिनि त्वाभ्रं[5] चाम्रः स्याच्चूतपादपे॥

इन्द्रः शक्रादित्यभेदे योगभेदान्तरात्मनोः।
इन्द्रा फणिज्जके स्त्री स्यादिरा भूवाक्सुरासु च॥

ईरी तु करवालिन्यां उग्रो रुद्रे विषोत्कटे[6]।
क्षत्राच्छूद्रासुतेऽप्युग्रः स्यादुचाक्षुद्रयोः स्त्रियाम्॥

उस्रो वृषे च किरणेऽप्युस्राऽर्जुन्युपचित्रयोः।
[7]उरु पीने मतं क्लीबमूरुस्त्ववयवान्तरे॥

उष्ट्रः क्रमेलके प्रोक्तश्चैन्द्रिः काकेन्द्रपुत्रयोः[8]।
ऐन्द्री स्यादिन्द्रसम्बन्धिन्यैन्द्री प्राच्यां दिशि स्मृता॥

ओड्राः[9] पुम्भूम्नि देशे स्यादोड्रस्तु तरुभिद्यपि।
करो वर्षोपले पाणौ रश्मौ प्रत्यायशुण्डयोः[10]॥

---

१ स्त्रमिति मा.। २ कोणे, इति परे। ३ ऋच्चप्र. इति मा.।
४ ध्रो, इति मा। ५ भ्रमिति मा.। ६ मूलके, इति मा.।
७ उरुः स्त्रियामुरु क्लीबे मतस्त्ववयवीतरे इति मा.।
८ के, इति मा.। ९ औन्ध्र, इति मा.। १० न्द्रयोरिति मा.।

काम[१] तु वाच्यवत्काम्ये करी तु स्यान्मतङ्गजे ।
कद्रुर्मातरि नागानां कद्रुः कनकपिङ्गले ॥
कर्चौ स्त्री कर्तृकायां स्यात्कारा दूत्यां प्रसेवके ।
कारो वधे निश्चयेऽच बलौ [२]यत्ने यतावपि ॥
कारस्तु स्वर्णकारे स्यात्तुषाराद्रावपि स्मृतः ।
कारा तु बन्धनागारे बन्धनेऽपि च योषिति ॥
कारिः[३] स्त्रियां क्रियायां स्याद्वाच्यलिङ्गस्तु शिल्पिनि ।
विश्वकर्मणि ना कारुस्त्रिषु कारकशिल्पिनोः ॥
किरिः किटौ शुके[४] कीरः कुरुर्भक्ते नृपान्तरे ।
देशान्तरेषु पुम्भूम्नि क्रूरः स्यात्कठिनेऽपि च ॥
नृशंसघोरयोश्चापि कृच्छ्रं कष्टेऽप्यघापहे ।
क्रोष्ट्री शृगालिकाकृष्णविदारीलाङ्गलीषु च ॥
खरस्तीक्ष्णे च घर्मे च देवताडेऽथ गर्दभे ।
खरुर्दर्पे हये शम्भौ खारी मानप्रभेदके ॥
खुरः शफे [५]कोलदले गरस्तूपविषे विषे ।
गरी खरायां करणे[६] गात्रमङ्गे कलेवरे ॥
स्तम्बेरमाग्रजङ्घादिविभागेऽपि समीरितम् ।
गारा तूपलभेदे स्याद्गिरा वाग्देवतागिरोः ॥
गिरिर्गौर्णौ गिरियके[७] क्रीडागण्डकशैलयोः ।
नेत्रामयविशेषे च पूज्ये तु गिरिरन्यवत् ॥

---

१ इदमत्राप्रासङ्गिकम् । २ र, इति मा. । ३ करिरिति मा. ।
४ सुके, इति मा. । ५ कोक, इति मा. ।
६ क्लीबमिति शेषः । ७ यन्त्रे, इति मा. ।

गुरुर्निषेकादिकरे पित्रादौ गीष्पतावपि ।
वाच्यलिङ्गं त्वलघुनि तथा महति दुर्जरे ॥
गुन्द्रस्तेजनकद्रव्ये [१]मुस्तायामपि योषिति ।
गृध्रस्तु पक्षिभेदे स्याल्लुब्धकेऽपि च वाच्यवत् ॥
गोत्रं नाम्नि[२] कुले गोत्रः शैले गोत्रा गवि[३] क्षितौ ।
सम्भावनीयबोधे च [४]काननक्षेत्रवर्त्मसु[५] ॥
गौरश्चन्द्रेऽरुणे पीते श्वेते शुद्धे च सर्षपे ।
पुंसि क्लीबे च कथितो गौरः पङ्कजकेसरे ॥
गौरी त्वसञ्जातरजःकन्याशङ्करयोषितोः ।
रोचनीरजनीपिङ्गाप्रियङ्गुवसुधासु च ॥
आपगाया विशेषेऽपि तथा वरुणयोषिति ।
घस्रस्तु दिवसे हिंस्रे घोरो भीमे भयानके[६] ॥
चरोऽक्षद्यूतभेदे स्याद्भौमे चारे चसे चले[७] ।
चन्द्रः [८]कर्पूरकाम्पिल्लसुधांशुस्वर्णवारिषु ॥
चक्रः कोके पुमान्क्लीबं राष्ट्रे च वज्रसैन्ययोः ।
दम्भान्तरे कुलालोपकरणे वारिजास्त्रयोः ॥
चक्री तैलिकभित्कोककुलालाजाहिसूचके ।
चरुर्हव्येऽन्नभाण्डे च चर्मी भूर्जतरौ पुमान् ॥
चर्मी [९]फलकहस्ते च तथा पर्णायतेऽपि च ।
चारः पियालवृक्षे स्याद्गतौ बन्धापसर्पयोः ॥

---

१ गुन्द्रा । २ स्नि, इति मा. । ३ गव्ये, इति मेदिनी ।
४ क्षेत, इति मा. । ५ क्लीबमिति शेषः । ६ हरेऽपि चेत्यन्यत्र ।
७ द्रुसेचने, इति मा. । ८ कदरिकाम्पि, इति मा. । ९ खेट, इति मा. ।

चारुस्तु गीष्पतौ पुंसि शोभने त्वभिधेयवत् ।
चीरं तु गोस्तने वस्त्रे चूडायां सीसकेऽपि च ॥
चीरी [1]कच्छाटिकाझिल्यो रेखालेखनभेदयोः ।
चित्रोऽग्निपादपे चित्रमद्भुते शबलेऽपि च ॥
चित्राऽऽखुपर्णीगोडुम्बासुभद्रादन्तिकासु च ।
मायायां सर्पनक्षत्रनदीभेदेषु च स्त्रियाम् ॥
तिलकालेख्ययोः[2] क्लीबं चुक्रं[3] वृक्षाम्लके मतम् ।
चौरः पाटच्चरेऽपि स्याच्चौरपुष्प्यौषधावपि ॥
छत्रा मधुरिकायां स्त्री छत्रमातपवारणे ।
छत्रा मिसावतिच्छत्रे कुस्तुम्बुरु[4]शिलीन्ध्रयोः ॥
छत्री महीपतौ पुंसि छिद्रं दूषणरन्ध्रयोः ।
छात्रः शिष्ये निगदितो राक्षस्यापलिते जरा ॥
ज्वरस्तु परितापे स्याद्रुग्भेदेऽपि मतो ज्वरः ।
जारी स्त्रियामौषधे स्याज्जारस्तूपपतौ[5] मतः ॥
जीरस्तु जरणे[6] खड्गे झरस्तु जलनिर्गमे ।
झारी भृङ्गारके प्रोक्ता टारो [7]लङ्गतुरङ्गयोः ॥
तरस्तु तरणे पुंसि [8]कृशानौ पेटके तरी ।
तन्त्रं प्रधाने सिद्धान्ते कुटुम्बपरिपोषणे ॥
औषधे तन्तुवाये च शास्त्रभेदे परिच्छदे ।
श्रुतिशाखान्तरे हेतावुभयार्थप्रयोजके ॥

---

१ "कच्छोटिवाप्ति" इति मा. । २ लिकयोरिति मा. ।
३ त्कमिति मा. । ४ वरी, इति मा. । ५ मतौ, इति मा. ।
६ वने, इति मा. । ७ नग, इति मा. । ८ द, इति मा. ।

इति कर्तव्यतायां च तन्त्री वीणागुणे स्त्रियाम्।
अमृतादेहसिरयोस्तन्त्री स्याच्छास्त्रवेदिनि॥
तन्द्री स्त्रियां प्रमीलायां तस्मिन्नर्थे तु तत्र च।
तारो मुक्ताविशुद्धौ स्यात्तारके[1] शुद्धमौक्तिके॥
ना नक्षत्रेऽक्षिमध्ये च तारं रूप्ये नपुंसकम्।
स्त्री बुद्धदेवताभेदे वालिगीष्पतिभार्ययोः॥
तारः स्यादुच्चशब्देऽपि ताम्रं[2] शुल्वेऽरुणेऽपि च।
तीव्रा तु कटुरोहिण्यां राजिकागण्डदूर्वयोः॥
त्रिष्वत्युष्णे नितान्तेऽपि कटौ तीरं तु रोधसि।
पुंसि त्रपुणि तोत्रं तु [3]प्राजने वेणुकेऽपि च॥
दस्रः खरेऽश्विनीसूनौ दरो गर्ते च साध्वसे।
दरी तु कन्दरायां स्त्री मनागर्थे दराऽव्ययम्॥
दंष्ट्री किटावहौ व्याघ्रे[4] दभ्रं क्लीबे कृशे मतम्।
दारा भूम्नि च भार्यायां केचिदाहुः स्त्रियामपि॥
अथ पुंस्यपि दाराः स्याद्दात्रं [5]लवनसाधने।
दारुः स्यात्पित्तले काष्ठे देवदारौ नपुंसकम्॥
द्वारं निर्गमनेऽपि स्यादभ्युपाये धरो गिरौ।
कार्पासतूलके कूर्मराजे वस्वन्तरेऽपि च॥
दूरं त्वसन्निधौ दोरः सूत्रे चापि प्रकीर्तितः।
धरा पृथिव्यां गदिता स्त्री गर्भाशयमेदसोः॥

---

१ न्नारके, इति मा.। २ द्यमिति मा.। ३ तोद, इति मा.।
४ चद्वो व्याघ्रे, इति मा.। ५ वल, इति मा.।

धात्री धरामलक्योः [१]स्याद्धात्री मातुपमातृषु ।
[२]धारा सैन्याग्रदेशे च तुरङ्गगतिपञ्चके ॥
घटादिच्छिद्रसन्तत्योः प्रपाते स्याद्द्रवस्य च ।
खड्गादेर्निशिते देशे धारा [३]ग्रावान्तरेऽपि च ॥
धीरः स्वैरे बुधे धैर्यान्विते क्लीबं तु कुङ्कुमे ।
धौत्रं नृपरिधानीये नरोऽजे [४]मनुजेऽर्जुने ॥
क्लीबं तु रामकर्पूरे नक्रं[५] नासाग्रदारुणोः ।
नक्रः कुम्भीरके पुंसि [६]नारस्तर्णकनीरयोः ॥
नप्त्री तु स्याद्दरत्रायां नारं[७] स्यान्नरसंहतौ ।
[८]निद्रा स्वापे च संवेशे नीरं तु सलिले मतम् ॥
नीध्रं नेमौ [९]वल्मीके च रेवतीभे च कानने ।
नेत्रं मथिगुणे वस्त्रभेदे मूले तरोरपि ॥
रथे चक्षुषि नद्यां च नेत्री नाड्यां[१०] च योषिति ।
परः श्रेष्ठारिदूरान्योत्तरे[११] क्लीबं तु केवले ॥
पत्रं स्याद्वाहने पर्णे पक्षे च शरपक्षिणोः ।
पारं परतटे याचामात्रे स्याद्राजनं त्रिणि ! ॥
प्रान्तेऽस्त्रियां [१२]नदीभेदे [१३]पारी पूरेऽन्वगद्यते ।
दन्तिनः पादबन्धे च कर्कर्यां च [१४]स्रुवादिके ॥

---

१ स्याद्धरा, इति मा. । २ सैन्यस्याग्रप्रदेशे, इति मा. ।
३ ग्रामा, इति मा. । ४ मर्जुने, इति मा. ।
५ भक्तमिति मा. । ६ तथाप, इति मा. ।
७ पारमिति मा. । ८ निद्रा शुभौ च सङ्कोचे, इति मा. ।
९ न, इति मा. । १० रथनाभ्यामिति मा. । ११ रसे, इति मा. ।
१२ वारि, इति मा. । १३ पारा, इत्यादिः । १४ पात्रमित्यादिः ।

तीरद्वयान्तरे योग्ये, पुरुः प्राज्येऽभिधेयवत् ।
भूपभेदे परागे च देवलोके च पुंस्ययम् ॥
पुरं गृहोपरिगृहे शरीरे च नपुंसकम् ।
तथा पाटलिपुत्रेऽपि गेहमात्रे पुरं विदुः ॥
पुष्पादीनां दलावृत्तौ गुग्गुलौ ना न ना पुरि ।
पुण्ड्रोऽतिमुक्तके चित्रे क्रमौ दैत्येक्षुभेदयोः ॥
पुंभूम्नि देशभेदे स्यात्पुण्डरीके नपुंसकम् ।
पूरो जलसमूहेऽपि व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः ॥
पोत्रं वज्रे[1] मुखाग्रे च सूकरस्य हलस्य च ।
पौरं त्रिषु पुरोद्भूते कत्तृणे तु नपुंसकम् ॥
बभ्रुस्तु गरुडे[2] वह्नौ नकुले च महेश्वरे ।
पिङ्गले वाच्यलिङ्गः स्याज्जम्बूके फेरुरुच्यते ॥
भस्त्रा तु चर्मपेश्यां स्याद्भरोऽतिशयभारयोः ।
भरुः स्वर्णे हरे पुंसि भद्रस्तु वृषभे शिवे ॥
खञ्जरीटे कदम्बे च भद्र इत्यभिधीयते ।
करिभेदे, तथा क्लीबं मतं मङ्गलमुस्तयोः ॥
काञ्चने च स्त्रियां [3]रास्नाकृष्णाव्योमनदीषु च ।
तिथिभेदे प्रसारिण्यां [4]कट्फलाऽनन्तयोरपि ॥
त्रिषु श्रेष्ठे तथा साधौ न पुंसि करणान्तरे ।
भारः स्याद्वीवधे विष्णौ पलानां द्विसहस्रके ॥

---

१ वस्त्रे, इति मा. ।
२ गरुडध्वजे, इत्यपरे ।
३ नाघ्णा, इति मा. ।
४ कल्व, इति मा. ।

भाद्रस्तु मासभेदे स्याद्भाद्रं तत्प्रभवे मतम् ।
भीरुरार्ते च योषायां वरयोषिति च स्त्रियाम् ॥
भूरिर्ना वासुदेवेऽपि हरेऽपि परमेष्ठिनि ।
क्लीबं सुवर्णे प्राज्ये तु वाच्यलिङ्गमुदीरितम् ॥
भेरी वाद्यप्रभेदे स्याद्भौमस्वर्णमयेऽखिले ।
मन्त्रस्तु गुह्यवादे स्याद्देवादीनां च साधने ॥
वेदभागविशेषे च मन्त्री तद्वि(द)मात्यके ।
मन्द्रः स्वरविशेषेऽपि माद्री [१]पाण्डोश्च योषिति ॥
मात्रा कर्णविभूषायां माने वित्ते परिच्छदे ।
अक्षरावयवे स्वल्पे क्लीबं कार्त्स्न्ये [२]ऽवधारणे ॥
मारः स्मरे मृतौ[३] विघ्ने मारी देव्यां जनक्षये ।
मारिः स्त्री[४] मारणे वर्षे [५]मित्रं सख्यौ च भेषजे ॥
लग्नाच्चतुर्थराशौ च पुंसि सूर्ये प्रकीर्तितः ।
मुरा गन्धौषधौ मूत्रं मलभेदे निगद्यते ॥
मेरुः सुराद्रौ मेढ्रं तु शेफसि क्लीबमीरितम् ।
मैत्रं तु जातकृत्ये स्यान्मित्रसम्बन्धवत्यपि ॥
यस्मिन्नर्थे तु यत्रेति यन्त्रं तु स्यान्नियन्त्रणे ।
देवतायतने चापि तथा युद्धादिसाधने ॥
यात्रोत्सवे च गमने यात्रा स्याद्यापनेऽपि च ।
योक्त्रं तु रज्जुभेदे स्यात्तथैवावयवान्तरे ॥

---

१ प, इति मा. ।
२ च, इति मा. ।
३ मृत्याविति परे ।
४ री च, इति मा. ।
५ मित्रः सूर्ये च दानवे । गन्धद्रव्येऽस्त्रियां क्लीबे मतं सुहृदि सद्गुणे, इति मा. ।

रन्ध्रं [1]स्याद्दूषणे छिद्रे राष्ट्री स्याद्दौषधेऽप्यथ ।
राष्ट्रस्तूपद्रवे क्लीबं तथा स्याद्दुपवर्तने ॥
राचिर्हरिद्रायामिन्यो रुरुर्दैत्ये [2]मृगेऽपि च ।
रुद्रस्तूग्रे महादेवे रेचं[3] क्लीबे तु रेतसि ॥
पीयूषे पटवासेऽपि सूतके परिकीर्तितम् ।
रौद्रो रसान्तरे रौद्रमुग्रे रुद्रोद्भवेऽपि च ॥
रौद्री चण्ड्यामपि ख्याता लोध्रं स्याद्दौषधान्तरे ।
वरो जामातरि वृते देवतादेरभीप्सिते ॥
षिङ्गे[4] पुंसि त्रिषु श्रेष्ठे कुङ्कुमे तु नपुंसकम् ।
वरी प्रोक्ता शतावर्यां वरा तु स्यात्फलत्रिके ॥
मनागिष्टे वरं क्लीबे केचिदाहुस्तदव्ययम् ।
वक्रः शनैश्चरे पुंसि पुटभेदे नपुंसकम् ॥
त्रिषु क्रूरे च कुटिले वज्रो योगान्तरे तथा ।
वज्रः कृष्णस्य दायादे वज्रं धात्र्यां च बालके ॥
वज्रा गुडूच्यां कुलिशे मतं क्लीबे च पुंसि च ।
वज्री महेन्द्रे पुंसि स्यात्स्नुह्यां वज्री मता स्त्रियाम् ॥
[5]वज्रोऽस्त्री हीरके वध्रं क्लीबे त्रपुवरत्रयोः ।
वप्रः सानौ पुमानस्त्री रेणौ क्षेत्रे चये तटे[6] ॥
वक्त्रं मुखे वृत्तभेदे व्यग्रो व्यासक्त आकुले ।
वध्री प्रोक्ता वरत्रायां वासो ना दिवसे मतः ॥

---

१ स्याद्भू, इति मा. । २ मृते, इति मा. । ३ रेवमिति मा. ।
४ खिङ्गे, इति मा. । ५ हीरकेऽपि न वेद्यस्त्री, इति मा. ।
६ वेणुक्षेत्रे च पेटके, इति मा. ।

वास्तं तु मन्दिरे क्लीबं तथैव च चतुष्पथे ।
व्याघ्रः स्यादपि शार्दूले रक्तैरण्डे करञ्जके ॥
व्याघ्रः पराक्रमयुते[1] कण्टकार्यां तु योषिति ।
व्याघ्रं व्याघ्रनखे क्लीबं वारी स्याद्गजबन्धने ॥
वारः सूर्यादिदिवसे वृन्दावसरयोः क्षणे ।
द्वारे हरे कुब्जवृक्षे वारं स्याद्वालकेऽम्बुनि ॥
वीरो रसविशेषे स्याद्वीरः शूरे निगद्यते ।
स्त्री सुराक्षीरकाकोलीतामलक्येलवालुके ॥
पतिपुत्रवतीरम्भा[2]विदारीदुग्धिकासु च ।
मलपूक्षीरविदार्योः क्लीबं शृङ्ग्यां [3]नखेऽपि च ॥
वीध्रं तु विमले प्रोक्तं विग्रः स्याद्गतनासिके ।
वृत्रो रिपौ[4] घने ध्वान्ते शैलभेदे च दानवे ॥
वेरं कलेवरे नेत्रे वार्ताकौ कुङ्कुमेऽपि च ।
वैरं विरोधे वैरी तु पुमांस्तद्वति कीर्तितः ॥
वोड्री स्त्री [5]पणपादे ना गोनसाहौ झषान्तरे ।
शरस्तु तेजने बाणे दध्यग्रे ना शरं जले ॥
शस्त्रं लोहास्त्रयोः क्लीबं छुरिकायां तु योषिति ।
शक्रो महेन्द्रे कुटजे तथैवार्जुनपादपे ॥
शद्रि[6]र्नाऽम्भोधरे जिष्णौ शरुर्ना कोपवज्रयोः ।
शरुश्च यूपशकले श्वश्रूश्च पतिमातरि ॥

---

१ गौणोऽर्थः । २ गम्भारीत्यन्यत्र ।
३ नते, इति मा. । ४ रौ च, इति मा. ।
५ पल, इति मा. । ६ त्रि, इति मा. ।

शारिर्नाऽक्षोपकरणे स्त्रियां शकुनिकान्तरे।
युद्धार्थगजपर्याणे व्यवहारान्तरेऽपि च॥
शारस्तु शबले वाच्यलिङ्गो ना तु समीरणे।
अक्षोपकरणे चापि क्लीबं ज्ञानेऽपि वारिणि॥
शास्त्रं तु न द्वयोरागमाज्ञयोश्च निगद्यते।
शिग्रुः[1] पुमान् वृक्षभेदे शाकमात्रे नपुंसकम्॥
शिरः क्लीबे नालिकेरे मस्तकेऽपि निगद्यते।
शिरो ना पिप्पलीमूले स्याद्धमन्यां च योषिति॥
उशीरे चापि चक्राङ्गे शीघ्रं द्रुतगतौ त्रिषु।
शुक्रो दैत्यगुरौ मासे तथा वैश्वानरेऽपि च॥
तथाऽक्षिरुग्भिदि क्लीबं शुक्रं क्लीबे तु रेतसि[2]।
शूरो नृपतिभेदेऽपि तथा विक्रान्तयोधिनि॥
शुभ्रः शुक्लोद्दीप्तयोः[3] स्यात्तथैव क्लीबमभ्रके।
शूद्री शूद्रस्य भार्यायां शूद्रा स्याज्जातिमात्रके॥
स्वरो ध्वनौ च खड्गादे[4]स्तथा नासासमीरणे।
उदात्तादौ मध्यमादावकारादावपीष्यते॥
सरः[5] पुमान्दधिभवे सरं क्लीबे सरस्यपि।
त्सरुः पुमान् खड्गमुष्टौ यूपस्यावयवे स्वरुः[6]॥
सत्रं यागविशेषे स्यात्सत्री नित्यान्नदातरि।
सारो बले स्थिरांशे च न्याय्ये[7] मज्जनि शम्बरे!॥

१ ष्ठः, इति मा.।
२ स्रुक्तो क्लीबेतरेतसि, इति मा.।
३ त्रिष्विति शेषः।
४ दौ, इति मा.।
५ सखमिति मा.।
६ ऽपि च, इति मा.।
७ त्याज्ये, इति मा.।

धने वायौ वने सान्द्रं वने[1] चापि घने मृदौ ।
[2]स्फारस्तु विकटे पुंसि [3]करकादेश्च बुद्बुदे ॥
सिध्रो निदाघसलिले सिप्रा [4]नद्यन्तरे तथा ।
स्थिरोऽचले शनौ मोक्षे, शालपर्ण्यां[5] स्थिरा भुवि ॥
सीरो[6]ऽर्कहलयोः पुंसि स्फिरं भूरिणि [7]स्फारवत् ।
सिराऽपि कण्डरायां स्यात्सुरा चषकमद्ययोः ॥
सुरः स्याच्चिदशे[8] स्वरं क्लीबे तन्तुव्यवस्थयोः ।
शास्त्रादिस्वचनाग्रन्थे स्वरः प्रोक्तो विवस्वति ॥
स्वच्छन्दमन्दयोः स्वैरी हरिश्चन्द्रार्कवायुषु ।
शुकभेकयमाश्वाहिकपिसिंहहरिष्वपि ॥
अजेशशक्रकिरणपिङ्गलोकान्तरेष्वपि ।
हरः शिवे तथा हारिः सन्तानद्यूतभङ्गयोः ॥
पथिकेऽपि पुमान् हारिर्हारो मुक्तासरे युधि ।
हिंस्रा काकादनीमांस्योर्घातके चान्यलिङ्गवत् ॥
हीरा [9]पिपीलिकालक्ष्म्योर्हीरः[10] शङ्करवज्रयोः ।
होरा[11] तु लग्ने राश्यर्धे रेखाशास्त्रभिदोरपि ॥
[12]क्षरस्तु द्रवमात्रे स्यात्क्षारः स्याद्भेषजान्तरे ।
क्षीरं दुग्धेऽपि पयसि क्षीरी त्वन्नान्तरे मतः ॥

---

१ बले, इति मा. । २ स्यार, इति मा. ।
३ कनकादेरिति मेदिनी । ४ नद्यां तथान्तरे इति मा. ।
५ र्णमिति मा. । ६ सरो, इति मा. । ७ स्यार, इति मा. ।
८ नो, इति मा. । ९ पिप्प, इति मा. । १० हरिः, इति मा. ।
११ लोहा, इति मा. । १२ रक्ष, इति मा. ।

क्षीरी वटादिवृक्षे स्यात्क्षुरो वपनसाधने ।
क्षुद्रस्तु कृपणे दुष्टे क्षुद्रा स्यान्मधुमक्षिका ॥
क्षेत्रं सिद्धादिसंस्थाने क्लीबं क्षौरं तु मुण्डने ।
क्षौद्रं[1] मधुविशेषे स्यान्मधुमात्रेऽपि गद्यते ॥

॥ इति रद्वितीयम् ॥

॥ अथ रतृतीयम् ॥

अक्षरी वारिधारायामक्षरं ब्रह्मवर्णयोः ।
अक्षरं नाशशून्ये स्यादक्षरः शङ्करे[2] स्मृतः ॥
अदभ्रं बहुले क्लीबमदूरं निकटस्थिते ।
अधरस्तु पुमानोष्ठे हीनेऽनूर्ध्वे च वाच्यवत् ॥
अध्वरः सावधाने स्याद्वसुभेदे तथा क्रतौ ।
अधीरश्चञ्चलमतावधीरा योषितोदिता ॥
अधीरा विद्युति मतावङ्गारं क्लीबमुल्मुके ।
अङ्गारो भूमिजगृहेऽप्ययोग्रं मुसले मतम् ॥
अयोग्रस्तु हले पुंसि स्यादपि प्रासकुन्तयोः ।
अवीराऽपतिपुत्रायां सत्त्वहीने तु वाच्यवत् ॥
अमरस्त्रिदशेऽप्यस्थिसंहारे कुलिशद्रुमे ।
[3]स्त्री गुडुच्यमरावत्योः स्थूणादूर्वाजरायुषु ॥

---

१ रं, इति मा. । २ रो ऋत्विजि, इति मा. ।
३ दूर्वामिरावती स्थूणा गुडूच्यवजरायुषु, इति मा ।

अपरं त्वितरार्थे स्यात्पश्चाद्गात्रे च दन्तिनः ।
अर्वाचीनेऽपरं प्राहुर्जरायौ चापरा मता ॥
अन्तरं तु परीधाने भेदे रन्ध्रावकाशयोः ।
आत्मान्तर्धिविनात्मीयबहिर्मध्यावधिष्वपि ॥
अवरं चरमेऽपि स्याज्जघन्यामवरा मता ।
गजान्त्यजङ्घादेशे चाप्यवरं क्लीबमीरितम् ॥
अम्बरं वाससि व्योम्नि कर्पासे च सुगन्धके ।
अङ्कुरो [१]लोम्नि पानीये रुधिरेऽभिनवोद्भिदि ॥
अजिरं प्राङ्गणे वाते विषये दर्दुरे तनौ[२] ।
अशिरो भास्करे वीतिहोत्रे स्याद्राक्षसान्तरे ॥
अण्डीरः पुरुषे शक्तेऽररं[३] छदकपाटयोः ।
अररस्तु पुमान्सोमेऽप्यगारं मन्दिरे मतम् ॥
अध्वरस्तु मतो यज्ञेऽप्यनूरुः सूर्यसारथौ ।
अमत्रमपि पात्रे स्यादमित्रं वैरिणि स्मृतम् ॥
अगुरु स्यात्तु लघुनि शिंशपायां च जोङ्गके ।
असारं स्यात्तु निःसारे [४]त्वसरुवृक्षभिद्यपि ॥
असुरा रजनी[५]राश्योरसुरो दानवे रवौ ।
अहेरुः स्त्री शतावर्यामासारः प्रसरे मतः ॥
आसारो वेगवृष्टौ स्यात्तथैव स्यात्सुहृद्बले ।
आहारः स्यादाहरणे हारे प्रोक्तश्च भोजने ॥

---

१ व्यो, इति मा. ।
२ ऽनिले, इति मा. ।
३ वरमिति मा. ।
४ त्वसरीरोग, इति मा. ।
५ वास्योद, इति मा. ।

आसुरी देवताभेदे सिद्धार्थेऽपि मता स्त्रियाम् ।
आशरस्तु स्मृतो वन्हौ तथैव रजनीचरे ॥
स्यादाशिरस्तु क्षसर[1] इत्याहुर्बुद्धिशालिनः ।
आकार इङ्गिताकृत्योराभीरो गोप उच्यते ॥
आकरो निकरे रत्नस्थाने श्रेष्ठे च कथ्यते ।
आधारश्चाधिकरणेऽप्यालवालेऽम्बुधारणे ॥
आग्नीध्रो ब्रह्मपुरुषे व्याधिते[2] स्यात्तथाऽऽतुरः ।
आभीरी गोपयोषायामासुरी दितिसन्ततौ ॥
आतरस्तरपण्ये स्यादितरोऽन्यश्च पामरे ।
ईश्वरो मन्मथे शम्भौ नाऽऽढ्ये[3] स्वामिनि वाच्यवत् ॥
ईश्वरी चेश्वरोढायामीश्वरी वृक्षभिद्यपि ।
इत्वर्यसत्यां पथिके क्रूरकर्मणि चोच्यते ॥
उदारो दातृमहतोर्दक्षिणे वाच्यलिङ्गकः ।
उर्वरा सर्वसस्याढ्यभूमौ स्याद्भूमिमात्रके ॥
उत्तरा दिग्विशेषे स्यात्स्नुषायामर्जुनस्य च ।
विराटतनुजेऽपि[4] स्यादूर्ध्वोदीच्योत्तमेष्वपि[5] ॥
क्लीबे तु [6]स्यात्प्रतिवाक्येऽथोद्धारश्चोद्धृतावृणे ।
उपेन्द्रस्तु मतो विष्णावुत्करो [7]यज्ञभूभिदि ॥
उन्दुरुर्मूषके पुंसि चोषरं क्षारमृद्भुवि ।
उच्चारं स्यादुच्चरणे[8] तथा मलविसर्जने ॥

---

१ स्यादासरोपक्षरसे, इति मा. । २ खलाविले, इति मा. ।
३ नाथे, इति मा. । ४ पुंसीति शेषः । ५ त्रिष्विति शेषः ।
६ स्यात्पती, इति मा. । ७ राशिपुञ्जयोरित्यपरे । ८ चो, इति मा. ।

उत्तारं स्यादुत्तरणे जठरे तूदरं मतम् ।
ऋक्षरं वारिधारायामृक्षरस्त्वृत्विजि स्मृतः ॥
एकाग्रं वाच्यलिङ्गं स्यादेकतानेऽप्यनाकुले ।
ॐकारः प्रणवे चाङ्गीकृतावपि च कीर्तितः ॥
औशीरं शयने प्राहुर्दण्डेऽपि चामरस्य तु ।
उशीरजे वाच्यवत्स्यात्कदरो[१] व्याधिभिद्यपि ॥
क्रकरः[२] क्रकचे दीने करीरेऽद्रेः खगान्तरे ।
कन्धरः स्याद्वारिवाहे ग्रीवायां कन्धरा मता ॥
कच्चरं कुत्सिते तक्रे तथा स्यान्मलदूषिते ।
कणेरुः कर्णिकारे च करिणीवेश्ययोः स्त्रियाम् ॥
कडारः कपिले दासे[३] कबरं लवणाम्लयोः ।
कबरी केशवेशे स्यादुमायां भेषजान्तरे ॥
पृथ्वीतुङ्ग्योश्च कबरी ना रक्षःपापयोरपि ।
करीरः कलशे वृक्षभेदे वंशाङ्कुरेऽपि च ॥
करीरी चीरिकायां च दन्तमूले च दन्तिनाम् ।
कर्बुरो[४] राक्षसे पापे क्लीबं हेमाम्भसोरपि ॥
कर्बुरा[५] कृष्णवृन्तायां शबले वाच्यलिङ्गवत् ।
कर्परस्तु[६] कपाले स्यात्कटाहे शस्त्रभिद्यपि ॥
कञ्जारो जठरे[७] सूर्ये विरञ्चौ[८] वारणे मुनौ ।
कटिचं रसनायां स्याच्चर्माङ्गे कटिवाससि ॥

---

१ रीको, इति मा. । २ करीरः, इति मा. । ३ सासे, इति मा. ।
४ पूंरो, इति मा. । ५ पूंरा, इति मा. । ६ पूंरस्तु, इति मा. ।
७ कञ्जारोजवरे, इति मा. । ८ ञ्चे, इति मा. ।

कच्छुरा शूकशिम्ब्यां च [1]शटीदुःस्पर्शयोरपि ।
कच्छुरः पुंश्चले कच्छुयुक्ते स्यात्कर्तरी पुनः ॥
भवेत्कर्तनकार्यार्हे कशेरुः कन्दभिद्यपि ।
कर्मारः स्याज्जातिभेदे त्वचिसारे च कीर्त्यते ॥
कर्करी भाण्डभेदे ना दर्पणे कठिने त्रिषु ।
कन्दरस्त्वङ्कुशे पुंसि गुहायां च नपुंसकम् ॥
कंसारिः कथितो विष्णौ कलत्रं श्रोणिभार्ययोः ।
दुर्गस्थाने नृपादीनां कठोरं निष्ठुरे मतम् ॥
कदरः श्वेतखदिरे क्षुद्ररोगेऽपि चेष्यते ।
कस्तूरी स्यान्मृगमदे लताभेदेऽपि गद्यते ॥
कर्पूरं [2]घनसारेस्यात्काण्डीरः काण्डवत्यपि ।
कान्तारः स्यादिक्षुभेदे दुर्गमे च वने बिले ॥
कावेरी स्यात्सरिद्भेदे पण्यनारीहरिद्रयोः ।
काश्मीरं कुङ्कुमेऽपि स्याट्टङ्कपुष्करमूलयोः ॥
कातरश्चञ्चले चस्ते कासारः स्यात्सरोवरे ।
काश्मरी मधुपर्ण्यां स्याद्देवयोनौ तु किन्नरः ॥
किशोरो बालमात्रे स्यात्स्वियामश्वस्य शावके ।
तैलपर्ण्यां च पुल्लिङ्गस्तरुणावस्थ[3]सूर्ययोः ॥
किर्मीरो ना नागरङ्गे कर्बुरे[4] राक्षसान्तरे ।
किंशारुः स्यात्सस्यशूके विशिखे कङ्कपक्षिणि ॥

---

१ शमीदुस्प, इति मा. ।
२ कदली, इति मा. ।
३ स्वत्य, इति मा. ।
४ पूरे, इति मा. ।

किङ्करः स्याद्भृतिभुजि कुठारः परशौ मतः ।
कुहरं गह्वरे छिद्रे कुहरो नागभिद्यपि ॥

कुक्कुरः सारमेये ना ग्रन्थिपर्णे तु कुक्करम् ।
कुञ्जरो ऽनेकपे केशे स्त्री धातक्यां च पाटलौ ॥

[1]कूर्मरस्तु कफोणौ स्याज्जानुदेशेऽपि कूर्परः ।
कुमारो युवराजेऽ[2]श्ववाहके बालके शुके ॥

स्कन्दे च वरुणद्रौ ना[3] न द्वयोर्जात्यकाञ्चने ।
कुमारी मारतरुणी[4]नवमाल्योर्नदीभिदि ॥

कन्याऽपराजितागौरी[5]जम्बुद्वीपेषु च स्मृता ।
कुररी पक्षिभेदे स्यात्कुठारुर्द्रुमकौशयोः[6] ॥

कुबेरस्तु धनाध्यक्षे वृक्षभेदेऽपि गद्यते ।
कुठरं मैथिले[7] विद्यात्कुठरं कवले[8] रते ॥

कुठरो दण्डविष्कम्भे धातक्यां कुञ्जरा मताः ।
कूबरः कुब्जके चारौ कूबरस्तु युगन्धरे ॥

कुलीरः स्यात्कर्कटके राशिभेदे च गद्यते ।
नागान्तरे तु कुहरः कुम्भीरो नक्रचोरयोः ॥

कुटीरः कर्कटे गेहे कुचरस्तु खगेतरः ।
केसरी तुरगे सिंहे किञ्जल्के केसरोऽस्त्रियाम् ॥

---

१ कर्पू, इति मा. । २ स्य, इति मा. ।
३ गोन्द्रोणौ, इति मा. । ४ वान, इति मा. ।
५ जग, इति मा. । ६ कुदारुद्रुमकाश्मयोः, इति मा. ।
७ थुने, इति मा. । ८ म्बले, इति मा. ।

केसरं हिङ्गुनि क्लीबं पुंसि स्यान्नागकेसरे ।
सिंहच्छटायां पुन्नागे बकुले च निगद्यते ॥
केदारस्तु शिवे क्षेत्रेऽद्रौ भूभेदालवालयोः ।
केनारः कुम्भिनरके[1] शिरःकपालसन्धिषु ॥
केकरस्तु भवेत्खोडे [2]कोटिरस्तु बिडौजसि ।
[3]कोटिरी नकुले चापि तथा स्यादिन्द्रगोपके ॥
कैर्वरं ? मुद्गरे प्राहुः पुंसि शब्दविशारदाः ।
कोट्टारो[4] नागरे कूपे पुष्करिण्याश्च पाटके[5] ॥
कोटरः कोटरं वृक्षगह्वरे परिकीर्तितम् ।
कौमारी मातृकाभेदे कौमारः स्याद्वयोभिदि ॥
खदिरी स्याच्छाकभेदे ना चन्द्रे[6] दन्तधावने ।
खर्जूरं रूप्यखलयोः खर्जूरः कीटवृक्षयोः ॥
खण्डाभ्रमभ्रलेशे स्यात्स्त्रीणां दन्तक्षतान्तरे ।
[7]खिङ्खिरस्तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे (वारि)बालके ॥
खिङ्खिरः फेरवे प्रोक्तः खनित्रमवदारणे ।
कथयन्त्यपि शब्दज्ञाः खरारं च खुरप्रके ? ॥
खेचरः पवने देवे तथैव च पतत्रिणि ।
गर्गरी मीनभेदे [8]स्यान्मन्थन्यामथ गह्वरः ॥
गुहानिकुञ्जगहनदम्भेषु द्रौ तु गह्वरा ।
निम्ने गभीरगम्भीरे गम्भारी स्त्री लतान्तरे ॥

---

१ कुङ्कनके, इति मा. ।　२ केरिर, इति मा. ।　३ कै, इति मा ।
४ दारो, इति मा. ।　५ ण्यौच्चपाटके, इति मा. ।
६ दन्ते, इति मा. ।　७ खिन्धि, इति मा. ।　८ गर्गरी, इत्यादिः ।

समष्ठिलायां[1] गण्डीरो गान्धारो देशभिद्यपि।
गान्धारः पुंसि सिन्दूरे स्वररागप्रभेदयोः॥
गायत्री [2]त्रिपदादेवीच्छन्दोभित्खदिरेषु च।
गोपुरं तु पुरद्वारि द्वारमात्रेऽपि शस्यते॥
कैवर्तीमुस्तयोश्चापि गौधेरो गोधिकाऽऽत्मजे।
गौधारश्चापि तत्रैव घर्घरस्तु [3]नदान्तरे॥
घर्घरश्चञ्चलद्वारि ध्वनौ घूकेऽपि कथ्यते।
श्रीरुद्रवाद्यवीणाया[4] भेदे वस्त्रान्तरेऽपि च॥
घर्घरी पात्रभेदे स्याद्घस्मरो बहुभक्षके।
चमरं चामरे क्लीबं मञ्जरीमृगयोः स्त्रियाम्॥
[5]चन्दिरस्तु गजे सोमे चत्वरं स्थण्डिलेऽङ्गणे।
चक्कुरस्तु रथे वृक्षे चमूरुस्तु मृगान्तरे॥
चतुरश्चातुरे विज्ञे चकोरः स्यात्खगान्तरे।
चातुरश्चाटुकारे स्यान्नियन्तर्यक्षिगोचरे॥
स्त्रियां दाक्ष्ये चातुरी स्याच्चाङ्गेरी त्वम्लिकौषधि।
चिकुरो मूर्धजे प्रोक्तः पिकवृक्षभिदोरपि॥
गृहबभ्रौ[6] च तरलागयोरपि सरीसृपे[7]।
चीत्कारः करिघोषे[8] स्याच्चीवरं[9] वल्कले मतम्[10]॥

---

१ कायामिति मा.। २ द्रु, इति मा.। ३ नगा, इति मा.।
४ स्त्री चुद्रवाद्यवीणाया इति परे। ५ छन्न, इति मा.।
६ ग्रहवच्चौ, इति मा.। ७ पि, इति मा.। ८ ह्याते, इति मा.।
९ परमिति मा.। १० ष्विडः, इति मा.।

[1]छिदिरः पावके रज्जौ करवाले परश्वधे ।
छिदुरश्छेदनद्रव्ये धूर्ते वैरिणि च त्रिषु ॥

जठरो न स्त्रियां कुक्षौ [2]वृद्धकर्कटयोस्त्रिषु ।
जर्जरस्तु जराजीर्णे स्याच्छक्रध्वजशैवले ॥

जम्बीरः[3] स्याद्दन्तशठे प्रस्थपुष्पद्रुमेऽपि च ।
जलेन्द्रो वरुणे चाथ जम्बाले[4] च महोदधौ ॥

जित्वरो जयभाजि स्याज्झर्झरस्तु कलौ युगे ।
नदान्तरे वाद्यभाण्डे बालचक्रे तु झल्लरी ॥

झल्लरी[5] चापि गदिता [6]वाद्यभेदे स्त्रियामपि ।
टट्टरी तु मृषावादे लम्पापटहवाद्ययोः ॥

टङ्कारो विस्मयेऽपि स्यात्प्रसिद्धौ सिञ्जिनीरवे ।
टगरष्ट(ङ्क)णक्षारे हेलाविभ्रमगोचरे ॥

नान्यवत्केकराक्षे स्याड्डिङ्गरः क्षेपणेऽप्यथ ।
डङ्गरं फलभेदे स्याड्डमरुर्वाद्यभिद्यपि ॥

डामरो [7]डिम्बभेदेऽपि सिन्धुफेने तु डिण्डिरः[8] ।
तमिस्रं तिमिरे कोपे[9] तमोयुक्तनिशि स्त्रियाम् ॥

[10]त्वक्पची स्त्री तु कारव्यां त्वक्पचं स्याद्वराङ्गके ।
तगरस्तरुभेदे स्यात्तर्वारस्तु भवेदसौ ॥

---

१ च्चि, इति मा. । २ बद्धकष्ट, इति मा. । ३ उशीरः, इति मा. ।
४ म्बूके, इति मा. । ५ झरी, इति मा. । ६ नाद्य, इति मा. ।
७ ग्रन्थ, इति मा. । ८ अयं दीर्घमध्योऽपि ।
९ घोये, इति मा. । १० तव्य, इति मा. ।

चसरः स्तनवेष्टेऽपि च्युङ्करी कोललस्यपि ? ।
कथितो ना [१]तित्तिरवत्तित्तिरिः पक्षिभिद्यपि ॥
तिमिरं स्यादन्धकारे नेत्ररोगे तथेष्यते ।
तीवरोऽम्बुनिधौ व्याधे[२] तूणीरः शरसम्पुटे ॥
तूवरोऽश्मश्रुपुरुषे [३]कषायेऽशृङ्गवद्वृषे ।
तुम्बुरुस्तु सुरर्षौ स्यात्तुम्बुरी कुक्कुरस्त्रियाम् ॥
तुषारोऽम्बुकणे चाद्रौ प्रालेये क्लीबमीरितम् ।
तुतुरी[४] वृक्षभेदे स्यादाढक्यां तुवरी मता ॥
तुन्दिरस्तुन्दिलनरि तैत्तिरं तित्तिरव्रजे ।
तोमरस्त्वायुध[५]भिदि दरिद्रो भाग्यवर्जिते ॥
दहरो मूषिकायां च स्वल्पे भ्रातरि बालके ।
दन्तुरस्तून्नतरदे तथोन्नतानते[६] त्रिषु ॥
दर्दरः पर्वते प्रोक्तस्त्रिष्वीषद्भग्नभाजने ।
दर्दुरस्तोयदे भेके[७] वाद्यभाण्डाद्रिभेदयोः ॥
दर्दुरा[८] चण्डिकायां स्याद्ग्रामजाले नपुंसकम् ।
दण्डारो वहने[९] मत्तवारणे शरयन्त्रके ॥
कुम्भकारस्य चक्रे च द्वापरः संशये युगे ।
[१०]दासेरश्चेटिकाऽपत्ये तथैव स्यात्क्रमेलके ॥

---

१ तितिदिरि, इति मा. ।
२ व्याधाम्बुनिध्योः, इति मा. ।
३ बक्कदे, इति मा. ।
४ ततुरो, इति मा. ।
५ स्वायाध, इति मा. ।
६ न्नतोन्नते, इति मा. ।
७ दर्दुरः पर्वते पुंसि, इति मा. ।
८ री, इति मा. ।
९ बहले, इति मा. ।
१० टासेरश्चेट, इति मा. ।

दिग्धरः स्यात्तु दिक्पाले दिक्चरस्तु प्रवासिनि ।
स्त्रियां तु दिक्चरी[1] सद्भिर्दिक्चरं तु प्रवासिनि ॥

द्विपारिस्तु मृगेन्द्रे दीनारो हेममाने स्यात् ।
दुरतिः स्यादनिवार्ये[2] भरणानर्हे तु दुर्भरो गदितः ॥

- - - - - - - - - - - - - - - - - - ।
देवारिर्दितितनये दैत्यारिर्निर्जराच्युतयोः ॥

धरित्री तु धरण्यां स्त्री धत्तूरी[3] मातुलद्रुमे ।
ध्वान्तारिस्तु मतः सूर्ये धिक्कारो न्यक्कृतौ श्रुतः ॥

धीवरो व्याधविदुषोर्धूर्धरस्त्वग्रगे नरि ।
धूसरी किन्नरीभेदे ना खरे पाण्डुरे त्रिषु ॥

नर्मरा तु दरीभस्त्रासरलानिष्कलासु च ।
नर्मरा निष्फलायां स्यान्नमेरुर्वृक्षभिद्यपि ॥

नरेन्द्रः स्यान्महीपाले विषवैद्ये निगद्यते ।
नखक्षते तु नखरो न्यक्कारो धिक्कृतौ मतः ॥

नगरी नगरे पुर्यामनित्ये नश्वरं मतम् ।
नागरं मुस्तके शुण्ठ्यां नागरो नगरस्थिते ॥

नागरो जातिभेदेऽपि विदग्धेऽपि च तादृशः ।
निस्तारः[4] स्यान्निस्तरणे निर्हारोऽभ्यवकर्षणे ॥

निर्जरस्त्रिदशे प्रोक्तो जराशून्येऽपि वाच्यवत् ।
निर्वरो निर्भये सारे निर्वरं विगतत्रपे ॥

---

१ निगदिता, इति मा. । २ दुरतिस्त्वनिवार्ये, इति मा. ।
३ री, इति मा. । ४ निःसारः, इति मा. ।

निष्ठुरं च दृढे ग्राम्ये तालपर्ण्यां तु निर्जरा ।
निःसारः सारशून्ये स्यान्निगरो गरणे मतः ॥

[१]निकरो निवहे सारे न्यायदेयधने निधौ ।
निकारः स्यात्परिभवे धान्यस्योत्क्षेपणेऽपि च ॥

नीवरः स्याद्वाणिजके वास्तव्येऽपि तथा मतः ।
निरभ्रं त्वभ्रशून्ये खे नीशारः स्यात्तथाऽऽवृतौ ॥

नूपुरः पादकटके त्वस्त्रियां परिकीर्तितः ।
प्रवरं सन्ततौ गोत्रे स्याच्छ्रेष्ठे वाच्यलिङ्गकम् ॥

प्रखरोऽश्वस्य सन्नाहे कुक्कुरेऽश्वतरेऽपि च ।
पवित्रं तु कुशे ताम्रे मेध्ये पयसि [२]वर्षणे ॥

प्रदरो रोगभेदे स्याद्विदारे [३]शरभङ्गयोः ।
प्रकरः स्यात्पुमान्सङ्घे [४]पुष्पादौ तु नपुंसकम् ॥

जोङ्गके प्रकरं प्रोक्तं प्रकरी चत्वरावनौ ।
संहतौ चोपकृत्यायां ? यथासङ्ख्यमवस्थितौ ॥

पङ्कारः शैवले[५] सेतौ सोपाने जलकुब्जके ।
प्रस्तरो ग्राव्णि च मणौ दर्भमुष्टावपि क्वचित् ॥

यजमानेऽपि गदितः प्रकारस्तुल्यभेदयोः ।
प्रत्यग्रः स्यादभिनवे प्रतीरं तु नदीतटे ॥

---

१ निकारः स्यात्परिभवे निकरो निवहे तथा ।
धान्यस्योत्क्षेपणेऽपि स्यात्तथा परिभवे मतः, इति मा. ।

२ घ, इति मा. ।

३ ना, इति मा. ।

४ विकीर्णे, इत्यस्यादिः ।

५ प्रबले, इति मा. ।

प्रहरः कालमाने स्यात्पतत्रं पक्षपत्रयोः।
प्रचुरं बहुले क्लीबं पतत्री तरुपक्षिणोः॥
प्रहारस्तु (भवेद्वेगे?) प्रहारप्रसरौ समौ।
परारुस्तु पटोले स्यादिति शाब्दिकसम्मतम्॥
प्रसारस्तु विसारे स्यात्प्रवीरः श्रेष्ठवाचकः।
पदारः पादधूलौ[1] स्यात्पादालिन्दे च पुंस्यपि[2]॥
पार्परी[3] भक्तसिक्थे स्यात्क्षीनाशे राजयक्ष्मणि।
जराटेऽपि कदम्बस्य केसरे च गदान्तरे॥
पाटीरो मूलके वङ्गे वार्तिके ततउन्यपि।
धाराधरेऽपि केदारे [4]वेणुसारेऽपि चेष्यति॥
पाण्डुरः स्यान्मरुबके वर्णे ना त्रिषु तद्वति।
प्रान्तरं विपिने दूरशून्यमार्गे च कोटरे॥
प्राकारो वरणे प्रोक्तः पामरो नीचमूर्खयोः।
प्रावारश्चोत्तरासङ्गेऽप्युखायां पिठरो मतः॥
तथा क्लीबेऽपि निर्दिष्टं [5]मुस्तामन्थानदण्डयोः।
पिञ्जरोऽश्वान्तरे प्रोक्तः क्लीबं स्वर्णे च पीतके॥
पिण्डारः क्षपणे गोपे महिषीरक्षके द्रुमे।
पीवरः कच्छपे स्थूले [6]युवत्यां पीवरी मता॥
पुष्करं करिहस्ताग्रे पङ्कजे व्योम्नि वारुणौ[7]।
पुमान्योगविशेषेऽपि तथा क्षेत्रे नपुंसकम्॥

---

१ मूलौ, इति मा.। २ बिन्दुषु, इति मा.।
३ वीरो, इति मा.। ४ रे, इति मा.। ५ मुस्तामाय, इति मा.।
६ स्थाल्यां तु पिठरं मतम्, इति मा.। ७ यसि इति मा.।

औषधद्वीपविहगेष्वपि रागोरगान्तरे ।
तूर्यवक्त्रे च काण्डे च तथा खड्गफलेऽपि च ॥
पैठरमुष्णमांसे स्याद्दर्करस्तरुणे पशौ ।
बन्धुरं मुकुटे पुंसि विडङ्गतैलकल्कयोः ॥
बन्धूके बधिरे हंसे तथा स्याद्रम्यनम्रयोः ।
बन्धुरं स्यात्प्रविश्लेषे न द्वयोर्विकले त्रिषु ॥
बन्धूरा पण्ययोषायां स्त्रियां पुंभूम्नि सक्तुषु ।
बर्बरः स्याद्देशजात्योर्बर्बरो वृक्षभिद्यपि ॥
बर्बरः पामरे केशविन्यासे, शाकपुष्पयोः ।
बर्बरा फञ्जिकायां च [१]बठरः शठवस्त्रयोः ॥
बण्ठरः[२] स्थगिकारज्जौ वकोटे[३] परिकीर्तितः ।
बदरा गृष्टिकार्पास्योरेलापर्ण्यां स्त्रियां पुमान् ॥
कार्पासस्यास्थि बदरी कोलौ क्लीबं तु तत्फले ।
बदरा विष्णुक्रान्तायामिति विश्वेन भाषिता ॥
बदरी कोलवृक्षे स्याद्बधिरः श्रोत्रवर्जिते ।
बादरं बार्बरञ्चोभे तत्तत्सम्बन्धसंयुते ॥
भ्रमरः कामुके भृङ्गे [४]भवित्रं भावि वस्तुनि ।
भटित्रं शूल्यमांसे स्याद्भटित्रं भर्जिते फले ॥

---

१ किर्मीरे बर्बुरोऽन्यवत् । वर्बुरा कृष्णवृन्तायां बर्बुरं कनके जले । बर्बुरं मुस्तमन्थानदण्डयोः पठरः शठे । इति मा. । अत्र बर्बुरस्थाने कर्बुर इति युज्यते स च प्रागतः ।

२ बण्ठे च, इति मा. । ३ कडे च, इति मा. । ४ प, इति मा. ।

भण्डीरी योजवल्योश्च[1] भाण्डीरो वटभिद्यपि।
भाण्डीरं [2]वनभेदेऽपि भ्रामरं मधुभिद्यपि॥
पुंसि प्रस्तरभेदे च भास्करोऽग्नौ प्रभाकरे।
भार्यारुः स्याच्छैलभेदे मृगभेदे च तत्र च॥
क्रीडया परभार्यायां पुत्रो [3]येनोपपादितः।
भूदारः [4]सूकरे चापि भूस्फोटे च निगद्यते॥
भृङ्गारी झिल्लिकायां च भृङ्गारो जलभाजने।
मेदुरस्तु भवेत्स्निग्धे महीध्रो धरणीधरे॥
मधुरा शतपुष्पायां [5]मिश्रेयानगरीभिदोः।
मधुकुक्कुटिकामेदामधुलीयष्टिकासु च॥
क्लीबं विषे रसे पुंसि तद्वत्स्वादुप्रियेऽन्यवत्।
मकुरस्तु[6] विनिर्दिष्टो दर्पणे [7]बकुलद्रुमे॥
कुलालदण्डे मकुरो मुकुरोऽपि च विश्रुतः।
मन्दरो मन्थशैले स्यात्तथा मन्दारपादपे॥
वाच्यवद्बहले मन्दे मन्दारस्तु सुरद्रुमे।
[8]पारिभद्रेऽर्कपर्णे च मन्दारो हस्तिधूर्तयोः[9]॥
मन्दिरं नगरेऽगारे मन्दिरो मकरालये।
मन्थरः कोशफलयोः बाधमन्थानयोः पुमान्॥
कुसुम्भ्यां नद्योर्मल्ले ? पृथौ [10]वक्रेऽभिधेयवत्।
मन्थरः सूचके मन्दे पृथावपि तु वाच्यवत्॥

---

१ योजनं वल्ल्यां, इति मा.। २ बल, इति मा.।
३ योतो, इति मा.। ४ स्त, इति मा.।
५ भिस्ते, इति मा.। ६ घुरस्तु, इति मा.। ७ च, इति मा.।
८ वा, इति मा.। ९ मूर्त्तयोः। १० च, इति मा.।

मकरो राशिभेदे स्यान्निधावपि च [1]यादसि ।
मन्दुरा[2] वाजिशालायां शयनीयार्थवस्तुनि ॥
मल्लरा[3] मसुरा च स्याद्व्रीहिवेश्याप्रभेदयोः ।
मल्लरो मसुरश्च द्वावेतौ चापि तयोर्मतौ ॥
मर्मरः [4]स्याद्वस्त्रभेदे शुष्कपर्णध्वनावपि ।
पुंसि स्त्रियां पुनः प्रोक्ता मर्मरी पीतदारुणि ॥
मञ्जरी तिलकस्थूलमुक्तयोः वल्लरौ[5] द्वयोः ।
मत्सरा मक्षिकायां स्यान्मात्सर्यक्रोधयोरपि ॥
असह्यपरसम्पत्तौ कृपणे चाभिधेयवत् ।
अथ स्यान्मद्गुरो मत्स्ये मयूरोऽपि च केकिनि ॥
माथुरो देशभेदे स्यान्मधुरे[6] माधुरी स्त्रियाम् ।
माठरः स्यात्कुलालस्य दण्डेऽर्कपारिपार्श्विके ॥
व्यासेऽपि चाथ खट्टाशे मार्जारः स्याद्विडालके ।
मायूरं क्षेत्रभेदे स्यान्मयूरस्य समूहके[7] ॥
मायूरः स्यात्तु लकुचे मिहिरः सूर्यवृद्धयोः[8] ।
मुद्गरं[9] मल्लिकाभेदे तथा [10]लोष्टादिभेदने ॥
मुदिरः कामुके मेघे मुहिरः[11] काममूर्खयोः ।
मुर्मुरस्तुषवह्नौ स्यान्मन्मथे रविवाजिनि ॥

---

१ वा, इति मा. । २ गडूरा, इति मा. । ३ स्तरा, इति मा. ।
४ स्याद, इति मा. । ५ बच्छरी, इति मा. ।
६ ये, इति मा. । ७ सपूजिता, इति मा. ।
८ बुद्धयोरिति मा. । ९ कुरमिति मा. ।
१० वो, इति मा. । ११ दुरः, इति मा. ।

मुनीन्द्रस्तु मतो बुद्धे मृगारिर्व्याघ्रसिंहयोः ।
मेदुरं बहुले प्रोक्तं मल्ल्यां स्यान्मोगरः पुमान् ॥

रुधिरं कुङ्कुमे रक्ते रुधिरोऽङ्गारके पुमान् ।
मनोहरे तु रुचिरं लवित्रं छेदसाधने ॥

वल्लरः शाद्वले प्रोक्तो [1]निर्झरस्थानकुञ्जयोः ।
बिल्वक्षेत्रे च मञ्जर्यां वल्लरीति प्रचक्षते ॥

वल्लुरं स्याद्वनक्षेत्रे गहनोषरयोरपि[2] ।
वल्लूरं शुष्कमांसे च तथा मांसे च दंष्ट्रिणः[3] ॥

वन्दिरोऽनेकपे चन्द्रे वन्दारुरभिवादके ।
वर्करः परिहासे स्याद्वर्वरः[4] पामरेऽपि च ॥

वर्वरश्च मतः केशचक्रले नीवृदन्तरे[5] ।
फञ्जिकायां पुमाञ्छाकभेदपुष्पभिदोः स्त्रियाम् ॥

वटरः कुक्कुटे वस्त्रे[6] शठे च वशिरः पुमान् ।
किणिहीहस्तिपिप्पल्योः क्लीबेऽब्धिलवणे स्मृतः ॥

वत्सरो हायनेऽपि स्याद्वशिरः सशठे मतः ।
वन्दनं गहनेऽरण्ये वभरो भ्रमरे मतः ! ॥

वरचा तु भवेत्कक्षा केकरे[7] वलिरो मतः ।
वार्द्दरः क्रिमिजातेऽम्बुदक्षिणावर्त्तशङ्खयोः ॥

---

१ निर्जन, इति मा. ।
२ वाहनव्ययरयोरपि, इति मा. ।
३ (?) कूरमौनयोः, इति मा. ।
४ र्कुरः, इति मा. ।
५ नेमिवृदन्तरे, इति मा. ।
६ वंशे, इति मा. ।
७ वोटे तु, इति मा. ।

वागरः[1] स्याद्गतातङ्के मुमुक्षौ वातवेष्टके[2] ।
विशारदे विशाणेऽपि [3]निर्णये वारकेऽपि च ॥
वागुरा मृगबन्धिन्यां वानरस्तु मतः कपौ ।
वानीरो वृक्षभेदेऽपि व्याहारो लपिते मतः ॥
वासुरा [4]वासितारात्र्योर्वासरो[5] दिननागयोः ।
वानरी तु लताभेदे तथा वानरयोषिति ॥
वातारिः स्यादुरुवुके वामोरुस्तु मता स्त्रियाम् ।
वाशिरं[6] लवणे प्रोक्तं विकारो विकृतौ रुजि ॥
विष्टरः कुशमुष्टौ स्यात्पादपे चासनेऽपि च ।
विस्तरो वाक्प्रपञ्चे स्याद्विस्तारे प्रणयेऽपि च ॥
विदुरो नागरे धीरे कौरवाणां च मन्त्रिणि ।
विदारी शालिपर्ण्यां स्याद्रोगभेदेक्षुगन्धयोः ॥
परिक्रमे विहारः स्याद्भ्रमणे सुगतालये ।
विस्फारस्तु धनुःशब्दे विसरः प्रसरे व्रजे[7] ॥
विवरं दूषणे गर्ते विदूरो दूरदेशगे ।
विचारो व्योममार्गे स्याद्विचारः कार्यनिश्चये ॥
विस्तारस्तु मतो व्यासे विड्वरः स्यात्तु सूकरे ।
विधुरं स्यात्प्रविश्लेषे विकले[8] मृतयोषिति ॥
विकिरः स्यात्पिण्डभेदे विष्किरोऽपि पतत्त्रिणि ।
विशारदे सप्रतिभे वैधात्रो ब्रह्मणः सुते ॥

---

१ गुरः, इति मा. ।
२ चामये बले, इति मा. ।
३ नगरे वाचके, इति मा. ।
४ वासु, इति मा. ।
५ सुरो, इति मा. ।
६ वशिरमेव वाशिरं, प्रज्ञाद्यण् ।
७ ध्वजे, इति मा. ।
८ अन्यवदिति शेषः ।

वागरः[1] स्याद्गतातङ्के मुमुक्षौ वातवेष्टके[2] ।
विशारदे विशाणेऽपि [3]निर्णये वारकेऽपि च ॥
वागुरा मृगबन्धिन्यां वानरस्तु मतः कपौ ।
वानीरो वृक्षभेदेऽपि व्याहारो लपिते मतः ॥
वासुरा [4]वासितारात्र्योर्वासरो[5] दिननागयोः ।
वानरी तु लताभेदे तथा वानरयोषिति ॥
वातारिः स्याद्रुरुवुके वामोरुस्तु मता स्त्रियाम् ।
वाशिरं[6] लवणे प्रोक्तं विकारो विकृतौ रुजि ॥
विष्टरः कुशमुष्टौ स्यात्पादपे चासनेऽपि च ।
विस्तरो वाक्प्रपञ्चे स्याद्विस्तारे प्रणयेऽपि च ॥
विदुरो नागरे धीरे कौरवाणां च मन्त्रिणि ।
विदारी शालिपर्ण्यां स्याद्रोगभेदेक्षुगन्धयोः ॥
परिक्रमे विहारः स्याद्भ्रमणे सुगतालये ।
विस्फारस्तु धनुःशब्दे विसरः प्रसरे व्रजे[7] ॥
विवरं दूषणे गर्ते विदूरो दूरदेशगे ।
विचारो व्योममार्गे स्याद्विचारः कार्यनिश्चये ॥
विस्तारस्तु मतो व्यासे विड्वरः स्यात्तु सूकरे ।
विधुरं स्यात्प्रविश्लेषे विकले[8] मृतयोषिति ॥
विकिरः स्यात्पिण्डभेदे विष्किरोऽपि पतत्त्रिणि ।
विशारदे सप्रतिभे वैधात्रो ब्रह्मणः सुते ॥

---

१ गुरः, इति मा. ।
२ चामये बले, इति मा. ।
३ नगरे वाचके, इति मा. ।
४ वासु, इति मा. ।
५ सुरो, इति मा. ।
६ वशिरमेव वाशिरं, प्रज्ञाद्यण् ।
७ ध्वजे, इति मा. ।
८ अन्यवदिति शेषः ।

शबरः स्यान्म्लेच्छदेशजात्योश्च सलिले शिवे ।
शबरी तु स्त्रियां देव्यां शम्बरं सलिले मतम् ॥
शम्बरी चाखुपर्ण्यां स्याच्छम्बरो मृगदैत्ययोः ।
शक्वरी छन्दसोभेदे नदीमेखलयोरपि ॥
शफरी तु द्वयोर्मीने शर्वरी यामिनीस्त्रियोः ।
शर्करा चेक्षुविकृतावुपलाकर्परांशयोः ॥
रुग्भेदे शकलेऽपि स्याच्छङ्करश्चन्द्रशेखरे ।
श्वशुरस्तु मतः पूज्ये तथा स्यात्स्त्रीपितर्यपि ॥
शतद्रुस्तु नदीभेदे श्वदंष्ट्रागोक्षुरेऽपि च ।
शरारिराटौ क्लीबे तु शरीरं [1]वर्ष्मणि स्थितम् ॥
अल्पशम्यां शमीरः स्याच्छणीरं[2] तु सुभिक्षके ।
शाबरी शूकशिम्ब्यां स्यात्पुंसि पापापराधयोः ॥
लोध्रे च शाङ्करी[3] पुंसि कार्तिकेये गणाधिपे ।
शालूरः[4] पद्मकन्दे स्याद्दुग्धफेने तु शार्करः ॥
शर्करान्वितदेशेऽपि तद्युतेऽन्ने नपुंसकम् ।
[5]शाङ्करस्तु बलीवर्दे छन्दोभेदे नपुंसकम् ॥
शार्वरं स्यादन्धकारे शारीरं देहजे वृषे ।
शार्वरं रात्रिसम्बद्धे[6] घातुके भेद्यलिङ्गकम् ॥
शिखरोऽस्त्री द्रुमाग्रे चाद्रिशृङ्गपुलकाग्रयोः ।
पक्वदाडिमबीजाभमाणिक्ये शिखरं मतम् ॥

---

१ श्म, इति मा. ।
२ शाणीरः, इति मा. ।
३ शङ्करे, इति मा. ।
४ अत्रार्थेऽन्यत्र शालूकशब्दः ।
५ शार्कं, इति मा. ।
६ स्यादन्धकारे, इति मा. ।

शबरः स्यान्म्लेच्छदेशजात्योश्च सलिले शिवे ।
शबरी तु स्त्रियां देव्यां शम्बरं सलिले मतम् ॥
शम्बरी चाखुपर्ण्यां स्याच्छम्बरो मृगदैत्ययोः ।
शक्वरी छन्दसोभेदे नदीमेखलयोरपि ॥
शफरी तु द्वयोर्मीने शर्वरी यामिनीस्त्रियोः ।
शर्करा चेक्षुविकृतावुपलाकर्परांशयोः ॥
रुग्भेदे शकलेऽपि स्याच्छङ्करश्चन्द्रशेखरे ।
श्वशुरस्तु मतः पूज्ये तथा स्यात्स्त्रीपितर्यपि ॥
शतद्रुस्तु नदीभेदे श्वदंष्ट्रागोक्षुरेऽपि च ।
शरारिराटौ क्लीबे तु शरीरं [1]वर्ष्मणि स्थितम् ॥
अल्पशम्यां शमीरः स्याच्छणीरं[2] तु सुभिक्षके ।
शाबरी शूकशिम्ब्यां स्यात्पुंसि पापापराधयोः ॥
लोध्रे च शाङ्करी[3] पुंसि कार्तिकेये गणाधिपे ।
शालूरः[4] पद्मकन्दे स्याद्दुग्धफेने तु शार्करः ॥
शर्करान्वितदेशेऽपि तद्युतेऽन्ने नपुंसकम् ।
[5]शाङ्करस्तु बलीवर्दे छन्दोभेदे नपुंसकम् ॥
शार्वरं स्यादन्धकारे शारीरं देहजे वृषे ।
शार्वरं रात्रिसम्बद्धे[6] घातुके भेद्यलिङ्गकम् ॥
शिखरोऽस्त्री द्रुमाग्रे चाद्रिशृङ्गपुलकाग्रयोः ।
पक्वदाडिमबीजाभमाणिक्ये शिखरं मतम् ॥

---

१ ष्म, इति मा. ।
२ शाणीरः, इति मा. ।
३ शयङ्करे, इति मा. ।
४ अत्रार्थेऽन्यत्र शालूकशब्दः ।
५ शार्क, इति मा. ।
६ स्यादन्धकारे, इति मा. ।

शिखरी स्यादपामार्गे शैलपादपयोः पुमान् ।
शिशिरस्तु ऋतौ देशे जडे तु स्यात्त्रिलिङ्गकः ॥

शिलीन्ध्रं कदलीपुष्पे कवके ना झषान्तरे ।
त्रिपुटे, स्त्री तु विहगीभेदे गण्डूपदीमृदोः ॥
शीकरं शरले वातसृताम्बु[1]कणयोः पुमान् ।
शिबिरं[2] सैन्यवसतौ शितद्रुस्तु नदीभिदि ॥

वंशादिवाद्ये शुषिरं विवरेऽपि नपुंसकम् ।
शुषिरो न स्त्रियामाखौ[3] वह्नौ रन्ध्रान्विते त्रिषु ॥

शृङ्गारः सुरते नाट्यरसे च गजमण्डने[4] ।
शृङ्गारं चूर्णसिन्दूरे लवङ्गकुसुमेऽपि च ॥

शृङ्गारी पूगगजयोः सशृङ्गारसुवेषयोः ।
संस्कारः प्रतियत्नेऽनुभवसङ्कल्पयोरपि ॥

संस्तरः प्रस्तरे यज्ञे सङ्गरो युधि चापदि ।
शमीफले क्रियाकारे विषाङ्गीकारयोस्तथा ॥
सम्भारः सम्भृतौ सङ्घे सगरो राजभिद्यपि ।
सङ्करोऽवकरे चापि सङ्कीर्णे[5]ऽपि निगद्यते ॥

समरः संयुगे चाथ सन्तापे सञ्ज्वरो मतः ।
समीरः स्यात्तु पवने समुद्रस्तु सरित्पतौ ॥

सत्वरस्त्वरया युक्ते समग्रं बहुलेऽन्यवत् ।
संहारः स्याच्च संवर्ते स्थविरः स्याज्जरायुजि ॥

---

१ जाम्बु, इति मा. । २ खरं, इति मा. ।
३ गर्त्ते, इति मा. । ४ ले, इति मा. ।
५ सङ्कर्षे, इति मा. ।

शिखरी स्यादपामार्गे शैलपादपयोः पुमान् ।
शिशिरस्तु ऋतौ देशे जडे तु स्यात्त्रिलिङ्गकः ॥

शिलीन्ध्रं कदलीपुष्पे कवके ना झषान्तरे ।
त्रिपुटे, स्त्री तु विहगीभेदे गण्डूपदीमृदोः ॥

शीकरं शरले वातसृताम्बु[1]कणयोः पुमान् ।
शिबिरं[2] सैन्यवसतौ शितद्रुस्तु नदीभिदि ॥

वंशादिवाद्ये शुषिरं विवरेऽपि नपुंसकम् ।
शुषिरो न स्त्रियामाखौ[3] वह्नौ रन्ध्रान्विते त्रिषु ॥

शृङ्गारः सुरते नाट्यरसे च गजमण्डने[4] ।
शृङ्गारं चूर्णसिन्दूरे लवङ्गकुसुमेऽपि च ॥

शृङ्गारी पूगगजयोः सशृङ्गारसुवेषयोः ।
संस्कारः प्रतियत्नेऽनुभवसङ्कल्पयोरपि ॥

संस्तरः प्रस्तरे यज्ञे सङ्गरो युधि चापदि ।
शमीफले क्रियाकारे विषाङ्गीकारयोस्तथा ॥

सम्भारः सम्भृतौ सङ्घे सगरो राजभिद्यपि ।
सङ्करोऽवकरे चापि सङ्कीर्णे[5]ऽपि निगद्यते ॥

समरः संयुगे चाथ सन्तापे सञ्ज्वरो मतः ।
समीरः स्यात्तु पवने समुद्रस्तु सरित्पतौ ॥

सत्वरस्त्वरया युक्ते समग्रं बहुलेऽन्यवत् ।
संहारः स्याच्च संवर्ते स्थविरः स्याज्जरायुजि ॥

---

१ जाम्बु, इति मा. । २ खरं, इति मा. ।
३ गर्त्ते, इति मा. । ४ ले, इति मा. ।
५ सङ्कर्षे, इति मा. ।

संवरो[१] मृगभेदे स्यात्सागरश्च सरित्पतौ[२] ।
स्थाविरं वार्धके प्रोक्तं[३] सामुद्रं देहलक्षणे ॥
समुद्रजेऽन्यलिङ्गं स्यात्साविचः शङ्करे[४] वसौ ।
यमे शनैश्चरे चापि साविची ब्रह्मयोषिति ॥
साविची सत्यवत्पत्न्यां [५]चिपदायामपीष्यते ।
सान्तरं दूरशून्योः स्यात्सादरश्चादरान्विते ॥
साकारो गुणवन्मूर्तौ चिलिङ्गः समुदीरितः ।
सिन्दूरो [६]दैत्यभेदे स्यात्सिन्दूरं रक्तचूर्णके ॥
सिन्दूरी रोचनारक्तचेलिकाधातकीष्वपि ।
सिताभ्रः स्यात्तु कर्पूरे सुन्दरं तु मनोहरे ॥
शुनारस्तु शुनीस्तन्ये [७]सर्पाण्डकलविङ्कयोः ।
सुन्दरी [८]तरुभिन्नारीदेवताभिद्यपीष्यते ॥
सुमेरुः स्याद्रत्नसानौ सुह्मोचो मुनिभिद्यपि ।
सुषिरं विवरे चापि पातालेऽपि नपुंसकम् ॥
सुषिरा विद्रुमलता सूकरः स्यात्तु पोचिणि[९] ।
सैरन्ध्री परवेश्मस्थशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियाम् ॥
वर्णसङ्करसम्भूतस्त्रीमहल्लिकयोरपि ।
सौवीरं काञ्जीके [१०]स्रोतोऽञ्जने च बदरीफले ॥
लवणे चापि देशे तु सौवीरो गदितः क्वचित् ।
हारिद्रं हेम्नि वृक्षे ना पक्षिभेदेऽप्यथ चिषु ॥

---

१ सामरो, इति मा. । २ जागरः सरितां पतौ, इति मा. ।
३ जरसा प्रोक्तेप, इति मा. । ४ स्वरे, इति मा. ।
५ द, इति मा. । ६ तरुभेदे, इतिपरे । ७ सपिण्ड, इति मा. ।
८ तनु, इति मा. । ९ योषिति, इति मा. । १० स्रोन्तो, इति मा. ।

संवरो[1] मृगभेदे स्यात्सागरश्च सरित्पतौ[2] ।
स्थाविरं वार्धके प्रोक्तं[3] सामुद्रं देहलक्षणे ॥
समुद्रजेऽन्यलिङ्गं स्यात्साविचः शङ्करे[4] वसौ ।
यमे शनैश्चरे चापि साविची ब्रह्मयोषिति ॥
साविची सत्यवत्पत्न्यां [5]चिपदायामपीष्यते ।
सान्तरं दूरशून्योः स्यात्सादरश्चादरान्विते ॥
साकारो गुणवन्मूर्तौ चिलिङ्गः समुदीरितः ।
सिन्दूरो [6]दैत्यभेदे स्यात्सिन्दूरं रक्तचूर्णके ॥
सिन्दूरी रोचनारक्तचेलिकाधातकीष्वपि ।
सिताभ्रः स्यात्तु कर्पूरे सुन्दरं तु मनोहरे ॥
सुनारस्तु शुनीस्तन्ये [7]सर्पाण्डकलविङ्कयोः ।
सुन्दरी [8]तरुभिन्नारीदेवताभिद्यपीष्यते ॥
सुमेरुः स्याद्रत्नसानौ सुहोचो मुनिभिद्यपि ।
सुषिरं विवरे चापि पातालेऽपि नपुंसकम् ॥
सुषिरा विद्रुमलता सूकरः स्यात्तु पोचिणि[9] ।
सैरन्ध्री परवेश्मस्थशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियाम् ॥
वर्णसङ्करसम्भूतस्त्रीमहल्लिकयोरपि ।
सौवीरं काञ्जीके [10]स्रोतोऽञ्जने च बदरीफले ॥
लवणे चापि देशे तु सौवीरो गदितः क्वचित् ।
हारिद्रं हेम्नि वृक्षे ना पक्षिभेदेऽप्यथ चिषु ॥

---

१ सामरो, इति मा. । २ जागरः सरितां पतौ, इति मा. ।
३ जरसा प्रोक्तेग, इति मा. । ४ म्बरे, इति मा. ।
५ द, इति मा. । ६ तरुभेदे, इतिपरे । ७ सपिण्ड, इति मा. ।
८ तनु, इति मा. । ९ योषिति, इति मा. । १० श्रोन्तो, इति मा. ।

हरिद्रा रञ्जितेऽपि स्याद्धिमाद्रिस्तु सुरालये ।
हिण्डीरो[1] दाडिमेऽपि स्यात् (फेनवार्ताकुपुरुषे) ॥

॥ इति रतृतीयम् ॥

॥ अथ रचतुर्थम् ॥

अरुष्करो व्रणकृति त्रिषु भल्लातके पुमान् ।
अभिमरो वधे युद्धे तथा [2]स्वबलसाध्वसोः ॥
अलङ्कारस्त्वुपमादौ हारकेयूरकादिषु ।
अवतारोऽवतरणे पुष्करिण्यादितीर्थयोः ॥
अनुत्तरस्त्रिषु श्रेष्ठे प्रतिजल्पासमर्थके ।
अवस्करस्तु वर्चस्के गुह्येऽथावसरः पुमान् ॥
प्रस्तावे मन्त्रभेदे च वर्षणे चापि कीर्तितः ।
उपलादावकूपारः कूर्मराजे महोदधौ ॥
असिपत्रस्तु निरये कोषकारे च कीर्त्यते ।
अश्वतरो वेगसरे कर्कोटे पन्नगान्तरे ॥
अभिहारोऽभियोगे स्याच्चौर्ये सन्नहनेऽपि च ।
अग्निहोत्रः पुमानग्नौ क्लीबं हविषि कर्मणि ॥
अग्निहोत्री त्वाहिताग्नौ पुंसि स्रुचि तु योषिति ।
अर्द्धचन्द्रस्तु खण्डेन्दौ मतश्च करजक्षते ॥
गलहस्ते बाणभेदे कृष्णत्रिवृत्ति तु स्त्रियाम् ।
दिनरात्रे त्वहोरात्रस्त्वन्धकारस्त्वभास्करे ॥

---

१ हिंडीरं, इति मा. । २ स, इति मा. ।

अङ्गहारोऽङ्गविक्षेपेऽहिभेदेऽजगरः स्मृतः ।
अभिमाने त्वहङ्कारस्त्वतिमात्रं तु पुष्कले ॥

अङ्गीकारोऽभ्युपगमेऽप्यध्याहारो वितर्कणे ।
अन्तःपुरं राजवेश्मन्यवाच्ये स्यादनक्षरम् ॥

अभ्यन्तरं त्वन्तराले मणिके स्यादलिञ्जरः ।
अग्रेसरः पुरोगे स्यादहङ्कारो त्वहंयुजि ॥

असिपुत्री छुरिकायां त्वचि तु स्यादसृग्धरा ।
अतिचरा पद्मतरावभ्याहारस्त्वभिग्रहे ॥

अपहारश्चापचयेऽवहारः स्यात्तु तस्करे ।
अधश्चरस्तथा चोरे गदितः सुकुमालवत् ? ॥

अश्मसारस्तु लोहे स्यात्सहायेऽभिसरो मतः ।
अतिहारस्तु चौर्ये स्यादपवित्रं तु किल्विषे ॥

आडम्बरो रथे तूर्ये[1] संरम्भे गजगर्जिते ।
आत्मपुत्रे चात्मवीरः [2]श्यालके च विदूषके ॥

बलवत्यप्यौदरिकेऽप्यात्मम्भरिरितीरितः ।
इन्दिदिरश्चञ्चरीकेऽप्यथ नीलोत्पले मतम् ॥

इन्दीवरं, शतावर्यां भवेदिन्दीवरीति[3] च ।
उपकारस्तूपकृतौ विकीर्णकुसुमादिषु ॥

उपह्वरः[4] समीपे स्यादेकान्ते तु नपुंसकम् ।
उदुम्बरो जन्तुफले ताम्रे तु स्यादुदुम्बरम् ॥

---

१ स्तूर्ये रथे, इति मा. ।
२ ष्या, इति मा. ।
३ वरेति, इति मा. ।
४ अन्यत्र क्लीबे ।

उदुम्बरस्तु देहल्यां कुष्ठभेदे च षण्डके ।
उद्दन्तुरस्त्रिषूत्तुङ्गे करालोत्कटदन्तयोः ॥

उपहारस्तूपदायां [1]वेषवार उपस्करः ।
उदाहार उपोद्घाते तृष्णसारस्तु हि तरौ ॥

औदुम्बरो यमे रोगभेदेऽपि च निगद्यते ।
बुसे कडङ्गरः प्रोक्तः कर्णधारस्तु नाविके ॥

अथ कर्मकरो भृत्ये वेतनाजीविनि त्रिषु ।
कीनाशे पुंसि मूर्वायां[2] बिम्बिकायामपि स्त्रियाम् ॥

करवीरः कृपाणे स्याद्दैत्यभेदाश्वमारयोः ।
करवीर्यदितिश्रेष्ठगवीपुत्रवतीष्वपि ॥

कटम्भरा प्रसारिण्यां रोहिण्यां गजयोषिति ।
कलम्बिकायां गोलायां[3] वर्षाभूमूर्वयोरपि ॥

कलिकारस्तु धूम्याटे करञ्जे पीतमुस्तके ।
कर्णिकारस्तु शम्याके तथैव च द्रुमोत्पले ॥

कर्णपूरोऽवतंसे स्यान्नीलोत्पलशिरीषयोः ।
कटुम्भरा कटुक्यां स्यात्कर्मशूरस्तु कर्मठे ॥

कादम्बरस्तु दध्यग्रे [4]मद्यभेदे नपुंसकम् ।
स्त्री वारुणीपरभृताभारतीसारिकासु च ॥

कालिञ्जरो योगिचक्रे मेलके भैरवे गिरौ ।
कारोत्तरः सुरामण्डे हेम्नि कार्त्तस्वरं मतम् ॥

---

१ प्रजने स्यादु, इति मा. ।
२ वर्षी, इति मा. ।
३ धायामिति मा. ।
४ मेघ, इति मा. ।

कामचारः कामुके स्यात्स्वच्छन्दे निरवग्रहे[१] ।
कुम्भकारी कुलथ्यां स्यात्पुमांस्तु घटकारके ॥
कुक्षिम्भरस्त्वौदरिके कुस्तुम्ब(रु) तु धान्यके ।
कृष्णसारा शिंशपायां स्नुह्यां पुंसि मृगान्तरे ॥
कोविदारो वृक्षभेदे कौ(ल)टेरोऽसतीसुते[२] ।
गिरिसारः पुमाँल्लोहे वङ्गे[३] मलयपर्वते ॥
गुडदारुर्मधुतृणे गदितः शब्दवेदिभिः ।
खगेश्वरस्तु गरुडे सहस्रकिरणेऽपि च ॥
घनसारस्तु कर्पूरे दक्षिणावर्त्तपारदे ।
चराचरं जङ्गमे स्याद्विष्टपयोरपि[४] ॥
चर्मकारः पादूकृति स्त्रियां चर्म(क)षौषधौ ।
अथ चक्रधरोऽजेऽहौ ना त्रिषु ग्रामजालिनि ॥
चित्राटीरो विधौ भालमङ्कितं येन तत्र च ।
घण्टाकर्णोपहाराय हतच्छागास्रबिन्दुषु ॥
चाटकैरस्तु चटकाऽपत्ये पुंसि निगद्यते ।
चित्राटिरो विधौ रङ्गाजीवे चित्रकरः स्मृतः ॥
चार्वटीरस्तु गणिकाऽऽत्मजे चाथ नपुंसकम् ।
हेम्नि छुच्छुन्दरी[५] योषा गन्धमुख्यामुदीरिता ॥
मीनादौ स्याज्जलचरो मेघे जलधरो मतः ।
जगत्करो धातरि स्याद्वृद्धे तु स्याज्जरातुरः ॥

---

१ कलविङ्कयोरिति मा. ।
२ पुंश्चलीसुते, इति मा. ।
३ रङ्गे, इति मा. ।
४ त्रिषु, इति प्रोषः ।
५ चुचुन्दरी, इति मा. ।

जटाधरः स्मरहरे दैत्यभेदे जलन्धरः ।
जलेश्वरस्तु वरुणे स्याद्राजनि जनेश्वरः ॥
तरवारो मतः खड्गे त्वक्क्षीरी वंशलोचना[1] ।
ताडपत्रं तु ताटङ्के रण्डायां तालपत्र्यपि ॥
तुङ्गभद्रा नदीभेदे स्त्रियां पुंसि मदोत्कटे ।
तुण्डकेरी च कार्पास्यां बिम्बिकायामपि स्त्रियाम् ॥
[2]तुलाधारस्तुलाराशौ पुंसि वाणिजके त्रिषु ।
घने तोयधरो[3] मुस्तासुनिषण्णकयोरपि ॥
दधिचारस्तु तक्राटे गदितः शब्दकोविदैः ।
दर्वीकरो दन्दशूके[4] भवेद्दण्डधरः पुनः ॥
प्रेतनाथे महीशे च तथा भैरवभिद्यपि ।
दण्डयात्रा दिग्विजये संयानवरयात्रयोः ॥
दध्योदके दधिसरः दानवारिस्तु केशवे ।
[5]दामोदरश्च तत्रैव [6]दशपुरं तु पत्तने ॥
दिनेश्वरः सवितरि, क्षपणे स्याद्दिगम्बरः ।
नग्ने महेश्वरे, द्यूतकारे तु स्याद्दुरोदरः ॥
द्यूताक्षपणयोश्चापि देहयात्रा तु भोजने ।
प्रेतनाथपुरीयाने पुरीं यो दिवि निर्ममे ॥
द्वैमातुरो गणाधीशे जरासन्धे च गद्यते ।
अथ दैत्यगुरुः शुक्रे दैत्यदारो जनार्दने ॥

---

१ वंशरोचने, इत्यपरे । २ तुला, इति मा ।
३ ज्वरो, इति मा. । ४ ददुशुके, इति मा. ।
५ दार्मे, इति मा. । ६ दाशा, इति मा. ।

द्रोणक्षीरा द्रोणदुहि गवि, शैले धराधरः ।
धनुर्धरस्तु धानुष्के कुबेरे स्याद्धनेश्वरः ॥

धाराधरो जलधरे कृपणे च निगद्यते ।
धाराङ्कुरस्तु नासीरे शीकरेऽपि घनोपले ॥

धार्तराष्ट्रोऽसिताऽऽस्याङ्घ्रिहंसे कौरवसर्पयोः ।
धुन्धुमारस्त्विन्द्रगोपे गृहधूममहीपयोः ॥

धुरन्धरौ धवतरौ वाच्यलिङ्गस्तु धूर्वहे ।
धृतराष्ट्रो राजमात्रे पक्षिराजप्रभेदयोः ॥

नागभेदे च कथितो हंसपत्न्यां तु योषिति ।
नभश्चरो घने विद्याधरे चापि विहङ्गमे ॥

नमस्कारी लताभेदे राजनि स्यान्नरेश्वरः ।
नागोदरमुरस्त्राणे[1] रोमान्त - - - - - ॥

निषद्वरस्तु जम्बाले सुधांशौ च निशाकरः ।
नीलाम्बरो रौहिणेये राक्षसे च शनैश्चरे ॥

निशाचरो राक्षसे स्यात्फेरौ पेचकसर्पयोः ।
निशाचरी पांसुलायां साङ्गे क्लीबे निरन्तरम् ॥

भवेत्परिकरः सङ्घे पर्यङ्कपरिवारयोः ।
प्रगाढगात्रिकाबन्धे समारम्भविवेकयोः ॥

भवेत्पक्षचरश्चन्द्रे पृथक्चारिगजेऽपि च ।
अथ प्रतिसरो मन्त्रभेदे माल्ये च कङ्कणे ॥

---

१ उदरस्त्राणे, इत्यपरे ।

व्रणशुद्धौ [१]चमूपृष्ठे पुंसि न स्त्री तु मण्डने ।
आरक्षे करसूत्रे च नियोज्ये त्वन्यलिङ्गकः ॥
परम्परः प्रपौत्रादौ मृगभेदेऽपि कथ्यते ।
परम्परा परिपाट्यां सन्तानेऽपि वधे क्वचित् ॥
मयाऽस्योपकृतं पूर्वमयं चोपकरिष्यति ।
इति यः क्रियते सन्धिः प्रतीकारः स उच्यते ॥
पञ्चभद्रस्तु हृत्पृष्ठमुखपार्श्वे च पुष्पितः ।
पयोधरो नालिकेरे कोशकारे कुचेऽपि च ॥
कसेरुमेघयोः पुंसि प्रभाकरोऽग्निसूर्ययोः ।
प्रतिहारो द्वारि तत्स्थे जीर्णवस्त्रे पटच्चरम् ॥
परिष्कारस्त्वा[२]भरणे कामे पञ्चशरः स्मृतः ।
परिवारः परिजने वज्रकोशे परिच्छदे ॥
भवेत्परिसरः प्रान्तभूमौ दैवे तथा मृतौ ।
प्रतीकारो वैरशुद्धौ वरार्थिन्यां पतिम्वरा ॥
पद्माकरस्तडागे प्रतिसीरा जवनिकायां स्यात् ।
परिसर्या[३] परिसारः स्यात्प्रत्याहार उपादाने ॥
परिचरः परिधिस्थे प्रत्यासारो व्यूहपार्ष्णौ च ।
पटच्चरस्तु चौरे पारावारः[४] सरित्पतावुक्तः ॥
निम्बे स्यात्पारिभद्रस्तु चौरे पाटच्चरो मतः ।
पारावारं परार्वाचोस्तीरयो (र्ना सरित्पतौ) ॥

---

१ भूमि, इति मा. । २ धार, इति मा. ।
३ हारे, इति मा. । ४ चारः, इति मा. ।

पात्रटीरः समुद्दिष्टो मुक्तव्यसनमन्त्रिणि[1] ।
पीताम्बरस्तु शैलूषे[2] पुंसि कैटभसूदने ॥
पीतसारो मलयजे गोमेदकमणावपि ।
पीतसारं च कनके पीतदारु च चन्दने ॥
पीनोदरं गजमुखे महेन्द्रे स्यात्पुरन्दरः ।
पूर्णपात्रं वस्तुपूर्णपात्रे वर्धापकेऽपि च ॥
फलपूरो वृक्षभेदे[3] बलात्कारो हठात्कृतौ ।
बलभद्रा त्रायमाणाकुमार्योः पुंसि सीरिणि ॥
भयङ्करं प्रतिभये भद्रदारु तु दारुणि ।
भक्षकारः सूपकारे रक्षोभेदे महोदरः ॥
महोदरं व्याधिभेदे महावीरौषधीभिदि ।
महावीरोऽतियजने परपुष्टे[4] जराटके ॥
तार्क्ष्ये कर्के[5] पवौ शूरे सिंहे [6]मखहुताशने ।
महामात्रः समृद्धे चामात्ये हस्तिपकाधिपे ॥
मणिच्छिद्राऽथ [7]मेदायामृषभाख्यौषधावपि ।
मनोहरो भक्ष्यभेदे चित्तहारिणि वाच्यवत् ॥
भ्रमरे स्यान्मधुकरो गिरीशे तु महेश्वरः ।
मधुशिग्रू रक्तशिग्रौ मदोदग्रो मदोत्कटे ॥
अथाभीरस्य योषायां महाशूद्री निगद्यते ।
चित्ताभोगे मनस्कारो मालाकारस्तु मालिके ॥

१ मुक्तव्यापारमन्त्रिणि, इति विश्वः । २ त्रिष्विति शेषः ।
३ बीजपूरे, इत्यमरः । ४ परितुष्टे, इति मा. ।
५ कर्कोऽत्र धवलाश्वः । ६ मु, इति मा. । ७ मेधा, इति मा. ।

माहेश्वरी शक्तिभेदे शैवे माहेश्वरस्त्रिषु ।
मितोदरी तु तन्वङ्ग्यां भे स्यान्मृगशिरः क्वचित् ॥

रथकारस्तु माहिष्यात्करणीजे च तक्षणि ।
रागसूत्रं तुलासूत्रे पट्टसूत्रे नपुंसकम् ॥

रात्रिञ्चरो रात्रिचरश्चोभौ स्यातां च रक्षसि ।
लम्बोदरं स्यादुद्गाने[१] गणानामधिपे नरि ॥

लक्ष्मीपुत्रः कामदेवे तथैव च तुरङ्गमे ।
लिपिकारो लेखके स्याद्वरण्यां स्याद्वसुन्धरा ॥

व्यवहारो द्रुभेदे स्यान्न्यायेऽपि च धनेऽपि च ।
वक्रनक्रस्तु पिशुने तथैव शुकपक्षिणि ॥

अथ व्यतिकरः पुंसि व्यसनव्यतिषङ्गयोः ।
वटाङ्कुरस्तु नासीरे वटस्य च नवोद्भिदि ॥

वनेचरः किराते स्याद्वत्से वत्सतरो मतः ।
तथा स्त्रियां वत्सतरी षण्डे वर्षधरः स्मृतः ॥

वामाचारः कौ[२] - - - - - - - - - - - ।
- - - - - - - - - - - - - - - - - - - ॥

स्कन्दावारस्तु कटके शब्दविद्भिर्निगद्यते ।
सांवत्सरो ज्योतिषिके सिन्दुवारस्तरौ क्वचित् ॥

स्थेयान् स्थिरतरः प्रोक्तः[३] स्थिरदंष्ट्रो भुजङ्गमे ।
वराहाकृतिविष्णौ च सूपकारस्तु पाचके ॥

---

१ दूगाने, इति मा. ।

२ इतो मातृकायां प्रायः पञ्चदशश्लोकानामनुपलम्भः ।

३ स्थिरतरः स्थेयसि स्यादिति मा. ।

सुचारित्रा तु सत्यां स्यात्सुकुमारं च कोमले ।
तथा पुण्ड्राभिधानेक्षौ सुकुमारः [१]सुपुत्रके ॥
कल्पवृक्षे सुरतरुः सूत्रधारः शचीपतौ ।
[२]नान्द्यनन्तरसञ्चारिपात्रशिल्पि[३]प्रभेदयोः ॥
सुनासीरः शचीकान्ते शुनासीरवदीरितः ॥

॥ इति रचतुर्थम् ॥

॥ अथ रपञ्चमम् ॥

अगदङ्करस्तु वैद्येऽभिमतोऽग्रतःसरो भृत्ये ।
संसक्तेऽत्वपटान्तरमनवस्करं तु निःशोध्ये ॥
उत्पलपत्रं तूत्पलदलयोषानखक्षते गदितम् ।
कपिलधारा गदिता स्वर्णद्यां तीर्थभेदेऽपि ॥
करशीकरस्तु गदितः शब्दाभिज्ञैर्मदे करिणः ।
खरमञ्जरी शिखरिणी मृगनाभौ तु गन्धशेखरं प्राहुः ॥
तद्वत्प्रचण्डपण्डैर्धनपे तु गुह्यकेश्वरो गदितः ।
चन्द्रशेखरस्तु शम्भौ[४] पुत्रोपस्कर ईरितः सद्भिः ॥
रेषणनामकवृक्षे रक्षसि रजनीचरं प्राहुः ।
लोहाभिसारमाहुर्नृपतेस्तुरङ्गपूजादौ ॥
तमालपत्रतिलके तापिच्छे पत्रके चापि ।
इङ्गुद्यां तापसतरुः कौबेरे [५]नलकूबरः प्रोक्तः ॥

---

१ सुव्यु, इति मा. । २ सूनाद्या, इति मा. ।
३ सिष्य, इति मा. । ४ शिवे, इति मा. ।
५ भल्ल, इति मा. ।

नागकेसरस्तरुभिदि प्रतिजागरो[1] - - - - ।
पांशुचामरस्तु दूर्वाञ्चितभूवि गदितश्च तत्त्वज्ञैः ॥
तालीसपत्रं भूम्यामलकीतालीसयोर्गदितम् ।
वर्धापकप्रशंसापूरोटोधूलिगुच्छकेष्वपि च ॥
स्यात्पादचत्वरं छागे सैकते पिप्पलेऽपि च ।
करके परदोषैकप्रवक्तृपुरुषे[2]ऽपि च ॥
पीतकावेरमित्युक्तं पित्तले कुङ्कुमेऽपि च ।
मण्डलेश्वरमप्याहुः पुंसि सामन्तभूमिपे ॥
स्याद्राजबदरं रक्तामलके लवणेऽपि च ।
वस्वौकसारेन्द्रपुरे कुबेरनलिनीपुरोः[3] ॥
विप्रतीसार इत्युक्तः कौकृत्येऽनुशयेऽपि च ।
व्योममुद्गर इत्युक्तो निर्घातेऽनन्यबुद्धिभिः ॥
स्याच्छाखानगरं नाम नगरस्योपकल्पके ।
सनत्कुमार इत्युक्तश्चतुर्मखसुतेऽप्यथ ॥
स्यात्सन्देशहरो दूते कणिशे सस्यमञ्जरी ।
स्यात्सोमवल्लरी सोमलतायां परिकीर्तिता ॥
स्यात्सस्यसंवरो[4] वृक्षे, पौनःपुन्येऽथ कीर्तितः ।
भृशे[5] समभिहारश्च, सर्वतोभद्र इत्ययम् ॥
काव्यचित्रे धामभेदे तथा मण्डलभिद्यपि ।
(नि)म्बे ना सर्वतोभद्रा गम्भार्यां नटयोषिति ॥

॥ इति रपञ्चमम् ॥

---

१ अवेक्षायामित्यमरः । २ षु झषे, इति मा. । ३ युगे, इति मा. ।
४ स्वरो, इति मा. । ५ श्लोके, इति मा. ।

॥ अथ रषष्ठम् ॥

अङ्गारवल्लरीत्युक्ता मर्कव्यां शब्दवेदिभिः ।
समभिव्याहरो वाक्ये निर्दिष्टो वाक्यकोविदैः ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये रान्तवर्गः ॥

॥ अथ लान्तवर्गः ॥

ल इन्द्रे लवणे व्याजे दाने ला परिकीर्तितः ।
ली श्लेषे चपले[1] चापि ग्लौः (कौ) चन्द्रेऽपि गद्यते ॥

॥ अथ लद्वितीयम् ॥

अलिः सुरायां भ्रमरेऽप्यलं पूर्त्यर्थमव्ययम् ।
आलुर्गलन्तिकायां स्यादालु कन्दे च भेलके ॥
आलिः सेतौ वयस्यायां पङ्क्तौ च विशदाशये[2] ।
इला सौम्यस्य योषायां भूम्यां[3] च गवि वाचि च ॥
ओल्ल[4]स्तु स्रवणे पुंसि स्यादार्द्रे[5] वाच्यलिङ्गकः ।
कला मूलद्रव्यवृद्धौ शिल्पादावंशमात्रके ॥
चन्द्रस्य षोडशांशे च कला कालमितावपि ।
कलं शुक्रे [6]त्वजीर्णे चाप्यव्यक्तमधुरध्वनौ[7] ॥

---

१ लवे, इति मा. ।
२ अस्य वाच्यवदिति शेषः ।
३ धात्र्यां, इति मा. ।
४ उल्लः, इति मा. ।
५ र्त्ते, इति मा. ।
६ च, इति मा. ।
७ अनयोस्त्रिष्विति शेषः ।

कलिः स्त्री कलिकायां ना शूराजिकलहे युगे ।
कालो मृत्यौ महाकाले समये यमकृष्णयोः ॥
काला स्यात्कृष्णवृन्तायां निलीमञ्जिष्ठयोरपि ।
काली तूमामातृभिदोः परिवारेऽम्बुदावली ॥
क्षीरकीटे कालिकायां, कीलः स्यादग्नितेजसि ।
कफोणिस्तम्भयोः शङ्कौ कीलाऽऽरतहतावपि ॥
कुलं जनपदे गोत्रे सजातीयगणेऽपि च ।
भवने च तनौ क्लीबं कण्टकार्यौषधौ कुली ॥
अथ कूलं तटे स्तूपे[1] सैन्यपृष्ठतडागयोः ।
कोलः पोत्रिणि कोलं तु फले कोलस्य न द्वयोः ॥
स्त्रियां तु पिप्पलीचव्योः खलः स्यादधमेऽप्यथ ।
खलः कल्के भुवि स्थाने क्रूरे कर्णेजपेऽपि च ॥
खल्ला निम्ने [2]वस्त्रभेदे चर्मचातकपक्षिणोः ।
खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाह्वयरुज्यपि ॥
गलः कण्ठे सर्जरसे गुलः स्यादैक्षवे पुमान् ।
गुली तु गुटिकारोगभिदोः[3] स्नुह्यां गुला स्मृता ॥
[4]गोला पचाञ्जने वालखेलने मण्डले[5]ऽपि च ।
कुनटीदुर्गयोर्गोदावरीसख्योरलिञ्जरे ॥
चला[6] लक्ष्म्यां पुमान्कम्पे कम्पयुक्तेऽभिधेयवत् ।
चिल्लः खगे सचुल्लश्च पिल्लवत् क्लिन्नलोचने ॥

---

१ सूर्ये, इति मा. ।
२ प्र, इति मा. ।
३ योगभिदोः, इति मा. ।
४ गुलीपाशा, इति मा. ।
५ ने, इति मा. ।
६ द्वयोः, इति मा. ।

आतायिनि भवेच्चिल्लः चिल्ली स्याद्गौडवास्तुके ।
चुल्ली चितायामुद्धाने क्वचिद्वाक्येऽप्युदीरिता ॥
चेलं स्यादधमे वस्त्रे चोलः स्याद्देशभेदके[1] ।
छलं तु स्खलिते व्याजे[2] छल्ली स्याद्वीरुधि स्त्रियाम् ॥
वल्कले कुसुमे[3] चापि छल्ली चेत्यभिधीयते ।
जालं गोकलने[4] नीरे ह्रीवेरे च जडेऽन्यवत् ॥
जालं गवाक्ष आनाये क्षारके दम्भवृन्दयोः ।
जालो नीपद्रुमे जाली पटोल्यामभिधीयते ॥
झला[5] स्यादातपस्योर्मौ कीटके दुहितर्यपि ।
झिल्ली चीर्यातपरुचोर्वर्त्यामुद्वर्त्तनांशुके ॥
[6]तलश्चपेटे तालद्रौ तलं ज्याघातवारणे ।
त्सरौ स्वभावाधरयोः तन्त्रीघाते च सव्यतः[7] ॥
तल्लो जलाधारभेदे तल्ली तु [8]तरुणस्त्रियाम् ।
तालः करतलेऽङ्गुष्ठमध्यमाभ्यां च सम्मिते ॥
[9]गीतकालक्रियामाने करास्फाले द्रुमान्तरे ।
वाद्यभेदे च कांस्यस्य त्सरौ ताली जटौषधौ ॥
क्लीबं तु हरिताले स्यात्तुला-सादृश्यमानयोः ।
गृहाणां दारुबन्धाय पीठिकायामपीष्यते ॥

---

१ चोलोऽधमे देशभेदे वसने तु नपुंसकम्, इति मा. ।
२ प्राम्य, इति मा. । ३ क्रुमे, इति मा. ।
४ ले, इति मा. । ५ झिल्ली, इति मा. ।
६ ता, इति मा. । ७ व्यतः, इति मा. ।
८ व, इति मा. । ९ तल्लः ।

राशौ पलशने भाण्डे तूलं स्याद्ब्रह्मदारुणि।
आकाशेऽथ पिचौ न स्त्री दलमुत्सेधखण्डयोः॥
शस्त्रीच्छेदे[1]ऽप्यपद्रव्ये पत्रेऽप्यथ दुलिः स्त्रियाम्।
कमठ्यां क्रीडने, दोला नील्यां यानान्तरे[2]ऽपि च॥
नलः[3] कपौ राजभेदे यमे पोटगलेऽपि च।
क्लीबे तु कमले नद्यां स्त्रियामप्यभिधीयते॥
नलो नाले पद्मदण्डे नाली शाककदम्बयोः।
नीलं तु नीलीरक्ते स्यान्निध्यद्रिस्रवगेषु ना॥
नीली रुग्भेदनीलिन्योः पलं स्यान्मांसमानयोः।
पल्लः[4] स्थूलकुसूले स्यात्कुड्यल्प[5]ग्रामयोः स्त्रियाम्॥
पालिः कर्णलताग्रे[6]ऽश्रौ पङ्क्तावङ्कप्रभेदने।
पालिः प्रस्थे च यूकायां जातश्मश्रुस्त्रियामपि॥
पिल्लः पुमान् क्लिन्ननेत्रे क्लिन्नाक्षे पुनरन्यवत्।
पीलुर्वृक्षे फले पीलु परमाणौ गजे च ना॥
पीलुस्तालास्थिखण्डे च काण्डपादपभेदयोः।
पुलस्तु पुलके पुंसि विपुले वाच्यलिङ्गवत्॥
फलं हेतुसमुत्थे स्यात्फलके व्युष्टिलाभयोः।
जातीफले च कङ्कोले सस्यबाणाग्रयोरपि॥
फलिन्यां तु फली योषा त्रिफलायामपीष्यते।
फालं स्याद्वसने फाल उत्प्लुतौ शङ्करेऽपि च॥

---

१ ऽथ च, इति मा.।
२ नीत्यां पालीतरे, इति मा.।
३ तालः, इति मा.।
४ पलः, इति मा।
५ ग्र, इति मा.।
६ ऽश्रौयङ्कावस, इति मा.।

सीराग्रलौहेऽपि[१] तथा फाली स्यादपि सौरिणि।
फेला फेलिस्तथोच्छिष्टे गदिता शब्दवेदिभिः॥

बलिस्तु दैत्यभेदे स्यात्करचामरदण्डयोः।
उपहारे राजदेये बलं स्यात्स्थौल्यसैन्ययोः॥

बलो[२] गन्धरसे रूपे स्यामन्यपि हलायुधे।
दैत्यभेदे वायसे च बलयुक्तेऽन्यलिङ्गकः॥

बला [३]वाट्यालके प्रोक्ता स्यादङ्गे[४] वाच्यलिङ्गकः।
अलङ्कारान्तरे मेध्ये बाली बाला त्रुटौ[५] स्त्रियाम्॥

भल्लो भल्लिश्च बाणे स्याद्भल्लो भल्लूक इष्यते[६]।
भल्लातके तु योषायां भालं तेजोललाटयोः॥

भेलः प्लवे मुनौ च स्यान्निर्बुद्धौ चापि भीरुके[७]।
मलं किट्टे पुरीषे च पापे[८] च कृपणे मलः॥

मल्लः पात्रे कपोले च मत्स्यभेदे बलीयसि।
[९]मालं जने च माला स्यात्पङ्क्तौ पुष्पादिदामनि॥

मालं क्षेत्रे स्त्रियां स्पृक्कास्रजोर्जात्यन्तरे पुमान्।
मालुः[१०] पत्रलतानार्योः स्त्रियां मूलं शिफाद्ययोः॥

मूलं वित्तेऽन्तिके मेला मेलके च मसावपि[११]।
मौलिः किरीटे चूडायां धम्मिल्लकेलिमूर्धसु॥

---

१ क्लीबमिति ग्रेषः। २ बोलो, इति मा.। ३ वाद्या, इति मा.।
४ ज्ञे, इति मा.। ५ त्रुटौ, इति मा।
६ मलूकरप्यते, इति मा.। ७ लुके, इति मा.।
८ ग्रे, इति मा.। ९ मालावने त्र इति मा.।
१० मच्छः, इति मा.। ११ स्वजनेऽपि च इति मा.।

लीला केलिविलासे शृङ्गारभावजक्रियायां च ।
लोलश्चले सतृष्णे रसनायां स्यात्स्त्रियां लक्ष्म्याम् ॥

वल्ली स्यादजमोदायां व्रतत्यामपि योषिति ।
वालो ना कुन्तलेऽश्वस्य गजस्यापि च वालधौ ॥

व्यालो दुष्टगजे स्याच्छ्वापदखलसर्पसिंहेषु ।
विलं गुहायां छिद्रे पुंसि तु माहेन्द्रतुरगे स्यात् ॥

बुधयोषायां [1]वेला श्रीमज्जनभोजनेऽपि स्यात् ।
वेला सिम्नि च काले रागे चाक्लिष्टमरणेऽपि ॥

वेला च जलधेस्तीरे पानीयस्यापि विकृतौ ।
दन्तमांसेऽपि वेला स्यादित्याहुः शब्दवेदिनः ॥

वेलो नीचेऽन्यवद्वेलमङ्के च गर्हितेऽन्यवत् ।
शलं तु शल्लकीलोम्नि[2] शलो भृङ्गिगणे विधौ ॥

शालुः[3] कषायद्रव्ये स्याच्चोरकाख्यौषधौ पुमान् ।
शालिस्तु गन्धमार्जारे कलमादिषु च स्मृतः ॥

शालो वृतौ[4] नृपे मत्स्यप्रभेदे सर्जपादपे ।
शाला गृहे तरुस्कन्धे शाखाऽगारैकदेशयोः ॥

शिलमुञ्छे शिला द्वाराधोदारु कुनटीदृषत् ।
शिली भेक्यां विनिर्दिष्टा शीलं वृत्तस्वभावयोः ॥

शुक्लो योगान्तरे पुंसि रजते तु नपुंसकम् ।
शुक्लं सिते वाच्यवत्स्याच्छूलं रोगायुधान्तरे ॥

---

१ वेलर, इति मा. ।
२ व्योम्नोः, इति मा ।
३ शालः, इति मा. ।
४ हले, इति मा. ।

योगान्तरे पुमान् मृत्यौ केतकद्रावथ स्त्रियाम् ।
शुला स्यात्पण्ययोषायां कीले दुष्टवधार्थके ॥
शैलो महीध्रे शैलं तु शैलेये तार्क्ष्यशैलके[1] ।
सालः सर्जतरौ वृक्षमात्रप्राकारयोरपि ॥
स्थालं भोजनपात्रेऽपि स्थाली स्यात्पाटलोखयोः ।
स्थूलं पीने[2] जडे हालः शालिवाहनभूभुजि ॥
हाला सुरायां हेला तु स्यादवज्ञाविलासयोः ।
हेला शृङ्गारभावस्य[3] क्रियायां च निगद्यते ॥
हेलिरालिङ्गने सूर्ये होली स्यादुत्सवान्तरे ॥

॥ इति लद्वितीयम् ॥

॥ अथ लतृतीयम् ॥

अनलः स्याद्वसावग्नावनिलो वसुवातयोः ।
अञ्जलिः कुडवे पुंसि हस्तसम्पुटकेऽपि च ॥
अवेलस्त्वपलापे स्यादवेला पूगचर्विते ।
अचला तु धरित्र्यां स्यादचलः शैलकीलयोः ॥
अर्गला[4] क्षिषु कल्लोले दण्डे [5]वारकपाटयोः ।
अर्गला द्वाररोधिन्यामपि प्रोक्ता निरोधने ॥
अरालः कुटिले सर्जरसे मत्तमतङ्गजे ।
अङ्गुलिः करशाखायां कर्णिकायां गजस्य च ॥

---

१ योरिति मा. । २ वौने, इति मा. । ३ नोया, इति मा. ।
४ कुशामिति मा. । ५ नर, इति मा. ।

अमलं त्वंशुके क्लीबं लक्ष्म्यां स्त्री विमले त्रिषु ।
आभीलं न द्वयोः कृच्छ्रे वाच्यलिङ्गं भयानके ॥

इल्वला तारकाभेदे ना भेदे दैत्यमत्स्ययोः ।
इङ्गुलस्तु करीषाग्नावुत्पलं मांसवर्जिते ॥

उत्पली तुषचर्पट्यां क्लीबे कुष्ठे च कैरवे ।
उपलः प्रस्तरे रत्ने शर्करायां मतोपला ॥

उत्फुल्लं करणे स्त्रीणामुत्ताने च विकस्वरे ।
उत्तालस्तूत्कटे श्रेष्ठे विकराले प्लवङ्गमे ॥

उद्दालः [१]कोद्रवे प्रोक्तस्त्वेकके मत एकलः ।
कमलो दैत्यमृगयोः कमलं वारिजे जले ॥

कमला वरयोषायामपि लक्ष्म्यां निगद्यते ।
कपिलो वासुदेवेऽग्नौ कुक्कुटे च मुनावपि ॥

कपिलः पिङ्गवर्णे स्याद्रेणुकायां तु योषिति ।
पुण्डरीककरिण्यां च [२]शिंशपागोविशेषयोः ॥

कम्बलः स्यान्नागभेदे सास्नाप्रावारयोरपि ।
कृमावप्युत्तरासङ्गे सलिले तु नपुंसकम् ॥

कम्बली [३]मृगभेदे स्यात्पुंसि कम्बलधारिणि ।
करालो भीषणे चाथ तुङ्गदन्तुरयोरपि ॥

ससर्जरसतैले ना क्लीबं कृष्णकुठेरके[४] ।
कन्दलस्तु कपाले स्यादुपरागे नवाङ्कुरे ॥

---

१ स्यात्तु शृङ्गारे, इति मा. ।
२ पशुयाग, इति मा. ।
३ ग्रन्थ, इति मा. ।
४ लोध्रकुठेरयोरिति मा. ।

कलध्वनौ कन्दलौ तु [1]मृगगुच्छविशेषयोः ।
कदलाकदलौ प्रश्न्यां कदलीकदलौ पुनः ॥
रम्भावृक्षेऽथ कदली पताकामृगभेदयोः ।
कदला डिम्बिकायां च शाल्मलीभूरुहेऽपि च ॥
कपालं कुष्ठरुग्भेदे घटादिशकले गणे[2] ।
शिरोऽस्थनि कपालीति स्त्रियां[3] प्रोक्ता मनीषिभिः ॥
कण्ठाला तु द्वयो[4]र्द्रोणीप्रभेदे ना क्रमेलके ।
कल्लोलस्तु भवेद्धर्षे तथा वारिमहोर्मिषु ॥
कामला रोगभेदे वा ना ना मरुवसन्तयोः ।
कामुके वाच्यलिङ्गोऽथ काकोलो नरकान्तरे ॥
कुलाले[5] द्रोणकाके च विषभेदे च न स्त्रियाम् ।
काहलाऽप्सरसो भेदे वाद्यभेदे च गद्यते ॥
काहलः शब्दमात्रेऽपि तथैव चरणायुधे ।
काहली[6] च तरुण्यां स्यात्त्रिषु शुष्के भृशे खले ॥
किट्टालस्ताम्रकलशे [7]लोहगूथेऽपि कीर्त्यते ।
किसलं स्यात्किसलये सर्वशब्दकृताम्मतम् ॥
कीलालं रुधिरे तोये कुशलः शिक्षिते त्रिषु ।
क्षेमे च सुकृते चापि पर्याप्तौ च नपुंसकम् ॥
कुवलं चोत्पले मुक्ताफले च बदरीफले ।
कुड्मलः मुकुले पुंसि न द्वयोर्नरकान्तरे ॥

---

१ मृगपच्छि, इति मा. । २ व्रजे, इत्येके ।
३ स्त्रियां क्वचिदिति केशवः । ४ वैणौ, इति, मा. ।
५ कालुको, इति मा. । ६ तथैव, इति मा. । ७ होल्लय, इति मा, ।

कुटिलो वाच्यलिङ्गः स्याद्भुग्ने नद्यां तु योषिति ।
कुम्भिलः श्यालके चोरे श्लोकच्छायाहरेऽपि च ॥

कुद्दालो युगपत्रे स्यात्तथाभूमिविदारणे ।
कुचेला स्याद्विद्धकर्ण्यां वाच्यवच्च कुवाससि ॥

कुकूलं शङ्कुसङ्कीर्णश्वभ्रे ना तु तुषानले ।
कुण्डलं वलये पाशे तथा कर्णविभूषणे ॥

काञ्चनद्रुगुडूच्योः स्त्री पन्नगे कुण्डली[1] मतः ।
कुन्तलः स्याद्यवे देशे केशलाङ्गलयोरपि ॥

कुलालः ककुभे कुम्भकारे चाप्यञ्जनान्तरे ।
केवलः कुहनेऽपि स्यान्निर्णीते चैककृत्स्नयोः ॥

कोमलं मृदुले तोये कोहलो मद्यभिद्यपि ।
कोहलो [2]वाद्यभेदेऽपि [3]नाट्यशास्त्रप्रयोक्तरि ॥

ग्रन्थीलस्तु करीरद्रौ विकङ्कततरावपि ।
सग्रन्थौ त्रिषु भद्रायां गन्धोली वरटासटी ॥

गरलं तृणपूले[4] च विषे माने नपुंसकम् ।
गोपालस्तु नृपे गोपे गोकीलो मुसले हले ॥

[5]गौरिलस्तु पुमाँल्लोहचूर्णे स्याद्गौरसर्षपे ।
चपलश्चोरके मीने पारदे प्रस्तरान्तरे ॥

चपला कमलाविद्युत्पुंश्चलीपिप्पलीषु च ।
नपुंसकं तु शीघ्रे स्याद्वाच्यवत्तरले चले ॥

---

१ तु पुमान्, इति मा. ।
२ दैत्य, इति मा. ।
३ नाग्र, इति मा. ।
४ त्रिषु पूरे, इति मा. ।
५ गौली, इति मा. ।

चन्द्रिलः पुंसि वास्तूकशाकभेदेऽपि नापिते ।
चञ्चला तु तडिल्लक्ष्म्योः चञ्चलश्चपलेऽनिले ॥
चूडाला तूच्चटायां स्याच्चूडावति च वाच्यवत् ।
छगलं नीलवस्त्रे ना छागे स्त्री वृद्धदारके ॥
[1]जम्बालः शैवले पङ्के जगलो मेदकेऽपि च ।
मदनद्रौ पिष्टमद्ये पुंसि धूर्त्ते तु वाच्यवत् ॥
जटिला पिप्पलीमांस्योर्जटायुक्तेऽपि वाच्यवत् ।
जङ्गलं निर्जलस्थाने चिलिङ्गां पिशितेऽस्त्रियाम् ॥
जङ्घालस्तु मतः शीघ्रगमने नरि तद्विदाम् ।
जम्भलः पुंसि जम्बीरे [2]बुद्धदेवान्तरेऽपि च ॥
जम्बूलो जम्बुविटपे पुंसि स्यात्क्रकचच्छदे ।
जाङ्गलो वातभूयिष्ठदेशे ना तु कपिञ्जले ॥
जाङ्गली विषविद्यायां जाङ्गुलं [3]जालिनीफले ।
जाङ्गली शूकशिम्ब्यां स्यात्तरलं चञ्चलेऽपि च ॥
खड्गे[4] च भास्वरे[5] चापि चिलिङ्गमुपदिश्यते ।
हारमध्यमणौ पुंसि यवागुसुरयोः स्त्रियाम् ॥
तण्डुलस्तु विडङ्गे स्याद्धान्यादिनिकरेऽपि च ।
तमालस्तिलके खड्गे तापिच्छे वरुणद्रुमे ॥
ताम्बूली स्त्री नागवल्यां ताम्बूलं क्रमुके मतम् ।
तातलो रुजि पाके च लोहकूटे मनोजवे ॥

---

१ जावालो जगलेयङ्के शैवले, इति मा. । २ बुद्बुदे वा, इति मा. ।
३ जागली, इति मा. । ४ षिङ्गे, इत्यन्यत्र ।
५ स्वरे, इति मा. ।

तुमुलस्तु कलिद्रौ स्यात्तुमुलं रणसङ्कुले ।
तैतिलो गण्डके पुंसि क्लीबं तु करणान्तरे ॥
दुकुलं स्याच्छ्लक्ष्णवस्त्रे क्षौमे च धवला गवि ।
वृषश्रेष्ठे[१] पुमान् वाच्यलिङ्गः शुक्ले च सुन्दरे ॥
नकुली कुक्कुटीमांस्योः पशुपाण्डवयोः पुमान् ।
नाकुली कुक्कुटीकन्दे रास्नायां चव्यके स्त्रियाम् ॥
नाभीलं वङ्क्षणे नार्याः कृच्छ्रगर्भाण्डयोरपि ।
निचुलो हिज्जले चापि निचोले च महीरुहे ॥
निर्मलं मलहीने स्यान्निर्माल्ये चाभ्रकेऽपि च ।
निष्कलस्तु कलाशून्ये निस्तलं वर्त्तुले चले ॥
निष्कलं नष्टबीजे स्यान्नेपालो देशभिद्यपि ।
मनःशिलायां नैपाली सुवहा नवमाल्यपि[२] ॥
पललं तिलचूर्णे स्यात्तथा मांसे नपुंसकम् ।
ना राक्षसेऽथ पटलं क्लीबं वृन्दे पुनर्न ना[३] ॥
छदिर्दृग्रोगपिटके तिलके च नपुंसकम् ।
प्रतलं स्यात्तु पाताले तताङ्गुलिकरे पुमान् ॥
ज्योत्स्नायां तु पटोला स्यात्पटोलं वस्त्रभिद्यपि ।
प्रवालो विद्रुमे वीणादण्डे किसलयेऽपि च ॥
पाञ्चाली पुत्त्रिकागीत्योः पाण्डवानां च योषिति ।
स्त्रियां पुम्भूम्नि निर्दिष्टो नीवृद्भेदेऽथ पांसुलः ॥

---

१ श्रेष्ठे, इति मा. । २ वनमाल्यपि, इति मा. ।
३ वे, इति मा. ।

पुंश्चले हरखट्वाङ्गे स्त्रियां स्यादसतीभुवोः ।
वाच्यलिङ्गः सरजसि श्वेतरक्ते तु पाटलः ॥
व्रीहिभेदे पाटला स्यात्तरौ पुष्पे तु पाटलम् ।
पाचलो राधनद्रव्येऽप्यनिलानलयोरपि ॥
पाकलं कुष्ठभैषज्ये पाकलः कुञ्जरज्वरे ।
पाचलं पाचने नाऽग्नौ राधनद्रव्यवातयोः ॥
पाटला पाटली स्त्री स्यादस्याः पुष्पे पुनर्न ना ।
आशुधान्ये पुमान् श्वेतरक्तवर्णे तु वाच्यवत् ॥
पातालं स्यान्नागलोके विवरे वडवानले ।
पातिली वागुरायां स्यान्नारीपात्रप्रभेदयोः ॥
पित्तलं तैजसद्रव्ये पित्तवत्यपि वाच्यवत् ।
[1]पित्तला तोयपिप्पल्यां पिच्छिलो विजिलेऽन्यवत् ॥
स्त्री पोतिकाशिंशपयोः शाल्मलीसिन्धुभेदयोः ।
पिप्पलः स्याच्चलदले[2] भक्तसिक्थे तु पिप्पलम् ॥
तथैव सलिले वस्त्रच्छेदे पुंसि निरंशुके[3] ।
तथा पक्षिप्रभेदेऽपि कणायां पिप्पली मता ॥
पिञ्जलं तु हरिद्राभे कुशपत्रेऽपि कीर्त्यते ।
पिङ्गलो नागभेदे स्याद्वेश्याभेदे तु पिङ्गला ॥
अपि दिङ्नागयोषायां पिङ्गलेति निगद्यते ।
पिञ्जोलेत्यवगदिता पत्रकाहलिका बुधैः[4] ॥

---

१ पिप्पला, इत्येके ।
२ पिप्पलवृन्ते, इत्यर्थः ।
३ ले, इति विश्वः ।
४ या तु पत्रकाह्वालिका, इति मा ।

तथा विहगभेदेऽपि पिचुलो जलवायसे ।
पुङ्गलः सुन्दराकारे तथा स्यादात्मदेहयोः[१] ॥
पेशलो रुचिरे दक्षे[२] फेनिलोऽरिष्टपादपे ।
ना फेनिले त्रिषु क्लीबं कोलीमदनयोः फले ॥
बहुलः कृष्णपक्षेऽग्नौ शितौ च बहुला गवि ।
[३]एलायां नीलिकायां च विहायसि नपुंसकम् ॥
कृत्तिकासु स्त्रियां भूम्नि मङ्गलो भूमिजे ग्रहे ।
मङ्गला सितदूर्वायां कल्याणे तु नपुंसकम् ॥
सर्वार्थरक्षिणे[४] पुंसि मङ्गलः परिकीर्तितः ।
मण्डलः कुक्कुरे पुंसि बिम्बे च निवहे त्रिषु ॥
क्लीबं तु परिधौ कोठे[५] देशे द्वादशराजसु ।
[६]मञ्जुलं वाच्यवन्मञ्जौ जलरङ्कौ नपुंसकम्[७] ॥
जलाञ्चले निकुञ्जे च क्लीबं मञ्जूलमीरितम् ।
मरुला तु नदीभेदे मारुलं तद्भवे त्रिषु ॥
महिला फलिनीनार्योर्मातुलो मदनद्रुमे ।
मातृभ्रातरि धत्तूरे व्रीहिभेदे च कथ्यते ॥
माचलो बन्दिचौरे स्यादपि च ग्राहरोगयोः ।
मुसलः स्यादयोऽग्रे तु पुन्नपुंसकयोरपि ॥
ग्रहगोधातालमूल्योराखुपर्ण्यां च योषिति ।
मृणालं नलदे क्लीबं पुन्नपुंसकयोर्बिसे ॥

---

१ तथा दात्येदेहयोरिति मा. । २ वृत्ते, इति मा. ।
३ चला, इति मा. । ४ दक्षिणे, इति मा. । ५ कोणे, इति मा. ।
६ मञ्जु, इति मा. । ७ तु वामतः, इति मा. ।

मेखला खङ्गबन्धे स्याद्रसनाद्रिनितम्बयोः ।
यमलं युगुले प्राहुर्यमलौ चोटिकाद्वये ॥
रसालः सहकारेक्ष्वोः क्लीबे सिल्हकबोलयोः ।
रामिलो रमणेऽनङ्गे लाङ्गुलं पुच्छशेफयोः ॥
लाङ्गली तोयपिप्पल्यां क्लीबे तु कुसुमान्तरे ।
गृहदारुविशेषे गोदारणे तृणराजके ॥
लाङ्गली नारिकेलद्रौ[1] रेवतीरमणे पुमान् ।
लोहलः शृङ्खलाधार्येऽव्यक्तवाचिनि च त्रिषु ॥
वनलो गन्धमार्जारे वञ्चकव्याघ्रयोः पुमान् ।
[2]वण्टालो युद्धभेदे च नौकायां च खनित्रके ॥
वञ्जुलस्तिनिशाशोकवेतसेषु निगद्यते ।
(वातु)लः पुंसि वात्यायां वाच्यवन्मारुतासहे ॥
[3]वामिलो दाम्भिके वामे त्रिषु स्याद्वार्दलं पुनः ।
दुर्दिनेऽथ भवत्येलानन्दायामपि वार्दलः ॥
विमला शातलायां स्याद्भुवो भेदे च निर्मले ।
विशाला त्विन्द्रवारुण्यामुज्जयिन्यां च कीर्त्यते ॥
[4]नृपरक्षोभिदोः पुंसि पृथुले त्वभिधेयवत् ।
विदुलस्तु पुमानम्बु[5]वेतसे वेतसेऽपि च ॥
विपुलः पृथुलेऽगाधे मेरुपश्चिमभूधरे ।
विडालः स्यान्नेत्रपिण्डे तथा च वृषदंशके ॥

१ रज्नौ, इति मा. ।
२ वंसा, इति मा. ।
३ व्याम, इति मा. ।
४ मृगपक्षिभिदोरिति मेदिनी ।
५ म्लु, इति मा. ।

वृषलो गृञ्जने शूद्रे चन्द्रगुप्ते च वाजिनि ।
शम्बलं कूलपाथेयमत्सरेषु समीरितम् ॥
शकलं त्वचि खण्डे स्याद्रागवस्तुनि वल्कले ।
शयालुः स्यादजगरे निद्राशीले गजेऽपि च[1] ॥
श्यामलो मेचकेऽस्वच्छे श्रद्धालुः श्रद्धया युते ।
श्रद्धालुर्दोहदिन्यां स्याच्छार्दूलो व्याघ्ररक्षसोः ॥
शार्दूलः पशुभेदे च सत्तमे[2] च निगद्यते ।
शाल्मलिर्द्वीपभिद्वृक्षभिदोर्नरकतार्क्ष्ययोः ॥
श्रीफला नीलिकाधात्र्योर्मालूरे पुंसि गद्यते ।
शीतलं पुष्पकासीसे शैलजे मलयोद्भवे ॥
शीतलं स्यादनुष्णेऽपि स्याद्विस्फोटेषु शीतला ।
भवेदसनपर्ण्यां च शीतलः शिशिरेऽन्यवत् ॥
शीतलाख्या च शैवाले शैलेयेऽपि नपुंसकम् ।
शृगालो वञ्चके दैत्यभेदे ना [3]डमरे स्त्रियाम् ॥
शृङ्खला [4]पुंस्कटीकाञ्च्योर्लोहरज्जौ च बन्धने ।
शौष्कलः शुष्कमांसस्य पणके[5] पिशिताशिनि ॥
[6]सरलः पूतिकाष्ठे स्यादुदारावक्रयोरपि ।
सङ्कुलं वाच्यवद्व्याप्ते विस्पष्टार्थे वचस्यपि ॥
सप्तला पाटलागुञ्जानवमालीषु च स्त्रियाम् ।
तथा चर्मकषायां च सिध्मलस्तु किलासिनि ॥

---

१ च कुक्कुरे, इति मेदिनी ।　　२ उत्तरस्थितः, इति शेषः ।
३ नग, इति मा. ।　　४ पुंस्चली, इति मा. ।
५ सके, इति मा. ।　　६ रसा, इति मा. ।

वाच्यवन्मत्स्यविकृतौ [1]सिध्मला त्वपि योषिति ।
[2]मन्थिला तु सुरुङ्गायां नदीमदिरयोरपि ॥
सुवेलः प्रणते शान्ते त्रिषु ना पर्वते क्वचित् ।
सुतलोऽट्टालिकाबन्धनागलोकप्रभेदयोः ॥
मता शब्दविदां पुंसां त्वचालि[3]गजशृङ्खला ।
हिङ्गुलो वर्णकद्रव्ये ना भण्टाक्यां तु हिङ्गुली ॥
हेमलः स्यात्स्वर्णकारे कृकलासे सिलान्तरे ॥

॥ इति लतृतीयम् ॥

॥ अथ लचतुर्थम् ॥

[4]मुनेर्भेदे त्वपिशलो यथा चाऽऽपिशलिर्मतः ।
अक्षमालाऽक्षसूत्रे स्यादरुन्धत्यामपीष्यते ॥
प्रबले स्यादतिबलः स्त्रियामोषधिभिद्यपि ।
अङ्कपाली परीरम्भे धात्रीवेदिकयोः स्त्रियाम् ॥
[5]उदूखलं (गु)ग्गुलौ स्यादुलूखलेऽपि न द्वयोः ।
एकाष्ठीलो बुकपुष्पे वनतिक्तौषधौ स्त्रियाम्[6] ॥
कोलाहलं कलकलस्तथा सर्जरसेऽपि च ।
मतं कर्मफलं कर्मविपाके कर्मरङ्गके ॥

---

१ संवि, इति मा. । २ संविलो लसु तु, इति मा ।
३ गल, इति मा. ।
४ अपिलि मुनेर्भेदे कथिता पिशलि यथा, इति मा. ।
५ उलू, इति मा. । ६ द्वावपि, इति मा. ।

कन्दरालः (प्लक्ष)तरौ [1]गर्दभाण्डेऽपि सम्मतः ।
कमण्डलुस्तु करके [2]पर्कटीपादपेऽपि च ॥
कुजम्भलो निगदितस्तस्करे शब्दवेदिभिः ।
तथा क्रोशध्वनौ क्रोशतालोऽपि गदितो बुधैः ॥
कुतूहलं कौतुके स्यात्प्रशस्तेऽपि तु वाच्यवत् ।
खतमालस्तु मेघे स्यादपि धूमे निगद्यते ॥
गन्धफल्यपि गुन्द्रायां चम्पकस्य च कोरके ।
गण्डशैलो ललाटे स्याच्च्युते स्थूलोपले गिरेः ॥
घनवल्ली निगदिता सौदामिन्यां विशारदैः ।
चक्रवालोऽद्रिभेदे[3] स्याच्चक्रवालं तु मण्डले ॥
चतुःशालं सभागेहे प्रवदन्ति मनीषिणः ।
जलाञ्चलं स्वतोवारिनिर्गमे शैवलेऽपि च ॥
जयज्वाली निगदितो दीपे शब्दज्ञशेखरैः ।
त्वक्शाल्मली तु रम्भायां तृणसारा यथा भवेत् ॥
दलामलं मरुबके [4]दमनेऽपि नपुंसकम् ।
ध्वनिनाला तु वीणायां वेणुकाहलयोरपि ॥
परिमलो विमर्देऽपि स्यान्मनोहरगन्धवत् ।
(सु)रतोपमर्दविकसद्देहरागादिसौरभे ॥
भवेत्पोटगलश्चापि नले च काशमीनयोः ।
भवेद्बहुफलाभिख्या मलयूनिपवृक्षयोः[5] ॥

---

१ वा, इति मा. ।
२ कर्कटी, इति मा. ।
३ द्रि भेदे, इति मा. ।
४ मद, इति मा. ।
५ तत्र नीपवृक्षे पुंसीति बोध्यम् ।

भस्मतूलं ग्रामकूटे पांशुवर्षे हिमेऽपि च ।
भद्रकाली तु [1]गन्धोलीकात्यायन्योरपि स्त्रियाम् ॥
भम्भराली मक्षिकायामित्याहुः शब्दकोविदाः ।
महाकालो महादेवे किम्पाके प्रमथान्तरे ॥
मदकलो भवेन्मत्तेभम(दा)व्यक्तवाचिनोः ।
महाबला बलायां स्यात्सीसके तु नपुंसकम् ॥
बलोत्कटे वाच्यलिङ्गो, मणिमाला निगद्यते ।
दन्तक्षतान्तरे हारे, महानीलो मणेर्भिदि ॥
तथैव स्याद्भृङ्गराजे क्वचिन्नागेऽपि गद्यते ।
मुक्ताफलं तु कर्पूरे मौक्तिके लवलीफले ॥
कदल्यां स्यान्मृत्युफला महाकालफले पुमान् ।
भवेद्यवफलो वेणौ मांसीकुटजयोरपि ॥
रक्तोपलं गैरिके तु वदन्ति मतिमज्जनाः ।
रजस्वला पुष्पवत्यां [2]सौरभे तु रजस्वलः ॥
लोकपालो महेन्द्रेऽपि मतो भूमिपतावपि ।
लम्बनाल[3]स्तु जलजे वनमाली तु शार्ङ्गिणि ॥
वातकेलिः कलालापे षिङ्गदन्तक्षते पुमान् ।
शक्रचापे वातफलं तथैव जलदोपले ॥
भवेद्विचकिलो मल्लीद्रुभेदे मदनेऽपि च ।
बृहन्नला गुडाकेशे महापोटगले पुमान् ॥

---

१ गन्धोष्णी, इति मा. । २ से, इति मा. ।
३ नामः, इति मा. ।

सदाफलः स्कन्दफले नारिकेलेऽप्युदुम्बरे ।
यः शिवायतनोत्सृष्टो मतः सन्ध्याबलिर्वृषः ॥
सिनीवाली तु [1]दृष्टेन्दुकलाऽमादुर्गयोः[2] स्त्रियाम् ।
अवन्तिसोमे गदितं बुधैः सिद्धजलं त्विति ॥
अथ सौवर्चलं सर्जक्षारे च लवणान्तरे ।
हस्तिमल्लोऽभ्रमातङ्गे शङ्खनागे[3] विनायके ॥
हरितालं धातुभेदे स्त्री दूर्वाकाशरेखयोः ।
हलाहलो ब्रह्मसर्पे ज्येष्ठिकायां विषेऽस्त्रियाम्[4] ॥
हालाहलो विषे कीटे[5] हयलाला हयोरगे ॥

॥ इति लचतुर्थम् ॥

॥ अथ लपञ्चमम् ॥

आसुतीबल इत्याख्या [6]कल्यपादपयज्वनोः ।
भवेद्दुद्दण्डपालस्तु सर्पमत्स्यप्रभेदयोः ॥
एककुण्डल इत्याख्या कुबेरबलभद्रयोः ।
कपीटपाल इत्युक्तः केनिपातसमुद्रयोः ॥
स्यात्पाण्डुकम्बलः श्वेतप्रावारग्रावभेदयोः ।
वराहकाली कथिता तुर्यावर्ते तु शाब्दिकैः ॥
भवेत्सुरतताली[7] तु दूतिकायां शिरःस्रजि ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये लान्तवर्गः ॥

---

१ न, इति मा. । २ पूर्णिमयोः, इति मा. । ३ नादे, इति मा. ।
४ विषे हालाहलोऽस्त्रियामिति मा. । ५ ज्येष्ठा, इति मा. ।
६ कन्यापालक, इति मेदिनी । ७ लाली, इति मा. ।

॥ अथ वान्तवर्गः ॥

वं प्रचेतसि जानीयादिवार्थे च तदव्ययम् ।
[1]स्वं ज्ञातावात्मधनयोरात्मीये च प्रचक्षते ॥

गन्धने वं तु सन्ताने पुंसि [2]वः पवने मतः ।
वा समुच्चय उद्दिष्टं विकल्पोत्प्रेक्षयोरपि ॥

॥ इति वैकम् ॥

॥ अथ वद्वितीयम् ॥

अविः सूर्ये गिरौ मेषे तथा कम्बलमूषके ।
[3]अश्वः पुञ्जातिभेदे स्यात्तुरङ्गे च[4] पुमानयम् ॥

अध्वा ना पथि संस्थाने सास्रवस्कन्धकाययोः ।
उर्ध्वं स्यादुच्छ्रिते तुङ्गे चोपरिष्टादपि स्मृतम् ॥

एवं च स्यात्प्रकारार्थेऽव्ययं कविरिति ध्वनिः ।
वाल्मीकिकाव्ययोः काव्यकरे सूरौ[5] पुमानथ ॥

कविः खलीने कथिता कण्वं पापे मुनौ पुमान् ।
किण्वं पापे सुराबीजे खर्वो [6]ह्रस्वन्यगर्थयोः ॥

गर्वोऽभिमाने ग्रावा स्यात्प्रस्तरे च महीधरे ।
ग्रीवा तु कन्धरायां स्यात्तत्सिरायामपीष्यते ॥

---

१ सं, इति मा. ।
२ स्वंष, इति मा. ।
३ अर्वा तु पक्षिसम्भेदे, इति मा. ।
४ न, इति मा. ।
५ सुरे, इति मा. ।
६ ह्रस्वो च. इति मा. ।

मनोज्ञे चारु गदितं चार्वस्तु कलहंसके।
चार्वी तु शोभनाबुध्यो [१]र्ज्योत्स्नाधनदभार्ययोः॥
छविः शोभारुचो[२]र्योषिज्जवो वेगे च तद्वति।
औण्ड्रपुष्पे जवा योषिज्जीवस्तु स्याद्द्रुमान्तरे॥
बृहस्पतौ प्राणिनि च जीवं जीवा च जीवने।
जीवा जीवन्तिकामौर्व्योर्वचा[३]सिञ्जितभूमिषु॥
दवो दावश्च गदितौ वनाग्निवनयोरपि।
द्वन्द्वं रहस्ये कलहे तथा मिथुनयुग्मयोः॥
द्रवः प्रद्रावरसयोर्न ना नर्मणि विद्रवे।
दर्वी स्त्रियां यज्ञपात्रे दावं क्लीबे वने मतम्॥
दार्वी दारुहरिद्रायां तथा गोजिह्विकौषधौ।
दिवं [४]स्वर्गे च गगने क्लीबं दूर्वा तृणान्तरे॥
देवः सुरे नृपे चैव घने देवः प्रकीर्तितः।
देवमिन्द्रियमाख्यातं क्लीबे देवी पुनः स्त्रियाम्॥
कृताभिषेकयोषायां तेजनीपृक्कयोरपि।
दैवं भाग्ये च नियतौ देवसम्बन्धवत्यपि॥
धवो वृक्षान्तरे धूर्ते पत्यावपि निगद्यते।
धन्वी धनुर्धरेऽपि स्याद्दर्जने ककुभद्रुमे॥
धन्वा तु मरुदेशे ना क्लीबे चापे स्थलेऽपि च।
ध्रुवः कीले हरौ शम्भौ वसौ योगे वटे मुनौ॥

---

१ योषा, इति मा.। २ तु वा, इति मा.।
३ भूम्योर्मौर्वी, इति मा.। ४ स, इति मा.।

ध्रुवा मूर्वाशालिपर्ण्योर्गीतिस्रुग्भेदयोरपि ।
ध्रुवं स्यान्निश्चिते क्लीबे तथा तर्के च शाश्वते ॥

वदन्त्यपि विशेषज्ञा नवं त्रिषु[1] चतुष्टये ! ।
नवो नव्ये स्तुतौ नीवी स्त्रीकटीवस्त्रबन्धने ॥

मूलद्रव्ये परिपणे प्लवः प्लक्षे प्लुतौ कपौ[2] ।
शब्दे कारण्डवे भेके कुलके भेलके घने[3] ॥

प्लवं गन्धतृणे प्रोक्तं चण्डालजलकाकयोः ।
[4]कैवर्तीमुस्तके चैव हंससारसकादिषु ॥

क्रमनिम्नमहीभागे, पक्वं परिणते तथा ।
विनाशाभिमुखे चापि प्रह्वः प्रणतनम्रयोः ॥

पर्व क्लीबं महे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे ।
दर्शप्रतिपदोः सन्धौ विषुवत्प्रभृतिष्वपि ॥

पार्श्वं स्यादन्तिके कक्षाधरे पर्शुगणेऽपि च ।
चक्रोपान्ते च पार्श्वं स्यात्प्राध्वं तु प्रणते मतम् ॥

तथैव प्राध्वमुदितं दूरवर्त्मनि बन्धने ।
पूर्वं तु पूर्वजे प्राच्यां प्रथमे[5] श्रुतिभेदके ॥

पृथ्वी भूमौ महत्यां च त्वक्पत्र्यां कृष्णजीरके ।
भवः क्षेमेशसंसारसत्तासम्प्राप्तिजन्मसु ॥

भावः स्वभावेऽभिप्राये चेष्टासत्तात्मजन्मसु ।
क्रियालीलापदार्थेषु बुधजन्तुविभूतिषु ॥

---

१ त्रिष्वु, इति मा. ।   २ प्सौ, इति मा. ।   ३ रवे, इति मा. ।

४ प्लुतौ म्लेच्छे मुस्तके च कैवर्त्यां च निगद्यते, इति मा. ।

५ प्रागथ, इति मा. ।

रत्यादौ[१] चाथ रेवा स्यान्नद्यां[२] नील्यां स्मरस्त्रियाम् ।
लवो विलासे लेशे च छेदे काले च रामजे[३] ॥
लङ्गा करञ्जभेदे स्यात्फले वाद्ये खगान्तरे ।
लघ्वी ह्रस्वविवक्षायां प्रभेदे स्यन्दनस्य च ॥
विश्वं तु भुवने कृत्स्ने विश्वे देवेषु नागरे ।
विश्वाऽप्यतिविषायां स्याद्विश्वो भूम्नि वसौ मतः[४] ॥
बिल्वो ना श्रीफले प्रोक्तः शवः स्यात्प्राणवर्जिते ।
शावं तु स्याच्छवाऽऽशौचे शिवा तु स्यान्मृगान्तरे ॥
शिवं मोक्षे सुखे भद्रे सलिले च शिवो हरे[५] ।
वेदे योगान्तरे कीले वालुके गुग्गुलावपि ॥
पुण्डरीकद्रुमे चापि शिवा झाटामलोषधौ ।
सत्त्वं द्रव्ये गुणे वित्ते[६] व्यवसायस्वभावयोः ॥
पिशाचादा(वा)त्मभावे बले प्राणेषु जन्तुषु ।
सवो यज्ञे सुसन्धाने समग्रे सर्वमीरितम् ॥
सान्त्वं साम्नि च दाक्षिण्ये स्रुवो होमस्य पात्रके ।
शल्लकीमूर्वयो[७]श्चापि, सेवा स्यात्परिचारणे ॥
हव आज्ञाध्वराह्वाने[८] कथितः शब्दवेदिभिः ।
हावः प्रोक्तस्तु नाट्याङ्गे ह्रस्वः खर्वे स्वरान्तरे ॥
स्रवः स्रुते पुमानुक्तो राजिकायां स्रवा मता ॥

॥ इति वद्वितीयम् ॥

---

१ थादौ, इति मा. । २ तु द्यां, इति मा. । ३ ठे, इति मा. ।
४ पुम्भेदवाजिनोः, इति मा. । ५ रौ इति मा. ।
६ वृत्ते, इति मा. । ७ र्दंयो, इति मा. । ८ द्याने, इति मा. ।

॥ अथ वत्तीयम् ॥

अभावो मरणेऽसत्त्वेऽप्यधवा विधवास्त्रियाम् ।
अटवी तु वने प्रोक्ता निःशब्दे त्वरवो मतः ॥

अश्रवः श्रोत्ररहितेऽप्याहवो यागयुद्धयोः ।
आर्तवं स्त्रीरजस्युक्तमृतुजे तु मतं त्रिषु ॥

आश्रवोऽङ्गीकृतौ क्लेशे नान्यवद्वचनस्थिते ।
आरावश्चारवः शब्देऽप्याप्लवं स्नान ईष्यते ॥

उद्भवो यादवभिदि महे च क्रतुपावके[1] ।
उत्सवो मह उत्सेक [2]इच्छाप्रसरकोपयोः ॥

कारवी मधुरादीप्यत्वक्पत्रीकृष्णजीरयोः ।
किरवः स्यात्तु दुःशब्दे कितवो मत्तधूर्त्तयोः ॥

कनकाह्वयवृक्षे च पेचके कितवो मतः ।
केशवोऽजे च पुन्नागे पुंसि केशवति त्रिषु ॥

कैतवं तु छले [3]द्यूते कैरवः कितवे रिपौ ।
कैरवी चन्द्रिकायां स्यात्कुमुदेऽपि तु कैरवम् ॥

कौरवो राजभेदेऽपि तथा काके निगद्यते ।
नभश्चरे च गन्धर्वो रागभेदे तुरङ्गमे ॥

पुंस्कोकिले गायके वा चाऽन्तराभवदेहके ।
गालवो[4] लोध्रवृक्षे स्यान्मुनिभेदे च कीर्तितः ॥

---

१ लक्के, इति मा. ।
२ पीडा, इति मा. ।
३ धूर्ते कैत, इति मा. ।
४ वलो, इति मा. ।

गाण्डीवो गाण्डिवश्चापि कार्मुकेऽर्जुनकार्मुके ।
गाण्डीवगाण्डिवे क्लीबे[1] स्यातामर्जुनधन्वनि ॥

तपस्वी तापसे चानुकम्प्ये त्रिष्वथ[2] योषिति ।
मांसिकाकटुरोहिण्योस्तरस्वी शरवेगिनोः ॥

ताण्डवं तृणभेदे स्यान्नाट्ये च परिकीर्तितम् ।
त्रिदिवं तु सुखे स्वर्गे स्वर्णद्यां त्रिदिवा मता ॥

द्विजिह्वस्तु[3] खले सर्पे दौदिविर्धिषणान्नयोः ।
दानवस्तु दनोः पुत्रे काष्ठीये दारवं मतम् ॥

वृक्षजे द्रुभवं प्राहुर्धेनुजे धैनवं मतम् ।
निष्पावस्तु [4]शूर्पवायौ राजमाषे कडङ्गरे ॥

निष्पावः [5]शिम्बिकायां स्यान्निर्विकल्पेऽन्यलिङ्गकः ।
निह्नवो निकृतौ प्रोक्त(श्चा)विश्वासापलापयोः ॥

प्रभवो जन्महेतौ स्यात्प्रभावे वत्सरेऽपि च ।
आद्योपलब्धये स्थानेऽपाम्मूले[6] मुनिभिद्यपि ॥

प्रसवः पुष्पफलयोरपत्ये गर्भमोचने ।
उत्पादे च प्रसेवस्तु वीणाङ्गस्यूतयोर्मतः[7] ॥

प्रभावस्तेजसि प्रोक्तः शक्तौ चापि पराक्रमे ।
पल्लवो विटपे खड्गे विस्तरेऽपि चले[8] मतः ॥

---

१ गाञ्जीवगाञ्जिवे चापि, इति मा. ।
२ त्रिष्ठिय, इति मा. ।
३ ह्वा तु, इति मा. ।
४ रवौ, इति मा. ।
५ वो पि च निष्पावे, इति मा. ।
६ सुले, इति मा. ।
७ दूतौ, इति मा. ।
८ प्यचले, इति मा. ।

शृङ्गारेऽलक्तरागेऽपि तथा किसलयेऽपि च ।
पञ्चत्वं चापि पञ्चानां भावे प्राणात्ययेऽपि च ॥
पार्थिवो नृपतौ भूमिविकारे पार्थिवं त्रिषु ।
पार्थिवी पार्थिवा चापि पृथिव्यां तु मता स्त्रियाम् ॥
पार्थिवी स्यात्तुगायां च पुङ्गवो भेषजे[1] मतः ।
बलीवर्दे च श्रेष्ठेऽपि[2] फेरवो जम्बुकेऽसुपे[3] ॥
बल्लवः सूपकारे स्याद्भीमसेने च गोदुहि ।
बान्धवो बन्धुसुहृदोर्भार्गवो गजधन्विनोः ॥
शुक्रे परशुरामे च भार्गवी पार्वतीश्रियोः ।
दूर्वायां चापि कथिता भैरवः शङ्करे मतः ॥
भैरवी तु स्त्रियां देव्यां भीषणे वाच्यलिङ्गकः ।
माधवोऽब्जे मधौ राधे [4]वासवे ना स्त्रियां त्रिषौ ॥
माधवी मद्यभेदेऽपि तथा यादवयोषिति ।
कुट्टिन्यामपि वासन्त्यां[5] माधवी मधुशर्करा ॥
मालवो देशभेदे स्यान्मानवो नरि कीर्तितः ।
मानवश्च मनोवंशे भृङ्गराजे तु मार्कवः ॥
मार्त्तवं ? मृद्विकारे स्यान्मृदूत्वे मार्दवं स्मृतम् ।
मेधावी ना शुके ब्राह्म्यां स्त्रियां मेधान्विते त्रिषु ॥
यादवो राजभेदे स्याद्राजीवं नलिने मतम् ।
राजीवो हरिणे मीने राघवो रघुवंशजे ॥

---

१ पिण्डवोर्न रसे, इति मा. ।
२ बन्दन्दि शाब्दिकर्जनः, इति मा. ।
३ सरे, इति मा. ।
४ यादवे, इति परे ।
५ च सुवासिन्यां, इति मा. ।

महामीने च गदितो रौरवो नरकान्तरे ।
वाडवो ब्राह्मणेऽपि स्याद्वाडवा द्विजयोषिति ॥

अश्वायां कुम्भदास्यां च मतो राजान्तरेऽपि ना ।
वाडवं करणे स्त्रीणां घोटकौघे नपुंसकम् ॥

पाताले चाथ पुंसि स्याद्वाडवो वडवानले ।
वासवः स्यान्महेन्द्रेऽपि विप्लवस्तु विपर्यये ॥

विभवो धननिर्वृत्त्योर्विद्रवो विद्रुतौ धियि ।
विभावः स्यात्परिचये रण्डायां विधवा मता ॥

शात्रवं भावसंहत्योः शत्रूणां शात्रवो द्विषि ।
शाम्भवस्तु भवेच्छैवेऽप्युमायां शाम्भवी मता ॥

श्रीभवो मदने प्रोक्तः श्रीधवो गरुडध्वजे ।
सम्भवः कथितो हेतावुत्पत्तौ मेलकेऽपि च ॥

आधारानतिरिक्तत्वेऽप्याधेयस्य निगद्यते ।
संरवः कथितः शब्दे स्वभावः प्रकृतौ स्मृतः ॥

सुग्रीवः स्यात्कृष्णहये तथैव प्लवगेश्वरे ।
सुग्रीवः शोभनग्रीवे सुसवः प्रसवे शुभे ॥

सुषवी कारवेल्ले स्यात्कृष्णजीरकजीरयोः ।
सुधन्वा प्रौढधानुष्के तथा स्याद्विश्वकर्मणि ॥

विष्णौ नृपविशेषे च सुपर्वा तु शरे मतः ।
त्वक्सारेऽपि सुपर्वा स्यात्पर्वधूमसुरेष्वपि ॥

सैन्धवं माणिमन्थेऽपि सिन्धुदेशोद्भवाश्वयोः ॥

॥ इति वतृतीयम् ॥

॥ अथ वचतुर्थम् ॥

अपह्नवोऽपलापे स्यात्स्नेहे चापह्नवो मतः ।
अनुभावः प्रभावे स्यान्निश्चये भावसूचने ॥

भवेदभिषवः स्नाने मद्यसन्धानयज्ञयोः ।
आदीनवः पुमान्दोषे परिक्लेशदुरन्तयोः ॥

शिवधन्वन्याजगवं शाक्र उच्चैःश्रवा हये ।
उपप्लवः सैंहिकेये विप्लवोत्पातयोरपि ॥

किष्कुपर्वा पुमानिक्षौ वेणौ घोटगलेऽपि च ।
कुशीलवस्तु वाल्मीकौ नटयाचकयोरपि ॥

जलबिल्वः[1] कर्कटे स्यात्पश्चाङ्गे जलचत्वरे ।
जायाजीवो तु पुंसि स्यान्नटे च बकपक्षिणि ॥

जीवञ्जीवो वृक्षभेदे तथा पक्षिण्यपि क्वचित् ।
स्यात्तिक्तपर्वा चानन्ता[2]गुडूचीयष्टिषु स्त्रियाम् ॥

ज्वालामुखी शृगाली या दीप्तजिह्वाति सा मता ।
धामार्गवस्त्वपामार्गे घोषके[3] च निगद्यते ॥

प्रतिश्रवोऽङ्गीकारे स्यात्परिभावस्तिरस्कृतौ ।
पराभवस्तिरस्कारे विनाशे चापि कथ्यते ॥

पारिप्लवः स्याच्चपले व्याकुले च परिस्रुतः ।
पारशवस्तु शस्त्रे[4] स्याद्द्विजाच्छूद्रासुते[5] तथा ॥

---

१ जीवः, इति मा. ।　　२ तिक्तपर्वाहीलमोचि, इति मा. ।
३ टके, इति मा. ।　　४ ग्रस्ते, इति मा. ।
५ म्बुद्रासुते, इति मा. ।

परस्त्रीतनये चापि तथा पारशवो[1] मतः ।
पारङ्गते पारदृश्वा कथितस्तत्त्ववेदिभिः ॥
पितृदेवो यमे प्रोक्तः पिण्डजीवी तु दुर्द्विजे ।
पुटग्रीवो निगदितो गर्गरीताम्रकुम्भयोः ॥
पुष्पधन्वा रतिपतौ पृषदश्वः समीरणे ।
बलदेवो बले वायौ चायमाणौषधौ स्त्रियाम् ॥
महादेवः पञ्चमुखे महादेवी तु तत्स्त्रियाम् ।
रन्तिदेवो भूपभेदे तथैव गरुडध्वजे ॥
रोहिताश्वश्चित्रभानौ[2] हरिश्चन्द्रनृपात्मजे ।
वीरुद्देवः स्मृतस्त्विन्द्राविन्द्रे वृद्धश्रवा मतः ॥
हरिश्चन्द्रो भूपभेदेऽप्यथशीतशिवं पुनः ।
शैलेये मणिमन्थे चाप्यथ शीतशिवं[3] विदुः ॥
सैन्धवे चाश्मपुष्पे च मश्यां[4] शीतशिवो मतः ।
सहदेवा बलादण्डोत्पलयोः शारिवौषधौ ॥
सहदेवी तु सर्पाक्ष्यां सहदेवस्तु पाण्डवे ॥

॥ इति वचतुर्थम् ॥

॥ अथ वपञ्चमम् ॥

मता शब्दविभागज्ञैः कावेर्यामर्धजाह्नवी ।
आश्रितम्भवमन्नाद्ये तृप्तावप्यशितम्भवः ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये वान्तवर्गः ॥

---

१ सवो, इति मा. । २ भेदे, इति मा. ।
३ भवमिति मा. । ४ शतपुष्पायां शम्यां, इति मा. ।

॥ अथ शान्तवर्गः ॥

अंशुः सूत्रादिसूक्ष्मांशे किरणे च दिवाकरे ।
अंशस्तु स्यादेकदेशे भुक्तावाशो निगद्यते ॥

आशा दिशि च तृष्णायामाशुः स्याद्व्रीहिशीघ्रयोः[१] ।
ईशः स्वामिनि रुद्रे च स्यादीशा हलदण्डके ॥

काशस्तृणे रोगभेदे काशी वाराणसीपुरे[२] ।
कीशो दिगम्बरे प्रोक्तो वानरेऽपि निगद्यते ॥

कुशो रामसुते द्वीपे पापिष्ठे योक्त्रमत्तयोः[३] ।
कुशो दर्भे कुशी फाले कुशा वल्ल्यां कुशं जले ॥

केशस्तु वरुणे चापि कुन्तले वालकेऽपि च ।
क्लेशः [४]कोपेऽपि दुःखेऽपि व्यवसायेऽपि गद्यते ॥

केशी केशवति प्रोक्तश्चोरपुष्प्यां[५] च दानवे ।
कोशः स्यादर्थसङ्घाते[६] जातिकोशे च कुड्मले ॥

पात्रे दिव्येऽपि गदितस्तथा खड्गपिधानके ।
क्रोशस्त्वाक्रोशकरणे भूमानेऽपि प्रचक्षते ॥

अस्थूले तु कृशः प्रोक्तः खशः स्यान्नीवृदन्तरे ।
दर्शस्तु दर्शने सिन्धौ तथा सूर्येन्दुसङ्गमे ॥

पक्षान्ते वैदिकविधावपि दर्श उदीरितः ।
दंशः कीटविशेषे च वर्मदंशनयोरपि ॥

---

१ व्रीहिभिच्छीघ्रयोरपि, इति मा. । २ पुरि, इति मा. ।
३ मन्त्वयोः, इति मा. । ४ कोष्ठे, इति मा. ।
५ केशकिशवति प्रोक्तश्चौरपुष्प्यां, इति मा. । ६ सन्धाने, इति मा. ।

दशाऽवस्थादीपवर्त्योर्वस्त्रप्रान्ते[1] च गद्यते ।
नाशः पलायने मृत्यौ पाशः पक्ष्यादिबन्धने ॥
कर्णान्ते शोभनार्थः स्यात्कचान्ते निकरार्थकः ।
छात्राद्यन्ते च निन्दार्थो मृगादौ पशुरीर्यते[2] ॥
पर्शुः स्यादायुधभिदि पेशी मांस्यसिकोशयोः ।
पलपिण्ड्यां मण्डभेदे सुपक्वकणि(के)ऽपि च ॥
मेषादिपुञ्जयो राशिर्वंशो वेणौ कुलेऽपि च ।
वर्गे [2]पृष्ठास्थिवयवे वशा नार्यां निगद्यते ॥
वन्ध्यगव्यां दुहितरि हस्तिन्यामपि कीर्त्तिता ।
वशो जनस्पृहायां चिष्वायत्तत्वप्रभुत्वयोः[3] ॥
वेशो वेश्यागृहे प्रोक्तो वेशोऽपि गृहमाचके ।
नेपथ्ये च शशो वोले[4] रोध्रे नृपशुभेदयोः ॥
शशो मृगविशेषेऽपि साशस्त्वाशावति चिषु ।
स्पर्शो वर्गाक्षरे दाने स्पर्शने स्पर्शके रुजि ॥
स्पर्शः स्यात्सम्परायेऽपि प्रणिधावपि पुंस्ययम् ।
स्पशश्चारे निगदितः स्वेशश्च धनदे मतः ॥

॥ इति शद्वितीयम् ॥

॥ अथ शतृतीयम् ॥

आदर्शो दर्पणे टीकाप्रतिपुस्तकयोरपि ।
उड्डीशः स्यात्तु चण्डीशे देवताशास्त्रभेदयोः ॥

---

१ भूम्नि, इति शेषः । २ पृष्ठ्याव, इति मा. ।
३ क्लीबमिति शेषः । ४ शरावाले, इति मा. ।

उपांशुः स्वरभेदे स्यादुपांशु [1]विजनेऽव्ययम् ।
कपिशा तु नदीभेदे कपिले सिल्हकेऽपि च ॥
कपीश इति सुग्रीवे कर्कशो निर्दये दृढे ।
कर्कशः क्रूरपुरुषे कृपाणेऽपि निगद्यते ॥
इक्षौ साहसिके कासे मर्दकम्पिल्लयोरपि[2] ।
कीनाशस्तु यमे क्षुद्रे कर्षकोपांशुघातिनोः ॥
कुलिशो न स्त्रियां प्रोक्तो दम्भोलौ ना झषान्तरे ।
गणेशः स्याद्विघ्नराजे गिरीशो गिरिशो मृडे ॥
गिरीशः स्याद्द्रिराजे गिरीशो वाक्पतावपि ।
ग्रहेशः स्यात्सवितरि गृहेशो गृहपेऽपि च ॥
गोपेशो नन्दगोपाले गोपीशः सम्भुकृष्णयोः ।
तुङ्गीशस्तु पुमान् गौरीकान्ते च हिमदीधितौ ॥
दुःस्पर्शस्तु खरस्पर्शे कण्टकार्यां [3]यवासके ।
निस्त्रिंशो निर्दये खड्गे निर्वंशो मूर्च्छने[4]ऽपि च ॥
भोगे च वेतने[5] चापि, निवेशस्तु निगद्यते ।
शिबिरोद्वाहयोश्चापि विन्यासेऽपि तथा मतः ॥
निदेश उपकण्ठे स्याच्छासने परिभाषणे ।
नीकाशो निश्चये तुल्ये प्रकाशः स्फुटहास्ययोः ॥
उद्योते च प्रसिद्धे च प्रदेशो देशमाचके ।
भित्तौ मानविशेषे च पलाशः किंशुकेऽस्वपे ॥

---

१ व्य, इति मा. ।
२ पिप्पलयोरपि, इति मा. ।
३ चवा, इति मा. ।
४ मूर्च्छिते, इति मा. ।
५ सन्देहने, इति मा. ।

शष्पं च हरिते पत्रे पिङ्गाशं जात्यकाञ्चने ।
पिङ्गाशी नीलिकायां स्यान्मत्स्यपल्लीशयोरपि[1] ॥
बालिशस्तु शिशौ मूर्खे भूकेशः शैवले वटे ।
(अ)वल्गुजे तु भूकेशी लोमशो लोमवत्यपि ॥
मेषे मुनिविशेषे च शूकशिम्ब्यां च लोमशा ।
काकजङ्घाशृगाल्येलामहामेदास्वपीरिता ॥
काशीसे[2] शाकिनीभेदे विवशस्त्ववशात्मनि ।
स्यादरिष्टादुष्टधियि[3] विकाशो विजनेऽन्तिके ॥
व्यक्तौ प्रकाशे सदृशं [4]समे चैवोचितेऽपि च ।
संवेशस्तु मतः स्वापे तथा स्त्रीरतबन्धने ॥
सुखाशो राजतिनिशे[5] शोभनाशप्रचेतसोः ।
स्नेहार्थिनि स्यात्स्नेहाशो दीपेऽपि च निगद्यते ॥
सुधांशुः स्यात्क्षपानाथे शुद्धांशेऽपि निगद्यते ।
हताशो निर्दये चाशारहिते निष्कृपे खले ॥

॥ इति शतृतीयम् ॥

॥ अथ शचतुर्थम् ॥

अपदेशः[6] स्मृतो लक्ष्ये निमित्तव्याजयोरपि ।
अपभ्रंशोऽपशब्दे स्याद्भाषाभेदावपातयोः ॥

---

१ मत्स्यपिल्लीयशोरपि, इति मा. ।
२ सिसे, इति मा. ।
३ रिष्टदिष्टधियोस्वापि, इति मा. ।
४ तथैवोप, इति मा. ।
५ राजितनिशोः, इति मा. ।
६ भ्रंशः, इति मा. ।

आश्रयाशो हुतवहे भवेदाश्रयनाशिनि ।
उपस्पर्शः स्पर्शमात्रे स्नानाचमनयोरपि ॥
उपदंशो विदंशे च मेढ्ररोगे[1]ऽपि वर्त्तते ।
कर्णिवंशो भवेन्मञ्च इत्याहुः शब्दवेदिनः ॥
खण्डपर्शुः[2] पर्शुरामे शङ्करे चूर्णलेपिनि[3] ।
खण्डामलकभैषज्ये सिंहिकातनयेऽपि च ॥
[4]कवारवच्छैवले स्याज्जलकेश इति स्थितिः ।
जीवितेशः श्राद्धदेवे तथा स्याज्जीवितप्रदे ॥
नागपाशः स्त्रीकरणे तथैव वरुणायुधे ।
पञ्चदशी त्वमापूर्णमास्योः सङ्ख्यायुते[5]ऽपि च ॥
प्रतिष्कशस्तु रोगे स्यादार्त्ताहरसहाययोः ।
परिवेशो वेष्टनेऽपि परिधावपि कीर्तितः ॥
पादपाशी[6] खड्गुकायां[7] शृङ्खलाकटकेऽपि च ।
पुरोडाशो हविर्भेदे [8]चमस्यां पिष्टकस्य च ॥
मातृवंशः सभामध्ये मातामहकुलेऽपि च ।

॥ इति शचतुर्थम् ॥

॥ अथ शपञ्चमम् ॥

सेनानिवेशः शिबिरे ।

इति शब्दरत्नसमन्वये राजाकोशापरपर्याये शान्तवर्गः ॥

---

१ रोमे, इति मा. । २ ञपस्तुः, इति मा. । ३ केपिनि, इति मा. ।
४ कवाल, इति मा । ५ न्तरे, इति मा. । ६ पदयाशी, इति मा. ।
७ खण्डतायां इति मा. । ८ वम, इति मा. ।

॥ अथ षान्तवर्गः ॥

॥ अथ षद्वितीयम् ॥

अर्षो रोगविशेषे स्यादार्षः स्यादृषिसम्भवे ।
उषा स्याद्बाणकन्यायां रात्रावपि तथा मता ॥
उषस्तु रात्रिशेषे स्यात्तथा कामिनीगुग्गुलौ ।
ऋषिर्वेदे वसिष्ठादौ दीधितौ च पुमानयम् ॥
ऋक्षः पर्वतभेदे स्याद्भल्लूके शोणकेऽपि च ।
क्षतवेधे[1] त्वन्यलिङ्गो नक्षत्रे पुन्नपुंसकम् ॥
कर्षस्तु मानभेदे स्यात्कर्षणेऽपि प्रकीर्तितः ।
कर्षूः स्मृतः करीषाग्नौ तथा [2]कुल्येष्टिखातयोः ॥
कोषः खड्गपिधाने स्याद्दिव्ये पात्रे[3] च कुड्मले ।
जातिकोशेऽर्थसङ्घाते[4] पेश्यां शब्दादिसङ्ग्रहे ॥
घोषस्त्वाभीरपल्ल्यां स्यात्कांस्ये चाम्बुदनिस्वने ।
गोपालध्वनिघोषे च घोषा मधुरिकौषधौ ॥
झषा नागबलायां स्यात्तापमत्स्याटवीषु ना ।
पिपासालिप्सयोस्तर्षस्तुषो धान्यत्वगक्षयोः ॥
तृषा लिप्सातृष्णयोश्च दोषा रात्रौ मता स्त्रियाम् ।
दोषः करे च पापेऽपि प्रैषः क्लेशे च मर्दने ॥
उन्मादे प्रेषणे चापि पौषो मासान्तरे मतः ।
मार्षः शाकविशेषेऽपि सतां मारिषवन्मतः ॥

---

१ धे, इति मा. । २ कुल्योल्य, इति मा. ।
३ याचे, इति मा. । ४ ज्ञाने, इति मा. ।

माषो व्रीह्यन्तरे मूर्खे मानत्वग्भेददोषयोः ।
मिषं व्याजे स्पर्धने[1] च मेषो राश्यन्तरे पशौ ॥

वर्षोऽस्त्री भारतादौ च जम्बूद्वीपाब्दवृष्टिषु ।
प्रावृट्काले स्त्रियां भूम्नि विषं क्ष्वेडे जलेऽपि च ॥

विषा त्वौषधभेदे स्याद्वृषो राश्यन्तरे मतः ।
धर्मे च गोपतौ शुक्रे शुक्ले वामके वरे ॥

मूषके मैथुनेऽपि स्यात्कपिकच्छ्वां वृषा स्मृता[2] ।
शृङ्ग्यां वृषा निगदिता यतीनामासने वृषी ॥

शुषिः शोषे बिले स्त्री स्याच्छेषः सङ्कर्षणेऽपि च ।
वधेऽनन्ते चोपयुक्तेतरनिर्माल्यवस्तुनि ॥

शोषो यक्ष्मणि शुष्कत्वे हर्षस्तोषे हृषिस्तथा ।
ह्रेषाऽश्वशब्दे गदिता शब्दमात्रेऽपि कुत्रचित् ॥

॥ इति षद्वितीयम् ॥

॥ अथ षतृतीयम् ॥

अभीषुः प्रग्रहे रश्मावाकर्षो द्यूत इन्द्रिये ।
आकर्षः शारिफलके कोदण्डाभ्यासवस्तुनि ॥

आमिषं भोग्यवस्तुन्यप्युष्णीषं लक्षणान्तरे ।
शिरोवेष्टे किरीटे चाप्युत्प्रेक्षाऽनवधानके ॥

---

१ धर्षने, इति मा. ।

२ कपिकच्छ्वां वृषा प्रोक्ता मुषके मैथुनेऽपि च , इति मा. ।

कल्मषं[१] किल्बिषे क्लीबं पुंसि स्यान्नरकान्तरे।
कल्माषं[२] करणे चापि कल्माषो राक्षसान्तरे॥
कल्माषस्तु भवेत्कृष्णे कल्माषः कृष्णपाण्डरे।
कल्माषस्तु मुनौ क्वापि कारूषो नीवृदन्तरे॥
कलुषं त्वाविले पापे किल्बिषं[३] पापरोगयोः।
कुल्माषमपराधे स्यात्काञ्जिके यावके पुमान्॥
गण्डूषो मुखपूर्तौ स्यात्करिहस्ताङ्गुलावपि।
गण्डूषः प्रसृतिमिते[४] जिगीषुर्जेतुमिच्छुके॥
जिगीषुरपि च प्रोक्तो व्यवसायप्रकर्षयोः।
[५]तारीषौ त्विन्द्रकन्यायां ना [६]स्वर्गेऽम्बुधिकाञ्चने॥
नहुषो नागभेदे स्यात्सोमवंशोद्भवे नृपे।
निकषः [७]शाणफलके निकषा यातुमातरि॥
निमेषो निमिषश्चापि कालभेदेऽक्षिमीलने।
परुषं निष्ठुरोक्तौ स्याद्रूक्षे चापि च [८]कर्बुरे॥
परूषं कुफले प्रोक्तं परुषं परुषस्तथा।
प्रदोषः कालभेदे स्यात्प्रदोषो दोष इत्यपि॥
प्रत्यूषोऽहर्मुखे चाथ वसावपि निगद्यते।
पीयूषममृते सप्तदिनावधिपयस्यपि॥
पुरुषो नरि सांख्यज्ञे प्रोक्तः पुन्नागपादपे।
पौरुषं पुरुषस्योक्तं भावे कर्मणि तेजसि॥

---

१ ष्मलमिति मा.। २ काष्मलमिति मा.। ३ लं, इति मा.।
४ प्रसृतौ चोन्मिते चापि, इति मा.। ५ तवी, इति मा.।
६ सर्गे बुद्धि, इति मा.। ७ शाल, इति मा.। ८ थ्यर्बु, इति मा.।

ऊर्ध्वविस्तृतदोःपाणि[1]नृमाने चाभिधेयवत् ।
कृताभिषेकासैरिभ्योर्महिषी चौषधीभिदि ॥
मनीषा धिषणायां स्यान्मनीषी गीष्पतौ बुधे ।
मारिषः शाकभेदे स्यान्मारिषा दक्षमातरि ॥
नाट्योक्तौ मारिषश्चार्ये[2] तथैव कनकेऽम्बुधौ ! ।
रौहिषं तृणभेदे स्यात्पुमांस्तु हरिणान्तरे ॥
विश्लेषो विधुरेऽयोगे शुश्रूषा स्यादुपासने ।
कथने श्रोतुमिच्छायां सेमुषी तु मता मतौ ॥
शैलूषोऽपि नटे बिल्वे संहर्षस्तु प्रभञ्जने[3] ।
[4]सङ्घर्षस्तु मतो हृष्टौ स्पर्द्धायामपि कीर्तितः ॥

॥ इति षत्रतीयम् ॥

॥ अथ षचतुर्थम् ॥

अनिमेषः सुरे मत्स्येऽप्यनुकर्षोऽनुकर्षणे ।
तथैव च रथस्याधःस्थितदारुणि चेष्यते ॥
अनुतर्षः सुरापानपात्रे तृष्णाभिलाषयोः ।
अलम्बुषः प्रहस्ते[5] च छर्दने राक्षसान्तरे ॥
अलम्बुषा तु मुण्डीर्यां सुकुमारीगणान्तरे ।
अम्बरीषं रणे भ्राष्ट्रे[6] क्लीबं पुंसि नृपान्तरे ॥

---

१ दोषणि, इति मा. । २ र्थे, इति मा. ।
३ हर्षोद्यातुमाहते, इति मा. । ४ संहर्षो, इति मा. ।
५ प्रस्ते, इति मा. । ६ भ्रष्टे, इति मा. ।

तथा नरकभेदेऽपि किशोरे च (र)वावपि ।
आम्रातकेऽनुतापे[१] चाप्यम्बरीष उदीरितः ॥
अम्बरीषो वह्निभेदेऽप्याम्बरीषोऽपि गद्यते ।
उक्तः किम्पुरुषो लोकभेदकिन्नरयोः पुमान्[२] ॥
दशाकर्षौ तु दीपे स्याद्ध्वान्तोन्मेषस्तमोमणौ ।
नन्दिघोषोऽर्जुनरथे घोषे बन्दिजनस्य च ॥
परिवेषस्तु परिधौ तथैव परिवेषणे ।
परिघोषो निनादे स्यादवाच्ये जलदध्वनौ ॥
पलङ्कषा गोक्षुरे स्याद्रास्नागुग्गुलकिंशुके ।
मुण्डीरीलाक्षयोश्चापि राक्षसेऽपि पलङ्कषः ॥
महाघोषा तु कर्कट्यां शृङ्ग्यां हट्टातिघोषयोः ।
मञ्जूघोषाऽप्सरोभेदे वीणापरभृतोरपि ॥
मार्गशीर्षो मतो मासे[३] मृगशीर्षं तु भे मतम् ।
वातरूषस्तु वातूलोत्कोचयोः शक्रधन्वनि ॥
समाकर्षौ तु निर्हारिगुणे प्राहुर्मनीषिणः ।
सर्ववेषी नटे प्रोक्तः पुंसि शब्दविशारदैः ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये षान्तवर्गः ॥

---

१ व्रतापे, इति मा. । २ योषिति, इति मा. ।
३ देशे, इति मा. ।

॥ अथ सान्तवर्गः ॥

॥ अथ सद्वितीयम् ॥

असिः खड्गे मतः पुंसि स्कन्धे त्वंस उदीरितः ।
असुः प्राणे धनु(ष्या)सः कंसो दैत्यभिदि स्मृतः ॥
कंसोऽस्त्री तैजसद्रव्ये कांस्ये मानेऽसुरे[1] तु ना ।
कासस्तु क्षवथावुक्तः का(स्तू)विकलवाच्यपि ॥
कास्तूः शक्त्यायुधे[2] प्रोक्ता खसो देशान्तरे मतः ।
ग्रासस्तु कवले ख्यातो गुत्सः स्याद्ग्रन्थिपर्णके ॥
तथैव स्तबके स्तम्बे हारभेदे[3] निगद्यते ।
दासः शूद्रे दानपात्रे भृत्यधीवरयोरपि ॥
नासा घ्राणाधिकरणे तथा द्वारोर्ध्वदारुणि ।
प्रस्वरश्वाजनन्योश्च [4]कन्दलीवीरुधोः स्त्रियाम् ॥
भासः पक्षिविशेषे स्यान्मासः पक्षद्वयोर्मतः ।
मांसं स्यादामिषे क्लीबं कक्कोलीजटयोः स्त्रियाम् ॥
मांसी तु मधुरामांस्योः [5]शतपुष्पाजमोदयोः ।
मिसिस्तु शतपुष्पायां मृत्सा काङ्क्षां च मृद्यपि ॥
यासो यवासे यासं तु यासपुष्पे निगद्यते ।
रसो गन्धरसे स्वादे तिक्तादौ [6]विषरागयोः ॥
शृङ्गारादौ[7] द्रवे वीर्ये देहधात्वम्बुपारदे ।
रसा तु शल्लकी(पाठा)रसनाभूमिकङ्गुषु[8] ॥

---

१ स्वरे, इति मा. ।　२ कधे, इति मा. ।　३ दि, इति मा. ।
४ कद, इति मा. ।　५ शतपुत्रा, इति मा. ।　६ रस, इति मा. ।
७ द्रौ, इति मा. ।　८ गजि रशिक कङ्गुषु, इति मा ।

रासः कोलाहले ध्वाने भाषाशृङ्खलकेऽपि च ।
क्रीडाभेदे च गोपानां लासो लास्ये निगद्यते ॥

वत्सस्तर्णकपुत्रादौ वर्षे क्लीबं तथोरसि ।
वसुर्ना देवभेदाग्निमयूखेषु धनाधिपे ॥

शुक्रे राजविशेषे च रत्नेऽर्थे मधुरे त्रिषु ।
व्यंसो गतांसके प्रोक्तो वसा मांसरसे मता ॥

वासा त्वोषधिभेदे स्याद्वासो निवसनेऽम्बरे ।
व्यासो ना विस्तृतौ द्वैपायनेऽपि परिकीर्तितः ॥

शंसा वचसि वाञ्छायां हंसः स्यात्परमात्मनि ।
निर्लोभनृपवि(ष्ण्व)र्कमरालेष्वपि मत्सरे ॥

योगभेदे मन्त्रभेदे शरीरमरुदन्तरे ।
तुरङ्गमप्रभेदे च हिंसा चौर्यादिघातयोः ॥

॥ इति सद्वितीयम् ॥

॥ अथ सतृतीयम् ॥

अलसः पादरोगे स्यात्क्रियामन्दे द्रुमान्तरे ।
अलसा हंसपद्यां[1] चाप्यभ्यासोऽभ्यसने[2]ऽन्तिके ॥

अरसो रसशून्ये स्यादाश्वासः पुंसि निर्वृतौ ।
आख्यायिकापरिच्छेदे हितस्याशंसनेऽपि च ॥

आभासो भानमात्रे स्यादि(ष्वा)सः कार्मुके पुमान् ।
त्रिषु स्यात्क्षेपके चेषो(रुच्छ्वा)सः प्राणने मतः ॥

---

१ पाद्यां, इति मा. । २ भ्याधिके, इति मा. ।

उच्छ्वासश्च तथाऽऽश्वास[1]गद्यबन्धगुणान्तरे ।
उत्तंसः कर्णपूरे स्याच्छेखरे चावतंसवत् ॥
उद्वासः पलले ? प्रोक्तः शब्दतत्वपरीक्षकैः ।
कीकसः क्रमिजातौ स्यादस्थिन्यपि नपुंसकम् ॥
कूर्पासं कञ्चुके प्राहुर्दन्त्यान्तं शाब्दिका जनाः ।
गोनासः सर्पभेदे स्याच्छिलिन्ध्रेऽपि प्रचक्षते ॥
पिष्टवर्त्यां तु चमसां वदन्ति विबुधा जनाः ।
चमसो यज्ञपात्रस्य भेदेऽस्त्री पिष्टके स्त्रियाम् ॥
तमोवत्तमसं प्राहुरन्धकारे तु तद्विदः ।
तामसी निशि दुर्गायां तामसो भुजगे मतः ॥
तमोगुणयुते[2] पुंसि पनसः कण्टकीफले ।
वनान्तरे कण्टके च कपिभेदेऽपि गद्यते ॥
स्त्रियां रोगप्रभेदे स्याद्‌हृष्टे स्यात्पायसः पुमान् ।
श्रीवासे परमान्ने च क्लीबे पायसमुच्यते ॥
पीनसो रोगभेदे स्यात्तचैव स्यादपीनसः ।
पुक्कसी[3] कालिकानील्योः पुक्कसः[4] श्वपचेऽधमे ॥
बिभत्सो नाऽर्जुने क्रूरे घृणात्मविकृते चिषु ।
मानसं तु सरोभेदे स्वान्तेऽपि च नपुंसकम् ॥
हर्षे वेगे च रभसो यातुधाने तु [5]राक्षसः ।
[6]चण्डायां राक्षसी प्रोक्ता लालसस्तु निगद्यते ॥

---

१ गज, इति मा. ।
२ यिते, इति मा. ।
३ ल्कसी, इति मा. ।
४ ल्कसः, इति मा. ।
५ रक्ष, इति मा. ।
६ दंष्ट्रा, इति मा. ।

तृष्णातिरेकयाञ्चासु तथौत्सुक्येऽपि गद्यते ।
वतंसः कर्णपूरे [1]स्याच्छेखरेऽप्यवतंसवत् ॥

विलासो हारभेदे स्याल्लीलायामपि पुंस्ययम् ।
वीतंसो बन्धनोपाये मृगाणामपि पक्षिणाम् ॥

श्रीवासो वृकधूपे स्यात्पङ्कजे च रमापतौ ।
श्रेयो मुक्तौ शुभे धर्मेऽतिप्रशस्ते तु वाच्यवत् ॥

श्रेयसी गजपिप्पल्यामभयापाठयोरपि ।
समासः स्यात्तु सङ्क्षेपे तथैव च समर्थने ॥

सारसः पक्षिभेदे स्यात्सारसं सरसीरुहे ।
साहसं तु बलात्कारकृतकार्य्ये दमेऽपि च ॥

॥ इति सतृतीयम् ॥

॥ अथ सचतुर्थम् ॥

अन्तेवासी तु शिष्येऽपि चाण्डाले शान्तगेऽपि ? च ।
[2]अवध्वंसः परित्यागे निन्दने ऽप्यवचूर्णने ॥

अवतंसः कर्णपूरे शेखरेऽपि निगद्यते ।
कलहंसस्तु कादम्बे राजहंसे च कीर्त्यते ॥

कुम्भीनसः सर्पभेदे लवणासुरमातरि ।
कर्पूरे स्याद्घनरसः सान्द्रे सिद्धरसे जले[3] ॥

---

१ स्यात्से, इति मा. । २ अप, इति मा. ।
३ द्रवे, इति मा. ।

मोरटे पीलुपर्ण्यां च चन्द्रहासेऽसिमाचके ।
दशग्रीवस्य खड्गेऽपि, स्वेदे तनुरसं विदुः ॥

तथैव शाब्दिकजनैः पद्मे तामरसं मतम् ।
ताम्रकाञ्चनयोश्चापि, शिवे निःश्रेयसो मतः ॥

कल्या(ण)मोक्षयोश्चापि तथा निःश्रेयसं मतम् ।
नीलाञ्जसा(ऽप्स)रोभेदे सरिद्भेदेऽपि विद्युति ॥

पुनर्वसु ऋक्षभेदे कात्यायनमुनावपि ।
पौर्णमासो यज्ञभेदे पौर्णमासी स्त्रियां तिथौ[१] ॥

महारसः स्यात्खर्जूरे [२]कोशकारे कसेरुणि ।
चुल्यां महानसं प्राहुः पाकागारे च तद्विदः ॥

मलीमसः स्यान्मलिने पुष्पकासीसलोहयो ।
मृविकायां मधुरसा द्राक्षादुग्धिकयोरपि[३] ॥

यमस्वसा स्याद्दुर्गायां[४] यमुनायामपि स्त्रियाम् ।
रासेरसस्तु रासे स्याच्छृङ्गारपरिहासयोः ॥

षष्ठीजागरके[५] गोष्ठ्यां रससिद्धिवलावपि[६] ।
राजहंसस्तु कादम्बे कलहंसे नृपोत्तमे ॥

वाराणसी वारणसी वारणास्यपि पूर्भिदि ।
विभावसुर्दिनमणौ हारभेदे च पावके ॥

---

१ विधौ, इति मा. । २ पुण्ड्रेक्षौ, इति मा. ।
३ मधुरसा स्याद्राक्षायां मूर्विकायां दुग्धिकासु च, इति मा. ।
४ वार्यां, इति मा. । ५ कारिका, इति मा. ।
६ बलेऽपि च, इति मा. ।

[1]श्वःश्रेयसं च कल्याणे परमात्मनि [2]शर्मणि ।
भवेत्सर्वरसो वाद्यभाण्डभेदे च धूनके[3] ॥
पारदे[4] स्यात्सिद्धरसः सिद्धवासस्तथाऽऽश्रमे ।

॥ इति सचतुर्थम् ॥

॥ अथ सपञ्चमम् ॥

हिङ्गुनिर्यास इत्युक्तो निम्बे हिङ्गुरसेऽपि च ।

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये सान्तवर्गः ॥

॥ अथ हान्तवर्गः ॥

॥ अथ हद्वितीयम् ॥

अहिर्वृत्रासुरे सर्प्पेऽप्यंहो दुरित उच्यते ।
अर्हः पूज्यतमे प्रोक्तश्चाहः स्याद्वासरेऽपि च ॥
ईहोद्यमे च वाञ्छायां ऊहस्तु स्याद्वितर्कके[5] ।
कुहूः स्त्री कोकिलालापनष्टेन्दुकलदर्शयोः ॥
ग्रहो[6]ऽनुग्रहनिर्बन्धग्रहणेषु रणोद्यमे ।
सूर्यादौ च ग्रहः प्रोक्तः सैंहिकेयोपरागयोः ॥
ग्राहो ग्रहेऽवहारे[7] च गुहः षाण्मातुरे मतः ।
गुहा तु गह्वरे सिंहपुच्छ्यां नाऽपि तु शङ्करे ॥

---

१ स्वः, इति मा. ।
२ क, इति मा. ।
३ धत्तूरके, इति मा. ।
४ गगने, इति मा. ।
५ र्णके, इति मा. ।
६ नि, इति मा. ।
७ वराहे, इति मा. ।

गृहं गृहाश्च पुम्भूम्नि कलत्रे चापि सद्मनि ।
गर्हा प्रोक्ता तु निन्दायां निदाघे दाह ईरितः ॥
देहः कलेवरे दोहो दाहनेऽपि प्रकीर्तितः ।
मात्सर्ये द्रोह इत्युक्तस्तथा नाहस्तु बन्धने ॥
कूटे चाप्यथ प्रोहस्तु गजाङ्घ्रिपर्वणोर्मतः ।
वाच्यवन्निपुणे तर्के बर्हं पिच्छे दलेऽपि च ॥
बहु स्यात् त्र्यादिसङ्ख्यासु विपुलेऽप्यभिधेयवत् ।
मही नद्यन्तरे भूमौ स्त्रियां ना तूत्सवान्तरे ॥
महस्तेजस्यथ मुहुरतिवेलार्थमव्ययम् ।
मेहो रुजि च मोहस्तु मूर्छनाऽविद्ययोर्मतः ॥
एकान्ते रह इत्युक्तं रंहो वेगेऽभिधीयते ।
अध्यारोहे तु रोहः स्याल्लोहं शस्त्रे च जोङ्गके ॥
वहस्तु स्याद्वृषस्कन्धदेशे गन्धवहेऽपि च ।
वाहो भुजे पुमान्मानभेदाश्ववृषवायुषु ॥
व्रीहिः स्याद्धान्यमात्रेऽपि चाशुधान्येऽपि कथ्यते ।
व्यूहः स्याद्बलविन्यासे निर्माणे वृन्दतर्कयोः ॥
सहो बले न स्त्रियां स्यात्स्त्रियां तु नखभेषजे ।
दण्डोत्पलामुद्गपर्णीकुमारीपृथिवीषु च ॥
सिंहस्तु राशिभेदे स्यान्मृगेन्द्रे सत्तमे[१]ऽपि च ।
सिंही स्यात्कण्टकार्यां तु सिंही स्वर्भानुमातरि ॥

---

१ उत्तरस्थितः, इति ग्रीषः ।

वासाष्टहत्योः शुद्रायां ! स्नेहः प्रेम्णि घृतादिके ।
हाहाशब्दस्तु कथितः सन्तापे दिव्यगायके ॥

॥ इति हद्वितीयम् ॥

॥ अथ हतृतीयम् ॥

अत्यूहा[1] नीलिकायां स्त्री कालकण्ठखगे पुमान् ।
आग्रहोऽनुग्रहाऽऽ[2]सक्त्योराक्रमे ग्रहणेऽपि च ॥
आरोहस्त्ववरोहे स्याद्वरयोषित्कटावपि ।
आरोहणे गजारोहे दीर्घत्वे च समुच्छ्रये ॥
उत्साहस्तूद्यमे सूत्रे कटाहो महिषीशिशौ ।
कटाहो घृततैलादिपाकपात्रेऽपि कर्परे ॥
तथा द्वीपप्रभेदेऽपि कटाहः कूर्मकर्परे ।
कलहस्तु भवेद्युद्धे दात्यूहः कालकण्ठके ॥
चातके च नवाहस्त्वाद्य[3]तिथौ नववासरे ।
निग्रहो भर्त्सनेऽपि स्यान्मर्यादायां च बन्धने[4] ॥
निर्व्यूहः[5] शिखरे द्वारे निर्यासे नागदन्तके ।
निरूहो बस्तिभेदे स्यादूहशून्ये च निश्चिते ॥
प्रग्रहः स्यात्तुलासूत्रे हयादिप्रग्रहेऽपि च ।
पटहस्त्वानके न।स्त्री समारम्भे तु पुंस्ययम् ॥

---

१ दो, इति मा. ।
२ ग्र, इति मा. ।
३ स्त्वह्न, इति मा. ।
४ के, इति मा. ।
५ व्यूंग्रः, इति मा. ।

प्रवहस्तु[१] बहिर्याचामातरिश्वप्रभेदयोः ।
प्रवाहस्तु प्रवृत्तौ स्यादपि स्रोतसि वारिणः[२] ॥
राजार्हं राजयोग्ये स्याद्राजार्हं जोङ्गके मतम् ।
विग्रहः कायविस्तारविभागे ना रणे स्त्रियाम् ॥
विदेहो नृपभेदे स्यात्कायशून्ये च कथ्यते ।
वैदेही रोचनासीतावणिक्स्त्रीपिप्पलीषु च ॥
संग्रहो बृहदुत्तुङ्गे[३] ग्रहसङ्क्षेपयोरपि ।
सुवहा शल्लकीगोधापद्येलापर्णीषु मता ॥
रास्नानीलिकयो, प्रोक्ता सुखवाह्योऽन्यलिङ्गवत्[४] ।

॥ इति हतृतीयम् ॥

॥ अथ हचतुर्थम् ॥

वैरानुबन्धे धीमद्भिरभिनाहोऽभिधीयते ।
अवग्रहो वृष्टिरोधे गजसङ्घेऽभिधीयते ॥
अभिग्रहो[५]ऽभिग्रहणेऽभियोगेऽपि च गौरवे ।
लतोद्गमेऽवरोहः स्यादारोहे[६]ऽवतरेऽपि च ॥
अश्वारोहोऽश्ववाहे स्यादश्वगन्धौषधौ स्त्रियाम् ।
उपनाहो व्रणालेपे तथा वीणानिबन्धने ॥

---

१ हस्तस्तु, इति मा. । २ दिषक्सेनाभिधौषधौ, इति मा ।
३ नङ्गे, इति मा. ।
४ रास्नाशेफालिकयोः सुवहः सुखवहेऽपि स्यादिति मा. ।
५ धिग्रहो, इति मा. । ६ हारे, इति मा. ।

¹उपानत्स्यात्पादुकायामुक्षवाहो महेश्वरे ।
उपग्रहस्तूपयोगेऽनुकूले व्रततावपि ॥

गन्धवाहो गन्धवहे नासायां पवने नरि ।
तनूरुहं मतं लोम्नि पतत्रेऽपि तथाविधम् ॥

तमोऽपहो रवौ चन्द्रे जिने हव्यवहेऽपि च ।
प्रतिग्रहस्तु स्वीकारे सैन्यपृष्ठे पतद्ग्रहे ॥

परिग्रहः परिजने पत्न्यां स्वीकारमूलयोः ।
शापे च, परिबर्हस्तु राजयोग्ये परिच्छदे ॥

परीवाहो जलोच्छ्वासे भूपयोग्ये च वस्तुनि ।
पितामहस्तातपितर्यपि धातरि कीर्तितः ॥

महासहा माषपर्ण्यामम्लानेऽपि च योषिति ।
गोमयच्छत्रिकायां तु रसारोहमिति स्मृतम् ॥

वातासहो वातसहो वातुले स्यादिदं द्वयम् ।
बलीवर्दे स्वधवहो गदितः पण्डितोत्तमैः ॥

॥ इति हचतुर्थम् ॥

॥ अथ हपञ्चमम् ॥

स्यात्प्रपितामहः शब्दो विधौ पितृपितामहे ।
समुद्रगृहमित्याहुर्जलयन्त्रनिकेतने ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये हान्तवर्गः समाप्तः ॥

---

१ उपानद्दः पा, इति मा. ।

॥ अथ क्षान्तवर्गः ॥

अक्षः पाशे च रुद्राक्षे सर्पे कर्षे च चक्रके ।
अक्षो [1]ज्ञातार्थशकटव्यवहारे च गद्यते ॥
आत्मनि च तथैवाक्षं तुत्थे[2] सौवर्चलेन्द्रिये ।
ऋक्षो महीधरे चापि भल्लूके शोणकेऽपि च ॥
क्षतवेधे[3] वाच्यलिङ्गं नक्षत्रे तु नपुंसकम् ।
कक्षा स्यादुत्तरीयस्य पश्चादञ्चलपल्लवे ॥
स्पर्द्धापदे च दोर्मूले [4]कच्छवीरुत्तृणेऽपि च ।
कक्षोऽन्ताहिरिणिकाऽकाञ्चीप्रकोष्ठगजरज्जुषु ॥
रथभागेऽपि [5]काङ्क्ष्यः स्याद्दीक्ष्यविस्मयहृश्ययोः ।
काक्षी तुवरिकायां स्यात्सौराष्ट्रमृदि[6] च स्त्रियाम् ॥
दक्षः पटौ हरवृषे कुक्कुटे च प्रजापतौ ।
मुनिभेदे द्रुमेऽप्यग्नौ दक्षा भुवि मता स्त्रियाम् ॥
ध्वाङ्क्षी कक्कोलिकायां स्याद्ध्वाङ्क्षः काके बकेऽर्थिनि ।
ध्वाङ्क्षं कार्त्स्न्ये तृणेऽपि स्यात्तर्कके भिक्षुके गृहे ॥
न्यक्षः परशुरामे स्यान्न्यूक्षः कार्त्स्न्यनिकृष्टयोः ।
प्लक्षो [7]वृक्षे गर्दभाण्डद्वीपभित्कुञ्जराशने[8] ॥
पक्षो मासार्द्धके गेहपार्श्वसाध्यविरोधयोः[9] ।
केशादेः परतो वृन्दे [10]बले सखिसहाययोः ॥

---

१ ज्ञानात्म, इति मा. । २ त्थं, इति मा. । ३ कच्छमिति मा. ।
४ पो, इति मा. । ५ काच्छा, इति मा. । ६ ष्ट्रीमपि ।
७ वटे, इति मा. । ८ गङ्गाशने, इति मा. ।
९ पोषयोरिति मा. । १० ख, इति मा. ।

पतत्रे चुल्लिरन्ध्रे च तथा स्याद्राजकुञ्जरे ।
प्रेक्षा नृत्येक्षणे बुद्धौ भिक्षा तु भृतिसेवयोः ॥
याञ्चायां भिक्षिते वस्तुन्यपि भिक्षा निगद्यते ।
मोक्षस्तु मुष्कवृक्षे (स्यान्मृतौ) मुक्तावपीर्यते ॥
यक्षो गुह्यकमात्रेऽपि गुह्यकाधीश्वरेऽपि च ।
रौक्षं[1] गीते शुचौ दक्षे तथा तीक्ष्णमनोज्ञयोः ॥
शरव्यव्याजयोर्लक्षं रक्षा रक्षणलाक्षयोः ।

॥ इति क्षद्वितीयम् ॥

॥ अथ क्षतृतीयम् ॥

अध्यक्षोऽधिकृते प्रोक्तः प्रत्यक्षेऽध्यक्षमुच्यते ।
आरक्षं रक्षणीये स्याच्छीर्षकर्मणि[2] दन्तिनाम् ॥
उत्प्रेक्षाऽनवधानेऽपि काव्यालङ्करणान्तरे ।
ऋभुक्षा तु शुनासीरे ऋभुक्षः स्वर्गवज्रयोः ॥
गवाक्षी त्विन्द्रवारुण्यां गवाक्षो जालके कपौ ।
गोरक्षः स्यान्नागरङ्गे गवां च परिरक्षके ॥
परीक्षा तत्त्वविज्ञाने प्रतीक्षा मार्गलक्षणे ।
पद्माक्षं पद्मबीजे स्यात्पद्माक्षो ना मतो हरौ ॥
मत्स्याक्षी तु लताभेदे मीनाक्षी देवताभिदि ।
रक्ताक्षः कासरे क्रूरे पारावतचकोरयोः[3] ॥

---

१ चाक्षो, इति मा. । २ मर्मणि, इति मा. ।
३ बकरयोरिति मा. ।

समीक्षा ग्रन्थभेदेऽपि तत्वे बुद्धौ निभालने ।
गदितः शब्दतत्वज्ञैः सौभिक्षस्त्विन्द्रजालिके ॥

॥ इति क्षतृतीयम् ॥

॥ अथ क्षचतुर्थम् ॥

कर्कराक्षः खञ्जने स्याज्जलजाक्षो हये द्विपे ।
कल्पवृक्षः प्रातराशे सुराणामपि पादपे ॥
देववृक्षः सप्तपर्णे मन्दरादौ च गुग्गुलौ ।
भूतवृक्षस्तु शाखोटे[1] तथा श्योनाकपादपे ॥
राजवृक्षः पियाले स्यात्सुवर्णालुपियालुके ।
वीरवृक्षस्तु [2]भल्लातककुभद्रुमयोर्मतः ॥
विशालाक्षो हरे तार्क्ष्ये विशालाक्षी वरस्त्रियाम् ।
तथैव देवताभेदे गदितः शास्त्रकोविदैः ॥
शकटाक्षो धवद्रौ स्यात्कटाक्षसहितेऽपि च ।

॥ इति क्षचतुर्थम् ॥

॥ अथ क्षपञ्चमम् ॥

कथितः कौमुदीवृक्षो दीपवृक्षे विचक्षणैः ।

॥ इति क्षपञ्चमम् ॥

॥ इति शब्दरत्नसमन्वये राजकोशापरपर्याये क्षान्तवर्गः ॥

---

१ श्लोटे, इति मा. । २ प्र, इति मा. ।

कोशाः सन्ति सहस्रशः सुमनसां सङ्कल्पवल्लीभुषः ।
स्वामोदातिशयानुमोदितजगज्जीवातवे विश्रुताः ॥
भक्त्या श्रीमदनन्तदेवचरणे पुष्पाञ्जलावर्पितः ।
कोशोऽयं विबुधालिमङ्गलधुरां सद्यः समारोहतु ॥

सम्पूर्णोऽयं ग्रन्थः ।

श्रीशब्दरत्नसमन्वयकोशस्थशब्दानामकारादिक्रमेण सूचिपत्रम् ।

अ

शब्दः	पृष्ठे पङ्क्तौ
अंश	१८२, ६ । ३२५, २
अंशक	१८२, १६
अंशमात्रक	२६५, १०
अंशु	३२५, १
अंशुक	७, १२ । ८६, ६ । २०१, ८ । २०३, १ । ३०२, १
अंशुकान्तर	१८६, ११
अंशुमत्	१५८, ५ । १६१, १
अंशुमती	१५८, १५
अंस	३३५, १
अंहति	१३६, १८ । १३७, ७
अंहस्	३४०, ५
अक	३, १ । १३, १६
अकर्कश	११४, ७
अकर्ण	१०६, ४
अकर्मन्	६३, ७
अकाञ्ची	३४५, ८
अकारादि	२६१, १६
अकार्य	२७, २ । ८३, १३ । १६२, १६
अकालदुग्धोखा	२०१, ७
अकुटिल	७६, ३
अकुप्य	२४६, १०
अकुशलकर्मन्	१४०, १८
अकूपार	२८४, १०
अकृतोद्वाहपूरुष	६३, १६
अकेश	७३, ८
अकेशमूर्धन्	८८, १६
अक्ति	१६०, २
अक्रम	२२८, १
अक्लिष्टमरण	३००, ८
अक्ष	१६, ८ । २०, १७ । १०३, ८ । ३३०, १४ । ३४५, १; २; ३
अक्षक	७, १३
अक्षकुशल	१६४, १८
अक्षक्रीडा	१६४, १७
अक्षता	१३६, ११
अक्षदर्शक	४५, ११
अक्षद्यूतभेद	२५३, १३
अक्षपाद	३८, ८
अक्षबिन्दुत्रिकद्वय	२२०, १३
अक्षमाला	३११, ६
अक्षय	११०, १ । २४६, ६
अक्षर	१०७, ८ । २६३, ५; ६
अक्षरचण	१२२, ८
अक्षरजीवक	५१, १८
अक्षरावयव	२५८, १०
अक्षरी	२६३, ५
अक्षविवर्त	२२३, ८
अक्षसूत्र	३११, ६
अक्षादिचालन	२१, ४
अक्षारण	११८, ६

शब्दः	पृ० प०	शब्दः	पृ० प०
अक्षारित	१५९, १५		१६६, ३ । १८६, २ । १८९, ३ ।
अक्षिका	७, १३		२०६, ८ । २३६, २ । २३७, ६ ।
अक्षिगत	१५८, ७		२४७, १७ । २७७, ३ । २८४, १४ ।
अक्षिगोचर	२७०, १४		२९०, ९ । ३०१, १० । ३०२, ३२ ।
अक्षितारक	३३, ११		३०७, ६ । ३०८, ५ । ३३६, ४ ।
अक्षितारका	२६, १५		३४५, १२
अक्षिमध्य	२५५, ५	अग्निकण	६६, १३
अक्षिमीलन	३३२, १३	अग्निकारिका	४५, १३
अक्षियुगान्तर	११७, ५	अग्निकार्य	४५, १३
अक्षिरोग	१७८, २	अग्निकेतन	९६, ८
अक्षिव	२१६, १३	अग्निकोण	११८, १
अक्षिच्छित	२४२, २०	अग्नितरु	१५, १०
अक्षोटवत्	८७, ५	अग्नितेजस्	२९६, ५
अक्षोपकरण	२९१, १ । २९१, ४	अग्निदिङ्नाग	३९, ८
अक्षौहिणी	११७, १६	अग्निपादप	२५४, ४
अख	२१९, २	अग्निभिद्	२४७, १२
अखात	१३७, २	अग्निभू	२१९, १३
अखिलपृथ्वीपति	२३१, १९	अग्निमन्थ	१०, २ । ४८, ८ ।
अग	५९, १ । २७०, १७		११६, ११ । २३५, १६
अगदङ्कर	२९३, ६	अग्निमुख	५६, ४, ५
अगदङ्कार	३६, ८	अग्निशिख	५६, ७
अगभीर	१९१, ९	अग्निशिखा	१९६, ९ । २४५, ८
अगस्ति	१३६, २	अग्निशिखातरु	४१, ११
अगस्त्य	७८, १२ । ८१, ४ । २०३, १० । २०३, १८ । २०५, १७ । २३८, १८ । २४१, ८	अग्निहोत्र	२८४, १४
		अग्निहोत्रवह्नि	१३७, ८
		अग्निहोत्रिन्	२८४, १५
अगाध	१८३, १ । ३०९, १९	अग्र	२५०, ११
अगार	२९४, १२	अग्रकृत	१६३, १६
अगारैकदेश	३००, १६	अग्रग	९३, १३ । २७३, ९
अगु	५९, ४	अगतःसर	२९३, ६
अगुरु	६९, ९ । २६४, १५	अग्रनख	५६, ७
अग्नि	२०, १८ । ६९, ४ । १०३, १ ।	अग्रमात्रक	५४, ११

शब्दः पृ० पं०

अग्रेसर २८५, ६
अघ ६९, १ ; २
अघमर्षण १२२, ८
अघापह २५२, ११
अघृणा १०९, २
अङ्क ३, ३ । ६६, १० । १७३, ९ । २२६, १९ । ३००, ११
अङ्कन १०९, १० । १९०, ८
अङ्कपाली ३११, ११
अङ्कप्रभेदन २९८, ११
अङ्कुर २६४, ८
अङ्कुरित १०३, २ ; ३
अङ्कुश १०८, ५ । २६७, ६
अङ्कुशकर्मन् १३३, ४
अङ्कोट ३८, ५
अङ्कोटपादप १२१, ८
अङ्कोटप्रसून ९०, ६
अङ्कोटवृक्ष १९९, ४
अङ्ग ५९, १ ; ४ । २५२, १६ । २९९, ७
अङ्गज ७८, ३
अङ्गण २७०, ११
अङ्गति १३१, ७
अङ्गद १७५, १
अङ्गदा १७५, २
अङ्गध्वज २०, १२
अङ्गन १९०, ७
अङ्गना १८१, ११ । १९०, ७
अङ्गमर्द ४४, १ । २०७, ५
अङ्गरक्षिणी १६, १५
अङ्गराग १५३, १७ । २४२, १३
अङ्गवत् ५९, ३

शब्दः पृ० पं०

अङ्गविक्षेप २८५, १
अङ्गहार २८५, १
अङ्गहीन ६३, ४ । २२७, १३
अङ्गसंशुद्धि २४८, ८
अङ्गार २६३, ११, १२
अङ्गारक २७९, ३
अङ्गारधानी ३१, १० । ४५, ५ । ११६, ८ । १५७, ८ । २०१, १८
अङ्गारवल्लरी २९५, १
अङ्गारिका ३१, ११, १७
अङ्गारिणी ११८, २
अङ्गारित १५९, ९
अङ्गीकार २८२, १४ । २८५, ३ । ३२३, १५
अङ्गीकृत १६, ४ । १६६, २ । २०५, ५
अङ्गीकृतमात्र १६६, ९
अङ्गीकृति १६८, १६ । २६६, ४ । ३१९, ६
अङ्गुलि ३०१, १७
अङ्गुलिभेद २२९, १३
अङ्गुलिमुद्रा १७४, १०
अङ्गुलीभेद ३१, १५
अङ्गुलीय ८, १६
अङ्गुलीयक २७, १६
अङ्गुष्ठानामिकोन्मान १११, २
अङ्घ्रि २५०, ७
अङ्घ्रिपर्णी ११७, १६
अचल २६२, ४ । ३०१, १३
अचला ३०१, १३
अचुम्ब २१६, १५
अच्छ ७४, ४ । १९५, १५

शब्द:	पृ० पं०
अच्छम्	७४, ४
अच्छमण्ड	२३७, १९
अच्छिन्नाध्वगपङ्क्ति	२९, १६
अच्युत	१३६, ८। १९४, ८। २०७, १७। २७३, ६
अच्युता	१३६, ९
अज	७५, १०। ८८, १४। १९५, १७। २०७, ७। २५३, १७। २५६, ६। २६२, ११। २८७, १२। ३१९, १२। ३२१, १२
अजग	६३, ३
अजगन्धा	४६, १६
अजगर	१८९, ७। २८५, १। ३१०, ४
अजजीविक	४५, १२
अजमोदा	१८, १७। ४१, १। १८५, ६। ३००, ३। ३३५, १३
अजशृङ्गी	११५, १८
अजस्रगामिन्	३०, १६
अजित	१३६, ७। १६६, ४
अजिता	१३६, ७, ८
अजिन	१९०, १८
अजिनपत्री	१६, ८
अजिर	२६४, ९
अजीर्ण	२९५, १२
अज्ञ	२०, १। ८२, १
अज्ञान	२११, ११
अञ्च	७१, २
अञ्चल	७१, १
अञ्चित	१३६, १६
अञ्जन	१९०, २; ३
अञ्जनभिद्	१६९, १
अञ्जना	१९०, ३
अञ्जनान्तर	१४०, ४। ३०४, ९
अञ्जनावती	१६६, ६
अञ्जनी	१९०, ४
अञ्जलि	३०१, ११
अटनी	१९१, १
अटरूष	२७, १३
अटवी	३३०, १३
अट्ट	८३, ४। २१०, १३। २२७, १०
अट्टालिका	३२, ४
अट्टालिकाबन्ध	३११, ४
अड	९६, १
अणि	१०३, ८
अणिमादि	१८२, १२। २४२, १०
अणु	१०३, ७। २२६, २०
अणुक	७, १
अण्ड	९६, १। १००, ८। ११६, ३। २१६, ६
अण्डकोश	२२६, १८
अण्डज	७६, १३। ७८, १
अण्डीर	२६४, ११
अतः	१२४, ८
अतलस्पर्श	१८३, १
अतसिज	२२७, ११
अतसी	२२२, ८। २२७, ८
अतिकुट्टित	१४२, ११
अतिकृश	६६, १७
अतिकोपन	९७, ५
अतिक्रम	११०, ४। १५०, १३। २४१, १३
अतिक्रान्ति	१५१, १२
अतिघोष	३३४, ११

शब्द	पृ० प०
अतिचरा	२८५, ८
अतिच्छत्र	२५४, १०
अतितसमय	१६४, १०
अतिथि	१६९. १७ । २४२, ३
अतिथिद्विष्	४०, १७
अतिथी	३२, ९
अतिथ्यन्तर	२०७, ७
अतिथ्यर्थ	२४२, ४
अतिदीर्घ	२१६, १६
अतिदुःख	१६८, १०
अतिदृढ	९४, १७
अतिधिषणा	१७९, ७
अतिधृष्ट	१७८, १६
अतिपात	१५८, ४
अतिपीडन	२७, २
अतिप्रशस्त	३३८, ६
अतिप्रौढ	८७, १७
अतिप्रौढस्त्री	१७५, ५
अतिबल	३११, १०
अतिबला	१६०, १६
अतिभीरुक	१०१, १
अतिमात्र	२८५, २
अतिमुक्त	१२३, १५ । १५८, ११ । १६१, २
अतिमुक्तक	१०, २० । २२, ३ । ४६, ८ । १०१, १० । २५७, ६
अतियजन	२९१, १२
अतिरिक्त	१५८, ४
अतिवाचाल	१६, ९
अतिविषा	८०, २ । १०८, १५ । ३१०, ६
अतिवृत्त	२०२, ९
अतिवृद्ध	१८७, २
अतिवृष्ट्यादि	१२४, ११
अतिवेलार्थ	३४१, ९
अतिशय	८३, १० । १४५, २० । १५२, १३ । २५७, १३
अतिसर्जन	२०८, १
अतिसारकिन्	४६, ९
अतिसारयुत	४६, ९
अतिसुन्दर	२२६, १
अतिसूक्ष्म	१०४, २
अतिहार	२८५, १२
अतीक्ष्णा	१७४, २ ; ४
अतीत	१३३, ९ । १३६, १७
अतुङ्ग	६३, ६
अत्यन्तशोभा	२३०, ८
अत्यन्तसूक्ष्मवस्तु	१०, २
अत्यय	२४१, १३
अत्यर्थ	८३, ४
अत्युष्णा	२५५, ९
अत्यूहा	३४२, ३
अत्र	२३२, ४ । २५०, ७
अत्रि	२५०, ८, ९
अथ	१६८, १
अथगणित	१६५, १६
अथर्वज्ञ	११८, १
अथार्थ	७०, १०
अद	१७२, ५
अदन	१७२, ५
अदभ्र	२६३, ७
अदस्	१७२, ५
अदिति	१३७, १ । २८६, १०
अदिती	१६०, १६

शब्दः	पृ० प०
अदूर	२६३, ७
अदूरप्रेरिताक्ष	३५, १२
अदृष्ट	८७, १०
अद्धा	१८०, ३
अद्भुत	२३५, ११
अद्भूत	२५४, ४
अद्र्यासन्नभूमि	३३, ३
अद्रि	५०, ६। ५९, १८। ८६, ११। १४९, १६। २१३, ६। २५१, ३। २६९, ३। २७२, ७। २९८, ८
अद्रिकटक	१२७, १२
अद्रिखगान्तर	२६६, ७
अद्रिग	६२, १७
अद्रिनितम्ब	३०९, १
अद्रि(द्रु)भेद	५०, ५
अद्रिभेद	१०१, ४। १३४, ६। २७२, १४। ३१२, १०
अद्रिराज	३२७, ९
अद्रिशृङ्ग	८४, ४। २८१, १९
अद्रिसन्निधि	२१३, १४
अधःपृथ्वी	२४४, १६
अधम	५, ८। २२७, १२। २३२, ७। २३८, ७। २९६, ११। २९७, ३। ३३७, १६
अधर	२६३, ८। २९७, १२
अधरचुम्ब	९२, ८
अधरीण	११७, १५
अधर्मण	११७, १७। ११८, ५
अधवा	३१९, १
अधवास्त्री	९८, ९
अधस्वर	२८५, १०
अधस्	१८०, ३

शब्दः	पृ० प०
अधावन	१९५, ३
अधिक	७, १६। २५०, १३
अधिकरण	२६५, ६
अधिकर्द्धि	१८५, १
अधिकर्मिक	४६, ११
अधिकृत	१५९, १२। ३४६, ८
अधिक्षिप्त	१५८, ११। १८५, ११
अधिग	६३, २
अधिगत	१५८, ६
अधित्यका	३२, ३
अधिभू	२१९, १३
अधिमास	७३, १२
अधिमूर्धन्	७, १६
अधिरुद्ध	१५१, ७
अधिरूढ	१५१, १४
अधिरोहिणी	११२, १३। १२२, ९
अधिरोहित	१५१, ६
अधिवासन	१९६, १८
अधिष्ठान	१८०, ५। २०२, १२
अधीत	१३३, ९
अधीन	२४३, १६
अधीर	२६३, १०
अधीरा	२६३, १०; ११
अधुना	१९०, ८
अधृष्ट	८७, ११
अधृष्य	२४१, १६
अधृष्या	२४१, १६
अधोगामिन्	६४, ७
अधोमुख	५६, ९; १०। ७६, १८
अधोवायुनिर्गम	१४८, ४
अध्यक्ष	२२०, १६। ३४६, ८
अध्यात्म	२२६, २०

शब्द	पृ० प०
अध्यान	१२६, १५
अध्याय	६२, १२
अध्यारूढ	१०३, ५
अध्यारोह	३४१, १२
अध्यासन	२०२, १२
अध्याहार	२८५, ३
अध्यूढ	१०२, १०
अध्यूढा	५२, ७ । १०२, १०
अध्यूढोदाह	४४, ९
अध्येषणा	११८, ४
अध्वग	१६९, ६
अध्वन्	९, १७ । ७७, ११ । १८४, १ । १९९, १ । ३१५, ६
अध्वनिर्गम	११२, १४
अध्वर	१६८, १६ । २३३, १ । २६३, ९ । २६४, १२
अध्वरण	५०, ३
अध्वरहत	१६०, ६
अध्वराह्वान	२१८, १७
अध्वर्यु	११९, ७
अनक्षर	२८५, ४
अनघ	६९, १२
अनङ्ग	६३, १ ; २ । ७८, ३ । १९१, १५ । ३०९, ४
अनन्त	१३६, १३ ; १६ । ३३१, १०
अनन्तभोगिन्	८०, ५
अनन्ता	१३६, १४ ; १६ । २५७, १८ । ३२३, १२
अनन्यवृत्ति	१६५, १५
अनय	२४१, १२
अनर्गल	१८४, ११
अनर्घ	६९, १४
अनर्थक	३१, १४ । १८२, १६
अनर्थकर	९१, ४
अनर्थकवचस्	२४१, १०
अनल	१४०, १ । १९४, १३ । १९६, २ । ३०१, १० । ३०७, ४
अनलका	३२, ४
अनलोत्पात	१६०, ५
अनवधान	१७६, २० । ३४६, १०
अनवधानक	३३१, १६
अनवरत	१६६, ८
अनवस्कर	२९३, ७
अनवस्थिति	१३०, ४
अनस्	१८६, २
अनाकर	१६२, ८
अनाकुल	२६६, ३
अनादर	९८, ११ । १२२, ७
अनादि	९८, १७
अनामक	३१, १५
अनामिका	३१, १५
अनायास	२४६, ८
अनासिक	३२, ३
अनास्तिक	३१, १६
अनित्य	२७३, १५
अनिमेष	३३३, १०
अनिरुद्ध	१६०, २ । १८४, ११
अनिर्जित	१३६, ८
अनिल	१०६, ९ । २३२, १ । ३०१, १० । ३०५, २ । ३०७, ४
अनिलप्रभेद	६०, ३
अनिलव्याधि	३२, ६
अनिवार्य	२७३, ४
अनीक	७, १

शब्दः	पृ० प०
अनीकस्थ	१७१, ६
अनीकाधिकृत	१६५, १०
अनीकिनी	२०२, ३
अनुकम्प	६, १९
अनुकम्प्य	१२७, १० । ३२०, ३
अनुकर्षण	१२२, १२ । ३३३, ११
अनुकूल	२४३, १८ । ३४४, २
अनुक्रम	२२२, २१
अनुग	६३, ३
अनुगन्तृ	१५९, २
अनुग्र	२४०, १८
अनुग्रह	१७६, १९ । ३४०, ९ । ३४२, ४
अनुज	७८, ४ । ९४, ७ । १८९, १४
अनुजीविन्	३०, ७ । ६३, २
अनुज्ञा	८२, ९ । १५९, १ । २२३, १ । २२९, ४
अनुतर्ष	३३३, १३
अनुताप	३३४, २
अनुत्कट	१८४, २
अनुत्तर	२८४, ७
अनुनासिक	४६, १५
अनुपहृत	७२, ५
अनुप्रान्त	१३९, १५
अनुप्रास	८६, ८
अनुप्लुत	१०३, ४
अनुबन्ध	१८४, १३ । २४६, १४
अनुबन्धिन्	१८४, १२
अनुभव	१८५, ५ । २८२, १२
अनुभाव	३२३, २
अनुमत	१५८, ६
अनुमति	१५९, १
अनुमा	२२७, १४
अनुमान	६१, १९ । २०२, १०
अनुमिति	२२७, १४
अनुयात	१५९, २
अनुयोग	६७, ४
अनुराग	६१, १६ । ६७, ५
अनुरागिन्	२६, ९ । १३१, १०
अनुवासिन्	२०८, २
अनुवृत्ति	६७, ५
अनुशय	२४६, १४ । २९४, ११
अनुशोचन	२०२, ७
अनुषङ्ग	६७, ५
अनुष्णा	३१०, ११
अनूक	६, १३
अनूचान	२०२, ४
अनूप	२१२, १
अनूपदेश	७४, ८
अनूपमा	२३०, १२
अनूरु	२६४, १३
अनूर्ध्व	२६३, ८
अनृण	१०९, ३
अनृत	८४, ५ । १३७, २
अनृतचर्या	८८, १०
अनेक	७, २
अनेकप	२६८, ४ । २७९, ९
अनेकार्थ	१८७, २०
अनेडमूक	४५, ८
अन्त	९३, १२ । १२४, ७
अन्तःपुर	२८५, ४
अन्तःपुराध्यक्ष	२०३, १३
अन्तःपुराश्रित	४६, ३
अन्तक	७, १४ । २०, २

शब्दः	पृ० प०
अन्तक	२६४, ३
अन्तरभाव	३१९, १७
अन्तरात्मन्	२५१, ९
अन्तराय	१३, १३ । ९६, १८ । १५२, १४
अन्तराल	२८५, ५
अन्तर्गत	१५९, ८
अन्तर्धान	६८, ८
अन्तर्धि	२४५, ४ । २६४, ४
अन्तर्मुख	५६, १०
अन्तर्वाणि	११७, १४
अन्तर्वेश्मिक	४६, ३
अन्तश्शय्या	२४७, १
अन्तावसायिन्	१६१, १६ । २४९, १
अन्तिक	३, ३ । ७, ४ । ५४, १० । ५९, १ । १२४, ७ । १४२, ९ । २३०, ११ । २९९, १७ । ३२८, ८ । ३३६, १४ । ३९१, १३
अन्तिकसर्पण	२३०, १४
अन्तिका	७, ४ । ७, ६
अन्तेवासिन्	३३८, ११
अन्त्य	२३२, ७
अन्त्यज	६५, १४
अन्दु	१७२, ४
अन्दुक	७, १६
अन्ध	१८०, २
अन्धक	७, ८
अन्धकार	१०, १७ । २४, १४ । २७२, ३ । २८१, १७ । २८४, १८ । ३३७, ९
अन्धतमस्	१२८, ५
अन्धस्	८३, ४
अन्धिका	७, ९
अन्धु	११, १६
अन्न	७७, १२ । १३०, ४ । १८६, ३ । ३२०, ७
अन्नकोष्ठक	४६, १२
अन्नभाण्ड	२५३, १८
अन्नाद्य	३२४, ७
अन्नान्तर	२६२, १८
अन्य	२३२, ९ । २५६, १४
अन्यतम	५०, १२
अन्यथा	१७०, २
अन्यथाकृत	१४२, ८
अन्यथाभाव	१५०, १२
अन्यपुष्ट	९१, १६
अन्यमर्मज्ञ	३४, ११
अन्यून	७, १६
अन्वासन	२०२, ७
अन्वाहार्य	२४७, ३
अन्वित	६८, २
अन्विष्ट	१६१, ८
अन्वेषण	६१, ३ । ८९, १९ । ११४, १२
अन्वेषणा	६१, ७ । ११७ १८
अन्वेषित	१५९, ११
अप्	५८, ११ । ११५, १० । २१०, २ । २५१, १०
अपकर्षण	११०, ४
अपकारगिर्	६८, ४
अपक्व	२२२, ६
अपगर्तक	२१३, १६
अपचय	२४१, ४ । २८५, ९
अपचिति	१५८, १६

शब्दः	पृ० प०
अपटान्तर	२६३, ७
अपटिका	३२, २
अपटु	८७, ११
अपतिपुत्रा	२६३, १४
अपत्य	२००, १८ । २४२, १ । ३२०, १४
अपत्रपिष्णु	१२२, १५
अपथ	१७०, २
अपदेश	२३६, १६ । ३२८, १५
अपद्रव्य	२६८, ३
अपध्वस्त	१४४, २० । १५८, १२ । १६२, ११
अपनय	१४०, २
अपनीत	१५३, ६
अपह्नव	१६३, ६ । २१३, १२ । ३२३, १
अपभाषण	७४, १७
अपभ्रंश	३२८, १६
अपमर्द	६८, ४
अपमान	१६४, ३
अपमूर्धकलेवर	१८३, ८
अपर	२६४, १ ; २
अपरभाद्रपत्त	२४८, ४
अपरभृत्	३३४, १२
अपरा	२६४, २
अपराजित	१६६, ४
अपराजिता	१६६, ३ । २६८, ६
अपराध	५६, ५ । १३०, १३ । २८१, १२ । ३३२, ६
अपराधाभिनय	७२, ६
अपराद्ध	२०२, ६
अपराद्धवत्	१०६, १२
अपरिच्छद	३८, ४
अपर्णा	७८, १४ । १०६, २
अपर्यालोचिताध्वन्	२२३, ८
अपलाप	२१३, १२ । ३०१, १२ । ३२०, १२ । ३२३, १
अपलासिका	४६, २०
अपलेख	५६, ६
अपवरक	४६, २
अपवर्ग	६७, १ । २४८, ६
अपवाद	६, १३ । १५६, ३ । १७३, ७ । १७८, १
अपवादक	२०, ७
अपविच	२८५, १२
अपशब्द	३२८, १६
अपष्ठु	६४, ५
अपसर्प	२५३, २०
अपसव्य	२४७, २
अपस्नात	१५८, १
अपहर्ट	१२८, १८
अपहार	२८५, ६
अपहारण	१२२, १२
अपहित	१५६, १०
अपहृत	१२८, १६ । १३५, १० । १५८, १
अपाङ्ग	६३, ४
अपाचित	१३६, ५
अपाचीन	२०२, ५
अपान	१६०, १
अपांनाथ	१७६, ४
अपाप	६६, १२
अपामार्ग	४०, ७ । ५०, ४ । २८२, १ । ३२३, १४ ।

शब्दः	पृ० प०
अपामूल	३२०, १४
अपार्थवचन	२१४, ८
अपार्थवचस्	१७१, ८
अपावृत्त	१५९, १०
अपावृत्ति	२०३, १ । २०३, ८
अपिशल	३११, ८
अपीनस्	३३७, १५
अपूपभेद	२२, १०
अपूर्ण	१०९, ५
अपूर्वार्थसम्प्राप्ति	६१, ११
अपृथग्गत	१३१, ९
अपेक्षा	१६८, ५
अपोगण्ड	१०१, १
अप्रकाण्ड	२१६, १२
अप्रगुण	११७, १३
अप्रतिरथ	१७२, १
अप्रधान	५९, ३ । १०४, १३
अप्रतिभ	१७७, ९
अप्रमा	२२७, १४
अप्रसूतानारी	२२६, १२
अप्रिय	६, १४ । २७, २ । ८७, ६
अप्सरस्	२१९, ४
अप्सरोभिद्	२४, १६
अप्सरोभेद	२०७, १९ । २४१, ११ । ३०३, १२ । ३२४, १२ । ३३९, ६
अफलवृक्षादि	२३९, ११
अबद्ध	१८२, १६
अबद्धमुख	५८, ३
अब्ज	२०, १ । ७५, ११ । ७६, १
अब्जकन्द	९१, ३
अब्जकेशर	१९२, ७
अब्जिनीपति	१६६, ७
अब्द	१७२, ३ । १७७, ९ । ३३१, ३
अब्धि	१८०, १ । १८२, ११
अब्धिग	६३, १
अब्धिजलवण	८९, ५
अब्धिमण्डूकी	४६, ८
अब्धिलवण	२७९, १४
अभय	२४१, ६
अभया	४५, ५ । १६५, १३ । २४१, ६ ; ७ । ३३८, ७
अभाग्य	१७४, २
अभाव	३१९, १
अभाषण	११७, १७
अभास्वर	२८४, १८
अभिख्या	२४१, ९
अभिग्रह	२८५, ८ । ३४३, १२
अभिग्रस्त	२०२, ६
अभिग्रहण	३४३, १२
अभिजन	२०१, २
अभिजात	१५८, ९
अभिज्ञ	६६, ३ । ८२, ९ । ११२, १८
अभिव्यक्त	१६२, ७
अभिधान	२२४, १० । २३२, १३ । २४१, ९
अभिधेय	१६८, ४ । २४७, ६
अभिनय	२७, ६ । २४७, ५
अभिनव	१८७, २० । २७४, १८
अभिनवोद्भिद्	१८७, १६ । २६४, ८
अभिनाह	३४३, १०
अभिनिर्याण	१२२, ९
अभिनिष्ठान	२०८, ४
अभिनीत	१५८, ८
अभिपन्न	२०२, ६

शब्दः	पृ० पं०
अभिप्राय	१७२, १२ । २४२, ५ । २४७, ६ । ३१७, १९
अभिमर	२८४, ४
अभिमर्द	१७८, ३
अभिमान	९७, १५ । २०२ ११ । २४६, १५ । २८५, २ । ३१६, १३
अभियान	६७, ३
अभियुक्त	१५८. १०
अभियोग	६७, ३ । २८४, १३ । ३४३, १२
अभिरूप	१९१, १५ । २१३, १०
अभिलाष	१२, १६ । ८३, ७ । १०१, १३ । २२२, १४
अभिलाषविवर्जित	२४३, २०
अभिलाषा	६९, ११ । ७१, १७ । ३३३, १३
अभिलाषुक	४५, १२
अभिवादक	४५, ९ । २७९, ९
अभिवृद्धि	१७८, २
अभिव्याप्ति	२०६, १९
अभिशस्त	१५७, १४ । १५९, १५ । १६३, १६
अभिशस्ति	१५९, ३
अभिषङ्ग	६७, २
अभिषव	१८९, १२ । २०१, ३ । ३२३, ३
अभिषिक्तक्षत्रिय	१६६, १६
अभिषुत	१३४, १६
अभिष्वङ्ग	७१, १७
अभिसर	२८५, ११
अभिसारिका	४६, ७
अभिस्यन्द	१७८, २
अभिहत	१४८, ६
अभिहार	२८४, १३
अभीक	६, ११
अभीक्ष्णा	१०९, -१
अभीरु	११९, १६
अभीषु	३३१, १३
अभीष्ट	८७, १० । १२०, ७ । १५८, २
अभीप्सित	१५८, २
अभुज	७८, ४
अभ्यधिक	१०३, ५
अभ्यन्तर	२८५, ५
अभ्यमित्रिन्	१२२, ११
अभ्यर्ण	१०९, ४
अभ्यवकर्षण	२७३, १८
अभ्यवहार	६१, १
अभ्यवहृत	१६६, १
अभ्यसन	३३६, १४
अभ्यस्त	१३०, १८
अभ्यागम	२३०. ११
अभ्यागारिक	४६, ४
अभ्यानत	१५९, १५
अभ्यास	३३६, १४
अभ्याहार	२८५, ८
अभ्युद्गमन	२३०, ११
अभ्युपगम	२३१, ११ । २८५, ३
अभ्युपाय	१२६, ५ । २५५, १७
अभ्र	२५१, २
अभ्रक	७, २ । ७८, १२ । २५१, २ । २६१, १३ । ३०६, ९
अभ्रग	६२, १७
अभ्रमातङ्ग	६७, १६ । ६८, ४ । १६०, १७ । ३९४, ६

शब्दः	पृ० पं०
अभ्रसु	२२७, १५
अभ्रलेश	२६९, १३
अभ्रशून्य	२७४, ६
अभ्रसम्बन्धिन्	२५१, ८
अभ्रहस्तिन्	२०७, १
अभ्रान्तर	२०७, १७
अमति	१३६, १८
अमत्र	२६४, १४
अमद्यभेद	२४८, १७
अमर	४२, १७ ; २७ । ५७, ५ । २६३, १५
अमरद्रुम	२००, १८
अमरपति	१६४, २
अमरभिषज्	१६६ २
अमरावती	१६६, १ । २६३, १६
अमर्षण	११७, १३
अमल	३०२, १
अमा	२२२, ३ । ३२९, १०
अमात्य	२४२, १ ; २
अमात्यादि	१४७, ८
अमार	२७७, १७
अमाश्राद्ध	२४७, ३
अमित	१३७, ४
अमितर्द्धि	१८५, १
अमित्र	२६४, १४
अमौजय	२४७, ५
अमुख	५५, १
अमूर्ख	९३, ७
अमृत	६, १४ । ३६, १९ । १३६, ४ । १८२, १३ । ३३२, १८
अमृता	५६, ११ । १३६, ६ । २५५, २
अमृतासङ्गा	३३, १६
अमृष्ठ	८७, ६
अमोघ	६९, १३
अम्बक	७, ११
अम्बर	६६, ८ । १२१, ७ । २६४, ७ । ३३६, ७
अम्बरीष	३३३, १६ । ३३४, २, ३
अम्बष्ठ	९४, ३
अम्बष्ठा	४६, १०
अम्बिका	७, १० । २२८, १६
अम्बु	२६, ६ ९८, १५ । १८६, ६ । २१६, १ । २७९, १८ । ३३५, १७
अम्बुकण	२७२, ७
अम्बुकणवृष्टि	८१, ९
अम्बुप्लुत	१५८, १४
अम्बुज	७८, २ । ७९, ८ । २२४, १४
अम्बुजबीजकोश	९, १४
अम्बुदनिस्वन	३३०, ११
अम्बुदावलि	२९६, ४
अम्बुधारण	२६५, ६
अम्बुधि	३३३, ५
अम्बुधिकाञ्चन	३३२, १०
अम्बुनिधि	२७२, ४
अम्बुबहुलीकृत	१५८, १४
अम्बुभृत्	१५९, १२
अम्बुयन्त्रक	६२, ८
अम्बुविशेष	१६८, १८
अम्बुवेतस	३०९, १८
अम्बुसमूह	२३९, १४
अम्बुहस्तिन्	७३, १
अम्भस्	२१८, ३ । २२३, १३ । २६६, १६

शब्दः	पृ० प०
अम्भोगतोपल	११, १६
अम्भोधर	२६०, १९
अम्भोधि	१६६, १९
अम्मय	२३२, १२
अम्लाहिणिका	३४५, ८
अम्ललोणिका	४६, १०
अम्ललोणी	९४, ४
अम्लवेतस	२२५, ३
अम्लान	२५, ९। ८८, ९। १९०, १३। ३४४, ११
अम्लानक	२६, ४
अम्लिकौषधि	२७०, १५
अम्लीकृत	१३४. ४
अम्लोद्गार	७, ७
अयथार्थक	२२७, १४
अयदेष्ण	१७३, ८
अयन	१९०, ४
अयलक्षण	७५, २
अयस्	२३२, ४
अयस्कान्त	१६, १४
अयःस्फूलिक	४६, ६
अयाचक	३२, १
अयाहृत	१५८, १
अयोग	६२, १६। ३३३, ७
अयोग्र	२६३, १२; १३। ३०८, १८
अयोध्या	१५६, १२
अयोमुख	५६, ८
अर	२५०, १०
अरघट्टक	४५, १५
अरणि	१०८, १२
अरण्य	२७९, १६
अरति	३२, १०। १३७, ६
अरत्नि	१९०, १७
अरत्निवत्	१८८, १७
अरर	२६४, ११; १२
अरविन्द	१७८, ४
अरवी	३१९, २
अरस	३३६, १५
अराति	३८, १४। २३६, १३
अराल	३०१, १६
अरालक	३१, १६
अरि	२२५, १४। २५६, १४
अरिग्रस्त	१६३, १६
अरिष्ट	२४, ११। ८७, ७, ९
अरिष्टपादप	३०८, ३
अरिष्टाद्दुष्टधी	३२८, ८
अरु	२५०, ९
अरुच	७२, १०
अरुचि	७२, ९
अरुण	१०८, १३, १४। २४८, १२। २५३, ७। २५५, ७
अरुतर	९४, १४
अरुन्धती	३११, ९
अरुष्कर	१९४, ३। २८४, ३
अरोग	६३, ५
अर्क	२, ११। ३, २। ११, ९। १७, २। २२, १९। १०८, १४। १६४, ९; १७। १६९, ३। १८६, ३। १८९, १४। १९४, ८। २०४, ८। २०६, ८। २५१, ३। २६२, ५; ९। ३३६, १०
अर्कपर्ण	३, २। २७, ७। ११७, १८। १३७, १८। २४०, १३। २७७, १६

शब्दः	पृ० प०
अर्कपारिपार्श्विक	२१८, १२
अर्कपुत्र	२०६, १६
अर्कपूजक	१६५, ७
अर्कयोषित्	२३५, १२ २३९, २
अर्कसारथि	१०८, १३
अर्गल	७०, ४
अर्गला	३०१, १४, १५
अर्गलिका	३२, २
अर्घ	६९, २; ३। २३२, ८
अर्घार्घ	२३२, ८
अर्घ्य	२३२, ८
अर्चन	१२२, १३
अर्चना	१६३, ७
अर्चा	७१, १ १५८, १६। २३३, १
अर्चित	१३७, ६, ११
अर्चिष्	७१, १। २०१, १९
अर्जुन	१०५, ७। १९०, ९। २४७, १२। २५६, ६। ३३७, १७
अर्जुनकार्मुक	३२०, १
अर्जुनद्रुम	२२०, ६
अर्जुनधन्वन्	३२७, २
अर्जुनपादप	२६०, १८
अर्जुनभूरुह	१९६, १०
अर्जुनरथ	३३४, ६
अर्जुनस्नुषा	२६५, १५
अर्जुनाग्रज	२२५, ३
अर्जुनी	१९०, ११। २५१, १३
अर्णस्	१०३, ७
अर्थ	१६८, ३। ३३६, ५
अर्थग	६३, ६
अर्थन	१८३, १५

शब्द	पृ० प०
अर्थनिर्णय	१५०, १९
अर्थनीय	२३२, ६
अर्थपति	१५९, ५
अर्थपाठ	१५९, ५
अर्थवत्	१५६, ६
अर्थविद्	८, ४
अर्थशून्य	३८, ८
अर्थसंयुक्त	२३२, ६
अर्थसङ्घात	३२५, १२। ३३०, १०
अर्थसूचना	८२, ६
अर्थिन्	१७, १०। १८, ६। १६८, २। ३४५, १३
अभीप्सित	२५९, ८
अर्थ्य	२३२, ५
अर्दन	१९८, १६
अर्दित	१३६, १०
अर्ध	१८०, १
अर्धचन्द्र	२८४, १६
अर्धजरती	२०३, १७
अर्धजाह्नवी	३२४, १६
अर्धपारावत	१६७, ३
अर्धमुष्टि	१३, १
अर्धरात्र	१७०, ११
अर्धाञ्जलि	१४६, ९
अर्धार्ध	१८२, १६
अर्धेन्दु	१७५, ४; ५
अर्धोरुकांशुक	३६, १०
अर्पित	१३७, ६
अर्बुद	१७५, ३
अर्भक	७, ३। २२, ६। २१८, ८
अर्यमन्	२२७, १५
अर्वती	१६६, ३

शब्दः	पृ० प०
अर्वाचीन	२६८, २
अर्घ	३३०, १
अर्ह	३४०, ६
अर्हण	१०८, ११
अर्हत्	१८७, १ । २१९, ७
अर्हत	८३, ३ । १३६, १
अलक	६, १२
अलका	६, १२
अलकी	२९४, ३
अलक्ताराग	३२१, १
अलक्ष्मी	१४५, ६
अलक्ष्यवस्तु	५६, २
अलघु	२५३, २
अलम्	२९५, ५
अलमर्थ	१२५, १८
अलङ्करिष्णु	१२२, १४ । १९७, ४
अलङ्कर्मीण	१२२, १५
अलङ्कार	११४, ७ । १८३, ४ । १९१, ५ । २८४, ५
अलङ्कारान्तर	२९९, ८
अलब्धयोग	२३२, १०
अलम्ब	२१६, १६
अलम्बुष	१९३, १४ । ३३३, १४
अलम्बुषा	३३३, १५
अलर्क	७, ६
अलस्	९३, १८ । १३३, १९ । ३३६, १३
अलसा	३३६, १४
अलाबु	९८, ३ । २१६, १४
अलाबू	२१६, १४
अलि	३१, ११ । ५०, १० । ५७, १७ । २९५, ५

शब्दः	पृ० प०
अलिञ्जर	२३, १५ । १७३, ३ । २८५, ५ । २९६, १८
अलिन्	१०५, १८
अलिप्रिय	२४७, ४
अलिभूत	१५८, २
अलिमक	३१, १२
अलिव्याप्ति	१५८, ३
अलीक	६, १४ । ५७, १३
अल्प	७, १ । १७, ७ । ९४, ७ । १७४, ३ । १८७, ६ । २१०, २
अल्पक	२२६, २०
अल्पग्राम	२९८, १०
अल्पतनु	१४०, १३
अल्पग्रामी	२८१, ११
अवकर	२८२, १६
अवकर्षण	१२२, १४
अवकाश	७२, ३ । १८२, ५ । १८९, १० । २६४, ३
अवकीर्णी	११७, १५
अवक्र	३६०, १७
अवगत	१५८, ७
अवगम	२३१, ११
अवगीत	१५९, ७
अवग्रह	३४३, ११
अवग्रहण	१२२, ७
अवघ्रात	१२६, ११
अवचूर्णन	३३८, १२
अवचूर्णित	१५८, ३ ; १२
अवच्छेद	१३, १३ । १३०, १९
अवजय	२४७, ७
अवज्ञा	८२, ८ । ३०१, ७
अवज्ञात	१५८, ७

शब्दः — पृ० प०

अवट ८७, १२ । १२६, २ ।
अवटीट ४९, १७
अवतंस २८६, १५ । ३३७, २ । ३३८, २ ; १३
अवतर ३४३, १३
अवतरण २८४, ६
अवतार १६८, १८ । २८४, ६
अवतारण १२२, १३
अवदात १५९, ६
अवदान २०२, ९
अवदारण १२२, ११ । २६९, १५
अवदीर्ण ११७, १४ । ११८, ४
अवधान १८२, १५
अवधारण १२४, ४ । २५८, १०
अवधार्ह २४१, १०
अवधि १८२, १६ । २२४, १२ । २६४, ४
अवध्य २४१, १०
अवध्वंस ३३८, १२
अवध्वस्त १५८, ३
अवन ११४, १५ । १९०, १ । २७४, १३
अवनत १५९, ११
अवनाट ४९, १
अवन्तिसोम २३१, १० । ३१४, ४
अवन्त्यादि १४७, ७
अवपात १६४, ७ । ३२८, १६
अवबुद्ध १४०, ७
अवम २२७, १३
अवमर्द १७८, ३
अवमानकृत् २६, १४
अवमानित १६५, १६

शब्दः — पृ० प०

अवयव ८८, १४ । १६९, १० । १९८, १६ । २१८, १५
अवयवभेद ५, १३
अवयवमात्रक २०, १४
अवयवान्तर २१, ८ । १०८, ४ । ११७, २ । २५१, ७ ; १४ । २५८, २०
अवर २६४, ५ ; ६
अवरज ७८, ४ । ७९, १६ । ८०, ४
अवरवर्ण १२२, १०
अवरा २६४, ६
अवरोध १५४, १८ । १८४, ९
अवरोधिक ४६, ३
अवरोह ३४२, ५ । ३४३, १३
अवर्ण १०९, २
अवलग्न २०२, ८ । २२९, १२
अवलम्बन १६८, ५
अवलम्बित १६६, २
अवलेख ५६, ३
अवलेप २१३, ११
अवलोकन ११६, २
अवलोकनीय २३३, ३
अवलोकित १३८, १२ । १६६, ५
अवल्गुज ३२८, ४
अवश्यात्मन् ३२८, ७
अवश्याय २४६, १५
अवष्टब्ध १८४, १०
अवष्टम्भ २२१, १०
अवसक्थिका ४५, १० । ४६, १४
अवसर ९६, ५ । २२९, १० । २६०, ५ । २८४, ८
अवसान १५५, १०

शब्दः	पृ० प०
अवसानक	१३४, १०
अवसानग	१५९, ४
अवसित	१३४, १४
अवस्कर	२८४, ८
अवस्था	३२६, १
अवस्थिति	२७४, १४
अवहार	२८५, ९ । ३४०, ११
अवहित	१५२, १७ । १५९, २
अवहेल	११८, १
अवागर्थ	२०२, ५
अवाग्र	१५९, १५
अवाच	५, ६
अवाची	७२, ९ । २३८, १८
अवाच्य	२८५, ४
अवाम	१११, १७
अवि	३१६, ६
अविक्रय	२१६, ४
अविज्ञान	७, ८
अविदूर	१८४, १०
अविद्या	३४१, १०
अविनीत	१६४, १६
अविनेय	२४७, ७
अविलम्बित	१८४, १०
अविवाद	१५५, ९
अविश्वास	३२०, १२
अविस्पष्टार्थवचस्	३१०, १८
अवीचि	७२, १०
अवीरा	२६३, १४
अवरुद्धान्तःपुरप्रेष्या	१९०, १५
अवेल	३०१, १२
अवेला	३०१, १२
अव्यक्त	१३६, १२
अव्यक्तमधुरध्वनि	२९५, १२
अव्यक्तराग	१०८, १४
अव्यक्तवाच्	८६, ३
अव्यक्तवाचिन्	३०९, ८
अव्यय	१६९, १६ । २४१, ५ । २५०, ७
अव्यवहित	१६५, १५
अशन	१११, ६ । १३३, २
अशनि	१९०, १६ , २५
अशित	१०२, १३ । १०३, ६
अशितम्भव	३२४, १७
अशिरस्	२६४, १०
अशुभ	८६, ७ ; ८ । ८७, ७ ; ८ । १३७, ७ । १९८, १९ । २४०, १२
अशुभकर्मन्	२३८, ३
अशृङ्ग	६३, ५
अशृङ्गवद्वृष	२७२, ५
अशोक	६, ९ ; १० । २१४, ४ । २२५, ११ । ३०९, ११
अशोकद्रुम	२११, १
अशोकपादप	१०, २० । १९१, १५
अशोकपुष्प	२१४, १२
अशोका	६, १०
अर्शोघ्न	१९०, १४
अर्शोघ्नी	१९०, १४
अश्मकीट	९१, १५
अश्मचषक	१३, १६
अश्मजाति	१०६, २०
अश्मदारण	४, ७
अश्मनिग्रह	१२५, १२
अश्मन्त	१३७, ३
अश्मन्तक	३१, १४

शब्द पृ० प०
अश्मन्तिका १२६, २०
अश्मपुष्प ३२४, १३
अश्मभेद २१, १२
अश्मयन्त्रक ८८, १७
अश्मश्रुपुरुष २७२, ६
अश्मसार २८५, ११
अश्रद्धेय १७१, ९
अश्रव ३१९, ३
अश्रि ८४, ६ । १०३, ८ । २९८, ११
अश्रु १३२, ७ । २५०, १४
अश्व १४, १७ । ५५, ७ । ६५, ७ । ६६, ११ । ८९, १० । ९७, १३ । १२९, १० । २२९, १५ । २६२, १० । ३१५, ६ । ३२२, २१ । ३४१, १४
अश्वकर्णाख्यवृक्ष २३६, ६
अश्वखुर २७, १०
अश्वगति २७, १४ । ३७, २० । ५३, १५ । १२९, १५ । १५२, ५
अश्वगन्धा ६४, ११ । ३४३, १४
अश्वतर १११, १ । २३८, ६ । २७४, ९ । २८४, १२
अश्वत्थ १७०, १ । २०३, १५ । २४४, १७
अश्वत्था १७०, १
अश्वपदामय ७४, १४
अश्वभूषा ९८, ५
अश्वभेद ८०, १५
अश्वमात्र २३८, १६
अश्वमार २८६, ९
अश्वमारक २२१, ११
अश्वमेध ६८, ९

शब्द पृ० प०
अश्ववाह ३४३, १४
अश्ववाहक २९८, ५
अश्वविशेष २७, १४
अश्वशब्द ३३१, १२
अश्वशावक २६७, १०
अश्वसङ्घात २४१, १४
अश्वसन्नाह २७४, ९
अश्वहित २४१, १४
अश्वा ३२२, ३ । ३३५, १०
अश्वादिमारक १६, ८
अश्वान्तर २७५, १६
अश्वारोह ३४३, १४
अश्वावरण १९२, १७
अश्वावर्त ११९, १५ । १३४, ३
अश्वासन ११२, १९
अश्विनीसुत १६६, २
अश्विनीसूनु २५५, ११
अश्विन्यादितारा ११९, १३
अश्वीय २४१, १४
अष्टद्रोणी २३४, ७
अष्टन् ८३, ५
अष्टहती ३४२, १
अष्टापद १७७, १५; १६
अष्ठि ८३, ६
असंस्कृत १५३, ३
असञ्ज्ञात १३७, ४
असकृत् ८४, ८
असञ्ज्ञातरजःकन्या २५३, ९
असती ११२, ७ । १६५, १२ । ३०७, १
असतीसुत २८७, ५
असत्कर्मफल २८, २

शब्दः	पृ० प०
असत्य	६, १४ । १३७, २
असत्व	३१८, १
असन	१६०, ६
असनपर्णी	३१०, १२
असन्तोष	१३७, ६
असन्निधि	२५५, १६
असमीक्ष्यप्रवर्तक	१२३, १७
असम्पृक्त	१५३, १
असम्मत	२४३, २०
असह	२६४, १६
असहन	२२७, १३
असह्यपरसम्पत्ति	२७८, ६
असाकल्य	२४८, १६
असार	६०, ६ । १३३, ३ । २६४, ६
असि	३५, ४ । ५६, ८ । ६६, ७ । २७१, १८ । ३३५, १
असिकाधर	१६, १३
असिकोश	३२६, ५
असिक्नी	१६०, १५
असित	१३३, १८ । १३७, ५ । २२५, १४
असिधारक	४६, २
असिधाराख्यव्रतधारिन्	६१, १०
असिधेनुका	४६, १०
असिधावक	४६, १३
असिपत्र	१२१, २ । २८४, ११
असिपत्रक	४५, ६
असिपुत्री	३५, ४ । २८५, ७
असिपुत्रिका	४५, १० । ४६, ११
असिमाचक	३३६, १
असु	१०६, १० । ३३५, २

शब्दः	पृ० प०
असुधारण	१२२, १०
असुर	१६, १७ । ३५, २ । २३७, ३ । २३८, १० । २६४, १७ । ३३५, ३
असुरा	२६४, १७
असुरान्तर	७, ८ । ७१, १४
असूक्षण	११८, १
असृग्धरा	२८५, ७
असृज	१३१, १२
अस्त	१२४, ६
अस्तङ्गम	११२, १६
अस्तङ्गमन	१४५, १४
अस्तासन्न	१६६, ११
अस्थि	६, १२ । २३८, ३ । ३३७, ४
अस्थिर	४३, १८
अस्थिसंहार	२६३, १५
अस्थूल	३२५, १५
अस्नेहन	११४, १८
अस्पष्ट	८७, ६
अस्मन्तक	३१, १३
अस्मिन्नर्थे	२५०, ७
अस्त्र	५, १४ । ७०, ४ । १६८, ६ । २११, ७ । २५०, १४ । २५१, १ । २५३, १६ । २६०, १७
अस्त्रप	३२१, ६ । ३२७, २०
अस्त्रपभिद्	३४, १७
अस्त्रवत्	८४, ६
अस्त्रान्तर	१३३, १३
अस्त्रि	१०४, ६
अस्वच्छ	३१०, ५
अस्वाध्याय	१६२, ८
अस्वैरि	२३५, १
अहंयुज	२८७, ६

शब्द.	पृ० प०
अहङ्कार	५१, १७ । २८५, २
अहङ्कारिन्	२८५, ६
अहङ्कृति	१५८, १५ । २१०, १६
अहतवस्त्र	१७, १३
अहन्	१८७, ११ । ३४०, ६
अहम्पूर्विका	४५, १४
अहमहमिका	५१, १७
अहर्पति	१५८, ५
अहर्मुख	५६, ३ । ३३२, १७
अहल्या	२४१, ११
अहार्थ	२४१, १५
अहि	२२, ४ । ५७, ६, १४ । ५८, २ । ६०, १८ । ६४, ५ । ६५, ११ ; १८ । ७७, १७ । ७८, १ । ९२, ५ । १६३, १८ । २०३, १३ । २४०, ३ । २५३, १७ । २५५, १३ । २६२, १० । २८७, १२ । ३४०, ५
अहिकरण्ड	१०७, २
अहिफण	६१, १
अहिभुज्	७९, १६
अहिभेद	२८५, १
अहिशरीर	६१, १
अहिसा	२२४, ६
अहिंसित	१३६, ११
अहेतु	२६४, १८
अहोपुरुषिका	५२, १
अहोरात्र	२८४, १८

आ

आकम्पित	१५९, १७
आकर	१८८, १५ । २६५, ५
आकर्णित	१३४, ५
आकर्ष	३३१, १३ ; १४
आकर्षण	८४, ५
आकलन	२०३, ३
आकल्प	२९२, ६
आकल्पक	३२, ५
आकाङ्क्षा	२०३, ३
आकाङ्क्षिन्	१८१, १०
आकार	२११, ४ । २६५, ४
आकारण	१९१, ७
आकालिकी	३२, ११
आकाश	८, ८ । ६३, २ । ७५, ९ । २९८, २
आकाशरेखा	३१४, ७
आकीर्ण	१०९, ६
आकुल	२५९, १९
आकृति	१३८, ५ । २००, २० । २२६, १ । २६५, ४
आकृष्ट	१३३, १४
आकृष्टाण्ड	१०२, ७
आकृष्टि	२१२, ४
आक्रन्द	१७५, ७
आक्रम	३४२, ४
आक्रमण	२२२, ११
आक्रान्त	१८४, १०
आक्रोश	६७, २ । ११८, ७ । २११, ८
आक्रोशक	३२, ८
आक्रोशकरण	३२५, १४
आक्षेप	८, ६
आक्षेपक	३२, ६ । १०९, २ । ११२, ४

शब्दः पृ० पं०

आखनिक ३२, ७
आखु ५३, १० । २८२, ८
आखुपर्णी २५४, ५ । २८१, ३ । ३०८, १९
आखुभुज् ३२, ११
आख्या २३२, १३
आख्यात १३७, १०
आख्यायिका ३२, १२
आगत १२५, ७
आगन्तु ३९, १ । १६९, १७
आगन्तुक ३२, ९
आगन्तृ ११३, ११
आगम २२८, १ । २६१, ५
आगस् ५९, ५
आगामिकाल १३८, २
आगारिक ३२, १५
आग्नीध्र २६५, ७
आग्रह ३४२, ४
आग्रहायणिक ५२, २
आघाट २२६, १८
आघूर्णित १५९, १७
आघ्रात १३७, ९
आङ्गेरी ९५, ८
आचमन २०८, ५ । ३२९, २
आचमिति २२८, ३
आचरण १३३, ५
आचाम २२८, ३
आचार १५५, २० । २१६, ११ । २२४, ६ । २४३, १६ । २४६, ३
आचार्यभार्या ११८, ८
आचार्यानी ११८, ८
आचित १३७, १२

शब्दः पृ० पं०

आच्छ ७४, ५
आच्छादन २०३, १ । २१२, १०
आच्छादनार्ह २३५, १४
आच्छुरितक ४६, १७
आजगव ३२३, ५
आजि ७६, १ । १०५, १४ । २३०, ११
आज्य १२६, १२ । १७६, ७ । २३२, ११
आज्ञप्त ८७, १३ । १२७, ३
आज्ञा ८२, ९ । १७८, १ । २००, १२ । २०७, १६ । २६१, ५ । ३१८, १७
आटरूषक ४६, १
आटि ८३, ५ । २८१, १०
आटीकक ३२, १८
आडम्बर २८५, १३
आढक ७, १७
आढकी ७, १७ । २७२, ८
आढ्य २३२, १३ । २३३, २ । २६५, १०
आतङ्क ७, २०
आतञ्चन २०३, ३
आतप १०३, ९ । १८०, ५ । २१२, ३ । २२३, १३
आतपत्र १६, ३
आतपरुच् २९७, १०
आतपर्ण ५१, १३ । ११८, १०
आतपवारण २५४, ९
आतपाभाव २३५, १२
आतपोर्मि २९७, ९
आतर २६५, ९
आतर्पण ४०, ४
आतायिन् २९७, १
आतिथ्य ३२, १४ । २४२, ४
आतुर ८, १२ । २६५, ७

शब्द	पृ० प०
आतोद्य	१७८, १७
आत्त	१२४, १०
आत्मत्यागिन्	१०५, १३
आत्मन्	२. ११ । ८३, २ । १३६, १३ । २२२, ३ । २२९, १० । २६४, ४ । ३०८, २ । ३१६, २ । ३१७, १९ । ३४५, ३
आत्मपुत्र	२८५, १४
आत्मभाव	३१८, १३
आत्मम्भरि	२८५, १५
आत्मयोनि	२०२, १५
आत्मवीर	२८५, १४
आत्मस्थिति	६२, १२
आत्मीय	९३, ८ । २६४, ४ । ३१५, २
आत्रेयी	२४२, ६
आथर्वणि	११८, १
आदर	११०, १४ । १८१, २० । २३०, ५
आदरान्वित	२८३, ६
आदर्श	३२६, १७
आदान	१२४, १० । १९१, ५
आदि	२२९, ५
आदिकारण	१९५, ८
आदितेय	८७, ८
आदित्य	२१२, ३ । २४२, २
आदित्यभेद	२५१, ९
आदिष्ठ	८७, १३
आदीनव	३२३, ४
आदेशित	८७, १३
आद्य	२३२, ११ । २९९, १६
आद्यतिथि	३४२, ११
आधार	२६५, ६
आधि	१८०, ४ ; १६
आधिपत्य	२४८, ६
आधोरण	११८, ९
आध्मात	१३१, १० । १४४, १९
आध्यान	१९१, ६
आनक	८, १ । १२७, १६ । ३४२, १६
आनति	१३८, ८
आनद्ध	१८३, २
आनन्तर्य	१२७, ६ । १६८, १
आनन्दपट	९२, ६
आनर्चि	७२, ११
आनर्त	१३७, १६
आनाय	१६, १४ । २९७, ७
आनुमानिक	४६, ५
आन्त्र	२५१, ७
आन्दोलित	१५९, १६
आन्ध्र	२५१, ७
आन्वीक्षिकी	३२, १४
आपगा	६३, ७ । १६१, १८
आपगाविशेष	२५३, ११
आपण	१०९, ५ ; ६ । ११५, २०
आपणिक	३२, ९
आपत्ति	१३८, ३ ; ६
आपद्	१३८, ६ । २८२, १३
आपद्गत	२०२, ६
आपन्न	१९१, ४
आयल्लित	२५४, १२
आपात	१३७, ८ । १३८, ७
आपिप्पलि	३११, ८
आप्त	१२४, ९ ; १४
आप्ति	१२४, ९
आप्य	२३२, १२

शब्दः	पृ० प०
आप्यायन	२०३, ४
आप्लव	६८, १३ । ६९, १३ । ३१९, ६
आप्लुत	१३७, ११
आबन्ध	१८३, ४
आभरण	२९०, ११
आभा	२१८, ३
आभाषण	११८, ६
आभास	३३६, १७
आभासिक	३२, १९
आभिमुख्य	७४, ५
आभीर	२६५, ४
आभीरपल्ली	३३०, ११
आभीरपल्लीका	५२, २
आभीरयोषा	२९१, १९
आभीरी	२६५, ४
आभील	३०२, २
आभोग	६३, ८ । ११८, १८
आभ्र	२५१, ८
आम	२२२, ४
आमगड	६६, ५
आमन्द	१७५, ६
आमर्षिन्	१५८, ८
आमलक	३२, १३
आमलकभैषज्य	३२९, ६
आमलकी	३२, १३ । ९८, ७ । १२६, २० । १३६, ६ । १७०, १७ । १८१, ८ । २२३, १२ । २३७, ४ । २५६, १
आमिष	२३४, ७ । ३३१, १५ । ३३५, १२
आमुख	५५, १
आमोद	१७५, ८ । १८०, ९
आमोदक	३२, १६
आम्नाय	१३४, १ । १५६, ८ । २४२, ३
अम्बरीष	३३४, ३
आम्र	१५, १६ । १२६, १५ । २५१, ८
आम्रकेतक	२१४, १३
आम्रातक	३२, १० । ४१, १९ । ६२, ७ । २०३, १४ । ३३४, २
आम्ल	२६६, ११
आम्लवेतस	१८५, १६
आम्लानभिञिटि	३४, १४, १५
आम्लिका	७, ७
आय	२३२, १०
आयतन	२०२, १३ । २३५, १०
आयति	१३८, २ । २२८, १
आयत्त	२१६, १३
आयत्तत्व	३२६, १०
आयस्	६८, १
आयस्त	१३८, ४
आयाम	७४, ५
आयुध	३३, १६ । ३७, ५ । १२०, ४ । १३५, १०
आयुधान्तर	११७, ११ । १७२, ९ । ३००, २०
आयुधभिद्	२०, १५ । २७२, १० । ३२६, ५
आयुधभेद	१००, ६
आयुष्	१२२, १०
आयुष्मत्	३६, २० । १५९, १३ । १९१, ८

शब्दः	पृ० प०	शब्दः	पृ० प०
आयोग	९३, ९	आर्याणी	१०९, ७
आयोधन	२०२, १५	आर्ष	३३०, १
आर	७९, ३ । २२५, ४ । २५१, ३; ४	आलपन	२०३, ५
आरब्ध	२९०, २ । ३४६, ९	आलम्बन	३२, १२ । २५०, १२
आरतहृति	२९६, ६	आलवाल	२१२, २ । २६५, ६
आरम्भ	२१९, १४ । २३०, १३ ।		२६९, ३
	२३४, २	आलस्य	१८१, ६ । १८९, ११
आरव	३१९, ६	आलात	३, ६ । ८, १०
आरा	५२, ११ । २५१, ४ ।	आलान	१९१, ६
आराती	३१, ७	आलाप	११८, ६
आराधन	२०३, २	आलाबु	२१६, १४
आराव	३१९, ६	आलि	१२९, ३ । १३५, ३ । २९५, ७
आराम	२२८, ४ । २४४, १५	आलिङ्गन	३०१, ९
आरामटी	२४०, ५	आलीढ	१०२, १३
आरु	२५१, ६	आलु	२९५, ६
आरोग्य	१३२, १४; १७ । २४०, ६	आलेख्य	२५४, ७
आरोपित	१६०, ५	आलोक	८, ५ । ११९, २० । २११, ३
आरोह	३४२, ५ । ३४३, १३	आलोच	२०७, २
आरोहण	११८, ११ । ३४२, ६	आलोचन	२०४, १८
आर्कि	३, ५	आलोडित	१५०, ३
आर्त	२५८, २	आवकारस्थल	१२६, ८
आर्तव	७७, ५ । १२५, ७ । ३१९, ४	आवरण	९८, २० । ११८, ९
आर्ति	१२४, ८	आवर्जन	२०२, १३
आर्थिक	८, ४	आवर्त	१३७, १७
आर्थ्य	२३२, ६	आवर्तन	१३७, १७ । २०२, १४
आर्द्र	१९९, १४ । २५१, ५ । २९५, ९	आवसित	१५९, ४
आर्द्रक	८, २	आवाप	२१२, २
आर्द्रतन्दुल	७७, ११	आविक	८, २
आर्द्रा	२५१, ५	आविकौषधि	१८०, १४
आर्द्रीकरण	१९४, ९	आविद्ध	१८३, ४
आर्य	९४, १७ । २३२, १० । ३३३, ५	आविल	३३२, ५
आर्या	१०९. ७	आविष्ट	८७, १४

शब्दः	पृ० प०
आवृति	१२०, १३ । १९३, ७ । २७४, ६
आवेदक	३२, १५
आवेश	२०२, १६
आवेशन	२०२, १६
आवेशिक	३२, ८ । १४, १७
आशंसित	८३, ८
आशंसितृ	१५९, १६
आशंसु	१५९, १६
आश	३२५, २
आशङ्का	८, ६
आशय	२४२, ५
आशर	२६५, २
आशवत्	३२६, १३
आशा	२५०, ७ । ३२५, ३
आशाबन्ध	१८५, २
आशाभेद	११५, १६
आशारक्षित	३२८, १४
आशितम्भव	३२४, १७
आशिर	२६५, ३
आशु	३२५, ३
आशुग	६३, ७
आशुधान्य	३०७, ८ । ३४१, १५
आश्चर्य	२४५, ७
आश्रम	२२८, २ । ३४०, ३
आश्रमपादप	७४, १२
आश्रय	१२०, ७ । १३०, ७ । १४५, ११ । २४२, ५ । २४७, १५
आश्रयनाशिन्	३२९, १
आश्रयाश	२१४, ११ । ३२९, १
आश्रयीकृत	१३३, २०
आश्रव	१७८, २ । ३१९, ६

शब्द	पृ० प०
आश्रुत	१३८, ९
आश्लिषशान्तर	४१, ९
आश्वास	३३६, १५ । ३३७, १
आषाढ	७२, ४ । १०२, ११
आषाढपूर्वज	२४९, ५
आषाढा	१०२, १२
आषाढी	१०२, १३
आस	३३५, २
आसक्ति	३४२, ४
आसत्ति	१३८, ६
आसन	१९१, २; ३ । २०३, १२ । २८०, ९ । ३३१, ८
आसनी	१९१, ३
आसन्दी	१७०, ३
आसमन्तात्	१४७, १०
आसादित	१५६, ११ । १५९, १४
आसार	२६४, १८, १९
आसुतीबल	३१४, १०
आसुर	२६५, ४
आसुरी	१२, ४ । २६५, १
आस्कदन	२०२, १७
आस्तिक	८, ३
आस्तपन	२०३, ५
आस्था	१६८, ५
आस्थान	१६८, ५
आस्थानगृह	८, ८
आस्पद	१७५, ८
आस्फोटनी	४३, ३
आस्फोत	१३७, १८
आस्फोता	१३८, १
आस्य	२३२, १२
आह्वर्क	८, १

शब्दः	पृ० प०
आहृत	१३७, ११ ; १४ । १३८, ६
आहृतस्वर्णरजत	२३६, ६
आहृति	१३८, ८
आहरण	२६४, २०
आहव	३१९, ३
आहार	२६४, २०
आहित	१६५, १
आहितलक्षण	१२२, १६
आहिताग्नि	२८४, १५
आहुत	१५६, २०
आह्निक	७, १८
आह्वान	७७, १८ । ९८, १९ । १३५, ९ । १४०, ३ । १६१, ७ । १६२, १

इ

शब्दः	पृ० प०
इक्षणिक	३२, १९
इक्षु	३०९, ३ । ३२३, ७ । ३२७, ५
इक्षुकाण्ड	३१, ११
इक्षुगन्ध	२८०, १२
इक्षुगन्धा	१८५, ३
इक्षुभेद	२५७, ६ । २६७, १२
इक्षुमूल	९०, ६
इक्षुविकार	९६, १२
इक्षुविकृति	९७, १ । २८१, ६
इक्षुसम्भव	१४९, ३
इक्षुसीधु	२९, १४
इक्ष्य	२३३, ३
इक्ष्वाकु	८, ७
इङ्ग	५९, ५ । २८७, १०
इङ्गित	१३८, ११ । ५९, ५
इङ्गित	१३८, १२ । २६५, ४
इङ्गुद	५१, ७
इङ्गुदी	२९३, १७
इङ्गुल	३०२, ४
इच्छा	६०, १२ । ७४, ६ । १०८, ७ । १२५, ११ । १३०, १४ । १८२, १४ । २१९, ९
इच्छाप्रसर	३१९, ८
इच्छावती	१०, १८
इच्छाविषयीभूत	१३८, १०
इज्य	२३३, १
इज्या	२३३, १
इडिका	२४७, १३
इत	१२४, ११
इतर	३, ७ । २३२, ९ । २६५, ९
इतरार्थ	२६४, १
इति	१२४, ११ । १२५, १
इतिकथा	१७१, ८
इतिकर्तव्यता	२५५, १
इतिका	२५, २० । ३१४, १५
इत्थं	१६८, ६
इत्वरी	२६५, १२
इदम्	१९२, ६
इदमर्थ	१७२, ५
इद्ध	१८०, ५
इध्म	२२२, ६
इन	१८६, ३
इन्दि	२८५, १६
इन्दीवर	२८५, १७
इन्दीवरि	२८५, १७
इन्दु	१२७, ४ । ३२४, १०
इन्दुमती	१७७, १४
इन्दुमुखी	५६, १२

शब्दः	पृ० प०
इन्दुलेखा	५६, ११
इन्द्र	८, ११। २५१, ९। २९५, ३। ३२४, १०
इन्द्रक	८, ८
इन्द्रकन्या	२०४, १२। ३३२, १०
इन्द्रगोप	२८९, ६
इन्द्रगोपक	२६९, ६
इन्द्रजाल	११, ११
इन्द्रजालिक	३४७, २
इन्द्रजित्	१६०, १
इन्द्रनगर	१६६, १
इन्द्रपुत्र	२५१, १५
इन्द्रपुत्री	१४२, २०
इन्द्रपुर	२९४, १०
इन्द्रलुप्तक	४६, १९
इन्द्रवज्र	१७९, १२
इन्द्रवारुणी	१२३, १। २०४, ५। ३०९, १६। ३४६, १२
इन्द्रसम्बन्धिनी	२५१, १६
इन्द्रा	२५१, १०
इन्द्राग्निधूम	२३१, १२
इन्द्राणिका	३२, १९
इन्द्राणी	१०९, ८
इन्द्रिय	७, १३। ५३, ८। १०५, १। १०९, १९। १२८, ३। २४२, ७। २४५, १२। ३१६, १४। ३३१, १३। ३४५, ३
इन्द्रियगोचर	१८४, ४
इन्द्रियार्थ	२४५, १०
इन्धन	९३, ५
इन्धनचय	२२२, ६
इभ	२१८, ३
इभगण्ड	८७, १९
इभघटना	८४, ११
इभदन्त	११५, १९
इभदान	१७४, १
इभपालक	४६, १८
इभबिन्दुजालक	२०, १०
इभमुख	५६, १२
इभशिरःकूट	८४, १२
इभ्या	२३३, २
इयत्ता	११३, ३
इरा	२५१, १०
इरिणा	१०९, ९
इरिभेद	१७८, ४
इला	१६४, ६। २९५, ८
इलापति	१५९, १८
इल्वला	३०२, ३
इवार्थ	३१६, १
इषदुष्णा	१०९, १५
इषिका	८, ८
इषुत्क्षेपक	३३६, १८
इष्ट	८३, ८; ९
इष्टगन्ध	१८४, ८। १८५, ४
इष्टि	८३, ७
इष्टिका	१८२, १३
इष्टिखात	३३०, ८
इष्वन्तर	१६६, ४
इष्वास	३६६, १७

ई

शब्दः	पृ० प०
ईक्षणा	१०९, १०
ईप्सित	१३८, १०; १२। १५१, १२
ईडा	९६, २

शब्दः	पृ० प०
ईङ्गित	१३८, १३
ईप्सित	८७, १० । १५१, १०
ईरिण	१०९, ९
ईरित	१३८, ११ । १५८, ७
ईरी	२५१, ११
ईर्म	२२२, ६
ईश	१२९, ४ । २६२, ११ । ३२५, ४ । ३११, १८
ईशसख	५६, १३
ईशा	३२५, ४
ईशान	१६६, ४
ईशानदिग्गज	४४, ११
ईश्वर	३४, ५ । ९२, ४ । १०२, १० । २२४, ४ । २६५, १०; ११
ईश्वरी	२२०, १० । २६५, ११
ईषणा	१०९, ७
ईषद्भ्रमभाजन	२७२, १३
ईषित	१३८, १०; १३
ईर्ष्यालु	१९२, १२
ईहा	१४३, १० । ३४०, ७
ईहामृग	६७, ६
ईहितार्थ	१४, ११

उ

शब्दः	पृ० प०
उ	९५, १४
उक्त	१३८, १६
उक्ता	१२५, १
उक्तार्थ	१४०, ६
उक्ति	१२५, २
उक्षवाह	३४४, १
उक्षित	१३९, १३
उखा	५३, १० । २७५, १४ । ३०१, ५
उग्र	५८, ८ । ९४, १७ । २५१, ११; १२ । २५९, ४; ६
उग्रगन्धा	१८५, ६
उग्रनासिक	४६. २०
उचित	१३८, १८ । ३२८, ९
उचितत्व	२४२, ११
उच्चटा	५७, १२ । ८७, १६ । ३०५, ३
उच्चभाषिन्	१११, ४
उच्चरण	२६५, २०
उच्चशब्द	२५५, ७
उच्चार	२६५, २०
उच्चिङ्गट	९१, २
उच्चैर्घुष्ट	१११, २
उच्चैःश्रवस्	३२३, ५
उच्छि	७४, ७
उच्छिन्न	१३९, ११
उच्छिष्ट	८४, १९ । ८७, १३ । २९९, २
उच्छीर्षक	३३, ५
उच्छून	१९१, १३
उच्छ्रय	१८३, ५
उच्छ्रित	१३९, १
उच्छ्वास	३३७, १ । ३६६, १८
उज्जयिनी	३०९, १६
उज्जिति	१३९, १५
उज्जृम्भित	१६०, १०
उज्झ	८१, ८
उज्ज्वल	१४३, १
उञ्छ	७४, ७ । ३००, ११
उञ्छशील	१२५, ५
उञ्छशीलवन्मुनिवर्तन	७५, ६

शब्दः	पृ० प०
उज्झित	१३८, १२
उडुप	२१२, ६
उड्डीश	३२६, १८
उत	१२५, १ । १३६, १
उत्कट	२५, १८ । ८७, १५ । २५१, ११ । ३०२, ८
उत्कटदन्त	२८६, २
उत्कण्ठा	३२, २० । ३३, १ । ५५, २ । २२२, १०
उत्कम्पित	१६०, १३
उत्कर	२६५, १८
उत्कर्ष	६२, ९
उत्कलिका	३२, ५; २० । ३३, १ । ५६, १
उत्कृत्त	१३९, १४
उत्कृष्ट	२२८, ५
उत्कोच	३५, ९ । २३५, १३ । ३३४, १४
उत्क्रम	२२८, १
उत्क्षिप्त	१३९, ८
उत्क्षिप्तिका	१७४, ११
उत्क्षेपण	११८, १२
उत्खात	१३९, १६
उत्खातकेलि	१०१, ७
उत्तरण	२६६, १
उत्तप्त	१३८, १७
उत्तम	१९५, १३ । २२८, ६ । २३०, ६ । २६५, १६
उत्तमर्ण	११८, १४
उत्तमा	२२८, ५
उत्तर	२५६, १४
उत्तरकाल	२४८, १३
उत्तरस्थित	६०, ३
उत्तरा	२६५, १५
उत्तरासङ्ग	२७५, १४ । ३०२, १६
उत्तरीय	७, १२ । १५६, ३
उत्तरीयक	४७, १
उत्तंस	३३७, २
उत्तान	१८०, १० । १९१, ९ । ३०२, ७
उत्ताप	२१३, ३
उत्तार	२६६, १
उत्ताल	३०२, ८
उत्तुङ्ग	६३, १४ । २८६, २ । ३४३, ७
उत्थ	१६८, ६
उत्थान	१९१, १०
उत्थित	१३९, ६; १० । १६८, ६
उत्पतन	२०३, ८
उत्पत्ति	१८६, १५ । २०३, ९ । २२८, ६ । ३२२, १२
उत्पतिष्णु	११८, १५
उत्पन्नमात्र	१२६, १८
उत्पल	३०२, ४ । ३०३, १८ । ३२४, १४
उत्पलदल	२९३, ८
उत्पलपत्र	२९३, ८
उत्पली	३०२, ५
उत्पाटित	१३९, १६
उत्पात	३, ६ । १२६, १ । १४०, १ । ३२३, ६
उत्पातभेद	१६१, २०
उत्पाद	३२०, १६
उत्पाद्य	२३६, १

शब्दः	पृ० प०
उत्प्रेक्षा	३१६, ४ । ३२१, १६ । ३४६, १०
उत्प्लवन	१२९, १६
उत्प्लुत	१३९, ९
उत्प्लुति	२९२, २०
उत्फुल्ल	३०२, ७
उत्सङ्ग	६३, १५
उत्सट	८७, १७
उत्सर्ग	६३, १०
उत्सव	३१९, ८
उत्सवभेद	१७६, १
उत्सवान्तर	३०१, ९ । ३४१, ८
उत्सादन	२०३, ७
उत्सारक	३२, २०
उत्साह	६२, १२ । ७६, २ । १६५, ९ । १९३, १ । २०६, १९ । ३४२, ७
उत्साहादि	१३३, १३
उत्सृष्ट	१२७, ४
उत्सेक	३१९, ८
उत्सेध	१८३, ५ । २४८, १६ । २९८, २
उदक	८, १७
उदग्दक्षिणाप्रागमन	१९०, ५
उदन्त	१३२, १३ । १३८, १४ । १४७, ६
उदपान	११, १४
उदय	१८१, १९ । २०३, १०
उदयन	२०३, १०
उदर	१००, ३ । ११२, २० । १७३, २ । १८३, ९ । २६६, १
उदरधि	१७१, ९
उदरापूर	१९१, ६
उदरावर्त	१९१, १२
उदर्क	८, ९
उदर्चिष्	७२, ११
उदात्त	१३८, १५
उदात्तादि	२६१, १६
उदान	१९१, १२
उदार	२१६, १० । २६५, १३ । ३१०, १७
उदास्थित	१६०, ७
उदाहार	२८६, ४
उदाहृति	१४४, ११
उदित	१३८, १६ । १३९, ७; १०
उदीची	७२, १२
उदीच्य	२६५, १६
उदीर्ण	१६०, ८
उदुम्बर	२३, १७ । ४७, २० । १९२, ६ । २१४, १ । २४४, २० । २८५, २० । २८६, १
उदूखल	३११, १२
उदूढ	१०२, १५
उद्गत	१३८, १६ । १३९, ७ । १९१, १३
उद्गम	२२८, ६
उद्गमन	६३, ११
उद्ग्राह	११०, १६
उद्ग्राहित	१६०, ८
उद्गीत	१३९, १६
उद्गीर्ण	१३२, १८ । १४२, १४
उद्घ	६९, ३
उद्घाटक	३३, ५
उद्घात	१३९, ४

शब्दः	पृ०	प०
उद्दण्डपाल	३१४,	११
उद्दन्तुर	२८६,	२
उद्दंश	११४,	८
उद्दाम	२२८,	८
उद्दाल	३०२,	९
उद्देशपादप	२३५,	१०
उद्धत	१३९,	३
उद्धरण	११८,	१३
उद्धरिष्णु	११८,	१५
उद्धव	३१९,	७
उद्धान	१९१, १३ । २९२, ६ । २९७,	२
उद्धार	२६५,	१७
उद्भाऊलक	६३,	११
उद्भट	८७,	१६; १७
उद्भूत	१३९,	१२
उद्भ्रान्त	१३९,	१८
उद्यम	९६, १ । ११०, २० । १९१, १० । २१९, १४ । २२८, ७ । ३४०, ७ । ३४२,	७
उद्यमन	१११,	३
उद्यान	१९१,	११
उद्यानपाल	४७,	१०
उद्योग	६३, १४ । २३१,	६
उद्योगिन्	६३,	१६
उद्योत	३२७,	१९
उद्रङ्क	१३९,	६
उद्रथ	१७०,	६
उद्रिक्त	१३९,	९
उद्रेक	१०९,	१३
उद्रेजन	६३,	११
उद्वर्तन	२०३,	७; ८

शब्दः	पृ०	प०
उद्वर्तनमल	१७,	५
उद्वर्तनांशुक	१७, ५ । २९७,	१०
उद्वास	३३७,	५
उद्वासन	२०३,	७
उद्वाह	३२७,	१६
उद्वाहन	२०३,	११
उद्वाहनी	२०३,	११
उद्वाहित	१६०,	१३
उद्वृत्त	१३९, ७ । १८०,	१६
उद्वेग	६३,	११; १२
उद्धृत	२६५,	१७
उद्धत	१३९,	१२
उन	१८८, २ । १८९,	१६
उनित	१३९,	१७
उन्दुरु	२६५,	१९
उन्न	१८६,	४
उन्नत	५९, १७ । ६३, १४ । १३९,	३
उन्नतरद	२७२,	१२
उन्नतानत	२७२,	१२
उन्नास	४६,	२०
उन्नीत	१३९,	१४
उन्मत्त	९१, ४ । १३३, १३ । १३८,	२
उन्मदस्त्री	१०६,	८
उन्मदिष्णु	११८,	१४
उन्माथ	१७०,	३
उन्माद	३३०,	१७
उन्मादिन्	११८,	१४
उन्मुख	५५,	२
उन्मूलन	११८,	१३
उपकण्ठ	३२७,	१७
उपकर्त्री	४७,	५
उपकार	२८५,	१८

शब्द पृ० प०
उपकारिका ४७, ४
उपकारोचित २४७, ८
उपकार्या २४७, ८
उपकुञ्चिका ४७, ९
उपकूप २१३, १४
उपकृति २८५, १८
उपकृत्या २७४, १४
उपक्रम २३०, १३
उपगत १६०, २
उपगति २४२, ८
उपगम २३०, १४
उपग्रह ३४४, २
उपग्रहण ३०५, १०
उपचित १६०, ९
उपचित्र १८३, ११
उपचित्रा २५१, १३
उपच्छन्द १७८, ५
उपजाप १७३, १५
उपताप २१३, १३
उपत्यका ३३, ३
उपदंश ३२९, ३
उपदा २८६, ३
उपदेश ६९, ४ । ७७, १३ । २२३, १६ । २४२, ३
उपदेष्टृ १९, ४
उपद्रव २५९, २
उपद्रुत १६०, ६
उपधा २३०, १३
उपधान ३३, ५ । ३५, १३ । २०३, ६
उपधि १८३, ७
उपधूपित १६६, १०; ११
उपनाह ३४३, १५

शब्द पृ० प०
उपनिषत् २२४, ६ । २२९, ३
उपनीत १५३, ६
उपनेत्रक २६, १२
उपपति २५४, १४
उपप्लव ६७, ९ । ३२३, ६
उपमा २२४, ६ । २२८, ७
उपमातृ २५६, १
उपमादि २८४, ५
उपमिति २२८, ७
उपयोग ३३४, २
उपरक्त १६०, ११
उपरक्षण २०१, २
उपरति १७६, १६ । १९७, १३
उपराग ६५, ३ । ६७, ७ । ३०२, २० । ३४०, १०
उपरि २५०, ११
उपल ३०२, ६
उपलब्धार्थी ३२, १२
उपलब्धि ११०, १४ । १८५, ५ । १९४, ११
उपलभेद २५२, १८
उपला १४४, १५ । २८१, ६ । ३०२, ६
उपलादि २८४, १०
उपलिप्त १४२, १
उपवन २२८, ४
उपवर्जन २०८, १
उपवर्तन २५९, २
उपवास १९८, १०
उपविष २५२, १५
उपवीत १६०, ३
उपश्रुत १६०, ३

शब्दः — पृ० प०

उपश्रुति २०४, १४
उपसम्पन्न १४६, १४ । २०८, ६
उपसर्ग ६७, ९
उपसत्ति १६०, १२
उपसूर्यक ४७, ८ । १८३, १४
उपस्कार २८६, ३
उपस्थ १७०, ५ । २३४, १९
उपस्थेय २४९, ८
उपस्पर्श ३२९, २
उपस्पर्शन २०८, ५
उपहार २८६, ३ । २९९, ४
उपहालक ४७, २
उपह्वर २८५, १९
उपांशु ३२७, १
उपांशुघातिन् ३२७, ६
उपाकरण १२३, २
उपाकृत १६०, ६
उपात्त १३९, १७
उपात्यय १५८, ४
उपादान २९०, १६
उपाधि १८३, ६
उपाध्याय १६८, १७
उपानह् ३४४, १
उपान्त १३९, १५
उपाय ५४, १ । ५९, २ । ६१, १३ । १५९, १९ । १६८, १७ । २३४, १ । २४२, ८
उपायभेद ९७, १५
उपायवचन २३३, १०
उपायिन् २३९, १
उपालम्भ १२३, ६
उपासक ३३, २

शब्दः — पृ० प०

उपासन २०३, १२ । ३३३, ७
उपासित २०२, ७
उपास्ति २०१, १६ । २०३, १२
उपाहित १६०, ५
उपेत १३९, १३
उपेन्द्र २६५, १८
उपोढ १०२, १५
उपोद्घात ५५, १२ । २८६, ४
उप्त १२५, ३
उभयार्थप्रयोजक २५४, २०
उमा ३६, ६ । ५९, १७ । ११४, ८ । १३४, ८ । १६५, १३ । १७७, १४ । १९५, ५ । २०१, १९ । २२२, ७; ८ । २३५, १५ । २३८, २ । २६६, १२ । २९६, ४ । ३०८, ८ । ३२२, १०
उमापति १६०, २
उरःकुट ९१, १
उरःसन्धि ११५, १५
उरःसूत्रिका ४७, २
उरग ६३, १३
उरगान्तर २७६, १
उरण १०९, ११
उररीकृत १६०, ४ । १६६, ९
उरस् २४६, ११ । ३३६, ३
उरस्त्र २०७, ११
उरस्त्राण २८९, १२
उरीकृत १६०, ४
उरु ९०, १० । २५१, १४
उरुबूक ३३, ४ । १२२, ६ । २८०, ७
उरोज ७९, ९
उर्णनाभ १६, १६ । ४३, ५

शब्द	पृ० प०
उर्णनाभक	१३२, ४
उर्णा	१०३, ६
उर्ध्व	३१६. ८
उर्ध्वगति	१५५, १८
उर्ध्वगमन	१३६, ११ । २०३, ६
उर्ध्वज्ञु	४७, ३ । ५३, ४
उर्ध्ववक्त्र	४५, २
उर्ध्ववासस्	४७, १
उर्ध्वासित	१६०, १४
उर्ध्वास्यशायित	१९१, ६
उर्मि	६४, ७
उर्मिका	८, १६
उर्वरित	१३६, ६
उर्वशी	२६५, १४
उलप	२१२, ६
उलूक	८, ११ । १२, १३ । ३४, ४ । १६१, १७
उलूखल	३११, १२
उलूखलक	४७, ४
उलूपिन्	२६. ५
उल्का	३, ६ । ६, ८ । ६३, १५
उल्कामुखी	५६, १२
उलबण	१४७, ६
उल्मुक	८, १० । २६३, ११
उल्लाघ	६६, १४
उल्लोच	१६६, १२
उशीर	२४०, १६ । २४१, ६ । २४७, ६ । २६१, ६
उशीरक	७७, १०
उशीरज	२६६, ६
उषण	७३, ३ । १०६, १२ । ११४, २०
उषर	२६५, १६ । २७६, ७

शब्दः	पृ० प०
उषस्	१४५, १३ । ३३०, ३
उषा	१६०, १२ । ३३०, २
उषानाथ	१८४, ११
उषापति	१६०, २
उषित	१३८, १४
उष्ट्र	१५२, १७ २५१, १५
उष्ट्रक	८, १४
उष्ट्रिका	८, १४ । ८, १५
उष्ण	७०, २ । १०३, ६ । २२३, १०
उष्णक	८, १२ । ८, १२
उष्णमांस	२७६, ३
उष्णरश्मी	१००, ६
उष्णसार	२८६, ४
उष्णिका	८, १३
उष्णीष्	२००, २ । ३३१, १५
उष्णोदक	४७, ६
उष्मन्	२११, ७
उष्मस्वेद	२२३, १३
उष्मागम	२२३, १०
उस्र	२५१, १३
उस्रा	२५१, १३

ऊ

शब्दः	पृ० प०
ऊह्नण	१०६, १२
ऊढ	१०२, १५
ऊढा	२६५, ११
ऊति	१२५, ४
ऊन	१८६, ४
ऊनग	६३, १३
ऊनसाह्व	२६०, १५
ऊनेन्दुपूर्णिमा	१५६, १
ऊरु	२५१, १४
ऊर्ज	३४, ६ । ७६, २ ; ३

शब्दः	पृ० प०
ऊर्जमास	११, २
ऊर्ध्व	२६५, १६
ऊर्ध्वक	८, १७
ऊर्ध्वच्छिन्न	१३६, ८
ऊर्ध्वजानुक	४७, ३
ऊर्ध्वदेह	२४७, १६
ऊर्ध्वलोह	३३, २
ऊर्णायु	२४२, ६
ऊर्मि	७२, २। २२२, ६
ऊर्मित	१३६, १८
ऊल्बण	१०६, १३
ऊह	४, १७। २८, ४। ३४०, ७
ऊहण	१०६, १३
ऊहशून्य	३४२, १४
ऊह्य	२३३, ४। २३६, ४

ऋ

शब्दः	पृ० प०
ऋग्भेद	६३, १
ऋक्समूह	६२, ५
ऋक्ष	१७, १६। ६३, १०। ११४, १। २३१, १६। ३३०, ५। ३४५, ४
ऋक्षगन्धा	५६, १३
ऋक्षगन्धिका	४७, ६
ऋक्षभेद	५५, १३। ११५, २; ५। १३५, ५। २३६, ६। ३३६, ७
ऋक्षर	२६६, २
ऋग्भिद्	१६७, ८
ऋग्विशेषक	२३७, ५
ऋच्	१४२, १
ऋजु	७६, ३
ऋजुदीर्घशरासन	१६०, १६
ऋजुप्राक्रमशरासन	१५१, ४
ऋजुसूचक	१४६, १
ऋण	१०३, १०
ऋणग्रहीतृ	११८, ५
ऋणनिर्गत	१०६, ३
ऋणमोक्ष	२०६, १०
ऋति	१२५, ४
ऋतु	१२५, ६। १३१, १७। २८२, २
ऋतुकर्मन्	८३, ६
ऋतुज	३१६, ४
ऋतुभिद्	१५२, ६
ऋतुमति	१६७, ३
ऋतुमात्रक	८२, ३
ऋत्विज्	१३५, १२। २२४, ६७। २६६, २
ऋद्ध	१८०, ६
ऋद्धि	१८०, ७। १८१, १६
ऋभुक्ष	३४६, ११
ऋभुक्षिन्	३४६, ११
ऋभुमातृ	१६०, १६
ऋषभ	२१६, १६
ऋषभध्वज	८१, १
ऋषभाख्यौषधि	२६१, १५
ऋषभी	२२०, २; ३
ऋषि	१६४, १२। ३३०, ४
ऋषिजुष्ट	१६८, १८
ऋषिभेद	२६, १६
ऋषिसम्भव	३३०, १
ऋष्यप्रोक्ता	१६०, १५

ए

शब्दः	पृ० प०
एक	३, ७। २००, १७। ३०४, १०
एकक	३०२, ६

शब्द	पृ० प०
एककुण्डल	३१४, १२
एकतान	२६६, ३
एकत्व	१९५, १३
एकदेश	६०, १४ । ३२५, २
एकपद	१७८, ६
एकपदी	१७८, ६
एकपिङ्ग	६७, १०
एकयष्टिका	४७, ७
एकल	३०२, ९
एकसुत	१९०, १०
एकाक्षरछन्दस्	४७, ८ । १२५, २
एकागारिक	१६५, १५
एकाग्र	२६६, ३
एकादशाहश्राद्ध	८८, १
एकान्त	३८, ६ । २८५, १९ । ३४१, ११
एकार्थभाजिन्	२४३, १०
एकाष्ठील	३११, १३
एकीकृत	१४८, १६
एजक	८, १९
एजिक	१४०, २
एडक	८, १८
एडमूक	३३, ६
एण	१०३, ११
एत	१२५, ७
एतदर्थ	१७२, ६
एध	१८०, ८
एधक	८, १९
एधतु	१४०, १
एधस्	१८०, ८
एनस्	१८६, ५
एरका	८, १८

शब्दः	पृ० प०
एरण्ड	२५, १५ । ३३, ४ । ९९, ५ । २०६, ४
एरण्डपादप	५२, ९
एलवालुक	२७, २० । ४७, ७ । २६०, ८
एला	२२३, १२ । २२८, १८ । ३०८, ६ । ३२८, ६
एलानन्दा	३०९, १४
एलापर्णी	११८, १६ । १८८, १८ । २७६, १२ । ३४३, ८
एवम्	३१५, ९
एषणिका	७३, १
एषणी	१०९, १४
एष्यत्काल	८, ९

ऐ

ऐक्षव	२९६, १५
ऐन्द्रि	२५१, १५
ऐन्द्री	२५१, १६
ऐरावण	६८, ४
ऐरावत	१६०, १७
ऐश्वर्य	६०, १३ । २४२, १०

ओ

ओक	३, ८
ओघ	६९, ४
ओँकार	२६६, ४
ओजस्	७६, १
ओड्र	२५१, १७
ओणित	१४०, २
ओत	१२५, ८
ओतु	३०, ३ । १२५, ८
ओदन	१९१, १४

शब्दः पृ० पं०

ओदनसम्भव १६६, १५
ओदनी १६१, १४
ओह्म २६५, ६
ओषधि २२८, १५
ओषधिभिद् ३११, १०
ओषधिभेद ३६६, ७
ओष्ठ २६२, ८
ओष्ठप्रान्तभाग ३०, ५

औ

औघ १२६, १८
औचित्य २४२, ११
औड्रपुष्प ३१६, ४
औत्सुक्य ५१, २ । ३३८, १
औदरिक २८५, १५ । २८७, ३
औदीच्य ७२, १२
औदुम्बर २८६, ५
औपरोधिक ४७, ६
और्व ४३, १६
औशीर २६६, ५
औषध २८, ८ । ३७, ७ । ८४, १ । ११६, ३ । १२०, २० । २३७, १४ । २५४, १४; १६ । २५६, १ । २७६, १
औषधभिद् २६, ३ । ७६, १० । ११६, १०
औषधभेद ६५, २० । ७०, ८ । ८५, १ । ६८, ६ । १२७, १३ । १३२, ५ । १३६, ८ । ३३१, ५
औषधान्तर ६, ६ । ६, २० । २३, २० । २६, १४; १८ । ३६, ६ । ५२, १५ । ५७, १५ । ६१, १७ । ६२, १० । ८५, १६ । १०७, ५ । ११३, २० । ११७, १६ । १२०, १२; १६ । १८१, १८ । २३३, ५ । २५६, ७
औषधि ५६, ६ । १६४, ६
औषधिप्रभेद १७६, ५
औषधिभिद् ३३, १५ । १२१, ३ । १६६, ३ । २०७, १६ । ३३३, २
औषधी ६६, ११
औषधीभिद् २२, १८ । १६५, ८ । १८०, ७ । १८६, १५ । २४०, १३ । २६१, ११
औषधीभेद ६४, २० । ११५, ७ । १२१, १५
औषधीश ३६, २०
औत्सुक्य ५१, २

क

क २, ११ । २१६, १; २
कंस ३३५, २; ३
कंसारि २६७, ७
कक २१६, ३
ककुद १७५, ६
ककुद्मत १७५, ६
ककुप् २७, ४
ककुभ १६६, ४ । १६०, ६ । २२०, ५
ककुभद्रुम २१६, १८ । ३४७, ८
कक्कुभ ३०४, ६
कक्ष ३४५, ८
कक्षा ३७६, १७ । ३४५, ६
कक्षाधर ३१७, १३
कक्षावेक्षक ४७, १०

शब्दः	पृ० पं०
कच्या	२३३. ११
कङ्क	६, १ ७५. ७। ८७, ६
कङ्कटित	१५२, ६
कङ्कण	११०, २। १८६, २०
कङ्कणभिद्	२८, १६
कङ्कतिका	३४, २
कङ्कती	१४०, १०। २०५, ८
कङ्कपत्त्रिन्	६५, ५। २६१, २०
कङ्कु	३, ८
कङ्कोल	२६८, १८
कङ्कोलक	१२, ६। ३४, १
कङ्कोली	३३५, १२
कङ्गु	५६, ६। ३३५, १८
कङ्गुसस्य	६५, ६
कच	७१, २। २५०, १४
कचा	७१, ३
कचाकु	६, १७
कचान्त	३२६, ३
कचर	१००, १२। २६६, ६
कचीशाक	७४, ८
कच्छ	३४५, ७
कच्छप २३, ६। ६६, १४। ८७, १६। ६४, ६। १०५, १८। २१२, ८। २३१, ३। २७५, १८	
कच्छपी	२१२, ७
कच्छविवर्जित	१८७, १६
कच्छा	७४, १०
कच्छारिका	२५४, ३
कच्छुयुक्त	२६७, २
कच्छुर	२६७, २
कच्छुरा	२६७, १
कच्छू	६, ७
कजीर	३२२, १७
कज्जल	२६, १६। १६०, २
कज्जलध्वज	८१, ३। २५, ७
कञ्ची	६, १८
कञ्चुक ३४, १६। ३८, ५। ३११, ५	
कञ्चुकिन् ६, २०। १०, १। १५५, ५	
कञ्चुलिका	३३, १७
कञ्चुकी	१६, २। २०३, १३
कञ्ज	७६, ४
कञ्जार	२६६, १६
कट ८३, १०। १८६, ६। २८८, २०	
कटक	६, ६; ७। २६२, १७
कटकान्तर	२१, ३
कटखादक	४७, ११
कटभङ्ग	६७, १०
कटभी	२२०, ६
कटम्भरा	२८६, ११
कटहस्त	१६१, १
कटाक्ष	६२, २
कटाक्षसहित	३४७, ११
कटाह २६६, १८। ३४२, ७; ८; ६	
कटि	१६३, १८
कटित्र	२६६, २०
कटिल्लक	३३, ७। ५५, १३
कटिवासस्	२६६, २०
कटी	८३, ११। १६६, ६
कटीवस्त्रबन्धन	३१७, ४
कटु	८३, १२। २५५, ६
कटुक	६, ६
कटुकन्द	१७८, ७
कटुका	६, ८। २०६, ७
कटुकी	२८६, १६

शब्दः	पृ० प०
कटुक्वाण	११८, १७
कटुतुम्बी	८, ७
कटुत्रिक	३३, १४ । ६४, ९
कटुम्भरा	२८६, १६
कटुरोहिणी	६, १० । ९, ८ । ६४, ४ । ८३, १२ । २५५, ८ । ३२०, ४
कट्वारिका	३३, १६
कट्फिनी	९, १६
कट्फल	४४, १९ । ८५, ५
कट्फला	२५७, १८
कट्वङ्ग	१७, ७
कठ	९३, १
कठन (पटोल)	९, ९
कठशाखीय	११, ७
कठिज्वर	३५, ३
कठिन	९४, ८ । १८३, १३ । १९१, १७ । २५२, १० । २६७, ५
कठिनश्मश्रु	७१, ५
कठिना	१९१, १८
कठिनी	१९१, १८
कठिनोद्यम	६२, १६
कठोर	२६७, ८
कडङ्कर	२८६, ६ । ३२०, १०
कडङ्करीय	२४९, २
कडार	२६६, ११
कण	८८, १४ । १०४, २
कणा	६५, ८ । १०४, १ ; ८ । १०९, १२ । १८३, १७ । ३०७, १६
कणिका	१०, २
कणिश	२९४, १५
कणीचि	७२, १३
कणेरु	२६६, १०
कण्टक	९, १० । ३३७, १२
कण्टकार	४८, ११
कण्टकारिका	४७, १७
कण्टकारी	३९, १७ । २६०, ३ । ३४१, २०
कण्टकार्यौषधि	२९६, ८
कण्टकावृत	८८, १६
कण्टकीफल	३३७, ११
कण्ठ	९३, ३ । २९६, १५
कण्ठपरिष्कृति	२३३, ६
कण्ठभूषण	४, १७
कण्ठमणि	३४, ६
कण्ठरोग	११५, २ । २४४, ८
कण्ठसूत्रक	१०, ३
कण्ठिका	१०, ३
कण्ठ्र	२३३, ६
कण्ड	९६, ४
कण्डरा	२०, ३ । २६२, ६
कण्डू	७६, ९ । ९६, ४
कण्डोल	३३, १५
कण्व	३१३, ११
कतक	१०, ४ । २२६, २०
कतृण	२३, १३ । ४५, १ । १०९, १७ । २५७, १०
कथं	१६८, ७
कथन	३३३, ८
कथनीय	२३३, ७
कथा	३८, १७ । १०७, ७ । १६८, ७
कथाप्रसङ्ग	६८, ५
कथाशास्त्र	१४४, १६

शब्द	पृ० प०	शब्द	पृ० प०
कथित	१४०, ६ । २३६, १७	कन्था	१६८, ८
कथ्य	१६२, ३ । २३३, ७	कन्द	१७२, ७ । २६५, ६
कदन	२२, ६	कन्दभिद्	२६७, २
कदम्ब	२११, १ । २१६, १६ । २५७, १५	कन्दभेद	११७, २
		कन्दर	२६७, ६
कदम्बक	३३, १४	कन्दरा	२५५, १२
कदम्बकेसर	२७५, ८	कन्दराल	३१२, १
कदर	२६६, ६ । २६७, ६	कन्दल	३०२, २०
कद्रु	२५२, २	कन्दली	३०३, १ । ३३५, १०
कदल	३०३, २	कन्दुक	७, १६ । १०, ३ । १३, ६ । १४, ८
कदला	३०३, २ ; ४		
कदली	२४, १८ । २६, १६ । ७१, १६ । ३०३, २ ; ३ । ३१३, ११	कन्धर	२६६, ८
		कन्धरा	२६६, ८ । ३२६, १४
		कन्धरामध्य	४, ३
कदलीपादप	१६१, १३	कन्यकाजात	१६२, ८
कदलीपुष्प	२८२, ३	कन्या	१७७, ४ । २३३, ५ । २६८, ६
कदाचित्	१२६, १७	कन्यादिवरण	११५, १२
कदुष्ण	१०६, १५	कपट	८८, ५
कदुष्णक	११४, १०	कपटान्वित	११, ११
कदैवत	२३३, १२	कपर्द	१७५, १०
कनक	४, १८ । ८, २० । ६, १ । १७७, १५ । २६१, ४ । ३३३, ५	कपर्दक	३३, ८ । ४१, २१
		कपाट	८८, ६ । १०३, १ । २६४, ११ । ३०१, १४
कनकपिङ्गल	२५२, २		
कनकवत्	१६०, २०	कपाटोद्घाटन	११, १६
कनकाध्यक्ष	२३, १४	कपाल	७४, ११ । २६६, १८ । २६६, ४ । ३०२, २० । ३०३, ५
कनकाह्वयवृक्ष	३१६, ११		
कनिष्ठ	७६, १६ । ६४, ७	कपालप्रकाश	१३४, २
कनिष्ठा	६४, ७	कपाली	३०३, ६
कनिष्ठाङ्गुलि	३३, ११	कपि	५७, ४ ; १६ । २१०, ४ । २६२, १० । २८०, ३ । २६८, ५ । ३४६, १२ । ३६७, ५
कनीनिका	१७, १६ । ३३, ११		
कनीयस्	२४३, ३		
कन्तु	१२५, १०	कपिकच्छू	३३६, ७

शब्दः	पृ० प०
कपिञ्जल	३०५, १२
कपित्थ	९५, ७
कपिभिद्	१६६, ७
कपिभेद	३३७, १२
कपिल	१०८, १४ । २६६, ११ । ३०२, १२; १३ । ३२७, २
कपिलधारा	२९३, ९
कपिवक्त्र	१९६, ५
कपिशा	३२७, २
कपीतन	२०३, १४
कपीष्ट	३२७, ३
कपोत	९५, ११
कपोतपालिका	२८, ३ । ५२, ६
कपोतौघ	१४, ४
कपोल	९६, १७ । २९९, १३
कपोलावयव	१८९, १५
कफ	८४. ७; ९
कफोणि	२६८, ५ । २९६, ६
कफोणु	१९०, १८
कबन्ध	१८३, ८
कबर	२६६, ११
कबरी	२६६, १२; १३
कबोल	३०९, ३
कमठ	९५, १९ । ९४, ६ । १२०, ६ । १६३, १ । २३४, १९
कमठी	२९८, ४
कमण्डलु	९, २ । ११, २० । ९६, ९ । २२०, ९ । ३१२, २
कमन	१०, २० । १९१, १५
कमर्द	१०५, ५
कमल	७८, १४ । ११३, ११ । ३०२, १०
कमला	३०२, ११ । ३०४, १९
कमलाकर	२०७, ९
कमलाकान्त	१३६, ७ । ११६, २०
कमलिनी	१९१, १६
कम्प	१९३, ९ । २०४, १६ । २१४, ३ । २९६, १९
कम्पन	१२८, ८ । १९१, १६
कम्पयुक्त	२९६, १९
कम्पाङ्क	१०, ६
कम्पित	१२८, ७ । १४०, २; ९ । १४४, १७ । १५३, १८ । १५९, १६ । १६०, १३
कम्पितार्थ	१५९, १७
कम्पिल्ल	३२७, ५
कम्पिल्लिका	३३, १५
कम्र	१९१, १६ । १९३, ९
कम्बल	२५, १० । २४२, ९ । ३०२, १५ । ३१६, ६
कम्बलधारिन्	३०२, १७
कम्बलिन्	२१६, ३ । ३०२, १७
कम्बि	५४, ७
कम्बु	२१६, १
कर	९, ३ । ७७, ३ । १०६, ११ । ११०, १४ । १३५, ४ । २५१, १८ । २९९, ३ । ३३०, १६
करक	९, २ । २२८, १८ । २९४, ६ । ३१२, २
करकपाञ्चिका	५२, ३
करका	९, ३२
करघर्षणा	१२३, ३
करङ्क	९, १२
करज	७८, ५

शब्दः	पृ० प०
करजच्छत	२८४, १६
करञ्ज	७८, ५ । ९०, ५ । २८६, १३
करञ्जक	१७१, १ । २००, ११ । २९०, २
करञ्जभेद	३१८, ३
करट	८७, १९ । ८८, २
करण	१०९, १७ । ११०, ७ । २३४, ३ । २५२, १६ । ३०२, ७ । ३३२, २
करणान्तर	१५४, ५ । २००, ४ । २५७, १९ । ३०६, २
करणि	११०, ५
करण्ड	९९, ७; ९
करण्डा	९९, ९
करण्डी	९९, ६
करतल	२९७, १४
करद	१७५, १३
करदाढ	१७५, १३
करपत्र	२३, ५ । ६६, १४ । ७२, १५ । १२३, १४
करभ	८, १४ । ३७, १६ । ६७, १४ । २२०, ७ । २२१, ६ । २३८, ६
करभयोषित्	२२६, ४
करभूषण	२४४, ८
करमध्याङ्गुलि	९, १५
करमर्दक	११६, २१
करम्ब	१०६, १४ । ५३, ११
करवह	७८, १६
करवाल	२५१, १ । २७१, १
करवालिनी	२५१, ११
करवीर	२८६, १९
करवीरी	१००, १३ । २८६, १०
करशाखा	३०१, १७
करशीकर	२९३, १०
करसूक	३३, १२
करसूत्र	२९०, २
करहाट	९१, ३
कराल	२८६, २ । ३०२, १८
करास्फाल	२९७, १५
करिकण	२३८, २
करिकर	१३५, ४
करिकुसुम्भ	२२१, १२
करिघोष	२७०, १८
करिणी	१९, १० । ७१, ३ । ११०, ५ । १५२, १५ । २६६, १०
करिन्	२१८, ३ । २५२, १ । २६८, १८
करिभेद	६१, ६ । २५७, १६
करिमद	२९३, १०
करिमूर्धन्	२१८, ६
करिलाङ्गूल	२२, ८
करिविषाण	१६५, ११
करिशावक	४७, १४
करिसज्जता	१९२, ४
करिहस्ताग्र	९, १४ । २७५, १९
करिहस्ताङ्गुलि	३३२, ७
करीर	१३, ८ । १६, १ । २६६, ७; २४ । ३०४, १३
करीरी	२६६, १५
करीष	१७०, ९
करीषाग्नि	३०२, ४ । ३३०, ८
करुणा	१०९, १६
करेणु	१९, १३ । ११०, ३ । २३३, २
करोटि	८८, ३

शब्दः पृ० पं०

कर्क ३, ११ । २९१, १३
कर्कट २२, १९ । ८७, १८ । २५१, ६ । २६८, १७ । २७१, ३ । ३२३, ९
कर्कटक ३३, १८ । २६८, १५
कर्कटी ८८, २ । ३३४, ११
कर्कटीबीज ८६, २०
कर्कराक्ष ३४७, ३
कर्करी २५६, १८ । २६७, ५
कर्कश ९४, ८ । १९८, ६ । ३२७, ३ ; ४
कर्कारु ३४, १८
कर्कारुक ९९, १०
कर्कोट २८४, १२
कर्कोटक ३३, ९
कर्चूर २२०, १४
कर्चूरक ३७, १७
कर्ण १०३, ११ । ११६, ५ । १९२, ८
कर्णचाप ९५, ४
कर्णजप २९६, १२
कर्णधार १७, १५ । ३८, २ । २८६, ६
कर्णपाली १७५, ११
कर्णपूर २६, १७ । २८६, १५ । ३३७, २ । ३३८, २ ; १३
कर्णभूषा ९, १६ । २२, १६
कर्णमल २२४, २
कर्णरन्ध्र १२, २० । २२०, १
कर्णलताग्र २९८, ११
कर्णविभूषण ३०४, ६
कर्णविभूषा २५८, ९
कर्णान्त ३२६, ३

शब्दः पृ० पं०

कर्णान्दु १७५, ११
कर्णामयध्वनि ९८, २२
कर्णिका ९, १४ ; १६ । २२९, १३
कर्णिकार २६६, १० । २८६, १४
कर्णिन् १०३, १२
कर्णिवंश ३२९, ४
कर्णीरथ ५१, २
कर्तक १०, ५
कर्तनकार्यार्ह २६७, २
कर्तरि ११०, १०
कर्तरी २६७, २
कर्तृ १०, ९ । १२५, ९
कर्तृका २५२, ३
कर्तृसामान्य १५३, १०
कर्त्तन १९२, २
कर्त्री २५२, ३
कर्दम ४, १९ । १२५, १४ । १४६, ७ । १७४, ११ । २२२, ३
कर्पट १९, १५ । ८८, ३ । ८९, २०
कर्पर २९६, ८ । ३४२, ८
कर्परांश २८३, ६
कर्परिका ३३, १६
कर्पास २६४, ७
कर्पूर १५, ६ । २३, १३ । ७९, ७ । १८१, १४ । २२७, ३ । २५३, १४ । २६७, ११ । २८३, १० । २८७, ९ । ३१३, १० । ३३८, १६
कर्पूरपिण्ड २८, १३
कर्बुर १२५, ७ । २६६, १६ । २६७, १९ । ३३२, १४
कर्बुरा २६६, १७
कर्मकर ८६, १३ । २८६, ७

शब्दः	पृ० प०
कर्मद्रुम	१०, १६ । १२२, १५
कर्मठ	११०, ६ । २८६, १६
कर्मन्	१०६, १७ । १४२, ५; १० । २०२, ६ । २२२, १२ । २३४, २ । २८४, १४ । ३३२, २०
कर्मफल	३११, १५
कर्मभेद	३१, १
कर्मरङ्गक	६५, ७ । ३११, १५
कर्मरङ्गतरु	२३८, २
कर्मरङ्गफल	७६, १८
कर्मविपाक	३११, १५
कर्मशूर	२८६, १६
कर्मसन्दोहग्रन्थ	१४८, २
कर्मादि	१०, ६
कर्मार	२६७, २
कर्मिन्	२२२, १२ । २२३, ४
कर्ष	७१, १४ । ३३०, ७ । ३४५, १
कर्षक	३०, १४ । ३२७, ६
कर्षण	११०, ४ । ३३०, ७
कर्षू	३३०, ८
कल	२६५, १२ । ३१८, ३
कलकण्ठ	६५, १
कलकल	३११, १४
कलङ्क	६, १३ । १७८, १४ । १६८, १२
कलत्र	२१०, १३ । २६७, ७ । ३४१, १
कलधौत	१६०, २०
कलध्वनि	७६, ११ । २०३, १६ । ३०३, १
कलन्दिका	३३, १३
कलम	३३. १२ । २२८, ६; १०
कलम्बिका	२८६, १२
कलम्बी	२१७, १
कलरव	६५, १ । १६३, १२
कलली	२१६, ४
कलविङ्क	१४, १६ । ३३, १० । ६५, २; ६ । २८३, ११
कलश	२६६, १४
कलह	४, १० । ३१६. ८ । ३४२, १०
कलहंस	३३८, १४ । ३३६, १६
कलहंसक	३१६, १
कला	२६५, १० ; ११
कलाञ्चिका	३३, १७
कलाज्ञ	११, ७ । ८२, १०
कलाटी	८८. ४
कलाधिप	२८, १२
कलान्तर	१६, ११
कलाप	२१२. ६
कलापक	३४, १
कलाभेद	६१, १३
कलामक	३३, १२
कलाय	४३, १८ । २०५, १६
कलाविद्	८२, १०
कलाशून्य	३०६, १०
कलि	२३६, ६ । २३७, १६ । २७१, ७ । २६६, १
कलिका	१०, ६ । २६६, १
कलिकार	२८६, १३
कलिङ्ग	६३, १६ ; १७
कलिङ्गक	३३, १०
कलित	१४०, ७
कलिद्रु	३६, १६ । ३०६, १
कलिमारक	४७, १३
कलिल	१६२, २०
कलुष	१६६, २० । ३३२, ५

शब्दः	पृ० प०
कलेवर	२५२, १६। २६०, १३। ३४१, ३
कलोक्ति	१४, ७
कल्क	३, ९; १०। २१८, १२। २९६, १२
कल्प	२१०, ३। २२२, ११
कल्पन	१९२, ४। २१२, ५। २४२, ६
कल्पना	१९२, ३
कल्पपादप	३१४, १०
कल्पवृक्ष	२९३, ३। ३४७, ४
कल्पान्त	२१९, १२। २४१, ४। २४३, १४
कल्मष	१९९, २०। ३३२, १
कल्मादि	३००, १४
कल्माष	३३२, २; ३; ४
कल्य	८६, १४। २३३, ७; ८
कल्याण	११०, १। १२५, ४। १७३, १६। ३०८, ८। ३३९, ५। ३४०, १
कल्याणवचन	२३३, ९
कल्लोल	७३, ५। ३०१, १४। ३०३, ८
कल्हार	४५, १
कवक	१०, ४। २८२, ३
कवच	७२, १४। १९६, १५
कवचावृत	१४४, ७
कवचिगण	३४, ९
कवल	३३५, ६
कवाट	८८, ६
कवाटक	८९, ११
कवाटार्गल	२२०, १९
कवार	३२९, ७

शब्दः	पृ० प०
कवि	६, ११। ४७, ११। १४६, ११। १८०, १५। ३१६, ९। ३२६, ११
कविता	१४०, ६
कवोष्ण	१०९, १५
कव्य	२३३, ४
कशार्ह	२३३, ८
कशिपु	२१२, १०
कशेरु	२४२, १७। २६७, २
कशेरुका	३३, १३
कश्य	२३३, ८
कश्यप	१६७, ४। २१२, ११
कषाय	२४२, १२। २७२, ५
कषायद्रव्य	३००, १३
कष्ट	८३, १५। २५२, ११
कष्टकारी	३२७, १३
कष्ठाला	३०३, ७
कसेरु	२९०, ९। ३३९, ९
कस्तूरी	३४, १६। १७४, १। १८५, १५। २१०, १५। २६७, १०
कस्तूरिका	१३१, २०
कस्तूरिकामद	२१९, १
कांस्य	२३३, १८। ३३०, ११। ३३५, ३
कांस्यकार	२३१, १
कांस्यतालादिवाद्य	१८६, ९
कांस्यवादन	१४, १३
कांस्यवाद्यभेद	२९७, १६
काक	३, १२; १६। ४, १; १४। ३०, ३। ८७, ९। १९६, ४। २०८, ८। २५१, १५। ३१९, १६। ३४५, १३
काकचिञ्चा	७६, १२

शब्दः	पृ० प०
काकचिञ्चाफल	११९, ६
काकजङ्घा	३२८, ६
काकजङ्घातरु	४७, १९
काकजङ्घौषधि	१६२, ४
काकतिन्दुक	११, १७ । ४७, १६
काकनासा	३, १८
काकनासिका	४७, १९
काकनीड	४१, १७
काकपक्ष	४३, १०
काकपीलुकटक्षक	४७, १६
काकयोषा	३, १७
काकरूक	३४, ४
काकलक	३४, ६
काकसंहति	३, १६
काका	३, १७ ; १८
काकादनी	२६२, १४
काकिनी	१९२, १०
काकी	३, १७ । १०, १२
काकोदुम्बरिका	५२, ४ : ५
काकोल	३६, १ । ६८, ६ । ३०३, १०
काकोलिका	३, १७ । ३४५, १३
काकोली	४, १ । १७०, १७
काकोलीमत्स्य	४८, २०
काक्षी	३४५, १०
काङ्का	४, ११ । १८१, २०
काङ्क्र	३४५, ९
काङ्क्रा	३३५, १४
काच	७१, ३
काचक	१०, १४
काचकलश	४७, १२ । ७०, ३
काचपात्र	११६, १८ । १९२, ११
काचमाची	३, १८

शब्दः	पृ० प०
काचिघ	६९, १५
काचित	१४०, १२
काच्छी	३७, ९
काञ्चन	६९, १५ । १११, १८ । ११७, १ । १२०, १६ । १९२. ५ । २०७, २० । २२५, १५ । २५७, १७ । ३३९, ४
काञ्चनद्रु	३०४, ७
काञ्चनार	९, १ । १९२, ६
काञ्चनी	१९२, ६
काञ्चनोत्कर्ष	२७, ९
काञ्चिक	११, ३
काञ्ची	७१, ४ । २३३, ११ । ३१०, १५
काञ्जिक	११, ३ । ३७, ८ । ३३२, ६
काञ्जीक	२८३, १८
काठक	११, १
काठिन्य	१३१, ३
काण	१०४, ३
काण्ड	९६, ५ । १२३, १४ । १२६, १० । २४०, १० । २७६, २ । २९८, १५
काण्डपट्टक	३२, २
काण्डवत्	२६७, ११
काण्डीर	२६७, ११
कातर	२६७, १५
कात्यायन	२०३, १६
कात्यायनमुनि	३३९, १
कात्यायनी	७६, ५ । ९४, १ । १६१, १९ । २०३, १८ । २२७, ९ । ३१३, २
कादम्ब	२१७, २ । ३३८, १४ । ३३९, १६

शब्दः	पृ० प०
कादम्बर	२८६, १७
काद्रवेय	३३, ९
कानन	१८९, ३ । १९२, ९ । २५३, ६ । २५६, ११
कानीन	१९२, ८
कान्त	१२५, ११ ; १३ । २२५, ११
कान्ता	१२५, १२
कान्तार	८४, २० । २९७, १२
कान्ति	१२५, ११ । २२२, ८
कान्तिमात्र	२३०, ३
कान्ती	२१९, ९
कान्दविक	३४, ७
कान्दिशीक	३४, १०
कान्यकुब्ज	७९, १७ । २४८, ६
कापटिक	३४, ११
कापोत	१४०, ४
काम	२८, १७ । ५८, ४ । ७५, १० । ७७, १७ । २१९, १६ । २२२, १४ । २५२, १ । २७८, १७ । २९०, ११
कामकूट	९१, ५
कामगुण	११८, १८
कामचार	२८७, १
कामचिन्ता	१७०, १३
कामदा	१७५, १४
कामदाह	१७५, १४
कामदेव	२४५, १३ । २९२, ७
कामधेनू	१७५, १४
कामनाभव	२३३, १६
कामन्दक	३४, १०
कामपाल	६६, ७
कामयुद्ध	१९७, १२
कामरूपिन्	२५०, ६
कामला	३०३, ९
कामान्तक	३४, ५
कामिन्	२२३, २
कामित	१४०, ११
कामिनी	५३, ६ । १७६, १३ । १९०, ७ । १९२, ७ । १९८, ११ । ३०३, ३
कामिनीरत्न	२०८, १८
कामुक	६, ११ । १०, २० । १५, १४ । ६८, ३ । ७२, १६ । ९०, २ । १९१, १५ । २१८, ४ । २२३, २, ९ । २७६, १७ । २७८, १७ । २८७, १ । ३०३, १०
कामुकस्त्री	१७, ८ । १४४, ३
कामुका	१०, १८
कामुकी	१०, १८
काम्पिल्य	६५, १७
काम्पिल्ल	३५३, १४
काम्बोज	७८, ६ ; ८
कम्बोजी	७८, ७
काम्य	२२२, १ । २३३, १६ । २५२, १
काम्यदान	१२०, ११
काय	१३१, ३ । १८२, ७ । १८३, ५ । १८७, ६ । २३३, १२ ; १३ । ३४३, ४
कायशून्य	३४३, ५
कायशोधन	२४८, ९
कायसंवेशन	१०९, १९
कायस्थ	१७०, ७ ; ८
कायस्थसाधन	१०९, २०
कायस्था	१७०, ८

शब्दः	पृ० पं०
कार	२५२, ४ ; ५
कारक	१०, ९ । ११०, ९ । १२५, ९ । २५२, ८
कारण	७७, २ । ११०, ७ । १३५, १२ । १६८, ३
कारणिक	३४, ७
कारण्ड	९९, ७ । १९५, ८
कारण्डव	३१७, ६
कारन्धमिन्	२३१, १
कारवी	२७१, १७ । ३१९, ९
कारवेल्ल	३३, ७ । ३२२, १७
कारा	२५२, ३ ; ६
कारागार	१२६, ८
कारि	२५२, ७
कारिका	१०, ७ ; ८
कारितमख	१५०, १३
कारु	२११, ९ । २५२, ८
कारुज	७८, ९ ; ११
कारुणिक	३४, ८ । ३७, १५
कारुण्ड	१७९, १६
कारुण्डिका	११४, ३
कारूष	३३२, ४
कारोत्तर	२८६, २०
कार्तिक	११, २ । ७६, २
कार्तिकिक	३४, ६
कार्तिकी	११, २ । १९६, १४
कार्तिकेय	१६५, १० । १७६, २ । २०१, १४ । २८१, १३
कार्तिकेयक	३४, २०
कार्त्तवीर्य	१९०, ९
कार्त्तस्वर	२८६, २०
कार्त्तान्तिक	३४, ३
कार्त्स्न्य	१२०, १५ । १५४, ४ । २५८, १० । ३४५, १४ ; १५
कार्पण्य	२४२, १५
कार्पण्यातिशय	२१९, ६
कार्पास	६२, ३
कार्पासतूलक	२५५, १८
कार्पासास्थि	२७६, १३
कार्पासि	२७६, १२
कार्पासिका	९, ५
कार्पासी	१६४, २० । २८८, ६
कार्पण्य	८८, ५
कार्मण	६१, १४ । ६५, ४ । ६८, २ । ११०, ६ । १९९, ८
कार्मिक	१०, १५
कार्मुक	१०, १९ । ९९, १२ । ३२०, १ । ३३६, १७
कार्य	१५९, १२ । २०५, ३ । २३३, १७ । २३४, ८
कार्यनिश्चय	२८०, १६
कार्यपूटक	९१, ४
कार्यसूचक	२७, ६
कार्योद्यम	४१, १०
कार्यावसान	६७, १
कार्यिन्	८८, ५
कार्श्य	९६, ४ । २३३, १६
कार्षापण	१०६, ६ । ११८, ६
कार्ष्णि	१०, ११
काल	४, १० । १२, ३ । ८५, ६ । ९३, ४ । ९४, ५ । ९७, १४ । १०८, ९ । १३७, ४ । १८१, १५ । १८२, १५ । २१८, २ । २२६, १५ । २३७, १५ । २४६, ४ । २९६, २ । ३००, ८ । ३२५, ८

शब्दः	पृ० प०
कालक	१०, १४ ; १७ । ११, १
कालकण्ठ	९५, २
कालकण्ठक	३४२, १०
कालकण्ठखग	३४२, ३
कालद्वीप	१९७, १६
कालखण्डक	२४२, १४
कालज्ञ	८२, १० ; ११
कालज्ञानिन्	२३, १
कालदेशिन्	३४, ११
कालपृष्ठ	९५, ४ ; १५
कालभेद	१३५, १९ । १३९, ५ । ३३२, १३ ; १६
कालमान	१४, १२ । २०, ७ । ८४, १३ । ८५, ४ । ९७, १४ । २७५, १
कालमिति	२९५, ११
कालमेषिका	४७, १८
कालयापन	११७, १०
कालसर्प	६४, २
कालस्कन्ध	१८५, ७
काला	२९६, ३
कालानुसार्य	२४९, ३
कालान्तर	१८१, १९
कालायस	९, १३ । ८०, ३ । १०४, ७
कालिका	१०, १० । १२, ४ । २९६, ५ । ३३७, १६
कालिङ्ग	६३, १९
कालिङ्गी	६३, १९
कालिञ्जर	२८६, १८
कालिभेद	१९३, ८
कालिमा	२२८, १०
कालियक	२०८, १५

शब्दः	पृ० प०
काली	२९६, ४
कालीय	२०८, १६ । २४९, ३
कालीयक	३४, ८
कालेय	२४२, १४
कावचिक	३४, ९
कावेरी	२६७, १३ । ३२४, १६
काव्य	२३३, १४ । ३१६, १०
काव्यकर	३१६, १०
काव्यगुणान्तर	१८४, ७
काव्यचित्र	२९४, १९
काव्यजीव	१०६, ९
काव्यप्राण	१७६, १९
काव्या	२३३, १५
काव्यादि	१४०, ६
काव्यालङ्करण	२६, १ । १३८, १६
काव्यालङ्कार	३४६, १०
काव्यालङ्कृति	११२, ४
काश	१८५, ३ । २१४, १४ । ३१२, १९ । ३२५, ५
काशमर्द	११४, १९
काशिका	१०, १६
काशी	३२५, ५
काशीस	३२८, ७
काश्मरी	११६, १३ । २६७, १३
काश्मीर	२६७, १४
काश्मीरज	८०, १
काश्यपी	२१२, ११
काषायवस्त्र	२०३, १७
काष्ठ	१८, ११ । ९३, ५ । १८०, ८ । २५५, १६
काष्ठकुद्दाल	२५०, ८
काष्ठतक्षक	२७, १

शब्दः	पृ० प०	शब्दः	पृ० प०
काष्ठदारुणा	१८, १५	किन्नरा	३६, ६
काष्ठपट्टक	२२, ११	किन्नरीभेद	२७३, १०
काष्ठपाटला	१३४, ६	किम्	२२३, २
काष्ठभेद	१०९, १३	किम्पाक	११, ७ । ३१३, ४
काष्ठाम्बुवाहिनी	१०६, ३	किम्पुरुष	३३४, ४
काष्ठीय	३२०, ८	कियत्	४८, ५
कास	१७१, १९ । ३२७, ५ । ३३५, ४	कियदेतिका	४८, १
कासर	३४६, १७	किरण	५५, ९ । ५८, २० । ११०, ८ । १४१, ८ । १७३, १० । १८८, ७ । १८९, १४ । २५१, १३ । २६२, ११ । ३२५, १
कासार	२६७, १५	किरणमालिनी	१६५, १२
कासीस	२१, १६	किरणाङ्क	३४, १२
कासू	३३५, ४ ; ५	किरव	३१९, १०
काहला	३०३, १२	किरात	९०, १५ । १४०, १३ । २९२, १३
किंशारु	२९, ६ । २६७, २०	किरातसञ्ज्ञ	१४०, २०
किंशुक	९, १ । ११, ८ । २०६, ३ । ३२७, २० । ३३४, ९	किरि	८४, १४ । २५२, ९
किंशुककुड्मल	३१, १०	किरीट	२९९, १८ । ३३१ १६
किंशुकद्रुम	१०६, ५	किर्मीर	१६७, १९
किङ्कणी	६८, ७	किल	१०३, ८ । १०८, ५
किङ्कर	२६८, १	किलाट	८८, ७
किञ्चुलक	२२०, १७	किलासिन्	३१०, २०
किञ्चुलुक	३४, १३	किलिञ्ज	८३, १०
किञ्जल्क	११, ८ । २२४, १३ । २४३, १ । २६८, १८	किल्बिष	२८५, १२ । ३३२, १ ; ५
किटि	२५२, ९ । २५५, १३	किशोर	२६७, १७ । ३३४, १
किट्ट	३, १० । २९९, १२	किष्कु	४, २
किट्टाल	३०३, १५	किष्कुपर्वन्	१६, १ । ३२३, ७
किण	८४, ८	किसल	३०३, १६
किणीहि	२७९, १४	किसलय	३०३, १६ । ३२१, १
किण्व	३१६, १२	कीकट	८८, ८
कितव	३०, १६ । ३१९, १० ; ११ ; १३	कीकस	१२८, २ । २३४, ७
किन्नर	२३८ ४ । २६७, १६ । ३३४, ४		

शब्दः पृ० प०

कीचक ११, ५
कीट २२३, ६ । २६९, १२ । ३१४, ९
कीटक ११, ६ । २९७, ९
कीटभेद १७७, १२
कीटमात्र ११९, ८
कीटविशेष ३२५, १८
कीटान्तर ६, ६ । ७६, ९ । १०५, १
कीनाश २३१, ४ । २७५, ७ । २८६, ८ । ३२७, ६
कीर ५, १७ । २५, ६ । ७१, १८ । २५२, ९
कीर्ण १०४, ४
कीर्ति ६०, १२ । १२४, १ । १२५, १४ । २२२, ८
कीर्तिसम्पन्न ६६, १३
कीर्त्य २३४, १
कीर्मिन् २२३, ६
कील ५, १४ । ३९, ६ । २२४, १२ । २९६, ५ । ३०१, २; १३ । ३१६, २० । ३१८, १०
कीलक ११, ४
कीला २९६, ६
कीलाल ३०३, १७
कीश २६८, १०
कीसलय ३०६, १८
कु २९५, ४
कुकर्मन् १९२, १५
कुकुन्दर ११, १३ । १२६, २
कुकुभ ३८, १३
कुकूल ३०४, १९
कुक्कुट ५४, १४ । ८२, ११ । ८८, १० । १००, १५ । २७९, १३ । ३०२, १२ । ३४५, ११
कुक्कुटिका २७७, १०
कुक्कुटी ८८, १० । ३०६, १९
कुक्कुटीकन्द ३०६, ६
कुक्कुभ ८८, ११
कुक्कुर ७३, १४ । ८२, १२ । १०४, ५ । २६८, ३ । २७४, ९ । ३०८, १०
कुक्कुरस्त्री २७२, ६
कुक्कुरी २३०, ७
कुक्षि १८६, ६ । २१८, ८ । २७१, ३
कुक्षिम्भर २८७, ३
कुङ्कुम ५६, ५; ७ । ७३, ९ । १३१, १२ । १५१, १६ । १६६, ५; ६ । २०९, १३ । २५६, ५ । २५९, ९ । २६०, १३ । २६७, १४ । २७९, ३ । २९४, ७
कुच ७१, ६ । १२४, ३ । २९०, ८
कुचर २६८, १७
कुचाग्र १३३, ८
कुचाग्रक १५, १६
कुचेला ३०४, ४
कुचन्दन १५१, १६ । १९८, ३ । २०४, २
कुज ७६, ५
कुजम्भल ३१२, ३
कुजा ७६, ५
कुञ्चित १४०, १६ । २००, १६
कुञ्ज ७६, ६ । १२७, १३ । २७९, ५
कुञ्जर १०९, ११ । २०७, १३ । २६८, ४
कुञ्जरा २६८, १३
कुञ्जराशन ३४५, १६

शब्द पृ० प०
कुट ८४, १२
कुटज २६, १६ । ४८, ६ । ७८, ११ । २६०, १८
कुटन्नट ६१, ६
कुटहारिका ४८, ३
कुटिल ६६, ४ । १२८, १३ । १५३, १८ । १८३, ३ । १६६ २० । २२३, १८ । २५०, १३ । ३०१, १६ । ३०४, १
कुटिलागार ५५, ३
कुटिलाङ्गिक ७६, ७
कुटी ८४, १ । २६८, १०
कुटीर २६८, १७
कुटुम्बपरिपोषण २५४, १८
कुटुम्बपोषणव्यग्र ४६, ४
कुटुम्बव्यापृत १८३, ७
कुट्टन ६७, २०
कुट्टनी १४०, १४ । १६०, १२
कुट्टिनी ४४, २ ; ४ । १६३, १६ । ३२१, १४
कुट्टिम २२८, १७
कुठ ६३, ६
कुठर २६८, १२ ; १३
कुठार २६८, १
कुठारु २६८, १०
कुठि ६३, ७
कुठेरक ३५, ३
कुडव ३०१, ११
कुड्मल ११, ७ ; १८ । १२, ६ । ३०३, २० । ३२५, १२ । ३३०, ६
कुड्य १३०, ७ । २३४, ३
कुणपी २१२, १४

शब्दः पृ० प०
कुणि १०४, ५
कुण्ठ ६३, ७
कुण्ड ६६, ८ । ३०२, ५
कुण्डकार्मच्च १२, १५
कुण्डकीट ६१, ७
कुण्डगोलक ४८, ३
कुण्डल ३०४, ६
कुण्डलिन् ३०४, ७
कुण्डिका ११, २०
कुण्डी ६६, ६
कुण्डीभेद १५, १६
कुतप २१२, १३
कुतुक ११, १२
कुतुप २१२, १२
कुतू १२५, १७
कुतूहल ११, १२ । १२, १६ । ३१२, ५
कुत्सा १७३, ७
कुत्साकु ११, ६
कुत्सित ४, २ । ६६, ६ । १४०, १६ । १५८, १३ । २१६, ६ । २३६, १५ । २४५, ५ । २६६, ६
कुथ २५, १ । ११३, ४ । १६८, ११
कुद्दाल ३०४, ३
कुनटी २६६, १८
कुनटीदृषत् २००, १७
कुन्त १२५, १५
कुन्तयोधिन् १२, १६ । २०, १७
कुन्तल ६, १२ । ३००, ४ । ३०४, ८ । ३२५, ६
कुन्तलप्रदेश ४७, ३
कुन्तायुध ६३, १६

शब्दः	पृ० प०
कुन्ति	२६३, १३
कुन्ती	१२५, १६
कुन्द	१७२, ८। २२४, २०
कुन्दुरु	१७७, ६
कुन्दुरुक	३५, १
कुन्दुरुकी	३५, १
कुन्नान	१६२, ११
कुपथ्य	१७०, २
कुपित	१३८, ४
कुपित्थ	१७०, १३
कुपुरुष	४०, १५
कुफाल	३३२, १५
कुबेर	५६, १३। ८०, १४। १६२, १। १७६, ११। २४४, ७। २६८, ११। २८९, २। ३१४, १२
कुबेरपुर	२९४, १०
कुबेरस्थान	२१, १५
कुब्ज	७६, ७; १८। ९६, १८
कुब्जक	२६८, १४
कुब्जपुष्पक	१११, १३
कुब्जप्रसून	२३७, २०
कुब्जवृत्त	२६०, ६
कुमार	१३०, १०। २६८, ६
कुमारक	३४, २०। १३५, ३
कुमारी	१९, १५। १११, ११। २३३, ५। २६८, ८। २९१, ८। ३४१, १८
कुमालक	३५, २
कुमुद	१७५, १५। ३१९, १४
कुमुदप्रायदेश	१६१, ५
कुमुदाकर	१६१, १७
कुमुदिका	३४, १८

शब्दः	पृ० प०
कुमुदिनी	१६१, ४, १२
कुमुदिनीपति	१६६, १३
कुमुद्वत	१६१, ५
कुमुद्वती	१६१, ४
कुम्भ	८४, १३। २१८, ४
कुम्भकर्णक	२४४, ७
कुम्भकर्णसुत	२२०, १६
कुम्भकार	१५, ९। ३०४, ९
कुम्भकारचक्र	२७२, १७
कुम्भकारपाकस्थान	१९५, १०
कुम्भकारी	२८७, २
कुम्भदासी	८४, २। १३६, ३। ३२२, ३
कुम्भयोनि	१३६, २। २०३, १८। २४१, ८
कुम्भसम्भव	२३१, ४
कुम्भा	१६२, ६। २१८, ६
कुम्भाण्डक	३५, २
कुम्भिका	११, २०
कुम्भिकाद्रुम	८५, १६
कुम्भिकौषध	१७५, १५
कुम्भिनरक	२६९, ४
कुम्भिल	१६१, १७। ३०४, २
कुम्भी	३४, १८। ४३, १३। २१८, ७
कुम्भीनस	३३८, १५
कुम्भीर	१०४, २। २६८, १६
कुम्भीरक	२५६, ८
कुरङ्ग	६१, ६। ६३, २०
कुरण्ट	३१, ९। ३४, १५
कुरण्ड	९९, ८
कुरबक	३४, १४
कुररी	२६८, १०

शब्दः	पृ० प०
कुरु	२५२, ९
कुरुण्टी	८८, ९
कुरुल	५०, १५
कुरुविन्द	१७८, ८
कुर्वाण	११०, ९
कुल	६, १३ । १९५, ९ । २५३, ५ । २९६, ७ । ३१०, २ । ३२६, ७
कुलक	११, १६ । १२, २
कुलटा	५, १० । २१०, १४
कुलटी	८८, १२
कुलत्थिका	३४, १६ । २४२, २०
कुलथी	२८७, २
कुलध्वज	२०२, २
कुलप	२१२, १५
कुलपालक	१९, १६
कुलपालिका	४८, २
कुलबालिका	४८, २
कुलयोषित्	११७, ४
कुलश्रेष्ठ	११, १७
कुलसम्पन्न	११, १०
कुलसम्भव	२३४, ५
कुलस्त्री	४८, २ । २२५, ९
कुलाधीश	२१२, १६
कुलान्तर	१५, १९
कुलाय	१६, १३ । ९७, २१ । २४२, १५
कुलाल	४८, १५ । २५३, १७ । ३०३, ११ । ३०४, ९
कुलालदण्ड	२७७, १३ । २७८, १२
कुलाली	३४, १६
कुलालोपकरण	२५३, १६

शब्दः	पृ० प०
कुलिक	११, १० ; १७
कुलिश	५८, १० । १७३, १४ । २५९, १५ । ३२७, ७
कुलिशद्रुम	२६३, १५
कुली	२९६, ८
कुलीन	१५८, ९
कुलीनक	३४, १३
कुलीनत्व	१९२, १५
कुलीर	३३, १८ । ८७, १८ । २६८, १५
कुलीरप्रसूती	२२९, १
कुल्माष	१७८, ८ । ३३२, ६
कुल्य	२३४, ५ ; ७
कुल्या	२३४, ४ । ३३०, ८
कुवल	२६८, १२ । ३०३, १९
कुवासस्	३०४, ४
कुश	११, ९ । १६८, ११ । २१२, १२ । २७४, १० । ३२५, ७ ; ८
कुशपत्नी	१६१, ४
कुशपत्त्र	३०७, १७
कुशमुष्टि	२८०, ९
कुशल	५६, १५ । ३०३, १७
कुशा	३२५, ८
कुशिक	११, १२
कुशी	३२५, ८
कुशीलव	९८, ६ । १११, ७ । १४९, ९ । ३२३, ८
कुशेशय	२१४, ४
कुष्ठ	७८, १५ । ८०, १ । ८४, १ । ९३, ६ । १८१, १३ । २२५, १२
कष्ठभेद	

शब्दः	पृ० प०
कुष्ठभैषज्य	३०७, ५
कुष्ठरसभेद	३०३, ५
कुष्ठा	११५, १९
कुष्ठादि	६१, १७
कुसीद	१७५, १७
कुसीदक	३४, १९
कुसीदिक	१७५, १७
कुसुम	७२, १६ । १४६, १० । २११, २ । २२८, ११ । २३८, ९ । २९७, ५
कुसुमान्तर	३०९, ५
कुसुमायुध	१७०, १३
कुसुम्भ	५६, ५ । ८७, १९ । २०९, ३ । २२०, ९
कुसुम्भि	२७७, १९
कुसूल	९३, ८
कुसूलक	४६, १२
कुस्ति	१४०, १५
कुस्तुम्बरु	२८७, १३
कुस्तुम्बुरु	२०५, १७ । २५४, १०
कुहक	११, ११ । १६, ५ । २३, १६ । २०६, ५
कुहकजीविन्	८७, १२
कुहन	१९२, १२ । ३०४, १०
कुहना	१९२, १२
कुहर	२६८, २, १६
कुहरित	१६१, ३
कुहू	३४०, ८
कुहूमुख	५६, १४
कूकुद	१७५, १८
कूचिका	१२, १
कूञ्चिका	१२, १

शब्दः	पृ० प०
कूट	६२, १६ । ८४, ३ । १२३, १४ । ३४१, ५
कूटयन्त्र	१७०, ४
कूटशाल्मली	१९८, ८
कूणित	१४, १७
कूप	८४, ७ । ८७, १२ । २१७, ५ । २६९, ८
कूपक	११, १३; १४; १५ । १५, १६ । ४२, १५ । ४८, ९
कूपचिका	२२४, ११
कूपनेमि	४, १२
कूपभव	२३४, १०
कूपिका	११, १६
कूबर	२६८, १४
कूर्च	७१, ५
कूर्चशीर्षक	६२, ९
कूर्चिका	११, १८
कूर्दित	१४०, १७
कूर्पर	२६८, ५
कूर्पास	३३, १७ । ३३७, ५
कूर्पासक	३४, १९
कूर्म	२१२, ८
कूर्मकर्पर	३४२, ९
कूर्मर	२६८, ५
कूर्मराज	१६२, १७ । २५५, १८ । २८४, १०
कूल	२९६, ९
कूलक	१२, २
कूलिका	१२, १
कूष्माण्ड	९९, १०
कूष्माण्डक	३४, १७
कूष्माण्डी	९९, ११

शब्दः	पृ० प०
कृक	४, ३
कृकण	११०, ११
कृकलास	५०, ३ । १८५, ९ । २१६, ८ । ३११, ७
कृकवाकु	३५, ५; ६
कृकाट	८८, १४
कृकाटिका	१४, १३ । ३५, ५
कृच्छ्र (ण)	६९, १५ । ८३, १५ । १०२, १६ । १९६, १ । २१०, १४ । २४१, १३ । २५२, ११ । ३०२, २ । ३०६, ७
कृच्छ्रादि	१२२, ७
कृत	१०५, ५ । १२५, १८ । २४०, ८
कृतच्छाया	१५७, १२
कृतज्ञ	८२, १२
कृतनिर्माण	१४६, ४
कृतपातन	१४८, ९
कृतमात्र	१५४, ३
कृतमालक	११६, १९
कृतमुख	५६, १५
कृतलुञ्चन	१५१, १४
कृतवेध	१५४, ७ । ३३०, ६ । ३४५, ५
कृतसापत्निका	५२, ७
कृतसापत्न्यनारी	१०२, १०
कृतादि	६१, ९
कृतान्त	२, ९ । १४०, १८
कृतान्तगण	३४, ३
कृताप्लव	१३४, ९
कृताभिषेकयोषा	३१६, १६
कृताभिषेका	३३३, २
कृतास्वाद	१५६, १०
कृति	१२५, १९
कृतिन्	१७०, १८
कृतोद्वाह	१६०, १३
कृत्त	१२५, २० । १८६, १३
कृत्ति	१२५, १९ । १२७, २० । २२३, १६
कृत्तिका	१२, ३ । ३०८, ७
कृत्य	१३८, १६ । १७५, ८ । १९२, १३
कृत्या	२३४, ८
कृत्रिम	३२, १७ । १५५, ४ । २२८, १२
कृत्रिमधूप	२१४, १०
कृत्स्न	१८६, ६ । ३०४, १० । ३१८, ६
कृप	२१०, ६
कृपण	५, ६ । ११, ११ । ८८, ८ । ९१, ११ । २६३, २ । २७८, ९ । २८९, ३ । २९९, १२
कृपा	९८, ४ । १०५, २ । १०९, १६ । २१०, ७
कृपाण	९१, ११ । २८६, ९ । ३२७, ४
कृपाणक	३५, ४
कृपाणिका	३५, ४
कृपाणी	११०, १०
कृपायुक्त	३७, १४
कृपाशील	३४, ८
कृपी	२१०, ६
कृपीट	८८, १३
कृपीटपाल	३१४, १३
कृपीपति	१०६, १
कृमि	२५७, ६ । ३०२, १६

शब्दः पृ० पं०

कृमिकण्टक ४७, २०
कृमिघ्न ६६, ३
कृमिज १७, १
कृमिभेद २१, १२
कृमिवत् २२३, ६
कृश ७, ३ । ८९, २० । १३३, १६ । १८७, ६ । २५५, १३ । ३२५, १५
कृशक ३६, २०
कृशाङ्गी ६४, १
कृशानि १०८, २
कृशानु २५४, १७
कृषक १२, ३
कृषीवल १०, १५
कृष्ट ८४, ५
कृष्टि ८४, ५
कृष्ण ५७, ४ । १०४, ६ । १११, ९ । २२६, १० । २९६, २ । ३२७, ११ । ३३२, ३
कृष्णकाक १०६, २
कृष्णकुठेरक ३०२, १९
कृष्णकुरण्टक १०६, १५
कृष्णजीर १६९, ५ । ३१९, ९ । ३२२, १७
कृष्णजीरक ३११, १७
कृष्णचित्रक २८४, १७
कृष्णदायाद २५९, १४
कृष्णपक्ष ३०८, ५
कृष्णपाण्डुर ३३२, ३
कृष्णमातृ १९, ३
कृष्णयोषित् २२५, १
कृष्णवधू ५३, १०
कृष्णविदारी २५२, १२

शब्दः पृ० पं०

कृष्णवृन्ता १६१, ६ । २६६, १७ । २९६, ३
कृष्णसारथि १८, १४
कृष्णसार २८७, ४
कृष्णाह्वय ३२२, १५
कृष्णा १०४, ८ । २५७, १६
कृष्णागुरु ६९, १० । ११७, १
कृष्णाङ्ग ६४, २
कृष्णानुज १७२, ९
कृष्णिका १२, ४
कृष्यादि १३२, १३
कृसर २६५, ३
कॢप्ति १९२, ४
केकर २७९, १७ । ३६०, ५
केकराक्ष २७१, १३
केका ४, ३
केकिन् ९५, ९ । १७७, ७ । २७८, १०
केकिपिच्छाङ्ग १५, ६
केकी २०३, १५
केशिका १२, ६
केत १२५, २०
केतक १२, ५
केतकद्रु ३०१, १
केतकी २०६, १८
केतकीफल २४७, ११
केतकीरजस् १२, ७
केतकीवृक्ष २४२, १९
केतन १९२, १३
केतु ७३, ८ । १२६, १ । १९२, १३
केतुग्रह ५४, १३ । २०८, १०

शब्दः	पृ० प०
केदार	२५, १३ । ८९, ११ । २६९, ३ । २७५, १०
केनार	२६९, ४
केनिपात	३१४, १३
केयूर	१७५, १
केयूरकादि	२८४, ५
केरव	१६, ११
केलक	१९, १२
केलि	७३, ६ । २९९, १८
केलिकलह	२२१, १
केलिका	१२, ६
केलिकिल	३५, १४
केलिकुञ्चिका	४८, ४
केलित	१४०, १९
केलिप्रकार	९६, ७
केलिविकास	३००, १
केलिसचिव	१७६, १२
केवल	३, ७ । १०६, १६ । १८२, १ । २५६, १४ । ३०४, १०
केश	३५, ८ । ७१, २ । ७६, ४ । ७८, ३ । १९९, २० । २९८, ४ । ३०४, ८ । ३२५, ९
केशचक्राल	२७९, ११
केशट	८८, १४
केशपाक	१४६, ७
केशप्रसाधनद्रव्य	३४, २ । १४०, १०
केशबन्ध	१०७, १५
केशमध्यगत	१३, १९
केशव	२८८, १३ । ३१९, १२
केशवत्	३१९, १२ । ३२५, ११
केशविन्यास	३६, ५ । २७६, ९
केशविषय	१४०, १९
केशवेश	२६६, १२
केशशैवाल	४, २०
केशसम्पन्न	१२, ५
केशसम्बद्ध	१२, ८ । २३४, १०
केशहीन	१४१, २
केशिक	१२, ५
केशित	१४०, १९
केशिन्	३२५, ११
केसर	११, ८ । ८०, १ । ८६, १८ । २६८, ८ । २६९, १
कैटभ	२२०, १०
कैटभसूदन	२९१, २
कैटभ्य	२२०, १०
कैतक	१२, ७
कैतव	७, ९ । ७१, ५ । ८८, ५ । १५७, १० । २१८, १२ । २२४, १२ । ३१९, १२
कैरव	१६१, ११ । १७५, १५ । ३०२, ५ । ३१९, १३ ; १४
कैरवी	३१९, १४
कैराटक	३५, ७
कैरात	१४०, २०
कैर्चर	२६९, ७
कैवर्त्तो	२७०, ५
कैवर्त्तीमुस्तक	९१, ६ । १७६, ५ । ३१७, ८
कैश्य	२३४, १०
कोक	४, ४ ; १४ । ६७, ६ । २५३, १५ ; १७
कोकनद	१७८, १०
कोकनदच्छाय	१०८, ३
कोकपक्षिन्	३६, ९

शब्दः	पृ० प०
कोकिल	३१, १२ । १५२, १७
कोकिला	२०४, ७
कोकिलाक्ष	३१, ६ । १८५, ३
कोकिलालाप	३४०, ८
कोटभर्ट्ट	१६१, २
कोटर	२६६, ६ । २७५, १२
कोटि	८४, ६
कोटिर	२६६, ५; ६
कोट्टार	२६६, ८
कोठ	३०८, ११
कोण	६७, १३ । १०४, ६ । १०७, ३ । २५०, १४
कोणक	१२, १० । १७, ८
कोणप	२१२, १५
कोणिका	१२, १०
कोथ	१६८, ११
कोदण्ड	६६, ११
कोदण्डमाचक	६५, ४
कोदण्डाभ्यासवस्तु	३३१, १४
कोद्रव	३०२, ६
कोद्रवक्षेत्र	११६, १
कोप	४, ६ । १६२, २० । २६०, १६ । २७१, १६ । ३१६, ८ । ३२५, १०
कोपनपूरुष	६१, २
कोपनस्त्री	६७, ५
कोपना	१५, ३
कोपविशेष	२१६, १२
कोपित	१४०, २०
कोपिष्ठ	११७, १३
कोमल	१७४, ४ । २६३, १ । ३०४, ११
कोयष्टि	८८, १५
कोरक	१०, ६ । १२, ६ । १६, १३

शब्दः	पृ० प०
कोरदूषक	४८, ५
कोल	५, ३ । २६६, १०
कोलक	१२, ११
कोलदल	२५२, १५
कोलदलौषधि	२११, ६
कोलपुच्छ	७५, ७
कोलफल	२६६, १०
कोलवृक्ष	२७६, १५
कोलाहल	३११, १४ । ३३६, १
कोलि	२७६, १३
कोलिक	१२, ८
कोलिफल	३०८, ४
कोविदार	३६, ७ । १३७, १८ । २८७, ५
कोविदारतरु	५१, १
कोश	७४, १३ । २७७, १८ । ३२५, ६; १२
कोशकार	१६१, २ । २६०, ८ । ३३६, ६
कोशकारान्तर	३६, ८
कोशकीट	६४, ३
कोशच	१२, १३
कोशफल	३४, १
कोशातकी	३५, ८
कोष	३३०, ६
कोषकार	२८४, ११
कोषजांसुक	२२३, ७
कोष्ठ	६३, ८
कोहल	३०४, ११; १२
कौकुट्टिक	३५, १२
कौक्कत्य	२६४, ११
कौन्तेयक	३५, ६

शब्द	पृ० पं०
कौटजफल	६३, १८
कौटिल्य	१४३, ९ । १६८, १४
कौटिल्यवाचिन्	७५, ४
कौण्डिक	१२, १५
कौतुक	१२, १६; १८ । २३४, ४ । ३१२, ५
कौत्तिक	१२, १५
कौद्रवीण	११९, १
कौपीन	१९२, १५; १६
कौप्य	२३४, १०
कौबेर	२९३, १७
कौमार	२६९, १०
कौमारी	२६९, १०
कौमुद	१७६, २
कौमुदी	१७६, १
कौमुदीवृक्ष	३४७, १२
कौमोदकी	३५, ११
कौरव	२८९, ५ । ३१९, १५
कौरवदायाद	२२५, २
कौरवमन्त्रिन्	२८०, ११
कौरवानुज	११६, १
कौलटेर	२८७, ५
कौलीन	१९२, १४
कौलेयक	३५, १०
कौशलिक	३५, ९
कौशिक	१२, ८; १२; १३ । २२, ८
कौशिकी	१२, ७; १४
कौशिक्यादि	१३३, ६
कौषिकी	३५, ११
कौसुमरेणु	६५, २
कौस्तुभ	११९, १५
क्रकच	४५, ९ । ७२, १५ । २६६, ७

शब्दः	पृ० पं०
क्रकचच्छेद	३०५, ११
क्रकर	११०, ११ । २६६, ७
क्रतु	१२५, १० । १८१, ७ । २२४, ६ । २९३, ९
क्रतुपावक	३१९, ७
क्रतुमात्र	६१, ८
क्रथ	१६८, ९
क्रथकैशिक	४७, १५
क्रन्दन	१९२, १ । १९८, ९
क्रन्दित	१४०, ३ । १५०, २०
क्रम	२२२, १२ । २२९, १०
क्रमण	११०, ४ । १९८, १० । २३०, ४
क्रमदेय	१०, ११
क्रमनिम्नमध्यभाग	११३, १ । ३१७, ९
क्रमनिर्मित	१५०, १७
क्रमसमुन्नति	१८२, ३
क्रमित	१४०, ८
क्रमिष्ट	१४०, ५
क्रमुक	९, ४ । ६०, ८
क्रमुकफल	६०, ८
क्रमुकभिद्	१०५, ९
क्रमकादिच्छटांश	९, १५
क्रमेलक	१५२, १६ । २५१, १५ । २७२, १८ । २०३, ७
क्रयक	१०, ५
क्रयविक्रयिक	५२, ४
क्रयित	१४०, ८
क्रय्यप्राकादिक	१०६, ७
क्रव्य	२३३, ६
क्रव्याद	१४०, ९ । १७५, १२

शब्दः	पृ० प०
क्रान्त	१३७, ९ । १४१, ७
क्रामित	१४०, १२
क्रिमि	२२३, ५
क्रिमिजात	२७९, १८
क्रिमिजाति	११, ६
क्रिमिल	२२३, ६
क्रिया	१०९, १ । १२५, १९ । २३४, १; ८ । २५२, ७ ।
क्रियाकार	१५६, १ । २४६, ४ । २८२, १४
क्रियाकेलि	६८, ३
क्रियाभेद	१०९, १९
क्रियामन्द	३३६, १३
क्रियायुक्त	१८३, ८
क्रियायोग	२११, १०
क्रियारोह	९१, १२
क्रीडक	१३१, १५
क्रीडन	१९८, १३ । २९८, ४
क्रीडनीय	१०, ३ । ३५, १७
क्रीडा	१२, ६ । ९६, ७ । ११४, २ । २५२, १९
क्रीडाभेद	३३६, २
क्रीडायुत	१४१, ५
क्रीडित	१४०, १९
क्रीत	१४०, ८
क्रीतवस्तु	१४७, १३
क्रुद्ध	१५१, १
क्रुष्ट	८३, १५
क्रूर	६, ११ । ५८, ५ । १९४, १९ । १९६, ४ । २११, ६ । २२३, १७ । २४३, ११ । २५२, १० । २५९, १३ । २९६, १२ । ३३१, १७ । ३४६, १७
क्रूरकर्मन्	१३, १० । २६५, १२
क्रूरकर्मरतन्ट	४६, ६
क्रूरकर्माढ्य	६४, १
क्रूरग	६४, १
क्रूरचारिन्	६०, १
क्रूरपुरुष	३२७, ४
क्रूरभाषण	२३६, १३
क्रोड	९६, १०; ११ । १००, ९ । १७०, ५
क्रोडा	९६, ११
क्रोध	७०, ४ । २१०, ७ । २२५, १ । २३८, ८ । २७८, ८
क्रोधन	११५, १
क्रोधमूर्च्छित	३१, ६
क्रोश	३२५, १४
क्रोशताल	३१२, ४
क्रोशध्वनि	३१२, ४
क्रोष्ट्री	१८५, ३ । २५२, १२
क्रौञ्च	७१, ६
क्रौञ्चादन	२०४, ३
क्लाम	२२२, १३
क्लितक	११, ४
क्लिन्न	१०७, २० । १८६, ४; ५ । २५१, ५
क्लिन्ननेत्र	२९८, १३
क्लिन्नलोचन	२९६, २०
क्लिन्नाक्ष	२९८, १३
क्लिष्टाङ्ग	६३, २०
क्लीतक	२३, २०
क्लीतकिका	३४, १२
क्लेदसह	२३४, ९
क्लेद्य	२३४, ९

शब्दः	पृ० पं०
क्लेश	२१६, ६ । २२५, १० ।
	२३०, १६
क्लेशनीय	२३४, ६
क्लेशादि	६१, १६
क्लेशित	१३८, ४
क्लेशिता	१६३, ५
क्लेश्य	२३४, ६
क्लोमन्	१७, १६
क्वण	१०४, २ । १०७, ३
क्वणित	१४०, ५
क्वथनयोग्य	२३३, १७
क्वथित	१४०, ७
क्वाण	१०४, ३
क्वाथ	१६८, १०
क्वाथधातु	२५, १०
क्वाथ्य	२३३, १७
क्षण	१०८, ६ । २६०, ५
क्षणभङ्ग	२४२, ६
क्षणिक	४३, ५
क्षणिका	३१, २
क्षणित	१५७, १२
क्षत	१०७, ६ । १३५, १३
क्षतवत्	६६, १७
क्षतव्रत	११७, १५
क्षताङ्ग	६६, १७
क्षति	१३५, १४
क्षत्ता	२५१, १२
क्षत्रिय	७७, ७ । ७६, ३ । २४६, १२
क्षत्रियमात्रक	२१८, १४
क्षत्तृ	५३, १ । १३५, १५
क्षन्तृ	१३५, १४
क्षपण	१६, १४ । २३, १० । २६, ११ ।
	३८, ४ । ३६, ६ । ७३, ८ ।
	११७, १० । १३६, १ । १८७, १८ ।
	२७५, १७ । २८८, १५; १७
क्षपणक	४४, १८
क्षपा	२११, १३
क्षपानाथ	३२८, १३
क्षपित	१५७, १३
क्षमण	११७, ११
क्षमा	१५८, १६ । २२७, ६
क्षमापति	१६५, १४
क्षमावत्	१६५, १४
क्षमाश्रय	१५७, १३
क्षमित	१५७, १३
क्षमिट	१५७, १२
क्षमिन्	१५७, १२
क्षय	१३५, १६ । १८६, १७ ।
	१६५, ८ । २२७, १२ । २४१, ४
क्षर	२६२, १७
क्षरण	१७, ३
क्षव	३१८, १६
क्षवथु	१३५, १६ । १७१, ५ ।
	३३५, ४
क्षवा	३१८, १६
क्षान्त	१३५, १७
क्षाम	२२७, ७ । २२८, ४
क्षार	३७, ८ । २६२, १७
क्षारक	३१, २ । २६७, ७
क्षारभिद्	७६, ६
क्षारभेद	२६, ६ । १०५, ६
क्षारमृद्	२६५, १६
क्षारित	१५७, १४; १५
क्षालन	१६५, २

शब्दः	पृ० प०
क्षिति	६४, ६ । १३६, १५ । २५३, ५
क्षिपण्णु	२४६, १३
क्षिप्र	१२४, ६ । १२८, १७ । १३५, १८ । १३८, ४ । १४५, १७ । १४६, १४
क्षिप्रकारिन्	८, १२
क्षिरोत्तरस्थिति	१८०, १२
क्षीण	१०८, १०
क्षीणाङ्ग	६६, १७
क्षीर	१८०, १४ । १८४, ८ । २२६, १६ । २४०, ११ । २६२, १८
क्षीरकण्ठ	६५, १३
क्षीरकाकोली	११५, १८ । २४४, १ । २६०, ८
क्षीरकीट	२६६, ५
क्षीरफेन	२४६, ४
क्षीरविकृति	११, १६
क्षीरविदारी	२६०, १०
क्षीरादिसार	४३, १७
क्षीराब्धिज	८०, १६
क्षीराब्धिजा	८०, १६
क्षीरिका	२०६, ३
क्षीरिन्	२६२, १८ । २६३, १
क्षीरोद	१७६, ८
क्षुम	१०८, १० । १४६, १२
क्षुमार्थ	१७१, ५
क्षुत	१३५, १६ । १७१, ५ । ३१८, १६
क्षुद्र	२५१, १२ । २६३, २ । ३२७, ६
क्षुद्रकूप	१०१, ११
क्षुद्रगदान्तर	२१२, ७

शब्दः	पृ० प०
क्षुद्रघट	१४, १२
क्षुद्रघण्टा	३६, ४
क्षुद्रघण्टिका	४५, ७
क्षुद्रजन्तु	१२५, १५ । २२०, १२
क्षुद्रतात	६४, ८
क्षुद्रधान्य	४५, ७
क्षुद्रनासिक	५१, १६
क्षुद्रप्रभेद	१५३, १६
क्षुद्ररोग	२०, ५ । २६७, ६
क्षुद्रवार्ताकी	१४६, ७
क्षुद्रवृक्ष	२११, १४
क्षुद्रशङ्ख	४३, ७
क्षुद्रशत्रु	६, १०
क्षुद्राराम	३८, १५
क्षुधा	१८२, १४
क्षुप	२१०, १० । २११, १४
क्षुब्धक	३१, ६
क्षुमा	२२७, ८
क्षुर	२६३, १
क्षुरक	३१, ५ । ३१, ६
क्षुरसंस्कृत	१५७, १५
क्षुरित	१५७, १५
क्षुल्लक	३१, ३ ; ४
क्षेत्र	५३, ६ । ७८, १८ । ७६, १ । ८५, २ । १०६, १६ । १६८, १६ । २२६, १८ । २४५, १५ । २५६, १८ । २६३, ३ । २६६, ३ । २७५, २० । २६६, १५
क्षेत्रज्ञ	५८, ८ । ८३, १
क्षेत्रभेद	२७८, १४
क्षेत्रसम्भव	२४६, १३
क्षेत्रिय	२४६, १३

शब्दः पृ० पं०

क्षेप १४५, १२ । १८४, ६ । २११, १४ । २३३, २
क्षेपक ३१, ७
क्षेपण ११७, १२ । १९०, ६ । २७१, १३
क्षेपणी ११७, ११
क्षेपित १३५, १८
क्षेम १३३, १२ । २१९, ८ । २२७, ८ । ३०३, १८ । ३१७, १८
क्षोट ८७, ५
क्षोणी १०८, ११
क्षोदक ३१, ८ । १७४, १८
क्षोदित १४१, १ । १५७, १६
क्षोभ ९८, ११ । २१९, १२
क्षोभयुक्त १५७, १७
क्षोभित १५७, १७
क्षौद्र १८१, ४ । २६३, ४
क्षौम ८३, ४ । २२१, १० । २२७, ११ । ३०६, ३
क्षौर २६३, ३
क्ष्मा १४२, १८
क्ष्मादि १३०, ८
क्ष्माभृत् ५९, १
क्ष्वेड ९८, २२ । ९९, २ । १०९, ४ । ३३१, ४
क्ष्वेडा ९९, ३
क्ष्वेडित १५७, १६

ख

ख ५३, ८ । २१८, १३ । २७४, ६
खग २२, ६ । ५९, ७ । ७८, १ । ८५, ५ । १४०, ९ । १४५, १५ । १८९, ८ । २०४, ९ । २९६, २०
खगद्युत २४८, १४
खगान्तर १७९, ६ । २७०, १३ । ३१८, ३
खगित १४१, ३
खगेतर २६८, १७
खगेश्वर २८७, ८
खचित १४१, १
खजक १३, ३
खजा ७६, ८
खजाका १३, ४ । १६, १२ । २१६, ३
खञ्ज ७६, ७
खञ्जन १७, ११ । ९५, २ ; ९ । १२१, ४ । १९२, १८; १९ । ३४७, ३
खञ्जरीट ९१, ९ । ९५, ११ । २५७, १५
खञ्जरीटक १९२, १८
खञ्जा ७६, ८
खट ८४, ७
खटक १३, १
खटिका १२, २० । १९१, १८
खट्वाग्र २७८, १३
खट्वाङ्ग ६४, २ । ७६, १५ । २६६, १४
खट्वाभेद १७५, ६
खड्ग २०, ९ । २९, १८ । ३५, ९ । ५९, ८ । ८६, ७; ८ । ११०, १० । १९०, १६ । २५४, १५ । २८८, ३ । ३०५, १५; १८ । ३२०, १८ । ३२७, १४ । ३३५, १
खड्गधर ५९, ९
खड्गधेनु २०४, ४
खड्गपिधान ३३०, ९

शब्दः	पृ० प०
खड्गपिधानक	३२५, १३
खड्गफल	२७६, २
खड्गबन्ध	३०९, १
खड्गभेद	५९, १४
खड्गमुष्टि	२९१, १८
खड्गादिनिर्मित	२५६, ४
खड्गिक	१२, १९ । ४६, २
खड्गिन्	१३, १२ । ५९, ९ । ९६, १५
खडुका	३२९, १३
खण्ड	९६, १२ । १८०, १ । २९८, २ । ३१०, ३
खण्डन	१२७, १७ । २०२, ९
खण्डपरशु	९५, ३
खण्डपर्शु	३२९, ५
खण्डलवण	१२८, ९
खण्डाभ्र	२९९, १३
खण्डिक	१३, १ ; ३
खण्डित	१४१, २ । १५०, ८
खण्डिता	१४१, ३
खण्डी	९६, १३
खण्डेन्दु	२८४, १६
खतमाल	३१२, ६
खद	९६, १४
खदिर	३७, २ । ८६, ११ । २०८, ९ । २७०, ३
खदिरी	२९९, ११
खद्योत	४८, १७ । १२३, ५
खनक	१३, २
खनि	७६, १०
खनित	१४१, १
खनित्र	४, ८ । १२२, ११ । २९९, १५
खनित्रक	५९, १३ । ३०९, १०
खनित्री	५५, ११
खबाष्प	२१२, १६
खर	८३, १४ । ११४, १३ । २२३, ५ । २५२, १३ । २५५, ११ । २७३, १०
खरणस्	११०, १२
खरपर्णी	११९, २
खरमञ्जरी	२९३, ११
खरस्पर्श	३२७, १३
खरा	२५२, १६
खरार	२९९, १६
खरालिक	३५, १३
खरु	२५२, १४
खर्जिक्षार	४४, १०
खर्जू	७६, १९
खर्जूर	९८, ३ । २९९, १२ । ३३९, ९
खर्जूरी	४, ४
खर्जूरीपादप	७६, ९ । ११२, १३ । ११९, ५
खर्म	२२३, ७
खर्व	६३, ६ । ७१, १२ । ९३, १६ । १९९, ४ । २१६, १६ । ३१६, १२
खर्वट	८८, १६ ; १७
खल	२७, ४ । १८३, १० । २९९, १२ । २९६, ११ ; १२ । ३००, ५ । ३०३, १४ । ३२०, ७ । ३२८, १४
खलति	९२, ४ । १४१, २
खलपू	२१२, १६
खलमेलक	१९२, १६
खलिनी	१९२, १६ ; १८
खलीन	१९२, १७ । ३१६, ११
खलूरिका	३५, १४

शब्दः	पृ० पं०
खल्ला	२९६, १३
खल्ली	२९६, १४
खल्वाट	४६, १९ । ८८, १६
खग्न	३२५, १५
खष्प	२१०, ७
खस	३३५, ५
खाटि	८४, ८
खात	१२६, २
खातक	३७, १२
खातादिक	१२९, १३
खादक	४७, १२
खादित	१४१, ४
खाद्य	२३४, ११ । २५७, ८
खाद्यभेद	२४, १७ । ८८, २०
खारी	२५२, १४
खिङ्खिर	२६९, १४; १५
खिङ्ग	२१३, ८
खिल	८७, १२
खुर	२५२, १५
खुरगास्	११०, १२
खुरनासिक	११०, १२
खुरप्रक	२६९, १६
खुल्लक	१३, ४
खेचर	१७८, १५ । २६७, १७
खेट	८४, ९
खेटक	१३, ५
खेड	९६, १४
खेडा	९६, १३
खेद	२७, २ । १३०, १ । १३५, ६
खेदयुत	२३४, ११
खेदसंयुत	१४१, ४
खेदित	१४१, ४

शब्दः	पृ० पं०
खेद्य	२३४, ११
खेला	९६, ७
खेलित	१४१, ५
खोटवत्	९६, १४
खोड	२६९, ५
खोलक	१३, ६
ख्यात	१३२, १५ । १३३, १ । १८३, १५
ख्याति	२०२, २

ग

शब्दः	पृ० पं०
गगन	२३२, २ । २५१, २ । ३१६, १२
गगनध्वज	८१, २
गङ्गा	५९, १० । १९५, ५
गज	६२, १७ । ६३, १९ । ६५, ११ । ७९, १३ । १२७, १३ । १३३, ३ । १६४, १ । २१६, २ । २७०, ११ । २८२, १६ । २९८, १४ । ३१०, ४ । ३२१, ८
गजकर्णिका	३०१, १७
गजकुम्भान्त	२८, १७
गजगण्ड	८३, ११
गजगर्जित	२८५, १३
गजदन्तबन्ध	२२९, ८
गजदन्तान्तराल	२०५, ७
गजपिप्पली	३३८, ७
गजबन्धन	१९१, ६ । २९०, ४
गजमज्जन	११२, १६
गजमण्डन	२८२, ९
गजमद	१८७, ७
गजमध्यगत	२४८, १८
गजमस्तक	६५, १९
गजमुख	५६, १५ । २९१, ५

शब्दः	पृ० प०
गजयोषा	११०, ३ । २२७, १५
गजयोषित्	२०१, १६ । २८६, ११
गजरज्जु	३४५, ८
गजवर्जन	१४९, ५
गजशिक्षाविचक्षण	१७१, ६
गजशृङ्खला	३११, ५
गजसङ्घ	३४३, ११
गजसीकर	१७०, १५
गजाजीव	४६, १८
गजाङ्घ्रि	३४१, ५
गजान्त्यजङ्घादेश	२६४, ६
गजान्न	१८१, ११६
गजान्नपिण्ड	२१, १३
गजारोह	२४७, ५ । ३४२, ६
गजार्भक	७८, ९
गजालान	२८, ११
गञ्ज	७६, ११
गञ्जा	७६, १०
गड	९६, १५ । ९६, १८
गडु	९६, १८
गडुक	१३, ९
गडुची	१७०, १७ । १८६, १३
गण	१०४, ११ । ३०३, ५
गणक	८२, १३
गणकाख्या	१३, १४
गणनायक	२१२, १७
गणनीय	२३४, १५
गणप	२१२, १७
गणभेद	१२२, ६
गणाधिप	२८१, १३ । २९२, ६
गणाधिपति	१६६, १२
गणाधीश	२८८, १९
गणान्तर	१११, १
गणामर	५०, १८
गणिका	१३, १५ । २३९, १९ । २४४, १३
गणिकाज्जुका	४८, ७
गणिकात्मज	२८७, १७
गणिकारिका	४८, ८ । १२३, २
गणित	१४१, १०
गणिताङ्क	१९, ९
गणितान्तर	१४४, २
गणितार्थक	१४१, १७
गणेश	५६, १२ । ३२७, ८
गणेश्वर	५६, १५
गणेश्वरभिद्	१७४, ५
गण्ड	९६, १५
गण्डक	१३, ११; १२; १३ । ५९, ८; ९ । ३०६, २
गण्डकयोषित्	२०४, ४
गण्डकशैल	२५२, १९
गण्डकी	१३, ११
गण्डकूप	२१३, १४
गण्डदूर्वा	८७, २० । २५५, ८
गण्डशैल	२४८, १८ । ३१२, ८
गण्डीर	२७०, १
गण्डूक	१३, ९; १०
गण्डूपदी	२८२, ४
गण्डूष	१६, २ । २०३, ६ । ३३२, ७; ८
गण्य	२३४, १५
गत	१२४, ११ । १२६, ३ । १३३, ७ । १३५, ७
गतजन्मन्	६, १३

शब्दः	पृ० पं०
गतवासिक	२६, ११
गतस्पृह	१५४, १
गतातङ्क	२८०, १
गतांसक	३३६, ६
गतासु	११२, १७
गति	९८, २१ ; २२ । ११२, १९ । १२६, ५ । १२९, २ । १३३, २ । १३८, ११ । १९२, १९ । २०१, ११ । २५३, २०
गतिगोचर	१७६, ४
गतिविशेष	५४, ६
गद	७८, ३ । १७२, ९ । १८९, १५ । २१३, ३
गदभेद	१३२, ३
गदान्तर	७२, ९ । १६८, १४ । २७५, ८
गदाभेद	३५, ११
गदित	१४१, ११
गद्य	३०, १५ । २३४, १६
गद्यबन्धगुणान्तर	३३१, १
गन्तृ	१३१, ७
गन्त्रिक	१३, १८
गन्थौल	३०४, १३
गन्ध	१७५, ८ । १८०, ९ ; १०
गन्धक	१३, १८ । ४५, २ । १८०, ९ । २०८, ७
गन्धकालिका	४८, ६
गन्धकुटी	१९, १
गन्धटया	२२४, ८ । ३१७, ७
गन्धदीपन	१९६, १३
गन्धद्रव्य	५३, १२ । ५७, १५
गन्धन	३५, ३ । १९३, २ । २०१, १२

शब्दः	पृ० पं०
गन्धपिशाचिका	५२, ८
गन्धफली	३१२, ७
गन्धभिद्	२२०, १२
गन्धमादन	२०८, ७
गन्धमार्जार	३००, १४ । ३०९, ९
गन्धमाल्योपहार	६३, ९
गन्धमुखि	२८७, १८
गन्धमृग	३९, ६
गन्धरस	२९९, ५ । ३३५, १६
गन्धर्व	२१, १३ । १२६, ६ । ३१९, १६
गन्धर्वनगर	२०६, ५
गन्धर्वहस्तक	५२, ९
गन्धर्वान्तर	१७१, ११
गन्धवती	१६१, ७
गन्धवह	१९५, १७ । ३४१, १३ । ३४४, ३
गन्धवाह	३४४, ३
गन्धशेखर	२९३, ११
गन्धसोम	२३१, २
गन्धहस्तिन्	२०७, १
गन्धोत्पल	२२१, ८
गन्धोली	९०, ८ । ३०४, १४ । ३१३, २
गन्धौषधि	२५८, १४
गभस्ति	७३, ४ । ११०, ८ । १४१, ८ । २१८, १
गभीर	२६७, २०
गम	२२३, ८
गमन	१२९, १६ । १३५, २ । १५४, ६ । १८८, १४ । २५८, १९
गमनयोग्यक	२३४, १५
गमनान्तर	११४, ३ । १३९, ९

शब्दः	पृ० प०
गमित	१४०, ८ । १४१, ९
गम्भारी	२६७, २० । २९४, २०
गम्भीर	२६७, २०
गम्य	२३४, १५
गय	२३४, १२
गया	२३४, १२
गर	२५२, १५
गरण	११०, १६ । २७४, २
गरद	१७६, २
गरल	९९, १ । ३०४, १५
गरी	२५२, १६
गरुड	४२, ६ । ४९, १६ । ६६, १६ । ९९, १२ । ११६, १९ । १६०, १ । १७९, १४ । २३६, ७ । २५७, ११ । २८७, ८
गरुडध्वज	११९, १६ । ३२२, ११ । ३२४, ८
गरुडाग्रज	२३६, ७
गरुत्	१७२, ११
गर्ग	५९, ११
गर्गर	२६७, १८
गर्गरी	३२४, ४
गर्जन	१९२, २०
गर्जित	१४१, ६
गर्त	८७, १२ । १२६, २ । २२४, १२ । २५५, ११ । २८०, १५
गर्तक	१३, १६; १९
गर्तिका	१३, १७
गर्दभ	२२०, ११ । २४४, ११ । २५२, १३
गर्दभाण्ड	७२, १४ । २०३, १४ । ३१२, १ । ३४५, १६
गर्दभाभह्वय	४४, १३
गर्दभी	२२०, १२
गर्भ	१०६, २० । १२४, २ । २१८, ८
गर्भक	१३, १७
गर्भगामिन्	६३, १५
गर्भपाकी	३५, १५
गर्भमोचन	३२०, १५
गर्भवत्	१४१, ११
गर्भवती	११, १३
गर्भसम्भव	११०, १६
गर्भागार	४६, २
गर्भाण्ड	३०६, ७
गर्भाशय	२४३, ४ । २५५, २०
गर्भिणी	११०, १३; २०
गर्भित	१४१, ११
गर्मुत्	१४१, १०
गर्व	१७४, ११ । १८०, ९ । २१३, ११ । २४०, ११ । ३१६, १३
गर्हणा	११०, १३
गर्हा	३४१, २
गर्हित	१०३, २ । १५९, ७ । १४१, ५ । २४३, २ । ३००, ११
गर्ह्य	९१, १८ । १८८, २ । १८९, १६ । २३४, १६
गर्ह्यजन	२२७, १२
गल	९३, ३ । ११९, १७ । २९६, १५
गलन्तिका	२९५, ६
गलशुण्डिका	४८, ८ । १८९, १३
गलशुण्डी	१०१, २
गलहस्त	१७५, ४ । २८४, १७
गलितायुध	२३४, १४
गल्वर्क	१३, १६

शब्दः	पृ० प०
गवय	२४२, १६
गवाक्ष	२९७, ७। ३४६, १२
गवाक्षी	३४६, १२
गवादनी	१०६, ३
गवादिनी	२१७, ३
गवाध्यक्ष	१७६, १३
गवेधुक	१२५, १५
गवेधुका	३५, १५
गवेषण	११७, १८
गवेषणा	११८, ४
गवेषणी	११९, ३
गवेषित	१५०, ९। १५९, ११। १९१, ८
गवेष्य	२३८, १२
गव्य	२३४, १३
गह्वन	८३, १५। १९२, २०। २६९, १९। २७९, ७, १६
गह्वर	१३४, ११। १६३, १। २६८, २। २६९, १८। ३४०, १२
गह्वरा	२६९, १९
गाङ्ग	५९, १०। १८२, १३
गाङ्गेय	२४२, १७
गाङ्गेयारि	१००, १५
गाढ	१०१, ११। १८४, २
गाढमुष्टि	९१, ११
गाण्डीव	२२०, १। ३१०, १। ३२०, २
गातव्य	२३५, ३
गातु	१२६, ६
गात्र	५९, १। २५२, १६
गात्रानुलेपनी	१३२, १२
गात्रिकाबन्ध	२८९, १८

शब्दः	पृ० प०
गाथा	१६८, १५
गाथाभेद	८९, ९
गाध	१८०, १०
गान	६१, १६। १२६, ७। १८६, ६; ७
गानविषय	१४१, १४
गान्धार	२७०, १, २
गान्धिक	१३, २०। १४, १
गापित	१४१, १४
गामित	१४१, १३
गाम्भारी	१२१, १। १७५, १६
गायक	३१९, १७
गायत्री	८२, ५। २७०, ३
गायन	९०, ९। १०४, १७। १८६, ६। २३५, ३
गायित	१४१, १४
गारा	२५२, १८
गारुड	९९, १२
गार्ग्य	२३४, १७
गार्भिण	११०, १६
गार्ह्य	२३४, १७
गालव	३१९, १८
गालित	१४१, १२। १४२, ९। १५५, १
गाह्वित	१४१, १३
गिर्	२५२, १८
गिरा	२५२, १८
गिरि	४, १६। ३९, १४। ४१, ६। १४३, ६। २५२, १९; २०। २५५, १७। २८६, १९। ३१६, ६
गिरिकर्णी	११९, ३। १३८, १
गिरिका	१४, ३
गिरिज	७८, १२

शब्दः	पृ० पं०
गिरिजा	७८, १३
गिरिनितम्ब	९, ६
गिरिप्रभेद	६५, ३
गिरिमल्लिका	४८, ९
गिरियक	३५, १७। २५२, १९
गिरिराज	८०, ३
गिरिश	३२७, ८
गिरिसार	२८७, ६
गिरीश	२९१, १७। ३२७, ८; ९
गिलित	१२९, ८। १४१, ४, १२, १५। १६६, १; १५
गिलितमात्र	१०४, १२
गीत	१२६, ७। १८७, ७। २३५, ३। ३४६, ६
गीतकालक्रियामान	२९७, १५
गीतप्रभेद	१०९, १८
गीतादिभोग	१२, १८
गीति	१२६, ७। १८६, ७। ३०६, १९। ३१७, १
गीर्ण	१०४, १२। १४९, १२
गीर्णि	२५२, १९
गीष्पति	१४१, १६। १७६, ३। २४४, ४। २५३, १। २५४, १। ३३३, ३
गीष्पतिभार्या	२५५, ६
गुगुल	३३४, ९
गुग्गलु	१३, ७
गुग्गुल	२४३, ३
गुग्गुलि	३१८, १०
गुग्गुलु	१२, १२। ४७, ४। १२५, १६। २१८, ६। २५७, ५। ३११, १२। ३४१, ५

शब्दः	पृ० पं०
गुच्छ	७४, १०
गुच्छक	१४, ४
गुच्छविशेष	३०३, १
गुञ्जा	७२, १३। ७६, ११। २०६, १७। ३१०, १९
गुटिका	२९६, १६
गुड	१४, ९। ९७, १। १०६, १४
गुडत्वच्	६०, १६
गुडदारु	२८७, ७
गुडा	९७, २
गुडाकेश	१९६, १०। ३१३, २०
गुडुची	१९९, १८। २६३, १६
गुडूची	१७, १३। ३६, १७। १३६, ६; १६। १४३, ८। २४५, ८। २५९, १५। ३०४, ७। ३२३, १२
गुडेरक	३५, १६
गुण	७७, ६। १०४, १३। १०७, ७। ३१८, १२
गुणक	१४, ४
गुणगौरव	२४६, ७
गुणनिका	३५, १७; १८
गुणवन्मूर्ति	२८३, ७
गुणवृत्त	११, १३। २१०, ६
गुणवृत्तक	४८, ९
गुणसाम्य	१४७, ८
गुणाधार	१०४, १६
गुणान्तर	७७, ५
गुणित	१३७, १४। १४१, १७
गुणिन्	१०४, १६। १०८, १४
गुणोत्कर्ष	१५५, १९
गुत्स	३३५, ६

शब्दः पृ० प०
गुद २३४, २०
गुदमारुत १६०, १
गुन्द्र २५३, ३
गुन्द्रा ३१२, ७
गुपित १४१, १७
गुप्त १०३, २ । १२६, ९ । १३६, १२ । १४६, ५
गुप्ताङ्ग ६४, ३
गुप्ति १२६, ८ । १८९, २
गुम्फ २१६, ४
गुम्फन २१६, ४ । २४०, २
गुम्फनीय २४०, २
गुम्फित १४१, ७; १६
गुरणा १११, ३
गुरु ४२, ६ । १५२, १८ । १६६, १३ । २३३, १ । २५३, १
गुरुपुत्र ८०, ९
गुरुवेग ७०, ६
गुरुसुत ७१, २
गुर्विणी ११०, २०
गुल २६६, १५
गुला २६६, १६
गुलिका ९७, २
गुली २६६, १६
गुल्म २१६, १२ । २२३, १०, ११
गुल्मिनी २१२, ६
गुल्मी २२३, १२
गुह २१९, १३ । ३४०, ११
गुहा २६७, ६ । २६९, १९ । ३००, ६ । ३४०, १२
गुह्य १०१, १२ । १३१, १४ । १९२, १५ । २३४, १९ । २८४, ८ । ३३१, १३

शब्दः पृ० प०
गुह्यक १४, ६
गुह्यकमात्र ३४६, ५
गुह्यकाधीश्वर ३४६, ५
गुह्यकेश्वर २१३, ३ । २९३, १२
गुह्यवाद २५८, ६
गूढ १०१, १२ । १२६, ९
गूढपुरुष ३०, २०
गूरणा ११०, २०
गूहित १४१, १७
गृञ्जन १९३, ४ । ३१०, १
गृध्र २५३, ४
गृध्रतृणा २२६, ११
गृध्रमुखी ५६, १६
गृष्टि ८४, १० । २७६, १२
गृह ११६, ४ । १९२, १३ । १९६, १५ । २२४, ७ । ३००, १६ । ३४१, १ । ३४५, १४
गृहकच्छप २२८, १३
गृहकपोतक ९२, ९
गृहकुक्षि ९३, ८
गृहकृत्यादि २३५, २
गृहगत ११७, ६
गृहगोधा ९३, १०
गृहगोधिका ४८, १०
गृहदारु १७, १२
गृहदारुविशेष ३०९, ६
गृहधूम २८९, ६
गृहनिर्गतदारु १६२, ५
गृहनीड १०१, २
गृहप ३२७, १०
गृहपति १६१, ८, ९
गृहबभ्रु २७, ४ । २७०, १७

शब्दः पृ० प०

गृहभाग १२, १०
गृहभेद २६, १३
गृहमाचक ३२६, ११
गृहसमन्वित २३४, १७
गृहस्थ १६१, ६
गृहस्थान १२६, १६
गृहाङ्ग ८८, १ । १६६, १२
गृहाद्येकदेश १०४, १०
गृहान्तर ८३, ४
गृहाश्मन् २२८, १३
गृहासक्तमृगादि २३५, १
गृहिणी ११०, १७
गृहीत १२८, १२ । १३२, १
गृहेश ३२७, १०
गृहोद्यान ८०, ११
गृहोपरिगृह २५७, ३
गृह्य १६२, १४ । २३४, २० । २३५, २
गेन्दुक १४, ८
गेय १६८, १५ । २३५, ३
गेष्णु १०४, १७
गेह १६२, ६ । २३७, ६ । २६८, १७ । ३४५, १७
गेहमात्र २५७, ४
गैरिक १४, ८ । ३७, १२ । ३६, २० । ७८, ६ । ३१३, १३
गैरिकादि १२८, २
गो ५८, १० । १३०, १७ । १५२, ३ । १५६, १८ । १६४, १६ । १८७, १८ । १६०, ११ । २५३, ५ । २६५, ८ । ३०६, ३ । ३०८, ५
गोकण्टक ३५, २०

शब्दः पृ० प०

गोकर्ण १११, १
गोकलन २६७, ६
गोकील ३०४, १६
गोकुलिक ३६, २
गोक्षुर ३१, ५ । ३७, ३ । १८५, ३ । २८१, ६ । ३३४, ६
गोक्षुरक ३५, २० । ३७, ४
गोखुर ३५, २०
गोग्रन्थि १७०, ६
गोचर २४५, ११
गोजागरिक ४८, १०
गोजिह्विका ३६, ३ । १७०, ६
गोजिह्विकौषधि ३१६, ११
गोडुम्ब २१७, २; १२
गोडुम्बा २५४, ५
गोण १०४, १७
गोणिका १४, ११
गोणी १०४, १८
गोण्ड ६७, ३
गोत्र १११, ५ । १२६, १६ । १५५, १४; १५ । २००, १८ । २२६, ६ । २५३, ५ । २७४, ८ । २६६, ७
गोत्रा २५३, ५
गोदन्त १४१, १८
गोदा १७२, ६; १०
गोदारण ११६, ४ । ३०६, ६
गोदावरी १७२, १० । २६६, १८
गोदुह् ३२१, ७
गोधन १८७, १३
गोधा १८०, ११
गोधापदी ३४३, ८

शब्दः	पृ० प०
गोधिकात्मज	२७०, ५
गोधूम	२१७, ६ । २२८, १५
गोनर्द	१७६, ५
गोनाडीच	७१, ११
गोनास	३३१, ६
गोप	१४१, २० । २१०, ८ । २६५, ४ । २७५, १७ । ३०४, १६
गोपक	२१०, ८
गोपगीति	१६३, ११
गोपति	१०२, ६ । १४१, १९ । ३३१, ६
गोपदस्वभ्र	१७६, ४
गोपन	१९३, ६
गोपनीय	२४५, १
गोपयोषा	२६५, ९
गोपरिरक्षक	३४६, १३
गोपान्तर	१७३, ४
गोपायित	१६१, १०
गोपाल	२१३, ४ । ३०४, १६
गोपालक	१८०, १५
गोपालध्वनि	३३०, १२
गोपालपुत्रिका	१४८, ५
गोपित	१४, ६ । १४१, १९ । १५०, १६
गोपित्त	१९८, ७
गोपी	१८१, ९
गोपीश	३२७, ११
गोपुर	७०, २ । ७९, १ । १२२, २ । २७०, ४
गोपेश	३२७, ११
गोभृत्	१२६, ९
गोप्य	२३५, ४
गोमती	१४२, १
गोमयच्छत्रिका	३४४, १२
गोमयमण्डल	१००, ८
गोमायु	२४४, १९
गोमित	१४२, १
गोमुख	५५, ३
गोमेदक	३६, १
गोमेदकमणि	२९१, ३
गोरक्ष	३४६, १३
गोरङ्क	१४, १०
गोरोचना	६०, ६
गोल	९७, १ । १४८, ११
गोलक	१४, ९
गोला	२८६, १२ । २९६, १७
गोलाङ्गूल	५८, ५
गोलोमी	२२८, १४
गोविन्द	१७६, ३
गोविशेष	३०२, १४
गोशीर्ष	२०९, १३
गोष्ठ	३६, ३ । ७६, १० । ७७, ११ । ९३, ९ । १७०, ९
गोष्ठाध्यक्ष	२१०, ८
गोष्ठी	८४, ११ । ९३, ९ । २१९, १० । ३३९, १५
गोष्पद	१७६, ४
गोसमूह	२३४, १४
गोस्तन	१०६, १६ । १९३, ५ । २५४, २
गोस्थानक	३६, ३ । ९३, ९
गोहित	२३४, १३
गौडवास्तुक	२३७, १
गौण	१३०, ६

शब्दः	पृ० प०
गौणिक	१४, ११
गौतम	२२८, १६
गौतमयोषित्	२४१, ११
गौधार	२७०, ६
गौधेर	२७०, ५
गौर	१६, ७। १५९, ६। १२९, ९। २५३, ७ : ८
गौरव	९४, ९। १२९, १। १६३, ३। ३४३, १२
गौरसर्षप	३०४, १७
गौरिल	३०४, १७
गौरी	१०, ११। १६, ३। ७९, १५। ९९, ११। ११०, १। ११९, १२; १६। १३६, ९। १४२, १९। १६३, १७। १७३, ४८। १९७, ८। २४१, ७। २४९, ७। २५३, ९। २६८, ९
गौरीकान्त	३२७, १२
गौरीपिण्डा	१०१, ३
गौरीपति	१२१, ७
गौर्यादि	१३०, १७
ग्रथन	१६८, १२
ग्रथित	१४१, ७, १६
ग्रन्थ	१६८, १२, १३
ग्रन्थभेद	१६, ४। २३४, २०। ३४७, १
ग्रन्थविशेष	२३३, १४
ग्रन्थार्थवर्णन	४, ९
ग्रन्थावृत्ति	२११, ४
ग्रन्थि	३२, ५। १६८, १४। ३११, ११
ग्रन्थिक	१३, ७

शब्दः	पृ० प०
ग्रन्थिपर्णं	६, १८। १३, ८। १६८, १४। १७२, ११। २६८, ३
ग्रन्थिपर्णक	३३५, ६
ग्रन्थिपर्णी	११९, ३
ग्रन्थिलाख्यतरु	५२, १५
ग्रसित	१४१, १२
ग्रस्त	१२६, ४
ग्रह	१७, २। ५९, ७। १८८, ९। ३०८, ७। ३४०, ९; १०; ११। ३४३, ७
ग्रहकल्लोल	६७, ८
ग्रहगोधा	३०८, १९
ग्रहण	११०, १४। १९१, ५। ३४०, ९। ३४२, ४
ग्रहणी	११०, १७
ग्रहभिद्	१९६, ७
ग्रहराज	८०, २
ग्रहेश	३२०, १०
ग्रहोपराग	११०, १५
ग्रान्थिक	१३, २०
ग्राम	२२३, ९
ग्रामकूट	१६, १६। ३१३, १
ग्रामचटक	३३, १०
ग्रामजाल	२७२, १५
ग्रामजालिन्	२८७, १२
ग्रामणी	२४, १२। ३५, १३। ११०, १८
ग्रामता	१४१, १४
ग्रामपाल	३०, १
ग्रामभेद	८४, ९। ८८, १७
ग्राममद्गुरिका	५२, १०
ग्रामरक्षार्थ	२९, २०

शब्दः	पृ० प०
ग्रामयुद्ध	५२, १०
ग्रामसमूह	१४१, १५
ग्रामसम्भूत	१९३, ३
ग्रामाध्यक्ष	२१०, ९
ग्रामीण	३५, १६ । १९३, ३
ग्रामीणा	११०, १९
ग्रामेयक	३५, १६
ग्रामोद्भूत	११०, १९
ग्राम्य	२३४, १८
ग्रावन्	२७४, १६ । ३१६, १३
ग्रावभेद	१८, १२ । ३१४, १४
ग्रावान्तर	२५६, ४
ग्राव्य	२३४, १८
ग्रास	३५, १६ । ३३५, ६
ग्रासमात्र	१०, ४
ग्रासीकृत	१२६, ४
ग्राह	९२, ७ । ३०८, १७ । ३४०, ११
ग्राहक	१४, २
ग्राहित	१६०, ८
ग्रीवा	२१६, २ । २६६, ८ । ३१६ १४
ग्रीवालङ्कारादि	२४२, १८
ग्रीवालङ्कृति	२४, ८
ग्रीवाविभूषण	३५, १९
ग्रीष्म	७२ ३ । १०३, ९ । २२३, १० ; १३
ग्रीष्मकाल	७०, २
ग्रैवेय	२४२, १८
ग्रैवेयक	३५, १९
ग्लह	१०६, ६
ग्लान	१२७, ८ । १८६, ७
ग्लानित	१४१, ९
ग्लापित	१४१, ९
ग्लौ	२९५, ४

घ

शब्दः	पृ० प०
घ	६८, ७ ; ९
घट	३, १२ । ६८, ८ । ७०, ३ । ८४, १२ । २१८, ४
घटकारक	२८७, ४
घटन	८४, ११
घटा	८४, ११
घटादिच्छिद्र	२५६, ३
घटादिशकल	३०३, ५
घटिका	१४, १२
घटित	१४२, २
घटी	८४, १३ । १९८, १७
घटीधारा	१३३, ८
घटीयन्त्र	३३, ४
घटोत्कच	७९, ५
घटोर्ध्वावलम्बक	१५, १५
घट्ट	८८, १७ । २०१, २
घट्टना	१९३, ७
घट्टभिद्	२२३, ११
घट्टादिदेय	६, २०
घण्टा	६८, ७
घण्टाकर्णोपहार	२८७, १४
घण्टादि	४२, ५
घण्टापथ	१२१, १८
घण्टिका	१४, १३
घन	१०२, १६ । १८६, ८, ९ । २६२, १ । २८८, ८ । २८९, १०
घनगोलक	४८, ११
घनच्छन्न	१९४, १६
घनत्व	१८९, ११
घनरस	३३८, १६

शब्दः	पृ० प०
घनवल्ली	२१२, ९
घनसार	५८, ७ । २६७, ११ । २८७, ९
घनाघन	२०४, ६
घनान्त	१५४, ९
घनोपल	९, ३ । ४१, ६ । २१५, ९ । २८९, ४
घरट्ट	१११, ३
घरट्टा	११२, ८
घर्घर	६८, ८ । २७०, ६, ७
घर्घरिका	३६, ४
घर्घरी	२७०, ९
घर्म	१७४, १७ । २५२, १३
घर्मसमुद्भूत	२३५, ५
घर्मित	१४२, ३
घर्षण	८४, १४
घर्षित	१४२, २
घल्लक	३०, १२
घस्मर	२७०, ९
घस्त्र	२५३, १२
घाण्टिक	१४, १४
घात	७०, ४ । १२६, १० । १५५, ८ । ३३६, १२
घातक	१७०, ४
घातिविहग	१४, २
घातुक	१४, १५ । १६, ६ । २८१, १८
घार्तिक	१४, १४
घु	६८, ९
घुणा	१०५, १
घुण्टक	१४, १५
घुत	१२६, ११
घुर्घुरिका	१४४, ३
घूक	४, ५ । २३७, १५ । २७०, ७
घूर्णित	१४२, ४ । १४३, १५
घृणा	१०५, २
घृणात्मन्	३३७, १७
घृणिन्	१०५, २
घृत	७७, १२ । १२६, १२ । १३५, ७ । १३६, ४ । १७६, ८ । २२७, ५
घृतनिर्मित	२९, १९
घृतयूप	२१, ९
घृतादिक	३४२, १
घृष्ट	१५०, ३
घृष्टि	८४, १४ । १११, ३ । ३३३, १०
घृष्टितार्थी	१४२, २
घोङ्घ	१६, १२
घोङ्ग	२८, १७
घोटक	१४, १७ । १९९, ११
घोटकौघ	३२२, ४
घोटगल	३२३, ७
घोणी	१०५, ३
घोण्टा	८४, १५
घोण्टाफल	२१७, १२
घोर	२२५, ३ । २२७, २० । २४७, १७ । २५२, ११ । २५३, १२
घोरापगान्तर	४५, ७
घोल	१५०, ३
घोलक	१४, १६
घोलिका	१४, १६
घोलित	१४२, ४
घोष	५२, २ । ६५, १५ । ६८, ८ । ९७, १० । ११४, १ । ३३०, ११
घोषक	१४, १७ । १८, १२ । ३५, ८ । ३२३, १४

शब्दः	पृ०	प०
घोषण	१११,	४
घोषणा	१११,	४
घोषपुष्प	९९,	२
घोषयितृ	२०४,	७
घोषा	३३०,	१२
घ्राण	४४, २। १०४,	१८
घ्राणाधिकरण	३३५,	९
घ्रात	१०४, १८। १२६,	११
घ्रापित	१४२,	३
च		
च	७०, ११; १२,	१३
चकित	१४२,	१
चकोर	२७०, १३। ३४६,	१७
चक्र	१७२, ८। १८३, ७। २०२, १२। २५१, ४। २५३,	१५
चक्रक	३४५,	१
चक्रगण्ड	३६,	११
चक्रजीवक	४८,	१५
चक्रजीविक	४८,	१५
चक्रधर	२८७,	१२
चक्रमध्य	२१९,	१
चक्रमर्दक	४८,	१४
चक्रवर्तिन्	१५,	९
चक्रवाक	४, ४। ३६, ९। २२३,	४
चक्रवाट	९१,	१२
चक्रवाड	१०१,	४
चक्रवाल	४१, १४। ३१२,	१०
चक्राङ्क	३६,	९
चक्राङ्ग	६४, ३। २५०, १०। २६१,	९
चक्राङ्गी	६४, ४। ९०,	४
चक्राट	८८,	१९
चक्रान्त	२२४,	११
चक्रिन्	२५३,	१७
चक्रोपान्त	३१७,	१४
चक्षुर्विहीन	१८०,	२
चक्षुःश्रवस्	५९,	१८
चक्षुष्य	२४२,	१९
चक्षुस्	२५६,	१३
चङ्कुर	२७०,	१२
चङ्क	५९,	१२
चञ्च	७१,	१०
चञ्चरीक	३६, ७। २८५,	१६
चञ्चल	१५०, २०। २६७, १५। ३०५, २;	१४
चञ्चलद्वार	२७०,	७
चञ्चलमति	२६३,	१०
चञ्चला	१९०, १६। ३०५,	२
चञ्चा	७१,	९
चञ्चु	७१, १०। ८५,	५
चटक	१४,	१९
चटका	१४,	१९
चटकापत्य	२८७,	१५
चटिकापत्य	२७२,	१८
चटु	८४,	१६
चण	१०५,	४
चणक	१३, ३। १५,	५
चण्ड	३२, ८। ९७, ४; ५। १०७,	१३
चण्डा	९७, ६। २२७, ९। ३३७,	२०
चण्डातक	३६,	१०
चण्डारिका	३६,	८
चण्डाल	३१, १५। ३१७,	७

शब्दः पृ० प०

चण्डालिका ३६, ६
चण्डांशुपारिपार्श्वक ९७, १४
चण्डिका १२, १४। १५, ३। ६०, ६। २७२, १५
चण्डी ९७, ५। २५९, ७
चण्डीश ३२६, १८
चण्डौषधि २३७, ३
चतुर ८५, ११। २७०, १३
चतुरङ्गुल २८, १३
चतुरस्रपद्य ९४, १०
चतुर्थराशि २५८, १३
चतुर्मार्ग १७१, १०
चतुर्मुख ५७, १
चतुर्मुखसुत २९४, १४
चतुःशाल २०७, ३। ३१२, ११
चतुःषष्टि ९१, १३
चतुष्क २९, १३
चतुष्की १५, १; २
चतुष्कोशी १९७, १७
चतुष्पथ ४३, १३। ८५, १५। ११२, २०। १७१, १०। २००, २०। २९०, १
चतुष्पदी १७८, ११
चतुष्पर्णी ११९, ४
चत्वर २३९, ४। २७०, ११। २७४, १३
चन्दन २७, ८। ४९, ४; ६। ६५, ३। १९३, ७। २३८, १८। २९१, ४
चन्दनद्रु ११५, ३
चन्दना १९३, ८
चन्दिर २७०, ११
चन्द्र १७, २। ५८, ७। ७५, ११। १०५, ७। १६१, १५। १६७, ४। १८१, १४। २०६, ८। २१२, ५। २२२, १। २२७, २। २४०, १४। २४४, १२। २५३, ७, १४। २६६, ११। २७९, ९। २८९, १९। २९५, ४। ३४४, ५

शब्दः पृ० प०

चन्द्रक १५, ६
चन्द्रकला ५६, ११
चन्द्रकान्त १६१, १०, ११
चन्द्रकान्ता १६१, १२
चन्द्रखण्ड १७५, ४
चन्द्रगुप्त ३१०, १
चन्द्रगोलिका ४८, १३
चन्द्रभागा ६७, ११
चन्द्रभागी ६७, १२
चन्द्रमल्ली १७७, १६
चन्द्रमस् ७०, १२
चन्द्रमुखी ५६, १६
चन्द्रशेखर २८१, ७। २९३, १३
चन्द्रषोडशांश २९५, ११
चन्द्रहास २२८, १८। ३३९, १
चन्द्रातप १८७, २
चन्द्रिका ४८, १३। १७६, १। ३१९, १४
चन्द्रिल ३०५, १
चपल २९५, ४। ३०४, १८। ३०५, २। ३२३, १७
चपला ३०४ १९
चपेट ८८, १८। २९७, ११
चपेटक ३९, ११
चमर २७०, १०
चमरिक ३६, ७
चमस ३३७, ८

शब्दः	पृ० प०
चमसा	३३७, ७
चमित	१४२, ६
चमू	२२३, १४
चमूगति	१२१, १८
चमूपृष्ठ	२६०, १
चमूरु	२७०, १२
चम्पक	८, २० । ५१, १५ । १६२, ५ । २१३, १६ । २२१, ७ । २३६, ३ । २४३, १
चम्पककोरक	३१२, ७
चम्पकस्रज्	२२०, ४
चम्पानगरी	१६७, ८
चय	२३५, ७ । २५६, १८
चर	१६६, १२ । १८३, १५ । २१०, १२ । २५३, १३
चरक	१५, ४
चरण	१११, ५
चरणन्यासभेद	१०३, ६
चरणायुध	३५, ६ । ८८, १० । ३०३, १३
चरम	२४३, २ । २६४, ५
चरमगात्र	६३, १५
चराचर	२८७, १०
चरित	१४२, ५
चरु	४५, ४ । २५३, १८
चर्चरीका	३६, ५
चर्चा	६५, ६ । ७१, ७; ८ । १२१, ११
चर्चिक	१५, ५
चर्चिका	७१, ९
चर्चित	१४२, ६
चर्पट	८८, १८

शब्दः	पृ० प०
चर्मकषा	३१०, २०
चर्मकार	२८७, ११
चर्मकौषधि	२८७, ११
चर्मण्वती	१६१, १३
चर्मन्	८४, ९ । १२५, १९ । १७०, १४ । २२३, १६ । २६६, १३
चर्मपात्र	५२, ३
चर्मपेशी	२५७, १३
चर्मप्रभेदिका	५२, ११
चर्मप्रभेदिनी	२५१, ४
चर्मप्रसेविका	५२, ११
चर्ममात्र	१६०, १८
चर्माङ्ग	२६६, २०
चर्मिन्	१२३, ९ । २२३, १५ । २५३, १८; १९
चर्या	६७, २०
चर्वटा	८९, १
चर्वटी	८९, १
चर्वण	१११, ६
चर्वित	१४२, ५
चल	२५३, १३ । ३००, २ । ३०४, २० । ३०६, १० । ३२०, १८
चलदल	३०७, १४
चलन	१६३, ९
चलनक	३६, १०
चलना	१६३, ७
चलनी	१६३, १०
चला	२६६, १९
चलित	१४२, ७ । १५५, २
चलुक	१४, २०
चविक	२३५, ६
चव्य	२३५, ६

शब्दः	पृ० पं०
चव्यक	३०६. ६
चव्या	२९६, ११
चषक	१०, १६ । १४, १८ । १२२, १२ । २६२, ६
चषाल	५१, १
चाक्रिक	१५, ९
चाङ्गेरिका	७, ७
चाङ्गेरी	२७०, १५
चाटकैर	२८७, १५
चाटु	८४, १६
चाटुकार	३६, १२ । ८४, १६ । २७०, १४
चाटुपटु	९१, १४
चाटुशब्द	२४५, ३
चाण्डाल	१७६, १७ । ३३८, ११
चाण्डालिकौषधि	९३, १३
चातक	४, १३ । ६, ६ । ६६, ११ । ८९, १० । ३४२, ११
चातकपक्षिन्	२९६, १३
चातुर	२७०, १३ : १४
चातुरक	३६, ११
चातुरी	२७०, १५
चान्द्रायणादि	२१०, ११
चाप	१०५, १७ । २५१, १ । ३१६, १९
चामर	३८, ११ । २१०, १०
चामरदण्ड	२६६, ५ । २९९, ३
चामरपुष्प	२१४, १३
चामरवती	१४०, १४
चामुण्डा	९९, १५
चाम्पकपुष्प	१५, ७
चाम्पेय	२४३, १

शब्दः	पृ० पं०
चार	२५३, १३ ; २० । ३२६, १६
चारक	१५, ८
चारघट्टक	२३०, २
चारटी	१६९, १६ । २२४, १५
चारणा	१९, १२ । २७, ८ । १११, ७
चारित्रवृत्ति	१३३, १०
चारु	१८२, १ । २३०, ८, ९ । २५४, १ । २६८, १४ । ३१६, १
चारुता	१४२, ८
चारुत्व	२४६, ७
चारुमुखी	५७, १
चार्व	३१६, १
चार्वटीर	२८७, १७
चार्वाक	५१, ५ । ९१, ४ , ७
चार्वाकदर्शन	१९३, १
चार्वी	३१६, २
चालक	१४०, ५
चालनी	१९३, ११
चालित	१४२, ८
चावित	१४२, ९
चिकित्सक	३६, ८
चिकित्सा	२३०, १४ । २३४, ३
चिकुर	२७०, १६
चिक्कणा	१११, ८ । १८२, १०
चिञ्चा	९९, १६ । १११, १४
चिञ्चोटक	२०४, ३
चित्	१२६, १३
चित	१२६, १४
चिता	११, १४ । १२६, १३ । २९७, २
चिति	१२६, १४
चित्त	६४, ११ । १३४, ११ । १७४, १८

शब्दः	पृ० प०
चित्ततत्त्वज्ञ	१३, २
चित्तपीडा	१८०, ४
चित्तविषय	१४२, १०
चित्तहारिन्	६५, १३। २६१, १६
चित्ताभिसङ्क्रम	१८१, ६
चित्ताभोग	२६१, २०
चित्तैकविषय	१२८, ६
चित्तोन्नति	१८८, ६
चित्य	२३५, ८
चित्या	१२६, १३; १४। २३५, ८
चित्र	२५४, ४। २५७, ६
चित्रक	१५, १०। २०, १८। १८६, २। १८६, ३। १६४, १३
चित्रकण्ठ	१६७, ३
चित्रकतरु	२२, ५
चित्रकर	६०, ६। २८७, १६
चित्रकारक	१०७, ६
चित्रकोल	१८५, ६
चित्रगु	६४, ४
चित्रगुच्छक	८४, २
चित्रगुप्त	१६१, १४
चित्रजीवक	४८, १६
चित्रज्ञ	४८, १६
चित्रपट	८५, १०
चित्रपदा	६६, ६
चित्रपुङ्ख	५७, २
चित्रपृष्ठ	६५, ६
चित्रभानु	१५८, ५। २०४, ८। ३२४, ६
चित्रमेखलक	४६, १६
चित्रयुद्ध	३, ४
चित्ररथ	१७१, ११
चित्रराग	४०, ४
चित्रलेखनी	१२, १
चित्रा	२५४, ५
चित्राटिर	२८७, १६
चित्राटीर	२८७, १३
चित्रोक्ति	६२, १०
चिन्तन	१३७, १७
चिन्ता	७१, ७। १२६, १५
चिन्ताव्याप्त	१६४, १६
चिन्तित	१४२, १०
चिन्त्य	२३५, ६
चिपिट	२२, ६। ८८, २०
चिरजीविन्	१५६, १३। १६१, ८। २०८, ८
चिरण्टी	८६, २
चिलिमीलिका	४८, १७
चिल्ल	२६६, २०। २६७, १
चिल्ली	२६७, १
चिह्न	६१, १८। ६२, ८। ७६, १५। ६६, १७। ११५, ६। १७१, ७। १८६, १०। १६५, ११। १६८, १२; १६
चिह्नकरण	१६०, ८
चिह्नन	१६३, ११
चिह्ननिर्मित	१६३, ११
चिह्नित	१४२, ६
चीत्कार	२७०, १८
चीन	१८६, १०
चीनक	१५, ११
चीनाक	१५, ११
चीर	८५, ८। १६२, १५। २५४, २
चीरक	१५, १२

शब्दः	पृ० प०
चीरिका	१५, १३ । ७४, १० । २६६, १५
चीरी	२५४, ३ । २९७, १०
चीर्ण	१०५, ४
चीर्णपर्ण	११९, ५
चीवर	२७०, १८
चुक्र	४८, ३ । २५४, ७
चुचुक	१५, १६
चुबुक	१५, १३ । ९४, ९
चुम्बक	१५, १४
चुम्बन	१५, १४
चुलक	१५, २०
चुलुक	१४, २० । १५, १७
चुल्लकी	१५, १९
चुल्लिरन्ध्र	३४६, १
चुल्ली	७, ४ । १९१, १३ । २९७, २ । ३३९, १०
चूड	१००, १३
चूडा	५४, ११ । ९७, ७ । २५४, २ । २९९, १८
चूडामणि	११९, ६
चूडाला	३०५, ३
चूडावत्	३०५, ३
चूडिका	१५, १२
चूत	१२६, १५ । १९७, १
चूतक	१५, १६
चूतकोश	२१४, १३
चूतपादप	२५१, ८
चूर्ण	१०५, ५; ६
चूर्णकुन्तल	३९, २०
चूर्णलेपिन्	३२९, ५
चूर्णसिन्दूर	२८२, १०
चूर्णित	१४२, ११
चूर्णी	१०५, ५
चूलिका	१५, १८
चूषित	१४२, ११
चेतन	१०६, ११ । १९३, १२
चेतना	८२, ५
चेतस्	११७, ९ । १२६, १४ । २२२, ३ । २४२, ७
चेय	२३५, ९
चेल	२९७, ३
चेष्टा	१६०, १० । २३४, १ । ३१७, १९
चेष्टित	१२५, २० । १३८, १२ । १४२, १०
चैत्य	२०२, १३ । २३५, १०
चैत्र	१८१, ५
चैत्रक	१५, २०
चोच	४१, १६
चोटिकादय	३०९, २
चोड	९७, ८
चोदनार्ह	२३५, ११
चोदित	१४२, १२
चोद्य	२३५, ११
चोर	३०, १५ । ३२, ७ । ४७, ८ । ५०, १; ८ । ५३, ५ । २२४, ३ । २२८, ९ । २३६, १३ । २९८, १६ । २८५, १० । २९०, १९ । ३०४, २
चोरक	३०४, १८
चोरकर्मन्	१६, २ । ११७, ३
चोरकाख्यौषधि	३००, १३
चोरकृति	१४२, १३
चोरता	१४२, १३

शब्द	पृ० प०
चोरपुष्पी	३२५, ११
चोरमुखी	५७, २
चोरित	१४२, १२
चोल	२९७, ३
चोलक	९, १९
चोलकी	१६, १
चोलिका	१६, २
चौर	७०, १३ । ७३, १२ । २५४, ८ । २९०, १८
चौरपुष्पौषधि	२५४, ८
चौरिका	१६, २
चौर्य	१२२, १२ । २८४, १३ । २८५, १२
चौर्यादि	३३६, १२
च्यापित	१५७, १४
च्युत	१२६, १५ । ३१२, ८
च्युति	२०, ९

छ

शब्द	पृ० प०
छ	७४, १ ; २ ; ३
छगल	१२१, ८ । ३०५, ४
छटा	७४, १३
छत्र	६३, ८ । २५३, ६ । २५४, ९
छत्रक	१६, ३
छत्रभङ्ग	६७, १२
छत्रा	२५४, ९ ; १०
छत्राक	१६, ४ । ४०, २ । ४२, १५ । ८५, १२
छत्रादिकाष्ठी	२८, १९
छत्रिका	१६, ३
छत्रिन्	२५४, ११
छद	१७२, ११ । २६४, ११
छदन	१९३, १३
छदि	१७३, १ । ३०६, १५
छद्मक	१६, ४
छद्मद्विज	३, ८
छद्मन्	२२३, १६
छन्द	७४, ३ । १३३, १०
छन्दःप्रभेद	७६, ८
छन्दवर्तिन्	१११, १६
छन्दस्	१२६, ७ ; १९ । १३३, ५ । १७२, १२ । २२९, १४
छन्दसोभेद	१५३, ४
छन्दोभिद्	१४९, ७ । १८२, ७ । २७०, ३
छन्दोभेद	१४१, १८ । २८१, ४ ; १६
छन्न	१०४, ४ । १२६, १४ । १२७, १३ । १८६, ११
छमण्ड	७०, १
छर्दन	१९३, १४ । १९८, १४ ; १६ । ३३३, १४
छर्दि	१७३, १
छर्दित	१४२, १४
छल	२९७, ४ । ३१९, १३
छलक	१६, ५
छलित	१४२, १३
छली	२९७, ४
छल्ली	२९७, ५
छवि	३१६, ३
छाग	५९, १२ । ७५, १० । २९४, ५ । ३०५, ४
छागल	६२, ४ । १७७, ७
छात	१२६, १६
छात्र	३४, ११ । २५४, १२
छात्राद्यन्त	३२६, ४

शब्दः	पृ० प०
छाचित	१४२, १५
छाचीकृत	१४२, १५
छाद	१७४, ११
छादक	१६, ५
छादन	१९३, १३ । १९८, १५
छादित	१४२, १४ । १४८, १० । १८६, १२
छाद्य	२३५, १४
छाया	२३५, १२
छायित	१४२, १५
छिक्किकौषधि	१८५, ६
छित	१२५, १६
छिद्	१९३, १३
छिदिर	२७१, १
छिदुर	२७१, २
छिद्र	२५४, ११ । २५९, १ । २६८, २ । ३००, ६
छिद्रवद्व्रण	११, ५
छिन्न	१०७, १४ । १२५, २० । १२६, १६ । १२७, १६ । १४१, २ । १८६, १३ । १८९, २
छिन्नदेह	६६, १५
छिन्नबाहुक	७८, ४
छिन्नवस्तु	१३९, १४
छिन्नहस्त	१०४, ५
छिन्ना	१८६, १३
छुच्छुन्दरी	२८७, १८
छुप	२१०, १०
छुरिका	२८, १४ । ४५, १० । ७८, १६ । २६०, १७ । २८५, ७
छुरित	१४२, १६
छुरी	४६, १०

शब्दः	पृ० प०
छुङ्क्वेर	१७८, ७
छेक	४, ६
छेद	१८७, ८ । १९२, २ । ३१८, २
छेदक	१६, ६
छेदन	७४, २ । १९३, १३
छेदनद्रव्य	२७१, २
छेदसाध्य	२७९, ४
छेदार्ह	२३५, १४
छेदिक	१६, ६
छेदित	१४२, १५ ; १६
छेद्य	२३५, १४

ज

शब्दः	पृ० प०
जकुट	८९, ३
जगत्	१४२, १७
जगती	१४२, १८
जगत्कार	२८७, २०
जगज्जनक	४८, २२
जगन्मुखी	५७, ३
जगन्नायक	४८, २१
जगल	३०५, ५
जग्धि	२११, ६
जघन	१९३, १७ ; १८
जघन्य	२४३, २
जघन्यज	८०, ४
जङ्गम	७, ११ । ५९, ६ । १४२, १७ । २८७, १०
जङ्गल	३०५, ८
जङ्घा	४, १ ; ९ । ५९, १४ । १४६, ९
जङ्घाकरिक	४८, २२
जङ्घादिविभाग	२५२, १७
जङ्घाल	१६, १७ । ४८, २१ । ३०५, ९

शब्दः	पृ० प०
जटा	८६, १८ । ३३५, १२
जटाजूट	१७५, १०
जटाधर	२८४, १
जटामांसी	८४, १८
जटायु	२४३, ३
जटायुक्त	३०५, ७
जटिनी	१९३, १९
जटिल	३०५, ७
जटी	८४, १८
जटौषधि	२९७, १६
जठर	८८, १३ । १०२, १७ । २६६, १ ; १९ । २७१, ३
जड	८२, १ । ९७, ६ । २८२, २ । २९७, ६ । ३०१, ६
जडत्व	२१९, ११
जडा	९७, ६
जतु	८८, ५ । १२६, १६ । २०८, १८
जतुक	१६, ८
जतुका	१६, ८
जन	५, ११ । ७६, १९ । १४२, १८ । १७८, १२ । १८६, १४ । १९६, १९ । १९९, १४
जनक	१६, ७ । १२७, ६ । १२९, ७ । १३२, ६ । १४३, ३ । २३५, १८
जनकाङ्क्षित	६४, ८
जनत्रय	२५८, ११
जनता	१४३, २
जनन	१८८, १५ । १९३, १६
जननी	१३०, १६ । १९३, १६ । ३३५, १०
जनप	२१२, १८
जनपद	९९, १६ । १७८, १२ । २४५, १० । २९६, ७
जनभाषण	१७६, २०
जनसङ्घ	१४३, २
जनस्पृहा	३२६, १०
जनार्दन	२८८, २०
जनि	३०, ३ । १८६, १७ । २०४, २०
जनित	१५३, ११
जनितत्रास	१४३, १७
जनिता	१५२, १
जनिष्ट	१४३, ३ । २३६, १
जनी	१८६, १५
जनु	१८६, १७
जनेश्वर	२८८, २
जनोदाहरण	१२४, १
जन्तु	१२६, १६ । १३०, ८ । ३१७, २० । ३१८, १३
जन्तुफल	२८५, २०
जन्त्वन्तर	१००, ४
जन्मन्	१२६, १८ ; १९ । १८६, १७ । १९३, १६ । ३१७, १८ ; १९
जन्मप्रभेद	२२४, ७
जन्मभूमि	२०२, २
जन्महेतु	३२०, १३
जन्य	१९२, १४ । २३५, १७ ; १८
जन्यमात्र	१२६, १६
जन्या	२३५, १८
जन्यु	२३६, २
जह्नु	१८६, १६
जपसिद्धि	७४, २
जपापुष्प	९८, २
जम्बाल	२८९, १३ । ३०५, ५

शब्दः	पृ० प०
जम्बीर	४५, ७ । २१८, ९ । २७१, ५ । ३०५, १०
जम्बु	१६२, ४ । २१६, ५
जम्बुक	१६, १० । २३, ७ । २७, ४ । ४७, १२ । ३२१, ६
जम्बुद्वीप	२६८, ९ । ३३१, ३
जम्बुभिद्	२१७, १०
जम्बुविटप	३०५, ११
जम्बूक	१६, ११ । २५७, १२
जम्बूफल	३९, १६ । १४९, ४
जम्बूल	३०५, ११
जम्भ	२१८, ९
जम्भल	२७१, ६ । ३०५, १०
जय	१३९, १५ । २१६, ७ । २४५, ६
जयज्वालिन्	३१२, १३
जयद्रथ	१७१, १२
जयन्त	१४२, २० । २३५, १६
जयन्ती	१४२, १९; २० । २३५, १५
जयभाज्	२७१, ७
जयविपर्यास	६०, १०
जयसख	५७, ४
जया	२३५, १५ । २४३, ७
जरड	९४, ८
जरण	१११, ८; ९ । २५४, १५
जरा	२५४, १२
जराजीर्ण	२७१, ४
जराट	२७५, ८
जराटक	२९१, १२
जरातुर	३६, १३ । २८७, २०
जरायु	२४३, ४ । २६३, १६ । २६९, २
जरायुज	२८२, २०

शब्दः	पृ० प०
जराव्याधिहरौषध	२०६, १
जरासून्य	२७३, १९
जरासन्ध	२८८, १९
जर्जर	२७१, ४
जर्जरीक	३६, १३
जर्ण	१०५, ७
जल	२, १२ । ७६, ३ । १२५, ५ । १३७, १६ । १३९, ३ । १७६, १३ । १८३, ९ । १९६, १ । २१८, ३ । २४४, ५ । ३०२, १० । ३२५, ८ । ३३१, ४ । ३३८, १६
जलकण्टक	४४, ४
जलकरङ्क	४८, १८
जलकाक	३१७, ७
जलकिराट	९२, ७
जलकूप	२१३, १६
जलकुब्जक	२७४, १५
जलकुक्कुभ	८८, १५
जलकूपी	२१३, १६
जलकेश	३२९, ७
जलखातक	२२, १९
जलगुल्म	२३१, ३
जलचत्वर	२३१, ३ । ३२३, ९
जलचर	६१, २ । २८७, १९
जलज	३७, ४ । ४०, ८ । ७८, १४ । २३२, १२ । ३१३, १६
जलजन्तु	१७४, ६
जलजाह्व	३४७, ३
जलडिम्ब	२१७, ९
जलतापिक	४८, २०
जलद	६९, ७ । १७६, ६ । २१७, ६
जलदध्वनि	२५०, १ । ३३४, ८

शब्द	पृ० प०
जलदात्यय	१७७, १०
जलदोपल	३१३, १८
जलधर	१७२, ७ । २८७, १९ । २८९, ३
जलधीर	३००, ९
जलनिर्गम	२५४, १५
जलन्धर	२८८, १
जलप	२१२, १८
जलपत्नी	२२१, ४
जलबिम्ब	१७, ८
जलबिल्व	३२३, ९
जलबुद्बुद	२९, १८
जलभाजन	२७७, ७
जलयन्त्रनिकेतन	३४४, १६
जलरङ्कु	३०८, १२
जलरण्ड	१०१, ५
जललता	४८, १९
जलवायस	३०८, १
जलवारक	४८, २१
जलवेतस	२४३, ७
जलशुक्ति	२८, १६
जलसन्निधि	२१६, १३
जलसमूह	२५७, ८
जलसूचि	७३, ११
जलस्थान	२१४, १ । २४७, १४
जलहस्तिन्	२०, १९
जलाञ्चल	३०८, १२ । ३१२, १२
जलाटन	२०४, ९
जलाटनी	२०४, ८
जलाधार	२४७, ९
जलाधारभेद	२९७, १३
जलाधारविशेष	६४, ६
जलाप्लुत	१८६, ५
जलालोक	३६, १४
जलावट	४१, १७
जलावर्त	१०१, ५ । २३१, ३
जलाशय	१२०, १८ । १७४, १७ । २४७, ९
जलेन्द्र	२७१, ६
जलेश्वर	२८८, २
जलोच्छ्वास	३४४, ९
जलौका	३६, १४ । ७३, ११ । २०४, ८ । २१३, ६
जलौघ	५७, ८
जल्पक	१६, ९
जल्पाक	१६. ९
जव	६२, ६ । १७४, १३ । २१९, १२ । ३१६, ३
जवन	७५, ९ । १२७, १ । १९३, १५ । २०३, ४ । २४१, २
जवनिका	२९०, १५
जवा	२१४, ४ । ३१६, ४
जवान्तर	२६०. १५
जागरूक	३६, १५
जाग्रत्	३६, १५
जाङ्गल	१९३, २० । ३०५, १२
जाङ्गली	३०५, १३ ; १४
जाङ्गलिक	३६, १५
जाङ्गुल	३०५, १३
जाङ्घिक	१६, १७
जात	१०२, ४ । १०३, ३ । १२६, १८ । १९५, १६
जातकृत्य	२५८, १६
जातदंष्ट्र	१४४, ७

शब्दः	पृ० प०
जातरागस्त्री	१५१, १८
जातविश्वास	१५३, १२
जातवेदस्	११९, ७ । १९४, १८
जातशङ्क	१५४, १३
जातश्मश्रु	२९८, १२
जाति	३९, १३ । १२६, १९ । २७६, ८ । २८१, १
जातिकोश	३२५, १२ । ३३०, १०
जातिभेद	६५, १२ । ७४, १७ । ११०, ५ । १७०, ७ । १९७, १४ । २५१, ७ । २६७, ४ । २७३, १७
जातिमात्रक	२६१, १४
जातीपुष्प	२२१, ८
जातीफल	६५, १० । २९८, १८
जातु	१२६, १७
जात्यकाञ्चन	२६८, ७ । ३२८, १
जात्यन्तर	६, १६ । १८, ३ । ३७, १७ । १६६, १७ । १८९, १७ । २९९, १५
जानकी	१६, १७ । ७९, ४
जानपद	१७८, १२
जानुदेश	२६८, ५
जाबाल	४५, १२
जामदग्न्यमातृ	२६, २
जामातृ	१४३, ४ । २५७, ८
जामिता	१४३, ५
जायाजीविन्	३२३, १०
जार	२५४, १४
जारी	२५४, १४
जाल	२९७, ६ ; ७ ; ८
जालक	१६, १३ । ३१, २ । ३४६, १२
जालजीविन्	१६, १५

शब्दः	पृ० प०
जालभिद्	११७, १२
जालिक	१६, १६ । ४२, ५
जालिका	१६, १४, १५
जालिनीफल	१६, १३ । ३०५, १३
जाली	२९७, ८
जाल्म	२२३, १७
जासित	१४३, ४
जाहक	१६, १२
जाह्नवी	१७९, ९
जिगीषा	१९४, १७
जिगीषु	३३२, ८ ; ९
जितभूपाल	१७५, १३
जितेन्द्रिय	१५३, ६
जित्वर	१०५, ८ । १८७, १ । २७१, ७
जिन	१५७, १ । १६३, १७ । १८१, २ । १८७, १ । १८८, ११ । ३४४, ५
जिनक	१६, २०
जिनभेद	४२, ६
जिनशासन	६६, ९
जिष्णु	१०५, ७ । १६९, ४ । २६०, १९
जिह्वानक	३६, १४
जिह्म	२२३, १८
जिह्मग	६४, ५
जिह्मता	१४३, ९
जिह्वा	१९८, १ ; ११
जिह्वाप	२१३, १
जीमूत	१०१, ६ । १४३, ६ । २०७, ८
जीर	२५४, १५

शब्दः	पृ० पं०
जीरक	१६, २० । १०४, १ । १११, ९ । १८३, १७
जीर्ण	१०५, ८ । १८१, १७ । १९९, १४ । २३१, ८
जीर्णवस्त्र	२९०, १०
जीव	१९३, १२ । ३१६, ४ ; ५
जीवक	१६, १९
जीवकतरु	२०, १६ । १९०, ६
जीवकद्रुम	१८५, ७
जीवकाख्यधरणिरुह	४०, १२
जीवञ्जीव	३२३, ११
जीवप	२१३, १
जीवलोक	३६, १९
जीवत्तोका	३६, १८
जीवद	१७६, ६
जीवद्वत्सा	३६, १८
जीवन	९८, १ । १३३, ६ । १४३, ६ । १७५, १७ । १९४, १ । १९९, २ । ३१६, ६
जीवनक	३६, १९
जीवनसाधन	१६, १८
जीवना	१९४, २
जीवनिका	३६, १८
जीवनी	१९४, १
जीवनीयौषध	१४३, ७
जीवन्तिका	३६, १७ । २४९, ७ । ३१६, ६
जीवन्तिकौषधि	२३४, ४
जीवन्ती	१६, १८ । ६५, १६ । १४३, ८ । १८१, ५ । १९४, १
जीवा	३१६, ५ ; ६
जीवाख्यशाक	३६, १७

शब्दः	पृ० पं०
जीवातु	१४३, ७
जीवान्तक	३६, १६
जीविका	१६, १८
जीवेष्टियाजक	१५५, ६
जीवित	१४३, ७ ; ९
जीवितप्रद	३२९, ९
जीवितेश	३२९, ८
जुगुप्सा	१०५, २ । १२५, ५
जुङ्ग	५९, १३
जुष्ट	८४, १९
जुहराण	११९, ७
जू	७५, ९
जूक	४, ७
जूति	१२७, १
जूर्ण	१०५, ९
जूर्णाक	१७, १ ; २
जूर्ति	१२७, १
जृम्भ	१४३, ११ । २१८, १०
जृम्भण	१११, १०
जृम्भा	१११, १० । २१८, १०
जृम्भित	१४३, १०
जेमित	१४३, ११
जैवातृक	३६, २०
जोङ्गक	१७, १ । ३४, ८ । २६४, १५ । २७४, १३ । ३४१, १२ । ३४३, ३
जोङ्गकद्रुम	२०३, १३
जोङ्गित	१४३, ११
ज्ञ	८२, १ । १८१, १ ; १७ । १८३, १८ । २४०, १८
ज्ञप्त	१२७, ३ । १४३, १३
ज्ञप्ति	१५५, १७

शब्दः पृ० प०

ज्ञात १३०, १४ । १३८, १८ । १४६, १६ । १५३, ५ । १५९, ४ । १८९, ७
ज्ञातसम्भृत १४७, १८
ज्ञातसिद्धान्त १७, १७
ज्ञातार्थ ३४५, २
ज्ञाति १२७, २, ४ । २२१, ६ । २२६, १
ज्ञाट १३३, ११
ज्ञान ५९, ५ । ६०, १२ । ९६, ७ । १२६, ५ । १२७, ३ । १५५, २० । १७४, ८ । १८५, ५ । १८७, ४ । १९९, ६ ; ८ । २००, १ । २०२, ११ । २४३, १५ । २६१, ४
ज्ञानयुक्त १८७, ५
ज्ञानिन् ५६, १० । १८७, ५
ज्ञापक ३२, १५
ज्ञापित १३३, ११ । १४३, १३
ज्या २३२, १ । २३४, १३
ज्याघातवारण २९७, ११
ज्यानि १८७, १
ज्येष्ठ ३, १६ । ७२, ४ । ९३, १० ; ११ । २४४, ३
ज्येष्ठा ७, ६
ज्येष्ठामूलीय २४९, ५
ज्येष्ठिका ३१४, ८
ज्योतिरिङ्गण १२३, ५
ज्योतिर्विद् ८२, ११
ज्योतिश्शास्त्रवेदिन् ५२, १३
ज्योतिष् १९४, १५
ज्योतिषाम्पति १९६, १३
ज्योतिषिक ४०, १८ । ७४, ४ । २९२, १८

ज्योतिष्क १७, २
ज्योतिष्मती १६१, १५ । १३१, २० । २००, १३ । २२०, ६
ज्योत्स्ना १८७, २ ; ३ । २०९, १३ । ३०६, १७ । ३१६, २
ज्योत्स्नी १८७, ४
ज्वर १२७, १ । २५४, १३
ज्वरान्वित १४३, २
ज्वरित १४३, २
ज्वलन ३०, ४ । ६५, १५ । ७२, ३ । ७३, १२ । २४४, १२
ज्वलित १२७, १७ । १४३, १
ज्वाला ५४, ११ । ५५, ९ । १३५, ११
ज्वालामुखी ५७, ३ । ३२३, १३

झ

झञ्झा ८१, ८
झञ्झावात २१५, १
झणि १०५, ९
झर २५४, १५
झरक १७, ३
झरयुज् १४३, १२
झरित १४३, १२
झर्झर २७१, ७
झला २९७, ९
झल्लरी २७१, ८ ; ९
झल्लिका १७, ४ ; ५
झष ७८, १ । १८८, १०
झषा ३३०, १३
झषान्तर ९०, ३ । २८२, ३ । ३२७, ७

शब्दः	पृ०	प०
झाट	८४, २० । २१३, ७	
झाटामल	४२, ९	
झाटामलौषधि	३१८, ११	
झारी	२५४, १६	
झावक	१७, ४	
झिण्टी	१७, ५ । ८५, १ । ८८, ९ । १०६, १७	
झिल्लिका	१५, १३ । १७, ६ । २७७, ७	
झिल्ली	२५४, ३ । २९७, १०	
झिल्लीका	१७, २	

ट

शब्दः	पृ०	प०
टगर	२७१, १२	
टङ्क	४, ७ । ५२, १४ । ८४, ७ । २६७, १४	
टङ्कण	३८, १८	
टङ्कणक्षार	२७१, १२	
टङ्कार	२७१, ११	
टङ्ग	५९, १३	
टण्टुक	२९, ९	
टिट्टिभ	११८, १७	
टीका	४, ९ । ३२६, १७	
टुण्टुक	१७, ७	

ड

शब्दः	पृ०	प०
डक्क	४, १०	
डङ्कर	२७१, १४	
डमर	३१०, १४	
डमरु	२७१, १४	
डयन	१११, १०	
डाकिनी	९५, १४ । २१३, ६	
डामर	२७१, १५	
डिङ्गर	२७१, १३	
डिण्डिर	२७१, १५	
डिण्डीर	१०६, १५ । १८८, ४	
डिम्ब	१२४, ११ । २१६, ६	
डिम्बभेद	२७१, १५	
डिम्बिका	१७, ८ । ३०३, ४	
डिम्भ	१०६, २० । २१८, ११	
डोलिका	१९, ५	

ढ

शब्दः	पृ०	प०
ढक्का	४. १०	

त

शब्दः	पृ०	प०
तक्र	८७, ७ । २६६, ९	
तक्राट	२८८, ९	
तक्षक	१६, ६ । १७, ९, १०	
तक्षणीय	२३६, ३	
तक्षन्	२९२, ३	
तक्षमात्र	८५, ३	
तक्षित	१४३, १६	
तक्ष्वान्	१३४, १९	
तक्ष्य	२३६, ३	
तगर	३९, ४ । ९६, ३ । १२८, १३ । २२३, १८ । २७१, १८	
तगरद्रुम	१६२, २	
तट	६०, १६ । ८५, २ । १४६, २० । २५९, १८ । २९६, ९	
तटिनी	१८७, १ । १९४, २	
तटिनीभिद्	२४१, १६	
तडाग	६४, ६ । २९०, १५ । २९६, ९	
तडित्	१४३, १३ । ३०५, २	
तण्डक	१७, ११	
तण्डुरीण	११९, ८	

शब्दः	पृ० प०
तण्डुल	३०५, १७
तण्डुलादि	१३६, ११
तण्डुलीय	२४७, १०
तण्डुलीयक	४६, १
तण्डुलोदक	११६, ८
तत	१६२, १४
ततस्	१२७, ६
तताङ्गुलिकर	३०६, १६
तत्कर्मन्	१३४, १ । २३७, २
तत्काल	१७८, ६
तत्क्रियावत्	२८, ७
तच्चिह्न	१७३, ६
तद्दिन	१६४, ६
तत्पक्षिराज	२४३, ४
तत्पर	१२, ७
तत्पुरी	१५८, १० । १६४, ६
तत्प्रसून	७३, ३
तत्फल	८, ६
तत्र	२५५, ३
तत्त्व	२२४, १७ । ३४७, १
तत्त्वभेद	१५०, १
तत्त्वविज्ञान	३४६, १४
तत्त्वार्थनिश्चय	१८७, ४
तत्सखि	२३५, १५
तत्सह	१४, ११
तत्सम्बन्धसंयुत	२७६, १६
तत्सिरा	३१६, १४
तत्स्थ	२६०, १०
तत्स्रज्	२३८, ६
तथा	१६८, १६
तथ्य	२३६, ४
तदध्येष्ट	६३, १
तदात्व	१३७, ६
तदायुध	२८, २०
तद्गृह	२३७, १
तद्भव	३५, १ । ७२, १२ । ३०८, १४
तद्भेद	१६०, १८
तद्युक्त	१०६, १
तद्राज	१८३, १३
तद्वत्	८३, १४ । ८४, १३
तद्विद्	३१, १
तद्वेदिन्	६३, १
तनय	१४७, ४ । १७६, १० । २०८, ११
तनु	१८७, ६ । २६४, ६ । २६६, ८
तनुजन्मन्	२१६, १६
तनुरस	३३६, २
तनूनपाद्	१६६, १४
तनूरुह	२२५, १६ । ३४४, ४
तन्तु	१२७, ७ । २६२, ७
तन्तुवाय	२५४, १६
तन्तुवायोपकरण	२२६, ७
तन्तुव्रीहिभेद	१८६, ११
तन्तुशाला	१३, १७
तन्तुसन्तत	१२५, ३ । १३४, २०
तन्त्र	१६१, १० । २५४, १८
तन्त्रक	१७, १३
तन्त्रभेद	४, ११
तन्त्रिका	१७, १३
तन्त्रित	१४३, १५
तन्त्रिन्	२५५, २
तन्त्री	२५५, १
तन्त्रीघात	२६७, १२
तन्द्रा	५७, ६

शब्द	पृ० प०
तन्द्रि	१३४, १७
तन्द्रित	१०२, २ । १४२, ४ । १४३, १५
तन्द्री	२५५, ३
तन्मध्य	२३२, १२
तन्वङ्गी	२९२, २
तपःक्लेशसह	१२७, १५
तपन	१९४, ३ । २४०, १३
तपस्	२१०, ११ ; १२ । २२४, १७
तपस्य	३९, १३ । २४३, ५
तपस्या	२४३, ५
तपस्विन्	३२०, ३
तपिच्छ	७५, ५
तपोधन	२०४, १०
तपोधना	२०४, १०
तप्त	१३८, १७
तमस्	३२, ५ । ३३७, ९
तमाल	११२, ११ । १८५, ७ ।
	३०५, १८
तमालपत्रतिलक	२९३, १६
तमिस्र	२७१, १६
तमोगुणयुत	३३७, ११
तमोघ्न	१९४, ८
तमोनुद	१७८, १३
तमोऽपह	३४४, ५
तमोमणि	३३४, ५
तमोयुक्तनिशा	२७१, १६
तर	२५४, १७
तरङ्ग	८, १६ । ६०, ११ । ६४, ७
तरण	११९, १९ । २५४, १७
तरणसाधन	४, १८
तरणान्वित	१४३, १७ । ७०, १२
	१११, ११

शब्दः	पृ० प०
तरण्य	२६५, ९
तरल	२७०, १७ । ३०४, २० ।
	३०५, १४
तरवार	२८८, ३
तरस्विन्	३२०, ४
तरी	२५४, १७
तरु	६, १७ । ४१, ६ । ५२, ४ ।
	८०, १० । १७२, २ । २२४, ४ ।
	२५०, २ । २७५, २ । २८६, ४ ।
	२९२, १८ । ३०७, ३
तरुण	१११, १३ । २७६, ३
तरुणस्त्री	२९७, १३
तरुणादित्यरोचिष्	९२, २
तरुणावस्थ	२६७, १८
तरुणी	७३, १५ । ३०३, १४
तरुप्रकाण्ड	१८२, ७
तरुभिद्	२८, १६ । ३९, ११ ।
	४४, १५ । ५०, १८ । ६२, १ ।
	६६, ७ । १०५, ७ । ११६, १५ ।
	२१६, ६ । २५१, १६ । २८३, १२ ।
	२९४, १
तरुभेद	१९, ८ । ३९, १२ । ४४, ५ ।
	११५, १० । १२१, १ । १३७, ३ ।
	१९७, १ । २७१, १८ । २२०, ६
तरुमूल	२१६, ६ । २५६, १२
तरुमूलशाखान्तर	१००, २
तरुविशेष	७७, १७ । २५१, ६
तरुस्कन्ध	१७, १२ । ९६, ५ ।
	३००, १६
तर्क	४, १७ । ५५, १३ । ३१७, २ ।
	३४१, ६ ; १६
तर्कक	३४५, १४

शब्दः	पृ० प०	शब्दः	पृ० प०
तर्कारी	१३, १५ । २४३, ८	तस्मिन्नर्थे	२५५, ३
तर्कित	१३९, १४	ता·	१२४, ५
तर्कुक	१७, १०	ताटङ्क	२८८, ४
तर्कुपिण्ड	१९९, २	ताड	९७, १०
तर्क्य	२३६, ४	ताडन	९७, १० । ९७. १२ । २०५, ६
तर्जक	१७, ९	ताडपत्र	२८८, ४
तर्ण	१०५, १०	ताडपत्री	१९२, १८
तर्णक	१७, १४ । २५६, ८ । ३३६, ३	ताडसंस्कृत	२३६, ८
तर्णकाली	३२, १८	ताडित	१३५, ५ । १३७, १४
तर्तरीक	३७, १	ताडी	९७, ११
तर्दू	४९, ९	ताद्य	२३६, ८
तर्पण	१११, १४	ताण्डव	३२०, ६
तर्पणयोग्यक	२३६, ३	तात	१६, ७ । १२७, २, ९
तर्प्य	२३६, ३	तातगु	६४, ८
तर्वारि	२७१, १८	तातपिष्ट	३४४, १०
तर्ष	१०५, १६ । ३३०, १४	तातल	३०५, २०
तल	१८०, ११ । २९७, ११	तान	१८७, ७
तलग	६४, ७	तानित	१४३, १८
तलप्रदेश	१८०. ३	तानितपट	१४३, १८
तलप्रहार	७१, ८	तान्त	१२७, ८
तलाङ्कक	३२, १२	तान्त्रिक	१७, १७
तलिन	१९४, ७	ताप	१४६, ७ । २१०, १४ । २१३, ४ । ३३०, १३
तलिम	२२८, १७	तापस	५०, २ । २०४, १० । ३२०, ३
तलुन	१९४, ४	तापसतरु	२९३, १७
तलुनी	१९४, ४	तापसी	१९३, ६
तल्प	२१०, १३ । २२८, १८	तापिच्छ	७५, ५ । २९३, १६ । ३०५, १८
तल्पन	१९४, ५	तापित	१४३, १६
तल्ल	२९७, १३	तापी	२१०, १५
तल्ली	२९७, १३	ताप्य	२४७, १०
तल्लेखक	१६१, १४		
तस्कर	२८५, ९ । ३१२, ३		

शब्दः	पृ० प०
तामलकी	२६०, ८
तामस	३३७, १०
तामसी	३३७, १०
तामित	१४३, १६
ताम्र	३, २ । १८, ४ । ६४, १५ । १३१, १२ । २१६, ११ । २४४, २० । २५५, ७ । २७४, १० । २८५, २० । ३३९, ४
ताम्रकलश	११३, १० । ३०३, १५
ताम्रकुट्ट	४९, २
ताम्रकुम्भ	३२४, ४
ताम्रचूड	१७०, ६
ताम्रमूख	५७, ४
ताम्ररस	३३९, ३
ताम्बूल	३०५, १९
ताम्बूली	३०५, १९
तार	१५, १५ । २५५, ४ ; ५ ; ७
तारक	१७, १५ । २५५, ४
तारका	१७, २
तारकान्तर	१२, ३
तारकाभेद	३०२, ३
तारण	१२०, १४
तारणि	१११, १२
तारशब्द	१७७, १
तारा	२०८, १४
तारापति	१६१, १५
तारित	१४३, १७
तारीषी	३३२, १०
तार्किक	२९, १२ । ४६, ५
तार्क्ष्य	७९, १६ । २३६, ५ ; ६ । २९१, १३ । ३१०, ८ । ३४७, ९
तार्क्ष्यपुत्र	५५, १६

शब्दः	पृ० प०
तार्क्ष्यमातृ	१५३, ८
तार्क्ष्यशैलक	३०१, ३
तार्ण	१०५, ११
तार्णित	१४४, १
तार्य	२३६, ८
ताल	२९७, १४
तालद्रु	२९७, ११
तालपत्री	२८८, ४
तालपर्णी	११९, १० । २४५, १७ । २७४, १
तालमूली	१९०, १४
तालमूलीका	४९, २
तालवृन्तक	४९, ३
तालास्थिखण्ड	२९८, १५
तालिका	१७, १७
ताली	२९७, १६
तालीस	२९४, ३
तालीसपत्र	२९४, ३
तिक्त	१२७, १०
तिक्तक	१७, १८
तिक्तपर्वन्	३२३, १२
तिक्तशाक	३७, २ । ११५, ११
तिक्तादि	३३५, १६
तिग्मदीधिति	११२, १
तिग्मन्	१०५, १३
तिग्ममयूख	५८, ३
तिङ्	१३७, १०
तितउ	१९३, ११ । २७५, ९
तितिक्षा	२२७, ६
तितिक्षासंयुत	१०२, ९
तितिणिडका	७, ७
तित्तिर	२७२, २

शब्दः	पृ० प०
तित्तिरपक्षिन्	१९७, ३
तितिरवृक्ष	२७२, ९
तित्तिरि	९४, १४ । २७२, २
तिथि	२४५, ६ । ३३९, ८
तिथिभिद्	२३५, १५
तिथिभेद	१४२, १९ । २५७, १८
तिथिविशेष	१७३, ४
तिथिसमुद्भव	२३६, १०
तिष्य	२३६, १०
तिनिश	१५८, ११ । २०१, १ । २१७, ११
तिनिश	२२४, ११
तिन्तिड	९७, ४
तिन्तिडी	९९, १६
तिन्तिडीक	३७, ७
तिन्तिणी	१११, १४
तिन्दुक	१८, २ । ३०, ७ । १८५, ७
तिमित	१४३, १८
तिमिर	१८०, २ । २७१, १६ । २७२, २
तिरस्कार	३२३, १६
तिरस्कृत	१४९, १३
तिरस्कृति	८२, ८ । २०२, १७ । ३२३, १५
तिरिप	२१३, २
तिरोधान	२०३, १
तिर्यक्समूहक	१९९, ९
तिर्यच्	७०, ७
तिल	२३२, ११
तिलक	१५, १० । १७, १९ । ४२, १० । ६३, ४ । २५४, ७ । २७८, ७ । ३०५, १८ । ३०६, १५

शब्दः	पृ० प०
तिलकद्रुम	३१, ५
तिलकाक	२१, ५
तिलकवृक्ष	१५४, १७
तिलकालक	११, १ । १७, १९ । ४९, ४
तिलचूर्ण	३०६, १३
तिलपर्णिक	४९, ४
तिलपर्णी	११९, १०
तिष्य	२३६, ९
तीक्ष्ण	१०५, १३ ; १४ । २५०, १ । २५२, १३ । ३४६, ६
तीक्ष्णगन्धा	१८५, ८
तीक्ष्णशूक	३७, ८
तीर	८९, ७ । २५५, ९ । २९०, २०
तीरद्वयान्तर	२५७, १
तीर्ण	१०५, १२
तीर्थ	६४, १२ । १६८, १६ । २८४, ६
तीर्थभेद	६५, ७ । २३४, १२ । २४८, ५ । २९३, ९
तीर्थाह्व	२३६, १०
तीर्थ्य	२३६, १०
तीवर	२७२, ४
तीव्र	८७, १५ । ९७, ६
तीव्रा	२५५, ८
तुगा	३२१, ५
तुङ्ग	३०२, १८ । ३१६,
तुङ्गभद्रा	२८८, ५
तुङ्गिन्	५९, १६,
तुङ्गी	२६६, १३
तुङ्गीश	३२७, १२
तुच्छ	८४, ४ । १९९, १३
तुच्छधान्य	२१, ११

शब्दः	पृ० प०
तुण्ड	९७, ११
तुण्डकेरी	२८८, ६
तुण्डिका	१६, १२
तुण्डिकेरिका	४९, ५
तुतुर	२७२, ८
तुत्थ	१६९, १ । ३४५, ३
तुत्था	४७, ९
तुत्थाञ्जन	४०, ७
तुन्द	१७३, २
तुन्दकूपिका	४९, ५
तुन्दिर	२७२, ९
तुन्दिलन्ट	२७२, ९
तुन्नकद्रुम	७४, ८
तुन्नकवृक्ष	१०४, ५
तुमुल	३०६, १
तुम्बिकौषधि	२१६, १४
तुम्बुरी	२७२, ६
तुम्बुरु	२७२, ६
तुरग	२७, १७ । ६४, ११ । ७८, ८ । १३३, ३ । २६८, १८
तुरगब्रह्मचर्य	२४९, ११
तुरगी	६४, ११
तुरङ्ग	१७, १९ । ७६, १६ । १०५, ३ । १७४, १५ । २३६, ६ । २५४, १६
तुरङ्गगतिपञ्चक	२५६, २
तुरङ्गपूजादि	२९३, १५
तुरङ्गम	३८, ११ । २९२, ७ । ३१९, १६
तुरङ्गमप्रभेद	३३६, १२
तुरङ्गादिसन्नाह	१९३, १७
तुरायण	११९, ११

शब्द	पृ० प०
तुरीयांश	१७३, ११
तुरुष्क	१८, ३ ; ४
तुर्यावर्त	३१४, १५
तुर्व	३४, १६
तुला	८५, ८ । २९७, १७
तुलाक्रान्त	१४४, ४
तुलाधार	२८८, ७
तुलाप्लुत	१४४, ६
तुलाभिद्	१०९, १४
तुलाराशि	२८८, ७
तुलासूत्र	२९२, ४ । ३४२, १५
तुलित	१४४, ४
तुल्य	२२१, ६ । २३७, १३ । २७४, १७ । ३२७, १८
तुल्यार्थ	१६९, १०
तुवरिका	३७, ९ । ३४५, १०
तुवरी	७, १७ । ४५, ३ । १८८, १२ । २७२, ८
तुष	३३०, १४
तुषचर्पटी	३०२, ५
तुषवह्नि	२७८, १८
तुषानल	३०४, ५
तुषार	२२७, ४ । २७२, ७
तुषाराद्रि	२५२, ५
तुषित	१४४, ४
तुषोदक	३७, ८
तुषोदकवाचक	७१, ३
तुष्ट	१९५, १५
तुष्टिकर्ट	१७६, ८
तुष्टि	१२८, ११
तूण	६४, १६
तूणी	१०५, १५

शब्दः पृ० प०

तूणीर २१२, ९ । २७२, ४
तूर्ण १०५, १५
तूर्य २८५, १३
तूर्यवक्त्र २७६, २
तूल ७१, १४ । ७६, १९ । २९८, १
तूलनाला १९९, १
तूलपिञ्जन २०६, ११
तूलपिञ्जिका ७६, २०
तूलिका ११, १८ । १८, ६; १८
तूवर २७२, ५
तूष्णीक १८, ७
तूहिन २३१, १२
तृण १०५, १६ । १९०, ११ । ३२५, ५ । ३४५, ७; १४
तृणकेतु २०१, ५
तृणगोधा १८५, ९
तृणता १४४, १, ५
तृणत्व १४४, ५
तृणधान्य २९, २
तृणनिर्मितपुरुष ७१, ९
तृणपूल ३०४, १५
तृणभिद् ८, १८ । १०९, १७ । १९५, १७
तृणभेद ९७, १८ । ११६, ३ । २१२, ६ । ३२०, ६ । ३३३, ६
तृणमय १०५, ११
तृणराजक ३०९, ६
तृणशून्य २४, ३ । २४७, ११
तृणसारा ३१२, १४
तृणान्तर ११४, ६ । ३१६, १२
तृणोल्का ८८, ११
तृतीयक २१६, ३

शब्दः पृ० प०

तृतीयप्रकृति १०२, ७
तृतीयाश्र १०६, १२
तृतीयाश्रम १७१, १६
तृप्त ९८, ११ । १२७, ११ । १५६, १९
तृप्ति १२७, ११ । १४७, १ । ३२४, १७
तृषा ३२०, १५
तृषित १८, ५
तृष्णाज् १८, ५
तृष्णा ४६, २० । १०५, १६ । १८४, १२ । ३२५, ३ । ३३०, १५ । ३३३, १३
तृष्णातिरेक ३३८, १
तेजन २६०, १६
तेजनकद्रव्य २५३, ३
तेजनका ३७, ९
तेजस् ७२, २ । ७६, १ । १३५, ११ । २१३, ४ । २२६, १६; १९ । २३९, १८ । २४५, ४ । २९१, १० । ३२०, १७ । ३३२, २० । ३४१, ९
तेजस्विन् १८८, ५
तेजित १३८, ४
तेमन १९४, ९ । १९८, १५
तैजसद्रव्य २०१, ११ । ३३५, ३
तैजसान्तर २३३, १८
तैतिल ३०६, २
तैत्तिर २७२, ९
तैलकल्क २७६, ४
तैलपर्णिक ४९, ६
तैलपर्णी ११९, ११ । २६७, १८
तैलपात्र ११, १३

शब्दः	पृ० प०
तैलपायिका	४९, ७
तैलपिञ्ज	७८, १६
तैलिकभिद्	२५३, १७
तैलिन	१४३, १४
तोक	४, १३
तोकन	११२, १९
तोका	४, १३ । २२४, १
तोटक	१८, ५
तोड्डा	९७, १२
तोत्त्र	१९४, १० । २५५, १०
तोद	१७३, २
तोदक	१८, ७
तोदन	१७३, २ । १९४, १०
तोदित	१४४, ६
तोमर	५५, १० । २३९, २० ।
	२७२, १०
तोय	८८, १३ । २०१, ८ । २१६, १ ।
	३०३, १७ । ३०४, ११
तोयद	६०, १ । २७२, १४ । २८८, ८
तोयधर	२८८, ८
तोयनिर्झर	१७, ३
तोयपिप्पली	११७, ११ । ३०७, १२ ।
	३०९, ५
तोययन्त्र	४५, १५
तोरण	१११, १५
तोलित	१४४, ६
तोष	३३१, ११
तोषण	१५६, १
तोषद	१७६, ८
तौतातिक	३७, १०
तौर्यत्रिक	३७, ११ । २३९, ८; १०
तौलिकिक	३७, १०

शब्दः	पृ० प०
त्यक्त	१२७, ४ । १२८, ७ । १५३, १८
त्यक्तयोषा	१४४, १३
त्याग	६६, ५ ५९, १४ । ६३, १० ।
	६७, १ । १०४, १५ । १३७, ७ ।
	१८७, ८ । २०८, २
त्यागशील	८१, ८
त्यागिन्	५९, १५
त्रपा	७७, ९ । २१०, १४
त्रपावत्	१२२, १५ । १५१, ११
त्रपु	६१, १५ । २१०, १० ।
	२५५, १० । २५९, १७
त्रपुष	२१७, ६
त्रयी	२३६, ५
त्रयीमुख	५७, ५
त्रस	२५३, १३
त्रसर	२७२, १
त्रस्त	१२७, ८ । २६७, १५
त्राण	१०५, १०; ११ । १७३, ९ ।
	१९७, ११
त्रात	१२७, ९ । १२९, ५
त्राट	१७, १६
त्रायमाण	२७, १९ । ११९, ९
त्रायमाणा	१०५, ११ । २४४, १७ ।
	२९१, ८
त्रायमाणौषधि	३२४, ६
त्रास	६, १५
त्रासित	१४३, १७
त्रि	२५०, ३
त्रिकु	४, १२
त्रिकटुक	३७, ३
त्रिकण्टक	३७, ४
त्रिका	४, १२

शब्दः	पृ०	प०
त्रिकूट	९९,	५
त्रिगर्त	१४४,	२
त्रिगर्तभेद	१२६,	३
त्रिगर्ता	१४४,	३
त्रितय	२३६,	५
त्रिदश	२६२, ७ । २६३, १५ । २७३,	१९
त्रिदशमहौषध	२०९,	१२
त्रिदशाचार्य	११२,	११
त्रिदशालय	५३,	८
त्रिदिव	४, १५ । ३२०,	६
त्रिदिवा	३२०,	६
त्रिपताक	३७,	६
त्रिपत्रक	३७,	५
त्रिपथगा	५९,	१०
त्रिपदा	२८३,	५
त्रिपदादेवी	२७०,	३
त्रिपुट	८९, ७ । २८२,	४
त्रिपुटा	९९, ६ । २४५,	८
त्रिपुरान्तक	४९,	३
त्रिफला	६४, ९ । २९८,	१९
त्रिमात्रक	१२९,	१५
त्रिमुख	५५,	६
त्रिलोकी	१८,	२
त्रिलोचन	५०,	१५
त्रिवर्ग	६४,	९
त्रिवर्गसम्पत्ति	२५०,	५
त्रिवर्णक	३७,	३
त्रिविष्टप	३३, २ । ४४, १५ । ६२,	१३
त्रिवृत्	४४, १४ । ४७, १८ । ८९, ६ । १९९, १८ । २१८, ६ । २२६,	१२

शब्दः	पृ०	पं०
त्रिवृता	१०८, १५ । १९८, ६ । २४४,	१५
त्रिवेदी	२३६,	५
त्रिशङ्कु	१८,	१
त्रिशिख	५५,	५
त्रिशीर्षक	३७,	५; ७
त्रिशूल	५५,	५
त्रुटि	८५, ४ । २९९,	८
त्रेता	१२७,	११
त्रैवर्णिक	७६,	१२
त्रोटि	८५,	५
त्रोटी	७१,	१०
त्र्यक्षर	२२९,	१४
त्र्यङ्गट	८९,	४
त्र्यम्बक	१७,	१४
त्र्यम्बकसख	५८,	४
त्र्यादिसङ्ख्या	३४१,	७
त्वक्क्षीरी	२८८,	३
त्वक्पत्र	२७१,	१७
त्वक्पत्री	२७१, १७ । ३१७, १७ । ३१९,	९
त्वक्पुष्प	२१३,	२
त्वक्शाल्मली	३१२,	१४
त्वक्सार	१०७, १६ । ३२२,	२०
त्वक्सारक	१०७,	१७
त्वगङ्कुर	२१३,	२
त्वग्भेद	३३१,	१
त्वग्विच्छिन	१६२,	७
त्वच्	१२५, १९ । १८७, ६ । २८५, ७ । ३१०,	३
त्वचिसार	२६७,	४
त्वरा	२१३, १३ । २१९,	१४

शब्दः पृ० प०

त्वरायुक्त २८२, १९
त्वरित १०५, १५ । १४३, १४
त्वष्टृ ४९, १२ । ८५, २
त्विष् ११५, ५
त्सरु ८६, ५ । २६१, १८ ।
२९७, १२, १६

द

दंश १९४, १०
दंशन १९४, १०
दंशभीरु ६७, १५
दंशित १४४, ७
दंष्ट्रा १०१, १३
दंष्ट्रामुख ५७, ६
दंष्ट्रिका १८, १०
दंष्ट्रिन् २५१, ६ । २५५, १३
दुःख ३, १ । ६, १ । ४४, ८ ।
१८१, १ । १८६, ५ । १९३, १ ।
२००, १ । २१४, २ । ३२५, १०
दुःखसम्पन्न १८७, १२
दुःशङ्ग १७२, २ । ३१९, १०
दुःशील ९, १८
दुःश्रुत १४४, १४
दुःसमय २२७, ७
दुःस्पर्श २६७, १ । ३२७, १३
द्वाःस्थ ३७, १९ । ४७, ११ । ४९, ९
दक ४, १४
दक्ष ५९, १२ । ६९, १४ । ८५, ११ ।
१०३, ९ । २३३, ९ । ३०८, ३ ।
३४५, ११ । ३४६, ५
दक्षमातृ ३३३, ४
दक्षा ३४५, १२

शब्दः पृ० प०

दक्षादि १६३, २
दक्षिण १११, १६ । २४७, २, ३ ।
२५५, १३
दक्षिणावर्तपारद २८७, ९
दक्षिणावर्तशङ्ख २७९, १८
दक्षिणोद्भूत १११, १६
दग्ध १२७, १७ । १३८, १४ ।
१४३, १ । १५७, ९ । १५९, ९ ।
१८०, ११
दग्धा १८०, १२
दग्धिका १८, १०
दण्ड ८४, ४ । ९७, १२ । १२०, ६ ।
१७०, १० । २१७, १ । २२४, ३ ।
२४१, १३ । ३०१, १४
दण्डधर ३२, २० । २२५, ६ ।
२८८, १०
दण्डनायक ४९, ७
दण्डनायिका ४९, ८
दण्डभाव १२५, १५
दण्डयात्रा २८८, १२
दण्डयाम २३१, ४
दण्डविष्कम्भ २६८, १३
दण्डार २७२, १६
दण्डोत्पला ३४१, १८
दत्त १२७, १२ ; १४
दत्तमांस ३००, १०
दद्रुघ्न ४८, १४
दद्रुण १११, १९
दद्रुरोगार्त १११, १९
दधि १८०, १२ । २४४, १८
दधिचार २८८, ९
दधिभव २६१, १७

शब्द· पृ० प०

दधिवार २२३, ३
दधिसर २८८, १३
दधिसम्पन्न १८, १४
दध्यग्र २६०, १६ । २८६, १७
दध्याज्यमधुसंयोग ४०, १४
दध्याली १६, १२
दध्योदक २८८, १३
दनु १८७, १०
दनुपुत्र ३२०, ८
दन्त ७६, १३ । १२७, १२ । १५०, १५ । १७४, ६ । २१८, ९
दन्तक १८, ९ । २६, १६
दन्तक्षतान्तर २६९, १३ । ३१३, ८
दन्तदशन १७३, १२
दन्तधावन १२१, ६ । २०८, ९ । २६९, ११
दन्तमांस ८९, १७
दन्तमूल २६६, १५
दन्तरुग्भिद् १८, ९
दन्तशठ ९५, ७ । २७१, ५
दन्तशठा ९५, ८
दन्तशुद्धि २०८, ९
दन्तिन् १२७, १३ । १५०, १५
दन्तिकर्णमूल १६, १८
दन्तिका २५४, ५
दन्तिदन्तमण्डन ९, ७
दन्तिपश्चाद्गात्र २६३, १
दन्तिपादबन्ध २५६, १८
दन्तिशीर्षकर्मन्' २४६, ९
दन्ती १९८, ६ । २२०, १५ । २४५, ८
दन्तुर २७२, १२ । ३०२, १८

शब्दः पृ० प०

दन्दशूक ३७, १४ । २८८, १०
दभ्र २५५, १३
दम ९७, १५ । १७०, १० । २२४, २ । ३३८, १०
दमक १८, ११
दमथ १७०, १० । २२४, २
दमन १९४, १२ । २२४, २ । ३१२, १५
दमनक २१४, ९ । २२४, ८ । २२६, ११
दमनीय २३६. १६
दमसम्पन्न १४४, ९
दमित १२७, १४ । १४४. ९
दम्भ ३, १० । ३४, ४ । ८५, १९ । २१८, १२ । २३४, १९ । २६९, १९ । २९७, ७
दम्भचर्या १९२, १२
दम्भभेद १६, १४
दम्भान्तर २५३, १६
दम्भोलि ३२७, ७
दया १९३, १६ । २१०, ७
दयात्यागादिसंयुत १३८, १५
दयालुक ३७, १५ । ३०७, १४
दयाशून्य ८९, १२
दयित १४४, ८
दर २५५, ११
दरत्र २५५, ११
दरा २५५, १२
दरी २५५, १२ । २७३, ११
दरीन्द्र २७२, १०
दर्दुर ४, ४ । १२१, ३ । २६४, ९ । २७२, १३; १४
दर्दुरा २७२, १५

शब्दः	पृ० प०
दर्प	१५८, १५ । २०२, ११ । २१०, १६ । २१९, १४ । २२३, १८ । २५२, १४
दर्पक	१८, ९
दर्पण	३, ११ । ४०, ५ । १९४, ११ । २७७, १२ । ३२६, १७
दर्पात्मप्रशंसा	५२, १
दर्भ	३२५, ८
दर्भमुष्टि	२७४, १६
दर्शन	१८९, ८
दर्वी	१३, ४ । ३१६, १०
दर्वीकर	२८८, १०
दर्वीसंस्थ	२३६, १५
दर्श	२२२, ३ । ३२५, १६; १७
दर्शक	१८, ८
दर्शन	१०९, १० । १९४, ११; १२ । २०४, १८ । ३२५, १६
दर्शयित	१८, ८
दर्शमुख	५७, ८
दर्शित	१५३, २
दल	२९८, २ । ३४१, ६
दलाढक	३७, १२ । ९९, ७
दलामल	३१२, १५
दलिक	१८, ११
दलित	१४४, ९
दव	३१६, ७
दशकोटी	१७५, ३
दशग्रीव	२४८, ७
दशग्रीवखड्ग	३३९, २
दशन	१९४, १४
दशनोच्छिष्ट	९२, ८
दशपुर	२८८, १४

शब्दः	पृ० प०
दशमीस्थ	१७१, १३
दशमुख	५७, ६
दशमूल्यादि	१९६, २
दशवर्षगज	१२९, २०
दशसंख्या	१२९, ३
दशा	१२६, ५ । १३२, १० । ३३६, १
दशाकर्षिन्	३३४, ५
दशाक्षर	१२९, ३
दशास्य	११४, १६
दशास्यनय	१७९, ४
दशेन्धन	२०४, ११
दशेरक	३७, १५
दस्म	२२३, २
दस्यु	२३६, १३
दहन	१९४, १३
दहर	२७२, ११
दाक्षायणी	११९, १२; १३
दाक्षायणीपति	१६७, ४
दाक्षिण्य	३१९, १९
दाक्ष्य	२७०, १५
दाडिम	९, २ । २२८, १८ । २८४, २
दाडिमपुष्पक	५२, १२
दात	१२७, १९
दाढ	५२, १५ । १०६, १ । १८७, ९ । २६५, १३
दात्यूह	२२, १९ । ९५, २; ९ । ३४२, १०
दात्र	२५५, १५
दात्रक	१८, १५
दाधिक	१८, ४
दान	५९, १४ । ६३, १० । ६६, ४ । १२०, १३ । १२७, १२ । १३४, १० ।

शब्दः पृ० प०

१३६, १८ । १८७, ७ । २००, १९ ।
२०४, १७ । २०६, ६ । २०८, १ ;
२, १२ । २३३, १ । २३६, १४ ।
२९५, ३ । ३२६, १४
दानपात्र ३३५, ८
दानव ६८, ९ । २६, १२ । २६४, १७ ।
३२०, ८ । ३२५, ११
दानवमातृ १८७, १०
दानवान्तर १९, १०
दानवारि २८८, १३
दानविषय १४४, १० । १४७, १६
दानशौण्ड २४५, ३
दानु १८७, ९ ; १०
दान्त १२७, १४ ; १५
दापनीयक २३६, १५
दापित १४४, १०
दाप्य २३६, १५
दामोदर २१४, ११ । २८८, १४
दाम्भिक १८, १५ । ३५, १२ ।
३०९, १३
दाम्य २३६, १६
दाय २३६, १३
दायद १७६, १०
दायाद १७६, १०
दारक १८, १३
दारण १११, १९
दारद १७६, ९
दारव ३२०, ८
दारा २५५, १४ ; १५
दारित १०५, १७ । ११८, ४ ।
१४४, १० । १८८, ७
दारु १९१, ९ । २५५, १६ । २५६, ७

शब्दः पृ० प०

दारुक १८, १४
दारुण ११४, ६ । १११, २० ।
१९५, ९
दारुणारण १७५, ७
दारुनिशा ९३, ४
दारुपुत्री ८८, ९
दारुहरिद्रा ३१६, ११
दारुहस्तक ४९, ९
दार्वट ८९, ८
दार्वी ३१६, ११
दार्य २३६, १५
दाव ३१६, ७ ; १०
दास २४४, १३ । २६६, ११ ।
३३५, ८
दासी २४४, १३
दासीपुत्र ३७, १६
दासीरत ९१, ८
दासीसुत २३५, ४
दासेर २७२, १८
दासेरक ३७, १६
दाह ३४१, २
दिक्चर २७३, १ : २
दिक्चरी २७३, २
दिक्पति २१०, ८
दिक्पाल १४१, २० । १४५, ६ ।
२७३, १
दिगम्बर ३४, ५ । २८८, १५ ।
३२५, ६
दिग्गज १६३, १४ । १९०, ३
दिग्ध १८०, १३
दिग्धर २७३, १
दिग्भिद् १६६, ३

शब्दः पृ० प०

दिग्वारण १९९, ४
दिग्विजय २८८, १२
दिग्विभेद ७२, १२
दिग्विशेष २६५, १५
दिङ्नाग १७५, १६ । २३१, ९
दिङ्नागयोषा २०७, १९
दित १२७, १६
दिती १२७, १६
दितिज २२०, १३
दितितनय २७३, १६
दितिसन्तति २६५, ८
दिन १८७, ११ । २८०, ५
दिननिर्वर्त्य ७, १८
दिनप्रणी ११९, १४
दिनमणि ३३९, १८
दिनरात्र २८४, १८
दिनस्यादिभाग १०६, १२
दिनान्त १४६, १ । २४०, १०
दिनेश्वर २८८, १५
दिप्त २६१, १३
दिव् ६, १४ । १६१, १२ । ३१६, १२
दिवस ४१, ३ । २३१, ४ । २५३, १२ । २५९, २०
दिवस्पति ३, २
दिवाकर ३४, १२ । ८०, २ । ८५, २ । ३२५, १
दिवाकीर्ति १६१, १६
दिवाभीत १६१, १७
दिवाभीतपतत्त्रिन् ४, ६
दिविभव २३६, १८
दिव्य २११, ८ । २३६, १७; १८ । ३२५, १३ । ३३०, ९

शब्दः पृ० प०

दिव्यगायक ३४२, २
दिश् ५८, ११ । ९३, ५ । १११, १७ । १४७, १० । १५७, ६ । २२०, ४ । ३२५, ४
दिष्ट ८५, ६
दिष्टि ८५, ६
दीदिवि ३२०, ७
दीधिति २२५, १० । ३३०, ४
दीन १८७, ११ । २६६, ७
दीनमणि १८८, ५
दीना १८७, ९
दीनानाथ १७१, १४
दीनार ४, १७ । ८८, १९ । २७३, ३
दीप ५१, १३ । ८१, ३ । १३२, १२ । २०४, ११ । ३१२, १३ । ३२८, १२ । ३३४, ५
दीपक १८, १६
दीपदशा १३२, १२
दीपवर्ति ३२६, १
दीपवृक्ष ३४७, १२
दीपित १२८, ५
दीप्त १२५, ६ । १२७, १७ । १४०, २ । १६३, ८ । १८०, ५
दीप्तजिह्वा ३२३, १३
दीप्ति ६, ९ । ७१, १७ । १२७, १८ । १३३, ३ । २२५, १ । २३५, १३
दीप्तिकारक १८, १६
दीप्तिमत् ११५, १
दीप्य २३, १३ । ३१९, ९
दीप्यक १८, १७
दीर्घ १३९, ३ । १५२, १३; १८ । २१७, ४

शब्दः	पृ० पं०
दीर्घकोशिका	४९, १०
दीर्घत्व	३४२, ६
दीर्घपत्रक	४९, १०
दीर्घसूचिन्	२९, ३
दीर्घादि	८८, ८
दीर्घाध्वग	६७, १४
दीर्घिका	१८, १८
दीर्ण	१०५, १७ । १२७, १८
दुकूल	२२७, १० । ३०६, ३
दुग्ध	१८०, १४ । २६२, १८
दुग्धफेन	२८१, १४
दुग्धादि	२३४, १४
दुग्धाम्ल	२४९, ४
दुग्धिका	१६०, ८ । २२८, ५ । २४४, २ । ३३९, १२
दुग्धी	१८०, १४
दुच्छक	१९, १
दुन्दुभि	२२०, १३
दुरति	२७३, ४
दुरधीत	१४४, १४
दुरन्त	३२४, ४
दुराधर्ष	९, १७
दुरालभा	१६४, २०
दुरालम्भौषधि	१९८, ९
दुरासद	९९, २
दुरित	६९, १ । १४४, १२ । ३४०, ५
दुरोदर	२८८, १६
दुर्गत	१४०, १४ । १६९, २ । १८३, १० । १८७, ११
दुर्गति	१४४, ११
दुर्गम	५९, १७ । २६७, १९
दुर्गसञ्चार	२२९, १७
दुर्गसम्भव	११२, ३
दुर्गस्थान	२६७, ८
दुर्गा	५९, १७ । १०९, ३ । १४८, ५ । २०३, १८ । २९६, १८ । ३१४, ३ । ३३७, १०
दुर्जर	२५३, २
दुर्दम	१०६, १
दुर्दिन	१९४, १६ । ३०९, १४
दुर्दुरुट	८८, १
दुर्द्विज	३२४, ३
दुर्नय	६७, ८
दुर्नामन्	४९, १० । १३४, ३
दुर्बल	१३३, १७
दुर्बलाङ्गुलि	९४, ७
दुर्बुद्धि	१४४, १३
दुर्भर	२७३, ४
दुर्मति	१४४, १३
दुर्मुख	५५, ७
दुर्लभ	२२०, १४
दुर्वर्ण	११२, १
दुर्वर्णक	३७, १८
दुर्वह	१००, १
दुर्वा	१३१, २० । ३२१, ११
दुर्वाक्य	२४४, ४
दुर्विध	१८३, १०
दुर्वृत्त	१९४, १४ । २४७, ७
दुर्वृत्ति	१४४, १३
दुल	२१२, ७
दुलि	२९८, ३
दुश्चर्मन्	३७, १८ । ९२, ४
दुषण	२५४, ११
दुष्काल	२२८, १९

शब्द	पृ० प०
दुष्कृत	१४४, १२
दुष्ट	१५९, ७ । १८१, १३ । २६३, २
दुष्टगज	३००, १९
दुष्टवचन	१७२, २
दुष्टवधार्थिक	३०१, २
दुष्पाक	१४४, १४
दुष्पाप	२२०, १४
दुष्य	२३७, १
दुष्यन्त	१४४, १५
दुस्तर	६८, ८
दुस्स्थ	१६९, २
दुहितृ	१४७, ४ । २९७, ९ । ३२६, ९
दुहितृपति	१४३, ४
दूत	५३, ६ । २९४, १५
दूतभाव	२३७, २
दूतविशेष	६४, १८
दूती	४४, १ । २५२, ३
दूत्य	२३७, २
दून	१८७, १२
दूर	२५५, १९ । २५६, १४ । २८६, ६
दूरदेशग	२८०, १५
दूरवर्त्मन्	३३१, १६
दूरशून्यमार्ग	२७५, १२
दूर्गा	३३९, १३
दूर्वा	५१, १२ । १३६, १४ । १५७, ६ । २६३, १६ । ३१४, ७ । ३१६, १२
दूर्वाञ्चितभू	२९४, २
दूर्वारस	११२, ४
दूषक	१९, २
दूषण	२१३, ११ । २५९, १ । २८०, १५
दूषणीय	२३७, १

शब्द	पृ० प०
दूषिका	१८, १८
दृग्घ्न	१८७, १२
दृग्योग	३०६, १५
दृग्विशेष	८, १७
दृग्विहत	१८७, १२
दृढ	१०१, १४ । १०२, ४, १६ । १३३, १० । १५०, ८ । १५२, १३; १८ । १५५, ३ । १८६, ८ । २७४, १ । ३२७, ३
दृढबन्ध	१८३, ४
दृढसन्नाह	१४५, ११
दृति	१२७, २०
दृप्त	१२७, २०
दृन्भू	२१८, १२
दृश्	१७, १५ । ५८, ११
दृश्मान	१९४, १५
दृश्य	२३९, १७
दृषद्	११३, १२ । १४४, १५
दृषद्वती	१६१, १९
दृष्टरजोनारी	२२९, १३
दृष्टान्त	१४४, ११; १६
दृष्टि	५५, ७ । १०९, १० । २०१, १२ । २०४, १९
दृष्टेन्दुकलामा	३१४, ३
देय	२६, ५
देव	५६, ४ । ५९, ७ । १३६, ५ । १५०, १ । २४०, १२ । २४२, २ । २६६, १७ । ३१६, १३; १४
देवक	१९, ३
देवकी	१९, ३
देवकीनन्दन	१७९, ११
देवखात	१३७, २

शब्द	पृ० पं०
देवजलाधार	९६, ८
देवता	१४३, ८ । २३४, ८ । ३३६, १८
देवताङ्ग	१०१, ६ । १०७, १६
देवताड	१४३, ६ । २५२, १३
देवतान्तर	९९, १५ । १००, ६ । १५७, ४
देवताभिद्	६७, ६ । १३३, १६ । १५४, १५ । २८३, १२ । ३४६, १६
देवताभेद	७३, ६ । ८५, २० । २२१, ६ । २६५, १
देवतापतन	२५८, १८
देवत्व	१५६, १६
देवदारु	९५, १० । २०८, १६ । २५५, १६
देवद्रुम	१६३, १०
देवध्रुच्	७०, ७
देवन	१९४, १७ ; १८
देवनृपतिगेह	१७७, ३
देवभिद्	१४४, ४
देवभेद	१४, ६ । ३९, ११ । ३३६, ४
देवमार्ग	११९, १५
देवमातृ	१३७, १
देवमातृक	४९, ११
देवयु	२४३, ६
देवयोनि	२६७, १६
देवयोन्यन्तर	१३०, ९
देवर	२४५, १४
देवराज	८०, ६
देवल	९०, १५
देवलोक	२५७, २
देववर्धकी	४९, ११
देववृक्ष	३४७, ५

शब्द	पृ० पं०
देवशिल्पिन्	८५, ३ । २३०, १०
देवशुनी	२३०, ७
देवसेना	२०४, १२
देवसम्बन्धवत्	२१६, १६
देवादिसाधन	२५८, ६
देवान्तर	१४६, २०
देवारि	२७३, ६
देवी	४९, ८ । ५२, १८ । ५६, १६ । ५७, १ ; ३ । २५८, ११ । २८१, २ । ३१६, १४ । ३२१, ११
देवीभिद्	२४, ६
देवोद्यान	७८, १७
देश	२६, ७ । ३७, १७ । ३९, १३ । ४९, १७ । ८६, ८ । १७८, १२ । १८२, ११ । १८३, १३ । १८९, १७ । २३८, ७ । २४४, १५ । २५१, १७ । २५६, ४ । २७६, ८ । २८२, २ । २८३, १९ । ३०४, ८ । ३०८, ११ । ३२५, १८
देशन	३२५, १८
देशभिद्	९४, १७ । २७०, १ । ३०६, ११
देशभेद	१५, ११ । १८, ३ । २७, १३ ; १७ । ३७, १५ । ४२, १४ । ६२, २ । ७२, ११ । ८८, ८ । ९४, ३ । १०२, ३ । १३७, १६ । १४४, २ । १८३, १६ । २१२, १ । २५७, ७ । २७८, ११ । ३२१, १५
देशभेदक	२९७, ३
देशमात्रक	३२७, १९
देशविशेष	४९, ११ । ७८, ६ । ९७, ८ । १६८, ९

शब्द·	पृ० प०
देशान्तर	१०७, १५ । १०८, ८ । १८६, १० । २५२, १० । ३२५, ५
देशिक	१९, ४
देष्णु	१०६; १
देह	६०, ३ । ९८, २ । २२४, ७ । २२६, १ । २२९, १० । २४६. १३ । ३०८, २ । ३३५, १७ । ३४१, ३
देहज	२८१, १७
देहजानिल	६९, ३
देहमारुत	२४७, १२
देहयात्रा	२८८, १७
देहलक्षण	२८३, २
देहली	२८६, १
देहसिरा	२५५, २
देहसम्बद्ध	१९, ४
देहसंश्रित	१७०, ८
देहावयव	६, ६ । ३९, ५
देहावयवभिद्	११५, ९
देहावयवान्तर	२९३, १५
दैत्य	६, ६ । ३९, १४ । ५०, २० । १७७, २ । १७९, २ । १८१, ५ । २१७, ४ । २३७, ३ । २५९, ३ । २८१, ३ । ३०२, १०
दैत्यगुरु	२६१, १० । २८८, २०
दैत्यदारु	२८८, २०
दैत्यमातृ	१२७, १६
दैत्यभिद्	१७, १५ । २२०, १० । ३३५, २
दैत्यभेद	११, ६ । ३७, ७ । ७२, १६ । ९७, ४ । ९८, ८ । २१७, ७ । २४२, १४ । २५७, ६ । २८३, ८ । २८६, ९ । २८८, १ । २९९, ३; ६ । ३०२, ३ । ३१०, १४

शब्दः	पृ० प०
दैत्यविशेष	६९, २ । १०६, १६ । २१९, ९
दैत्या	२३७, ३
दैत्यान्तर	२१८, ९
दैत्यारि	२७३, ६
दैन्य	२३८, ९ । २४२, १५
दैन्यप्रकाश	१०२, १
दैर्घ्य	१३८, २ । २२८, ३
दैर्घ्यवत्	१४९, १
दैव	८५, ६ । ८७, १० । १४०, १८ । १४५, १५ । १४६, ४ । २४१, १२ । २९०, १३ । ३१६, १६
दैवज्ञ	१३, ७; १४ । ३२, १९ । ३४, ३ । ४२, १६ । ८२, १३ । १८७, ५
दैवप्रश्न	२०४, १४
दैवादिव्यसन	१६४, ७
दैवानिष्टफल	१९८, २०
दैहिक	१९, ४
दोग्धृ	१८०, १५
दोर	२५५, १९
दोरक	१९, ६
दोर्मूल	१३, १ । ३४५, ७
दोला	२९८, ४
दोलिका	१९, ५ । ३१, ५
दोलित	१४४, १७
दोष	२१६, ३ । २४१, १३ । ३२३. ४ । ३३०, १६ । ३३१, १ । ३३२, १६
दोषज्ञ	८२, १३
दोषविशेष	१२९, ८
दोषा	३३०, १५
दोषोत्पाद	१८४, १३

शब्दः	पृ० प०
दोह	३४१, ३
दोहदलक्षण	१२४, २
दोहदिनी	३१०, ६
दोहन	३४१, ३
दौर्गीण	११२, ३
दौर्वीण	११२, ४
दौवारिक	३७, १९
दौष्यन्ति	१४४, १७ । १४९, १०
द्यु	२३२, २
द्युति	१२७, २०
द्युमणि	११२, १ । १९१, १
द्युम्न	१८३, १३
द्यूत	१७३, ५ । २९९, १० । ३१९, ३ । ३३१, १३
द्यूतकम्बल	१२, २
द्यूतकार	२९, १६ । २८८, १६
द्यूतकृत्	२८८, १७
द्यूतभङ्ग	२६२, १२
द्यूतभेद	७, १३
द्यूतव्यवहार	१०६, ७
द्यो	२३२, ३
द्योतदीप्ति	१७, ४
द्रव	२१६, ९ । ३३५, १७
द्रवनिष्पाक	१६८, १०
द्रवप्रपात	२५६, ३
द्रवसंस्थान	१६९, ७
द्रवमात्र	२६२, १७
द्रवीण	१११, १८
द्रव्य	६१, १३ । १८९, ५ । २३६, ११ । २४६, ९ । ३१८, १२
द्रव्यपात्र	१०४, १६
द्रव्यलम्पट	११०, ११
द्राक्षा	१०४, ८ । १९३, ६ । ३३९, १२
द्राड	९७, १७
द्राढा	१८, १० । १०१, १३
द्रावक	१८, १२
द्राविड	९९, १७
द्राविडक	३७, १७
द्रु	२५०, २ ; ६ । २६९, १९
द्रुघण	११२, २
द्रुजीवक	१९१, ३
द्रुण	२८, ८ । १०५, १७ ; १८
द्रुणी	१०५, १८
द्रुत	११७, १४ । १२७, १९
द्रुतगति	२६१, ९
द्रुतोदित	१४५, ९
द्रुभव	३२०, ९
द्रुभिद्	५०, ६
द्रुभेद	११, १० । १७, २० । २०४, २ । २९२, ९
द्रुम	६, ९ । ५४, १३ । १३९, ३ । २१६, १२ । २२४, ४ । २५१, ३ । २७१, ५ । २७५, १७ । ३४५, १२
द्रुमभेद	२५, ४
द्रुमाग्र	२८१, १९
द्रुमाङ्क	९, ११
द्रुमान्तर	११, ६ । १२, २ ; ६ । ६५, ९ । ७८, ११ । १६५, १८ । २९७, १५ । ३१६, ४ । ३३६, १३
द्रुमोत्पल	१८५, १० । २८६, ४१
द्रुविकार	२३६, १२
द्रुशब्द	१७२, २
द्रुहिण	११२, २ ; ३
द्रोण	७८, १२ । १०६, १ ; २ । २०४, १

शब्द	पृ० प०
द्रोणकाक	२०७, ४ । ३०३, ११
द्रोणक्षीरा	२८९, १
द्रोणदुह	२८९, १
द्रोणपत्नी	२१०, ६
द्रोणमुख	५७, ७
द्रोणी	१०५, १८
द्रोणीप्रभेद	३०३, ७
द्रोह	३४१, ४
द्रोहाट	८९, ९
द्रौपदी	१०४, ८
द्वन्द्व	३१६, ८
द्वात्रिंशद्वर्ण	१६८, १३
द्वादशराज	३०८, १९
द्वापर	२७२, १७
द्वार	२६, ६ । २५५, १७ । २९०, १० । ३४२, १३
द्वारपालक	४९, ९
द्वारपिण्डी	२५, २०
द्वारबन्ध	१११, १५
द्वारबन्धन	११, ४
द्वारमात्र	२७०, ४
द्वाररोधिनी	३०१, १५
द्वाराधोदारु	३००, १७
द्वारावरोध	३२, २
द्वारोर्ध्वदारु	३३५, ९
द्विक	४, १४
द्विकर्षित	९१, १७
द्विचिह्न	३२, ७
द्विज	७६, १२ । १२७, १२ । १३३, १८
द्विजन्मन्	१८५, ११
द्विजभार्या	१०६, १६
द्विजयोषित्	३२२, २
द्विजराज	८०, ५
द्विजा	७६, १३
द्विजाङ्कूरासुत	३२३, १८
द्वितीयवयस्	८९, २
द्विधाकृत	१४८, ७
द्विधाकृति	१४२, १६
द्विनग्नक	३७, १८
द्विप	६५, १४ । ३४७, ३
द्विपभिद्	२१६, ६
द्विपभेद	३, १४
द्विपरद	१६२, ५
द्विपवत्	१६१, १८
द्विपारि	२७३, ३
द्विपार्भक	४७, १४
द्विरदमुद्गर	२०४, १५
द्विरदस्कन्ध	१९१, २
द्विरेफ	२०९, २ । २१६, ८
द्विष्	३२२, ९
द्विष्ठ	१६२, १५
द्विसौत्य	२०३, ११
द्वीप	१३४, ५ । २७६, १ । ३२५, ७
द्वीपप्रभेद	७१, ७ । ३४२, ९
द्वीपभिद्	३१०, ८ । ३४५, १६
द्वीपभेद	६, १७
द्वीपवती	१६१, १८
द्वीपान्तर	६९, ७
द्वेष	२४६, १४
द्वेष्य	१५८, ७
द्वैगुणिक	३७, १९
द्वैध	१७३, १५
द्वैपायन	३३६, ८
द्वैपायनजननी	४८, ६

ध

शब्दः	पृ० प०
धच्चित	१४४, १९
धट	८५, ८
धटी	८५, ८
धत्तूर	९, ७ । ९३, १७ । १२८, ९ । १३८, २ । २७३, ७ । ३०८, १६
धन	६०, १८ । १०६, ७ । १३३, २ । १६८, १३ । १८७, १३ । २१६, १३ । २२६, ५ । २६०, १२ । २६२, १ । २९२, ९ । ३१५, २ । ३१७, ६ । ३२२, ७
धनञ्जय	२०९, १ । २४७, १२
धनद	५८, ४ । ६७, १० । ८०, १३ । १७६, ११ । २०८, १४ । ३२६, १६
धनदभार्या	३१६, २
धनदाट	१७६, ११
धनप	२१३, ६ । २९३, १२
धनपति	१६२, १
धनप्रद	११८, १४
धनवत्	१९, ६ । १६२, १ । २३२, १३
धनहरी	९७, ६
धनाधिप	२२७, २ । ३३६, ४
धनाध्यक्ष	२६८, ११
धनिक	१९, ६ । १५४, १७
धनिका	१९, ६
धनुरग्र	८४, ६
धनुर्धर	१९, ८ । २८९, २
धनुर्मध्य	२६, ६
धनुःशब्द	२८०, १४
धनुष्	१०, १९ । १४४, ५ । १८७, १४ । २२५, ९ । ३३५, २
धनुष्कोटि	१२४, ८ । १९१, १

शब्दः	पृ० प०
धनेश्लिट	६, १२
धनेश्वर	२८९, २
धन्य	२३७, ४
धन्या	२३७, ४
धन्याक	१९, ६ । १८७, १६
धन्वन्	३१६, १९
धन्वन्तरि	७५, ११ । १३६, ५
धन्विन्	३१६, १८ । ३२१, ८
धन्विविचित्रभेद	१८१, ९
धमन	१९४, १८; १९; २०
धमनी	१९४, २० । १९५, १ । २६१, ८
धमित	१४४, १९
धम्मिल्ल	२९९, १८
धर	२५५, १७
धरण	११२, ५
धरणी	१०८, ११ । ११२, ६ । १३५, १८ । २३२, २ । २७३, ७, ८
धरणीधर	२७७, ८
धरणीस्फोट	१६, ४
धरा	२५५, २० । २५६, १
धराधर	२८९, १
धरित्री	२७३, ७ । ३०१, १३
धर्ट	१२८, १
धर्म	६०, १३ । १९४, ११ । २२३, १३ । २२९, ६ । २३७, १६ । ३३१, ६
धर्मकामार्थ	६४, ९
धर्मचारिन्	१९, ७
धर्मचिन्ता	१८३, ६
धर्मण	११२, ५
धर्मराज	८०, ६

शब्दः	पृ० प०
धर्मशास्त्र	१३५, २
धर्मशून्य	११७, १७
धर्माध्यक्ष	१२०, ८
धर्मिणी	११२, ८
धर्म्य	२३५, ५
धर्षन्	११२, ६
धर्षण	११२, ७
धर्षणी	११२, ७
धर्षित	१४४, ८
धव	११४, १४ । ११६, १७ । १४३, ५ । २३७, १४
धवतरु	२८९, ७
धवद्रु	३४७, ११
धवल	१९०, १०
धवलवर्ण	७२, ५
धवला	३०६, ३
धवलार्क	७, ६
धववृक्ष	९०, १४
धाटा	३५, ५
धातकी	१९, ८ । ४९, १२ । २६८, ४ ; १३ । २८३, ९
धातु	१४, ८ । १२८, २ । ३३५, १७
धातुपुष्पिका	४९, १२
धातुभिद्	७७, ३
धातुभेद	१३, १८ । ३१४, ७
धातुवाद	१७९, ६
धातुवादरत	२३१, १
धातुवादिन्	६६, १
धातृ	१२८, १ ; ४ । १३०, २ । १६४, १४ । २३६, २ । २८७, २० । ३४४, १०
धातृका	२४, ६
धात्री	३२, १३ । १७७, ५, १४ । २५९, १४ । २३६, ९ । २३७, ४ । २५६, १ । ३१०, ९ । ३११, ११
धात्रीफल	३२, १३
धात्वन्तर	१७४, ४
धाना	१८७, १६
धानुष्क	१९, ८ । २८९, २
धान्य	५९, ६ । १८७, १७ । २३७, ५
धान्यक	१९, ७ । २८७, ३
धान्यत्वच्	३३०, १४
धान्यभेद	१५, ५ । १७, १ । ४०, ९ । ६९, ६
धान्यमाष	१९, ७ । २९, १० । ३४१, १५
धान्यमूल	१७२, ७
धान्यविशेष	१०५, ९
धान्यसंस्कार	११८, १२
धान्याक	४२, ९ । २३७, ५
धान्यागार	४६, १२
धान्यादिनिकर	३०५, १७
धान्याद्यंश	१०४, २
धान्याम्ल	२३१, १०
धान्योत्क्षेपण	२७४, ४
धामन्	२२४, ७
धामभेद	२९४, १९
धामार्गव	१४, १७ । ३२३, १४
धाय्या	२०७, १२ । २३७, ५
धारण	१२८, ११
धारणा	११२, ९
धारणी	११२, १०
धारा	२५६, २ ; ४
धाराङ्कुर	२८९, ४

शब्द	पृ० प०
धाराङ्ग	६४, १२
धाराट	८९, १०
धाराधर	२७५, १० । २८१, ३
धार्तराष्ट्र	२८९, ५
धार्मिक	१९, ७ । २४३, ६
धार्य	२३३, ४
धावक	२५, ६ । ७७, ४
धावन	१३३, २ । १९५, २
धावनी	१९५, २
धिक्कार	२७३, ८
धिक्कृत	११७, १५ । १४४, २० । १४५, ३ । २७३, १४
धित	१२८, ६
धिषण	११२, ११ । ३२०, ७
धिषणा	३३३, ३
धिषणावृत्ति	१०४, १५
धिष्ण्य	२३७, ६
धी	९७, २२ । १३०, १४ । २४६, ३ । ३२२, ७
धीत	१२८, ७
धीर	२७, १७ । ६५, १६ । १३४, ७ । १४७, १४ । १५३, २ । २५६, ५ । २८०, ११
धीवर	१६, १६ । १७६, १७ । २७३, ९ । ३३५, ८
धुत	१२८, ७
धुनी	१८७, १७
धुन्धुमार	२८९, ६
धुरन्धर	२८९, ७
धुरिण	११२, १२
धूत	१२८, ७
धूति	१२८, ८

शब्दः	पृ० प०
धूनक	२१४, ६ । ३४०, २
धूपन	१९९, ५ । २०८, ३
धूपित	१४४, २०
धूम	३१२, ६ । ३२२, २०
धूमकेतन	२०८, १०
धूमकेतु	१६१, २०
धूमरी	१०, १०
धूमायित	१४५, १
धूमित	१४५, १
धूम्याट	६०, १५ । ६३, १७ । २८६, १३
धूर्गत	१४५, १
धूर्जटीजटाजूट	३३, ८
धूर्त	१५, १४ । २२, १ । २७, ४ । ८८, १९ । ९३, १७ । १००, १४ । १२८, ९ । १२८, १० । २७१, २ । २७७, १६ । ३०५, ६ । ३१६, १७; १८ । ३१९, १०
धूर्धर	२७३, ९
धूर्वह	२८९, ७
धूलि	१४, ७ । ६५, २ । १०५, ५ । १०७, ५
धूलिगुच्छक	२९४, ४
धूलीकदम्ब	२१७, ११
धूसरी	२७३, १०
धृत	१२८, ६; १२
धृतराष्ट्र	२८९, ८
धृतराष्ट्रमातृ	७, १०
धृति	१२८, ११ । २२२, ४
धृतिकर	१४३, ६
धृष्ट	३, १४ । २९, १२ । १०६, ४ । १७९, ७

शब्दः पृ० प०

घृष्णु १०६, ४
धेनु ११६, १४ । १८७, १८ । २०५, ६
धेनुक १६, १०, ११
धेनुका १६, १०
धेनुज ३२०, ६
धेनुप २१३, ४
धेनुपयोधर १६३, ५
धेनुसङ्घ १६, ११
धैनव ३२०, ६
धैर्य १२८, ११ । २३७, ७
धैर्यान्वित २५६, ५
धैवत १४५, २
धोत्र २५६, ६
धौत १२८, १२ । १४५, १८
धौतकौशेय ११३, ७
धौताञ्जनी ८६, ४
धौतांशुकद्वय २४६, ८
धौरितक ३७, २०
ध्मात १२८, ५
ध्यात १२८, ६
ध्यान ६१, ११ । १८४, ७ । १६६, १८
ध्याम २२४, ८
ध्राङ ६७, १८
ध्रुव १०८, ५ । २३१, १३ । ३१६, २० । ३१७, २
ध्रुवक १६, ६
ध्रुवमाल्ट १५७, ३
ध्रुवा ३१७, १
ध्वज ७६, १४ । १६४, १२ । १८६, १० । २२६, १४
ध्वजिन् ७६, १५
ध्वनदम्बुद २४३, १७

शब्द पृ० प०

ध्वनि ६३, ३ । १८७, १५ । १६७, १८ । २६१, १५ । २७०, ७ । ३१६, ६
ध्वनित १४४, १८
ध्वनिनाला ३११, १६
ध्वनिमात्र २००, १६
ध्वन्यन्तर ८१, ८
ध्वस्त १२८, १
ध्वाङ्क्ष २२५, ६ । ३४५, १३ ; १४
ध्वाङ्क्षी ३४५, १३
ध्वान १८७, १५ । ३३६, १
ध्वान्त ७, ८ । ५७, २ । १२८, ५ । २६०, १२
ध्वान्तारि २७३, ८
ध्वान्तोन्मेष ३३४, ५

न

न १८६, १
नःक्षुद्र ५१, १६
नकुल १२, १२ । २५७, ११ । २६०, ६
नकुली ३०६, ६
नक्तक १६, १५
नक्तम् १२८, १४ । २०४, १३
नक्तमल्लिका १०७, २
नक्र २५६, ७ ; ८ । २६८, १६
नक्षत्र १७, २ । २११, १२ । २१८, १ । २५५, ५ । ३३०, ६ । ३४५, ५
नक्षत्रनेमि २३१, १३
नक्षत्रभेद ६१, ६ । ६६, ६ । २५१, ५ । २५४, ६
नक्षत्रसूचक ५२, १३ ; १६
नख ३३, १२ । ५३, ११ । ५४, ७ । ७८, ५

शब्दः	पृ० प०
नखक्षत	५७, १६ । २७३, १४
नखक्षताङ्कुर	५७, १८
नखभेषज	३४१, ११
नखर	५३, १२ । २७३, १४
नखराघात	४६, १७
नखाङ्क	१७५, ४
नखिन्	५३, ११ । १३४, ३
नग	६९, १५ ; १८ । २०८, ८
नगर	२७३, १५ । २७७, १७
नगरभेद	१७७, ५
नगरस्थित	२७३, १६
नगरी	२७३, १५
नगरीभेद	२७७, ९
नगरोपकल्पक	२९४, १३
नगान्तर	१८३, १३
नगौकस्	१९, १८
नग्न	१९, १४ । १७०, ११ । १८७, १८ ; १९ । २८८, १६
नग्नक	१४, १० । १९, १४
नग्निका	१९, १५
नट	१९, १२ । ९०, २ । १०४, १७ । ३२३, ८ ; १० । ३३३, ९ । ३३४, १६
नटयोषित्	१०, ८ । २९४, २०
नटी	८५, ९
नड	९७, १८
नत	१२८, १३
नतनासिक	४९, १७
नति	१२३, ७ । १२८, १४ । २२४, ९
नद	१०८, ३ । १६१, १८ । १६४, १८ । १८२, ११ । १८७, १७
नदान्तर	१५१, १७ । २७०, ६ । २७१, ८

शब्दः	पृ० प०
नदी	१०४, ८ । १०७, १५ । १२०, १८ । १३१, १४ । १६३, १८ । १६४, १९ । १७३, ३ । १८७, १७ । २०१, २० । २०५, ९ । २११, २ । २२६, १२ । २३४, ६ । २३८, १ । २५६, १३ । २८१, ४ । २९८, ६ । ३०४, १
नदीकान्त	१६२, ३
नदीकान्ता	१६२, ४
नदीतट	२७४, १८
नदीपात्र	६, १२
नदीभिद्	६७, ११ । ११५, ११ । १४२, १ । १६३, ११ । १६४, १९ । १९०, १५ । १९३, ८ । २४५, १ ; २ । २६८, ८ । २८२, ६
नदीभेद	१२, १४ । १३, ११ । ४१, १७ । ६०, ९ । १०६, १८ । ११५, ५ । १६१, १९ । १९७, ८ । २२८, १७ । २४२, ६ । २५४, ६ । २५६, १७ । २८१, ९ । २८८, ५ । ३०८, १४ । ३२७, २
नदीमातृक	४९, १७
नदीमात्र	६३, ७ । ६४, १६
नदीमुख	५७, ८
नदीवक्र	१७८, १७
नद्ध	१८०, १६
नद्यन्तर	५, ७ । १०७, १४ । २१०, १५ । २४०, ९ । २६२, ३ । ३४१, ८
नद्यादि	१०५, १२
नध्री	२५६, ९
नन्तृ	१२८, १५
नन्द	१७३, ४
नन्दक	१९, १६

शब्दः	पृ० प०
नन्दगोपाल	३२७, ११
नन्दन	१९५, ४
नन्दा	१७३, ३
नन्दि	१७३, ५
नन्दिघोष	३३४, ६
नन्दित	१४५, ३
नन्दिन्	२, ८
नन्दिनी	१९५, ४
नन्दिवर्धन	२०८, १५
नन्दीमुखी	५७, ५
नन्द्यावर्त	१६२, २
नमृ	१२८, १४
नभस्	४३, ९। १५४, २। २१८, १३। २२६, १९
नभस्वर	२८९, १० । ३१९, १६
नमस्	२२४, ९
नमस्कर्ट	१२८, १५
नमस्कार	१४६, १५
नमस्कारी	२८९, ११
नमस्कृत	१५२, ८
नमस्कृति	१४८, ३
नमनीयक	२३६, १६
नमित	१४६, २
नमुचि	७२, १६
नमेरु	२७३, १२
नम्र	१२८, १३। २७६, ७३। ३११, १०
नय	१२८, १५। २३७, ८
नयन	११५, २ । १९४, १२
नयनाञ्जन	१३२, ११
नर	१८६, ७ । २५६, ६
नरक	१९, १७ । ७६, ५ । ७९, ३ । १४४, ११ । २२५, ४ । ३१०, ८

शब्दः	पृ० प०
नरकान्तर	७२, १० । १५५, ८ । २१४, २ । ३०३, १०; २० । ३२२, १ । ३३२, १
नरकभेद	३३४, १
नरङ्ग	६४, १२
नरपति	१६५, १४
नरमात्र	७९, ६
नरवाह्यक	२९, ५
नरश्रेष्ठ	६५, १० । २२९, ९
नरसंहति	२५६, ९
नराकारस्त्री	२२०, २
नरेन्द्र	२७३, १३
नरेश्वर	२८९, ११
नर्तक	१९, १२
नर्तकी	१९, १३
नर्तन	५४, ६ । १४७, १६
नर्मठ	९४, ९
नर्मद	१७६, १२
नर्मदानदी	५२, १९
नर्मन्	१२, १७। १२९, १०। ३२६, ९
नर्मरा	२७३, ११; १२
नल	२६, १६। २९८, ५; ७। ३१२, १९
नलकूबर	२९३, १७
नलद	१७६, १३ । ३०८, २०
नलवत्	९१, १९
नलादिनिर्माण	७१, १०
नलिका	१९, १८। ५५, ११
नलिन	३२१, १९
नलिनी	१९५, ६
नलिनीपुर	२९४, १०
नली	२४०, ४

शब्दः	पृ० पं०
नव	३१०, ३ । ३११, २
नवजातरजःकान्ता	४६, १३
नवदल	४३, १६
नवफञ्जिका	४६, १३
नवमल्लिका	४६, १४
नवमाली	२६८, ८। ३०५, १२। ३१०, १६
नवमेघ	१०, १०
नवयोषित्	१०, ७
नवरजःस्त्री	५, ६
नववस्त्र	१३७, १६
नववासर	३४२, ११
नवाङ्कुर	३०२, २०
नवाह्न	३४२, ११
नवोढा	१८१, १२ । २३६, १
नवोढावस्त्र	६२, ६
नव्य	४६, १३ । ३१७, ४
नश्वर	२७३, १६
नष्ट	१३५, ५
नष्टधर्म	१७१, ८
नष्टबीज	१७१, १३ । ३०६, ११
नऊष	३३२, ११
नाक	४, ५। ५५, १६ । २३२, २
नाकु	४, १६
नाकुली	३०६, ६
नाग	६०, १; ४ । ६२, ११ । १७६, १६। २२४, १६। २३१, ७। २६०, १५। २८०, ५। ३१३, ६
नागकेसर	८, २० । ३७, १३ । ६०, २ । ७८, १० । १६२, ५। २११, १२। २१३, १७। २४३, १ । २६६, १ । २६४, १

शब्दः	पृ० पं०
नागकेसरचूर्णक	२२१, १२
नागजिह्विका	४६, १८
नागदन्त	१६२, ५
नागदन्तक	६०, २। ३४२, १३
नागदन्ती	१६२, ६
नागपाश	३२६, ६
नागपुरी	१६३, १८
नागपुष्प	२१३, १६
नागबला	३३०, १३
नागभिद्	२४७, १२। २६८, २
नागभेद	५५, ७। १६०, १८। २८६, ६। ३०२, ५। ३०७, १८। ३३२, ११
नागमाठ	२५२, २
नागयष्टि	२०४, १५
नागर	२७, ३। २२६, ३। २६६, ८। २७३, १६; १७। २८०, ११। ३१६, ६
नागरङ्ग	६५, ८। २२८, १५। २४३, ७। २६७, १६। ३४५, १३
नागरङ्गक	१६०, १७
नागलोक	३०७, ६
नागलोकप्रभेद	३११, ४
नागवल्ली	३०५, १६
नागवारिक	४६, १५
नागविशेष	३६, १४
नागाञ्जना	२०४, १५
नागान्तर	२६६, १६
नागोदर	२८६, १२
नाटक	२६, १
नाटकभेद	१०६, १६
नाटकादि	२११, ४

शब्दः	पृ० प०
नाटकाङ्क	१५, १८
नाट्य	१५८, ६ । ३०२, ५
नाट्यरस	२८२, ६
नाट्यशास्त्रप्रयोक्तृ	३०४, १२
नाट्योक्ति	७७, १८ । १७८, १६ । २४३, १२ । ३३३, ५
नाडी	६१, १६ । ६६, २ । ११२, १० । २५६, १३
नाडिका	२०, १३
नाडीतरङ्ग	६८, ६
नाथ	१३०, २
नाद	१७३, ६
नादसम्पन्न	१४५, ४
नादित	१४५, ४
नादेयी	२४३, ७
नाना	१८७, २०
नान्दी	१७३, ६
नान्दीमुख	५७, ६
नापित	१०, ५ । ११०, १८ । १६१, १६ । २४६, १ । ३०५, १
नाभि	४६, ५ । २१८, १४
नाभिमारुत	२००, १७
नाभील	३०६, ७
नाभ्यधः	१३२, १०
नामन्	८२, ५ । ११५, ६ । १५६, १ । १६८, १२ । २२४, १० । २४७, ६ । २५३, ५
नाम्य	२३६, १६
नायक	२०, ४ । १२८, १८ । २१६, १३
नायकप्रिय	१७८, १६
नार	२५६, ८; ६
नारक	१६, १६ ; २० । २३८, १७

शब्दः	पृ० प०
नारकीट	६१, १५
नारङ्ग	१६, १ । ६४, १३
नाराच	३५, १३
नाराची	७३, १
नारायणी	११६, १६
नारिकेल	११४, १० । ३१४, १
नारिकेलद्रु	३०६, ७
नारिकेलफल	६, १२
नारी	१५२, १५ । २२६, ६ । २३३, ५ । २६६, १६ । ३०७, १० । ३०८, १५ । ३२६, ८
नारीभिद्	११७, ७ । २८३, १२
नारीरजस्	१६८, १७
नारीरत्न	१२१, १७
नारीविशेष	२००, ६
नारीसीत्कार	७३, १३
नारीसूचनिर्मित	१६२, २
नाल	६६, ५ । ६७, १६ । २६८, ७
नालिका	२०, २
नालिकेर	२६१, ७ । २६०, ८
नालिकेरफल	४८, १८
नाली	२६८, ७
नालीक	२०, १
नालिका	६०, ६
नाविक	२८५, ६
नाव्य	२३७, ८
नाश	६३, १२ । १२४, ७ । १३६, १४ । १६६, १२ । १८३, १२ । १६५, ६ । २३६, ८ । ३२६, २
नाशक	२०, २
नाशशून्य	२६३, ६
नाशित	१४५, ४

शब्द	पृ० पं०
नासा	४२, ८ । १०५, ३ । ३३५, ९ । ३४४, ३
नासाग्र	२५६, ७
नासाच्छित्ति	२१, १७
नासानुगतवर्ण	४६, १५
नासासमीरण	२६१, १५
नासिका	१०५, १
नासिकामल	११६, १८
नासीर	२८९, ४ । २९२, १२
नास्तिक	१९, २०
नाह	३४१, ४
निःशब्द	३१९, २
निःशलाक	३८, ६
निःशोध्य	२९३, ७
निःश्रेणी	२०१, १५
निःश्रेयस	३३९, ४
निःष्यन्द	१७६, १५
निःसङ्ग	६४, १५ । १५८, ११
निःसरण	५४, १ । ११९, १८ । १९१, ११
निःसार	६९, ९ । १३२, १४ । २६४, १६ । २७४, २
निःस्व	३४, ४ ; १४ । ८८, ८ । १७०, ११
निःस्वन	७७, १३
निकट	७, ४ । १०२, १५
निकटस्थित	२६३, ७
निकटागम	२३०, ११
निकर	२६५, ५ । २७४, ३
निकरार्थक	३२६, ३
निकष	३३२, १२
निकषा	३३२, १२

शब्द	पृ० पं०
निकषोपल	१२३, १५
निकाय	२२२, १४ । २४३, ९
निकार	१३३, ६ । २७४, ४
निकुञ्ज	७६, ६ । ८४, २० । २६९, १९ । ३०८, १३
निकुम्भ	४०, १३ । २२०, १६
निकुरम्ब	२१६, १६
निकृत	१४५, ७
निकृति	१४५, १२ । ३२०, १२
निकृष्ट	३४५, १५
निकेत	१४५, १०
निकेतन	१५२, ६
निकोचक	३८, ५
निगड	७, १५ । १७२, ४
निगम	२२८, २० । २४२, ३
निगमा	२२९, १
निगर	२७४, २
निगरण	११९, १७
निगीर्ण	१४१, १५
निगूढक	३८, ५
निगूहक	१६, ५
निग्रह	३४२, १२
निघ्नक	१४, ६
निचित	१४६, ३
निचुल	७८, २ । ३०६, ८
निचुलतरु	७५, ११
निचोल	३०६, ८
निचोलक	३८, ५
निज	७६, १७
नितम्ब	२१७, ३ । २४७, १४
नितान्त	१०१, १४ । १४५, २० । २५५, ९

शब्द पृ० प०

नित्य ७६, १७ । १०९, १ । ११३, २ । २३७, ९
नित्यकर्मन् २२५, ७
नित्यक्रिया ७, १९
नित्यान्नदातृ २६१, १९
निदर्शन ६५, ४ । ११९, २० । १४४, १६
निदाघ ८, १३ । ७०, १ । ३४१, २
निदाघसलिल २६२, ३
निदान १९५, ८
निदेश ३२७, १७
निद्रा १८१, ६ । २११, २० । २५६, १०
निद्राण ११२, १७; १८
निद्राशील ३१०, ४
निद्रित १३४, १६
निधन १९५, ९
निधि २२४, १४ । २३१, ७ । २७४, ३ । २७८, १ । २९८, ८
निधिभिद् १७७, ६
निधिभेद १७२, ८
निधुवन १५६, १७ । २०४, १६
निध्यन्तर ५४, ७ । २१२, ८
निध्यान १७७, २
निनद १९२, २०
निनाद १४४, १८ । ३३४, ८
निन्दक २०, ७ । ३८, ७ । ४२, १२
निन्दन ३३८, १२
निन्दा ११०, १३ । १७३, ७ । १७८, १ । २२३, ३ । ३४१, २
निन्दाकर ३२, ६
निन्दार्थी ३२६, ४

शब्द पृ० प०

निन्दित १४१, ५ । १५८, १२ । २११, ६ । २३४, १६
निन्द्य १४०, १६ । २३८, १७
निन्द्यजीविन् ८७, १९ । ११६, ६
निह्नव ३२०, १२
निह्नुति १४२, १२
निपवृन्द ३१२, २०
निपान २१३, १४
निपुण ७, १ । ११२, १२; १८ । ११३, ४ । ३४१, ६
निभ २१९, २
निभालन ३४७, १
निभृत १४६, ५ । १५३, ७ । २४३, ४
निभ्रान्ति २१३, ९
निमग्न १८८, ९
निमन्त्रण १९२, १३
निमित्त १४५, ५ । ३२८, १५
निमिष ३३२, १३
निमेष ३३२, १३
निम्न ११९, ५ । २६९, २० । २९६, १३
निम्नगा ६४, १६
निम्नता १११, १२
निम्ब ८७, ९ । १९३, १४ । २९०, १९ । २९४, २० । ३४०, ४
नियत १४५, २०
नियता १७७, १०
नियति १४६, ४ । १८१, १५
नियन्तृ ३६, १२ । ३८, १ । ४९, ६ । १४५, १८ । २७०, १४
नियन्त्रण १५८, १७
नियम १४५, १५ । २२९, २
नियमन ११४, १३

शब्दः	पृ० प०
नियमस्थिति	२४३, ५
नियमाक्रान्त	१४७, १५
नियमान्वित	१५, १२ । १४५, २०
नियामक	३८, २
नियुक्त	१३५, १६ । १५६, १२
नियुत	१४५, १९
नियोजक	२२, ७
नियोजन	६७, ४
नियोज्य	४९, २० । २९०, २
निरंशुक	३०७, १५
निरक्षर	९५, १३
निरत	१४५, १९
निरन्तर	१४५, १९ । १५४, १४ । २८९, १५
निरभ्र	१७४, ६
निरय	१९, १७; १९ । १९४, ३ । २८४, ११
निरयोद्धृत	१९, २०
निरयस्थिति	१९, १९
निरर्गल	१४७, १९
निरर्थक	३८, ८ । १७९, ५
निरवग्रह	२८७, १
निरसन	१९७, १६ । २०४, १९
निरस्त	१४५, ९
निराकृति	१६२, ८; ११
निराधार	१५१, १३
निरामय	२४७, १३
निरीक्षित	१४८, १९; २० । १६६, ५
निरूपणा	११९, २०
निरूढ	१३२, १० । १४२, १४
निर्ऋति	१४५, ५
निर्ऋतीश्वर	११२, १५
निरोकस्	२०, ७
निरोध	१८३, १२ । १८४, ९
निरोधन	३०१, १५
निर्गम	११९, १८ । १२२, १ । २२८, १९
निर्गमन	२५५, १७
निर्गुण्डी	३२, १९ । ४३, १६ । ९९, १८
निर्ग्रन्थ	१७०, ११
निर्ग्रन्थक	३८, ४
निर्घात	२९४, १२
निर्घृणा	२४३, ११
निर्जन	१९३, २०
निर्जर	२७३, ६; १९
निर्जरगुरु	१४१, १६
निर्जरा	१७४, १
निर्जल	१५०, ३
निर्जलस्थान	३०५, ८
निर्झर	१४७, १९; २५०, ६
निर्णय	२०६, २० । २८०, २
निर्णयान्वित	१४५, २
निर्णिक्त	१४६, १६
निर्णीत	३०४, १०
निर्णोट	२४०, १५
निर्दय	१०९, २ । २४३, ११ । ३२७, ३; १४ । ३२८, १४
निर्दिग्धिका	३८, ७
निर्देश	१८५, ११ । २४६, ४
निर्दोष	१८२, २
निर्दिष्ट	८९, १२
निर्धूत	१४५, १८
निर्बन्ध	३४०, ९
निर्बुद्धि	२६, १७ । १३६, १८ । २९९, ११

शब्दः	पृ० प०	शब्दः	पृ० प०
निर्भय	२४१, ७ । २७३, २०	निर्विकल्प	३२०, ११
निर्भर	१४६, २०	निर्विवादीकृत	१६५, २
निर्भर्त्सन	७४, १६	निर्विषाणेभ	११४, ९
निर्भ्रान्त	१४६, १	निर्वृत्त	१४५, १५
निर्भिन्न	८६, २०	निर्वृत्ति	१४५, १४ । ३२२, ७ ।
निर्मद	१७६, १६		११२, १६ । ३३६, १६
निर्मर्याद	१३९, १२	निर्वेद	१७६, १६
निर्मल	६९, १२ । ७४, १ ; ४ ।	निर्वेश	३२७, १८
	१९०, १३ । ३०६, ९ ; १५	निर्व्यक्त	१४५, ३
निर्मन्थ्यदारु	१०८, १२	निर्व्यथ	१६९, १६ । २४१, ५
निर्माण	११२, १५ । ३४१, १६	निर्हरण	२११, १४
निर्माल्य	३०६, ९	निर्हार	१२२, १४ । २२३, १८
निर्माल्यवस्तु	३३१, १०	निर्हारिगुण	३३४, १५
निर्मित	८६, १७ । १४२, २ ।	निलय	२४३, ९
	१४६, ४ । ८७, १	निलौ	२९६, ३
निर्मिति	११२, १५ । १४३, ३	निर्लोभन्टप	३३६, १०
निर्मुक्त	१४५, ८	निवर्तक	२४७, १६
निर्मुट	८९, १४	निवसन	३३६, १
निर्मोक	२०, ६	निवह	२१४, ३ । ३०८, १०
निर्मोचक	२४, १८	निवात	१४५, ११
निर्याण	११२, १४	निवाप	९८, २
निर्यात	१४५, १५	निवातप	१२०, १
निर्यातन	२०४, १७	निवारक	३८, ७
निर्यास	२४२, १२ । ३४२, १३	निवारण	१४७, १ । १६२, ८
निर्यासभेद	६२, १५	निवार्ण	१६४, १७
निर्य्यूह	३४२, १३	निवास	१३५, १९
निर्वपण	१२०, १	निवीत	१४६, १
निर्वर	२७७, २०	निवृत्ति	१६८, ४ । १४६, ६
निर्वहण	९३, १२	निवेश	९०, २ । ३२७, १५
निर्वाण	११२, १६ । २०८, २	निर्व्यापारस्थिति	१०८, ९
निर्वाद	१५९, ७ । १७६, १४	निशमन	२०४, १९
निर्वापण	१२०, १	निशा	५९, १६ । ३३१, १०

शब्दः पृ० पं०

निशाकर ८०, ४ । १७८, १३ । १८०, १४ । २८९, १३
निशाकान्त ८०, १६
निशाचर २८९, १६
निशाचरी २८९, १६
निशान्त १४५, १३ । १४६, ५
निशामन २०४, १८
निशित १३३, १८
निशीथ १७०, १०
निश्चय ६२, १२ । १५६, ९ । १८०, ३ । २५२, ४ । ३२३, २ । ३२७, १८
निश्चयार्थ १८८, १ । २२४, १०
निश्चयार्थक १०८, १०
निश्चल ८४, ३ । १५६, १४
निश्चारक ३८, २
निश्चित ८६, १७ । ८७, १ । ३११, २ । ३४२, १४
निश्चितार्थ १५६, १४
निश्रेणि ११२, १३
निश्रेणी १२२, ९
निश्वास ९२, ८ । १५४, १२
निःश्मश्रु ११४, ९
निषङ्ग ६४, १६ । १०५, १६
निषद्या १०९, ५
निषद्वर २८९, १३
निषध १८३, १३
निषाद ८८, ११ । १७६, १७
निषेकादिकर २५३, १
निषेध १२०, ११ । १८१, १ । १८६, १ । २२२, २
निषेधक २७, १४

शब्दः पृ० पं०

निष्क ४, १७ । ४, १८ । २५, १६
निष्कनिष्ठ १८८, १७
निष्कल ३०६, १० । ३०६, ११
निष्कला २७३, ११
निष्कुट ८९, ११
निष्कुर ११, ६
निष्कृति १५८, १५ । २३४, २
निष्कृप ३२८, १४
निष्क्रम २२८, १९
निष्क्रिय १८, ७
निष्ठा ९३, १२
निष्ठीव २०४, २०
निष्ठुर १३४, ४ । १९१, १७ । २६७, ८ । २७४, १
निष्ठुरोक्ति ३३२, १४
निष्ठ्यूत १४५, ४ । १४५, ११
निष्णात १४५, २
निष्पत्ति ९३, १२ । १८२, १२
निष्पन्न १४५, १५ । १८२, ९
निष्पाव १९५, ११ । ३२०, १०; ११
निष्पीत १४५, १७ । १६२, ९
निष्प्रभ १५३, १३
निष्प्रयोजन ३१, १४ । ८९, १२
निष्प्रयोजनपुरुष १२३, १३
निष्प्राण ११२, १७
निष्फल ३८, ४ । ६९, ८
निष्फला २७३, १२
निष्फलोद्यम १९८, १९
निष्पन्द १७६, १५
निसर्ग ७९, ११
निस्तरण ११९, १९ । २७३, १८
निस्तल ३०६, १०

शब्द	पृ० प०
निस्तार	११९, १९ । २७३, १८
निस्तुषित	१६२, ७
निस्त्रिंश	३२७, १४
निस्त्रिंशायुध	३८, ९
निस्वन	१७३, ६
निहत	१४९, १ । २०८, ६
निहन्तृ	१३५, ६
निहाका	१८०, ११
निह्नित	१४६, २
नीकाश	३२७, १८
नीच	५, ८ । १३, ४ । १६, १० । ३१, ३ । ७१, १२ । १९९, ४ । २१६, १६ । २७५, १३ । ३००, ११
नीचजन	२०५, १३
नीड	९७, २१ । २४२, ५
नीत	१२८, १५
नीतत्त्वय	१५७, १३
नीति	१२८, १५ । २३७, ८
नीध्र	२५६, ११
नीप	५, ९ । २११, १ । २१६. १६ । २१७, ११ । २४७, १८
नीपद्रुम	२९७, ८
नीर	९६, ५ । ११२, ९ । १८९, ३ । १९४,१ । २०१, १ । २५६, ८; १० । २२७, ३ । २९७, ६
नीरज	७८, १५
नीरुज्	६९, १४ । १३२, १४
नीरोग	८५, ११ । २४७, १३
नील	२११, १ । २९८, ८
नीलकण्ठ	९६, ९
नीलकपित्थ	४, ८
नीलङ्गु	६४, १७
नीलवस्त्र	२६, १६ । ३०५, ४
नीलशेफाली	९९, १८
नीलाञ्जसा	३३९, ५
नीलाम्बर	२८९, १४
नीलि	३४, १२
नीलिका	२०, ६ । ११०, १९ । १९५, ७ । २२६, १४ । २२७, ८ । ३०८, ६ । ३१०, ९ । ३२८, २ । ३४२, ३ । ३४३, ९
नीलिकौषधि	२९, ११
नीलिनी	२०, ५ । २९८, ९
नीली	५९, ११ । ८५, ९ । १०४, ८ । १०५, १६ । २२१, १ । १६९, १५ । १९८, ३ । २९८, ४ , ९ । ३९८, १ । ३३७. १५
नीलीरक्त	२९८, ८
नीलोत्पल	२८५, १६ । २८६, १५
नील्यादि	२७, ९
नील्यादिरञ्जित	१३१, ११
नीवर	२७४, ५
नीवी	३११, ४
नीवृत्	५९, २ । २५१, ७
नीवृदन्तर	६३, १६ । ७९, १७ । ९८, ११ । २७९, ११ । ३२५, १५ । ३३२, ४
नीवृद्भेद	३०६, २०
नीशार	२७४, ६
नीहार	२४६, १५
नुति	१२८, १६
नुत्त	१२८, १७
नुनम्	१८८, १
नुन्न	१८८, १

शब्दः	पृ० प०
नुत	१२८, १६
नूतन	१७७, ६
नूतनफल	८६, १८
नूपुर	२७४, ७
नृ	१८६, १। ३२१, १५। ३२६, १२। ३३२, १६
नृग	६०, ५
नृत्त	१२८, १७
नृत्ति	१२८, १७
नृत्य	२६, ८। ३५, १७। ५३, १५। ६१, १४। ६६, ४। १२८, १७। २३६, १०
नृत्यगीतवाद्यचिक	३७, ११
नृत्यप्रभेद	१०६, १८
नृत्यस्थान	१३७, १६
नृत्येक्षण	३४६, २
नृप	५, १५। ८, ११। २५, १६। ३६, १७। ५७, ३। १४१, २०। १८६, ३। २१०, ८। २१२, १८। ३००, १५। ३०४, १६। ३१६, १३
नृपति	७७, ७। ६१, २२। १६६, १५। १८२, ६। २४५, १३। ३२१, ३
नृपतिभेद	२६१, १२
नृपनाश	६७, १३
नृपभिद्	१४४, १७। ३०६, १७
नृपभेद	१६, ७। १८, १। ६०, ५। १६६, १७। ३४३, ५
नृपरिधानीय	२५६, ६
नृपविशेष	३२२, १६
नृपस्त्री	८२, २
नृपात्यय	६७, १०
नृपान्तर	१८, ११। २३, ६; ११। १०७, १३; १६। २५२, ६। ३३३, १६
नृपालय	४७, ५
नृपोत्तम	३३६, १६
नृमान	३३३, १
नृलिङ्ग	६६, २
नृशंस	२५२, ११
नेट	२०, ४। ४२, ११। १०६, ४
नेत्र	१२८, १८। २५६, १२। २६०, १३
नेत्रच्छद	२२६, २
नेत्रपिण्ड	३०६, २०
नेत्ररोग	२१, ६; १४। ७१, ४। ६०, १। १६८, १२। १६०, ११। २२८, ११। २७२, ३
नेत्ररोगघ्न	२२४, १३
नेत्रसार	२२, १८
नेत्रान्त	६३, ४
नेत्रामय	१६६, ७
नेत्रामयविशेष	२५२, २०
नेत्री	२५६, १३
नेपथ्य	२४३, ११; १२। ३२६, १२
नेपाल	३०६, ११
नेपालकम्बल	२१२, १२
नेम	२२४, १२
नेमि	२२४, ११। २५६, ११
नेष्टु	१२८, ११
नेष्णु	१०६, ४
नैगम	२२६, ३
नैपाली	८८, १२। ३०६, १२
नैयायिक	३८, ६
नैयायिकादिदोषोक्ति	६, ११

शब्द — पृ० प०

नैरन्तर्य १५६, ४ । १६६, ८
नैष्किक २०, ८
नैःस्व १४४, ११
नैस्त्रिंशिक ३८, ६
नो १८६, १
नोदक २०, ८
नोदित १४६, ६
नौका ४, १८ । ६६, १५ । १११, ११; १२ । ३०६, १०
नौकाङ्ग ७४, ८
नौकादण्ड ११७, १२
नौकादिसाध्य २३६, १८
नौकासेकभाजन २०१, १३
नौतार्य २३७, ८
न्यक्कृत १४५, ३ । १६५, १६
न्यक्कार २७३, १४
न्यक्कृति २७३, ८
न्यक्ष ३४५, १५
न्यगर्थ ३१६, १२
न्यग्रोध १८३, ११
न्यङ्कु ४, १५
न्यस्त १३८, १८ । १५६. ६ । १६२, १३
न्याय ६३, १० । १३१, ६ । २१०, ३ । २२४, ६ । २६१, २० । २६२, ६
न्यायदेयधन २७४, ३
न्याय्य १५८, ८ । २३२, ५ । २३८, ८
न्यासार्पण २०४, १७
न्यासित १४५, ५
न्युङ्ख ५३, १३
न्युब्ज ७६, ७; १८

शब्दः — पृ० प०

न्यूक्ष ३४५, १५
न्यून १८८, १२
न्यूनीकृत १३६, १७

प

प २१०, १
पक्ति १२६, १
पक्व १०७, १७ । ३१७, ६
पक्वण ११३, ११
पक्वेक्षुरस २४८, १७
पक्ष ७७, १३ । १०६, ५ । १६३, १३ । २२४, १३ । २३५, १ । २५६, १५ । २७५, १ । ३४५, १७
पक्षक २०, ११
पक्षचर २८६, १६
पक्षति १४७, ३
पक्षद्वार २०, ११
पक्षद्वि ३३५, ११
पक्षमूल १४७, ३
पक्षान्त २०८, ११ । ३२५, १७
पक्षिजाति १४, १०
पक्षिणी ११३, ५
पक्षिन् ४, ६ । २४, ८ । ५६, ७ । ६२, ४ । ६२, १७ । ६५, ५ । ६६, २ । ७१, ६ । २५६, १५ । २७५, २ । ३२३, ११
पक्षिप्रभेद २८६, ८ । ३०७, १६
पक्षिभिद् २७२, २
पक्षिभेद २६, १० । २६, १ । ८०, ११ । ६१, ६ । १४६, १४ । १५७, १० । २६८, १० । २५३, ४ । २८३, २० । ३३८, ६
पक्षिमात्र १२, १८ । १५४, १०

शब्दः	पृ० प०
पक्षिपुच्छ	१९२, १४
पक्षिविशेष	९, ३ । ३३५, ११
पक्षिराज	८०, १० । २०६, २
पक्ष्मन्	२२४, १३
पक्ष्म	२२५, १०
पक्ष्यादिबन्धन	३२६, २
पङ्क	४, १९ । ३०५, ५
पङ्कज	२७५, १९ । ३३८, ५
पङ्कजकेसर	२५३, ८
पङ्कवत्स्थान	१४७, १२
पङ्कस्थगव्युपेक्षक	३६, २
पङ्कार	२७४, १५
पङ्कित	१४७, १२
पङ्क्ति	७४, १२ । ७७, ८ । १०८, १ । ११६, १६ । १२९, ३ । १५५, १४ । १६९, १२ । २३५, १३ । २९५, ७ । २९८, ११ । २९९, १४ ।
पङ्गु	६०, ५ । १०८, ४
पचन	२८, २
पञ्च	७२, १२
पञ्चक	१६२, १६
पञ्चगुप्त	१६३, १
पञ्चता	१४७, २
पञ्चत्व	३२१, २
पञ्चदशी	३२९, १०
पञ्चन्	७१, १३
पञ्चनख	५७, ११
पञ्चबाण	२०५, १६
पञ्चभद्र	२९०, ७
पञ्चभाव	१४७, २
पञ्चम	२२९, ६
पञ्चमराग	१६७, १

शब्द.	पृ० प०
पञ्चमी	२२९, ७
पञ्चमुख	५७, १० । ३२४, ७
पञ्चरात्र	२६, ७२
पञ्चलक्षण	११३, १२
पञ्चविशिख	५८, ४
पञ्चशर	२९०, ११
पञ्चसायक	६३, १ । ७३, १४ । ७९, ५ । १२५, १० । १३०, १
पञ्चाङ्ग	३२३, ९
पञ्चाङ्गुल	४१, १९ । ७१, ११ । ९८, ७
पञ्चानन	२०५, ३
पञ्चास्य	८०, १२
पञ्जर	१०३, १
पञ्जसायकसङ्कर	२०४, १६
पञ्जिका	४९, १९
पट	८५, १०
पटकुटी	१२, ६
पटच्चर	२९०, १० ; १८
पटभेद	८५, १६
पटरञ्जक	१२१, ६
पटल	३०६, १४
पटवास	२५९, ५
पटवासक	४९, २०
पटह	८, १ । ३९, ९ । ६५, १५ । ७२, १४ । ७६, १२ । ३४२, १६
पटारम्भकसूत्र	११३, १५
पटु	४२, १९ । ८५, ११ । २२६, ३ । ३४५, ११
पटोल	११, १६ । १७, १८ । ८५, १२ । ११४, १४ । २७५, ४ । ३०६, १७
पटोला	३०६, १७
पटोलिका	३८, १४ । १८७, ३

शब्द	पृ० प०
पटोली	३५, ८ । २९७. ८
पटोलशाखा	१०, १२
पट्ट	८५, १४
पट्टमहिषी	१९६, २०
पट्टशाटक	१२०, ६
पट्टसूत्र	२९२, ४
पट्टि	८५, १६
पट्टिका	९, ६
पट्टी	८५, १३
पठन	९३, १४
पठवास	१९७, २
पठित	१४७, १२
पण	१०६, ६ । ११३, १३
पणक	३१०, १६
पणपाद	१९२, १० । २६०, १५
पण्ड	९७, २२
पण्डक	२१६, ४
पण्डा	९७, २२
पण्डित	५५, १६ । ८२, २ ; ९ । १३२, ७ । १४६, ११ । १५८, ९ । १६५, ५ । १७४, ९ । १८१, १
पण्डितजन	१३, २०
पण्डितमात्र	८२, ७
पण्डितम्मन्य	१८५, १४
पण्य	११५, २०
पण्यनारी	२६७, १३
पण्ययोषा	३०१, २ । २७६, ७
पण्ययोषित्	८९, १
पण्यवीथी	१०९, ५ । ११५, २०
पण्यवीथिका	४९, १९
पतङ्ग	६५, ५
पतत्	१४५, १५
पतद्ग्रह	३४४, ६
पतत्र	२७५, १ । ३४४, ४ । ३४६, १
पतत्रिन्	९०, ११ । २६६, १७ । २७५, २ । २८०, १९
पतन	१२९, ५ । १३७, ८ । १३८, ७
पतनेच्छु	१४८, १२
पतयालु	२०, २०
पताका	२०, १२ । ७६, १४ । १२६, १ । १४२, १९ । १८६, १० । ३०३, ३
पताकिनी	५१, १२
पति	११०, १८ । १२९, ४ । १८६, ३ । ३१६, १७
पत्ति	३८, १९ । १२९, १
पतित	१४६, १२ । १४८, ९
पतितब्राह्मणीपुत्र	९१, ८
पतिपुत्रवती	२६, ८
पतिम्वरा	२३९, १२ । २९०, १४
पतिमातृ	२९०, २०
पत्तन	२८८, १४
पत्तना	१७८, १७
पत्नी	११०, १७ । ३४४, ७
पत्न्यवरजाता	४८, ४
पत्यन्तरिता	१४१, ३
पत्र	२५६, १५ । २७५, १ । २९८, ३ । ३२८, १
पत्रक	३६, १ । ७९, ९ । २९३, १६
पत्रकाहलिका	३०७, २०
पत्रगा	११३, ९
पत्रद्रुम	९७, ११
पत्रभङ्गि	१०२, १
पत्ररचन	११३, ९
पत्रलता	२९९, १६

शब्दः	पृ०	प०
पत्रशिरा	१०७, १	
पत्रसुन्दर	३७, २	
पत्राङ्ग	६४, १६ । २०४, २	
पत्राञ्जन	२६६, १७	
पत्त्राण	११३, ८	
पत्त्रोर्ण	११३, ७	
पथिक	६१, ४ । १२२, ३ । १५२, ४ । २६२, १३ । २६५, १२	
पथिन्	६१, ३ । १६०, ४ । ३१६, १	
पथ्य	१३५, ६ । २३७, १०	
पथ्या	६६, १३ । १३६, ६ । १६६, १६ । २३५, १५ । २३७, १०	
पद	१११, ५ । १७३, ८ । १७५, ८	
पदग	१२६, १	
पदप्राप्ति	१६३, ४	
पदभञ्जिका	४६, १६	
पदवी	१७८, ६	
पदार	२७५, ६	
पदार्थ	३३७, २०	
पद्म	७६, १; ४ । ७८, १५ । २२४, १४ । ३३६, ३	
पद्मक	२०, १० । ६४, १६ । २२४, १४	
पद्मकन्द	२८१, १४	
पद्मकन्दक	२८, १६	
पद्मकाष्ठ	२०, १०	
पद्मकेसर	३१, १२	
पद्मचारिणी	१२३, ७	
पद्मतरु	२८५, ८	
पद्मदण्ड	२६८, ७	
पद्मबीज	३४६, १५	
पद्मबीजकोश	४१, २१	
पद्मराग	४५, १ । १७८, ६	
पद्मरागमणि	४१, १५	
पद्मलाञ्छन	२०८, १३	
पद्मसङ्ग	१६५, १४	
पद्माकर	१६५, ६ । २६०, १५	
पद्मादिसंहति	६८, १८	
पद्माद्व	३४६, १५	
पद्मिनी	१६५, ६; १४ । २०७, ६	
पद्य	६, १ । २३७, ११ । १७८, ११	
पद्यति	१४७, २	
पद्या	२३७, ११	
पद्धति	११६, १६	
पनस	३३७, ११	
पनसकण्टक	२१८, ८	
पन्नग	६०, १ । ६४, २० । २३०, १ । ३०४, ७	
पन्नगी	२२४, १५	
पन्नश्री	८१, ५	
पन्नगान्तर	११, १० । १७, ६ । २३०, ६ । २८४, १२	
पयस्	२३७, १८ । २६२, १८ । २७४, १०	
पयःप्रणाली	२३४, ५	
पयस्या	२४४, १; २	
पयस्विनी	२०५, ६	
पयोधर	७१, ६ । २२६, ६ । २६०, ८	
पयोरेणु	१०१, ५	
पयोष्णितभव	२४४, १	
पर	२२६, ४ । २५६, १४	
परग	६४, १८	
परञ्ज	७८, १६	
परतट	२५६, १६	
परतन्त्र	४३, ५	

शब्दः	पृ० पं०
परपुष्ट	९१, १६ । २९१, १२
परपुष्टविहङ्गम	५६, १४
परपुष्टा	९१, १७
परभाषा	१५०, १०
परभृत	५, १ । ९५, १२
परभृता	२८६, १८
परम	२२९, ४
परमाणु	२९८, १४
परमाणुक	१०३, ७
परमात्मन्	१७०, ७ । १९५, १२ । १९७, १८ । २४३, १० । २४८, ५ । ३३६, ९ । ३४०, १
परमान्न	३३७, १४
परमेष्ठिन्	७३, ७ । ११२, ९ । १२५, ९ । १८१, १५ । २४४, १९ । २५८, ३ । ३१९, ७
परमेष्ठिमुख	१९२, ९
परम्पर	२९०, ३
परम्परा	६९, ५ । २९०, ४
परम्परापात	७२, १७
परवृद्ध	१५८, १०
परवाणि	१२०, ८
परशु	२६८, १
परशुराम	३२१, ९ । ३४५, १५
परश्वध	११२, २ । २७१, १
परश्वायुधधारिन्	५०, ७
परस्त्रीतनय	३२४, १
पराक	२०, ९
पराकृत	१६२, ११
पराक्रम	६०, १२ । १११, १८ । १८७, १३ । २०२, १०, । २३१, ६ । ३२०, १७

शब्दः	पृ० पं०
पराक्रमयुत	२६०, ३
पराग	६५, २ । ७७, ५ । २५७, २
पराङ्मुख	५५, १२
पराजय	२४७, ७
पराजित	१८८, ६
परापवादरक्त	८९, १३
पराभव	६७, ३ । ३२३, १६
पराभूत	१५८, २
परायण	१२०, ५ ; ७
परार्ह	२७५, ४
परावृत्त	१६२, १०
परावृत्ति	२०२, १४
पराहत	१८३, ३
परि	७०, १३
परिकर	३८, १२ । ४५, १० । २८९, १७
परिकम्प	२१४, २
परिक्रम	२८०. १३
परिक्लेश	२२३, ४
परिक्षेप	२१२, २
परिखा	५५, ८
परिगत	१६२, १२
परिगीत	१६२, १०
परिग्रह	३४४, ७
परिघोष	३३४, ८
परिचय	३२२, ८
परिचर	२९०, १७
परिचर्या	६९, ११ । ८९, १९
परिचारक	४९, २०
परिचारण	३१८, १६
परिच्छद	२१८, १ । २५४, १९ । २५८, ९ । २९०, १२ । ३४४, ८

शब्दः	पृ० प०
परिच्छेद	२०७, ६ । २४७, १४ । ३३६, १६
परिजन	२६०, १२ । ३४४, ७
परिणत	१५७, ३ । ३१७, ६
परिणति	४, १६
परित	१४७, १०
परिताप	२१४, २ । २५४, १३
परित्यक्त	१३६, ८ । १४६, २ । १५२, ११ । १५८, १२
परित्याग	२०६, ६ । ३३८, १२
परित्राण	१०५, १०
परिदग्ध	१६०, ६
परिधान	७४, ६
परिधाय	२४७, १४
परिधि	१८३, १४ । ३०८, ११ । ३२६, १२ । ३३४, ७
परिधिस्थ	२६०, १७
परिधूपित	१६६, १०
परिध्वस्त	१६२, ११
परिनिष्ठित	१७६, १४
परिपक्व	१०५, ८ । १४८, ६
परिपण	३१७, ६
परिपन्थिन्	५०, १
परिप्रश्न	२२३, ३
परिपाचित	१४०, ७
परिपाटी	२६०, ४
परिपीत	१६२, ६
परिपुष्ट	१८८, ३
परिप्लुत	१३८, १७
परिबर्ह	३४४, ८
परिभव	२७४, ४
परिभाव	३२३, १५
परिभाषण	१२३, ६ । ३२७, १७
परिभूत	१६५, १६
परिभ्रम	१३६, १८
परिमल	३१२, १७
परिमाण	८५, ६
परिमार्जक	२६, १३
परिमार्जन	७४, १६ । ८५, १७
परिरच्छित	१३१, १५
परिवर्त	१६२, १७
परिवाद	१७८, १४
परिवाप	२१४, १
परिवार	२८६, १७ । २६०, १२ । २६६, ४
परिवृढ	२१६, ३
परिवेश	३२६, १२
परिवेष	३३४, ७
परिवेषण	३३४, ७
परिव्याध	१८५, १०
परिव्राजक	५०, २
परिशोधित	१५७, १६
परिश्रय	२४७, १५
परिश्रित	१६२, ६
परिष्कार	२६०, ११
परिष्कृतभूतल	१७४, १०
परिष्कृतार्थ	१६६, ६
परिसर	२६०, १३
परिसङ्ख्या	२०३, ३ । २४७, १६
परिसर्या	२६०, १६
परिसार	२६०, १६
परिस्तीर्ण	१६२, ६
परिस्तुत	१५२, ७
परिस्तुता	१६२, १६

शब्दः	पृ० प०
परिहास	२८९, १० । ३३९, १४
परीक्षक	३४, ७
परीक्षण	१२०, ९
परीक्षा	३४६, १४
परीक्षार्थ	९५, ९
परीत	१४७, १० ; ११
परीधान	२६४, ३
परीरण	१२०, ६
परीरम्भ	३११, ११
परीवाद	२३५, १७
परीवाह	३४४, ९
परीष्टि	८९, १९
परुष	३३२, १३ ; १५
परुषत्व	२४४, ४
परेत	१४६, १८
परोत्तापनकर्तृ	११, २
परोष्णी	४९, ७
पर्कटी	६२, ७ । ९९, १८
पर्कटीपादप	३१२, २
पर्जन्य	२४३, १७
पर्ण	१०६, ५ । २५६, १५
पर्णमूलक	२४, १२
पर्णराजि	८०, १०
पर्णवृन्तरस	१२०, ३
पर्णशिरा	१२०, २
पर्णायत	२५३, १९
पर्णास	३३, ७
पर्दित	१४८, ४
पर्पट	८८, १८ । ८९, १६ । १०७, ४
पर्यङ्क	२०, १३ । ७१, १५ । २८९, १७
पर्यटन	५३, १४ । २३९, १३
पर्यन्त	९१, १२

शब्दः	पृ० प०
पर्यस्त	१४६, १२
पर्यस्तिका	३८, १२
पर्यविभाग	५, १२
पर्याप्त	१४७, १
पर्याप्ति	१४७, ७ । २१४, १ । ३०३, १८
पर्यालोच	१९६, १८
पर्याहार	१८४, १
पर्वत	४१, १४ । ७१, ६ । १२१, १५ । १४६, १९ । १७५, ३ । २३९, १६ । २४१, १५ । २७२, १३ । ३११, ३
पर्वतभेद	३३०, ५
पर्वतान्तर	२४४, १४
पर्वतोर्ध्व	३२, ३
पर्वन्	१२०, ३ । १९८, १४ । ३१७, ११ । ३२२, २० । ३४१, ५
पर्वरीण	१२०, २ ; ३
पर्वोत्सव	१०८, ९
पर्शु	३२६, ५
पर्शुक	२०, १६
पर्शुका	२०, १६
पर्शुगण	३१७, १२
पर्शुराम	३२९, ५
पल	२९९, ९
पलङ्कष	३३४, १०
पलपरिमाण	२५०, ११
पलपिण्डी	३२६, ६
पलल	२३३, ६ । ३०६, १३ । ३३७, ३
पलद्विसहस्रक	२५७, २०
पलप्रात	२९९, १
पलाण्डु	२६, ६
पलान्तर	८६, ४
पलायन	८३, १५ । १६२, १७ । ३२६, २

शब्द	पृ० प०
पलायित	१५४, ३
पलायुतद्वय	१३७, १२
पलाश	१०६, ५ । १२२, ६ । १७२, ११ । २२३, ६ । ३२७, २०
पलाशकलिकोद्गम	१५९, ९
पलाशद्रु	११, ८
पलिघ	७०, २
पल्यङ्क	२०, १३
पल्याण	११२, १९
पल्ल	२९८, १०
पल्लव	२१३, ९ । ३२०, १८
पल्लवक	३९, १२
पल्लवित	१६२, १४
पलित	१४६, ७
पल्लीश	३२९, २
पल्वल	१५४, ६
पवन	१०, ६ । ३०, ४ । ६५, १३ । १२२, ३ । १९१, १६ । १९४, ४ । १९५, १० ; १७ । २००, १९ । २४६, ५ । २६७, १७ । २८२, १८ । ३४४, ३
पवनव्याधि	१३७, १०
पवनाशन	६४, २०
पवि	१९१, १३
पवित्र	१२९, १२ । १५०, २ । १८२, २ । २७४, १०
पशु	२८, १८ । ६१, ६ । ६३, ५ । ११३, १६ । १६०, ६ । १७८, ११ । २११, २ । २३४, १२ । २७६, ३ । ३०६, ५ । ३२६, ४ । ३३१, २
पशुखुर	२१६, ६
पशुघात	२४८, १४

शब्द	पृ० प०
पशुपति	१६३, ८
पशुपत्यधिदैवत	१६३, ९
पशुभेद	२४२, १६ । ३१०, ७ । ३२६, १२
पशुवध	११३, १६
पशुविशेष	२२५, १४
पशुवृन्द	७९, १२
पशुशृङ्ग	११५, १९
पशुस्थमक्षिका	६४, १७
पश्चात्ताप	२४६, १४
पश्चादञ्चलपल्लव	३४५, ६
पश्चिमाचल	१२४, ६
पश्चिमाशाधिप	११५, १०
पश्चिमाशापति	१६, १० । १६६, १९
पश्ववयव	१००, ३
पाक	४, १२ । १३, ६ । ११६, ९ । १२९, १ । ३०५, २०
पाकभेद	१९६, १७
पाकल	३०७, ५
पाकागार	३३९, १०
पाक्य	२३७, १२
पाखण्डिन्	१०७, १३
पाचक	२९२, २०
पाचन	१९६, २ । ३०७, ६
पाचनक	३८, १८
पाचयितृ	१९६, ३
पाचल	३०७, ४ ; ६
पाचित	१४८, ९
पाञ्चजन्य	२४७, १७
पाञ्चाली	३०६, १९
पाञ्चालिका	[illegible], २०
पाटक	२१, २ ; ३ । २६६, ९

शब्द.	पृ० पं०
पाटच्चर	२५४, ९ । २९०, १९
पाटल	३०७, २ ; ३
पाटला	६९, ९ । १५२, १६ । २१८, ७ । ३०१, ५ । ३०७, ३ ; ७ । ३१०, १९
पाटलि	२६९, ४ । ३०७, ७
पाटलिपुत्र	२५७, ४
पाटलिपुष्प	३०७, ७
पाटली	१६१, ६ । १६७, २
पाटित	१४८, ७, १४
पाटीर	२७५, ९
पाठ	९३, १४
पाठक	१९५, १९
पाठनिश्चय	३५, १९
पाठविच्छेद	१३१, ५
पाठसंस्कृत	१४७, १२
पाठा	९४, ४ । ३३५, १८ । ३३९, ७
पाठीन	१९५, १८
पाठीनस	२०४, ९
पाठौषधि	२०१, ९
पाणि	१०६, ११ । २४०, ३ । २५१, १८
पाण्डव	३०६, ५ । ३२४, १५
पाण्डवयोषित्	२२९, ७ । ३०६, ११
पाण्डवाचार्य	८०, ९ । २१०, ६
पाण्डु	९४, ८ । ९७, २२
पाण्डुकम्बल	३१४, १४
पाण्डुनाग	६५, १०
पाण्डुक्रिया	१२५, १६
पाण्डुर	१७७, ८ । १८९, ८ । २७३, १० । २७५, ११
पाण्डुयोषित्	२५८, ९
पात	१२६, १५ । १२९, ५
पातव्य	२३७, १८ । २४४, ५

शब्दः	पृ० पं०
पाताल	२८३, १४ । ३०६, १६ । ३०७, ९ । ३२२, ५
पातिली	३०७, १०
पातुक	२०, १९; २० । १४५, १५
पाट्ट	१२९, ७
पात्र	९९, ५ । १६८, १७ । १९६, १७ । २६४, १४ । २९९, १३ । ३२५, १३ । ३३०, ९
पात्रट	८९, २०
पात्रटीर	२९१, १
पात्रप्रभेद	३०७, ४
पात्रभेद	१३, ९ । २७०, ९
पाथ	१६९, ३
पाथेय	३९०, २
पाद	१७३, ९; ११ । २५०, ७
पादकटक	३०, ११ । २७४, ७
पादग्रहण	१२३, ७
पादगामिन्	१४७, २०
पादगास्थि	४, १६
पादचत्वर	२९४, ५
पादत्राण	११३, ९
पादधूलि	२७५, ६
पादप	५४, ९ । ५९, १ । ६२, १५ । ६४, १४ । १०९, १६ । २१३, ६ । २८०, ९ । २८२, १
पादपभेद	२९८, १५
पादपा	२१३, ६
पादपाङ्ग	५४, १०
पादपान्तर	११०, ५ । १११, १५
पादपाशी	३२९, १३
पादपीठ	२१३, ६
पादपूरण	७०, १०

शब्दः	पृ०	प०
पादरक्षिणी	२१,	१
पादरोग	३३६,	१३
पादविन्यासविशेष	१०२,	१४
पादविरजस्	८१,	५
पादविवर्जित	६०,	५
पादस्खलन	१३९,	४
पादस्फोट	४२,	१४
पादहति	१३२,	१
पादात	१४८,	७
पादातिक	३८,	१९
पादादिपरिकर	४६,	१४
पादालिन्द	२७५,	६
पादावयव	१०६,	८
पादावर्त	४५,	१५
पादुका २१, १ । २१३, ६ । ३४४, १		
पादूकृत्	२८७,	११
पान १२९, १० ।	१८८,	२
पानगृह	९८,	१४
पानपात्र	२३३,	१८
पानभाजन	२४,	२
पानीय ५८, ९ । २४४, ५ । २६४, ८		
पानीयविक्रति	३००,	९
पाप ३, १; १० । ४, १९ । ११९, १८ । ११४, १२ । १८६, ५ । १९२, ३ । २६६, १३; १६ । २८६, १२ । ३१६, १२. २१ । ३३०, १६ । ३३२, ५		
पापरक्त	७५,	१
पापशोधन	९२,	५
पापाशय	३,	९
पापिष्ठ	३२५,	७
पामर ७१, १२ । ८६, १ । ११६, १ । १८६, १४ । २२३, १७ । २६५, ९ । २७५, १३ । २७६, ९ । २७९, १०		
पामरजाति	९७,	३
पामरभेद	७५,	१
पामा	४२,	१६
पायस	३३७,	१३; १४
पायिक	१२१,	१४
पार	२५६,	१६
पारग	३७,	१
पारङ्गत	३२४,	२
पारङ्गति	१२०,	१५
पारद ६, १० । ३०, ३ । ११४, २० । १७६, ९ । ३०४, १८ । ३३४, १८ । ३३५, १३ । ३४०, ३		
पारदृश्वन्	३२४,	२
पारम्पर्य	१५५,	१४
पारशव ३२२, १८ ।	३२४,	१
पारश्वधिक	५०,	७
पारावत ९५, १ । १६३, १२ । २०३, १५ । २२३, ४ । ३४६, १७		
पारावती	१६३,	११
पारावार	२९०,	१९; २०
पारिजात १६३, १० ।	२२४,	४
पारिजातक	५०,	६
पारित	१४८,	८
पारिपश्वक	५०,	८
पारिपार्श्वक	५०,	५
पारिप्लव	३२३,	१७
पारिभद्र १६३, १० । २७७, १६ । २९०, १९		
पारिभद्रक	५०,	५
पारियात्रक	५०,	६

शब्दः	पृ० प०
पारियात्रिक	५०, ३
पारिरक्षक	५०, ४
पारिहार्य	२७, १६
पारी	२५६, १७
पारुष्य	२४४, ४
पार्थ	१६९, ४ । १९०, ९ । २४५, ६
पार्थिव	३२१, ३
पार्थिवा	३२१, ४
पार्थिवी	३२१, ४ ; ५
पार्पर	२७५, ७
पार्वण	५७, ८
पार्वती	७, १० । १४८, ५ । ३२१, ९
पार्श्व	३१७, १३ ; १४ । ३४५, १७
पार्श्वक	२०, १६
पार्श्वकीकस	२०, १६
पार्श्वमात्र	२०, ११
पार्श्वस्थ	५०, ५
पार्ष्णि	१०६, ९
पालक	१२८, ४
पालङ्क	२१, २
पालन	६१, १ । १८७, ८ । २३५, १३
पालयित्री	२१, १
पालाशकुसुम	१२१, ५
पालि	२९८, ११ ; १२
पालिका	२१, १
पावक	२, ११ । २०, १८ । ६४, ४ । १९६, १ । २२५, १८ । २२७, ५ । २७१, १ । ३३९, १८
पाश	३०४, ६ । ३२६, २ । ३४५, १
पाशक	२०, १७
पाशभृत्	१६३, १३
पाशुपत	१६३, ९
पाशुचामर	२९४, २
पांशुला	९८, १२
पांशुवर्ष	३१३, १
पाषण्ड	११६, १२
पाषाण	११३, १२
पाषाणदारक	५२, १४
पाषाणनिर्मित	२३४, १८
पाषाणभेदक	५२, १५
पांसुल	३०६, २०
पांसुला	२८९, १६
पिक	९५, १ । १२६, ६ । १६७, १ । २२६, १० । २७०, १६
पिकालाप	१६१, ३
पिङ्ग	२६२, ११
पिङ्गल	२५७, १२ । ३०७, १८
पिङ्गला	३०७, १८, १९
पिङ्गवर्ण	३०२, १३
पिङ्गा	६०, ६ । २५३, १०
पिङ्गाश	३२८, १
पिङ्गाशी	३२८, २
पिङ्गी	६०, ७
पिचण्ड	८४, १७
पिचण्डिका	३९, ५
पिचिण्ड	१००, ३
पिचु	७१, १४ । २९८, २
पिचुल	१७, ४ । ३०८, १
पिच्चट	९०, १
पिच्छ	७४, १५ । ९८, ७ । ३४१, ६
पिच्छलस्फोटिका	१०१, ९
पिच्छा	७४, १२
पिच्छिल	३०७, १२
पिञ्जर	२७५, १६

शब्दः	पृ० प०
पिङ्गल	३०७, १७
पिङ्गा	७६, १९ ; २०
पिङ्गोला	३०७, २०
पिटक	२१, ७ । ३३, १५ । ९६, १६
पिटिकाभेद	१५३, ९
पिट्टिकविस्तृत	८८, २०
पिठर	२७५, १४
पिण्ड	९८, १
पिण्डक	१८, ४ । २१, ८
पिण्डखर्जूरक	२१७, १०
पिण्डजीविन्	३२४, ३
पिण्डपुष्प	२१४, ४
पिण्डभेद	२८०, १९
पिण्डाम्र	२१३, ७
पिण्डार	२७५, १७
पिण्डिका	२१, ८ । ३९, ५
पिण्डित	१४८, ११
पिण्डी	९८, ३
पिण्याक	२१, ५
पितामह	३४४, १०
पितृ	५७, ९ । १२९, ७ । १५५, ११
पितृकानन	२४७, १
पितृदेव	२२७, ३ । ३२४, ३
पितृपति	१६३, १४
पितृपितामह	३४४, १५
पितृभ्रातृ	३, १६
पितृवन	४३, ११
पितृवर्ग	१२०, १६
पितृप्रसू	२४०, ९
पित्त	१२९, ८
पित्तल	४४, १४ । १३१, १७ । २३६, ११ । २५५, १६ । २९४, ७ । ३०७, ११
पित्तला	३०७, १२
पित्तवत्	३०७, ११
पित्रादि	२५३, १
पित्र्य	२३३, ४
पित्र्यन्तर	२०७, ७
पित्सत्	१४८, १२
पिधान	१७३, १ । १९३, १३
पिनाक	२१, ६
पिनाकध्वज्	५०, ९
पिपासा	३३०, १४
पिपीलिका	२६२, १५ । ३३२, २४
पिप्पल	२९४, ५ । ३०७, १४
पिप्पलक	३९, ३
पिप्पलतरु	१७०, १
पिप्पलभूरुह	१८१, ३
पिप्पली	८३, ११ । ९८, १८ । १०४, १ । १९३, १४ । १९६, १३ । २०९, ७ । २९६, ११ । ३०४, १९ । ३०५, ७ । ३०७, १६ । ३४३, ६
पिप्पलीमूल	१३, ७ । ३६१, ८
पिप्पलीरस	६४, १३
पिप्लु	१०, १४ । ४९, ४
पियाल	३४७, ७
पियालवृक्ष	८५, १० । २५३, २०
पियालु	३४७, ७
पिल्ल	२९८, १३
पिशाङ्ग	६०, ७
पिशाचक	१३०, ८
पिशाचादि	३१८, १३
पिशाची	७५, ९
पिंशित	१४८, १०
पिशित	३०५, ८

शब्द	पृ० प०
पिशिताशिन्	३१०, १६
पिशुन	३०, २ । ५६, १० । ६५, १८ । १६६, ४ । २६२, १०
पिष्टक	२७, ६ । ३३७, ८
पिष्टकचमसी	३२६, १४
पिष्टभेद	४७, ५ । ११३, १४
पिष्टमद्य	३०५, ६
पिष्टवर्ती	३३७, ७
पिष्टात	४६, २०
पिहित	१४२, १४ । १४८, १०
पीक	२०३, १५
पीठ	८५, १५ । १६१, १
पीठमर्द	१७८, १६
पीठसर्पिन्	३, १३
पीठिका	२६७, १८
पीडा	६८, ४ । १२४, ८ । २२२, ६
पीडित	१४८, ११
पीण्डीतक	३६, ४
पीत	३६, १ । १२८, ७; ८; ६ । २५३, ७
पीतक	२१, ६ । २७५, १६
पीतकावेर	२६४, ७
पीतचन्दन	२०८, १५
पीतदारु	१६६, ६ । २७८, ६ । २६१, ४
पीतन	१६६, ६
पीतपुष्प	३४, १५
पीतमाचक	१४५, १७
पीतमुक्तक	२८६, १३
पीतशाल	२२, १४
पीतसार	२६१, ३; ४
पीतसारक	१६, १२ । ५०, ६ । ६५, ३
पीतसाल	२१, १०
पीता	१२६, ६
पीताम्बर	२३८, १० । २६१, २
पीति	१२६, १०
पीतिभाजन	१८८, २
पीन	१८८, ३ । २५१, १४ । ३०१, ६
पीनस	३३७, १५
पीनोदर	२६१, ५
पीप्पली	२०४, ३
पीयु	२३७, १५
पीयूष	७६, ४ । १३६, ४ । १६७, ५ । २५६, ५ । ३३२, १८
पीलु	२८६, १५
पीलुपर्णी	१२०, ११ । ३३६, १
पीवर	२७५, १८
पीवरी	२७५, १८
पुक्कस	३३७, १६
पुक्कसी	३३७, १६
पुङ्ख	५३, १४
पुङ्गव	३२१, ५
पुच्छ	७४, १५ । ३०६, ४
पुच्छकण्टक	५०, १०
पुञ्ज	३२६, ७
पुञ्जातिभेद	३१५, ६
पुञ्जित	१०३, ४
पुटकीनी	२०५, १२
पुटग्रीव	३२४, ४
पुटभेद	१७८, १७ । २५७, १२
पुटसंस्कृत	१४८, १३
पुटित	१४८, १३; १४
पुण्डरीक	३६, ७ । २४२, १६ । २५७, ७

शब्दः	पृ० प०
पुण्डरीककरिणी	३०२, १४
पुण्डरीकद्रुम	३१८, ११
पुण्डरीकाक्ष	१७७, १२
पुण्ड्र	२२९, १६ । २५७, ६
पुण्ड्रक	२२, ३
पुण्ड्राभिधानेक्षु	२९३, २
पुण्य	१५६, १७ । २२४, ६ । २३७, १५
पुण्यक	२२, २
पुण्यजन	२०५, ११
पुण्यजनेश्वर	१७४, १२
पुण्यवत्	२३७, ४
पुत्र	४, १३ । ७७, १५ । ७८, ३ । ८८, ११ । १३४, १५ । २०७, २० । १८९, १४
पुत्रक	२१, २०
पुत्रवती	२८६, १०
पुत्रादि	३३६, ३
पुत्रिका	२१, १९ । १३४, १५ । ३०६, १९
पुत्री	४, १३ । १८९, १३
पुत्रोपस्कार	२९३, १३
पुद्गल	३०८, २
पुनरागत	१६२, १०
पुनर्नवा	२२०, १७
पुनर्वसु	३३९, ७
पुन्नाग	५९, १६ । ६०, २ । ६५, ९ । २१३, १७ । २६९, २ । ३१९, १२
पुन्नागपादप	७८, ८
पुमपत्य	२१, २०
पुर्	७१, ४ । २५७, ४
पुर	५३, ८ । ९६, १० । २०२, १२ । २५७, ३ ; ४
पुरतटी	८७, ४
पुरद्वार	२७०, ४
पुरनिर्गम	१२२, २
पुरन्दर	२९१, ५
पुरस्तात्	२५०, ११
पुरसंस्कार	८९, १५
पुरस्कृत	१६३, १५
पुराण	१०५, ८ । ११३, १२
पुरातनवस्त्र	१३७, १६
पुरावृत्त	१६८, ७
पुरी	६, १२ । २२८, २० । २७३, १५
पुरीभिद्	१६१, ७
पुरीभेद	१०, १६
पुरीष	२६, १४ । २७, १ । २९९, १२
पुरीषक्षय	३८, ३
पुरु	२५७, १
पुरुष	१४०, १ । २६४, ११ । ३३२, १९
पुरुषपदान्तर	२४८, १
पुरुषलक्षणास्त्री	८५, १८
पुरुषविकार	२४७, २०
पुरुषश्रेष्ठ	२३, ६
पुरुषान्तर	६१, ५
पुरुषोत्तम	१५४, १६
पुरोग	२८५, ६
पुरोटि	८९, १५
पुरोट्टु	२९४, ४
पुरोडाश	३२९, १४
पुरोद्भूत	२५७, १०
पुरोधस्	४५, ४ । १४८, १६
पुरोहित	११८, ३ । १४८, १६ । २४०, १५
पुल	२९८, १६

शब्द	पृ० प०
पुलक	२१, १२ । २२, २ । २९८, १६
पुलकाग्र	२८१, १९
पुल्कस	२३२, ७
पुलस्त्य	२४४, ६
पुलाक	२१, ११
पुष्कर	९३, ६ । २७५, १९
पुष्करमूल	२६७, १४
पुष्कराङ्क	३९, १०
पुष्करिणी	१८, १८ । १२०, १८ । २१३, १६
पुष्करिण्यन्तर	१६, २
पुष्करिण्यादि	२८४. ५
पुष्कल	२८५, २
पुष्पकलक	३९, ६
पुष्टि	८५, १७
पुष्टिकरण	११४, १
पुष्प	२६, ४ । ९१, ३ । १८९, १२ । १९५, १६ । २११, २ । २२८, ११ । २७६, ९ । ३०७, ३ । ३२०, १५
पुष्पक	२१, १२ ; १४
पुष्पकासीस	३१०, १० । ३३९, ११
पुष्पदन्त	१६३, १४
पुष्पदन्तयोषित्	१६४, १५
पुष्पधन्वन्	३२४, ५
पुष्पपराग	१०७, ५
पुष्पप्रभेद	१६६, ९
पुष्पभिद्	४०, ३ । २७९, १२
पुष्पमालिका	२४, ९
पुष्परस	१७६, १३ । १७९, १ । १८१, ४
पुष्पवती	२१३, १४ । २४२, ६
पुष्पशकटी	९२, १०
पुष्पादि	२७४, १२
पुष्पादिदलावृत्ति	२५७, ५
पुष्पादिदामन्	२९९, १४
पुष्पिका	२२, ३
पुष्पित	१४८, १३ । २९०, ७
पुष्पितलता	७२, १३
पुष्य	२३७, १६ ; १७ । २३९, २
पुस्त	१२९, १४
पुस्तक	२२, ४ । १२९, १४ । १९१, १०
पूग	९, ४ । ६०, ८ । ७४, १३ । २१४, १४ । २८२, ११
पूगकोश	१३, ६
पूगचर्वित	३०१, १२
पूगफल	६३, १२
पूगवृक्ष	८४, १५
पूगित	१४८, १६
पूजा	७१, १ । १०८, ११ । २३४, २
पूजाविधि	६९, २
पूजित	१३६, १६ । १६३, १५
पूजितजन	१३७, ६
पूज्य	१६३, १७ । २३७, १७ । २४४, ३ । २५२, २० । २८१, ८
पूज्यतम	८३, ८ । २३०, ६ । ३४०, ६
पूत	१२९, १२ । १३४, ४ । १५३, १
पूतना	१९६, ७ । २३३, १५
पूतिकरज	६३, १७ । २४३, १९
पूतिक	४७, १३
पूतिकाष्ठ	९५, १० । ३१०, १७
पूतिकीट	१००, ४
पूतीगन्ध	२१२, १४
पूत्यण्ड	१००, ४
पूपभेद	२५७, २

शब्दः	पृ० प०
पूपवत्कृत	१४८, १५
पूपिका	२१, १८
पूपित	१४८, १५
पूर	२५६, १७ । २५७, ८
पूरक	११३, १३
पूरण	११३, १३ ; १४
पूरणार्थ	१४८, १५
पूरणी	११३, १४
पूरित	१०६, १० ; १३ । १२९, १३ । १४८, १५ । १५२, ३ , १०
पूरुष	११४, ९
पूर्ण	१०६, १३ । १४९, ११
पूर्णक	२१, १७
पूर्णता	६३, ८
पूर्णपात्र	२९१, ६
पूर्णमासी	१९६, १४ । ३२९, १०
पूर्णा	११, २
पूर्णानक	३९, ९
पूर्णिका	२१, १७
पूर्णिमा	११३, ५
पूर्णिमातिथि	१७०, १
पूर्णेतर	१०९, ५
पूर्त	१२९, १३
पूर्ति	१२९, ६
पूर्त्यर्ध	२९५, ५
पूर्द्वार	७८, १८
पूर्भिद्	३३९, १७
पूर्व	३१७, १६
पूर्वकाय	२४७, १९
पूर्वज	३१७, २६
पूर्वभाग	६३, १५
पूर्ववृत्त	१३६, १०

शब्दः	पृ० प०
पूलिका	२१, १८
पूलिपूपिका	५०, ११
पृक्का	१६४, २० । १८१, ११ । ३१६, १५
पृक्कानामौषधि	६९, १०
पृक्ति	१२९, १६
पृच्छा	७४, १५
पृतना	१९६, ८
पृथक्कृति	२८, ४
पृथक्चारिगज	२८९, १९
पृथक्पर्णी	१२०, १९
पृथगात्मा	१३२, ९
पृथग्जन	२०५, १३
पृथासुत	१०३, ११
पृथिवी	२५५, २० । ३२१, ४ । ३४१, १८
पृथिवीधर	७६, १५
पृथिवीपति	१६६, १५
पृथिव्यादि	२३६, ११
पृथु	१६९, ५ । २७७, १९ ; २०
पृथुक	२२, ६
पृथुल	१०२, ५ । ३०९, १७ ; १९
पृथूदर	६७, १५
पृथ्वी	२६६, १३ । ३१७, १७
पृदाकु	२२, ४ , ६
पृश्निपर्णी	१२०, १९ । १९५, ३
पृषत्	१४८, १७
पृषत	१४८, १७
पृषत्क	२२, ६
पृषदश्व	३२४, ५
पृषदाज्य	३९, १०
पृषातक	३९, १० ; ११

शब्द	पृ० प०
पृष्ठि	८५, १७
पृष्ठ	९३, १५
पृष्ठगुड	९६, १८
पृष्ठवंश	२५, १४
पृष्ठवंशमास	१९४, ५
पृष्ठशृङ्गिन्	६७, १५
पृष्ठस्थायिबल	२४६, २
पृष्ठाधर	४, १२
पृष्ठास्थि	३३, १३
पृष्ठास्थ्यवयव	३२६, ८
पेचक	२२, ८ । २८९, १५ । ३१९, ११
पेटक	२२, ९ । २५४, १७
पेय	२३७, १८
पेया	२३७, १८
पेशल	३०८, ३
पेशि	९६, १
पेशी	३२६, ५ । ३३०, १०
पेषण	१९९, १
पेषणपाषाण	८५, १४
पैठर	२७६, ३
पोगण्ड	१००, ५
पोटगल	१९, १२ । २९८, ५ । ३१२, १९
पोटा	८५, १८
पोत	२५, १६ । १०५, १० । १२९, १८; २०
पोतवणिज्	४४, ८ । ६२, १
पोतवाह	३८, १
पोतिका	३०७, १३
पोत्र	२५७, ९
पोत्रिन्	१०५, ३ । २८३, १५ । २९६, १०

शब्द	पृ० प०
पोत्री	४९, ८
पोलिका	२१, १८ । २२, १०
पोषण	८५, १७
पोष्य	२३८, ४
पोष्टृ	१३०, ९
पौगण्ड	१००, ५
पौत्र	१२८, १४
पौनःपुन्य	१४२, ५ । २९४, १७
पौर	२५७, १०
पौरक	२२, १०
पौरवर्ग	१४७, ९
पौरुष	१९१, १० । २२३, ७ । २२९, १६ । ३३२, २०
पौरुषेय	२४७, २०
पौर्णमास	३३९, ८
पौर्णमासी	३३९, ८
पौलस्त्य	२४४, ६, ७
पौलोमी	१०९, ८
पौष	३३०, १७
प्रकर	२७४, १२
प्रकट	२१६, २
प्रकटीकृत	१३९, १२
प्रकर	२७४, १३
प्रकरण	१५४, २
प्रकरणवृन्द	७, १९
प्रकरी	२७४, १३
प्रकर्ष	८४, ६ । ३३२, ९
प्रकाण्ड	९७, १३ । १००, २
प्रकाम	१४७, ७
प्रकार	१६८, ३ । १८१, १६ । २७४, १७
प्रकारार्थ	३१६, ९

शब्दः पृ० पं०

प्रकाश ८, ६ । २८, ६ । ७१, १ । २१२, ३ । २२२, ९ । २२७, १८ । ३२८, ९
प्रकाशन १९३, १
प्रकीर्णक ३८, ११
प्रकीर्य २४३, १९
प्रकृति ६१, १९ । १४७, ८ । १८४, ५ । १९५, १२ । ३३२, १४
प्रकृतिव्यत्यय १५३, ४
प्रकृष्टवचन २०५, ४
प्रकोष्ठ ३३, १७ । ८८, ४ । ९४, ११ । २३३, १२ । ३४५, ८
प्रक्रम २२९, ९
प्रखर २७४, ९
प्रख्यात १४६, १६ । १४७, २०
प्रख्यातवक्तृक ५२, १४
प्रगल्भत्व १६३, ३
प्रगल्भ २४१, १६
प्रगाढ १०१, १४ । १०२, १६
प्रग्रह २२५, १० । ३३१, १३ । ३४२, १५
प्रग्रीव १२३, १०
प्रघण ११३, १०
प्रघाण ११३, १०
प्रचलाक ३८, १०
प्रचलायित १४२, ७
प्रचार १३१, १६
प्रचारण १२०, १३
प्रचालित १४२, ४
प्रचुर १४६, ११ । २७५, २
प्रचेतस् ७५, ८ । १४८, ३ । २०१, १० । २२८, ८ । ३१६, १ । ३२८, ११

प्रचेतःपुरी ५४, १६
प्रच्छर्दिता ३८, १६
प्रजन १३३, २
प्रजनन २०४, २०
प्रजव १४३, १४
प्रजा ७६, १९
प्रजापति १६३, २ । ३४५, ११
प्रज्ञ ८२, २
प्रज्ञा ८२, २ । ११२, ११ । १९५, १३
प्रज्ञान १९५, ११ । १९९, ८
प्रज्वलित १६३, ८
प्रणत १४६, १५ । १५३, ८ । ३११, ३ । ३१७, १४ ; २०
प्रणति १२८, १४ । १४६, १५ । २४५, ९
प्रणद १७७, २
प्रणय २०२, ११ । २०३, ६ । २४३, १३ । २२१, १ । २८०, १०
प्रणव २६६, ४
प्रणाम १३८, ८
प्रणाय्य २४३, २०
प्रणित १४७, १३ । १५०, २
प्रणिधान २०५, २
प्रणिधि १८३, १५ । ३२६, १५
प्रणिहित १५८, १३ । १६२, १३
प्रणीत १४६, १३
प्रणीता १४६, १३
प्रणुत १४८, ३
प्रतत १४७, १५
प्रतति १४७, ५
प्रतक ३०६, १६

शब्दः	पृ० प०
प्रतान	१८७, ७
प्रताप	२१३, ४
प्रतापिन्	१००, १
प्रतारण	७३, २ । १२०, १४
प्रतारित	१४२, १३
प्रतिकार	१६३, ७ । २९०, १४
प्रतिकूल	१०, १४ । २२, १७ । २४३, १८ । २४७, २
प्रतिकृति	१६३, ७
प्रतिकृष्ट	९१, १७
प्रतिक्षिप्त	१६२, १६
प्रतिक्षेप	२०४, २०
प्रतिग्रह	३४४, ६
प्रतिग्रहविवर्जित	३२, १
प्रतिघ	७०, ४
प्रतिघात	७०, ५
प्रतिच्छाया	२०५, ७
प्रतिजल्पासमर्थक	२८४, ७
प्रतिजागर	२९४, १
प्रतिज्ञा	१०२, ४ । १५५, २० । १८२, २
प्रतिज्ञात	१३८, ८ । १५५, १७
प्रतिज्ञानिश्चय	२२९, २
प्रतिदण्ड	१०२, ११
प्रतिध्वान	१८९, ११
प्रतिनिधि	१६३, ७
प्रतिपत्ति	१५५, ९ । १६३, ३ । २०८, १२
प्रतिपत्तिथि	१४७, ३
प्रतिपन्न	२०५, ५ ; १०
प्रतिपादन	२०८, १२
प्रतिपुस्तक	३२६, १७
प्रतिबन्ध	२२०, १८ । २२१, २
प्रतिबिम्ब	२१६, ७ । २३५, १२
प्रतिभय	२३७, २० । २४७, १७ । २९१, ९
प्रतिभाहानि	२११, ८
प्रतिभू	२६, ८
प्रतिमा	७१, १ । २२९, ८
प्रतिमान	२०५, ७
प्रतियत्न	२८२, १२
प्रतिरोध	१२२, ७
प्रतिरोधक	५०, १
प्रतिवाक्य	२६५, १७
प्रतिवादिन्	१७०, १२
प्रतिवासर	१९४, ६
प्रतिषेध	११५, १७
प्रतिष्काश	३२९, ११
प्रतिष्ठा	९४, ९
प्रतिश्रय	२४७, १५
प्रतिश्रव	३२३, १५
प्रतिसर	२८९, २०
प्रतिसीरा	२९०, १५
प्रतिसूर्यक	३०, ४ । ५०, ३
प्रतिस्पष्ट	९१, १८
प्रतिस्खलित	१६२, १५
प्रतिहत	१४५, १० । १६२, १५
प्रतीकार	२९०, ६
प्रतीहार	१८, ८ । २९०, १०
प्रतीक	२०, १४ । ५९, २
प्रतीक्षा	३४६, १४
प्रतीच्य	२४४, ३
प्रतीची	७२, ९
प्रतीत	१४६, १६ । १५३, ५

शब्दः	पृ० प०
प्रतीप	२२६, ६ । २३०, १ । २४०, १०
प्रतीर	८५, २ । २७४, १८
प्रतीवाप	२०३, ४
प्रतीहार	१३५, १५ । १६०, ७
प्रत्न	११३, १३
प्रत्यक्पर्णी	१२०, २
प्रत्यक्श्रेणी	१२०, १२
प्रत्यक्ष	३४६, ८
प्रत्यग्र	२७४, १८
प्रत्यर्थिन्	१७०, १२
प्रत्यनीक	३८, १४
प्रत्यय	२४३, १५ । २४८, ३
प्रत्यवसित	१६६, १५
प्रत्याख्यात	९१, १८
प्रत्याय	२५१, १८
प्रत्यालीढ	१०३, ६
प्रत्याशा	१८०, ४ । १९९, ६
प्रत्यासार	२९०, १६ ; १७
प्रत्युद्गमनीय	२४९, ८
प्रत्यूष	३३२, १७
प्रथम	५५, ८ । २२९, ५ । ३३२, ११ । २५०, १३ । ३१७, १६ । ३७२, १५
प्रथमान्तर	३१३, ४
प्रथित	१४७, १३
प्रथितत्व	२४३, १६
प्रदत्त	१४७, १६
प्रदर	२७४, ११
प्रदान	२०२, १३
प्रदीप्त	१२६, १२
प्रदेश	१२९, ६ । १३०, ७ । ३२७, १९
प्रदोष	५८, ६ । ३३२, १६
प्रद्राव	२१६, ९

शब्दः	पृ० प०
प्रधन	१९५, ९
प्रधर्षण	१४४, १८
प्रधर्षिणी	१२०, ९
प्रधान	८३, २ । ११०, १८ । १९५, १२ ; १३ । २१९, १ । २२९, ५ ; १५ । २३८, ११ । २५०, १३ । २५४, १८
प्रधानधातु	२३७, १९
प्रधूपिता	१६३, ५
प्रध्मति	१४८, २
प्रनृत्त	१४७, १६
प्रपञ्च	७३, २
प्रपात	२०, २० । १४६, २० । १४७, १९
प्रपितामह	३४४, १५
प्रपीडित	१४८, ११
प्रपूरित	१८०, १४
प्रपौत्रादि	२९०, ३
प्रफुल्लित	१४८, १३ । १९१, १३
प्रबल	३११, १०
प्रबोध	१६३, ४
प्रबोधन	२०८, १२
प्रभञ्जन	३३३, ९
प्रभव	३२०, १३
प्रभाकर	२७७, ३ । २९०, ९
प्रभात	५६, ३ । १४८, १ । ३३३, ७
प्रभाव	१३८, २ । २०२, १२ । २२९, १५ । २३९, १८ । ३२०, १३ ; १७ । ३२३, २
प्रभिन्नकटकुञ्जर	१२३, ९
प्रभु	७७, ७ । २१९, ३ ; ६
प्रभुत्व	६२, ८ । ३२६, १०

शब्दः	पृ० प०
प्रभुभावदर्शिन्	४१, ९
प्रभूत	१४६, ११
प्रभूष्णु	११३, ३
प्रभृत	१४७, १७
प्रभेद	४२, १२
प्रमत्त	१४४, २०
प्रमथ	१०४, ११
प्रमदा	१७६, १८
प्रमाण	११३, १ । १८८, १० । २२६, १
प्रमाढ	११३, २
प्रमाद	७५, २ । १७६, २० । १७७, १
प्रमापण	१२०, ५
प्रमार्जन	१३६, १७
प्रमित	१४६, १७
प्रमिति	१४७, ११
प्रमीढ	१०२, १६
प्रमीला	२५५, ३
प्रमुख	५५, ८
प्रमोद	१७४, ५
प्रमोदित	१८८, ८
प्रयत	१४७, १४ ; १५
प्रयत्न	२०५, २
प्रयाग	६५, ७
प्रयागस्थवट	२२६, ९
प्रयाण	११२, १९
प्रयाणक	३८, १५
प्रयुक्ति	६५, ४
प्रयोग	६१, १२ । ६५, ४
प्रयोजन	६८, १ । १६८, ४ । १९१, ११ । २०५, ३ । २२३, १७
प्ररूढ	१०२, १७
प्ररोहण	११८, ११
प्रलम्ब	२१७, ४
प्रलम्बा	२१७, ४
प्रलय	३६, १४ । ४३, २० । २४३, १४
प्रलाप	२१४, ३
प्रलेप	२११, ६
प्रलोपित	१३२, ३
प्रलोभित	१५२, ८
प्रवचन	२०५, ४
प्रवचनीय	२४९, ६
प्रवण	११२, २०
प्रवर्तक	३१, ७
प्रवर	९४, १४ । २७४, ८
प्रवह	३४३, १
प्रवहण	१२०, ५ । १३४, ३
प्रवक्तृ	२४९, ६
प्रवाच्य	२४९, ६
प्रवाद	१७६, २०
प्रवारण	१२०, ११
प्रवाल	२५, ८ । २२९, १८ । ३०६, १८
प्रवालक	६७, १८
प्रवालिका	३८, १७
प्रवासिन्	२७३, १ ; २
प्रवाहण	२८, ६
प्रवाह	६२, ६ । १४७, ६ । ३४३, २
प्रवाहिका	३८, १६
प्रविदारण	१२३, ८
प्रविश्लेष	२७६, ६ । २८०, १८
प्रवीण	१८, ८ । ११३, ४ । २३९, १
प्रवीर	२७५, ५
प्रवृत्तानुवर्तन	१८४, १४
प्रवृत्ति	१४७, ६ । १६३, ३ । ३४३, २

शब्दः	पृ० प०
प्रवृद्ध	१३९, १ । १८१, १७
प्रवेग	६५, ५
प्रवेणि	११३, ४
प्रवेणी	१६८, ११ । २२०, ४
प्रवेश	२०२, १६
प्रवेशन	२०५, २
प्रवेशित	१४६, १४
प्रवेष्ट	८९, १७
प्रव्रजिता	१६३, ६
प्रव्रज्या	२३९, १३
प्रव्रज्यावसित	१६०, ७
प्रव्यक्त	१४७, ९
प्रशंसा	६९, ११
प्रशस्त	१३३, १२ । १४७, १७; १८ । ३१२, ५
प्रश्न	७४, १५ । २३५, ११
प्रश्नभेद	२०६, ४
प्रश्नार्थ	१६८, ७
प्रश्नी	३७, १२ । ९४, २ । १०९, १७ । ३०३, २
प्रष्ठ	९३, १३
प्रसक्ति	१७६, १९
प्रसङ्ग	६५, ६ । ७०, १०
प्रसन्न	१७७, ४ । १९५, १५
प्रसन्ना	१९५, १५
प्रसभ	९३, २ । ९४, २
प्रसव	१८९, १२ । ३२०, १५ । ३२२, १६
प्रसवबन्धन	१३३, ७
प्रसर	२४३, १३ । २६४, १८ । २७५, ३ । २८०, १४
प्रसरण	१२१, १०

शब्दः	पृ० प०
प्रसव्य	२४३, १८
प्रसाद	१२५, १४ । १७६, १९
प्रसाधन	२०५, ८ । २४३, ११
प्रसाधनी	२०५, ८
प्रसार	२७५, ५
प्रसारण	१२१, ११
प्रसारिणी	११६, १५; १७ । १२०, १० । २५७, १८ । २८६, ११
प्रसित	१४८, १
प्रसिद्ध	१०२, ४ । १४७, १३; २० । १८३, १४ । २७१, ११ । ३२७, १९
प्रसीदिका	३८, १५
प्रसू	३३५, १०
प्रसूत	१३४, १८ । १४६, १०
प्रसूता	१५३, ११
प्रसूति	१४७, ४
प्रसूतिका	३८, १३
प्रसून	१९५, १६ । २२७, १
प्रसृत	१४६, ८ । १५२, ३ । १६४, ११
प्रसृता	१४६, ९
प्रसृति	१६, १७
प्रसृतिमित	३३२, ८
प्रसेक	२०, ९
प्रसेव	३२०, १६
प्रसेवक	३८, १३ । १३५, १ । २५२, ३
प्रस्तर	२७४, १६ । २८२, १३ । ३०२, ६ । ३१६, १३
प्रस्तरभेद	२७७, ३
प्रस्तरान्तर	३०४, १८
प्रस्थ	१६९, ३ । १८९, ९ । २९८, १३
प्रस्थपुष्प	२७१, ५
प्रस्रवण	१२०, १०

शब्द	पृ० प०
प्रस्ताव	१५४, ५ । २८४, ९ । ३१७, ११
प्रस्थादि	१८८, १०
प्रस्थान	३८, १५
प्रस्फोटन	२०५, ६
प्रस्वेद	७७, १५
प्रहत	१४६, १२ । १४७, १९ । १५७, ११
प्रहर	२२५, ८ । २७५, १
प्रहरण	१२०, ४ । १८६, १६ । २५१, १
प्रहसन	२०५, १
प्रहसित	८७, ३
प्रहस्त	१७, १७ । ७६, ९ । १४७, १८ । ३३३, १४
प्रहार	१२०, ४ । १२६, १० । १५२, १४ । २७५, ३
प्रहारान्तर	८४, ७
प्रहेलिका	३८, १७
प्रह्लाद	१७१, २
प्रह्लादतनय	२०६, ८
प्रह्व	११२, २० । ३१७, २०
प्राकार	७०, ३ । २२४, १२ । २३५, ७ । २७५, १३ । ३०१, ४
प्राकाम्य	८९, १९
प्राग्भव	७१, १३
प्राघुण	३२, १७ । ११३, ११
प्राघुणक	३२, ८ । ३९, १
प्राङ्गण	१९०, ७ । २६४, ९
प्राची	३१७, १६
प्राचीदिश्	२५१, १६
प्राचीन	७१, १३
प्राचीनामलक	१३१, १२
प्राजन	२५५, १०
प्राजित	१४८, ८
प्राज्य	८६, १७ । ८७, १ । २५७, १ । २५८, ४
प्राञ्च	७१, १३
प्राञ्चलोह	९१, ५
प्राड्विवाक	३८, १८
प्राण	१०६, ९ । १०६, १० । ३१८, १३ । ३३५, २
प्राणक	१६, १९ । २०, १६
प्राणन	३३६, १८
प्राणनायक	२१३, १
प्राणवर्जित	३१८, ७
प्राणसंयमन	२६, ३
प्राणाहित	११३, ८
प्राणात्यय	३२१, २
प्राणि	२३६, २
प्राणिद्यूत	१६३, १२
प्राणिन्	६४, १४ । १०६, ११ । १९३, १२ । ३१६, ६
प्रातराश	३४७, ४
प्रातिहारिक	५०, ८
प्रान्त	२५०, १२ । २५६, १७
प्रान्तभूमि	२९०, १३
प्रान्तर	२७५, १२
प्रापण	११७, ६ । १२८, १५ । १३८, ७
प्रापित	१५१, १३
प्रापितार्थ	१४१, १३
प्राप्त	१२९, ४ ; ७ । १३०, ९ । १४९, १६ । १६२, १३ । १८१, ११ । १९१, ४

शब्दः	पृ० पं०
प्राप्तमात्रक	१३९, १३
प्राप्तमोक्ष	१३१, १
प्राप्तरूप	२१३, १० । २१४, ६
प्राप्तविपद्	१९१, ४
प्राप्ति	१२९, ५ ; ६ । १४७, ७ । १६२, १२ । १८५, ५ । १९८, ५ । २०३, २ । २१३, ६
प्रामाणिक	३९, १
प्रायश्चित्त	१९६, २
प्रायस्	२३७, १३
प्रारम्भ	५४, १ । २२१, १०
प्रार्थना	१५९, ३ । १७८, ५
प्रार्थित	१४८, ६
प्रालम्बिका	३९, २
प्रालेय	२७२, ७
प्रावट	२९, ७
प्रावरण	१२०, १३
प्रावरणान्तर	९७, ८ । १०७, १९ । १६८, ८
प्रावार	२७५, १४ । ३०२, १५
प्रावृट्काल	३३१, ४
प्रावृड्भव	२४७, १८
प्रावृत	१४९, ३
प्रावृषेण्य	२४७, १८
प्राश्निक	१४४, १९
प्रास	१२५, १५ । २६३, १३
प्रासक	२०, १७
प्रासङ्गिक	८, ४
प्रासादकुक्कुट	९२, ९
प्रासाद	१६४, १३ । १७७, ३ । २०७, १७
प्रासिक	२०, १७

शब्दः	पृ० प०
प्राह्व	३१७, १४
प्राह्ण	१०६, १२
प्रिय	१४४, ८ । १५७, २ । २३७, १४
प्रियक	२१, १० । २७, १०
प्रियङ्गु	६५, ८ । १२५, १२ । १३१, १९ । २२६, १२ । २५३, १०
प्रियतम	८३, ८
प्रियंवद	१७८, १५
प्रियवाक्य	८४, १६
प्रियवादिन्	१७८, १५
प्रियाल	२०६. ३
प्रियालद्रु	१८७, १४
प्रीणन	१११, १४ । ११८, १०
प्रीत	१२९, १० । १५७, ११
प्रीति	१२९, ११ । १९०, १
प्रेक्षा	३४६, २
प्रेक्षित	१४८, १९
प्रेङ्खा	५३, १४
प्रेङ्खित	१४८, २०
प्रेत	१२९, १७
प्रेतनदी	१२१, १३
प्रेतनाथ	२८८, ११
प्रेतनाथपुरीयान	२८८, १८
प्रेतादिग्रहगृहीत	८७, १४
प्रेमन्	१२९, ११ । १८३, ४ । २१३, १२ । २४३, १३ । ३४२, १
प्रेरक	१८, ७ । २०, ८ । २२, ७
प्रेरण	११७, १२
प्रेरणास्पद	१४८, २०
प्रेरित	१३४, १८ । १४२, १२ । १४४, ६ । १४६, ६ । १४८, २०
प्रेषक	२२, ७

शब्दः	पृ० प०
प्रेषण	८६, १४ । ११३, १५ । ३३०, १७
प्रेषित	६१, १८ । १४८, १६
प्रेषितेषु	१४५, ६
प्रैष	३३०, १६
प्रोच्चण	१०६, १२ । ११३, १६
प्रोच्छ्रित	१३६, १३ । १४६, १७ । १४६, १
प्रोज्झित	१४६, २
प्रोञ्छन	११४, १८
प्रोत	१२६, १८
प्रोथ	१६६, ६
प्रोन्नत	१४७, १
प्रोर्णुत	१४६, ३
प्रोषित	१६२, १६
प्रोह्णित	१४६, २
प्रौढ	१०३, ३
प्रौढधानुष्क	३२२, १८
प्रौढिमात्र	६३, १४
प्रौह	३४१, ५
प्लक्ष	३४५, १६ । ३१७, ६
प्लक्षतरु	३१२, १
प्लव	१४०, १७ । २१२, ६ । २२०, १७ । २६६, ११ । ३१७, ६ ; ७
प्लवग	६५, १ । २६८, ८
प्लवगेश्वर	३२२, १५
प्लवङ्ग	६५, १
प्लवङ्गम	२३१, ५ । ३०२, ८
प्लवन	१६८, १०
प्लीहविप्लव	२१६, ६
प्लुत	१२६, १५ ; १६
प्लुति	१२६, १६ । ३१७, ६
प्लुष्ट	१८०, ११

फ

शब्दः	पृ० प०
फणिञ्झक	१२२, ३ । २५१, १०
फञ्जिका	२२, ११ । २२४, १६, १६ । २७६, १० । २७६, १२
फञ्जी	७७, २
फट	१०६, १४
फटा	८५, १६
फणा	८५, १६
फणिन्	१०६, १४
फणिकञ्चुक	२०, ६
फणिनिर्मोक	६, २०
फणिभेद	५५, १६
फप्फुस	२१६, ६
फर्फरीक	३६, ११, १२
फल	६, ६ । ३४, १७ । ८६, १५ । १२६, २० । १६५, १६ । २२८, ११ । २७६, १८ । २७७, १८ । २६८, १४, १७ । ३२०, १५
फलक	२२, ११ । ६१, १० । २२३, १६ । २६८, १७
फलकपाणि	१२३, ६
फलकहस्त	२२३, १६ । २५३, १६
फलकान्वित	२२, १२
फलकी	२२, १२
फलचिक	३७, ३ । २५६, १०
फलपूर	२६१, ७
फलभेद	२७१, १४
फलान्तर	८८, २
फलित	१६६, ६
फलिनी	६५, ६ । १६६, ६ । २०६, १४ । २०८, १७ । २२५, १८ । २६८, १६ । ३०८, १५

शब्दः पृ० प०

फली १९६, ९ । १९७, ९ । १९८, १९
फलोदय २४८, २
फल्गु ६०, ९
फाणि १०६, १४
फाणित १४९, ३
फाराट ८५, १९
फाल २९८, २०
फालिन् २९९, १
फाल्गुन १९६, १० । २४३, ५
फाल्गुनपूर्णिमा १९६, ११
फाल्गुनिक ३९, १३
फाल्गुनी १९६, ११
फुल्ल १८८, ८
फेणा १०६, १५
फेन १२, १९ । १७, ११ । ३७, १३ । ७८, १० । १८८, ४ । २०४, ४ । २८४, २
फेनिन् १८८, ४
फेनिल ८६, ७ । ८७, ९ । ३०८, ३ ; ४
फेनी १८८, ३
फेरव २६९, १५ । ३२१, ६
फेरु २५७, १२ । २८९, १५
फेला २९९, २
फेलि २९९, २

ब

बक ३४५, १३
बकपक्षिन् ३२३, १०
बकपुष्प ५, २ । १६३, ९
बका ९९, ९
बकुल २६९, २
बकुलद्रुम २७७, १२

शब्दः पृ० पं०

बटु ४०, १५ । ८५, २०
बठर २७६, १०
बत १३०, १
बदर ८४, १०
बदरा २७६, १२ , १४
बदरी ८४, १५ । २७६, १३ ; १५
बदरीफल १२, १७ । ३०३, १९
बधिर २७६, ५ ; १५
बद्ध १३१, २ , ७ । १३४, १४ । १४०, १२ । १६०, ८ । १८०, १६
बद्धमात्र १८३, २
बद्धमुष्टिकर १८८, १७
बद्धमूल १०२, १७
बद्धशिख ५७, ११
बद्धशिखा ५७, १२
बद्धाङ्गुलिकर ८६, ४
बन्तु १३०, १
बन्दिन् १४, १० । ११०, १५ । १३४, १९ । १८३, १७ । १८७, १८
बन्दिचोर ३०८, १७
बन्दिजनघोष ३३४, ६
बन्दिभाषण ८, ६
बन्ध १६, ८ । ७३, ९ । ११२, ६ । ११४, १३ । १८०, १६ । १९६, १२ । १९७, १३ । २०७, १० । २५३, २०
बन्धक २२, १४ ; १५ । ४७, १ । १८०, ४
बन्धकी २२, १६
बन्धन १४८, १ । १८०, १६ । १९६, १२ । २५२, ६ । ३१०, १५ । ३१७, १६ । ३४१, ४ । ३४२, १२
बन्धनागार २५२, ६

शब्दः	पृ० पं०
बन्धनोपाय	३३८, ४
बन्धभेद	२४, १
बन्धयुक्त	१५०, ११
बन्धरहित	२२८, ८
बन्धु	३२१, ८
बन्धुक	२२, १३ ; १४ । २५, ६ । १६५, ८ । २११, १ । २७६, ५
बन्धुजीव	२२, १३
बन्धुजीवक	५०, ११
बन्धुजीवतरु	५०, ११
बन्धुर	२७६, ४ ; ६
बन्धूरा	२७६, ७
बभ्रु	२५७, ११
बर्कर	५६, १२ । २७६, ३
बर्बर	३६, १३ । ५६, १६ । २७६, ८ ; ६
बर्बरा	२७६, १०
बर्बरी	४६, १६
बर्ह	१००, १३ । २१२, ६ । ३४१, ६
बर्हपुष्प	६, १८
बर्हिचूडा	१८, १७ । ७४, १४
बर्हिण	११३, १७
बर्हिन्	७६, १६
बर्हिबर्ह	३४, १
बल	७०, ११ । ७६, २ । ७७, १ । ६८, १ । १०६, ६ । १३३, १३ । १३८, ३ । १४८, ७ । २४०, १७ । २६१, २० । २६६, ४ ; ५ । ३१८, १३ । ३२४, ६ । ३४१, १७ । ३४५, १८
बलकर	२३७, १६
बलज	७८, १८ । ७६, १

शब्दः	पृ० पं०
बलजा	७८, १८ । ७६, २
बलदेव	३२४, ६
बलभद्र	३१४, १२
बलभद्रा	२६१, ८
बलयुक्त	२६६, ६
बलरामायुध	४३, १६
बलवत्	१०१, १४
बलविन्यास	३४१, १६
बला	१६१, १४ । २४५, ६ । २६६, ७ । ३१३, ६
बलाङ्गक	३६, १५
बलात्कार	२६१, ७
बलात्कारकृतकार्य	३३८, १०
बलात्कृति	२१०, ७
बलादग्ड	३२४, १४
बलाद्धृत	१५१, १५
बलान्तक	३६, १५
बलाहक	३६, १४ । १०७, १०
बलि	२५२, ४ । २६६, ३
बलिपुष्ट	४७, १२
बलिवाह्युक	५०, ११
बलिदैत्य	२०६, १६
बलीयस्	२६६, १३
बलीवर्द	५४, १३ । ५८, १० । २८१, १६ । ३२१, ६ । ३४४, १४
बलोत्कट	३१३, ७
बल्य	२३७, १६
बल्लव	३२१, ७
बस्तिभेद	३४२, १४
बहुल	२७७, १५
बहिर	२६४, ४
बहिर्मुख	५७, १२

शब्दः — पृ० प०

बहिर्यात्रा ३४३, १
बहु ३४१, ७
बहुक २२, १९
बहुकर २१२, १७
बहुगर्ह्यवाच् ५२, १६
बहुग्रन्थैकदेशज्ञ १६, १५
बहुच्छिद्र ३६, १३
बहुधेनु १००, ११
बहुफला ३१२, २०
बहुभल्लाक २७०, ९
बहुमानुषसङ्कीर्णा ८९, १४
बहुरूप २१४, ६
बहुल ७, ४ । २६३, ७ । २७५, २ ।
२८२, १९ । ३०८, ५
बहुला ३०८, ५
बहुलीकृत १२९, १२
बहुवार १३३, २०
बहुसङ्घ २४, १६
बहुसुता १६४, ५
बह्वृच ९१, १३
बह्वृचादि १११, ५
बाढ १०२, ४
बाण ६, ३ । २०, १ ।
२२, ६ । ५६, ८ । ५७, २; १७ ।
५८, ११ । ६३, ७ । ६६, २ ।
९६, ५ । १०६, १५; १६ ।
१३२, २ । १८०, १३ । २११, ६ ।
२१७, १ । २६०, १६ । २९९, ९
बाणकन्या ३३०, २
बाणभेद २८४, १७
बाणमूल १०६, १८
बाणा १०६, १७, १८

शब्दः — पृ० प०

बाणाग्र २९८, १८
बादर २७६, १६
बाध २७७, १८
बाधक २२, १७
बाधवत् १४९, ४
बाधा ९४, २ । १८१, १
बाधित १४९, ४
बान्धव ३२१, ८
बार्बर २७६, १६
बार्हत १४९, ४
बार्हतक ३९, १६
बाल ७, ३ । १९, १४ । ३४, २० ।
४०, १५ । १०२, २ । १२९, १८
बालक १८, १३ । २२, १६ ।
२६, ६ । २९, ६ । ६०, ७ ।
९५, १३ । २१४, १४ । २१६, १ ।
२१८, ११ । २६८, ६ । २७२, ११
बालकल्पक ९४, १२
बालचक्र २७१, ८
बालटण १२०, २० । २११, ७
बालधि १६४, ५
बालप २१३, ७
बालमात्र २६७, १७
बालमूषा १४, ३
बालवादी १०९, १८
बालवायज ८१, ६
बालहस्त १६४, ५
बालह्नित २४४, ११
बाला २२, १६ । २९९, ८
बालिका २२, १६
बालिश १७०, ११ । ३२८, ३
बालिशचेष्टित २१८, ११

शब्दः	पृ० प०
बाली	२९९, ८
बालेय	२४४, ११
बालोपवीत	९१, १
बालोपवीतिक	९१, १९
बाल्हिक	२१, ५
बाष्पक	२२, १८
बाष्पिका	२२, १८
बाहु	७७, ३
बाहुज	७९, ३ । २४६, १२
बाहुदानदी	१९०, १२
बाहुलेय	२०५, १५
बाहुल्य	२३७, १३
बाहुवारक	५०, १२
बाहुविभूषण	९७, ७
बाह्याराम	२२, १०
बिडाल	७२, १० । १२५, ८ । २४८, ९ । ३०९, २०
बिडालक	३२, ११ । २७८, १३
बिडौजस्	१६४, १४ । २६९, ५
बिन्दु	५३, ९ । १४८, १७ । १७३, १२
बिभत्स	३३७, १७
बिभीतक	३९, १६ । १२३, १२
बिभीतकतरु	२४१, १
बिम्ब	४०, ५ । २१६, ७ । ३०८, १०
बिम्बजीविन्	२२, २०
बिम्बा	१२०, १७
बिम्बिका	२८६, ८ । २८८, ६
बिम्बिकाफल	२१६, ७
बिम्बी	४९, ५
बिल	६, ९ । १८२, १५ । २६७, १२ । ३३१, ९
बिलेशय	९, १८ । २४८, ११

शब्दः	पृ० प०
बिल्व	२४४, १७ । ३१८, ७ । ३३३, ९
बिल्वक्षेत्र	२७९, ६
बिस	३०८, २०
बिसिनी	१९५, १४
बीज	७७, २
बीजक	२८, ७
बीजपुष्प	२१४, ९
बीजपुष्पिका	५०, १२
बीजपूर	६७, १७
बीजपूरङ्ग	२६, १६
बीजभेद	३५, १५
बीजमात्र	१८७, १७
बीजवाप	१९८, १३
बीजाकृत	१५२, १२
बीजावाप	१२५, ३
बीभत्स	१५३, ३
बुकपुष्प	३११, १३
बुक्का	१७४, १८ । २४६, ११
बुद्बुद	९६, १७ । २६२, २
बुध	८२, १ । ८४, ५ । १८१, १ । २१३, १० । २१४, ६ । २३२, ५ । २४८, १० । २५६, ५ । ३१७, २० । ३३३, ३
बुधयोषा	३००, ७
बुधयोषित्	९६, २
बुधान	१९६, १२
बुधित	१४९, ५ । १८१, २
बुद्ध	८०, ७ । ८३, १ । १४९, ५ । १५०, ४ । १५३, १५ । १६५, ६; १४ । १८१, २ । १८७, २ । १९४, ८ । २७९, १
बुद्धदेवतान्तर	३०५, १०

शब्दः पृ० प०

बुद्धदेवताभेद २५५, ६
बुद्धबिम्ब २३५, १०
बुद्धभेद ३०, १९
बुद्धमन्त्र ११२, १०
बुद्धि ८५, ७ । १९४, ११ ।
१९५, ११ । २३८, १० । ३१६, २ ।
३४६, २ । ३४७, १
बुद्धिभेद ५९, ८
बुद्धिमत् १५७, १
बुद्धिसम्पत्ति २२८, १९
बुध्न १७३, ११ । १८८, ६
बुभुक्षा १८२, १४
बुस २८६, ६
बृहत् १४९, ६ । ३४३, ७
बृहतिका ३९, १७ । २३३, ११
बृहती ४७, १७ । १४९, ६
बृहद्भानु १६६, १४
बृहन्नला ३१३, २०
बृहस्पति ३१६, ६
बृंहित १४९, ५
बोध १९६, १३
बोधक २३, १ । ३०, २
बोधकर १४, १४ । ४२, १९
बोधन १४९, १३
बोधनी १९६, १३
बोधवत् १४९, ८
बोधि १८१, ३
बोधित १४९, ८
बोधिनी १४६, १४
बोल ९८, १ । १०६, ९
बैजिक २२, २०
बैडालिक १८, १६

शब्दः पृ० प०

बैडालव्रतिक ८९, १०
बैम्बिक २२, २०
बौद्ध ११७, १०
बौध्य ३७, १० । ५०, २ । ५३, ३
ब्रध्न १८८, ५
ब्रह्मचर्यक २४९, ११
ब्रह्मचर्यादि २२८, २
ब्रह्मचारिन् ८५, २० । १०७, ९
ब्रह्मण्य २४४, ९
ब्रह्मदारु ९, ६ । २४४, ९ । २९८, १
ब्रह्मदिन २१०, ३
ब्रह्मन् २, ११ । ४८, २२ । ५८, ८ ।
८२, १ । २०६, ७ । २०७, १३ ।
२०८, १३ । २१७, ६ । २१९, ११ ।
२२४, १६ ; १७ । २६३, ५
ब्रह्मपुरुष २६५, ७
ब्रह्मबन्धु १८५, ११
ब्रह्मयोषित् २८३, ४
ब्रह्मसत्ति २२४, १८
ब्रह्मसर्प ३१४, ८
ब्रह्मसङ्घात ११३, १८
ब्रह्मसाधु २४४, ९
ब्रह्मसुत २८०, २०
ब्रह्माणी ११३, १७
ब्राह्मण ७६, १६ । ११३, १८ ।
१७१, १० । ३२२, २
ब्राह्मणत्व २४४, १०
ब्राह्मणयोषा ११३, २०
ब्राह्मणसंहति २४४, १०
ब्राह्मणी ११३, १९ । १२३, ११ ।
१३०, १७
ब्राह्मण्य २४४, १०

शब्दः पृ० प०

ब्राह्मी १७०, १७ । २२४, १८ । ३२१, १८

भ

भ २१८, १ । २९२, २ । ३३४, १३
भक्त १३०, ४ । १४३, ७ । १८६, ३ । १९१, १४ । २१२, १० । २५२, ९
भक्तसम्भूत ७४, १३
भक्तसिक्थ २७५, ७ । ३०७, १४
भक्तसिक्थक २१, १७
भक्ति १३०, ३
भक्तिमत् १५६, १६
भक्षकार २९७, १०
भक्षण १११, ६ । २१८, ९
भक्षणाभिद् १४२, ११
भक्षान्तर १८८, ३
भक्षित १४४, १९ । १४९, १२
भक्ष्य ५०, १०
भक्ष्यकार ३४, ७ । ४४, १६
भक्ष्यभेद २६, २० । ३६, ८ । ८९, १६ । २००, ३ । २९१, १६
भक्ष्यविशेष २३४, ११
भग ६०, ११ । ६५, २० । १८४, ३
भगवत् १६३, १७
भगवती १६३, १७
भगिनी ७, ६
भगिनीपति २३, ४
भग्न १०७, ४ । १५३, ८ । १८८, ६
भङ्क्तृ १३०, ३
भङ्ग ६०, १० । ७७, ८ । २२२, ९ । २७४, ११
भङ्गा २०५, १९
भङ्गुर ५, १२

शब्दः पृ० प०

भञ्जक १३०, ३
भट ८६, १
भटित्र २७६, १८
भट्टारक ३९, १७
भट्टिनी १९६, १६
भणित १४९, ११
भण्टाकी २३, ३ । ६६, १ । ३११, ६
भण्ड ९१, १४ । ९८, ६
भण्डक २३, ३
भण्डन १९६, १५
भण्डि ३५, १३
भण्डीर २७७, १
भद्र १७३, १६ । २१८, ९ । २५७, १४ ; १५
भद्रकाली ३१३, २
भद्रदारु २९१, ९
भद्रपर्णी १२०, २०
भद्रमुस्त ९, ४
भद्रा ३०४, १४
भद्राकरण ८६, १३
भद्रादि १८२, ७
भम्भराली ६४, १८ । ३१३, ३
भय २१४, ३ । २३०, ७ । २३७, २० । २४७, १७ । २५०, २
भयङ्कर ३९, १८ । २९१, ९
भयदर्शक २३, १७
भयध्वनि २१६, ६
भयरक्षक १९७, ७
भयवर्जित ६, ११
भयानक ३९, १८ । १००, ७ । २२५, २ । २५३, १२ । ३०२, २
भर २५७, १३

शब्दः	पृ० प०
भरण	१३०, १०; १२
भरणानर्ह	२७३, ४
भरणी	११४, १ । २३८, १८
भरत	१४९, ९
भरतपुत्रक	५२, १७
भरित	१४९, ११
भरु	२५७, १४
भर्ग	५०, २० । ११९, १५
भर्च्छा	७४, १६
भर्च्छित	१४९, १३
भर्ज्जन	८६, २ । १९६, १७
भर्ज्जित	२७६, १८
भर्त्तृ	१२५, ११ । १३०, २ । १४४, ८
भर्तृदारक	५०, १४
भर्तृदारिका	५०, १३
भर्त्सन	६८, ४ । १४५, १२ । २१२, ४ । ३४२, १२
भर्त्सित	१२८, ८ । १५८, १३
भल्ल	२९९, ९
भल्लात	३४७, ८
भल्लातक	२०, १९ । २८, ९ । ३९, १९ । ५६, ४ । १९४, १४ । २८४, ३ । २९९, १०
भल्लि	२९९, १९
भल्लूक	७४, ४ । २९९, ९ । ३३०, ५ । ३४५, ४
भव	२१७, १८
भवन	१४५, १३ । १९६, १५ । २९६, ८
भवानी	२६४, ५
भविक	२३, ४
भविष्ठ	१०६, १९ । ११४, ४
भवित्र	२७६, १७
भविष्णु	११४, ४
भव्य	२३, ४ । २३६, १२ । २३८, १
भसित	२३, २ । १४९, ११
भस्त्रा	५२, ११ । १९४, २० । २५७, १३ । २७३, ११
भस्त्राध्मापक	१९४, १९
भस्मक	२३, २
भस्मतूल	३१३, १
भस्मन्	१३०, ११ । १४९, १२ । १५४, २
भाकूट	९०, ३
भाक्त	१३०, ६
भाग	६०, १४ । २१२, १३ । २४८, ३
भागधेय	६०, १४ । २४८, ३
भागसङ्कुट्टन	१८२, ४
भागिनेय	२१२, १३
भाग्य	२३८, ३ । २४२, १० । २४८, ३ । ३१६, १६
भाग्यवर्जित	२७२, १०
भाजन	१९६, १७
भाजनान्तर	११४, १५
भाण	१०६, १९
भाण्ड	९८, ५ । १७३, ५ । २९८, १
भाण्डभेद	१४, २० । ७६, १७ । ९४, ६ । २६७, ५
भाण्डवपन	२१२, २
भाण्डविशेष	८, १६
भाण्डागार	७६, १०
भाण्डीर	२७७, १; २
भात	१२७, १७ । १३०, ६
भाद्र	२५८, १
भाद्रप्रभव	२५८, १
भानमात्र	३३६, १७

शब्दः	पृ० पं०
भानु	१६६, ७ । १८८, ७ । १९०, ५ । २४४, १२
भानुज	७९, ४
भानुसुत	१६६, १४
भाम	२२५, १
भामा	२२५, १
भार	१८४, १ । २५७, १३ ; २०
भारत	१४९, १०
भारतादि	३३१, ३
भारती	७२, १ । १०७, ११ । १४९, १४ । २२४, १८ । २५०, ४ । २८६, १८
भारद्वाज	८०, ७
भारद्वाजी	८०, ८
भारयष्टि	४२, ३
भारवह	१०२, ६
भारहारिन्	२३, ८
भारिक	२३, ८
भार्गव	२३३, १४ । ३२१, ८
भार्गवी	३२१, ९
भार्गी	८६, ६
भार्ङ्गी	७०, ८ । ७६, १२
भार्या	१८१, ११ । २४०, १३ । २५५, १४ । २६७, ७
भार्याटिक	४०, १
भार्यानिर्जित	४०, १
भार्यारु	२७७, ४
भाल	२९९, १०
भालाङ्क	२३, ६
भाव	१९६, १५ । ३३२, २० । ३५७, १९
भावक	९०, २
भावदर्शन	२४७, ५
भावन	१९६, १८
भावसूचन	३२३, २
भावाट	९०, २
भावित	१४९, १६ । १५२, १५ । १५९, १४
भाविन्	२३८, १
भाविवस्तु	२७६, १८
भावुक	२३, ४
भाषण	१९८, ५
भाषणार्ह	२३४, १
भाषा	२४६, ४
भाषाभेद	३२८, १६
भाषाप्टक्कुलक	३३६, १
भाषित	१२५, २ । १३७, १० । १४९, ११ ; १७ ; १८
भास्	१२५, ७ । १२७, १८
भास	३३५, ११
भासन्त	१४९, १५
भासपक्षिन्	१४९, १५ । १५४, १०
भासित	१४९, १८
भास्कर	७३, १० । १४१, २० । १९४, ३ । २१०, ९ । २१२, १३ । २२७, १५ । २६४, १० । २७७, ३
भास्करत्यक्तदिश्	११८, २
भास्करार्चनाश्रय	२००, ३
भास्वर	३०५, १५
भिःसटा	१८, १०
भिक्षा	३४६, २ ; ३
भिक्षित	१४९, १९
भिक्षितवस्तु	३४६, ३
भिक्षुक	२३, १० । ३४५, १४

शब्दः	पृ० पं०
भिक्षुकी	१७४, ७
भिक्षुमात्र	२०, ७
भित्ति	१३०, ७ । २३४, ३ । ३२७, २०
भिदि	१७३, १४
भिदितपशु	२६, १२
भिन्न	१५२, ३ । १८८, ६ ; ७
भिवि	३२१, १२
भीत	३४, १० । १०५, १७ । १२७, ८ ; १८ । १३०, ८ । १८७, ११
भीति	१३०, ८
भीम	१४३, १ । २२५, २ ; ३ । २५३, १२
भीमक	२३, ९
भीमज	७९, ५
भीमसेन	३२१, ७
भीमानुज	१०४, ६
भीरु	२३, ९ । ८७, ११ । १९२, ७ । २४९, १० । २५८, २
भीरुक	२३, ९ । ३४, ५ । २९९, ११
भीलुक	२३, ९
भीषक	२३, ११
भीषकनर	१७, ९
भीषण	१११, २० । ११४, ५ । ३०२, १८ । ३२१, ११
भीषणा	११४, ५
भीष्म	५९, १२ । २२५, २ । २४२, १७
भीष्मक	२३, ११
भुक्त	१८६, ३
भुक्ति	३२५, २
भुक्तोज्झित	१३९, ७ । २३१, ८

शब्दः	पृ० पं०
भुग्न	१०३, ४ । १०८, ८ । ३०८, १
भुज	३४१, १४
भुजग	२४८, ११ । ३३७, १०
भुजङ्ग	६५, ११
भुजङ्गम	३८, १० । ७६, १६ । १०१, ५ । १९१, १२ । १९९, १५ । २९२, १९
भुजङ्गाक्षी	१६, ३ । १८८, १८
भुजङ्गाख्य	१००, ८
भुजदण्डक	८६, ५
भुजा	७७, ३
भुजिष्य	२४४, १४
भुजिष्या	२६, ७ । ४८, ३ । २४४, १३
भुजिष्यातनय	१३५, १६
भुवन	६, ११ । १४२, १८ । १९६, १९ । ३१८, ५
भुवन्यु	२४४, १२
भू	५८, ११ । ११२, ६ । १६१, ७ ; १८ ; १९ । २१८, २ । २२५, ४ । २५१, १० । २६२, ४ । २९६, १२ । ३०७, १ । ३४५, १२
भूक	६, ३
भूकेश	३२८, ३
भूकेशी	३२८, ४
भूजम्बू	२१७, ६
भूत	१३०, ८ । १८७, २०
भूतनायक	५०, १५
भूतनिर्मित	२३, १४
भूतपूर्वक	५०, १६
भूतवृक्ष	३४७, ६
भूतात्मन्	२२९, १०
भूतादिग्रह	१२२, १३

शब्दः पृ० प०

भूतान्तर १२९, १७ । १४६, १८
भूति १३०, ११ । १५४, २ । १५५, १९
भूतीक २३, १३
भूदार २७७, ६
भूनिम्ब २३, १३ । १४०, १३
भूप ६१, १५ । १६९, ५ । १९४, १२ । २४०, १
भूपकक्षान्तर ९४, १२
भूपति १३४, १६
भूपभेद १९, ३ । १७१, १२ । २००, १० । ३२४, ८; ११
भूपमात्र १५९, १८
भूपयोग्य ३४४, ९
भूपान्तर १७९, १०
भूपाल १६३, २
भूभृत् १४९, १६
भूभेद २६९, ३ । ३०९, १५
भूमन् ३०८, ७ । ३१८, ६
भूमान ३२५, १४
भूमि १३०, १७ । २१२, ११ । २२५, ४ । २२७, ६ । २५०, २ । २९४, ३ । २९५, ८ । ३१६, ६ । ३१७, १७ । ३३५, १८ । ३४१, ८
भूमिका २३, १२
भूमिज ७९, ३ । ३०८, ७
भूमिजग्रह २६३, १२
भूमिजम्बू २४३, ८
भूमिजा ७९, ४
भूमिनिम्बक १३, १६
भूमिपति २४६, १२ । ३१३, १६
भूमिपुत्र ६७, १८

शब्दः पृ० प०

भूमिभव २२५, ५
भूमिमात्रक २६५, १४
भूमिविकार ३२१, ३
भूमिविदारण ३०४, ३
भूमिशय्या २४७, १
भूमिनाथ १५९, ५
भूरि २५८, ३
भूरुठक ४०, २
भूर्ज ६४, १९ । १२५, १९ । १३३, १८ । १९८, १४ । २२३, १६
भूर्जतरु २५३, १८
भूर्जपत्र २१६, १०
भूलता ३४, १३
भूषण ३, ४ । ११४, ७ । १९७, ४
भुषणध्वनि १५६, १५
भूषणभेद १७२, ४
भूषणान्तर २८, १ । १००, १४
भूषा २२९, १५
भूषामात्र ९८, ५
भूषित १५०, ४ । १५५, ४ । १८३, १५
भूष्णु १०६, १९
भूस्तृण ११४, ६
भूस्फोट १०, ४ । २७७, ६
भृगु ६०, १६
भृगुनन्दन २१८, १
भृङ्ग ३९, १९ । ६०, १५; १६ । १२६, ६ । २०८, ७ । २१६, ८ । २७६, १७
भृङ्गराज ६०, १५ । ८०, ११ । ३१३, ९ । ३२१, १६
भृङ्गरीट २०९, ९

शब्दः पृ० पं०

भृङ्गार २७७, ७
भृङ्गारक २५४, १६
भृङ्गारका १७, ६
भृङ्गारी २७७, ७
भृङ्गिगण ३००, १२
भृङ्गिन् ६०, १७
भृत १३०, १२
भृति १०६, ७। ११४, २। १३०, १०; १२। १४३, ९। २३८, ४। ३४६, २
भृतिजीविन् ६३, ६
भृतिभुज् २६८, १
भृत्य ४३, १ । ६३, ३ । ११०, ९ । १३०, ४ । २३६, १ । २३८, ४ । २८६, ७ । २९३, ६ । ३३५, ८
भृत्यर्थं २४, १०
भृत्या २३८, ४
भृश १०९, १। २९४, १८। ३०३, १४
भृशखण्डी १००, ६
भृष्टधान्य ७७, १०
भृष्टामिष ४०, २
भृष्टि ८६, २
भेक ६, ३ । ३१, १२ । ६२, १ । ६५, १ । २६२, १० । २७२, १४ । ३१७, ६
भेकी ३००, ३८
भेद ६०, ११ । १०७, ८ । १२१, ९ । १७३, १५ । १८२, ४ । २६४, ३ । २७४, १७
भेदक १८, १३
भेदि १७३, १४
भेदित १४९, १९

शब्दः पृ० पं०

भेद्यगामिन् ८६, ३
भेरी ८, १ । २२०, १३ । २५८, ५
भेरुण्डा १००, ६
भेल २९९, ११
भेलक २९५, ६ । ३१७, ६
भेषज ३९, ७। ६१, १२ । २३६, १२ । २५८, १२ । ३२१, ५
भेषजनिर्माण १३२, १०
भेषजान्तर ८९, १६ । २६२, १७ । २६६, १२
भैक्षहारिन् २३, १०
भैरव २८६, १९ । ३२१, १०
भैरवभिद् २८८, ११
भैरवी ३२१, ११
भोग ६०, १८। ६६, ९ । ३२७, १५
भोगवती १६३. १८
भोगवत् ६०, १८
भोगशालिन् ६६, १२
भोगिन् ६०, १८
भोगिनी १९६, २०
भोग्यवस्तु ३३१, १५
भोजन ७, १९ । ११९, १७ । २६४, २० । २८८, १७
भोजनपात्र ३०१, ५
भोजित १४२, ६ । १४३, ११
भौगिक ११०, १८
भौतिक २३, १४
भौम ७६, ५। १५१, १७। २२५, ४; ५ । २५१, ३ । २५३, १३
भौरिक २३, १४
भ्यङ्कुरी २७२, १
भ्रंशवत् १५५, २

शब्दः	पृ० प०
भ्रम	१७२, ८ । २२४, २०
भ्रमण	१११, ६ । ११४, ४ । १३०, ६ । १५६, ६ । १६३, ९ । २०२, १ । २२४, २० । २८०, १३
भ्रमणी	११४, २
भ्रमर	२७६, १७ । २७९, १६ । २९१, १० । २९५, ५
भ्रमरक	३९, १९ ; २०
भ्रमरालक	५०, १५
भ्रमवत्	१४९, १३
भ्रमित	१४९, १२
भ्रष्ट	१३४, ९
भ्रष्टयव	१८७, १६
भ्राजित	१४९, १७
भ्राट	१७५, ७ । २७२, ११
भ्रान्त	१३०, ५ । १४९, १७
भ्रान्ति	१३०, ४ । २२४, २० । २२९, १७
भ्रान्तिहीन	१४६, १
भ्रामक	२३, ७ ; ८
भ्रामर	२७७, २
भ्रामित	१४९, १७
भ्राष्ट्र	३३३, १६
भ्रू	९९, १२
भ्रूण	९९, १० । १०६, २० । २७८, ८
भ्रूमध्य	७१, ५ । १७३, १३
भ्रूमध्यगावर्त	१०३, १०
भ्रूप्लयचर्मन्	२६, १७

म

शब्दः	पृ० प०
म	२२२, १ ; २
मकर	२७८, १
मकरन्द	१७९, १
मकरालय	२७७, १७
मकुर	२७७, १२ ; १३
मकुष्ठ	९४, १५
मकुष्ठक	४०, ११
मकूलक	४०, १३
मक्षिका	१०४, १ । २७८, ८ । ३१३, ३
मख	५४, ३ । ५७, ५ । १२५, १० । १६५, ४ । २२८, ८
मखक्रतापान	२९७, १३
मखान्तर	११६, २२
मगध	१८३, १६
मगधोद्भव	१८३, १६
मग्न	१८८, ९
मङ्क्षि	१३०, १५
मङ्क्षु	१३०, १५
मघ	६९, ७
मघा	६९, ६
मघी	६९, ६
मङ्गल	१२, १७ । ४१, ४ । ४८, ११ । ११०, १ । १३३, १४ । १५७, २ । १६७, ६ । २५७, १६ । ३०८, ७ ; ९
मङ्गलकर्मन्	४०, १०
मङ्गलकारिन्	२४४, १८
मङ्गलमध्य	२९, १३
मङ्गलपाठक	५२, १८
मङ्गलश्लोक	१७३, ६
मङ्गलसूत्र	४४, १७
मङ्गला	३०८, ८
मङ्गलार्थ	१६८, १

शब्दः	पृ० प०
मङ्गलालेपन	११८, १०
मङ्गल्यक	४०, १०
मङ्गल्या	२४४, १६
मञ्च	६१, १५ । ३२९, ४
मञ्चक	२०, १३
मज्जक	१३०, १५
मज्जन्	२६१, २०
मज्जन	१३०, १५
मज्जा	७१, ३; ४
मञ्जरी	२७०, १० । २७८, ६ । २७९, ६
मञ्जिष्ठ	२९६, ३
मञ्जिष्ठा	१०८, १५ । १२३, ११ । १९८, ३
मञ्जु	३०८, १२
मञ्जुघोष	५९, ९
मञ्जुघोषा	३३४, १२
मञ्जुनी	१२२, १६
मञ्जुल	३०८, १२
मञ्जूल	३०८, १३
मञ्जूषा	२२, ९ । २७, ७
मठ	२२८, २
मण्ड	९८, ६
मण्डदर्दुर	२४, ७
मण्डन	११०, २ । १२२, १४ । १९७, ४ । २९०, १
मण्डप	२२६, १५
मण्डभेद	३२६, ६
मण्डल	४७, ८ । १०१, ४ । २१६, ८ । २९६, १७ । ३०८, १० । ३१२, १०
मण्डलक	४०, ५
मण्डलभिद्	२९४, १९
मण्डलाधिप	१५६, ८; १२
मण्डलेश्वर	२९४, ८
मण्डवत्	९६, ५
मण्डा	९८, ७
मण्डित	१५०, ४
मण्डूक	६, ३ । २४, ७ । २३१, ५
मण्डूकपर्णी	२४, २ । १२३, ११
मण्डूकी	२४, २
मण्डोदक	४०, ४
मणि	३६, १ । ७१, ३ । १०६, २० । १८८, १६ । २७४, १६
मणिक	१४, ९ । २३, १५ । २८५, ५
मणिकार	४३, १
मणिग्रन्थि	१७१, १५
मणिच्छिद्रा	२९१, १५
मणिदूषण	२१, १२
मणिदोष	९६, १२
मणिबन्धकुर्पर	९४, ११
मणिभिद्	३१३, ८
मणिभेद	२९, १० । १५४, ११ । १६१, ११
मणिमाला	३१३, ७
मत	१३०, १४ । १५५, १५
मतङ्ग	६५, ११; १२
मतङ्गज	५३, ६ । ६६, ११ । ११०, ३ । ११५, १७ । २५२, १
मति	१३०, १४ । १८१, ७ । १८५, ५ । २६२, ११ । ३३३, ८
मत्कुण	११४, ८; १०
मत्त	८७, १५ । १२७, २० । १३०, १५ । १७६, १८ । ३१९, १० । ३२५, ७
मत्तकुञ्जर	१४१, ६

शब्दः	पृ० प०
मत्तगज	२०४, ६
मत्तदात्यूह	३०, १७
मत्तमतङ्गज	३०१, १६
मत्तवारण	१२३, १० । २७२, १६
मत्ता	२०८, १८
मत्तेभ	३१३, ६
मत्सर	८३, १४ । ३१०, २ । ३३६, १०
मत्सरिन्	२७८, ८
मत्स्य	२३८, ७ । २७८, १० । ३२८, २ । ३३०, १३ । ३३३, ११
मत्स्यप्रभेद	१४६, १९ । २९४, १९ । ३००, १५ । ३१४, ११
मत्स्यभेद	२२, १२ । ९०, १३ । २९९, १३ । ३०२, ३
मत्स्यविकृति	३११, १
मत्स्यहारी	१५, २
मत्स्याक्षी	३४६, १६
मत्स्यादिकौकस	९, १०
मत्स्यादिपिटक	३१, ३
मथ	१६९, ८
मथन	१६८, ११
मथि	१६९, ८
मथिगुण	२५६, १२
मथित	१५, ३
मद	९६, ४ । १७३, १६ । २४५, ७
मदकल	३१३, ६
मदन	१९७, १ । ३१३, १९ । ३२२, ११
मदनकण्टक	८, ९
मदनद्रु	३०५, ६
मदनद्रुम	२००, ७ । २४०, १ । ३०८, १५
मदनफल	३०८, ४
मदनभूरुह	९३, ३
मदनमन्दिर	१७०, ५
मदनयोषा	१३१, १३
मदनाख्यतरु	३९, ४
मदनोत्सव	५१, १४
मदमत्त	९८, १७
मदयित्नु	२०५, १६
मदवर्जित	१७६, १६
मदाव्यक्तवाचिन्	३१३, ६
मदिरा	३११, २
मदीय	२४, ७
मदोग्रा	१८४, ५
मदोत्कट	१६४, १ । २८८, ५ । २९१, १८
मदोदग्र	२९१, १८
मद्गु	६१, २
मद्गुर	२७८, १०
मद्य	१४, १८ । ४०, १६ । १८१, ४ । २०५, १६ । २३३, ८ ; १० । २६२, ६
मद्यकर्ट	२९, ९
मद्यभिद्	३०४, ११
मद्यभेद	२८६, १७ । ३२१, १३
मद्यसन्धान	३२३, ३
मधु	१४, १८ । २४, ११ । १८१, ४ । २७७, १० । ३२१, १२
मधुक	२३, १८ ; १९ ; २०
मधुकर	२९१, १७
मधुका	२३, १९ । ८६, ६
मधुकोश	९९, ७
मधुजीवक	५०, १७

शब्दः	पृ० प०
मधुतृणा	१२१, २ । २८७, ७
मधुद्रुम	२३, १९ । ४०, ९ । १८१, ४
मधुप	२४५, १८
मधुपर्क	४०, १४
मधुपर्णिका	५०, १८
मधुपर्णी	२३, १९ । १२१, १ । २६७, १६
मधुभिद्	२७७, २
मधुमक्षिका	२६३, २
मधुमात्र	२६३, ४
मधुमास	१५, २०
मधुयष्टि	११, ४
मधुर	२७८, ११ । ३३६, ५
मधुरक	४०, १२
मधुरसा	३३९, १२
मधुरा	२७७, ९ । ३१९, ९ । ३३५, १३
मधुरिका	२५४, ९
मधुरिकौषधि	३३०, १२
मधुलिह्	५०, १७
मधुली	२७७, १०
मधुविशेष	२६३, ४
मधुव्रत	६०, १५ । ८०, ११ । ११४, ४
मधुशर्करा	३२१, १४
मधुशिग्रु	२९१, १८
मधुश्रेणी	४०, ८
मधुष्ठीक	१७१, १६
मधुसूदन	१८६, १६ । २०९, २
मधूच्छिष्ट	१६९, १५
मधूलक	४०, ८
मधूलिका	४०, ८ । ४०, ११
मध्य	९३, ८ । २०२, ८ । २३८, ८ । २६४, ४

शब्दः	पृ० प०
मध्यग	२२९, ११
मध्यदेश	२२९, १२
मध्यग्राम	१५९, ८
मध्यम	२२९, ११
मध्यमनृत्य	१८६, ९
मध्यमादि	२६१, १५
मध्यवर्तिन्	११३, १
मध्यस्थपूरुष	९३, १७
मध्यान्तर	२३८, ७
मध्येभबन्धन	२३३, ११
मध्वासव	४०, १६
मनश्शिला	४९, १८ । ५१, ३ । ८८, १२ । ३०६, १२
मनस्कार	२९१, २०
मनस्तुष्टि	१४६, ६
मनागर्थ	२५५, १२
मनागिष्ट	२५९, ११
मनित	१५०, ४
मनीषा	१७४, ८ । ३३३, ३
मनीषिन्	१३२, ८ । ३३२, ३
मनुज	७९, ६ । २५६, ६
मनुपत्नी	१६५, ३
मनुवंश	३२१, १६
मनुष्य	१३०, १३
मनुष्यतीर्थ	२३३, १३
मनोग	६५, १३
मनोज	७९, ५
मनोजव	३०५, २०
मनोज्ञ	५३, १३ । ६९, ९ ; १२ । १५०, ७ । १५४, १७ । १७४, १४ । २१५, १ । २२१, ९ । २३९, ३ । २४०, १८ । २४१, २ । ३४६, ६

शब्दः	पृ० पं०
मनोवृत्ति	२४७, ६
मनोहर	२७९, ४ । २८३, १० । २९१, १६
मनोहरगन्ध	३१२, १७
मन्तु	१३०, १३
मन्त्र	२५८, ६
मन्त्रणा	२२९, २
मन्त्रतन्त्रादि	११०, ६
मन्त्रबीजाक्षर	५६, १
मन्त्रभेद	२८४, ९ । २८९, २० । ३३६, ११
मन्त्रवेश्मन्	८९, ८
मन्त्रसंयुक्त	१५०, ५
मन्त्रित	१५०, ५
मन्त्रिन्	१६६, १७ । १६८, १७ । २४२, १ । २५८, ७
मन्थ	७६, ८ । १६९, ७
मन्थन	१९७, ५
मन्थनद्रव्य	१९७, ५
मन्थनसाधन	२१, २०
मन्थनी	१९७, ५ । २६७, १८
मन्थर	९४, १५ । २७७, १८; २०
मन्थशैल	२७७, १४
मन्थान	१३, ३ । ५५, १४ । ९७, १३ । २७७, १८
मन्थानदण्ड	२७५, १५
मन्द	५, ६ । ७९, ४ । ९६, १० । १७४, २ । १९९, १३ । २२३, १८ । २६२, ९ । २७७, १५; २०
मन्दगामिन्	६३, १३
मन्दर	२७७, १४
मन्दरादि	३४७, ५

शब्दः	पृ० पं०
मन्दार	२७७, १५; १६
मन्दारपादप	२७७, १४
मन्दार्क	२४, ५
मन्दिर	११७, १८ । २०१, ८ । २१९, १० । २६०, १ । २६४, १२ । २७७, १७
मन्दुरा	२७८; २
मन्दोष्ण	११४, १०
मन्द्र	२५८, ८
मन्द्रवत्	१५०, ५
मन्द्रित	१५०, ५
मन्मथ	१७०, १३ । २६५, १० । २७८, १८
मन्या	२३८, ५
मन्यु	२३८, ८
मय	२३८, ६
मयु	२३८, ४
मयुष्टक	४०, ९
मयूख	५५, ९ । ३३६, ४
मयूर	२, १२ । ५४, १४ । ९५, ३ । १००, १५ । १९०, ९ । २७८, १०
मयूरक	२६, ९ । ३५, ५ । ४०, ७ । ४२, ९
मयूरसमूहक	२७८, १४
मरक	२३, १६
मरकत	९९, १३
मरण	१३७, ३ । १४४, १२ । १४७, २ । २३८, १३ । ३१९, १
मरणानशन	२३७, १३
मरणासन्न	१६६, १०
मरन्दवत्	१७९, १
मराल	३३६, १०

शब्दः	पृ० प०	शब्द	पृ० प०
मरिच	९४, १३	मलन	१९७, २
मरीच	१२, ११। ७३, ३। १०४, ७। १०९, ११। २२६, १३	मलपू	४, ७। ५२, ५। २९०, १०। ३१२, २०
मरीचादि	३३, १४	मलभेद	२५८, १४
मरीचि	७३, ४	मलमोचन	६६, ५
मरीचिका	४०, १३। १२१, ४	मलय	८९, ३। १०२, ११। २४४, १४
मरु	३०३, ९	मलयज	११९, १२। २९१, ३
मरुत्	१५०, १। १९५, ११	मलयपर्वत	२८७, ६
मरुदन्तर	३६६, ११	मलयोद्भव	१९३, ७। २२१, १३। ३१०, १०
मरुदेश	३१६, १९	मलयोद्भूत	२२७, ४
मरुबक	४०, ३। २१४, ९। २७५, ११। ३१२, १५	मलविसर्जन	२६५, २०
मरुला	३०८, १४	मलहीन	१५७, १५। ३०६, ९
मर्कट	१७७, १६	मलिन	१४, ७। ३३९, ११
मर्कटक	४०, ६	मलिनमुख	५८, ५
मर्कटजाल	४३, १७	मलिनी	१९७, ३
मर्कटतिन्दुक	१६३, १२	मलिम्लुच	७३, १२
मर्कटयोषित्	९०, ४	मली	२७९, २
मर्कटवासक	१८५, २	मलीमस	३३९, ११
मर्कटी	९०, ४। २९५, १	मल्ल	२७७, १९। २९९, १३
मर्जू	७७, ४	मल्लनाग	६७, १६
मर्द	३२७, ५	मल्लभेद	२१२, ८
मर्दन	१९२, ३। १९७, २। २०६, ९। ३३०, १६	मल्लरज्जुबन्धन	८०, १३
मर्मन्	२५०, ९	मल्लिक	२४, ३
मर्मर	२७८, ५	मल्लिका	२४, २; ३। ८९, ६। १२१, १७। २००, १३। २४७, ११
मर्मरी	२७८, ६	मल्लिकाच्छदन	३१०, १३
मर्यादा	५४, ५। ११३, १। १३४, १३। ३४२, १२	मल्लिकाभिद्	१५७, ८
मर्यादिन्	८२, १२	मल्लिकाभेद	२७८, १६
मल	२९९, १२	मल्ली	२०६, १८
मलदूषित	१५१, १। २६६, ९	मल्लीन्दु	३१३, १९

शब्दः	पृ० प०
मशक	२३, १७ ; १८
मशकाहरी	१५, १
मशकी	२३, १७
मशी	३२४, १३
मसि	२९९, १७
मसिमणि	१७९, ३
मसुर	२७८, ४
मसुरा	२७८, ३
मसूर	४०, १० । २०९, १ । २७८, ४
मसूरक	२४४, १७
मसूरा	२७८, ३
मस्त्या	१११, ८ । ११४, ७
मस्करिन्	५०, २
मस्तक	९८, १० । २९१, ७
मस्तकस्नेह	५०, १७
मस्तिष्क	२४, ४
मस्तु	९८, ६
मस्तुलुङ्गक	२४, ४ । ५०, १७
मह	३१७, ११ । ३१९, ७ ; ८
महत्	१९९, ५ । २५३, २ । २९५, १३
महती	१४९, ८ ; २० । ३१७, १७
महत्तर	३७, १३
महदादिक	१३६, १२
महल्लिका	२८३, १७
महस्	३४१, ९
महाकच्छ	७५, ८
महाकन्द	१६५, ११
महाकाल	११, ७ । ३६, ५ । २९६, २ । ३१३, ३
महाकालगण	३०, १९
महाकालफल	६२, ६ । ३१३, ११
महाकिष्कु	२७, ३
महाकुल	३५, १०
महाँघोषा	३३४, ११
महादेव	२१९, ७ । २५९, ४ । ३१३, ४ । ३२४, ७
महादेवी	३२४, ७
महाधन	२०५, १४
महानस	३३९, १०
महानाद	१७८, १८
महानील	३१३, ८
महापद्म	२३१, ७
महापोटगल	३१३, २०
महाबला	३१३, ६
महाबुद्ध	१२४, ४
महामात्र	१९५, १२ । २९१, १४
महामारी	२३, १६
महामीन	३२२, १
महामुनि	२०५, १७
महामूल्य	६९, १४ । ७०, ५ । २०५, १४ । २४८, ७
महामेदा	३२८, ६
महारजन	२०७, ३ । २२०, ९
महारस	१२१, २ । ३३९, ९
महाराज	८०, १२
महाराजिक	५०, १८
महार्घ	७०, ५ । २४८, ७
महालय	२४८, ४ ; ५
महावीर	२९१, ११ ; १२
महाशङ्ख	५७, १२
महाशालु	४४, १२
महाशूद्री	२९१, १९
महासहा	१९०, १३ । ३४४, ११
महासेन	२०५, १५

शब्दः	पृ० पं०
महासैन्यपति	२०५, १५
महास्वन	१७८, १८
महिका	२३, १५
महिला	६३, १८ । ३०८, १५
महिष	२१२, १ । २१७, ८
महिषी	३३३, २
महिषीक्षीर	१२, १९
महिषीरक्षक	२७५, १७
महिषीशिशु	३४२, ७
मही	३४१, ८
महीधर	३१६, १३ । ३४५, ४
महीध्र	२७७, ८ । ३०१, ३
महीप	२८९, ६
महीपति	८०, १२ । १४९, १६ । २५४, ११
महीपतिविशेष	१५९, १८
महीपाल	१३३, १७ । २७३, १३
महीरुह	५९, १८ । १७८, ४ । ३०६, ८
महीश	२८८, ११
महीसुत	३१, ९ । ६५, १७
महेन्द्र	३९, १५ । १५४, १० । २५९, १६ । २६०, १८ । २९१, ५ । ३१३, १५ । ३२२, ६
महेन्द्रपताका	१६४, १३
महेश	१६०, २
महेशगणभेद	५५, ४
महेश्वर	१७, १४ । ४२, १७ । २१४, ६ । २५७, ११ । २८८, १६ । २९१, १७ । ३४४, १
महोक्ष	२८, ९
महोत्पल	१६१, १० । १७८, ४

शब्दः	पृ० पं०
महोत्पात	१६४, ३
महोत्सव	१२, १६
महोदधि	२७१, ६ । २८४, १०
महोदय	१२९, ५ । २४८, ६
महोदर	२९१, १० ; ११
महोर्मि	३०३, ८
महौषध	१८५, १२
मा	२२२, १
माङ्गल्यद्रव्य	२५, १८
मांस्	३२६, ५
मांस	१४८, १० । २७९, ८ । २९८, ९ । ३०६, १३ । ३३५, १२
मांसकील	१७५, ३
मांसपिण्ड	२६, १५
मांसरस	३३६, ६
मांसवर्जित	३०२, ४
मांसाशिन्	१७५, १२
मांसिका	१६३, ६ । २१६, ७ । ३२०, ४
मांसी	१०, १२ । ११६, ७ । १७६, १३ । १९३, १९ । २६२, १४ । ३०५, ७ । ३०६, ५ । ३१३, १२ । ३३५, १३
माकन्द	१७७, ५
माक्षिक	२४, १७
मागधी	१८३, १७
माघ	२१०, १२
माघ्य	१७२, ८
माचल	३०८, १७
माठर	२७८, १२
माढि	१०२, १
माणवक	४०, १५
माणि	१०७, १

शब्दः	पृ० प०
माणिक्य	४१, १६
माणिमन्थ	३२२, २१ । ३२४, १२
मातङ्ग	६०, १ । ६५, १४ । १७४, १५
मातङ्गवेदी	४१, २२
मातङ्गी	६५, १४ । ८६, ११
मातरिश्वभेद	३४३, १
मातलिपुत्रक	५५, ४
मातामहकुल	३२९, १५
मातुल	२४, ७ । २०५, १९ । ३०८, १५
मातुलद्रुम	१९२, ५ । २७३, ७
मातुलानी	२०५, १९
मातुलाहि	२०५, १८
मातुलिङ्ग	६७, १७
मातुलुङ्ग	६७, १७
मातुलुङ्गी	७८, १४
मातृ	७, १० । २४, ६ । १३०, १६; १७ । १९३, १६ । २१५, ७ । २३२, १ । २५६, १
मातृका	२४, ६ । १९७, ७
मातृकाभेद	२६७, १०
मातृप्रभेद	१५१, ३
मातृभातृ	३०८, १६
मातृभिद्	२६६, ४
मातृभेद	२२१, ७
मातृयात्रा	४४, १७
मातृवंश	३२९, १५
मातृवयस्या	२३५, १८
मात्रा	२५८, ९
मात्सर्य	६१, १५ । २७८, ८ । ३४१, ४
माथुर	२७८, ११

शब्दः	पृ० प०
माद्री	२५८, ८
माधव	३२१, १२
माधवक	४०, १६
माधवी	१३१, १९ । १५२, १६ । ३२१, १३; १४
माधुरी	२७८, ११
मान	६, ९ । ११८, १६ । १३०, १९ । १८८, ९ । २५८, ९ । २९७, १७ । २९८, ९ । ३०४, १५ । ३३१, १ । ३३५, ३
मानकर्तृ	१३०, १६
मानपादवराटक	१९२, १०
मानप्रभेद	९३, ४
मानप्रभेदक	२५२, १४
मानभेद	४, ८ । ७, १७ । ८६, ८ । १०६, २ । ११२, ६ । १६९, ३ । २४६, ९ । ३३०, ७ । ३४१, १४
मानव	३२१, १५; १६
मानवती	१९७, ९
मानविशेष	३, १४ । ४, १७ । ३२७, २०
मानसंस्कृत	१५०, ६
मानस	२४६, ११ । ३२१, १८
मानसौकस्	३०, ११ । ६४, ३
मानहीन	१९९, ९
मानान्तर	८६, १३
मानार्थक	९७, १६
मानिनी	१९७, ९
मानुषास्थि	५७, १३
मान्य	१३४, ७ । २३४, ६
मापति	१५०, ६
मापित	१५०, ६

शब्दः पृ० पं०

मामक २४, ७
माय २३८, १०
माया ८४, ४ । २३८, १० । २५४, ६
मायाज्ञ ५०, ९
मायाबकुलक १७, १२
मायूर २७८, १४ ; १५
मायूरवाच् ४, ३
मार २५८, ११
मारक १४, १५
मारण २५८, १२
मारतरुणी २६८, ८
मारि २५८, १२
मारिष ३३०, १८ । ३३३, ४ ; ५
मारिषा ३३३, ४
मारी २५८, ११
मारीच ७३, ५
मारीची ७३, ६
मारुण्ड १००, ८
मारुत ६२, १४ । ६३, ७
मारुतसह्व ३०९, १२
मारुल ३०८, १४
मार्कव ८०, ११ । ३२१, १६
मार्ग ६१, ३ ; ४ । ८६, १० । १००, ८ । १२६, ५ । १३५, २ । १४८, २
मार्गण २५, २ । ५९, ७ । ११४, ११
मार्गदूषक ५०, १
मार्गधेनु २०५, २०
मार्गलक्षण ३४६, १४
मार्गशीर्ष ३३४, १२
मार्गानुसारिणी १०९, १४

शब्दः पृ० पं०

मार्गिन् ६१, ४
मार्जन १९७, ६
मार्जार १६, १२ । १७७, ७ । २१३, १ । २७८, १३
मार्जारकर्णिका ५२, १८
मार्जारसङ्गत २४८, ८
मार्जारीय २४८, ८ ; ९
मार्त १३०, १८
मार्तण्ड १००, ९ । १७९, १६
मार्तव ३२१, १७
मार्दव ३९, १२ । ३२१, १७
मार्ष ३३०, १८
मार्ष्टि १९७, ६
माल २९९, १४ , १५
मालक २४, ११
मालती १२६, २०
मालव ३२१, १५
माला ६, ४ । २४, ९ । २९९, १४
मालाकार २९१, २०
मालाभेद ४१, ७
मालिक २४, ८ । २९१, २०
मालिकयोषित् १९७, ७
मालिनी १९७, ७
मालु २९९, १६
मालुधान २०५, ८
मालुधानी २०५, ८
मालूर ३३, ९ । ३७, ५ । २०९, ४ । २४५, १४ । ३१०, ९
माल्य १३, १९ । २५, १७ । २३८, ९ । २८९, २०
माष ३३१, १
माषपर्णी ७८, ७ । १२१, ३ । १६१, ६ । ३४४, ११

शब्दः	पृ० प०
मास	६१, ३ । १०२, ११ । ११६, १२ । १८१, ८ । १६६, १० । २२६, १५ । २६१, १० । ३३४, १३ । ३३५, ११
मासचतुष्टय	१०७, १८
मासभेद	५५, १४ । २३७, १७ । २५८, १
मासविशेष	९३, ११
मासान्तर	३३०, १७
मासार्द्धक	३४५, १७
मासिक	२४, १०
माहात्म्य	६०, १३
माह्निक	२३, १६
माहेन्द्रतुरग	३००, ६
माहेश्वर	२९२, १
माहेश्वरी	२९२, १
मित	१३०, १९ ; २० । १३८, १८
मिति	१३०, १९
मितोदरी	२९२, २
मित्र	५४, १५ । १२४, १० । १३५, ७ । १७५, ७ । २५८, १२
मित्रसम्बन्ध	२५८, १६
मिथुन	१९७, १० । ३१६, ८
मिथ्याभिभाषण	१२०, १४
मिथ्यामति	१३०, ५
मिथ्यावाद	१७९, ५
मिद्ध	१८१, ६
मिश्रित	१४२, १६
मिश्रेया	२७७, ९
मिष	३३१, २
मिष्ठ	१७४, १४
मिसि	२५४, १० । ३३५, १४
मिसी	२४४, १६
मिह्निका	२३, १५ । २१२, १६
मिह्नित	१५०, ७
मिह्निर	२७८, १५
मीन	२४, ४ । ९६, १८ । १५१, ५ । १८८, १० । २३८, ७ । २८१, ५ । ३०४, १८ । ३१२, १९ । ३२१, २०
मीनप्रभेद	६२, १०
मीनभेद	७३, ९ । ९१, २ । १९५, १८ । २१२, ११ । २६९, १८
मीनविशेष	८५, ५
मीनाक्षी	३४६, १६
मीनादि	२८७, १९
मीनाम्नीण	१२१, ३
मुकुट	२००, २ । २७६, ४
मुकुन्द	१७७, ६
मुकुर	१७८, ९ । २७७, १३
मुकुल	३०३, २०
मुक्त	१३१, १ । ३३८, ६
मुक्तकञ्चुक	१४५, ८
मुक्ताव्यसनमन्विन्	२९१, १
मुक्तसङ्ग	१४५, ८
मुक्ता	१०६, २०
मुक्ताफल	३०३, १९ । ३१३, १०
मुक्तामाला	४७, २
मुक्ताविशुद्धि	२५५, ४
मुक्तासर	२६२, १३
मुक्तास्फोट	४६, ८ । १३४, ३
मुक्ति	१३०, २०, ३४६, ४
मुख	५४, १ । ९७, ११ । २३२, १२ । २४७, ३ । २५९, १९
मुखग	१९२, १७

शब्दः पृ० प०

मुखपूर्ति ३३२, ७
मुखम्पट ६१, २०
मुखर ५५, ७ । ५८, ३
मुखरोग १००, १०
मुखाग्र २५७, ६
मुखाद्यङ्ग १८२, ५
मुख्य २३२, ११ । २३८, ११
मुख्यन्टप २१८, १६
मुख्यानुयायिन् १८४, १४
मुग्ध १८१, ७
मुचकुब्द १३६, २
मुचि ७१, १६
मुचुकुन्द १७६, २
मुण्ड ६८, ८
मुण्डक २४, १२
मुण्डन १६७, ११ । २६३, ३
मुण्डा ८८, ६ । १६१, १५
मुण्डित ८८, ८ । १५२, १२
मुण्डी १६३, ६
मुण्डीरी ११६, ७ । २०४, १० । ३३३, १५ । ३३४, १०
मुत् ८५, ६
मुद ३२, ५ । १२६, ११ । १३१, २
मुदिर २७८, १७
मुद्ग ४०, ११ । ६१, ५
मुद्गपर्णी ७६, ८ । ३४१, १८
मुद्गर ११२, २ । २६६, ७ । २७८, १६
मुनि ४, १५ । ४३, ६ । ६०, १७ । ६५, १२ । ८०, ८ । १२५, १० । १४६, ६ । १७६, २ । १८८, ११ । २२८, १६ । २४२, ६ । २६६, १६ । २६६, ११ । ३०२, १२ । ३१६, ११; २० । ३३२, ४
मुनिभिद् १८५, १३ । २४५, १४ । २५०, ८ । २८३, १३ । ३२०, १४
मुनिभेद ८, ३ । ३४, १० । ७३, ४ । ६३, २ । ६४, १३ । १२७, १४ । १५७, १० । १७६, ११ । २०६, ८ । २३४, १७ । २४४, ६ । २४६, १ । ३११, ८ । ३१६, १८ । ३४५, १२
मुनिभेषज ८१, ३
मुनिविशेष ३२८, ५
मुनिवृत्ति ७४, ७
मुनिसिंह १७१, ४
मुनीन्द्र २७६, १
मुन्यन्तर ५६, ११ । २४६, २०
मुमुक्षु २८०, १
मुरजध्वनि ७, २०
मुरजादिक १८३, २
मुरा २५८, १४
मुर्मुर २७८, १८
मुषित १५०, ८
मुष्क ६, ४ । ६६, १
मुष्कक १०५, १४
मुष्कवृक्ष ३४६, ४
मुष्टि ८६, ४
मुष्टिमेयटगादि ६७, १०
मुसल ५६, ८ । २६३, १२ । ३०४, १६ । ३०८, १८
मुसलाग्रग २१६, ८
मुसली ४८, १० । ४६, २
मुस्त २५७, १६ । २७०, ५
मुस्तक ६०, २ । ७६, ७; ८ । १७२, ३ । १७६, ६; ७ । २७३, १६

शब्दः पृ० पं०

मुक्ता ६९, ७। १७८, ८। २३२, ७। २५३, ३। २७५, १५। २८८, ८
मुहिर २७८, १७
मुहुस् ३४१, १
मूक ५, ५। ५५, १
मूढ ५४, ३। १०२, २। १५०, ७। १८१, ७
मूत १३१, २
मूत्र १९७, ११। २५८, १४
मूत्रित १०२, १६
मूर्ख ७, ३। २२, १७। ३०, १४। ३२, १५। ५४, ३। ८२, १। ८७, ११। ९३, १८। ९७, ९। १६९, २। १७४, २। १८९, ७। २०५, १३। २१८, ११। २७५, १३। २७८, १७। ३२८, ३। ३३१, १
मूर्च्छन ३२७, १४
मूर्च्छना ३४१, १०
मूर्च्छा २२२, १३। २४३, १४
मूर्च्छाल १३१, ४
मूर्च्छित १५०, ७; ९
मूर्त २६, १। १३१, ३; ४
मूर्ति १३१, ३। २३३, १३
मूर्तिभेद १०६, १७
मूर्तिमत् १३१, ३
मूर्त्यन्तरपरिग्रह २३, १२
मूर्धज २७०, १६
मूर्धन् २९९, १८
मूर्धाभिषिक्त १६६, १६
मूर्धावसिक्त १६६, १८
मूर्वा १२०, १७। १८२, १३। २८६, ८; १२। ३१७, १। ३१८, १६

शब्दः पृ० पं०

मूर्विका १११, २। ३३९, १२
मूर्वी ४०, ११। ९०, ७
मूल ४१, ८। १११, ५। १८८, ६। २९९, १६; १७। ३४४, ७
मूलक २४, १२। २७५, ९
मूलद्रव्य ३१७, ६
मूलद्रव्यवृद्धि २९५, १०
मूलद्रव्यापचय २१, ४
मूलबन्ध २३५, ७
मूलोपान्त २२, ८
मूल्य ६९, ३। १०६, ६। १०७, १०। १३०, १०। १८९, ५। २३८, १३
मूषक १३, २। ३२, ७। ५३, १०। ७०, १। २४८, ११। २६५, १९। ३१६, ६। ३३१, ७
मूषकयोषित् १८१, ९
मूषपर्णी ९८, १०
मूषिक ८६, १२। १७१, १४
मूषिका २७२, ११
मृग ४, १५। २१, १०। ६१, ५; ६। १११, १। १४८, १७। १५१, ५। २२३, १५। २३८, ४। २५९, ३। २७०, १०। २८१, ३। ३०२, १०
मृगजालिका ५०, १९
मृगतृष्णा ४०, १३। १२१, ४
मृगधूर्तक ५०, १९
मृगनाभि ७८, १। २९३, ११
मृगनायक ८७, १७
मृगबन्धिनी २८०, ३
मृगभेद २१२, ११। २६७, १०। २७७, ४। २८३, १। २९०, ३। ३०२, १७। ३०३, ३

शब्दः	पृ०	प०
मृगमद	६१, ४	
मृगयु	१८१, १३ । २४४, १६	
मृगराज	८०, १२	
मृगलुब्ध	८६, ६	
मृगविशेष	१०३, ११ । ३०३, १ । ३२६, १३	
मृगशिरस्	२६२, २	
मृगशीर्ष	३३४, १३	
मृगादि	३२६, ४	
मृगान्तर	२६, १८ । ४०, १ । ६३, २० । १८६, ११ । २२०, ७ । २७०, १२ । २८७, ४ । ३१८, ८	
मृगारि	२७६, १	
मृगित	१५०, ६	
मृगी	६१, ७ । १५१, ६	
मृगेन्द्र	२७३, ३ । ३४१, १६	
मृग्य	२३८, १२	
मृच्छा	७४, १६	
मृड	३२७, ८	
मृडानी	६७, ५	
मृणाल	१२, ६ । २०४, ३ । ३०८, २०	
मृणालिनी	२०५, १२	
मृत	१२६, १७ । १३१, ४ । १३३, ६ । १४६, १७ ; १८ । १५०, ७	
मृतकचैत्य	२३५, ८	
मृतचिति	२३५, ८	
मृतयोषित्	२८०, १८	
मृतसंस्कार	२०१, ११	
मृतसम्बद्ध	१३०, १८	
मृतस्नात	१५८, १	
मृति	२४७, १ । २५८, ११ । २६०, १३ । ३४६, ४	

शब्द	पृ०	प०
मृत्यात्रभेद	२४, ४	
मृत्यु	११६, १८ । १८६, १६ । २००, २० । २३७, १३ । २३८, १३ । २४३, १४ । २६६, २ । ३०१, १ । ३२६, २	
मृत्युचिह्न	८७, ८	
मृत्युफला	३१३, ११	
मृत्युलोक	३६, १६	
मृत्युवञ्चन	२०६, ४	
मृत्स्ना	३३५, १४	
मृत्स्ना	१८८, १२	
मृद्	२८२, ४ । ३३५, १४	
मृदङ्ग	६५, १५	
मृदङ्गारशकटी	२१, १६	
मृदन्तर	७१, ४	
मृदु	१७४, ४ । २४४, ११ । २६२, १	
मृदुल	३०४, ११	
मृदुत्व	३२१, १७	
मृद्भाजनान्तर	१६२, ११	
मृद्विकार	३२१, १७	
मृद्वीका	२४, १३	
मृन्मयभित्ति	१६८, ८	
मृन्मान	२१०, ६	
मृषार्थ	१३७, १४	
मृषावाद	२७०, १०	
मृष्टपर्णी	११२, ४	
मृष्टाशिन्	४०, १७	
मृष्टेरक	४०, १७	
मेकलकन्यका	५२, १६	
मेखला	१६८, २ । २०७, ११ । २८१, ४ । ३०८, १	

शब्दः पृ० प०

मेघ ६, ३ । ३०, ६ । ३९, १४ । ६९, ७ । ८१, २ । १४३, ६ । १७६, ६ ; ७ । १८६, ८ । २५१, २ । २७८, १७ । २८७, १९ । २९०, ९ । ३१२, ६

मेघकफ २१६, ९

मेघनाद ४९, १ । १७९, ४

मेघनिस्वन १५५, १२

मेघपङ्क्ति १०, ११

मेघपुष्प २१४, ७

मेघशब्द २००, १६ । २४३, १७

मेचक २४, १३ । १०४, ७ । ३१०, ५

मेड १३१, ६

मेढि १०२, २

मेढ्र ७६, १४ । १०९, ११ । २४२, ९ । २५८, १५

मेढ्ररोग ३२९, ३

मेद १७४, ४

मेदक ३०५, ५

मेदस् २११, ६ । २५५, २०

मेदा १९४, २ । २७७, १० । २९१, १५

मेदित १५०, ९

मेदुर २२८, ४ । २७७, ८ । २७९, २

मेधा १८१, ७

मेधान्वित ३२१, १८

मेधाविक ४०, १८

मेधाविन् ३२१, १८

मेध्य २३८, १४ । २७४, १० । २९९, ८

मेनका २४, १६

मेना १८८, १२

मेनाद १७७, ७

शब्दः पृ० प०

मेरु ८०, ३ । २५८, १५

मेरुजम्बुद्रुम २०७, १५

मेरुपश्चिमभूधर ३०९, ११

मेलक २४, १६ । २९, १२ । २८६, १९ । २९९, १७ । ३२२, १२

मेलन ९०, १६ । १२६, १०

मेला २९९, १७

मेलानन्द १७९, १३

मेष २४२, ९ । ३१६, ५ । ३२८, ५ । ३३१, २

मेषग ६५, १५

मेषजलोमन् १०३, १०

मेषादि ३२६, ७

मेह २४१, १०

मेहन ६१, १८ । ६४, १३ । १९७, ११ । २४३, २

मैत्र २५८, १६

मैत्री २४०, ८

मैथिल २६८, १२

मैथुन १९७, १२ ; १४ । ३३१, ७

मैथुनार्थ ११८, ७

मैनाक ७९, १५

मोक्ष ६०, १३ । ६७, १ । ११२, १४ ; १६ । ११९, १८ । १३०, २० । १३६, ५ । २६२, ४ । ३१८, ९ । ३३९, ५ । ३४६, ४

मोक्षित १५०, ११

मोगर २७९, २

मोघा ६९, ८

मोच ७१, १५

मोचक २४, १८

मोचन २०, ६ । ७१, १६ । १३०, २०

शब्दः	पृ० पं०
मोचनीय	२३८, १५
मोचा	७१, १६ । ७४, १३
मोचित	१३१, १ । १५०, ११
मोच्य	२३८, १५
मोटित	१५०, १२
मोग	१०७, २
मोद	१७४, ५
मोदक	२४, १७
मोरट	६०, ६ ; ७ । ३३६, १
मोरटा	६०, ७
मोह	३२, ५ । ६२, १२ । २०६, १६ । ३४१, १०
मोहना	१८३, १२
मौक्तिक	१३१, २ । ३१२, १०
मौन	११७, १७ । १८८, १३
मौर्वी	२६, १७ । १०४, १३ । २३२, २ । ३१६, ६
मौलि	२६६, १८
मौहूर्तिक	४०, १८
म्लान	८६, ३ । १३०, १८ । १८६, ७
म्लिष्ट	८६, ३
म्लेच्छ	६४, १७
म्लेच्छदेश	२८१, १
म्लेच्छभेद	१४०, १३
म्लेच्छास्य	२४४, २०
म्लेच्छित	१५०, १०

य

शब्दः	पृ० पं०
यकृत्	१०, १७
यक्ष	२०५, ११ । ३४६, ५
यक्षराज	८०, १३
यक्ष्मन्	३३१, ११

शब्द	पृ० प०
यज्ञिणीभेद	१००, ७
यजन	१६७, १५ । २००, १५
यजमान	२०१, १० । २२४, ३ । २७४, १७
यज्ञ	५४, ३ । ६५, ७ । ७७, १२ । ८२, ३ । १६६, १२ । २६४, १३ । २८२, १३ । ३१८, १४ । ३२३, ३
यज्ञकर्मन्	२१६, ११
यज्ञकर्मान्त	२०१, १०
यज्ञकीलक	५०, २०
यज्ञदूषक	५०, २०
यज्ञपात्र	६६, २ । १४६, १३ । ३१६, १०
यज्ञपात्रभेद	३१७, ८
यज्ञपात्रविशेष	६, ६
यज्ञपुरुष	११७, १६
यज्ञभूभिद्	२६५, १८
यज्ञभेद	३३६, ८
यज्ञवाट्	६२, १
यज्ञशेष	१३६, ४
यज्ञसाधन	२१६, ७
यज्ञसूत्र	१६६, २०
यज्ञस्थान	६२, १
यज्ञाङ्ग	२२२, ६
यज्ञादिविधि	१११, १७
यज्ञार्थवाजिन्	२३८, १६
यज्ञियतरुशाखा	१८३, १४
यज्ञोपवीत	१६६, २०
यज्वन्	२४, २० । ३१४, २०
यत्	२३२, १ । २३७, ७
यतः	१३१, ७

शब्द	पृ० प०
यति	२३, १० । ३०, १२ । ५०, ४ । १३१, ५ । २५२, ४
यतिन्	१३१, ५
यत्त	१३१, ६
यत्न	६०, १३ । ६३, ८ । १६८, ५ । १८८, १३ । २२२, ३ । २५२, ४
यत्नवत्	१३१, ६
यत्र	२५८, १७
यथा	१६९, १०
यथातथ	१७१, १५
यथार्थ	१७१, १५
यथार्थवचस्	२३६, ४
यथेष्ठ	१४७, १
यन्तृ	४५, ६ । १३१, ६ । १४८, ८
यन्त्र	८४, ३ । २५८, १७
यन्त्रकूहक	६४, ६
यभन	१९७, १४
यभनार्थक	२३८, १५
यभ्य	२३८, १५
यम	३, ५ । ७९, ४ । ९७, १५ । १४०, १८ । १६५, २ । १९७, १३ । २००, ६ । २२२, १ । २२४, ६ । २२५, ६ । २३८, १३ । २६२, १० । २८३, ४ । २८६, ५ । २९६, २ । २९८, ५ । ३२४, ३ । ३२७, ६
यमक	२४, १९
यमकिङ्कर	९७, ४
यमज	२४, १९ । ६४, १४ । २२५, ६
यमन	१९७, १३
यमपूरी	२०७, १०
यमल	३०९, २
यमली	३०९, २
यमस्वसृ	३३९, १३
यमित	१५०, १२
यमुना	२२६, १४ । ३३९, १३
ययु	२३८, १६
यव	३७, ८ । ३०४, ८
यवक्षार	२३७, १२
यवज	७९, ६
यवन	१९७, १४
यवफल	३१३, १२
यवस	१०५, १६ । १५७, ७
यवागु	२०६, १५ । ३०५, १६
यवागू	८, १३ । १०७, १८
यवाग्रज	१०५, १४
यवानिका	४१, १
यवानी	१८, १७
यवान्न	२५, २
यवास	३३५, १५
यवासक	३२७, १३
यशस्	६, १ । १०७, ७ । २४१, ९
यष्टि	८६, ५ । ३२३, १२
यष्टिका	२७७, १०
यष्टिकान्तर	१५, १
यष्टिधर	२५, ३
यस्मिन्नर्थे	२५८, १७
याग	६१, ८ । ८३, ७; ९ । १९७, १५ । ३१६, २० । ३१९, ३
यागकारिन्	१९७, १५
यागनिष्पत्ति	९४, १०
यागविशेष	२६१, १९
याचक	२५, २ । ९१, २० । १६८, २ । ३२३, ८
याचनक	४१, १८

शब्दः	पृ० प०
याचित	१३१, ४ । १३६, १० । १४८, ६ । १४९, १९ । १५१, १८ । १५२, २
याचितक	४१, २
याच्ञा	६१, ७ । ९३, १२ । २४३, १३ । ३३८, १ । ३४६, ३
याच्ञाप्त	४१, २
याजक	२४, २० । २५, १ । ४१, १
याजकद्विष्	७३, ५
याजन	१९७, १५
याजित	१५०, १३
याज्ञिक	२४, २०
यात	१३१, ७
यातना	१०, ७ । ११०, ८ । १५३, १४
यातयाम	२३१, ८
यातु	१३१, ८
यातुधान	३३७, १९
यातुमातृ	३३२, १२
यातृ	१३२, ७
यात्रा	२५८, १९
यात्रानिवर्तन	१९१, २
यात्रामङ्गल	१७२, १
यात्रामात्र	२५६, १६
यात्रार्थ	१४८, १९
यात्रोत्सव	२५८, १९
यादव	३२१, १९
यादवभिद्	३१९, ७
यादवयोषित्	३२१, १३
यादस्	१७४, ६ । २७८, १
यादसांपति	१६६, १९
यान	१८८, १४ । १९०, ७
यानपात्र	४१, १८ । १९९, ११

शब्दः	पृ० प०
यानान्तर	२९८, ४
यापन	२५८, १९
यापनीय	२३८, १७
यापित	१४१, ९ । १५०, १३
याप्य	२३८, १७
याम	२२५, ८
यामि	२२५, ९
यामिनी	१५२, ६ । २२६, १४ । २५९, ३ । २८१, ५
यामिनीमुख	५८, ६
याम्य	२३८, १७
याम्यदिग्दन्तियोषा	१७५, २
याम्या	२३८, १८
यायजूक	४१, १
यावक	२५, २ । ३३२, ६
याष्टीक	२५, ३
यास	३३५, १५
यासपुष्प	३३५, १५
युक्त	२५, ५ । ८७, १ । १३१, ९ । २२७, ६ । २३९, १०
युक्ति	६१, ११ । १३१, ९
युग	२५, ३ । ६१, ८; ९; १० । २७१, ७ । २७२, १२ । २९६, १
युगन्धर	२९८, १४
युगपत्र	३०४, ३
युगपत्रक	५१, १
युगल	४४, २ । ३०९, २
युगसन्धि	२४०, ९
युग्म	४४, ४ । ६१, १० । ३१६, ८
युच्छ	७५, २
युञ्जान	१९७, १७
युत	१३१, ८; ९

शब्दः	पृ० प०
युतक	२५, ३
युथी	१५२, १६
युद्ध	२९, १७ । १६५, ५ । २०२, १५ । २८४, ४ । ३१९, ३ । ३४२, १०
युद्धभेद	३०९, १०
युद्धराचि	३०, ९
युद्धसाधनचर्मन्	१३, ६
युद्धादिसाधन	२५८, १८
युद्धार्थगजपर्याण	२६१, २
युध्	२६२, १३ । २८२, १३
युधिष्ठिर	८०, ६ । २३५, १६
युध्म	२२५, ९
युवतिसंहति	४१, २
युवती	१९४, ४ । २७५, १८
युवन्	९०, १२ । ९४, ७ । १११, १३ । १७०, १६ । १९४, ४
युवराज	५०, १४ । २६८, ६
यूका	२९८, १२
यूथ	१६६, ९
यूथिका	१३, १५ । २५, ४ । ९४, ४ । २०६, १७
यूथिन्	१६६, ९
यूथी	५१, १५ । १८३, १७
यूप	५०, २०
यूपकटक	५१, १
यूपशकल	२६, २०
यूपावयव	२६१, १८
योक्त्र	२५८, २०
योक्तृ	१३१, २० । ३२५, ७
योग	६१, ११ । ६५, ६ । १८२, ९, १२ । १९७, १८ । २१०, १२
योगकार्ट	१३१, १०

शब्दः	पृ० प०
योगप्रभेद	९६, १६
योगभिद्	७०, ३ । ११२, ९ । १५२, १४
योगभेद	१५९, १३ । १६४, ३ । १९१, ८ । २००, १४ । २२०, १८ । २२४, १६ । २३०, १० । २५१, ९ । ३३६, ११
योगविशेष	१८१, १८ । २१८, ४ । २१९, ८ । २७५, २०
योगान्तर	२६, ५ । १२९, ११ । २४०, १२ । २५९, १३ । ३००, १९ । ३०१, १ । ३१८, १०
योगार्ह	२३९, १
योगिचक्र	२८६, १९
योगिन्	१७०, १८
योगिनीभिद्	१९३, १९
योगिनीभेद	१०, १०
योगिबन्धभेद	२२०, २०
योगोन्मादितकुक्कुर	७, ६
योग्य	१९६, १७ । २३२, ८ । २३३, ६ । २३८, १ । २३९, १ । २५७, १
योग्यता	२४६, ६
योजन	१९७, १७ । २०५, २०
योजनगन्धा	१८५, १५
योद्धृ	२७७, १
योनि	१४७, ९ । १८८, १४ । २०५, १
योषा	१५७, २ । १७६, १८ । २०८, १७ । २२५, १२
योषानखक्षत	२९३, ८
योषित्	१३१, ९ । १५०, १४ । १७२, १०

शब्दः पृ० प०

योषिता १५०, १४ । २६३, १०

योषिद्भेद १९८. ११

यौतक २५, ५

यौवनक ४१, ३

यौवनकण्टक ४१, १२

र

र २५०, १

रंह ३४१, ११

रक्त ७७, १६ । १०१, ११ । १३१, १२ । १५१, ४ ; ६ । २२५, ११ । २४४, २० । २५०, १४ । २७९, ३

रक्तक २६, ९

रक्तकह्लार १९८, ७

रक्तकुमुद १७८, १०

रक्तगोशीर्ष १५१, १६

रक्तचन्दन ६४, १९ । २०४, २

रक्तचूर्णक २८३, ८

रक्तचेलिका २८३, ९

रक्तपङ्कज १७८, १०

रक्तपद्म १७५, १५

रक्तपा २१३, ६

रक्तपाद १७९. ६

रक्तपारद १७९, १५

रक्तप्रियङ्गु २९, ८

रक्तरेणु १२१, ५

रक्तवस्त्र २६, ९

रक्तशासन २०९, ५

रक्तशिग्रु २९१, १८

रक्तसन्ध्यक ३०, १२

रक्ताक्ष ३४६, १७

रक्ताङ्क २६, ८

शब्दः पृ० प०

रक्ताङ्गी ६५, १६

रक्तामलक २९४, ९

रक्तिका ४, १ । २६, ८

रक्तैरण्ड २६०, २

रक्तोत्पल ३१३, १३

रक्षःपुर ५, ९

रक्षक १२६, ९

रक्षण ११४, १२, १५ । ११६, ४ । १२५, ४ । १२६, ८ । १४७, ७ । १६७, ६ । १८८, २ । १९०, १ । २०१, १३ । ३४६, ७

रक्षणीय २३५, ७ । ३४६, ९

रक्षस् ९६, १० । २६६, १३ । २९२, ५ । २९३, १४ । ३१०, ६

रक्षा ३४६, ७

रक्षित १०५, १० । १२६, ९ । १२७, ९ । १५०, १६ । १६१, १०

रक्षिष्ट ११६, ४ । १२९, ७.

रक्षोभिद् ११५, ४ । ३०९, १७

रक्षोभेद २९१, १०

रक्षोविशेष १८३, ९

रक्ष्यमाण ११९, ९

रघुवंशज ३२१, २०

रघुसुत ७५, १०

रङ्ग ६०, ४ । ६१, १४ । ६२, २ । ९०, १ । २१०, १०

रङ्गभूमि २४३, १२

रङ्गमाता १६३, १९

रङ्गसंयुक्त १५०, १९

रङ्गाजीव ३७, १० । ४७, ११ । २८७, १६

रङ्गाजीविन् ५२, २०

शब्दः	पृ० प०
रङ्गावतारक	५२, २०
रचना	२३, १२
रचित	१५०, १७ । २२८, १२
रजक	२६, ६ । १९५, ३
रजत	१५०, १५ । १६०, २० । २३९, ६ । ३००, १९
रजनी	९८, ४ । २५३, १० । २६४, १७
रजनीचर	२६५, २ । २९३, १४
रजनीपति	७७, ७
रजनीमुख	५८, ६
रजनीयुग	१३, १७
रजनीश	१६७, ५
रजस्	७७, ५ । १७४, १८
रजस्वल	३१३, १४
रजस्वला	३१३, १४
रज्जु	४१, २० । ७७, ६ । १०४, १५ । १९८, २ । २७१, १
रज्जुभेद	२५८, २०
रञ्जन	१९८, २
रञ्जित	१५०, १९ । २८४, १
रण	७, १ । ५३, १ । ७६, १ । १०७, ३ । १२१, ९ । १३७, १६ । १४०, १७ । १९१, १० । १९५, ९ । १९६, १५ । २०२, १७ । २१६, २ । ३३३, १६ । ३४३, ४
रणक्षिति	२५, २० । ६१, १४
रणगत	१७१, ६
रणरणक	५१, १
रणसङ्कुल	३०६, १
रणारम्भ	१२२, २
रणित	१५०, १७
रणोद्यम	१८६, ४ । ३४०, ९

शब्दः	पृ० प०
रण्डा	४२, ७ । ९८, १० । २८८, ४ । ३२२, ८
रत	११२, ७ । १३१, १० : १४ । २६८, १२
रतध्वनि	१६१, ३
रतनारीच	७३, १३
रतर्द्धिक	४१, ३
रतहिण्डक	६८, ६
रति	२९, १२ । ६७, ५ । १३१, १३
रतिकूजित	१५०, २
रतिपति	१६३, २० । ३२४, ५
रतू	१३१, १४
रत्न	१८८, १६ । २४८, ७ । ३०२, ६ । ३२६, ५
रत्नकङ्कण	२१, १४
रत्नभेद	१५४, ९ । १७७, ६
रत्नवृक्ष	२२९, १८
रत्नसानु	२८३, १३
रत्नस्थान	२६५, ५
रत्नि	१८८, १७
रत्नी	२२३, २
रत्यादि	३१९, १
रथ	४३, ४ । ६१, ९ । ७६, १६ । १११, १० । १२०, ५ । १६९, १० । २०१, १२ । २३६, ६ । २५६, १३ । २७०, १२ । २८५, १३
रथकार	२९२, ३
रथकील	१७०, ६
रथकुटुम्बिक	५३, १
रथगर्भक	५१, २
रथगुप्ति	१६३, २० । १७०, १४
रथचक्रक	६५, १७

शब्दः पृ० प०

रथद्रु ४६, ८
रथभाग ३४५, ९
रथभेद ९०, १३
रथवोढृ ९०, १३ । २३९, ५
रथसादिन् १६९, ११
रथाङ्ग ६५, १७
रथारोह १७४, १५
रथिन् १६९, ११
रथौघ २३९, ४
रथ्य २३९, ५
रथ्या ५५, ११ । २३९, ४
रद १७४, ६ । १९४, १४
रन्तिदेव ३२४, ८
रन्तृ १३१, १६
रन्ध्र २४३, १५ । २५४, ११ । २५९, १ । २६४, ३
रन्ध्रग ६५, १८
रन्ध्रान्वित २८२, ८ । ३३७, १९
रभस ३३७, १९
रम २२५, ११
रमण ११४, १४ । ३०९, ८
रमणी ११४, १४
रमा १२३, ७ । २२५, ११
रमापति ३३८, ५
रम्भा २१९, ४ । २६०, ८ । ३१२, १४
रम्भाज ७९, ७
रम्भावृत्त ३०३, ३
रम्य २१३, १० । २१४, ६ । २७६, ५
रम्या २३९, ३
रय २३९, ७
रल्लक २५, १०
रव १०४, २

शब्दः पृ० प०

रवण ११४, १३
रवि ५२, ७ । ६०, १३ । ६४, ४ । १६९, ७ । १७८, १३ । २१२, १२ । २२५, १ । २३७, १५ । २४२, २ । २६०, १७ । ३३४, १ । ३४४, ५
रविवाजिन् २७८, १८
रविसङ्क्रान्तिभेद १७९, ९
रविस्त्री ८२, ५
रशना २९, १६ । १९८, १
रश्मि १०५, २ । १२७, २० । २२४, ७ । २२५, १० । २५१, १८ । ३३१, १३
रस २९, ७ । ३९, १८ । १०९, १६ । ११५, ४ । १२७, १० । १३३, १५ । २४५, ७ । २७७, ११ । ३१६, ९ । ३३५, १६
रसक २६, १०
रसन १९७, १८
रसना २५, ७ । ४४, १० । १९८, १ । २६६, २० । ३००, २ । ३०९, १ । ३३५, १८
रसनेत्रिका ५०, ३
रसभेद १७, १८ । ११४, ५ । २४२, १२
रसमात्र ८३, १३
रसवत् २६, ६
रसवाद १७९, ६
रसविशेष २६०, ७
रसशून्य ३३६, १५
रससिद्धिवलि ३३९, १५
रसा ३३५, १८
रसाञ्जन २१, १५ । १९०, २ । २३६, ५ । २४२, १९

शब्दः	पृ० प०
रसादि	१२८, ३
रसान्तर	९, ९ । १११, २० । २५९, २
रसायन	२०६, १
रसारोह	३४४, १२
रसाल	२५, ७ । २४७, ४ । ३०९, ३
रसाला	२६, ७ । १२१, १६
रसिक	२५, ६ । १६४, १८
रसित	१५०, १८
रसेन्द्र	१०, १
रसोन	१७८, ७
रसोनक	९२, १ । १९३. ४
रहःकक्षान्तर	१५४, १८
रहस्	९६, ६ । १०१, १२ । १५३, १ । १८६, १२ । २३४, १९ । २४५, १ । ३४१, ११
रहस्य	३१६, ८
रहस्या	२४५, १
रहस्यार्थ	१४१, १९
रहित	१५०, १६
राका	२२९, १३
राक्षस	५५, ५ । ७३, ५ । १३१, ८ । १४०, ९ । १७५, १२ । २०५, ११ । २१३, ६ । २१८, ६ । २६६, १६ । २८९, १४ ; १५ । ३०६, १४ । ३३४, १० । ३३७, १९
राक्षसभिद्	१४७, १८
राक्षसान्तर	५५, ६ । ११६, १६ । २६४, १० । २६७, १९ । ३३२, २ । ३३३, १४
राक्षसी	२५४, १२ । ३३७, २०
राक्षसीभिद्	२३०, ७
राग	६१, १४ ; १५ । ११८, १८ । १३१, १३ । २७६, १ । ३००, ८ । ३३५, १६
रागचूर्ण	१२१, ६
रागद्रव्य	२३४, १३
रागप्रभेद	२७०, २
रागभेद	२२०, ६ । २२९, ६ । ३१९, १६
रागरञ्जन	१९८, २
रागवस्तु	३१०, ३
रागसूत्र	२९२, ४
राघव	२२५, १२ । ३२१, २०
राजक	२५, १२
राजकन्यका	५०, १३
राजकर्कटी	६३, १९
राजकुञ्जर	४९, १५ । ३४६, १
राजगज	२४, १
राजजम्बू	२१७, १०
राजतिनिघ्न	३२८, ११
राजदत्तोर्वी	२००, १२
राजदेय	२९९, ४
राजधानी	९, ६
राजन्	४९, १६ । ७७, ७ । १५३, २ । १६८, ९ । २१६, २ । २४४, ३ । २५६, १६ । २८८, २ । २८९, ११
राजन्यक	४१, ४
राजपटोलक	१६०, १४
राजप्रभेद	२८९, ८
राजबदर	२९४, ९
राजभिद्	२८२, १५
राजभेद	११, १२ । ४३, ६ । १४४, १५ । २९८, ५ । ३१९, १६ । ३२१, १९

शब्दः	पृ० प०
राजमात्र	२८९, ८
राजमाष	३२०, १०
राजयक्ष्मन्	२७५, ७
राजयोग्य	३४३, ३
राजयोषित्	१९६, १६ ; २०
राजरङ्गिन्	१७१, ७
राजराज	८०, १४
राजर्षि	२३४, १२
राजर्षिभेद	४७, १३ । १८६, १६
राजलक्ष्मन्	१७५, ९
राजविशेष	३३६, ५
राजवेश्मन्	१८४, ९ । २८५, ४
राजवृक्ष	३४७, ७
राजशफरमत्स्य	४८, २०
राजसङ्घ	२५, १२ । ४१, ५
राजसद्मन्	२४७, ८
राजसर्षप	२५, १३
राजहंस	३३८, १४ । ३३९, १६
राजहस्तिन्	१६४, १
राजाधिपात्मक	२३९, ७
राजादन	२०६, ३
राजादिशासनान्तर	८५, १५
राजान्तर	३२२, ३
राजार्ह	३४३, ३
राजि	७७, ८
राजिक	८३, १२
राजिका	२५, १३ । ५४, ५ । ६५, ८ । १८५, ८ । २५५, ८ । ३१८, १९
राजीव	३२१, १९ ; २०
राज्ञी	८२, २
राज्य	१४९, २० । २३९, ७
राढ	१०२, ३
रात	१३१, १५
रात्रक	२५, ११
रात्रि	१२८, १४ । १६१, १५ । १९८, ४ । २११, १२ । २३९, ३ । २५९; ३ । २८०, ५ । ३३०, २ ; १५
रात्रिचर	२९२, ५
रात्रिञ्चर	२९, ५२
रात्रिमात्रक	१७०, १०
रात्रिशेष	३३०, ३
रात्रिसम्बद्ध	२८१, १८
राद्ध	१८१, १०
राद्धान्त	१५०, १९
राध	४०, १६ । ३२१, १२
राधन	१९८, ५
राधरङ्क	४१, ५
राधनद्रव्य	३०७, ४ ; ६
राधना	१९८, ५
राधा	१८१, ८
राम	२२५, १३
रामकर्पूर	२५६, ७
रामज	३१८, २
रामठ	१८५, १६
रामण	११४, १६
रामानुज	१४९, ९
रामभार्या	१६, १७
रामभ्राट	११५, ८
रामसुत	३२५, ७
रामाश्रय	९१, १९
रामिल	३०९, ४
राव	८३, १५
रावण	५७, ६ । ११४, १६
रावणमन्त्रिन्	५, १८

शब्दः पृ० पं०
रावणसुत १६०, १
राशि ८४, ३ । २६४, १७ । २९८, १ । ३२६, ७
राशिप्रभेद ४, ७
राशिभेद ८७, १८ । १८७, १४ । १९७, १० । २६८, १५ । २७८, १ । ३४१, १९
राशिविशेष ३, ११
राशि २८, ८
राश्यन्तर ३३, १८ । १८८, १० । ३३१, २ ; ५
राश्यर्ध २६२, १६
राश्युदय १८९, १
राष्ट्र २५३, १५ । २५९, २ ।
राष्ट्री २५९, १
रास ३३६, १ । ३३९, १४
रासभ २२०, १०
रासभस्त्री २२६, ३
रासेरस ३३९, १४
रास्ना १८८, १८ । १९८, १ । २५७, १६ । ३०६, ६ । ३३४, ९ । ३४३, ९
राहु ८, १ । ३१, १८ । ५९, ४ । १८३, ९
राहुग्रस्तसूर्य १६०, ११
राहुग्रस्तेन्दु १६०, ११
राहुग्रास ६७, ७
राहूच्छिष्ट ९२, १
रिक्ता १३१, १६
रिङ्खण ११४, १७
रिङ्ग ६१, १७
रिङ्गण ६१, १७ । ११४, १७

शब्दः पृ० पं०
रिपु २६०, १२ । ३१९, १३
रिपुपक्ष १२२, ११
रिष्ट ८७, ७ । १४०, १
रिष्टि ८६, ८
री २५०, २
रीढक २५, १४
रीढा ७६, ११
रीण १०७, ४
रीति १३१, १६
रीतिका २१, १४
रीतिभिद् २२१, ३
रु २५०, २
रुक्म १४, ८ । २२५, १५
रुक्ष १५१, ३ । ३३२, १४
रुग्ण १०७, ४
रुग्भिद् ९६, ४ । २२३, ११
रुग्भेद १०१, २ । ११६, १७ । २०१, ७ । २२०, १२ । २५४, १३ । २९८, ९
रुग्विशेषक ६, ८ । २२२, ४
रुचक २५, १५ ; १६ । १४०, ४
रुचि ७१, १७ । ३१६, ३
रुचिक २५, १९
रुचिभाजिन् १५१, ८
रुचिर २७९, ४ । ३०८, ३
रुज् १२६, १ । २८०, ८ । ३०५, २० । ३२६, १४ । ३४१, १०
रुजा ७७, ८ । ९६, १३
रुजाविधि ९८, १५
रुण्डिका २५, २०
रुत १२५, ५ । १३१, १७ । १५२, १५
रुदित १५०, २०

शब्दः	पृ० प०
रुदित	१४०, ३ । १५०, २०
रुद्ध	१५४, ५ । १५९, ४ । १६२, १५
रुद्धाङ्क	६५, १९
रुद्र	७७, १५ । २५१, ११ । २५९, ४ । ३२५, ४
रुद्रधन्वन्	२१, ६
रुद्रवाद्यवीणा	२७०, ८
रुद्राक्ष	३४५, १
रुद्रोद्भव	२५९, ६
रुधिर	७८, ३ । २६४, ८ । २७९, ३ । ३०३, १७
रुबुक	१११, १३
रुमा	२२५, १५ ; १६
रुरु	२५९, ३
रुशती	१५१, २
रुक्षण	११४, १८
रुष्	७०, ४
रुषान्वित	१४०, २०
रुषित	१५१, १
रूढ	१०२, ४
रूप	६४, १५ । १०७, ८ । १३८, ६ । २११, ३ । २९९, ५
रूपक	३, ४ । २६, १ । २०५, १
रूपकभेद	६७, ६
रूपकाङ्गभेद	२२०, २०
रूपकान्तर	१६९, १२
रूपकाव्यक्ति	१७३, १३
रूपण	११४, १८
रूपादि	१०४, १३
रूपार्धक	६०, १४
रूप्य	३७, १८ । १३४, ७ । २३९, ५ ; ६ । २५५, ५ । २६९, १२
रूप्याध्यक्ष	२०, ८
रूषित	१५१, १
रेखा	२५, १३ । ७७, ८ । २५४, ३
रेखाभिद्	२६२, १६
रेखात्रयान्वितभाल	३७, ६
रेचक	२६, ३
रेचनी	१९८, ६
रेणु	७७, ६ । १०७, ४ । २५९, १८
रेणुका	२६, २ । ११७, ४ । ३०२, १३
रेतस्	१३१, १८ । १७३, १६ । २२२, १४ । २४६, ९ । २५९, ४ । २६१, ११
रेत्र	२५९, ४
रेप	२११, ६
रेफ	२१६, ६
रेरिहाण	१२७, ७
रेवती	१५१, ३ । २३१, १३
रेवतीभ	२५६, ११
रेवतीरमण	३०९, ७
रेवा	३१८, १
रेषण	११४, १९
रेषणवृक्ष	२९३, १४
रै	२५०, १
रैणुकेय	२२५, १३
रैवतक	४१, ६
रोक	५, ९
रोकित	१५१, ८
रोग	७, १४ ; २० । १७, २० । २०, २ । ६०, ११ । ६१, १७ । ७७, ८ । ९३, ६ । १३७, ७ । १७२, ९ । १८१, १३ । २३३, ९ । ३००, २० । ३०८, १७ । ३२९, ११ । ३३२, ५

शब्दः	पृ० प०
रोगप्रभेद	३३७, १३
रोगभिद्	२९६, १६
रोगभेद	८, १२ । १०, १४ । २३, २; १८ । २९, २ । ६७, ९ । १९६, ७ । २७४, ११ । २८०, १२ । २८६, ५ । ३०३, ९ । ३२५, ५ । ३३७, १५
रोगविच्छिन्न	६३, २०
रोगविशेष	८४, १ । ३३०, १
रोगान्तर	१६३, १९ । २४१, ४
रोगित	१५३, ३
रोगिन्	८७, ११ । १७४, २
रोचन	१९८, ८
रोचना	१०१, ३ । १७७, १४ । १९८, ७ । २३८, १४ । २४४, १८ । २८३, ९ । ३४३, ६
रोचनिका	१९८, ३
रोचनी	१९८, ६ । २२८, १६ । २५३, १०
रोचित	१५१, ८
रोचिष्णु	११५, १
रोड	९८, ११
रोदन	८३, १५ । १७५, ७ । १९२, १ । १९८, ९
रोद्य	१८३, १२
रोधन	१८४, ६
रोधस्	२१, ४ । ६३, ९ । २१७, ३ । २५५, ९
रोधित	१५१, ७
रोध्र	३२६, १२
रोप	२११, ६
रोपण	२०१, ९ । २११, ६
रोपित	१५१, ६
रोम	२२५, १६
रोमसंयुत	१५१, ९
रोमहर्षण	१२३, १२
रोमाञ्च	९, ११ । २१, १३ । १२३, १२
रोमाञ्चित	८७, २
रोमाली	१०, १२
रोमावली	२१, १७
रोमित	१५१, ९
रोमोद्गम	२२, २
रोलित	१५१, ७
रोषण	११४, २०, १२६, ६
रोह	३४१, १२
रोहिण	११५, ३
रोहिणी	११५, २ । १६१, १२ । २८६, ११
रोहित्	१५१, ९
रोहित	२३, ५ । १५१, ४; ६
रोहितक	४१, ६
रोहितकतरु	५२, १२
रोहितकद्रुम	१५१, ५
रोहिताश्व	३२४, ९
रौक्म	३४६, ६
रौद्र	२५९, ६
रौद्री	२५९, ७
रौप्य	११२, १
रौमक	२७, ७
रौरव	३२२, १
रौहिणेय	२४८, १० । २८९, १४
रौहिष	३३३, ६

शब्दः पृ० पं०

ल

ल २९५, ३
लकुच १९०, १७ । २७८, १५
लक्ष ३४६, ७
लक्षक २६, ४
लक्षणान्तर ३१७, ११ । ३३१, १५
लक्षणीय २३९, ९
लक्षणोपेत १५५, ५
लक्षित १५१, १२
लक्ष्मन् ३, ४ । १४५, ५
लक्ष्मी ८०, १६ । २०८, १४ । २१५, १७ । २४९, ९ । २५०, ५ । २६२, १५ । २९६, १९ । ३००, २ । ३०२, १ ; ११ । ३०५, २
लक्ष्मीपति १६४, २
लक्ष्मीपुत्र २९२, ७
लक्ष्म्यग्रजा ९३, १०
लक्ष्य २३९, ९ । २४३, ९ । २४४, ३ । ३२८, १५
लगुड ९७, १२ । १०४, ९
लग्न १८९, १ । २६२, १६
लग्नक २६, ८
लग्नकच ८४, १८
लग्नमात्र १९९, १७ । २०२, ८
लघिष्ठ ९४, १२ । ६९, ९ । २६४, १५
लघुखट्वा १७०, ३
लघुग्राम १३, ५
लघूकृत १६२, ७
लघ्वी ३१८, ४
लङ्का ५, ९ ; १०
लङ्ग ६१, १८ । २५४, १६
लङ्घन ८१, ३ । १९८, १०

शब्दः पृ० पं०
लङ्घित १५१, १२
लच्छ ७५, ३
लज्जा ७५, ४ । ७७, ९ । २११, १३ । २५०, ३
लज्जावत् १०८, ७
लज्जासम्पन्न १३५, ८
लज्जित १५१, ११ । १८९, १
लञ्जा ७७, ९
लञ्जिका २६, ७
लट्टा ८६, ९
लट्वा ३१८, ३
लता ७७, २ । ८३, १२ । १३१, १९ । १४१, १० । १६१, १५ । १९०, १३ । २२७, २
लतार्क २६, ६
लताङ्कुर २१७, ६
लतान्तर १७४, ७ । २०५, १८ । २६९, २०
लताभेद ३८, १४ । ४२, ३ । १५१, ९ । २६७, १० । २८०, ६ । २८९, ११ । ३४६, ११
लतिका २६, ६
लतोद्गम ३४३, १३
लत्ता १३२, १
लपित १५१, ११ । २८०, ४
लब्ध १२९, ४ ; ७ । १८१, ११ । १८९, ७
लब्धक २६, ११
लब्धरक्षण २२७, ८
लब्धवर्ण १८१, २
लब्धव्य २३९, १०
लभ्य २३९, १०

शब्दः	पृ० पं०
लम्पट	२६, ७
लम्पाक	२६, ७
लम्बक	२६, ४
लम्बनाल	३१३, १६
लम्बमान	२६, ४
लम्बिका	२६, ५ । ४८, ८
लम्बित	१५१, १३ । १६४, १०
लम्बोदर	२६२, ६
लम्भ	१३२, १५
लम्भित	१५१, १३
लय	२३९, ८
ललना	१९८, ११
ललन्तिका	४१, ७
ललाट	८५, १६ । २९९, १० । ३१२, ८
ललाटभूषा	८५, १३
ललाटास्थि	५४, ७
ललाटिका	४१, ७
ललाम	२२९, १४ ; १५
ललामक	४१, ८
ललित	१५१, १०
लव	२१८, २
लवङ्ग	२३६, १८
लवङ्गकुसुम	२८२, १०
लवण	९, ६ । २५, १५ । ७९, १४ । ८५, १२ । ८६, १२ । १०१, ११ । २६६, ११ । २८०, ८ । २८३, १९ । २९४, ९ । २९५, ३
लवणभेद	२३७, १२
लवणसंस्कृत	४१, १२
लवणाकर	२२५, १५
लवणान्तर	२१४, ६ । २२८, १२
लवणासुरमाठ	२३८, १५
लवणकाष्ठ	२६, १०
लवणसाधन	२५५, १५
लवली	२३९, १६
लवलीफल	१६३, ११ । २१३, १०
लवलोडन	१९७, ५
लवित्र	२७९, ४
लसुन	४९, १० । ८७, ९ । १८५, १२
लसक	२६, ९
लसन्मुख	५७, १४
लस्तक	२६, ५
ला	२९५, ३
लाक्षणिक	४१, १०
लाक्षा	१९८, ४ । २२३, ६ । ३३४, १० । ३४६, ७
लाक्षाप्रसादन	८५, १३
लाक्षारक्त	१६२, १४
लाक्षारस	२२८, ९
लाङ्गल	३०४, ८
लाङ्गलपद्धति	१३४, १२
लाङ्गलिकी	४१, ११ । ५४, १२ । ५६, ६
लाङ्गलिन्	३०९, ७
लाङ्गली	२५२, १२ । ३०९, ५
लाङ्गुल	७४, १४ । ३०९, ४
लाङ्गुली	१३६, १४
लाञ्छ	७५, ३
लाज	७७, १० ; ११ । १३६, ११
लाजा	७७, १०
लाञ्छन	१९८, १२ । १९९, ८ । २२९, १४
लाट	८६, ८
लात	१३२, १

शब्द:	पृ० प०
लापन	१९८, १३
लापित	१५१, १४
लाभ	१२९, ६ । १३३, १ । १३८, ६ । २१९, ६ । २४८, २ । २९८, १७
लामज्जक	४१, ८
लालन	१९८, १३
लालस	३३७, २०
लालाय	३१३, १७
लालामुख	५७, १४
लावक	२६, १० । ७०, ५
लावणिक	४१, १२
लालाटिक	४१, ९
लास	३३५, २
लासक	२६, ९ । १५४, ५ । २३९, १७
लासिका	१९, १३
लास्य	२०२, १४ । २३९, १० । ३३६, २
लास्यक	२६, ८
लास्यकारिन्	२६, ९
लिङ्ग	६१, १८ । १४७, ९ । २०८, ११ । १३५, १२
लिङ्गधारिन्	६१, २०
लिङ्गमल	२२, ३
लिङ्गिन्	६१, २०
लिपि	५४, ५
लिपिकार	२९२, ८
लिपिन्यास	१९८, १४
लिप्त	१३२, १ ; २
लिप्ता	१०५, १६
लिप्सा	२०५, १० । ३३०, १४ ; १५
ली	२९५, ४
लीन	१८९, २

शब्द:	पृ० प०
लीला	३००, १ । ३१७, २० । ३३८, ३
लुङ्ग	६२, १
लुञ्च	७१, १८
लुञ्चक	२६, ११
लुञ्चन	७१, १८
लुञ्चित	१५१, १४
लुटित	१५१, १५
लुण्ठन	२०६, १२
लुण्ठित	१५१, १५
लुप्त	१३२, ३
लुब्ध	४५, १२ । १८१, १०
लुब्धक	२५३, ४
लूचक	२६, १२
लूणक	२६, १२
लूता	४०, ६ । ९०, ५ । १३२, ३ ; ४
लूति	१३२, ५
लून	१८९, २
लेख	५४, ३ ; ४ । २००, १२
लेखक	१३, २० । २६, १३ । ४८, १६ । ५१, १७ । २९२, ८
लेखन	१०७, ९ । १९८, १४
लेखनक	२६, १३
लेखनद्रव्य	१२, २०
लेखनभेद	२५४, ३
लेखनिक	४१, १३
लेखपत्र	२२, ४
लेखवह	६७, १४
लेखसाधन	१८, ६
लेखहार	४१, १३
लेखा	५४, ५ । १३२, ११
लेखिनी	५१, ८ । २८८, ९

शब्दः	पृ० पं०
लेख्य	५४, ३ । २६, १४
लेप	१८२, १३ । २०३, ५ । २११, ६
लेपक	२६, १३ । १३२, ५
लेपन	५५, ३ । २१३, ११
लेप्तृ	१३२, ५
लेप्यनारी	१९०, ४
लेश	१०३, ७ । १८०, ९ । २१८, २
लोक	५, ११ । १८६, १४
लोकनाथ	१६६, ५
लोकपाल	३१३, १५
लोकभेद	३३४, ४
लोकयात्रा	५७, ७
लोकयात्रिक	२४३, ६
लोकवाद	१७६, १४
लोकान्तर	१८४, १४ । २६२, ११
लोकायतिक	५१, ५
लोकालोक	४१, १५
लोकेश्वर	२०८, १३
लोचक	२६, १५
लोचन	८५, ७
लोचनगोचर	३६, १२
लोचनमल	१९, १
लोचमस्तक	५१, ४
लोटती	१५१, १५
लोटनी	२०६, १२
लोणिका	२६, १४
लोणी	१०५, ५
लोत	१३२, ७
लोति	१३२, ६
लोतिताम्र	१०८, ३
लोध्र	९, ४ । २५४, ७ । २८१, १३
लोध्रक	२६, १८
लोध्रवृक्ष	१९७, ६ । ३१९, १८
लोपक	१३२, ६
लोपामुद्रा	३५, ११
लोप्तृ	१३२, ६
लोभ	२११, ६
लोमन्	२६४, ८ । ३४४, ४
लोमवत्	३२८, ४
लोमश	३२८, ४
लोमशा	३२८, ५
लोल	३००, २
लोष्टादिभेदन	२७८, १६
लोह	२६, १७ । ७८, १३ । १०५, १४ । २२५, १५ । २३२, ४ । २८५, ११ । २८७, ६ । ३३९, ११ । ३४१, १२
लोहक	२६, १८
लोहकार	५१, ६
लोहकांस्य	२१, १६
लोहकिट्ट	१३१, १७
लोहकुट्टक	५१, ५
लोहकूट	३०५, २०
लोहगथ	३०३, १५
लोहचूर्ण	३०४, १७
लोहनिर्मित	१९२, १७
लोहपृष्ठ	३, ९ । २०४, ९
लोहबाण	७३, १
लोहमण्डलक	२१६, ९
लोहमुद्गर	१८६, ८
लोहमूर्ति	१०८, ६
लोहयन्त्र	४४, ६
लोहरज्जु	३१०, १५
लोहल	३०९, ८

शब्दः	पृ० प०
लोहादिनिकष	१०७, १९
लोहाभिसार	२९३, १५
लोहित	६६, १४ । १५१, ४ ; १६ । २४२, १३
लोहितक	४१, १५
लोहिताङ्ग	६७, १८
लोहितार्कफल	९९, १
लोहमुद्गर	८४, ४
लौहित	१३१, ११
लौहित्य	२४५, २
लौहित्यकादि	६१, १६

व

शब्दः	पृ० प०
व	३१५, १ ; ३
वंश	१९३, १६ । ३२६, ७
वंशकर्णिका	२३९, २०
वंशपत्रक	५१, १०
वंशलोचना	२८८, ३
वंशशलाका	९९, ३
वंशशल्य	९९, ४
वंशाङ्कुर	२६६, १४
वंशादिवाद्य	२८२, ७
वंशांश	२१६, ३
वकोट	२७६, ११
वक्तव्य	२४५, ५
वक्तृ	१३२, ७
वक्त्र	५४, १ । २५९, १९
वक्र	७०, ७ । २५९, १२ । २७७, १९
वक्रगामिन्	६४, ५
वक्रनक्र	२९२, १०
वक्रोष्ठिका	४१, १६
वक्षस्	९६, ११
वक्षोज	७९, ९
वक्षोजवृन्तक	३९, ३
वङ्क	५, १२
वङ्क्षण	११५, ९ ; १५ । ३०६, ७
वङ्ग	६२, २ । २७५, ९ । २८७, ६
वङ्गसेनतरु	१३६, २ । १८८, ११ । २४१, ८
वच	७१, १८
वचक्नु	१९९, ३
वचन	९६, ३ । १४९, १४ । १९७, ११
वचनस्थित	३१९, ६
वचनाभिज्ञपूरुष	९१, ७
वचनार्ह	२३९, १५ । २४५, ५
वचस्	१५१, ११ । २३४, १६ । ३३६, ९
वचा	५१, १२ । १७१, २ । १८५, ६ ; ८ । २३५, ६ । २३८, १४ । २५१, १२ । ३१५, १६
वचौषधि	७१, १८
वज्र	३०, ४ ; १६ । २०१, २० । २१६, ९ । २१८, १२ । २५३, १५ । २५७, ९ । २५९, ७ ; १३ ; १४ । २६०, १९ । २६२, १५ । ३४६, ११
वज्रकोश	२९०, १२
वज्रमणि	४१, २०
वज्रवाराही	९०, १०
वज्रा	२५९, १५
वज्रिन्	२५९, १६
वज्री	२५९, १७
वञ्चक	२७, ४ । १२८, १० । ३०९, ९ । ३१०, १४
वञ्चित	१५२, ८

शब्दः	पृ० प०
वञ्जुल	६, ९ । ३०९, ११
वट	६२, ७ । ८४, १८ । १८३, ११ । ३१६, २० । ३२८, ३
वटक	२६, २०
वटद्रुम	१७३, ५
वटपा	२१३, ७
वटभिद्	२७७, १
वटयक्षिणी	२१३, ७
वटाङ्कुर	२९२, १२
वटादिवृक्ष	२६३, १
वटी	८६, १०
वडवा	१३६, ३ । २२६, ४
वडवाग्नि	४२, २
वडवानल	३०७, ९ । ३२२, ५
वणिक्पथ	८७, ४ । २२८, २०
वणिक्समूह	१६९, १४
वणिक्स्त्री	३४३, ६
वणिग्धन	९८, ५
वणिज्	४२, २ । ७७, १४ । १५३, ७ । २२९, ३
वण्टाक	३०९, १०
वण्ठ	९३, १६
वण्ठर	२७६, ११
वण्ड	९८, १३
वण्डा	९८, १२
वतंस	३३७, २
वत्स	१७, १४ । १८०, १५ । २४८, १० । २९२, १३ । ३३६, ३
वत्सक	२६, १९
वत्सतर	२९२, १३
वत्सतरी	२९२, १४
वत्सदामन्	१९५, ८
वत्सर	२५, ११ । २७९, १५ । ३२०, १३
वत्सराज	२०७, १७
वत्सेश	२०३, १०
वत्सोपजीविन्	१८०, १५
वदान्य	४०, १७ । २४५, ३
वध	७७, १ । ११०, ७ । ११६, ४ । १२६, १० । १६५, ५ । १९६, १२ । २००, ६ । २०१, ११ । २०२, १५ । २०४, १९ । २०७, ६ । २१९, १४ । २२१, १ । २४८, १ । २५२, ४ । २८४, ४ । २९०, ४ । ३३१, १०
वधभूमिग	३०, १०
वधस्थान	१८९, १३
वधू	१५२, १ । १८१, ११ । १८६, १५
वध्र	२५९, १७
वध्री	२५९, २०
वन	१३१, १६ । १८९, ३; ९ । १९२, २० । २६२, १ । २६७, १२ । २८८, २ । ३१६, ७; १० । ३१९, २
वनकार्पासी	८०, ८
वनक्षेत्र	२७९, ७
वनज	७९, ७
वनजा	७९, ८
वनतिक्तौषधि	३११, १३
वनभेद	१९१, ११ । २७७, २
वनमल्ली	१३८, १
वनमालिन्	२०९, २ । ३१३, १६
वनमालिनी	२०९, ६
वनमुद्ग	२६, १९ । ३४, १३ । ३८, ६
वनल	३०९, ९
वनविशेष	८६, ११

शब्दः	पृ० प०	शब्दः	पृ० प०
वनसमूह	१८९, ४ । २३९, १४	वमथु	१७०, १५ । १८२, ११
वनस्पति	१६४, ४	वमन	११३, १ । १७०, १५ ।
वनाग्नि	३१६, ७		१९३, १४ । १९८, १६
वनान्तर	३३७, १२	वमनद्रव्य	३१, ५
वनायुज	८०, १५	वमनादिविशुद्ध	९०, १७
वनिका	२२३, १२	वमि	३८, १६ । ५६, ३ । २२५, १८
वनित	१५२, २	वमित	१५२, ७
वनिता	१४१, १८ । १५२, १	वयःसन्धि	१२४, २
वनितान्तर	६१, ७	वयस्थ	१७०, १६
वनितावैधव्य	६१, १३	वयस्था	५४, १५ । १७०, १६ ।
वनी	१८९, ४		२९५, ७
वनीपक	४१, १८	वयोभिद्	२६९, १०
वनेचर	२९२, १३	वयोभेद	१००, ५
वनोद्भूत	२३९, १४	वर	९३, १८ । ९६, १६ । २५९, ८;
वन्दन	२७९, १६		११ । ३३१, ६
वन्दा	३६, १७ । १४३, ८ ।	वरक	२६, १९
	१७४, ७ । १९२, ७	वरचन्दन	२०८, १६
वन्दारु	४५, ९ । २७९, ९	वरटा	३०४, १४
वन्दित	१५२, ८	वरटी	९०, ८
वन्दिर	२७९, ९	वरण	३४, २० । ११५, ११ ।
वन्द्य	२३७, १७		१३३, ७ । २७५, १३
वन्ध्य	२३९, ११	वरणा	११५, ११
वन्ध्यगवी	३२६, ९	वरण्टक	४१, २२
वन्य	२३९, १४	वरण्ड	१००, १० । २४८, १९
वन्या	१८९, ४	वरण्डक	४२, १ । ६४, १२
वपनसाधन	२६२, १	वरण्डा	१००, १०
वपा	२११, ६	वरद	४४, ३
वपुष्	१३८, ५	वरदा	१७७, ३
वपुःस्थैर्य	६१, १२	वरयाचा	२८८, १२
वप्र	१३२, ९	वरयोषा	७९, २ । ३०२, ११
वप्रक्रीडा	१०१, ७	वरयोषित्	१९८, ७ । २५८, २
वभर	२७९, १६	वरयोषित्कटि	३४२, ५

शब्दः	पृ० प०
वररुचि	२०३, १६
वरवर्णिनी	२०८, १७
वरस्त्री	३४७, ९
वरस्निग्ध	२३६, २
वरा	२५९, १०
वराक	२७, ५
वराङ्ग	६५, १९ ; २०
वराङ्गक	४१, १६ । २७१, १७
वराङ्गरूपोपेत	२०९, १५
वराट	११७, ९ । २४६, १०
वराटक	३३, ८ । ४१, २० , २१ । १७५, १०
वराटमान	१०६, ६
वराटिका	१३४, ६
वरारक	४१, २०
वराराम	१२२, १
वरार्थग्रह	५, २०
वरार्थिनी	२९०, १४
वराहकाली	३१४, ११
वराहपुच्छ	२२०, १
वराहाकृतिविष्णु	२९२, २०
वरिष्ठ	९४, १३ ; १४
वरी	२४९, ७ । २५९, १०
वरुण	३७, २ । ११५, १० ; १३ । १४८, ३ । १६३, १३ । २१२, १८ । २३०, १ । २७१, ६ । २८८, २ । ३२५, ९
वरुणद्रु	२६८, ७
वरुणद्रुम	२१७, ११ । ३०५, १८
वरुणयोषित्	२५३, ११
वरुणायुध	३२९, ९
वरूथ	१६३, २० । १७०, १४

शब्दः	पृ० प०
वरेण्य	११२, १२ । २३९, १२
वर्कर	२७९, १०
वर्कराट	९२, २
वर्ग	६२, ५ । ३२६, ८
वर्गाक्षर	३२६, १४
वर्चस्	७२, २
वर्चस्क	२७, १ । २८४, ८
वर्चिष्णु	११५ , १४
वर्चोयुक्त	११५, १४
वर्जन	५९, १४ । ३१६, १८
वर्जित	१५२, ११
वर्ण	१०७, ६ , ७ । १५१, १७ । २६३, ५ । २७५, ११
वर्णक	२७, ८
वर्णकद्रव्य	३११, ६
वर्णकारक	२७, १२
वर्णतूलिका	५१, ८
वर्णभेद	२१, ६
वर्णमात्रक	२०८, ३
वर्णमाला	२४, ६
वर्णविलोडक	५३, ४
वर्णसङ्करसम्भूतस्त्री	२८३, १७
वर्णाट	९०, ९
वर्णित	१५२, ७
वर्णिन्	१०७, ९
वर्तक	२७, १०
वर्तन	११५, १४ । १३२, १३ । १३३, ५ । १९४, १ । १९७, १६ । १९८, २०
वर्तनी	२३९, ४
वर्तरूक	४१, १७
वर्ति	१००, ११ । १३२, ११

शब्दः	पृ० प०
वर्तिका	२७, १०
वर्तिष्णु	११५, १४ । १९९. २
वर्ती	२९७, १०
वर्तुल	४२, १ । १३३, ९ । ३०६. १०
वर्त्मन्	१२५, ४ । १३१. १४ । १६९, १२ । २२६, २ । २३७, ११ । २५३, ६
वर्द्धिनी	१९८, १८
वर्धक	८, १९, । ११५, १५
वर्धकि	१७, १० । २७, १
वर्धन	१८१, १८ । १९८, १७
वर्धमान	२०६, ४
वर्धापक	९, १९ । २९१, ६
वर्धापन	३९, ९
वर्धापकप्रशंसा	२९४, ४
वर्धित	१५२, ३ ; १०
वर्धिष्णु	११५, १५
वर्धिष्णुच्छेद	१९८, ७
वर्मन्	१९४, १० । ३२५, १८
वर्मित	१५२, ९ । १८४, ३
वर्या	२३९, १२
वर्वर	११९, ८ । २७९, १० ; ११
वर्ष्मन्	२८१, १०
वर्ष	२०१, १९ । २५८, १२ । ३३१, ३ । ३३६, ३
वर्षगा	११५, १६ । २७४, १० । २८४, ९
वर्षधर	१०, १ । २९२, १४
वर्षपाकी	४१, १९
वर्षभेद	१४९, १०
वर्षवर	१०२, ७
वर्षाकाल	२४, ५
वर्षाकालभव	२७, १९

शब्दः	पृ० प०
वर्षाभू	३३, ७ । २२०, १७ । २८६, १२
वर्षुकतोयद	२०४, ६
वर्षुकाब्द	१७८, १८
वर्षोपल	२५१, १८
वर्ष्मन्	२२६, १
वलभि	९७, ७
वलय	९, ७ । २१६, २ । २४४, ८ । ३०४, ६
वलि	२७७, १
वलिर	३६, २ । २७९, १७
वली	३२५, ८
वलीक	२५६, ११
वलीमुख	४३, ८ । ५७, १६
वल्क	५, ११ ; १६
वल्कल	५, ११ । २७०, १८ । २९७, ५ । ३१०, ३
वल्कलजांशुक	२२७, १०
वल्गित	१५२, ५
वल्गु	६२, ४ । २२६, ६ । २३६, १८
वल्गुदर्शना	७८, १८
वल्मिक	११, १७
वल्मीक	१३, ६ । ७८, ९
वल्लकी	१०७, १२
वल्लकीभेद	१४९, २० । २१२, ७
वल्लभ	२२०, १४ ; १६
वल्लर	२७९, ५
वल्लरि	२७८, ७
वल्लरी	२६, ६ । २७९, ६
वल्ली	१४७, ५ । १५२, १० । ३००, ३
वल्लुर	२७९, ७
वल्लूर	२७९, ८
वप्र	१७२, १२ । ३२६, १०

शब्दः पृ० पं०

वशच्छेदमन्त्र २४१, ३
वशा ३२६, ८
वशित्व १३८, ३
वशिर २१६, १३ । २७९, १३ ; १५
वशीकृति २०७, २
वसति १५२, ६
वसन १८९, ५ । १९८, १५ । २९८, २०
वसनान्तर १४९, ६
वसन्त १५२, ९ । १८१, ५ । १९७, १ ।
२२१, ८ । ३०३, ९
वसन्तदूत १९७, १
वसन्तदूती १९७, २
वसन्तर्तु ३९, ५१
वसन्तादि १२५, ६ । १३१, १८
वसा ३३६, ६
वसित १५२, ५
वसिष्ठ ९४, १३ । २०४, १
वसिष्ठादि १८८, ११ । ३३०, ४
वसु २२७, ३ । २८३, ३ । ३०१, १० ।
३१८, ६ । ३३२, १७ । ३३६, ४
वसुक २७, ७
वसुकीटवत् ९१, २०
वसुधा १३७, १ । २५३, १०
वसुन्धरा २९२, ८
वसुभेद २६३, ९
वसुमती ७९, २ । ९६, ३
वस्ति १३२, १०
वस्तु १०, ११ । १६८, ३ । १७३, ९
वस्तुपूर्णपात्र २९१, ६
वस्तुभेद २०२, ७
वस्त्र १९८, १५ । १९९, ६ ।
२३७, १ । २५४, २ । २५९, १७ ।
२७६, १० । २७९, १३ । २९७, ३

शब्दः पृ० पं०

वस्त्रक्षामपुच्चिका ३८, २०
वस्त्रच्छेद ३०७, १५
वस्त्रचर्परी १९३, १०
वस्त्रप्रान्त ३२६, १
वस्त्रभङ्ग ८, १६
वस्त्रभिद् ३०६, १७
वस्त्रभेद १६, १४ । ४४, १२ ।
२५६, १२ । २७८, ५ । २९६, १३
वस्त्रमात्र ७, १२
वस्त्रसङ्कोचरेखा २२२, १०
वस्त्राञ्चल १०३, १ । १२२, १३
वस्त्राधार २२, ९
वस्त्रान्तर २७०, ८
वस्त १८९, ५ । २३८, १३
वस्वन्तर २५५, १८
वस्वौकसारा २९४, १०
वह ३४१, १३
वहतु १५२, ४
वहन २७२, १६
वहित १५२, ११
वहित्र ३७, १
वहित्रक ४१, १८
वह्नि ११, ९ । ५४, १३ । ५७, १७ ।
५८, ५ । ७३, १० । १६१, ८ ।
१७८, १३ । १८६, २ । १८९, ३ ।
१९४, ८ । २०४, ८ । २०८, १० ।
२५०, १ । २५७, ११ । २६५, २ ।
२८२, ८
वह्निचय १२७, ११
वह्निभेद ३३४, ३
वह्निमन्थ २०, १८ । १०८, १२
वाक्देवता २०८, १४

शब्दः	पृ० प०
वाक्पति	१५२, १८ । ३२७, ९
वाक्पटु	१५, ५
वाक्प्रपञ्च	२८०, १०
वाक्य	१७३, ८ । २९५, २ । २९७, २
वाक्यवक्रत्व	२२१, ४
वाक्यविस्तार	७०, १०
वाक्श्रुतिवर्जित	३३, ६ । ४५, ८ । २३२, ८
वागकल्याणी	१५१, २
वागर	२८०, १
वागलङ्कार	१८, १६
वागुरा	५०, १९ । २८०, ३ । ३०७, १०
वागुरिक	३६, १६ । ४२, ५ । ४३, ९
वाग्गुलि	२२६, ८
वाग्देवता	२५२. १८
वाग्देवी	७२, १ । १६४, १९
वाग्मिन्	४२, ४ । १३२, ७ । १५२, १८ । २२६, ३
वाङ्नियम	१८८, १३
वाङ्मुख	५५, १२
वाच्	५८, ११ । १४९, ७ ; १४ ; १७ । २५१, १० । २९५, ८
वाचस्पति	१६४, ६
वाचाट	५२, १६
वाचिक	२७, २०
वाचिकहारक	५४, ४
वाचिकहारिन्	५८, १
वाचितार्थ	१४१, ११
वाच्य	२३९, १५
वाज	७७, १२
वाजि	६४, ११
वाजिन्	२३९, १७ । ३१०, १
वाजिशाला	२७८, २
वाञ्छा	३३६, ९ । ३४०, ७
वाट	८६, १०
वाटी	८६, ११
वाड	९८, १३
वाडव	९५, ११ । ३२२, २ ; ४ ; ५
वाडवा	३२२, २
वाडवाग्नि	९५, १४
वाणि	१०७, १०
वाणिज	२२८, २०
वाणिजक	४२, २ । २७४, ५ । २८८, ७
वाणी	१०७, ११ । १५१, २ । १६४, १९
वात	१३२, १६ । १६४, १७ । २६४, ९ । २८२, ५ । ३०१, १० । ३०७, ६
वातक	२७, ११
वातकेलि	३१३, १७
वातगुड	१०१, ८
वातफल	३१३, १८
वातबकुलप्रदेश	१९३, २०
वातभूयिष्ठदेश	३०५, १२
वातरायण	१२३, १३
वातरूष	३३४, १४
वातवेष्टक	२८०, १
वातव्याधि	१३६, १०
वातशून्य	१४५, ११
वातशोणित	१०१, ८
वातसह	३४४, १३

शब्दः	पृ० प०
वातारि	२८०, ७
वातासह	३४४, १३
वातिग	६६, १
वातिङ्गण	१३१, १३
वातुल	१९४, २० । ३०९, १२ । ३४४, १३
वातूल	६८, ५ । ३३४, १४
वातोत्पल	६, ३
वात्या	१०१, ८ । ३०९, १२
वात्स्यायनमुनि	६७, १६
वादित्रदण्ड	३६, ४
वाद्य	२१२, १२ । २७१, १० । ३१८, ३
वाद्यभाण्ड	२७१, ८ । २७२, १४ । ३४०, २
वाद्यप्रभेद	२५८, ५
वाद्यभिद्	२१, २
वाद्यभेद	३०, १७ । ५५, ३ । ८८, २ । १०४, १० । २७१, ९ । ३०३, १२ । ३०४, १२
वाद्यान्तर	२३३, १८
वाद्यालक	४२, ५
वान	१८९, ६
वानप्रस्थ	१७१, १६ । २२८, २
वानर	४०, ६ । ५५, ७ । ६५, १ । ९०, ५ । २०७, २० । २२७, २ । २८०, ३ । ३२५, ६
वानरभिद्	२२१, ६ । २४२, १६
वानरयोषित्	२८०, ६
वानरान्तर	२१९, ४
वानरी	२८०, ६
वानरीभेद	१९, ३

शब्दः	पृ० प०
वानीर	१३३, २० । २८०, ४
वान्त	१३२, १८
वान्तान्न	११८, १३
वान्ति	२२५, १८
वापित	१५२, १२
वापी	१६९, ५ । १९५, १४
वाम	९४, ५ । २२६, ५ । २४०, १० । ३०९, १३
वामन	१९८, २० । १९९, ४
वामलूर	४, १६
वामा	१०१, ९
वामाचार	२९२, १५
वामिल	३०९, १३
वामी	२२६, ३
वामोरु	२८०, ७
वायस	३, १२ । ८८, १ । १०४, ६ । १९३, ३ । २९९, ६
वायसाराति	८, ११
वायु	२, ११ । १४२, १७ । २१०, १ । २६२, १, ९ । ३२४, ६ । ३४१, १४
वायुभेद	१९१, १२
वायुसख	५७, १७
वार	२६०, ५; ६ । ३०१, १४
वारक	२७, १४ । २८०, २
वारण	११५, ७ । १७८, १८ । २६६, १९
वारणसी	३३९, १७
वारणापाङ्ग	११२, १४
वारणासी	३३९, १७
वारणी	१६२, १८
वारनारी	९१, १७ । २१८, ४

शब्दः	पृ० प०
वारनारीपति	२१८, ६
वारबाणक	९, १८
वारयोषित्	७७, ९ । २२८, १४
वाराणसी	३३९, १७
वाराणसीपुर	३२५, ५
वाराही	७४, ९ । २०९, ६ । २४९, ९
वारिवाहादिध्वनि	१४१, ६
वारि	४, १४ । ७७, १२ । १०३, ७ । २५३, १४ । २६१, ४
वारिकण्टक	४३, १४
वारिज	७८, २ । २४७, ४ । २५३, १६ । ३०२, १०
वारिणा	१३३, १५
वारित	१६२, १६
वारिधर	२२६, ५
वारिधानी	१४९, ७ । १९८, १८ । १९९, ६
वारिधारा	२६३, ५ । २६६, २
वारिधि	१८०, १
वारिनिर्गम	२२४, २० । ३१२, १२.
वारिपर्णी	९३, २ । २१८, ७
वारिबालक	२६९, १४
वारिभेद	४७, ६ । १९३, १०
वारिभ्रम	१३७, १७
वारिवाट	१५९, १२
वारिवाह	४८, १९ । १७२, ३ । २४६, ५ । २६६, ८
वारिस्रोतस्	३४३, २
वारी	२६०, ४
वारुणा	६३, ८
वारुणि	२७५, १९
वारुणी	११५, १६ । २८६, १८

शब्दः	पृ० प०
वारूढ	१०२, १७
वार्गिक	२७, १२
वार्त	१३२, १७
वार्ता	१३२, १३ । १३४, १ । १३८, १४
वार्ताक	६२, ३
वार्ताकी	२३, ३
वार्ताकु	२६०, १३
वार्ताकुपुष्प	८९, ३
वार्ताकुपुरुष	२८४, २
वार्ताप्रभेद	१५४, ४
वार्तावह	४२, २०
वार्ताहर	३२९, ११
वार्तिक	२७५, ९
वार्दल	३०९, १३ ; १४
वार्द्दर	२७९, १८
वार्द्धक	२७, १५ । २८३, २
वार्धि	१६४, १८
वार्धुषिक	४२, ४ । १८२, ८
वार्षिक	२७, १९ । ११९, ९
वाल	३००, ४
वालक	२७, १६ । २८, १ । २५९, १९ । ३२५, ९
वालखेलन	२९६, १७
वालधि	२२९, १६ । ३००, ४
वालितनय	१७५, १
वालिभार्या	२५५, ६
वालुक	२७, २० । ४७, ७ । १८५, ४ । ३१८, १०
वालुका	२८, १ । १५६, १३
वाल्मीकि	३१६, १० । ३२३, ८
वाल्हीक	२७, १७ ; १८
वावदूक	१६, ९ । ४२, ४ । १९९, ३

शब्दः	पृ० प०
वावदूकक	५५, १५
वाग्गिर	२८०, ८
वास	१५२, ६ । १८०, १३
वासकाख्यौषधभिद्	४६, १
वासा	३३६, ७ । ३४२, १
वासक	२७, १३ । ३३१, ६
वासन	१९९, ५
वासन्त	१५२, १७
वासन्तिका	४२, २
वासन्ती	५१, १४ । १५२, १६ । १५८, ११ । ३२१, १४
वासर	१३८, ३ । २२५, ५ । २८०, ५ । ३४०, ६
वासव	३२१, १२ । ३२२, ६
वासवोद्यान	१९५, ४
वासस्	८८, ३ । १२९, १८, १९ । २६४, ७ । ३३६, ७
वासित	१४९, १६ ; १८ । १५२, १५
वासिता	१५२, १५ । २८०, ५
वासु	३१५, २०
वासुकि	२७, १२
वासुदेव	१४४, १ । १६४, २ । १७५, ६ । १७६, ३ । १७९, १० । २५८, ३ । ३०२, १२
वासुरा	२८०, ५
वास्तव्य	२७४, ५
वास्तुक	२२५, १२
वास्तूक	३०५, १
वास्त	२५९, २० । २६०, १
वाह	३४१, १४
वाहन	१५२, ११ । १८८, १३ । २०७, ५ । २५६, १५

शब्दः	पृ० प०
वाह्लिक	२७, १३
विकङ्कततरु	३०४, १३
विकङ्कतफल	२१७, ६
विकच	७३, ८
विकट	२६२, २
विकटा	९०, १०
विकम्पन	८, १९
विकम्पित	१५४, ७
विकराल	९०, १० । ३०२, ८
विकर्ण	११६, १
विकर्णिक	४२, १४
विकल	२७६, ६ । २८०, १८
विकलवाच्	३३५, ४
विकलाङ्ग	१०१, १
विकल्प	१२४, ४ । २१३, ९ । ३१५, ४
विकसन	२०५, ६
विकस्वर	८६, १८ । १६४, ८ । ३०२, ७
विकार	२८०, ८
विकाग्र	३२८, ८
विकास	२१८, १०
विकासिन्	२११, २
विकिर	२८०, १९
विकिरण	११०, ९ । १२१, ११
विकीरण	१२१, १०
विकीर्णकुसुमादि	२८५, १८
विकूणिक	४२, ८
विकूणिका	४२, ८
विकृत	१५३, ३ ; ११ । ३३७, १७
विकृताक्ष	१०४, ३
विकृति	१५३, ४ । २८०, ८

शब्द	पृ०	प०
विक्रम	२३०, ३ ; १३ । २३१, ६ । २४७, २०	
विक्रमान्वित	१४०, १२	
विक्रान्त	१५४, १ । १८१, ६	
विक्रान्तयोधिन्	२६, १२	
विक्रिया	२२२, १२	
विक्रियालेख	१५, १२	
विक्लिन्न	१६६, १४	
विक्षिप्त	१०४, ४	
विगणन	२०६, १०	
विगत	१५४, १	
विगतज्वर	२७३, २०	
विगुण्ठित	१५५, ७	
विगुम्फित	१५४, ८	
विगूढ	१०३, २	
विग्र	३२, ३ । २६०, ११	
विग्रह	१२६, १ । ३४३, ४	
विघ्न	२०६, ११ । २५८, ११	
विघ्नराज	२१७, ८ । ३२७, ८	
विङ्ख	५४, ६	
विचकिल	३१३, १६	
विचयन	१२२, ४	
विचर्चिका	४२, १६	
विचार	२८, ५ । ११६, २० । २८०, १६	
विचारण	१३२, १८	
विचारणा	१२१, ११	
विचारणीय	२३५, ६	
विचारित	१३३, १	
विचार्य	२३३, ४	
विचेष्टा	१६४, ८	
विच्छन्दक	४२, १२	
विच्छित्ति	१५३, १७	
विच्छिन्न	१६६, १६	
विच्छेद	१५३, १७	
विजन	३२७, १ । ३२८, ८	
विजय	१६३, १७ । २३५, १६ । २४५, ६	
विजयदुन्दुभि	४, १०	
विजया	२४५, ६	
विजाता	१५३, ११	
विजिल	३०७, १२	
विज्टम्भित	१६४, ८	
विज्ञ	५२, १४ । ८२, ३ । १६६, १३ । २७०, १३	
विज्ञात	१२६, ३ । २०५, ५	
विज्ञान	१८६, ६ । १६६, ८	
विज्ञानभेद	३०, १६	
विज्ञानमातृक	५३, ३	
विट्	३, १०	
विट	३८, १२ । ६४, १४ । ८६, ११ । १२८, ६; १० । १५२, १७ । २२३, १६	
विटङ्क	२८, ३ । ५२, ६	
विटप	१००, २ । २१३, ८ । ३२०, १८	
विट्सारिका	२१२, १४	
विडङ्ग	२०, १६ । ६६, ३ । ६६, १३ । २७६, ४ । ३०५, १७	
विडङ्गतक्र	२४७, १०	
विडङ्गाख्यौषध	२०६, २	
विडम्ब	१२१, ६	
विडम्बन	२०६, ६	
विडालक	४२, १३	

शब्दः पृ० प०
वित् ४०, १८
वितण्डा १००, १२
वितथ १७०, १८
वितर्क ४, ११ । ५, १५ । २८, ४ । १२५, १ । २०२, १० । २२३, २
वितर्कक ३४०, ७
वितर्कणा २८५, ३
वितर्दी २८, १०
वितस्ति ४, २
वितान १९९, १२ । २२८, १७
वितुन्न १९९, ७
वितुन्नक ४२, ६ ; १०
वित्त १११, १८ । १३३, १ । १६८, ३ । १८७, १३ । २३६, ११ । २५०, १ । २५८, ६ । २९९, १७ । ३१९, १२
वित्ति १३२, १८ । १३३, १ । १७४, ६
विद् १४७, १०
विदंश ३२९, ३
विदग्ध ४, ६ । १८, १२ । २७३, १७
विदथ १७०, १८
विदर्भ ४७, १५
विदलीकृत १४४, ६
विदा १७४, ८
विदार २७४, ११
विदारक ११, १४ । ४२, १५ । २१०, ६
विदारण १११, १९ । १२१, ६ । १२३, ८ । १७३, १५
विदारि ४७, ६
विदारित १४४, १०
विदारी २६०, ८ । २८०, १२
विदारीकन्दक २०६, १५

शब्दः पृ० प०
विदित १५३, १५ । १६०, ३
विदुर २८०, ११
विदुल ३०९, १८
विदूर २८०, १५
विदूरित १५६, ११
विदूषक १९, २ । ४२, १२ । २८५, १४
विदेह ३४३, ५
विद्धकर्णी ९३, १४ । ३०४, ४
विद्यमान १३४, ८
विद्या ३२, १४
विद्यादि १०४, १४
विद्याधर २८९, १०
विद्याधरविशेष १६३, १५
विद्याप्रभेद १३, १२
विद्याविख्यातविभव ९१, १४
विद्युत् ३, ६ । १६, १८ । ३१, २ । ३२, ११ । ७७, १४ । १०७, १२ । १४३, १३ । १५३, १३ । १८१, ६ । २०१, २० । २०७, १९ । २६३, ११ । ३०४, १९ । ३३९, ६
विद्रव ३१६, ६ । ३२२, ७
विद्राण १२७, १९
विद्रुत १५४, ३
विद्रुति ३२२, ७
विद्रुम ६५, १६ । २२९, १८ । ३०६, १८
विद्रुमलता २८३, १५
विद्वर २८०, १७
विद्वस् ८२, १ ; ३ । २७३, ६
विद्विष् १७६, ६
विद्विष्ट २३४, ८
विधवा १६, १५ । ३२, ४ । २२०, ३ । ३१९, १ । ३२२, ८

शब्दः	पृ० प०
विधवापुत्र	१४, ६
विधवास्त्री	९८, ९ । १५३, १२
विधा	१८१, १६
विधातृ	१३०, १३ । १५३, १० । १६३, २
विधान	१८१, १५
विधि	७५, १० । ७७, १५ । १८१, १४ ; १६ । २०२, १५ । २१०, ३ । २१९, १५ । २२४, १६ । २४७, १६ । ३००, १२
विधु	१८१, १४ । २८७, १३ ; १६
विधुत	१४०, ९ । १५४, ६
विधुर	६२, १६ । २८०, १८ । ३३३, ७
विधूत	१५१, १८
विनत	१५३, ८
विनता	१५३, ८ ; ९
विनय	२०१, १२ । २४३, १४
विनया	२४५, ९
विनयान्वित	२०२, ४
विनश्वर	१८४, १३
विना	२६४, ४
विनामित	१४५, २
विनायक	४२, ६ ; ८ । १६६, १२ । ३१४, ६
विनायिका	४२, ७
विनाश	२४१, १३ । ३२३, १६
विनाशन	१७४, १३
विनाशाभिमुख	३१७, १०
विनाशित	१४५, ४
विनिश्छिन्न	१४६, २
विनिपात	१६४, ७

शब्दः	पृ० प०
विनिमय	२२, १५ । १६२, १७
विनियुक्तविशेष	१५४, २०
विनिर्मित	८६, २०
विनीत	१४६, १८ । १५३, ६ ; ७ । १५४, १५
विनेतृ	१५३, २
विन्ध्य	२३९, १६
विन्ध्या	२३९, १६
विन्न	१८९, ७
विन्यस्त	१०२, ५ । १४५, ५
विन्यास	३२७, १६
विपश्ची	७३, ६
विपणि	४९, १९ । ११५, २० । १९१, ३
विपत्ति	१५३, १४ । १९८, १९
विपद्	२४१, १२ । २४८, १३
विपदाक्रान्त	१९९, १५
विपन्न	१९९, १५
विपरीत	१६४, ११
विपर्यय	९, १७ । ३२२, ६
विपर्यस्त	२०२, ५
विपाक	२८, २
विपाट	९०, ११
विपादिका	४२, १४
विपिन	७९, १२ । १९२, ९ । २७५, १२
विपुल	२९८, १६ । ३०९, १९ । ३४१, ७
विप्र	५६, ४ । ५७, ५ । ५८, १ । १९७, १७ । १९९, ३ । २०४, ७ । २२४, १७
विप्रकीर्ण	२४३, १९

शब्दः	पृ० प०
विप्रकृत	१४५, ७
विप्रजन	५४, ९
विप्रतीसार	२९४, ११
विप्रबन्धु	१८५, १३
विप्रलब्ध	१४५, ७
विप्रलाप	२१४, ८
विप्रश्निक	४२, १६
विप्रादि	१०७, ६
विप्रादिश्यासुत	९४, ३
विप्रुष्	१७३, १२
विप्लव	३२२, ६ । ३२३, ६
विबन्ध	२०३, ३
विबुध	१८३, १८
विभक्त	१९९, १६
विभक्ताव्यपिटग्रन्थ	२३६, १४
विभव	१८३, ६ । ३२२, ७
विभाग	९८, १३ । १३०, ३ । ३४३, ४
विभाव	३२२, ८
विभावरी	२०५, ९
विभावसु	३३९, १८
विभीषण	२४४, ६
विभु	६६, ८ । २१९, ६
विभूति	१५४, २ । ३१७, २०
विभूषा	४१, ८
विभ्रम	९१, ५ । २२९, १७
विमर्द	३१२, १७
विमल	२६०, ११ । ३०२, १
विमणा	३०९, १५
विमान	१९९, ९
विमुख	५५, १२
वियत्	१५४, २
वियन्मणि	१७१, ९
विरल	१८७, ६ । १९४, ७
विरलजानुक	५३, ३
विरह	१५०, १६
विरागार्ह	४३, २
विरागिन्	२४, १८
विराटतनुज	२६५, १६
विरिञ्च	७३, ७
विरिञ्चन	२०६, ७
विरिञ्चि	७३, ७ । २६६, १९
विरुत्	३४५, ७
विरूढ	१०३, २
विरूढक	४२, १५
विरेक	२८, ६ । ८५, ८
विरोक	२८, ६
विरोचन	१९४, १५ । २०६, ८
विरोध	२३०, ११ । २४८, १६ । २६०, १९ । ३४५, १७
विरोधाचरण	१९९, १९
विरोधोक्ति	२१४, ८
विल	३००, ६
विलग्न	१९९, १७ । २३८, ८
विलम्बित	१६४, १०
विलयन	१८९, २
विलास	३०१, ७ । ३१८, १ । ३३८, ३
विलिप्तक	१३२, २
विलीन	१२७, १९
विलुण्ठनी	२०६, १२
विलेखन	१७४, ६
विलेपन	२७, ८ । १०७, ८ । २०३, ८ । २३४, ४ । २३६, ११ । २४२, १२
विलेपनी	२०६, १५

शब्दः	पृ० प०
विलेपित	१४२, ६
विलेपिनी	२०६, १४
विलोकित	१५१, ८
विलोचन	७, ११
विलोम	२३०, १ ; २
विलोमी	२३०, २
विवध	१८४, १
विवर	२११, ६ । २८०, १५ । २८२, ७ । २८३, १४ । ३०७, ९
विवरणश्लोक	१०, ८
विवर्ण	११६, १
विवश	३२८, ७
विवस्वत्	१६४, ९ । २०९, १४ । २६२, ८
विवस्वती	१६४, ९
विवाद	१७७, ८
विवादिन्	१६८, २
विवास	७४, ७
विवासस्	१८७, १९
विवाहसूत्र	१२, १८
विविक्त	१५३, १
विवेक	२८, ४, ५ । २८९, १८
विवेकिन्	१५३, १
विवेचित	१५१, ७
विवृता	१५३, १६
विव्वोक	२८, ७
विशद	११७, ९ । १५०, १५ । १७७, ८
विशदाशय	२९५, ७
विशरण	९७, १७ ; १८
विशल्या	५६, ६ । १३६, १४ । २४५, ८
विशाख	५५, १३ ; १५
विशाखा	१८१, ८
विशाण	२८०, २
विशारद	१७९, ७ । २८०, २ ; २०
विशाला	३०९, १६
विशालाक्ष	३४७, ९
विशालाक्षी	३४७, ९
विशिख	५५, ९ । २६१, २०
विशिखा	५५, १० । २३९, ४
विशुद्ध	१५९, ६
विशेष	१७३, १५ । २००, ८ । २०३, ६
विशेषक	४२, १०
विशेषण	१८३, ६
विशोक	६, ९
विशोषण	११६, १४
विश्रम्भ	१३४, १७
विश्रुत	९८, १७ । १५३, ५
विश्लेष	६२, १६ । ३३३, ७
विश्व	३१८, ५ ; ६
विश्वकर्मन्	२५२, ८ । ३२२, १८
विश्वक्सेन	२०६, १३
विश्वक्सेना	२०६, १४
विश्वगोप्तृ	१६४, १२
विश्वद्र्यच्	७०, ८
विश्वस्त	१५३, १२ । १८४, २
विश्वस्तमृग	४, ६
विश्वस्ता	१५३, १२
विश्वामित्र	१२, १३
विश्वास	२२१, १ । २४३, १६
विश्वेदेव	३१८, ६
विष	२३, ८ । ३६, १६ । १०५, १४ । २०६, १ । २२२, १ । २५२, १५ । २७७, ११ । २८२, १४ । ३०४, १५ । ३१४, ८ ; ९ । ३३१, ४ । ३३५, १६

शब्दः	पृ० प०
विषघ्न	१९९, १८
विषदाह	१७६, २
विषधर	६३, १३
विषभेद	४५, ३ । १७४, ११ । १७६, ९ । ३०३, ११
विषम	२२९, १७
विषमस्थूल	१३९, १८
विषय	११८, १८ । १९८, ३ । २४५, १० । २६४, ९
विषयासक्त	२४५, १२
विषयिन्	२४५, १२
विषयेन्द्रिय	३०, १८
विषविद्या	३०५, १३
विषवैद्य	३६, १५ । ६८, ५ । ८८, १९ । २७३, १३
विषसम्पृक्त	१९३, ४
विषा	१८५, १२ । ३३१, ५
विषाक्त	१३२, २
विषाग्र	६२, ९
विषाग्री	११५, १८
विषान्तक	४२, १३
विषान्तर	३५, ७
विषान्वित	१८०, १३
विषुवत्प्रभृति	३१७, १२
विष्कम्भ	२२०, १८, १९
विष्कम्भादि	६१, १२
विष्किर	२८०, १९
विष्टप	१४२, १७ । १९६, १९ । २८७, १०
विष्टपत्रय	१८, २
विष्टपूरक	१४, १४
विष्टम्भ	२२१, २

शब्दः	पृ० प०
विष्टर	२८०, ९
विष्ठि	८६, १३
विष्णु	८२, ४ । ९४, १६ । १०४, ६ । १०७, ११ । ११६, २१ । १३६, १३ । १७७, ६ । १८१, १४ । २०६, ४ ; १३ । २१०, ४ । २१४, ६ । २४१, ५ । २५७, २० । २६५, १८ । २६७, ७ । ३२२, १९ । ३३६, १०
विष्णुक्रान्ता	८४, १४ । १६४, ६ । १८१, ८ । २७६, १४
विष्णुखड्ग	१९, १६
विष्णुगण	२०६, १३
विष्णुपद	१७९, ८
विष्णुयायिन्	६३, ३
विष्णुरथ	२४८, १२
विष्णुलोक	९४, १६
विष्वक्सेनप्रिय	२४९, ९
विसर	२८०, १४
विसर्ग	६६, ४
विसर्जन	२०६, ६
विसर्जनीय	६६, ५ । २०८, ४
विसर्पण	१२१, १०
विसार	२७५, ५
विस्तर	२८०, १० । ३२०, १८
विस्तार	३८, ११ । ७३, २ । १२५, ८ ; १४ । १४७, ५ । १५२, १० । १८६, ८ । १९९, १३ । २१३, ८ । २२०, १८ । २८०, १० ; १७ । ३४३, ४
विस्तारवाच्	७१, १२
विस्तृत	१२७, ५ । १४७, १५ । १५३, १६

शब्दः	पृ० प०
विस्तृति	७५, ३ । २४६, १ । ३३६, ८
विस्फार	२८०, १४
विस्फोट	२१, ७ । ३१०, ११
विस्मय	१५७, ११ । २३९, १७ । २४५, ७ । २७१, ११
विस्मयदृश्य	३४५, ९
विस्मापन	२०६, ५
विस्मित	८७, ३
विस्मृत	१५९, ८
विस्मृतज्ञातचेष्टित	१६२, १२
विस्रब्ध	१८४, २
विस्रब्धधातुक	६१, १३
विस्रम्भ	१७८, १ । २२१, १ । २४३, १३
विहग	६६, २ । २७६, १ । २९७, ४
विहगभेद	३०८, १
विहगान्तर	२३, १८ । २७, १० । ८३, ५ ; १८
विहगी	११३, ५
विहगीभेद	२८२, ४
विहङ्गम	८०, ७ । १४८, १२ । २८९, १०
विहङ्गमप्रभेद	६५, १८
विहङ्गिका	४२, ३
विहत	१४६, १२
विहनन	२०६, ११
विहसित	५७, १४
विहस्त	१५३, १४
विहायस्	३०८, ६
विहार	२४८, ४ । २८०, १३
विहाराद्यवकाश	१९, २
विहित	१२५, १८ । १२९, १९ । १४६, १४ । १५४, ३

शब्दः	पृ० प०
विहेठ	९४, २
विहेठन	२०६, ९
विह्वल	१५३, १४
वीक्षण	११६, २
वीक्ष्य	२३९, १७ । ३४५, ९
वीचि	७२, २
वीणा	२६, २० । ७३, ६ । १०७, १२ । २२०, ६ । ३१२, १६ । ३३४, १२
वीणागुण	२५५, १
वीणाङ्ग	१२, १० । ३२०, १६
वीणादण्ड	३०६, १८
वीणादिवादन	१०४, ९ । १२७, ५
वीणादिवाद्य	१३२, १६
वीणानिबन्धन	३४३, १५
वीणावादनवस्तु	१७८, १४
वीत	१३३, ३ ; ४
वीतंस	३३८, ४
वीति	१३३, २
वीतिहोत्र	१६५, १२ । २६९, १०
वीथी	१६९, १२
वीथ्यङ्ग	९६, १६
वीध्र	२६०, ११
वीप्सा	७४, ६
वीर	८६, १ । ९६, १७ । १९४, १३ । २६०, ७
वीरगा	६६, ६
वीरजयन्तिका	५३, १
वीरण	११६, ३
वीरपाणक	५१, ९
वीरमर्दनक	१७१, ७
वीरयाग	१२१, १२
वीरविप्लाव	५३, २

शब्दः	पृ०	प०
वीरवृक्ष	३४७, ८	
वीरुत्	१३१, १९	
वीरुद्देव	३२४, १०	
वीरुद्भेद	१२२, १	
वीरुध्	१२२, ५ । २९७, ४ । ३३५, १०	
वीरुधान्तर	८७, १६	
वीर्य	२३९, १८ । ३३५, १७	
वीवध	१८४, १ । २५७, २०	
वृक	४, ४ । ५, १३	
वृकधूप	२१४, १० । ३३८, ५	
वृकोदर	१०४, १३	
वृक्का	५, १३	
वृक्णा	१०७, १४	
वृक्ष	५, ४ । २८, १८ । ४८, १४ । ११२, ५ । १६३, १९ । १७९, १४ । २६९, १२ । २७०, १२ । २८३, २० । २९४, १७ । २९८, १४ । ३४५, १६	
वृक्षगह्वर	२६७, ९	
वृक्षज	३२०, ९	
वृक्षप्रभेद	२२, १ । ९१, ३	
वृक्षभिद्	९६, ६ । १४२, १९ । २६४, १६ । २६५, ११ । २७०, १६ । २७६, ८ । ३१०, ८	
वृक्षभेद	११, २० । १८, २ । २४, ५ । २९, ११ । ३१, १४ । ५६, ९ । ७६, ७ । १००, १६ । १०२, १२ । ११८, १६ । १७९, २ । २६१, ६ । २६६, १४ । २६८, ११ । २७२, ८ । २८०, ४ । २८७, ५ । २९१, ७ । ३२३, ११	
वृक्षमात्र	१६४, ४ । ३०१, ४	

शब्दः	पृ०	प०
वृक्षमात्रक	९३, ६	
वृक्षमूल	८४, १८	
वृक्षविशेष	३, १३ । ५, २ । ८६, १० । २१९, १६	
वृक्षान्तर	१६, ११ । ८७, ५ । ३१६, १७	
वृक्षाम्लक	९९, १६ । २५४, ७	
वृजिन	१९९, २०	
वृणान्तर	९७, १९	
वृत	१३३, ९	
वृति	११८, ९ । २००, २ ; १५	
वृतिस्थल	८६, १०	
वृत्त	३९, १ । १२९, ३ । १३०, ९ । १३३, ५ ; ८ ; ९ । १६८, १५ । १७२, १२ । २५८, ८ । ३००, १८	
वृत्तभिद्	१८, ५ । १९७, ७	
वृत्तभेद	१२, ७ । ११७, ७ । १२१, १६ । १५५, १५ । २५९, १९	
वृत्तविशेष	८३, ६ । १९९, १३	
वृत्तान्त	१५४, ४	
वृत्ति	३६, १८ । १३३, ५ ; ६ ; ७ । १९९, १	
वृत्तिभेद	१४९, १४	
वृत्तिमत्	१३२, १४	
वृत्र	२६०, १२	
वृत्रासुर	३४०, ५	
वृथालेख	५६, ९	
वृद्ध	४३, ६ । ५७, १६ । ९३, ११ । १८१, १७ । २७१, ३ । २७८, १५ । २८७, २०	
वृद्धकर्मन्	२७, १५	
वृद्धत्व	२७, १५	

शब्दः	पृ० प०
वृद्धदारक	३०५, ४
वृद्धदारु	२२६, ६
वृद्धनाभि	६७, ३
वृद्धश्रवस्	३२४, १०
वृद्धसङ्घात	२७, १५
वृद्धि	८५, १७ । १३४, ३ । १८१, १८ । १६८, १७ । २३७, १४
वृद्धिमत्	१३६, ६
वृद्धिस्थानक्षय	६४, १०
वृद्धाजीव	३४, १६ । ३७, १६ । ४२, ४
वृन्त	१३३, ७
वृन्द	६०, ८ । ६६, ५ । १२६, १४ । २६०, ५ । २६७, ७ । ३०६, १४ । ३४१, १६
वृन्दारक	४२, १७
वृश्चिक	२२, ४ । २८, ८
वृश्चिकपत्र	१०, १३
वृश्चिकाली	२००, ११
वृष	१४, ११ । २२१, ३ । २५१, १३ । २८१, १७ । ३३१, ५ । ३४१, १४ । ३६४, २
वृषण	५, ४ । ११६, ३
वृषदंशक	१८, १ । ३०६, २०
वृषनाशक	५१, १०
वृषभ	२१६, १६ । २२०, ३ । २५७, १६
वृषभध्वज	८१, १
वृषभाक्रान्ता	२०१, ७
वृषभाङ्क	४२, १७
वृषल	८०, ४ । १५२, ४ । ३१०, १
वृषवाहिनी	१०४, १८
वृषवाह्य	१४, ११
वृषश्रेष्ठ	३०६, ४
वृषस्कन्धदेश	३४१, १३
वृषस्यन्ती	१०, १८
वृषा	३३१, ७ ; ८
वृषाकपायी	२४६, ७
वृषाकपि	२१४, ११
वृषाङ्क	२८, ६
वृषाङ्ग	१७५, ६
वृषादि	२४६, २
वृषायण	१०१, २
वृषी	३३१, ८
वृष्टि	११५, १६
वृष्टिरोध	३४३, ११
वृष्णि	१०७, १३
वेकट	६०, १२
वेग	६२, ६ । ७७, १३ । १६३, १५ । २२२, ६ । २३०, ५ । २३६, ७ । २६४, १६ । २७५, ३ । ३१६, ३ । ३३७, १६ । ३४१, ११
वेगवत्	१६३, १५ । ३१६, ३
वेगसर	२८४, १२
वेगित	१४६, ८
वेगिन्	३२०, ४
वेणि	१०७, १४
वेणित	१५४, ८
वेणी	७७, ६ । १०७, १५ । ११३, १४
वेणु	१०, १६ । १०७, १६ । २०१, ५ । २१६, ४ । ३१३, १२ । ३२३, ७ । ३२६, ७
वेणुक	२५५, १०

शब्दः	पृ० पं०
वेणुका	३१२, १६
वेणुवादक	२८, ११
वेणुसार	२७५; १०
वेतन	८६, १४ । ११४, २ । १८१, १६ । १८९, ५ । २३८, १३ । ३२७, १५
वेतनाजीविन्	२८६, ७
वेतस	१६९, १० । १८५, १० । ३०९, ११ ; १८
वेत्तृ	१३३, १९
वेद	१७२, १२ । १७४, ९ । २०५, ४ । २२४, ७ । २२८, २० । ३१८, १० । ३३०, ४
वेदना	२००, १
वेदनिन्दक	१९, २०
वेदभाग	११३, १८
वेदमार्गविशेष	२५८, ७
वेदवादिन्	८, ३
वेदवाह्य	३१, १६
वेदविभाग	५४, १०
वेदवेत्तृ	२८, १०
वेदि	१७४, ९ ; १०
वेदिका	२८, १० । ३११, ११
वेदित	१३३, ११
वेदिष्ठ	१७३, १२
वेधनिका	४३, ३
वेधमुख	९९, १७
वेधस्	५७, १ । ६६, १६ । १३५, १६ । १५३, १०
वेधित	१५४, ७
वेपित	१५४, ७
वेम	२२६, ७
वेमन्	२२६, ७
वेर	२६०, १३
वेला	३००, ७ ; ८ ; ९ ; १० ; ११
वेल्लित	३१, १६ । १५४, ६
वेश्म	२०५, ८ । ३२६, ११
वेश्मान्त	१५४, ८
वेश्मन्	१७०, १४ । २४१, ४
वेश्मभेद	१६२, २
वेश्य	२३९, १९
वेश्या	१३, १५ । ९८, १५ । २३९, १९ । २६६, १०
वेश्यागृह	२३९, १९ । ३२६, ११
वेश्याप्रभेद	२७८, ३
वेश्याप्रिय	९१, ५
वेश्याभेद	३०७, १८
वेष	२१२, ५
वेषरचना	२५०, ४
वेषवार	२८६, ३
वेषोपकरण	२५०, ५
वेष्टन	११५, १२ । २००, १ । ३२९, १२
वेष्टित	१५४, ५
वेसवार	३, १५
वैकटिक	४३, १ । ९०, १२
वैकुण्ठ	७३, ७ । ९४, १६
वैक्रान्त	१५४, ९
वैजयन्त	१६४, १२
वैजयन्ती	२०, १२
वैजयान्तिक	५१, ११
वैज्ञानिक	४२, १९
वैडूर्यमणि	८१, ६
वैणिक	२८, ११ ; १२ । ४२, ८
वैणविक	२८, १२

शब्दः	पृ० प०
वैणुक	२८, ११
वैतंसक	४३, ३
वैतरणी	१२१, १३
वैतानिक	४३, १
वैतालिक	२३, १ । ४२, १६
वैदर्भ	२२१, ४
वैदर्भी	२२१, ३
वैदिक	२८, १०
वैदिकविधि	३२५, १७
वैदेहक	४२, १८
वैदेही	१३४, १२ । ३४३, ६
वैद्य	८२, १३ । १७६, ६ । २६३, ६
वैधात्र	२८०, २०
वैनतेय	८०, ५; १० । २४८, १२
वैनतेयजननी	११६, २०
वैनायिक	४३, ४
वैनाशिक	४३, ५
वैपरीत्य	१७०, २
वैभव	१५५, १८
वैभ्राज	७८, १७
वैमानिक	४२, २०
वैयर्थ्य	१७०, १८
वैर	२६०, १४
वैरङ्गिक	४३, २
वैरनियम	१८४, ७
वैरशुद्धि	२०४, १७ । २६०, १४
वैराग्य	६०, १२
वैरानुबन्ध	३४३, १०
वैरिन्	२३२, ६ । २६०, १४ । २६४, १४ । २७१, २
वैरोचनि	२०६, १६
वैलक्ष्य	२७, २
वैवधिक	४२, २०
वैवर्ण्य	१०, १३
वैवस्वत	१६३, १४
वैशाख	५५, १४
वैशेषिक	४३, २
वैश्य	१०, ५ । ३२, ६ । ५२, ४ । २३२, १०
वैश्यात्मचियाज	१८३, १८
वैश्योत्पन्नसन्तति	४२, १८
वैश्वानर	१६१, २० । २६१, १०
वैश्रवण	६३, १८
वैषयिक	२४५, १६
वैहासिक	४३, ४
वोड्री	२६०, १५
वोढृ	१०२, ६
वोल	३२६, १२
व्यंस	३३६, ६
व्यक्त	८६, १८ । १२६, १८ । १३२, ८ । १७७, ८
व्यक्ति	१३२, ६ । १६६, १३ । ३२८, ६
व्यक्तिभूयिष्ठ	१४६, ३
व्यङ्ग	६२, १
व्यङ्गुष्ठ	२४३, ८
व्यजन	४६, ३ । ११८, १२
व्यञ्जक	२७, ६
व्यञ्जन	१७४, १६ । १६४, ६ । १६८, १५ । २११, ११
व्यडम्बक	४१, १६ । ७१, ११
व्यतिकर	२६२, ११
व्यतिपात	३, ५
व्यतिषङ्ग	२६२, ११

शब्दः	पृ० पं०
व्यतीपात	१६४, ३
व्यथन	१६४, १०
व्यधन	२०१, १२
व्यभिचारिणी	६६, ६ । ११७, ३
व्ययहानि	१५८, १६
व्यर्थवाद	१००, १२
व्यलीक	२७, २; ३
व्यवसाय	१७३, ८। ३१८, १२। ३२५, १० । ३३२, ६
व्यवसित	१२४, ६
व्यवस्था	१२३, १० । २६२, ७
व्यवहार	१६४, १७ । २६२, ६ । ३४५, २
व्यवहारदृष्ट	४५, ११
व्यवहाराधिकृत	३८, १६
व्यवहारान्तर	२६१, २
व्यवहारिका	५१, ७
व्यवाय	२४५, ४
व्यसन	६७, ८। ६६, १। १८०, ५। १६८, १६। २४१, १२। २६२, ११
व्यसनार्त	१६०, ११
व्यस्त	११७, १३ । १३२. ८
व्याकुल	५५, २। ७७; १। १३२, ८। १५२, ५। ३२३, १७
व्याघात	१५२, १४
व्याघ्र	२२, ५। ३६, ८; १८। २५५, १३। २६०, २; ३; ४। २७६, १। ३०६, ६। ३१०, ६
व्याघ्रनख	५७, १५। ७८, ५। २६०, ४
व्याघ्री	३८, ७
व्याज	१६, ४। ७७, १३। १८३, ७। २१६, २। २२३, १६। २६५, ३। २६७, ४। ३२८, १५। ३३१, २। ३४६, ७
व्याड	६८, १४
व्यादेश	११३, १५
व्याध	२६, ११। ३२, ६। १८१, १०; १३। २४४, १६। २७२, ४। २७३, ६
व्याधगृहीत	१४, २
व्याधि	१८१, १३। २६५, ७
व्याधिभिद्	२६६, ६
व्याधिभेद	२७, ११। २६१, ११
व्याधिसमुद्गम	२०६, २०
व्यापक	१०७, ११
व्यापन	१३२, १५
व्यापार	१८८, १३
व्यापित	१४१, १३
व्यापृत	१५२, १३
व्यापृति	६३, ६
व्याप्त	८६, १६। १२७, ५। १३२, ८; १५; १६। ३१०, १८
व्याप्ति	१३१, १५। १४१, १
व्याप्तिवाचक	१४७, ११
व्याम	१८३, ११
व्यायत	१५२, १३
व्यायाम	२२६, १६
व्याल	१०, १। २११, १२। ३००, ५
व्यालग्राह	१२, १२
व्यास	१०४, ६। १६२, ८। १६६, १। २७८, १३। २८०, १७। ३३६, ६
व्यासकृति	१४६, १०
व्यासक्त	२५६, १६

शब्दः पृ० पं०

व्यासमात्र १६१, ७। १६५, ३। १८५, १५
व्याससुत ५, १७
व्यासादि १८२, ६
व्याहार २८०, ४
व्युत्थान १६६, १६
व्युषित १३८, १४
व्युष्ट ८६, १४
व्युष्टि ८६, १५। २६८, १७
व्यूढ १०२, ५। १८४, ३
व्यूति १०७, १०
व्यूह २२४, १४। २४३, १०। ३४१, १६
व्यूहपार्ष्णि २६०, १७
व्यूहभेद ६७, १३; १७
व्योमकेशाच्युत १६४, ८
व्योमगङ्गा १६५, ६
व्योमचारिन् २००, २
व्योमन् ४, १५। २०, ६। ५३, ८। १३६, १६। १७६, ८। १६६, १६। २००, २। २३२, ३। २६४, ७। २७५, १६
व्योमनदी २५७, १६
व्योममार्ग २८०, १६
व्योममुद्गर २६४, १२
व्योमयान १६६, १०
व्योष ६, ८
व्रज ७७, ११। २८०, १४
व्रज्या २३६, १३
व्रण १०७, ६। १३५, १३। २२२, ६
व्रणकृत् २८४, ३
व्रणवत् १३५, १३
व्रणशुद्धि ६०, १
व्रणसंशुद्धि २५७, ८
व्रणादिपरिमार्जन ८४, २०
व्रणादिबन्धन ८५, १४
व्रणालेप ३४३, १५
व्रत २०, ६। २०७, १०। २२६, २
व्रतति ३४४, २
व्रतती १५२, १०। ३००, ३
व्रतान्तर २२, २
व्रत्यासन ८४, १७
व्रात १३२, १७
व्रीडा २१०, १४
व्रीहि १०३, ७। २३७, ५। ३२५, ३। ३४१, १५
व्रीहिकाञ्चन २०६, १
व्रीहिभेद ८६, १६। ६४, १५। १७८, ८। २०१, १६। २२८, १५। ३०७, ३। ३०८, १६
व्रीहिविभेद ८६, १६
व्रीहिविशेष २०६, ११
व्रीह्यन्तर ३३१, १

श

शंसा ३३६, ६
शक ६, १६
शकट १३, १८। ५०, ११। ७२, १३। ६०, १३। ३४५, २
शकटमात्र १८६, २
शकटाह्व ३४७, ११
शकटोन्मेय १३७, १२
शकल ६, १६। ६६, १२। २८१, ७। ३१०, ३

शब्दः पृ० प०

शकुन २००, ८
शकुनि २००, ४
शकुनिकान्तर २६१, १
शकुन्त १५४, १०
शकुलादिनी २०९, ७
शकुलार्भक १३, ११
शक्त १०२, ८ । १०६, १३ । १४७, १ । १६१, ३ । २२७, ७ । २३९, १ । २६४, ११
शक्ति १३३, १३ । २२२, १२ । २४०, ५ । २४६, ६ । ३२०, १७
शक्तिभेद ६५, १४ । ११३, १७ । २९२, १
शक्तिमत् ११३, ३
शक्तिसम्पद् २३०, ३
शक्तिफला २२६, ८
शक्त्यायुध ३३५, ५
शक्र १२, १२ । १०५, ७ । १६४, १४ । २०४, ७ । २४३, १७ । २४८, १९ । २५१, ९ । २६०, १८ । २६२, ११
शक्रचाप २१३, १८
शक्रधन्वन् ३३४, १४
शक्रध्वज २७१, ४
शक्रनगर २०७, १६
शक्रस्त्री ७२, ६
शङ्कर २७, ५ । २८, ९ । ६६, ७ । ९९, १ । १३६, १२ । १६६, १२ । २१९, ६ । २२२, २ । २२५, ३ । २६२, १५ । २६३, ६ । २८१, ७ । २८३, ३ । २९८, २० । ३२१, १० । ३२९, ५ । ३४०, १२
शङ्करयोषित् २२२, ७ । २५३, ९
शङ्करायुध ६४, २
शङ्करी २८१, ४
शङ्का ६, ८ ; १६ । ७, २०
शङ्कावती २००, १०
शङ्कित १५४, १३
शङ्किनी २००, ९
शङ्कु ५, १४ । २३९, २० । २४०, ३ । २६६, ६
शङ्कुसङ्कीर्ण ३०४, ५
शङ्ख २८, १४ । ४८, १९ । ५३, ११ । ५४, ७ । ७५, ११ । ७८, २ ; ६ ; १५ । ८६, १२ । १३४, २ । २१६, १ । २४७, १७
शङ्खक २८, १५
शङ्खनक ४३, ७
शङ्खनख १३४, २
शङ्खनाग ३२४, ६
शङ्खपुष्पी ९७, ६
शङ्खवत् ५४, ८
शङ्खिन् ५४, ८
शङ्खिनी १३४, ६ । २००, ९
शची ७२, ६ । ७९, १५
शचीकान्त २९३, ५
शचीपति २९३, ३
शचीश २०९, १४
शटी १८१, १२ । २६७, १
शठ ३३, ६ । ४५, ८ । ९३, १७ । १४५, ७ ; १२ । २७६, १० । २७९, १३
शठी ३२८, १
शड़ा ९८, १७

शब्दः	पृ० पं०
शण	१०७, १७
शणपर्णी	२७, ११
शणीर	२८१, ११
शण्ड	९८, १५
शत	१३३, १२
शतक्रतु	९४, १६
शतघ्नी	२००, ११
शततन्तु	१६४, १४
शतद्रु	२८१, ९
शतधृति	१६४, १४
शतपर्विका	५१, १२
शतपुष्पा	२४५, १५ । २७७, ९ । ३३५, १३ ; १४
शतमख	६५, ७
शतह्रदा	१७९, १२
शतानन्द	१७९. ११
शतानीक	४३, ६
शतावरी	१६०, १५ । १६४, ५ । २५९, १० । २६४, १८ । २८५, १७
शत्रु	२२, १७ । १७०, १२ । २५०, ९
शत्रुभाव	३२२, ९
शत्रुसंरुद्ध	१४८, ६
शत्रुसंहति	३२२, ९
शद्रि	२६०, १९
शनि	१७४, ३ । २६२, ४
शनिस्वर	३, ५ । ३७, १० । ८१, ७ । २४४, ९ । २५१, ३ । २५९, १२ । २८३, ४ । २८९, १४
शन्तनु	२००, १०
शपथ	९७, २ । २४०, ८ । २४३, १५ । २४६, ३
शष्प	१३३, १४
शफ	२१९, ६ । २५२, १५
शफरी	२८१, ५
शबर	१२, ८ । २८१, १
शबरावास	११३, ११
शबरी	२८१, २
शबरीभिद्	११६, १
शबल	२५४, ४ । २६१, ३ । २६६, १७
शब्द	५४, २ । १२८, ५ । १३७, १७ । १५०, १७ । १७३, ८ । १८७, १५ । २११, ३ । ३१७, ६ । ३१९, ६ । ३२२, १४
शब्दन	११४, १३
शब्दभिद्	२४१, ५
शब्दमात्र	३०३, १३ । ३३१, १२
शब्दवत्	१५४, १२ । १५५, १२
शब्दविषय	१४०, ५
शब्दवृन्द	२२३, ९
शब्दवेदिन्	२९, ७
शब्दशास्त्रपरिज्ञात	५१, १८
शब्दादिसङ्ग्रह	३३०, १०
शब्दालङ्कार	२४, १९
शब्दित	१२६, ७ ; ११ । १५४, १३
शम	१३३, १४ ; १६
शमथ	१७१, १
शमन	२, ११ । ७, १४ । २००, ६
शमी	६०, ७ । १४३, ८ । १८३, ११ । २२६, ८ । २४४, १७
शमीफल	२८२, १४
शमीर	२८१, ११
शम्बदौर्या	१२१, १५
शम्बर	२६१, २० । २८१, २ ; ३
शम्बरी	२८१, ३

शब्दः	पृ० प०
शम्बल	१०३, १ । ३१०, २
शम्बुक	२८, १६ । २१६, २
शम्बूक	२१७, ६
शम्बूकशब्दभाज्	२८, १४
शम्बूका	२८, १६
शम्भु	६६, ८। २०६, ४ । २१४.११ ।
	२१६, ७। २५२, १४ । २६५, २०।
	२६३, १३ । ३१६, २०
शम्याक	२८, १३ । २८६, १४
शय	२४०, ३
शयन	२००, ५ । २११, १० ।
	२६६, ५
शयनीय	२१०, १३ । २४०, २
शयनीयार्थवस्तु	२७८, २
शयनीयोपकरण	१८, ६
शयालु	३१०, ४
शयित	११२, १७ ; १८। १५४, ११
शय्या	२००, ५ । २४०, २ ; ३
शर	२८, १६ । २६, १८। ३७, ६।
	५४, १३ । ६२, १७ । ८३, १० ।
	२३६, २०। २५६, १५। २६०, १६।
	२७४, ११ । ३२०, ४। ३२२, १६
शरज्जात	१७७, ६
शरजीविन्	१२१, १४
शरण	११६, ४
शरण्ड	१००, १४
शरत्	१५४, ६
शरद्वत्	१७७, १०
शरभ	२२, १ । २२०, ७। २२१, ६
शरमुख	१२१, १४
शरमूल	५३, १४
शरयन्त्रक	२७२, १६

शब्दः	पृ० प०
शरल	२८२, ५
शरलक्ष्य	४३, ७
शरवाणि	१२१, १४
शरव्य	२३६, ६ । ३४६, ७
शरव्यक	४३, ७
शरसङ्क्रम	१२३, १४
शरसम्पूट	२७२, ४
शराक	२०६, ४
शराघात	३८, १०
शराजिकलह	२६६, १
शराभ्यास	२०३, १२
शरारि	२८१, १०
शरासन	१८७, १४
शरीर	२५७, २ । २८१, १०
शरीरशोष	२३३, १६
शरीरसाधनापेक्ष	२२५, ७
शरु	२६०, १६ ; २०
शर्करा	१३४, १४ । २८१, ६ ।
	३०२, ६
शर्करान्वितदेश	२८६, १५
शर्कराभिद्	१६१, १८
शर्मन्	५३, ८ । ५४, १६ ।
	१७३, १६ । ३४०, १
शर्वरी	७, ६ । २६१, ५
शल	३००, १२
शलभ	१८, १ । ६५, ६। ६६, १२
शलभङ्ग	४०, ३
शलाका	२८, १७
शल्क	६, ११ ; १६
शल्य	२०, १ । २८, १७। २३६, २०।
	२४०, १ ; ३
शल्लकि	२३३, २

शब्दः पृ० पं०

शल्लकी २८, १६; १८ । ११४, ५ । १२५, १६ । ३१०, १६ । ३३५, १८ । ३४३, ८
शल्लकीलोमन् ३००, १२
शव २१२, १४ । २१६, ८ । ३१८, ७
शवगा ६६, ६
शवरथ ८३, १० । ८४, ८
शवाशौच ३१८, ८
शश ३२६, १२; १३
शशबिन्दु १७९, १०
शशलोमन् ११६, ८
शशाङ्क २८, १२
शशादि ५७, १०
शशोर्णा ११६, ८
शष्प १२०, २० । १७४, ११ । २११, ७
शष्पित १५४, १२
शस्त ६९, ४ । १००, ३ । १३३, १२ । १३४, ७ । १३८, १३ । १५५, ४
शस्तकर्मन् १४७, १७
शस्त्र २६०, १७ । ३२३, १८ । ३४१, १२
शस्त्रभिद् १००, ११ । १५६, ५ । २६६, १८
शस्त्रभेद ८६, ६
शस्त्रसम्मार्जनकर ४६, १३
शस्त्राभ्यासभूमि ३५, १४
शस्त्रिका २८, १४
शस्त्रोच्छेद २९८, ३
शाक ५, १६; १७ । २०८, ७ । २७६, ९
शाककदम्बक २९८, ७

शब्दः पृ० पं०

शाकट ९०, १३; १४
शाकप्रभेद २२४, १९
शाकभिद् १४, १६
शाकभेद २०, २ । २२, ११ । २३, ६ । २७, २ । ३६, ३ । ९८, ६ । १२२, ५ । १४६, १९ । १५७, ५ । २१७, १ । २४७, १० । २६९, ११ । २७९, १२ । ३०५, १ । ३३३, ४
शाकमात्र २६१, ६
शाकविशेष ३३०, १८
शाकान्तर ८६, ९
शाकिनी ६, १०
शाकिनीभिद् ११३, ५ । १५७, ८
शाकिनीभेद ३२८, ७
शाकुनिक ४३, ९
शाकुन्त १५४, १४
शाक्तिक २८, २०
शाक्य २२८, १६
शाक्यविशेष ८१, २
शाक्र ३२३, ५
शाखा ५४, १०; १२ । १३१, २० । २१७, ४ । ३००, १६ । ३१३, ८
शाखानगर २९४, १३
शाखापुर २३४, २०
शाखामृग २१०, ४ । २३१, ५
शाखामृगान्तर १७५, १६
शाखिन् ५४, ९
शाखोट ३४७, ६
शाङ्कर २८१, १६
शाङ्करी २८१, १३
शाठ्य ७७, १३ । १४०, १५ । १४५, १२

शब्दः	पृ० प०
शाडा	९८, १६
शाण	१०७, १८
शाणाश्म	२२७, ११
शाणफलक	३३२, १२
शाणी	१०७, १९
शातकुम्भ	२०९, ३ । २२१, ११ । २४६, १०
शातला	३०९, १५
शातलौषधि	७, ४
शात्रव	३२२, ९
शाद	१७४, ११
शाद्वल	२७९, ५
शाद्वलवत्	१५४, १२
शान्त	१३३, ४; १५; १६ । १४५, १३ । ३११, ३
शान्तग	३३८, ११
शान्तम्	१३३, १५
शान्ति	१३३, १४ । १७१, १ । २००, ६
शान्तिमापन्न	१४६, ५
शाप	२११, ८ । ३४४, ८
शाबरी	२८१, १२
शाब्दिक	२९, १
शाम्बरी	२३८, १०
शाम्भव	३२२, १०
शाम्भवी	३२२, १०
शार	२६१, ३
शारद	१७७, ९
शारदा	१७७, ९; १०, ११
शारि	२६१, १
शारिका	२८, १८ । २९, १
शारिफलक	३३१, १४

शब्दः	पृ० प०
शारिवौषधि	२२६, १३ । ३२४, १४
शारीर	२८१, १७
शार्कर	२८१, १४
शार्ङ्ग	७०, ९ । १४४, १
शार्ङ्गिन्	१०७, ११ । ३१३, १६
शार्दूल	२६०, २ । ३१०, ६; ७
शार्वर	२८१, १७; १८
शाल	३००, १५
शालङ्कायन	२०९, ८
शालपर्णी	२६२, ४
शालभञ्जिका	२[illegible], १९
शाला	२२३, ६ । ३००, १६
शालाष्टक	६, १३ । ४३, ८
शालि	२२८, ९ । ३००, १४
शालिका	२८, २०
शालिपर्णी	१२१, १५ । २१७, १
शालिभेद	६५, ६ । २१३, ३
शालिवाहनभूभुज्	३०१, ६
शालु	३००, १३
शालूक	२८, १९
शालूर	२८१, १४
शालेय	२४५, १५
शाल्मली	७१, १६ । ११३, १४ । ३०७, १३ । ३१०, ८
शाल्मलीद्रुम	१७०, १६
शाल्मलीभूरुह	३०३, ४
शाल्मलीवेष्ठ	७४, १२
शाल्युद्भव	२४५, १५
शाव	३१८, ८
शाश्वत	१५४, १४ । २०७, ७ । २३७, ९ । ३१७, २
शासक	१३३, १७

शब्दः	पृ० प०
शासन	११६, १० । २००, १२ । ३२७, १७
शास्ति	२००, १२
शास्तृ	१३३, १६ । १४५, १८
शास्त्र	४३, २ । १००, २ । ११३, १ । १३४, ५ । १४४, १२ । १६४, ११ । २००, १२ । २१०, ३ । २२०, ४ । २२८, १ । २६१, ५
शास्त्रभिद्	२६२, १६
शास्त्रभेद	२५४, १९ । ३२६, १८
शास्त्रविद्	११७, १४
शास्त्रवेट	१७१, ५
शास्त्रवेदिन्	२५५, २
शास्त्रसम्मत	१४३, १५
शास्त्रादिसूचनाग्रन्थ	२६२, ८
शिक्य	७१, ३
शिक्यभेद	८९, ४
शिक्षक	१५३, २
शिक्षण	११६, १०
शिक्षा	२३४, ३ । २४५, ९
शिक्षित	१५३, ९ । १५४, १५ । ३०३, १७
शिक्ष्य	१४६, ५
शिखण्ड	३८, १० । १००, १३
शिखण्डक	४३, १०
शिखण्डिचूडा	५४, १२
शिखण्डिन्	१००, १५ । ११३, १७
शिखण्डिनी	२०६, १७
शिखर	५५, ५ । ६२, ८ । १९४, १४ । २८१, १९; २० । ३४२, १३
शिखरिणी	१२१, १६ । २९३, ११
शिखरिन्	६२, ११
शिखरी	२८२, १
शिखा	१५, १२ । ५४, ११ । ९७, ७
शिखातरु	९१, १२
शिखावत्	५४, १४
शिखिचन्द्रक	२४, १३
शिखिन्	५४, १३
शिग्रु	२४, १८ । १७८, ७ । १८५, ८ । २१६, १३ । २६१, ७
शिग्रुतैल	२२, २०
शिञ्जित	१३७, ९
शित	१३३, १७
शितद्रु	२८२, ६
शिति	१३३, १८ । ३०८, ५
शिपिविष्ट	९२, ४
शिफा	२१६, ७ । २९९, १६
शिबि	२१६, १०
शिबिका	२९, ६
शिबिर	२८२, ६ । ३२७, १६ । ३२९, १६
शिम्बिका	२२६, ८ । ३२०, ११
शिम्बीधान्यभेद	६१, ५
शिरःस्रज्	३१४, १६
शिरस्	२६१, ७; ८ । २६९, ४
शिरस्क	२९, ४
शिरस्त्राण	२९, ४
शिरा	९७, २० । १९५, १ । २३८, ५
शिराला	२२०, ३
शिरीष	६, १७ । १९९, १८ । २०३, १४ । २८६, १५
शिरीषवृत्त	५१, ११
शिरोऽवक्षालन	३, १३
शिरोऽस्थि	८८, ३ । ३०३, ६

शब्दः पृ० प०

शिरोमणि ११६, ६
शिरोमाला ९८, ४
शिरोवेष्ट ३३१, १६
शिल ३००, १७ ; १८
शिलमुञ्छ ७५, ७
शिला ३००, १७
शिलाज ७९, ९
शिलाजतु ७८, १३ । ७९, १० । २३२, ५
शिलातुल्य २४५, १८
शिलाह्वय १००, १२
शिलिन्ध्र ३३७, ६
शिली ३००, १८
शिलीन्ध्र २५४, १० । २८२, ३
शिलीमुख ५५, १० । ५७, १८ । ११४, ११
शिलोच्चय १६७, ७
शिलोञ्छ ७५, ६
शिलोञ्छक ७५, ७
शिल्प २११, १०
शिल्पकर्मन् १२९, १४
शिल्पादि २७५, १०
शिल्पिचित्र ७८, ११
शिल्पिन् १०, १६ । २११, ९ । २३८, ६ । २५२, ७, ८
शिल्पिप्रभेद २९३, ४
शिल्पिभेद १५५, ६
शिल्पिमन्दिर २०२, १६
शिल्पिसंहति १०७, २०
शिव ६, १४ । ८३, १ । ९५, ९ । १४१, १९ । १६३, ८ । २०५, ३ । २५७, १४ । २६२, १२ । २६९, ३ । २८१, १ । ३१८, ९ । ३३९, ४

शब्दः पृ० प०

शिवकीर्तन २०९, ९
शिवधन्वन् ३२३, ५
शिवमल्ली २७, ७
शिवमूर्तिविशेष ६१, २०
शिवा १०, १२ । ४३, १५ । ३१८, ८; ११
शिवानक ४३, ११
शिवाभेद २६९, १४
शिंशपा २६९, १५ । २८७, ४ । ३०२, १४ । ३०७, १३
शिंशपाद्रुम २४९, ३
शिशिर २१०, १२ । २३०, ९ । २८२, २ । ३१०, १२
शिशु ४, १९ । २२, १६ । ५७, ११ । १८४, १४ । ३२८, ३
शिशुक २९, ४ । १०१, १
शिशुमार १६, १९
शिशुमारक २९, ४ । ७३, ११
शिश्न १९७, ११
शिष्य १२७, १० । २५४, १२ । ३३८, ११
शीकर ४१, ५ । २८२, ५ । २८९, ४
शीघ्र ६९, १० । १४३, १४ । २५०, १० । २६१, ९ । ३०४, २० । ३२५, ३
शीघ्रकर्मन् ६३, १६
शीघ्रग ६५, १३ । २५०, १०
शीघ्रगति ६५, ५
शीघ्रगमन १९५, २ । ३०५, ९
शीत १३३, १९
शीतक २९, ३
शीतकाल २९, ३

शब्दः	पृ० प०
शीतचम्पक	५१, १३
शीतमयूख	५८, ७
शीतल	१३३, १९ । २२७, ४ । ३१०, १० ; ११ ; १२
शीतला	१५४, १५ । ३१०, ११
शीतलाख्या	३१०, १३
शीतशव	३२४, १३
शीतशिव	३२४, ११ ; १२
शीतांशु	२३१, १३
शीतिक	२९, २
शीन	१८९, ७
शीर्ण	१०७, २० । १९९, १४
शीर्णवृन्तक	२१७, २
शीर्ष	२, १२ । १६, १९
शीर्षक	२४५, १६
शीर्षन्	९, १२
शीर्षण्य	२४५, १६
शील	६, १३
शुक	६, १७ ; १९ । २५२, ९ । २६२, १० । २६८, ६ । ३२१, १८
शुकगण	६, २
शुकपक्षिन्	२९२, १०
शुक्त	१३४, ४
शुक्ति	५३, ११ । १३४, २
शुक्र	६०, १७ । १३१, १८ । २३९, १८ । २६१, १० ; ११ । २८८, २० । २९५, १२ । ३२१, ९ । ३३१, ६ । ३३६, ५
शुक्रल	३३१, ६
शुक्ल	२६१, १३ । ३००, १९ ; २० । ३०६, ४
शुक्लकाच	९०, १५
शुक्लपक्षनिशा	१८७, ४
शुक्लवचा	२४४, १६
शुक्लविभावरी	१८७, ३
शुक्लादि	१०७, ७
शुक्लाश्व	३, ११
शुङ्ग	५, १९ । ६२, ७
शुचि	६९, १५ । ७२, ३ ; ६ । २३८, १४ । ३४६, ६
शुचिपूर्णा	१०२, १३
शुण्ठी	१०१, ११ । १८६, १२ । २७३, १६
शुण्ड	२५१, १८
शुण्डा	९८, १४
शुद्ध	७२, ५ । १८२, १ । २५३, ७
शुद्धमन्त्रिन्	७२, ४
शुद्धमौक्तिक	२५५, ४
शुद्धान्त	१५४, १८ ; १९ । १८४, ९
शुद्धान्तःकरण	१५४, १९
शुद्धान्तपाल	४७, १०
शुद्धांश	३२८, १३
शुद्धि	७७, ४ । १८७, ८
शुनासीर	२९३, ५ । ३४६, ११
शुनीस्तन्य	२८३, ११
शुभ	१५६, १७ । २१९, ८ । २२७, ९ । २३८, १ । ३२२, १६ । ३३८, ६
शुभकर्मन्	२३८, ३
शुभंवद	२००, ८
शुभाङ्ग	६२, १४
शुभान्वित	२१६, ९
शुभावहविधि	२३२, ४
शुभ्र	२६१, १३
शुभ्रदन्ती	१६४, १५

शब्दः	पृ० प०
शुम्भ	२१९, ९
शुला	३०१, २
शुल्क	६६, १०
शुल्ब	२१६, ११ । २५५, ७
शुश्रूषा	३२३, ७
शुषि	३३१, ९
शुषिर	२८२, ६ ; ७
शुक्ल	८३, ४ । १८९, ६ । ३०३, १४
शुक्लत्व	३३१, ११
शुक्लपर्णध्वनि	२७८, ५
शुक्लफल	१०४, १७ । १०७, २ । १८९, ६
शृङ्खलाकटक	३२९, १३
शृङ्खलाधार्य	३०९, ८
शृङ्ग	५९, ८ । ६२, ८ ; ९ । २२९, १५
शृङ्गयुत	६२, ११
शृङ्गवन्मेष	८, १८
शृङ्गवेर	८, २
शृङ्गाट	७३, ११
शृङ्गाटक	४३, १३ ; १४
शृङ्गार	७२, ३ । २८२, ९ ; १० । ३२१, १ । ३३९, १४
शृङ्गारभावक्रिया	३०१, ८
शृङ्गारभावजक्रिया	३००, १
शृङ्गारादि	३३५, १७
शृङ्गारी	२८२, १०
शृङ्गिझष	५२, १०
शृङ्गिणी	११६, १४
शृङ्गिन्	६२, ११
शृङ्गी	६२, १० । २६०, १० । ३३१, ८ । ३३४, ११
शृणि	१०८, ६

शब्दः	पृ० पं०
शेखर	३३७, २ । ३३८, २ ; १३
शेफस्	१७०, ५ । २५८, १५
शेफा	३०९, ४
शेफालिका	४३, १६
शेलु	४३, १६
शेष	७०, ११ । १२४, ७ । १३६, १३ । १६५, १४ । ३३१, ९
शेषयुत	१४०, १५
शेषित	१५४, २०
शैल	२२, १ । १४६, २० । २५१, ३ । २५३, ५ । २८२, १ । २८९, १ । ३०१, ३, १३
शैलज	७९, १० । १४६, ७ । १८१, १७ । २४५, १७ । ३१०, १०
शैलप्रत्यन्तपर्वत	१७३, ११
शैलभेद	८९, ५ । ९०, ३ । २६०, १२ । २७७, ४
शैलाट	९०, १५
शैलान्तर	२४०, ५
शैलांश	२४४, १५
शैलुष	८५, ९
शैलूष	५२, १६ । २९१, २ । ३३३, ९
शैलेय	२४५, १७ । २४९, ३ । ३०१, २ । ३१०, १३ । ३२४, १२
शैव	२९२, १ । ३२२, १०
शैवल	२७१, ४ । २७४, १५ । ३०५, ५ । ३१२, १२ । ३२८, ३ । ३२९, ७
शैवाल	७८, १३ । १९९, ७ । ३१०, १३
शोक	३, १ । ६, ७ । ३६, ५ । २३८, ९

शब्दः	पृ० पं०
शोठ	९३, १८
शोण	८५, ९ । १०८, २
शोणक	१७, ७ । २९, ७ । ११३, ७ । १२३, ११ । ३३०, ५ । ३४५, ४
शोणा	३४, १४
शोणादि	१७३, ३
शोधक	३१, ८
शोधन	१२०, ९
शोधिका	२९, ८
शोधित	१२८, १२ । १२९, १२ । १४५, १६ । १५५, १
शोधितार्थक	१४१, १२
शोभन	५९, ११ । १२५, ११ । २००, १४ । २३७, १५ । २५४, १
शोभनग्रीव	३२२, १६
शोभननय	१५७, ४
शोभनव्रता	१५६, १८
शोभना	३१६, २
शोभनाङ्ग	४४, ११
शोभनार्थ	३२६, ३
शोभनाश्म	३२८, ११
शोभा	५५, ९ । ७१, १७ । १०२, ३ । १२५, ११ । १२७, २० । २१८, ३ । २१९, ९ । २२०, ४ । २२५, १७ । २४१, ९ । २५०, ४ । ३१६, ३
शोभित	१४९, १७ । १५५, १
शोष	३३१, ९; ११
शोषण	११६, १४
शोषित	१५४, २०
शोषितक्षीरपिण्ड	८८, ७
शौक	६, २
शौण्ड	९८, १७ । १३०, १५ । १३८, २

शब्दः	पृ० प०
शौण्डिक	२९, ९ । ७६, १४
शौण्डी	९८, १८
शौम्बिक	४९, २
शौर्य	१३३, १३ । २४०, ५
शौर्यगर्वित	२१७, ८
शौर्यादि	१०४, १५
शौष्कल	३१०, १६
श्मशान	१२०, १६
श्मश्रु	१९८, १६
श्यमन्त	१५४, ११
श्याम	२२६, ९; ११
श्यामल	२४, १४ । १३७, ६ । २२४, ८ । ३१०, ५
श्यामा	१०८, १५
श्यामाक	२९, २
श्यामिका	२२८, १०
श्याल	२४५, १४
श्यालक	२८५, १४ । ३०४, २
श्येन	१८९, ८
श्योनक	१०८, २
श्योनाकपादप	३४७, ६
श्रद्धा	१८१, २०
श्रद्धान्वित	१८१, २०
श्रद्धायुत	३१०, ५
श्रद्धालु	३१०, ५; ६
श्रपण	११६, ९
श्रम	२२९, १६
श्रमण	११६, ६
श्रयणी	११६, ८
श्रवण	११६, ५
श्रवणामय	१७७, १
श्रव्यवाच्	१५६, २०

शब्द पृ० प०

श्राण १०७, १७
श्राणा १०७, १८ । २३७, १८
श्राद्ध १८१, २०
श्राद्धदेव १६१, १४ । ३२६, ८
श्राद्धभेद २४, १०
श्रान्ति १३३, १६
श्राम २२६, १५
श्रावण ११६, १० ; १२ । २१८, १३
श्रावणा ११६, १२
श्रावणिक ४३, ६
श्रित १३३, २०
श्री ६०, १२ । ६२, ११ । २२२, १ ।
 २२५, ११ । २२६, १६ । २३२, १ ।
 २४६, ७ । २५०, ४ । ३२१, ६
श्रीकण्ठ ६४, १७
श्रीद १७४, १२
श्रीधव ३२२, ११
श्रीपति १५४, १६
श्रीपर्ण ११६, ११
श्रीपर्णतरु १२३, ४
श्रीपर्णिका ४३, १३
श्रीपर्णी ११६, १३
श्रीफल ३१८, ७
श्रीफला ३१०, ६
श्रीभव ३२२, ११
श्रीमज्जनभोजन ३००, ७
श्रीमत् १५४, १७ । १७४, १२
श्रीवास ११६, १२ । १८०, १३ ।
 ३३७, १४ । ३३८, ५
श्रीवत्सक ४३, १२
श्रुत १३४, ५ । १५३, १५
श्रुतबन्धु १८६, १३

शब्द पृ० प०

श्रुतश्रवोऽनुज ८१, ७
श्रुति १०३, १२ । १०७, ११ ।
 ११६, ५ । १३४, १ । १७४, ६ ।
 २०४, १८
श्रुतिकूट ६२, ५
श्रुतिभेदक ३१७, १६
श्रुतिशाखान्तर २५४, २०
श्रुव २११, १०
श्रेणि १०७, २०
श्रेयस् ३३८, ६
श्रेयसी ३३८, ७
श्रेष्ठ ३, ७ । ५५, ८ । ६०, ३ ।
 ६३, ११ ; १३ ; १८ । १५०, १ ।
 १७५, ६ । २२१, ३ । २५६, १४ ।
 २५७, १६ । २५६, ६ । २६५, ५ ।
 २७४, ८ । २७५, ५ । २८४, ७ ।
 ३०२, ८ । ३२१, ६
श्रेष्ठगवी २८६, १०
श्रेष्ठार्थ २२०, १
श्रैष्ठ्यभागिन् २२८, ६
श्रोण १०८, ४
श्रोणि ८३, १० । २६७, ७
श्रोणी १०८, ४
श्रोत्र १३४, १
श्रोत्ररहित ३१६, ३
श्रोत्रवर्जित २७६, १५
श्रोत्रविषय ११६, १०
श्लक्ष्णवस्त्र ३०६, ३
श्लाघा ६६, ११
श्लाघावचस् ६८, १६
श्लाघ्य १८०, १०
श्लेष २६५, ४

शब्दः	पृ० प०
श्लेष्मघना	२०६, १८
श्लेष्मघ्नी	२००, १३
श्लेष्मात	५०, १२
श्लेष्मातक	४३, १६
श्लेष्मादि	१२८, २
श्लोक	६, १ । १६८, १५ । २११, ४ । २३७, ११
श्लोकच्छायाहर	३०४, २
श्लोकत्रय	४२, ११
श्लोकपाद	१७३, १०
श्लोकस्तेन	५३, ५
श्लोकसम्बद्धगुच्छक	११, १६
श्व·श्रेयस	३४०, १
श्वदंष्ट्रा	२८१, ९
श्वन्	३०, २ । ३५, १० । ५७, ११ । ७३, १३ । ८९, ३ । १९३, ३ । २१३, १ । २३०, १
श्वपच	६५, ११ । २४९, १ । ३३७, १६
श्वभ्र	६, ३ । १८३, १
श्वशुर	२८१, ८
श्वश्रूर्य	२४५, १४
श्वश्रू	२६०, २०
श्वसन	२००, ७
श्वसित	१५४, १२ । २००, ७
श्वापद	३००, ५
श्वाविध	२४०, १
श्वेत	१३४, ५; ७; १४ । २५३, ७
श्वेतकरवीर	१००, १
श्वेतकुमुद	२२०, ११
श्वेतखदिर	४४, २० । २६७, ९
श्वेतदूर्वा	२२८, १४
श्वेतप्रावारभेद	३१४, १४
श्वेतबिन्दुयुक्त	१४८, १८
श्वेतरक्त	३०७, २
श्वेतरक्तवर्ण	३०७, ८
श्वेतवचा	१६५, १३
श्वेतवाहन	२०९, १०
श्वेता	१३४, ६
श्वेताङ्ग	६६, ७
ष	
षट्क्षणकाल	७, २१
षट्पद	३६, ७
षट्पूरण	९४, १
षट्प्रकार	१०२, ८
षट्प्रणव	५३, १३
षडभिज्ञ	८३, ३
षड्ग्रन्थ	१७१, १
षड्ग्रन्था	१७१, २ । २२८, १४
षण्ड	९८, १८ । २९२, १४
षण्डक	२८६, १
षण्ढ	३८, १ । ९७, २२ । १०२, ६ । १४१, १९ । १५३, १४
षण्मुख	५५, १५ । ५९, ११
षष्टि	८६, १५
षष्टिहायन	२०९, ११
षष्टिक	३५, १५
षष्ठी	९४, १
षष्ठीजागरक	३३९, १५
षाण्मातुर	३४०, ११
षिङ्ग	४७, ११ । ६०, १५ । ६१, १८ । ९४, ९ । २०३, १३ । २५९, ९
षिङ्गदन्तक्षत	३१३, १७
षोढा	१०२, ८

स

शब्दः	पृ० प०
संयम	२४, १९ । २२५, ६; ८
संयमन	२०७, १०
संयान	२८८, १२
संयुक्त	१५६, ७
संयुग	१६३, १३ । २२५, ९ । २८८, १७
संयोग	६६, १० । ६८, १
संरम्भ	२८५, १३
संरव	३२२, १४
संरूढ	१०३, ३
संरोध	१८४, ६
संवत्सर	१७२, ३ । २२६, १६
संवदन	२०७, २
संवर	२८३, १
संवर्त	२१०, ३ । २८२, २०
संवर्तक	४३, १९
संवर्तिका	४३, १९
संवसथ	२२३, ९
संवाहक	४४, १
संवाहन	२०७, ५
संविज्ञ्जण	१२२, ४
संवित्	१५५, १७; २०
संवित्ति	१५५, ९
संविद्	१२६, १३ । १९३, १२
संवीतत	१५६, ७
संवृत	१०१, १२
संवेग	६६, १०
संवेश	२५६, १० । ३२८, १०
संवेशनान्तर	५३, १५
संव्यान	२०१, ८
सम्रमन	१२०, ५
संशय	८, ६ । २५, ३ । २८, ४ । ८५, ४ । २७२, १७
संशयोक्ति	१७७, ८
संशोषण	२०२, १७
संश्रुत	१५५, १७
संश्लेष	२३९, ८
संसक्त	१६५, १५ । २९३, ७
संसरण	१२१, १८ । १२२, २
संसर्ग	६२, १३
संसार	१२२, १ । १५५, १६ । ३१७, १८
ससिद्धि	१८४, ५
संसृति	१५५, १६
संसृष्ट	९०, १६
संस्कार	२०५, १० । २८२, १२
संस्कारकर्मन्	१२३, २
संस्कारयोग	८३, ९
संस्कृत	१४७, १४ । १५५, ४ । १५८, ८
संस्कृतानल	१४६, १२
संस्कृतान्यभाषा	१६८, १५
संस्तब्ध	१५६, ५
संस्तर	२८३, १३
संस्तुत	१६२, १०
संस्तुति	१३८, १३
संस्त्याय	२४५, १८ । २४६, १
संस्था	१६९, १३
संस्थान	२००, २० । २४६, १ । ३१६, ७
संहत	१५५, ३
संहतजानुक	८२, ४
संहतसमुच्चय	२४३, ९

शब्दः	पृ० प०
संहति	१०२, ५ । १२६, १३ । १५५, ८ । १५६, २ । २१२, ९ । २७४, १४
संहनन	१८३, ५
संहर्ष	३३३, ९
संहार	२८२, २०
संहिता	१५६, ८
संहृष्ट	१५३, ५
सक्तप्रसुता	८४, १०
सक्त	१८९, १
सक्ति	१९८, १९
सक्तु	२०६, ७
सखि	५४, १५ । २५८, १२ । ३४५, १८
सखी	५४, १५ । २९६, १८
सख्य	२४०, ८
सगर	२८२, १५
सगोत्र	१२७, २
सग्रन्थि	३०४, १४
सङ्कट	१८४, ३
सङ्कर	२८२, १६
सङ्कर्षण	३३१, ९
सङ्कल्प	२८२, १२
सङ्कीर्ण	२८२, १६
सङ्कुल	८७, ६ । १०९, ६ । ३१०; १८
सङ्कुसुक	४३, १८
सङ्कृति	१५५, १५
सङ्केत	१५६, १ । २४६, ४
सङ्कोच	७३, ९ । १४०, १६
सङ्क्रम	२३०, ४
सङ्क्रान्ति	१५६, ३
सङ्क्षेप	२१, ११ । ३३८, ८ । ३४३, ७
सङ्ख्य	२४०, ७
सङ्ख्या	१३, १२ । १०४, ११ । २४०, ७
सङ्ख्यात	१४१, १०
सङ्ख्यान	२२८, १० । २४०, ७ । २४७, १६
सङ्ख्यान्तर	३, ७ । ७१, १३ । ८६, १५ । १३३, १२ । २२४, १४ । २३१, ७
सङ्ख्याप्रभेद	९१, १३
सङ्ख्याभित्	९९, १७
सङ्ख्याभेद	५, १४ । ५७, १३ । ८४, ६ । १४५, १९ । १५६, २
सङ्ख्यायुक्त	१६५, ६
सङ्ख्यायुत	३२९, १०
सङ्ख्यावत्	१६५, ५
सङ्ख्याविद्	१३, १४
सङ्ख्याविशेष	८३. ५ । २५०, ३
सङ्ग	६१, १८ । ६२, १३ । ६४, १६ । २३३, १
सङ्गत	९०, १६ । १५५, ३ । १५६, ४ । १८८, ८ । १९७, १२
सङ्गति	६१, ११ । १५५, १८
सङ्गम	६६, १० । १३८, ६ । १५५, १३ । १७१, १०
सङ्गमात्र	१६०, १२
सङ्गर	२७, ५ । ७९, १ । १५५, २० । २४८, १४; १५ । २८२, १३
सङ्गरहित	६४, १५
सङ्गृहीत	१३७, १३
सङ्ग्रह	३४७, ७
सङ्ग्रहणी	३८, १६

शब्दः	पृ० प०
सङ्कहश्लोक	८३, ७
सङ्ग्राम	२३५, १७
सङ्घ	१३२, १७ । २२३, १३ । २४८, १; १५ । २७४, १२ । २८२, १५ । २८९, १७
सङ्घट्टन	२०१, ३
सङ्घट्टक	४४, ५
सङ्घर्ष	३३३, १०
सङ्घर्षण	१८२, ३
सङ्घाटिका	४४, ४
सङ्घात	५, ४ । ६८, १६; २० । १५५, ८
सङ्घातमाचक	१६९, १४
सचिव	१५२, ४ । १७१, १
सचुल्ल	२९६, २०
सच्छोभा	२३५, १३
सजातीयगण	२९६, ७
सज्ज	७७, १६
सज्जन	१८२, ८ । २०१, २ । २०५, ११
सज्जनी	२३३, ९
सञ्चय	७३, २
सञ्चार	१५, ८
सञ्चारिका	४४, १; २
सञ्चाररहित	१३४, १२
सञ्ज	७५, १५
सञ्जवन	२०७, ३
सञ्जात	१३९, १ । १४६, १०
सञ्जित	१५६, ६
सञ्ज्वर	२८२, १७
सञ्ज्ञ	८२, ४
सञ्ज्ञा	८२, ५
सटा	८६, १८ । १२४, ५
सटित	१९८, १२
सत्	२००, १७ । ३३४, ७
सतत	२३७, ९
सती	११२, ८ । १३४, ८ । २९३, १
सतीन	११७, ४ । २०१, ५
सतीनक	४३, १७
सतीलक	८९, ८
सतुष	७७, १०
सतृष्ण	३००, २
सत्तम	१५५, ६ । २३०, ६ । ३१०, ७ । ३४१, १९
सत्ता	३१७, १८; १९
सत्य	१२४, ९ । १२५, ६ । १३०, ९ । १३४, ८ । २३८, १ । २४०, ८ । २४२, ११
सत्यपरीक्षा	२३६, १७
सत्यवचस्	१६९, ४
सत्यवत्पत्नी	२८३, ५
सत्यवती	१६५, ३
सत्र	२६१, १९
सत्रिन्	२६१, १९
सत्व	३१८, १२
सत्वर	१२७, १९ । २८२, १९
सत्वरजस्तमस्	६४, १०
सत्वहीन	२६३, १४
सत्वादि	१०४, १४
सदन	३, ८ । १४५, १० । २०१, ८
सदागति	१२७, ६ । १६४, १७
सदाचार	२०, १८
सदादान	२०७, १
सदाफल	३१४, १

शब्दः पृ० प०

सदाशिव ३०, १२
सदीश्वर १६४, १७
सदृश् २१९, २
सदृश ३२८, ९
सद्मन् १२५, २० । ३४१, १
सद्योजात १०३, ४
सध्र्यच् ७०, ९
सनत्कुमार २९४, १४
सनातन २०७, ७
सनाभि २२१, ६
सनिष्ठीव १५८, १४
सन्तत १५६, ४
सन्तति १३४, २० । १५५, १४ । २००, १८ । २४२, १ । २५६, ३ । २७४, ८
सन्तान ७६, १९ । २००, १८ । २६२, १२ । २९०, ४ । ३१६, ३
सन्तानिका ४३, १७
सन्ताप ७, १४ ; २० । २१०, १४ । २८२, १७ । ३४२, २
सन्तोषनिर्मित २०३, २
सन्त्यक्त १४५, १०
सन्दर्भ १६८, १३
सन्दंशक ४४, ६
सन्दंशिका ४४, ६
सन्देशवाच् २७, २०
सन्देशहर २९४, १५
सन्देशहारक ५३, ६
सन्देहजीविन् ४४, १८
सन्दोह ८, २
सन्धा १८२, २
सन्धान २०१, ३

शब्दः पृ० प०

सन्धि १५३, १३ । १८२, ४ । २१८, ८ । २६९, ४ । २९०, ६ । ३१७, १२
सन्धिकर ४४, ५
सन्धिचौर १३, २
सन्धिजीविन् २०, १६
सन्धिनी २०१, ७
सन्धिला ३११, २
सन्ध्यन्तर ५४, २
सन्ध्या २४०, ९
सन्ध्यादि १०४, १४
सन्ध्याराग १०८, १३
सन्ध्यावलि ३१४, २
सन्नद्ध ७७, १६ । १८४, ३
सन्नहन ६१, १३ । २८४, १३
सन्नादि २४३, १५
सन्नाय २४६, २
सन्नाह ७२, १४
सन्निकर्षण १२३, १५
सन्निधान ९३, ३ । १८४, ४
सन्निधि १८४, ४
सन्निवेश १८९, १० । २००, २०
सन्निवेशन २४५, १८
सन्निहित १०९, ४
सन्नास्त ४४, १८
सपल्लव १६२, १४
सपिण्ड १७६, १०
सप्तकी २९, १६
सप्तच्छद १७९, १४
सप्तति १५६, २
सप्तदिनावधिपयस् ३३२, १८
सप्तपर्ण १७७, ११ । ३४७, ५
सप्तराचोर्ध्वक्षीर ९०, ७

शब्द	पृ० प०
सप्तलतरु	४९, १४
सप्तला	२४, ९ । ३१०, १९
सप्तार्चिष्	७३, १०
सप्तार्णा	११६, १५
सप्रकोष्ठ	४, २
सप्रकोष्ठकर	१३५, ४
सप्रकोष्ठतताङ्गुलिकर	१९०, १७
सप्रतिभ	२८०, २०
सप्रयोजन	६८, ३
सफल	६९, १३
सभा	१५५, १३ । २१९, १० । २४७, १५
सभागेह	३१२, ११
सभामध्य	३२९, १५
सभासंलाप	९३, ९
सभिक	२९, १६
सभ्य	४४, ७
सम	१३०, ९ । १८२, १६ । २००, १७ । २२६, १७ । २३०, ८ । ३२८, ९
समग्र	१०६, १३ । २८२, १९ । ३१८, १४
समज	७९, १२
समञ्जस	११२, १५ । १२९, ४ । १३८, १८
समधिक	१५८, ४
समभिव्याहार	२९५, २
समभिहार	२९४, १८
समय	८३, ११ । १६६, ११ । २२२, १ । २४६, ३ । २९६, २
समयान	७०, ११
समर	७०, १३ । १०७, ३ । २८२, १७
समर्थ	१७१, २ । २१९, ३
समर्थन	१२३, १६ । १५५, १० । १८४, ६ । ३३८, ८
समर्धक	४४, ३ । १७७, ४
समर्पित	१३७, ६
समर्याद	१७९, १३
समल	१९७, ३
समवर्तिन्	८०, ७ । १६५, २
समवाय	६८, १ । २४६, २
समष्ठि	९०, १६
समष्ठिका	४४, ५
समष्ठिला	२७०, १
समा	२२६, १६
समांश	१८०, १
समाकर्षिन्	३३४, १५
समाक्रान्त	१३२, १५
समाघात	१६५, ५
समादान	२०७, ४
समाधि	१८४, ६ । २०५, २
समाधिभेद	८४, १२ । १८१, ३
समाधिस्थ	१६५, १
समान	२००, १७ । २२६, १७
समानार्थ	१०८, २
समापन	२०७, ६
समापित	१४८, ८
समाप्ति	१२५, १ । १५५, १० । २०७, ६
समायोग	६८, १
समारम्भ	२८९, १८ । ३४२, १६
समारूढ	१०३, ५
समारोह	११८, ११
समालब्ध	१९९, १६

शब्दः	पृ० प०
समावृत	२९, २०
समाश्वास	१८५, २
समास	३३८, ८
समासङ्ग	१२०, १५
समासप्रायवाच्	१७, ११
समाहित	१६२, १३ । १६५, १
समाहृति	२३५, ७
समाह्वय	२४८, १४
समित्	२४०, ७
समिति	१५५, १३
समिध्	२०७, १२
समीक	२९, १७ । २४८, १३
समीक्षा	३४७, १
समीचीनग्रहण	२०७, ४
समीप	२८५, १९
समीपग	१७९, १३
समीर	२००, ७ । २८२, १८
समीरण	३८, ३ । १२२. ३ । १३२, १६ । १५०, १ । २२७, ३ । २६१, ३ । ३२४, ५
समीहा	७४, ६
समुच्चय	३१६, ४
समुच्छ्रय	२४८, १६ । ३४२, ६
समुत्तीर्ण	१०५, १२
समुत्थान	१३९, १० । २०६, २०
समुत्पत्ति	१४७, ४
समुत्फुल्ल	१६०, १०
समुदाय	२४८, १५
समुदीरित	१३८, ११
समुदीर्ण	१६५, ४
समुदृत	१६५, ४
समुद्गक	४४, ३
समुद्गत	१३९, १० । १६४, १६
समुद्गम	२४८, १५
समुद्गीर्ण	१५२, ७ । १६४, १६
समुद्भूत	१८५, १४
समुद्योग	४८, १ । २२८, ७
समुद्र	३१, ८ । ५४, ८ । ७५, ८ । १६२, ३ । १७१, ६ । २८२, १८ । ३१४, १३
समुद्रग्रह	३४४, १६
समुद्रगा	२८३, ३
समुद्रनवनीत	१६७, ५
समुद्रान्ता	१६४, २०
समुद्धार	११८, १३
समुन्नत	१३९, १
समुन्नद्ध	१८५, १४
समुपक्रम	१३९, ४
समुल्लेख	२०३, ७
समूढ	१०३, ४
समूह	१४, १६ । ३३, १४ । ७७, १२ । १०४, ११ । १५६, २ । १८२, ६ । २३५, ७ । २५०, १२
समूहित	१४६, ३
समृद्ध	१६०, ९ । १८१, १० । १८५, १ । २९१, १४
समृद्धि	८६, १५ । १८०, ७ । १८१, १९
सम्पत्ति	१३०, ११ । १५५, १०; १८ । २२५, १७
सम्पत्तिसहित	२०१, ४
सम्पद्	१५५, १९
सम्पन्न	२०१, ४

शब्दः पृ० प०

सम्पन्नधान्य १८०, ६
सम्पन्नशोभ १५५, २
सम्पराय १२३, ८ । १५५, १३ । १७८, ३ । १८२, ६ । २४८, १३ । ३२६, १५
सम्पर्क २९, १२
सम्पाक २९, १२
सम्पात २४३, ३
सम्पुटक ४४, ३
सम्पूर्णेन्दुतिथि ६, ७
सम्प्रधारण १२३, १६ । २३४, २
सम्प्रयोग ६८, २
सम्प्रयोगिन् ६८, ३
सम्प्रसार १४६, ८
सम्प्राप्त १५८, ६ । १५९, ११ ; १४
सम्प्राप्ति १२४, ९ । १६३, ४ । ३१७, १८
सम्प्रेरित १८८, १
सम्प्रेषण २०६, ६
सम्बन्धार्थ १७१, ३
सम्बन्धिन् २२, १३ । १८०, ९
सम्बाध १८४, ३
सम्बुद्धि ५९, ४
सम्भव ३२२, १२
सम्भार २८२, १५
सम्भावनीयबोध २५३, ६
सम्भाषण १५६, १ । २०३, ५
सम्भृत ७७, १६ । १४७, १७ । १५६, ६
सम्भूति २८२, १५
सम्भेद १७७, १३
सम्भोग ६६, ९

शब्द पृ० प०

सम्भ्रम ६६, १० । २३०, ५
सम्भ्रान्त १५६, ६
सम्मत १३०, १४ । १५५, १५ । १५८, ६
सम्मति १२०, १९
सम्मद १७६, १८
सम्मार्जनी ५१, ७ । १९८, १८
सम्मुख ५५, १
सम्मूर्च्छन १५८, ३ । २०६, १९
सम्यग्वारिसञ्चारयन्त्रक २३०, ४
सम्राज् १५५, ७
सर २६१, १७
सरक २९, १४ ; १५
सरजस् २०७, २
सरट ३५, ६ । ७८, १ । १००, १४ । २१४, ६
सरण १५५, १६
सरणि ११६, १६
सरणिस्थ ७४, १
सरयु २४६, ५
सरभ १७७, १६
सरमा २३०, ७
सरल ९५, १० । १११, १६ । ३१०, १७
सरलद्रव २१४, १०
सरलद्रु ९८, ४
सरलद्रुम २५०, ४
सरला २७३, ११
सरस् १८०, १ । २६१, १७
सरसीरुह १९५, ८ । ३३८, ९
सरस्वत् १६४, १८
सरस्वती ७५, ९

शब्द	पृ० प०
सरित्	१७३, ३ । १८२, ११ । २१६, ७
सरित्पति	१८८, ४ । २८२, १८ । २८३, १ । २९०, १८; २०
सरिदन्तर	२४, ८ । १७६, १२
सरिद्भेद	१६१, १३ । २६७, १३ । ३३९, ६
सरीसृप	३७, १४ । २७०, १५
सरोजिनी	१२०, १८ । २०७, ९
सरोभेद	३३७, १८
सरोवर	२६७, १५
सर्ग	६२, १२ । ६४, १५ । ८६, १६
सर्ज	५०, ९ । ७७, १७
सर्जक्षार	३१४, ५
सर्जतरु	३०१, ४
सर्जपादप	३००, १५
सर्जरस	२९६, १५ । ३०१, १६ । ३११, १४
सर्जिकाक्षार	२५, १७
सर्ज्ज	७७, १४
सर्प	६३, १९ । ९८, १३ । १०६, १४ । १११, १ । ११२, ५ । १६९, १६ । २११, १२ । २१८, १२ । २८९, ५; १५ । ३००, ५ । ३२०, ७ । ३४०, ५ । ३४५, १
सर्पगण	२११, १२
सर्पप्रभेद	३१४, ११
सर्पभेद	२५४, ६ । ३३७, ६ । ३३८, १५
सर्पमन्त्र	९९, १३
सर्पराज	२७, १२
सर्पाक्षि	३२४, १५
सर्पारि	९९, १२
सर्पिष्	२३२, ११
सर्व	१८६, ६ । २१८, १८ । २२६, १७ । ३१८, १४
सर्वग	६६, ८
सर्वगत	२१९, ६
सर्वज्ञ	८३, १
सर्वतोभद्र	२९४, १८
सर्वतोभद्रा	२९४, २०
सर्वतोमुख	५८, ८
सर्वनामन्	२, १२ । २३२, १
सर्वरस	३४०, २
सर्वविद्या	३३, १३
सर्ववेषिन्	३३४, १६
सर्वसन्नहन	७०, ६
सर्वसस्याढ्यभूमि	२६५, १४
सर्वार्थरक्षिणा	३०८, ९
सर्वौघ	७०, ६
सर्षप	२१६, १६ । २५३, ७
सर्षपी	१९२, १९
सलिल	८, १७ । ६६, ८ । १२६, १२ । १३६, ४ । १९६, १९ । २५६, १० । २८१, १ ; २ । ३०२, १६ । ३०७, १५ । ३१८, ९
सलिलद्रोणी	२८, ५
सलिलवीचि	३३, १
सलिलवेग	६९, ५
सल्लकी	३५, १ । १४८, ५ । २२१, ७
सल्लक्षणतुरङ्गम	२२०, १६
सव	३१८, १४
सवन	२००, १५
सविता	१५५, ११

शब्द	पृ० पं०
सविष्ट	२८८, १५ । ३२७, १०
सविंशतिशताङ्गुल	८७, १६
सवेदन	५३, ९
सव्य	१२६, ६ । २४०, १०
सशाठ	२७९, १५
सष्टङ्कार	२८२, ११
सश्रीक	११५, ८
ससर्जरसतैल	३०२, १९
सस्नेहपात्र	१२५, १७
सस्य	९, १२ । ७७, २ । ७९, १ । २९८, १८
सस्यक	२९, १०
सस्यभेद	४०, ६ । ४८, ५
सस्यमञ्जरी	२९४, १५
सस्यशूक	२६७, २०
सस्यसंवर,	२९४, १७
सस्यान्तर	६०, १०
सह	५२, २ । ३४१, १७
सहकार	१७७, ५ । ३०९, ३
सहज	४४, ७ । ७९, ११
सहदेव	३२४, १५
सहदेवा	३२४, १४
सहदेवाख्यपाण्डव	१३, ८
सहदेवी	३२४, १५
सहन	११६, १३ । ११७, ११ । १३५, १४
सहर्ष	८७, ३
सहस्रकिरण	२८७, ८
सहस्रपाद	१७९, १६
सहस्रवेधि	१८५, १६
सहाय	५४, १५ । २८५, ११ । ३२९, ११ । ३४५, १८

शब्द	पृ० पं०
सहार्थ	६, ४ ; ७
सहिष्णु	११६, १३
सहोत्थ	७९, ११
सह्य	२४, ५
सांयात्रिक	४४, ८
सांयुगीन	२०७, ४
सांवत्सर	२९२, १८
सांसारिक	४४, ८
साकम्	६, ४
साकल्य	११९, ११
साकार	२८३, ७
साकेत	१५६, १२
साक्षिन्	२२, १४
सागर	१११, ११ । २८३, १
साङ्ख्य	३३२, १९
साङ्ग	२८९, १६
साङ्गवेदविद्	२०२, ४
साति	१३४, १०
सातित	१५६, १०
साद	१७४, १३
सादर	१३७, ११ । १४४, १६ । २८३, ६
सादरार्थवत्	१३८, ९
सादित	१५६, ११
सादिन्	१७४, १५
सादृश्य	१६९, १३ । १८९, १० । २९७, १७
साधन	१९८, ५ । २०१, १० ; ११
साधनीय	२४०, १२
साधित	१५६, ९ । २०१, ४
साधिष्ठ	९४, १७
साधीयस्	२३०, ६

शब्दः पृ० प०

साधु २८, ९ । ९०, २ । १३४, ७ । १२८, १४ । १८२, ८ । २२६, १७ । २५७, १९
साधुधर्म २१०, ११
साध्य २४०, १२ । ३४५, ११
साध्वस् २८४, ४
साध्वस १३०, ७ । १६७, ६ । २३०, ५ । २५५, ११
साध्वी १३४, ८ । २०८, १७
सानु १८९, ९ । २५९, १९
सान्तर २८३, ६
सान्तरास्थि १९, १८
सान्त्व ३१८, १६
सान्द्र ९८, १ । १८६, ८ । २६२, १ । ३३८, १६
सान्निध्य १२३, १५
सापत्निका ४४, ९
साफल्य ६७, २
सामगायन १३९, १६
सामज ७९, १३
सामन् १७२, १ । ३१८, १६
सामन्त १५६, ८; १२
सामन्तभूमिप २९४, ८
सामभेद १४९, ६
सामयोनि २०७, १३
सामर्थ्य २३१, ६ । २३९, १८ । २४६, ६
सामाजिक ४४, ७ । २१९, १०
सामादि २४२, ८
सामान्य ६३, १० । १२६, १९ । १३८, ६ । २०२, ३
सामिधेनी २०७, १२

शब्दः पृ० प०

सामुद्र २८३, २
सामुद्रलवण १०५, १३
सामुद्रिकज्ञ ४१, ११
सामोत्थ ७९, १७ । २०७, १३
साम्प्रत १९०, ८
साम्बन्धिक ४४, ९
साम्य १८२, ३ । २३९, ८ । २७४, १
साय २४०, १०
सायक २९, १८ । १०६, १७ । २१७, २
सार ९८, ७ । ११२, १५ । २६१, २० । २७३, २० । २७४, ३
सारङ्ग ६८, ११ । ११७, ८
सारङ्गविशेष ९५, ५
सारण ११६, १६
सारथि १३४, १९ । १३५, १५ । १७०, ४ । १९७, १७
सारथिन् १४५, १
सारमेय ४३, ८ । २६८, ३
सारशून्य २७४, २
सारस ३९, १० । १७६, ५ । ३३८, ९
सारसक ३१७, ८
सारसन ७१, ४ । २०७, ११
सारसिक ४४, १०
सारसी ११५, ६; ७
सारिका ७२, १ । ८६, ९ । ९९, ६ । १००, ११ । २८६, १८
सारिणी ११६, १७
सारिल १५६, ११
सारिवा १३६, १४ । १८१, १२
सारिवाख्यौषध २१०, ९
सारीफलक १७७, १५

शब्दः	पृ० प०
सार्थ	१६८, १४
सार्पिष्क	२८, १६
सार्वभौम	८०, १४ । २३१, ८
सार्वभौमगृह	१६६, १०
साल	११५, १३ । ३०१, ४
सालपर्णी	१५८, १५
सालवेष्टन	५५, ८
सावधान	१५९, २ । २६३, ८
सावित्र	२८३, ३
सावित्री	२८३, ४ ; ५
साश्र	३२६, १३
सास्ना	३०२, १५
साहस	३३८, १०
साहसिक	३२७, ५
सिंह	५७, १० । ६२, १७ । ९०, १५ । २०५, ३ । २६२, १० । २६८, १८ । २७९, १ । २९१, १३ । ३०५, ५ । ३४१, १९
सिंहच्छटा	२६९, २
सिंहनाद	९९, ३ । १५७, १६
सिंहपुच्छी	३४०, १२
सिंहसन्नहन	२०९, १५
सिंहिकातनय	३२९, ६
सिंही	३४१, २०
सिकता	२८, १ । १५६, १३
सिकतिल	१५६, १३
सिक्थक	१९७, १
सिक्थ	१६८, १५
सिक्त	१४७, १
सिङ्घाण	११६, १८
सिञ्चति	६, ७
सिञ्जित	१५६, १५ । ३१६, ६

शब्दः	पृ० प०
सिञ्जिनीरव	२७१, ११
सित	९७, २२ । १३३, १८ । १३४, १३ । १५९, ६ । २२५, १४ । ३००, २०
सितच्छत्र	३९, ७
सितदूर्वा	३०८, ८
सितसर्षप	१७१, ४
सिताभ्र	२८३, १०
सिताम्भोज	३९, ७
सितोत्पल	६५, १० । २३१, २
सिद्ध	७, ९ । १८२, ९
सिद्धरस	३३८, १६ । ३४०, ३
सिद्धवास	३४०, ३
सिद्धादिसंस्थान	२६३, ३
सिद्धान्त	१४०, १८ । १५६, १४ । २४६, ३ । २५४, १८
सिद्धार्थ	१७१, ४ । २६५, १
सिद्धार्था	१७१, ४
सिद्धि	१८२, १२ । १८४, ५ । २०१, ११ । २०५, ८
सिध्मल	३१०, २०
सिध्मला	३११, १
सिनीवाली	३१४, ३
सिन्दुवार	१०९, ८ । २९२, १८
सिन्दूर	१२१, ५ । २०९, ५ । २७०, २ । २८३, ८
सिन्दूरतिलक	५३, ५
सिन्दूरी	२८३, ९
सिन्धु	११५, ४ । १६१, १८ । १८२, ११ । ३२५, १६
सिन्धुज	७९, १४
सिन्धुदेशज	७९, १४

शब्दः	पृ० प०
सिन्धुदेशोद्भव	३२२, २१
सिन्धुफेन	२१७, १५
सिन्धुभेद	३०७, १३
सिन्धुयोषित्	१९४, २
सिन्धुलवण	२२६, १३ । २४५, १७
सिन्धुवारक	१६२, ३
सिन्धुवारद्रुम	९९, १८
सिन्धुसङ्गम	१७७, १३
सिप्र	२६२, ३
सिप्रा	२६२, ३
सिर	२६२, ६
सिलान्तर	३११, ७
सिह्लक	१८, ४ । २१, ५; ८ । ९८, २ । ११९, ११ । १४६, ११ । २०५, १४ । २१०, ४ । २२८, १२ । ३०९, ३ । ३२७, २
सिह्लखण्ड	१००, १६
सीता	१३४, ११ । १८५, १५ । ३४३, ६
सीधुपात्र	२९, १४
सीधुपान	२९, १४
सीमन्	१३४, १३ । १८२, १५ । २२६, १७ । ३००, ८
सीमन्त	१५६, १५
सीमन्तिनी	१८६, १५
सीमा	१०३, ८
सीर	४१, ५ । २६२, ५
सीराग्रलोह	२९९, ९
सीरावयव	८४, ३
सीरिन्	२९१, ८ । २९९, १
सीवन्	२०१, १६
सीवनक	३०, १०

शब्दः	पृ० प०
सीवनद्रव्य	३०, २ । ७२, ७
सीवनसाधन	३९, ७
सीसक	६०, ४ । ६२, २ । ९०, १ । २१०, १० । २५४, २ । ३१३, ६
सुकुमार	१३९, ६ । २०१, १५ । २९३, १; २
सुकुमारीगणान्तर	३३३, १५
सुकुमालवत्	२८५, १०
सुकृत	१५६, १७ । २३७, १६ । ३०३, १८
सुकेश	२४५, १६
सुकर्मन्	२३०, १०
सुक्षिति	१५७, ४
सुख	२, १२ । ५४, १६ । ६०, १८ । ७२, २ । १४५, १४ । ३१९, ९ । ३२०, ६
सुखवाह्य	३४३, ९
सुखस्नान	४१, ४
सुखा	५४, १६
सुखाश	३२८, ११
सुखोदय	२४८, १७
सुगत	१६, २० । १३६, १ । १५७, १ । २०६, १६
सुगतालय	२८०, १३
सुगन्ध	१२७, १० । २२१, ९
सुगन्धक	२६४, ७
सुगन्धद्रव्यहारिन्	१४, १
सुगन्धव्यवहारज्ञ	४५, २
सुगन्धि	८३, १४ । १८४, ८ । १८५, ४
सुगन्धिक	४४, १२
सुग्रीव	३२२, १५, १६ । ३२७, ३

शब्दः	पृ० प०
सुग्रीवदारा	२२५, १६
सुग्रीववैद्य	११६, २१
सुचारित्रा	२९३, १
सुचेलक	४४, १२
सुच्छ	८२, ७। १३४, १६
सुत	१६६, १८। १९५, ४
सुतल	३११, ४
सुतश्रेणी	१२२, ५
सुता	१३४, १५
सुदती	१५७, २। १६४, १५
सुदर्शन	२०७, १५
सुदर्शना	११६, ७
सुदृढ	१३६, १७
सुधन्वन्	३२२, १८
सुधा	१८२, १३
सुधाधामन्	२०७, १०
सुधांशु	२५३, १४। २८९, १३। ३२८, १३
सुनन्दा	१७७, १४
सुनार	२८३, ११
सुनासीर	८०, ६। २९३, ५
सुनिषम्न	१२२, ५। १९९, ७
सुनिषम्नक	२८८, ८
सुनीति	१५७, ३
सुन्टत	१५७, २
सुन्दर	६२, ४। १८१, ७। २००, १४। २३०, १२। २३९, ५। २८३, १०। ३०६, ४
सुन्दराकार	१४९, १५। ३०८, २
सुन्दरी	२८३, १२
सुपक्वकणिक	३२६, ६
सुपर्ण	११६, १९.

शब्दः	पृ० प०
सुपर्वन्	३२२, १९; २०
सुपार्श्वक	४४, १५
सुपुत्रक	२९३, २
सुपूजित	१२५, ६
सुप्त	१३४, १६। १५४, ११
सुप्ति	१३४, १७
सुप्रतीक	४४, ११
सुप्रतीकयोषा	२३०, १२
सुप्रतीकयोषित्	१६६, ६
सुभग	५८, २। ६६, १३
सुभगा	२४२, २०
सुभद्रा	२५४, ५
सुभाषित	१६५, ६; ७
सुभिक्षक	२८१, ११
सुभूत	१५७, ३
सुभोग	६६, १२
सुम	२२७, १
सुमति	१५७, १
सुमुख	५५, १५; १६
सुमेरुसरित्	२१६, ६
सुमेरु	२८३, १३
सुयामुन	२०७, १७
सुयोषा	२०६, १४
सुर	५४, ३। ५७, १२। १६४, ९। १८३, १८। २३७, १७। २६२, ७। ३१६, १३। ३२२, २०। ३३३, ११
सुरङ्गा	१८२, ४
सुरज्येष्ठ	९९, ८
सुरत	६६, ९। ६८, २। १३१, १३; १४। १५६, १६; १७। १८६, ४। २००, ५। २४५, ४। २८२, ९

शब्दः	पृ० प०
सुरतताली	३१४, १६
सुरतबन्ध	३, १६
सुरतरु	२९३, ३
सुरता	१५६, १६
सुरद्रुम	२७७, १५
सुरद्विष्	१७२, ८
सुरपादप	३४७, ४
सुरभि	२२१, ७; ९ । २४२, १३ । २४६, १३
सुरर्षि	२७२, ६
सुरलोक	४४, १५
सुरवर्त्मन्	५८, ९
सुरश्रेष्ठ	२४८, २०
सुरा	८४, २ । ९८, १४ । १६१, ७ । १९५, १५ । २०८, ८ । २३७, ३ । २५१, १० । २६०, ८ । २६२, ६ । २९५, ५ । ३०१, ७ । ३०५, १६
सुरागेह	७६, १०
सुराचार्य	१६४, ६ । २२६, ३
सुराद्रि	२५८, १५
सुरापात्र	१४, १८
सुराबीज	३१६, १२
सुरापानपात्र	३३३, १३
सुरामण्ड	२८६, २०
सुरालय	२८४, १
सुरुङ्गा	३११, २
सुरुत	१५६, २०
सुरूपक	६५, २०
सुरूहक	४४, १३
सुलोहक	४४, १४
सुवर्चिका	४४, १०

शब्दः	पृ० प०
सुवर्ण	८, २० । ३०, १३ । ११६, २२ । २२१, १० । २५८, ४
सुवर्णक	४४, १३
सुवर्णप्रतिमा	११७, ८
सुवर्णरूप्यमिश्रीभाव	४८, १२
सुवर्णालि	१०३, १२
सुवर्णालु	३४७, ७
सुवसन्तक	५१, १४
सुवहा	३०६, १२ । ३४३, ८
सुवहाश्व	१५३, ७
सुवासयुक्तिक	१०५, ६
सुवासस्	२०५, १४
सुवासिनी	८९, २
सुवेल	३११, ३
सुवेश्म	२८२, ११
सुव्रता	१५६, १८
सुषमा	२३०, ८
सुषवी	३२२, १७
सुषिर	२८३, १४
सुषिरा	२८३, १५
सुषिम	२३०, ९
सुषेण	११६, २१
सुषेणिका	४४, १४
सुसन्धान	३१८, १४
सुसंस्कृत	२०८, ६
सुसमृद्ध	१८०, ६
सुसव	३२२, १६
सुस्थित	२९, ३
सुस्थिति	१४५, १४
सुस्वप्रपृच्छक	५३, ७
सुहित	१५६, १९
सुहृत	१५६, १९

शब्दः	पृ० पं०
सुहृत	१५६, २०
सुहृद्	३२१, ८
सुहृद्दल	२६४, १९
सुहोत्र	२८३, १३
सूकर	३२, ७ । ९६, ११ । २७७, ६ । २८०, १७ । २८३, १५
सूकरक्रिया	२४६, ८
सूक्त	१६५, ७
सूक्तभेद	१५४, १४
सूक्ष्म	१०२, ३ । २२६, १९ ; २०
सूक्ष्मजन्तु	२३, १७
सूक्ष्मदृश्	२६, ४
सूक्ष्मवस्त्र	७, १२
सूक्ष्मैला	८५, ४ । ८९, ६ । १६९, १ । १७०, १७
सूचक	३०, २ । १९६, ४ । २५३, १७ । २७७, २०
सूचन	७२, ७ । १९३, २
सूचना	२०१, १२
सूचा	७२, ७
सूचिका	११, १८
सूची	७२, ७
सूत	५२, १८ । ६५, ८ । १०२, ६ । १२३, १२ । १३१, ६ । १३४, १६ ; १८ । १४६, १०
सूतक	३०, ३ । २५९, ५
सूता	३८, १३
सूतिकागार	८७, ७
सूत्र	३९, ३ । १०४, १४ । ११०, २ । १२७, ७ । २५५, १९ । २६२, ७ । ३४२, ७
सूत्रकण्ठ	९५, ११
सूत्रतन्तु	१६५, ९
सूत्रधार	२९३, ३
सूत्रभेद	२३५, २
सूत्रमात्रक	१९, ६
सूत्रवेष्ट	२७२, १
सूत्रहस्तक	२४४, १३
सूत्रादिसूक्ष्मांश	३२५, १
सूत्रालि	३११, ५
सूत्रांश	२२४, १३
सूद	१०४, १३ । १७४, १६ । २११, ११
सून	१८९, १२
सूना	१८९, १३
सूनु	१२७, १० । १८९, १४
सूप	२११, ११
सूपकार	२९१, १० । २९२, २० । ३२१, ७
सूपकारक	१७४, १६
सूर	२६२, ८
सूरण	११७, २ । १७२, ७ । १९०, १४ । २९५, ९
सूरि	३१६, १०
सूर्मी	२२७, १
सूर्य	३, २ । ५८, ३ । ५९, ७ ; १८ । ६५, ५ । ८७, १६ । १११, ११ । ११९, १४ । १३५, ११ । १४१, ८ । १५१, ११ । १७१, ११ । १८८, ७ । १८९, १४ । २०५, ६ । २२६, १६ । २४०, १३ ; १४ । २५०, २ । २६६, १९ । २६७, १८ । २७३, ८ । २७८, १५ । २९०, ९ । ३०१, ९ । ३१६, ६

शब्दः	पृ० प०
सूर्यगन्तव्यदिश्	१६३, ५
सूर्यभक्त	१६५, ७
सूर्यभक्ता	१६५, ८
सूर्यवंशनृप	८, ७
सूर्यसारथि	६५, १ । २६४, १३
सूर्या	२४०, १३
सूर्यादि	३४०, १०
सूर्यादिदिवस	२६०, ५
सूर्यावर्त	१४३, ५
सूर्यावर्ताश्मभेद	२३, ७
सूर्येन्दुसङ्गम	३२५, १६
सृक्किणी	११७, २
सृगाल	५०, १९
सृणिका	३०, ५
सृताम्बुकण	२८२, ५
सृति	१३६, २
सृदाकु	३०, ४
सृष्ट	८६, १७; २०
सृष्टि	८६, १६ । ८७, १
सेक	६, ७ । २०१, १३
सेकपात्र	१०८, १
सेक्तृ	३०, ६
सेचक	३०, ६
सेचन	२०, ९ । ९६, १५ । ११३, १६ । २०१, १३
सेतु	४८, २१ । ११५, १३ । १३६, ३ । २७४, १५ । २९५, ७
सेना	२०४, १२
सेनाघट्टभिद्	२२३, ११
सेनानिवेश	३२९, १६
सेनानी	४९, ७ । २०१, १४
सेनापति	१६५, १० । २०१, ४
सेनामात्र	२२३, १४
सेनाविशेष	१९६, ८ । २०२, ३ । २२३, १४
सेनासमवाय	२४०, १७
सेफालिका	१२०, ५
सेमुषी	३३३, ८
सेव	३०, ७
सेवक	३०, ७ । ३३, २ । १३०, १२ । १६८, २
सेवन	२०१, ५ । २०३, २
सेवनकर्मन्	१८९, ६
सेवा	१३०, ३ । १६०, १२ । ३४६, २
सेवार्ह	२४०, १६
सेवित	८४, १९ । १५२, २
सेव्य	२४०, १६
सेहुण्ड	१००, १६
सैंहिकेय	६४, ५ । १०१, ६ । ३२३, ६ । ३४०, १०
सैंहिकेयक	६६, १५
सैक	६, ८
सैकत	२९४, ५
सैकतिक	४४, १७
सैद्धान्तिक	४४, १९
सैनिक	१२, १९ । ३०, ८
सैन्य	७, १ । ९७, १४ । २०१, ११ । २४०, १७ । २५३, १५ । २९९, ४
सैन्यक	३०, ८
सैन्यपृष्ठ	१०६, ८ । २९६, ९ । ३४४, ६
सैन्यप्रभेद	१०४, ११
सैन्यमात्रक	१९६, ८

शब्दः पृ० पं०
सैन्यमान ११७, १६
सैन्यरक्ष ३०, ८
सैन्यरक्षण २२३, १०
सैन्यवसति २८२, ६
सैन्याग्रदेश २५६, २
सैन्धव ३२२, २१ । ३२४, १३
सैन्धवादि ११५, ४
सैरन्ध्री २८३, १६
सैरिभी ३३३, २
सोच्छ्रय १५०, ८
सोढव्य २४०, ६
सोढृ १०२, ८, ९
सोत्कण्ठ ८, १०
सोपान ११८, ११ । २०१, १५ । २७४, १५
सोम २२७, २ । २६४, १२ । २७०, ११
सोमदैवत २४०, १८
सोमनिर्दलन २००, १५
सोमलता २९४, १६
सोमवंशोद्भव ३३२, ११
सोमवल्क ४४, १९; २० । ७८, ८
सोमवल्लरी २२४, १८ । २९४, १६
सोमवल्ली ५६, ११
सोमाङ्ग ३०, ९
सौकर्य २४६, ८
सौखशायनिक ५३, ७
सौगताह्निक २०७, ४
सौगन्धिक ३२, १६ । ४५, १
सौगन्ध्य २४६, ७
सौचिक ३०, १०
सौदामिनी ४८, १७ । १५३, १३ । १७९, १२ । २०७, १८ । ३१२, ९

शब्दः पृ० पं०
सौधाग्र ३२, ४
सौनिक ३०, १०
सौन्दर्य १४२, ८ । २११, ३
सौप्तिक ३०, ९
सौबल २००, ४
सौभाग्य २०, १२
सौभाञ्जन ७१, १५
सौभिक्ष ३४७, २
सौमिक ३०, ९
सौम्य २४०, १८
सौम्ययोषा २९५, ८
सौरभ ३१३, १४
सौरभेयी ५८, ११ । ९६, ३ । १९५, ५ । २२१, ८
सौरभ्य २४६, ७
सौराष्ट्रमृद् ३४५, १०
सौराष्ट्रिका ४५, ३
सौवर्चल १७, २० । २५, १८ । १११, ९ । ३१४, ५
सौवस्तिक ४५, ४
सौवीर १९०, २ । २८३, १८; १९
सौवीरदेश ३५, २
सौहित्य १२७, ११
स्कन्द ५५, १३ । २६८, ७
स्कन्दफल ३१४, १
स्कन्दावार २९२, १७
स्कन्ध १८२, ६ । २१७, ३ । ३२५, १
स्कन्न १२८, १
स्खलन ११४, १७
स्खलित १५५, २ । २९७, ४
स्तनन २००, १६

शब्दः	पृ० पं०
स्तनयित्नु	२०७, ८
स्तनसम्भव	२४०, ११
स्तनित	१५०, १८ । १५५, १२ । २०७, ८
स्तन्य	२४०, ११
स्तबक	१४, ४ । ७४, ११ । ३३५, ७
स्तब्ध	१६१, १७
स्तभित	१५६, ५
स्तम्ब	७४, ११ । २१३, ८ । २१६, १२ । २२३, ११ । ३३५, ७
स्तम्बेरमाग्र	२५२, १७
स्तम्भ	१०८, ६ । २१४, ११ । २२१, १० । २९६, ६
स्तम्भन	२०१, ६
स्तिनिशा	३०९, ११
स्तिमित	१५६, १४
स्तिमितार्थक	१४३, १८
स्तुति	९६, २ । १०७, ८ । २१७, ४
स्तुतिपाठक	१११, ७
स्तूप	१२, २ । २९६, ९
स्तोक	६, ६; ७ । १९४, ७
स्त्यान	१८९, ११
स्त्री	१३१, १९ । १५१, १८ । २८१, ५
स्त्रीकरण	६, २ । १९, ११ । १०९, ८ । १४३, १० । २३४, १८ । ३२२, ८ । ३२९, ९
स्त्रीकरणान्तर	१७८, ११
स्त्रीकृतजीवन	९०, ९
स्त्रीकेशवेश	१५६, १५
स्त्रीजातिभेद	२०१, १७

शब्दः	पृ० पं०
स्त्रीजित	३४, ४
स्त्रीनृत्य	४५, ६
स्त्रीपिष्ट	२८१, ८
स्त्रीपुंसयुग्म	१९७, १०
स्त्रीभगिनी	२८, २०
स्त्रीमध्य	१९९, १७
स्त्रीरजस्	१३१, १८ । २११, २ । २२८, ११ । ३१९, ४
स्त्रीरतबन्धन	३२८, १०
स्त्रीरत्न	१६४, १९
स्त्रीललाटाभरण	२६, १६
स्त्रीवस्त्राञ्चल	२५, ५
स्त्रीविलास	२८, ७
स्त्रीवेशधारिपुरुष	४८, ७
स्त्रीश्रोणिपुरोभाग	१९३, १८
स्त्र्यपत्य	१४, १९ । २१, १९
स्त्र्यभ्यास	२३९, २
स्थगिकारज्जु	२७६, ११
स्थगित	१५५, ७
स्थण्डिल	२७०, ११
स्थपति	१५५, ५; ७
स्थपित	१४१, ३
स्थपुट	३५, २०
स्थल	३१६, १९
स्थलान्तर	१०६, २
स्थलीक्रीडन	३२, १८
स्थविर	१७१, १३ । २८२, २०
स्थाणु	१९, ९ । १०८, ५
स्थान	३, ४; ८ । ९४, १० । ९७, २१ । १७३, ९ । १८९, १० । २२४, ७ । २३७, ६ । २४२, १५ । २९६, १२ । ३२०, १४

शब्दः	पृ० पं०
स्थानमात्र	९३, ५ । २१८, २ । २२५, ४ । २४२, ५
स्थानिक	२९, १९
स्थापन	२०१, ४
स्थापित	१५६, ९
स्थामन्	२९९, ५
स्थायिक	२९, २०
स्थायिन्	२९, १९
स्थायुक	३०, १
स्थाल	३०१, ५
स्थाली	१९१, १७ । ३०१, ५
स्थावरान्तर	३७, ४
स्थावरेतर	१५, ४
स्थाविर	२८३, २
स्थाणु	१०८, ५
स्थासक	२९, १८ । ७१, ७
स्थित	१३४, १२ । १८९, ७
स्थितार्कदिश्	१८०, १२
स्थिति	१३४, १३ । १६९, १३ । १८२, २ । १८६, १० । १९१, ३ । २२६, १८
स्थिर	१०८, ५ । १३६, ८ । २६२, ४
स्थिरतर	२९२, १९
स्थिरदंष्ट्र	२९२, १९
स्थिरा	२६२, ४
स्थिरांश	२६१, २०
स्थूणा	१०२, २ । १०८, ६ । २१९, ११ । २६३, १६
स्थूल	१०१, १४ । १०२, १५ । २१६, १ । २७५, १८ । ३०१, ६
स्थूलकाष्ठाग्नि	२०१, ६
स्थूलकुसूल	२९८, १०

शब्दः	पृ० पं०
स्थूलमुक्ता	२७८, ७
स्थूलोच्चय	२४८, १८
स्थूलोपल	३१२, ८
स्थेय	२४०, १५
स्थेयस्	२९२, १९
स्थैर्यकारिन्	२०१, ६
स्थौल्य	२९९, ४
स्नात	१३४, ९ । १३७, ११
स्नातक	२९, २० । १३४, ९ । १३७, ११
स्नान	१८९, १२ । २००, १५ । २०८, ५ । ३१९, ६ । ३२३, ३ । ३२९, २
स्नानीय	६५, २ । १८९, १२
स्निग्ध	११४, ८ । १८२, १० । १८९, ११ । २७७, ८
स्नु	२०३, ११
स्नुषा	१८१, ११
स्नुही	९७, २ । १८२, १३ । २५९, १६ । २८७, ४ । २९६, १६
स्नेह	१३८, ३ । ३२३, १ । ३४२, १
स्नेहपाचित	१४३, १४
स्नेहपात्र	१४, ७
स्नेहबस्ति	२०८, ३
स्नेहयुत	१८२, १०
स्नेहप्लोष	३, १०
स्नेहार्थिन्	३२८, १२
स्नेहाभ्र	३२८, १२
स्पन्द	१४२, ७
स्पर्द्धा	१८२, ३ । ३३३, १०
स्पर्धन	३३१, २

शब्दः	पृ० प०
स्पर्धा	८४, १४ । १२५, ५
स्पर्धापद	३४५, ७
स्पर्श	२००, १९ । २०८, ५ । ३२६, १४; १५
स्पर्शक	३२६, १४
स्पर्शन	२००, १९ । २१०, १० । ३२६, १४
स्पर्शमात्र	३२९, २
स्पर्शाज्ञता	१३४, १७ । २११, ११
स्पश	३२६, १६
स्पृक्का	६, ६ । १३१, १९ । २९९, १५
स्पृक्कौषधि	१९६, ५
स्पृष्टि	१२९, १६
स्फटिक	३, २ । २९, १७ । ७४, ४
स्फटीक	२९, १७
स्फार	२६२, २; ५ ।
स्फारविफल	८८, १८
स्फिच्	६, ५
स्फिर	२६२, ५
स्फीति	१३४, १०
स्फुट	८६, १८ । १३२, ८ । ३२७, १८
स्फुटन	१७७, १३
स्फुटि	८६, १९
स्फुटित	७३, ८ । १४३, १०
स्फुरित	१३०, ६
स्फूर्च्छा	७५, ३
स्फूर्जक	३०, १
स्फुलिङ्ग	६६, १३ । ११८, १
स्फोटविषय	१५४, १६
स्फोटित	१४९, १९
स्मय	२४०, ११ । २५०, १

शब्दः	पृ० प०
स्मर	१२१, ६ । १५३, १० । १६३, २० । १९७, १ । २०२, १५ । २०६, ५ । २१४, ६ । २२२, १४ । २२५, ११ । २२६, ५ । २३९, १२ । २५८, ११
स्मरण	१३६, २
स्मरपत्नी	१२९, ११
स्मरमन्दिर	१८८, १५
स्मरस्त्री	३१८, १
स्मरहर	२३, ६ । ४२, १३ । २८८, १
स्मरात्मक	५०, ९
स्मित	७३, १३
स्मृत	१२४, ११
स्मृति	१०, ८ । १३६, १
स्यद	१७४, १३ । १९३, १५
स्यन्द	१३१, १६ । १६२, १८
स्यन्दन	१०३, १२ । १६९, १० । २०१, १
स्यन्दनप्रभेद	३१८, ४
स्यन्दवर्जित	१३६, १५
स्यन्दाग्नि	२०१, ६
स्यमीक	२९, ११
स्यमीका	२९, ११
स्यूत	१३४, २० । १३५, १ । १४८, १४ । ३२०, १६
स्यूतवस्त्र	१८७, १९
स्यूति	१३४, २०
स्योन	१८९, १४
स्योनाक	९१, ६
स्रज्	६, ४ । २९९, १५
स्रव	२५०, ६

शब्दः	पृ० पं०
स्रस्त	१३४, ९
स्रु	२५०, ६
स्रुग्भेद	३१७, १
स्रुच्	६, ६ । २८४, १५
स्रुचि	७२, ८
स्रुत	१०७, ४ । १२०, १०
स्रुति	२०१, १
स्रुव	३१८, १६
स्रुवादिक	२५६, १८
स्रोतस्	१३६, ३
स्रोतोऽञ्जन	२४, १४
स्व	१२४, ९ । २१६, २
स्वक	६, ३
स्वकीय	७६, १७
स्वगत	१५६, ७
स्वच्छन्द	२६२, ९ । २८७, १
स्वच्छन्दचारिन्	१४, ६
स्वच्छपत्र	७, ९
स्वच्छवस्तु	१९४, ७
स्वज	७७, १५
स्वजातिश्रेष्ठ	१८८, १६
स्वतन्त्र	१५९, १० । २२८, ८ । २४४, १४
स्वदत्ताशाविहन्तृ	९१, १५
स्वदन	१९७, १८
स्वधवह	३४४, १८
स्वधासूति	१६५, ४
स्वधिति	१५६, ५
स्वनित	१५५, १२
स्वनियोजित	९०, १७
स्वपक्ष	६२, ५
स्वप्न	१८९, ८ । १९४, १३
स्वबल	२८४, ४
स्वभाव	८७, २ । १४७, ८ । २११, ३ । २२२, ४ । २२४, ६ । २३३, १३ । २९७, १२ । ३००, १८ । ३१७, १९ । ३१८, १२ । ३२२, १४
स्वभू	२१९, ११
स्वयञ्जाततिल	३७, १२ । ७८, १०
स्वयम्भू	७६, ४
स्वर	९३, १ । १२९, १५ । २२३, ९ । २६१, १५
स्वरभेद	१३८, १५ । १४५, २ । १५५, ११ । १७६, १७ । २२९, ७; ११ । ३२७, १
स्वरप्रभेद	२७०, २
स्वरविशेष	२५८, ८
स्वरान्तर	२१९, १६ । ३१८, १८
स्वरित	१५५, ११
स्वरु	२६१, १८
स्वरूप	१२४, ७
स्वर्ग	५८, १० । ६२, १३; १४ । ११०, १ । २३२, ३ । २४८, २ । ३१६, १२ । ३२०, ६ । ३३२, १० । ३४६, ११
स्वर्गङ्गा	१३४, १२
स्वर्ण	११७, ९ । १४१, १० । २२१, ७ । २४२, १७ । २४३, १ । २५०, १; ६ । २५१, २ । २५३, १४ । २५७, १४ । २७५, १६
स्वर्णकर्म	११६, २२
स्वर्णकार	५१, ६ । २५२, ५ । ३११, ७
स्वर्णक्षीरी	१६५, १३ । २४४, २

शब्दः	पृ० पं०
स्वर्णचूड	२१, १७ । ११६, १९
स्वर्णच्छद	१७९, १४
स्वर्णदी	२९३, ९ । ३२०, ६
स्वर्णप्रभेद	६२, ९
स्वर्णमानक	२५, ८
स्वर्णादिखचित	१५०, १८
स्वर्भानुमाट	३४१, २०
स्वर्लोक	११२, ८
स्वल्प	६, ६ । १३, ४ । ८५, ४ । २१०, २ । २५८, १०
स्वल्पनदी	११६, १७
स्वट्ट	२२५, ९
स्वस्तिक	२९, १३
स्वस्तिमुख	५८, १
स्वस्थ	६३, ५
स्वाङ्ग	६२, १४
स्वातन्त्र्य	६७, १३
स्वातन्त्र्यकृत्य	१९९, १९
स्वात्मसङ्गत	१५६, ७
स्वाद	३३५, १६
स्वादित	१५६, १०
स्वादिष्ठ	९०, १७; १८
स्वादु	१७४, १४
स्वादुप्रिय	२७७, १८
स्वादुसाश्वित	९०, १८
स्वान्त	१३४, ११ । ३३७, १८
स्वाप	१३४, १७ । १८९, ८ । २००, ५ । २११, १० । २५६, १० । २७२, ११ । ३२८, १०
स्वाभाविक	४४, ७
स्वामिन्	२३२, १० । २६५, १० । ३२५, ४

शब्दः	पृ० पं०
स्वायत्त	१५६, ९
स्वास्थ्य	१७६, १९
स्वाहा	१४१, ८
स्वीकार	११०, १५ । २३०, १४ । २३१, ११ । ३४४, ६; ७
स्वीकृति	१३९, १७
स्वीय	६०, ३
स्वेद	१७४, १७ । ३३९, २
स्वेदजल	१७६, १५
स्वेदन	१७४, १७
स्वेदनिका	४४, १६
स्वेदवारि	७०, १
स्वेदार्थकौषध	४४, १६
स्वेदित	१४२, ३
स्वेप्न	३२६, १६
स्वैर	३८, ३ । १७४, २ । २५६, ५ । २६२, १८
स्वैरिणी	६, ८ । ८८, १३ । ११७, ३

ह

शब्दः	पृ० पं०
हस	९५, १ । २१७, २ । २७६, ५ । २८९, ५ । ३१७, ८ । ३३६, ८
हंसक	३०, ११
हंसपत्नी	२८९, ९
हंसपदी	३३६, १४
हंसभेद	२४, ३
हंसयोषा	९०, ८
हञ्ज	७७, १८
हटी	८७, ४
हट्ट	८७, ४ । २३५, १७ । ३३४, ११

शब्दः	पृ० पं०
हट्टरी	२७१, १०
हट्टविलासिनी	८५, ९। १८९, १५। १९५, १
हट्टाध्यक्ष	४६, ११
हठ	९४, २
हठात्कृति	२९१, ७
हड्डा	९८, १९
हत	१३५, ५। १३८, ४। १४६, १२
हताङ्ग	६६, १५
हतच्छागास्रबिन्दु	२८७, १४
हताग्र	३२८, १४
हनन	१३८, ८
हनु	७६, ६। १८९, १५; १६
हन्त	१३५, ६
हन्तृ	१३५, ६
हव्यपाक	४५, ४
हेमन्	२२०, ९। २२४, ११
हय	१९३, १५। २२५, १४। २५२, १४। ३२३, ५। ३४७, ३
हयघोणा	१६९, ६
हयादिप्रग्रह	३४२, १५
हयवर्णविशेष	१५७, ७
हयभूषण	९६, १७
हयवक्षआर्तव	४३, १२
हयलाला	३१४, ९
हयोरग	३१४, ९
हर	४९, ३। ५७, १०। ६०, १७। ७५, १०। ८१, १। १०८, ५। १४३, १। २०७, ७। २२६, ५। २५७, १४। २५८, ३। २६०, ६। २६२, १२। ३४७, ९
हरखट्वाङ्ग	३०७, १
हरण	९८, २१। ११७, ३; १६। १२०, ४। २२६, १४
हरपार्षद	६०, १७
हरप्रतीहार	१७३, ५
हरयोषित्	१३६, ७
हरवृष	३४५, ११
हरि	४८, २१। ५४, ८। ५७, ३। ७५, १०। ८८, १४। ९२, ४। १३६, ९; १२। १९९, ४। २१८, ९। २१९, ११। २६२, १०। ३१६, २०। ३४६, १५
हरिचक्र	२०७, १५
हरिचन्दन	११७, १। २०९, १२
हरिण	६६, ११। ११७, ८। ३२१, २०
हरिणान्तर	३३३, ६
हरिणहृदय	२४९, १०
हरिणी	११७, ७
हरित्	१५७, ६; ७। २२६, १०
हरित	१५७, ५। २२४, १। ३२८, १
हरिता	११७, ७। १५७, ६
हरितादि	१०४, १४
हरिताल	२१, १३। ४२, १३। ५१, १०। १४१, १८। १९६, ६। २९७, १७। ३१४, ७
हरिद्वर्णयुत	१५७, ५
हरिद्यव	२२४, १
हरिद्रा	७६, १९। १२९, ९। १९२, ६। १९८, ४। २०८, १५; १८। २२२, ८। २५९, ३। २६७, १३। २८४, १

शब्दः पृ० प०

हरिद्राभ ३०७, १७
हरिधन्वन् ७०, ९
हरिभूषण २१२, ९
हरिमण्ड १०१, १०
हरिमन्थ १०५, ४
हरिवाहन २०६, १४
हरिश्चन्द्र २६२, ९ । ३२४, ११
हरिश्चन्द्रनृपात्मज ३२४, ९
हरिहय २१४, ७ । २४८, १९
हरीतक ६, १९
हरीतकी ४५, ५ । ८१, ४ । १७०, ८ । १९६, ३; ७ । २३७, १० । २४१, ६
हरेणु २६, २ । ११७, ४
हरेणुक ७६, १३
हविर्भेद ३२९, १४
हर्तव्य २४१, १
हर्तुमयोग्य २४१, १५
हर्मणि ११७, ६
हर्ष १२, १७ । १३१, २ । १७४, १ । १७५, ८ । २१८, १० । ३०३, ८ । ३३१, ११ । ३३७, १९
हर्षक १९, १६ । १९५, ४
हर्षकारिन् ३२, १६
हर्षजनक २४, १७
हर्षण ११७, ५
हर्षयितृ २०७, २०
हर्षयुक्त १५७, ९
हर्षसम्पन्न १४५, ३
हर्षित १५७, ९
हल ५६, ८ । १२१, ९ । २६२, ४ । २६३, १३ । ३०४, १६

शब्दः पृ० प०

हलदण्डक ३२५, ४
हला ३१२, १६
हलाङ्क ६६, १४
हलाद्यङ्क ६१, ९
हलायुध २२५, १३ । २४८, १० । २९९, ५
हलाहल ३१४, ८
हलिपत्नी १५१, ३
हल्लीसक ४५, ६
हव ३१८, १७
हवन १३५, ९ । २२७, ५
हविष् २८४, १४
हव्य २५३, १८
हव्यकव्यविधि १८२, १
हव्यवह ३४४, ५
हसन ४१, १६ । २०१, १७; १८ । २०५, १
हसन्ति १५७, ८
हसन्तिका ४५, ५
हसन्ती ४५, १३ । ११८, २
हसन्मुख ५८, २
हस्त ४, २ । ५६, ७ । १३५, ४
हस्तचतुष्टय ६१, ८ । १३१, ८
हस्तच्छेद ६७, ११
हस्तपुट ६९, ४ । १४८, १४
हस्तलेप १०९, १८
हस्तवलय ११०, २
हस्तसम्पुटक ३०९, ११
हस्तादिवर्जित ९८, १२
हस्तालङ्कार २१५, ४
हस्तिकर्ण १२२, ६
हस्तिजात्यन्तर १७४, ३

शब्दः	पृ० प०
हस्तिदन्त	१६५, ११
हस्तिन्	२७७, १६
हस्तिनी	९८, १५ । १६२, ६ । २०१, १६ । ३२६, ९
हस्तिप	४९, १५
हस्तिपक	४५, ६ । ११८, ९
हस्तिपकाधिप	२९१, १४
हस्तिपिप्पली	२७९, १४
हस्तिभेद	७८, ६
हस्तिमल्ल	३१४, ६
हस्तिशृङ्गार	१३०, ११
हस्तिसङ्घ	३०, १२
हस्तिसन्नाह	९७, १
हस्तिहस्त	९८, १४
हारक	३०, १३
हानि	१५८, १६ । १८७, १ । १८९, १७
हायन	२०१, १९ । २७९, १५
हार	४७, ७ । १५०, १५ । २५४, १६ । २६२, १३ । २६४, २० । २८४, ५ । ३१३, ८
हारक	२९, ९ । ३०, १५
हारभिद्	१५३, १७
हारभेद	३९, २ । ४०, १५ । ७४, ११ । १५१, १० । १५५, १९ । १९३, ५ । २१७, ६ । ३३५, ७ । ३३८, ३ । ३३९, १८
हारमध्यमणि	२०, ४ । ३०५, १६
हारलता	८६, ६
हारहूरा	२४, १३
हारान्वितगल	९५, १२
हारि	२६२, १२; १३

शब्दः	पृ० प०
हारिकण्ठ	९५, १२
हारिद्र	२८३, २०
हारीत	१५७, १०
हार्य	२४१, १
हाल	३०१, ६
हाला	३०१, ७
हालामुख	५८, २
हालाहल	३१४, ९
हालिक	३०, १४
हाव	२२९, १७ । ३१८, १८
हास	४६, १७ । २०१, १८
हासिका	३०, १४
हास्तिक	३०, १३
हास्य	३०, १४ । ३२७, १८
हास्यकारिन्	२३, ३ । २०१, १७
हास्यजीव	४३, ४
हाहा	३४२, २
हिंसा	१८०, १० । १९३, २ । २०२, ११ । २०६, ९; ११ । ३३६, १२
हिंसित	१०४, ४ । १२५, १८ । १३०, २० । १३६, १० । १४१, ७ । १४३, ४; १२
हिंस्र	९८, १३ । २५३, १२
हिंस्रा	२६२, १४
हिक्का	६, ८ । १७०, १५ । १८४, १२
हिङ्गु	२१, ५ । २७, १७ । ६०, ६ । ६२, १५ । १११, ८ । २२५, १२ । २६९, १
हिङ्गुनिर्यास	३४०, ४

शब्दः	पृ० प०
हिङ्गुपर्णी	७८, ७
हिङ्गुरस	३४०, ४
हिङ्गुल	१६, ८ । १७६, ९ । १७८, ९ । १७९, १५ । ३११, ६
हिङ्गुली	३११, ६
हिज्जल	१६२, ३ । ३०६, ८
हिण्डक	६८, ६
हिण्डन	२०२, १
हिडिम्ब	२१७, ७
हिडिम्बा	२१७, ७
हिण्डीर	२८४, २
हित	१३५, ७ । १५०, ९ । १७१, २ । २२७, ७ । २३७, १०
हिताशंसन	३३६, १६
हिम	२३, १५ । २१३, १ । २२७, ४
हिमगिरिस्त्री	१८८, १२
हिमगुण	१३३, १९
हिमग्रस्त	९७, ९
हिमज	७९, १५
हिमजा	७९, १५
हिमदीधिति	३२७, १२
हिमाद्रि	२८४, १
हिमाराति	१६५, १२
हिमवत्पत्नी	२४, १५
हिरण्मय	२४८, २०
हिरण्य	२४६, ९
हिरण्यगर्भ	११२, ३ । १२८, ४
हिरण्यविकृति	२४८, २०
हीन	६९, ८ । १२७, ४ । १८६, ४ । १८९, १६ । २३९, १५ । २४५, ५
हीनाङ्ग	६२, १
हीर	२६२, १५
हीरक	३०, १६ । २५९, १७
हीरा	२६५, १५
हुडाहुड	९८, २१
हुडुक्का	३०, १७
हुण्ड	९८, २०
हुत	१३५, ८
हुतवह	३२९, १
हुतानल	२५६, १९
हुताशन	३, १२ । ७२, ११ । १०१, ६ । २२४, ३
हुति	१३५, ९
हूण	१०८, ८
हून	१८९, १७
हूर्च्छी	७५, ४
हृल्लेख	५६, १ ; २
हृच्छा	७५, ४
हृज्ज	७७, १७
हृत	१०४, १२ । १३५, १०
हृताङ्ग	६६, १५
हृद्	१७४, १८
हृदय	२४६, ११
हृदयङ्गम	१५५, ३ । १५६, ४
हृद्भव	२४१, २
हृद्य	२३७, १४ । २४१, २
हृद्या	२४१, ३
हृन्मरुत्	१०६, ९
हृषि	३३१, ११
हृषित	१२९, १० । १५७, ११
हृषीक	३०, १८ । २४२, ७
हृषीकेश	१५०, ६ । १६४, १२
हृष्ट	८७, २ । १४६, १६ । ३३७, १३

शब्दः	पृ० प०
ह्रस्वलोमन्	१५७, ११
हेड	९८, २१
हेडा	९८, २२
हेठ	९४, २
हेति	१३५, ७
हेतिभेद	२००, ११
हेतु	१०९, १७ । ११०, ७ । ११३, ३ । १३५, ११ । १४५, ५ । २०५, ३ । २३३, १७ । २४३, १६ । २५४, २० । ३२२, १२
हेतुसमुत्थ	२९८, १७
हेत्वर्थ	१२४, ८
हेमघर्षण	११४, २०
हेमतार	४२, १०
हेमन्	४४, १३ । ७५, ५ । १९२, ७ । २६६, १६ । २८३, २० । २८६, २० । २८७, १८
हेमपुत्री	२२३, ६
हेमपुष्प	२१४, १२
हेमपुष्पक	५१, १५
हेमपुष्पिका	५१, १५
हेममान	२७३, ३
हेमल	३११, ७
हेरम्ब	४२, ७ । २०७, १ । २१७, ८
हेरिक	३०, २०

शब्दः	पृ० प०
हैतुक	३०, १९
हैलन	२०२, १
हैला	३३, १ । २०२, १ । ३०१, ७ ; ८
हैलि	३०१, ९
हैमवती	१३६, १६ । १६५, १३
होडा	९८, २२
होढ	१३५, ११
होम	१३५, ८ । २२७, ५
होमपात्र	३१८, १६
होमि	२२७, ५
होरा	२६२, १६
होली	३०१, ९
हौलिक	३१, १
ह्रद	१७४, १७
ह्रस्व	३१६, १२ । ३१८, १८
ह्रस्वविवक्षा	३१८, ४
ह्रादिनी	२०१, २०
ह्री	२५०, ३
ह्रीण	१०८, ७ ; ८
ह्रीत	१०८, ८ । १३५, ८
ह्रीबेर	२७, १६ । २९७, ६
ह्रीविधायक	३०, २०
ह्रेप	२११, १३
ह्रेषक	३०, २०
ह्रेषा	३३१, १२

॥ इति सूचिपत्रम् ॥

शब्दरत्नसमन्वयस्य शुद्धिपत्रम् ।

पृष्ठे	पङ्क्तौ	अशुद्धम्	शुद्धम्
४३,	५	त्वाणिक	त्वाणिके
६१,	१	ऽहे	ऽहेः
६३,	५	उवरे	उम्बरे
७३,	५	द्विषे	द्विजे
७३,	१०	साम्रा	सम्रा
७४,	१२	पिछा	पिच्छा
७८,	१५	कुष्टयोः	कुष्ठयोः
८१,	८	उझ	उज्झ
९०,	१२	मक्ष	मत्स्य
९३,	९	संल्लाप	संलाप
१२८,	११	नेष्ठौ	नेष्टौ
१६९,	१५	मधु	मधू
१७७,	१६	मल्यां	मल्ल्यां
१८२,	१२	निष्पत्यो	निष्पत्त्यो
१८४,	१२	नुबन्धौ	मनुबन्धौ
१८५,	१३	बधु	बन्धु
१८६,	६	कृस्नं	कृत्स्नं
२०३,	११	रज्वा	रज्ज्वा
२०६,	१६	वैरोचिनि	वैरोचनि
२०६,	१८	मल्यां	मल्ल्यां
२१४,	१३	चूतकोशा	पूगकाशा
२१५,	१	झज्झा	झञ्झा
२२४,	६	अहिंसोऽप	अहिंसोप
२३०,	११	नान्तरे	नान्तिके
२६३,	१२	जग्टहे	जग्रहे
२६८,	६	वाह्ने	वाह्के
२७५,	१०	केदोरे	केदारे
२९४,	३	पङ्क्तिस्थाने	चतुर्थपङ्क्तिर्वाच्या
२९४,	४	पङ्क्तिस्थाने	तृतीयपङ्क्तिर्वाच्या
२९४,	४	पूरोटो	पुरोटु
२९६,	६	स्तभ	स्तम्भ
२९८,	७	दम्बयोः	दम्बके
३००,	८	सिम्नि	सौम्नि
३०५,	१९	वल्या	वल्ल्यां
३०८,	१५	मोतुलो	मातुलो
३०९,	२	युगुले	युगले
३२१,	१७	मृदूले	मृदुले
३२३,	१३	जिह्वाति	जिह्वेति
३२६,	८	स्थिवयवे	स्थग्रवयवे
२२७,	११	सम्भु	शम्भ्
३३१,	१	मान	माने
३३१,	१३	प्रगहे	प्रग्रहे
३३५,	१४	काङ्क्यां	काङ्क्ग्यां
३३९,	१०	चुल्या	चुल्ल्यां
३४१,	५	प्रोह	प्रौह
३४१,	५	गजाङ्कि	गजाङ्घ्रि
३४२,	१५	त्तल्ला	तुला

Gaekwad's Oriental Series

CATALOGUE OF BOOKS

1932

ORIENTAL INSTITUTE, BARODA

SELECT OPINIONS

Sylvain Levi: The Gaekwad's Series is standing at the head of the many collections now published in India.

Asiatic Review: It is one of the best series issued in the East as regards the get up of the individual volumes as well as the able editorship of the series and separate works.

Presidential Address, Patna Session of the Oriental Conference: Work of the same class is being done in Mysore, Travancore, Kashmir, Benares, and elsewhere, but the organisation at Baroda appears to lead.

Indian Art and Letters, London: The scientific publications known as the *Oriental Series* of the Maharaja Gaekwar are known to and highly valued by scholars in all parts of the world.

Journal of the Royal Asiatic Society, London: Thanks to enlightened patronage and vigorous management the *Gaekwad's Oriental Series* is going from strength to strength.

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Critical editions of unprinted and original works of Oriental Literature, edited by competent scholars, and published by the Oriental Institute, Baroda

I BOOKS PUBLISHED.

Rs A

1. **Kāvyamīmāṁsā:** a work on poetics, by Rājaśekhara (880–920 A D) edited by C D Dalal and R Anantakrishna Sastry, 1916 Reissued, 1924 — 2–4

This book has been set as a text-book by several Universities including Benares, Bombay, and Patna.

2 **Naranārāyanānanda:** a poem on the Paurānic story of Arjuna and Krsna's rambles on Mount Girnar, by Vastupāla, Minister of King Vīradhavala of Dholka, composed between Samvat 1277 and 1287, i e , A D 1221 and 1231 edited by C D Dalal and R Anantakrishna Sastry, 1916 — *Out of print*

3 **Tarkasaṅgraha:** a work on Philosophy (refutation of Vaiśesika theory of atomic creation) by Ānandajñāna or Ānandagiri, the famous commentators on Sankarācārya's Bhāsyas, who flourished in the latter half of the 13th century: edited by T M Tripathi, 1917. *Out of print.*

4. **Pārthaparākrama:** a drama describing Arjuna's recovery of the cows of King Virāta, by Prahlādanadeva, the founder of Pālanpur and the younger brother of the Paramāra king of Chandrāvatī (a state in Mārwār), and a feudatory of the kings of Guzerat, who was a Yuvarāja in Samvat 1220 or A D 1164 edited by C D Dalal, 1917 .. .. . *Out of print.*

5. **Rāṣṭrauḍhavaṁśa:** an historical poem (Mahākāvya) describing the history of the Bāgulas of Mayūragiri, from Rāstraudha, king of Kanauj and the originator of the dynasty, to Nārāyana Shāh of Mayūragiri, by Rudra Kavi, composed in Śaka 1518 or A D 1596: edited by Pandit Embar Krishnamacharya with Introduction by C. D Dalal, 1917 1–12

6. **Liṅgānuśāsana:** on Grammar, by Vāmana, who lived between the last quarter of the 8th century and the first quarter of the 9th century: edited by C D. Dalal, 1918 0–8

7. **Vasantavilāsa:** an historical poem (Mahākāvya) describing the life of Vastupāla and the history of

Rs. A.

Guzerat, by Bālachandrasūri (from Modheraka or Modhera in Kadi Prant, Baroda State), contemporary of Vastupāla, composed after his death for his son in Samvat 1296 (A D 1240) · edited by C D. Dalal, 1917 1–8

8 **Rūpakasatkam :** six dramas by Vatsarāja, minister of Paramardideva of Kalinjara, who lived between the 2nd half of the 12th and the 1st quarter of 13th century . edited by C D. Dalal, 1918 2–4

9 **Mohaparājaya :** an allegorical drama describing the overcoming of King Moha (Temptation), or the conversion of Kumārapāla, the Chalukya King of Guzerat, to Jainism, by Yaśahpāla, an officer of King Ajayadeva, son of Kumārapāla, who reigned from A D. 1229 to 1232 edited by Muni Chaturvijayaji with Introduction and Appendices by C D. Dalal, 1918 .. 2–0

10 **Hammīramadamardana :** a drama glorifying the two brothers, Vastupāla and Tejahpāla, and their King Vīradhavala of Dholka, by Jayasimhasūri, pupil of Vīrasūri, and an Ācārya of the temple of Munisuvrata at Broach, composed between Samvat 1276 and 1286 or A D 1220 and 1239 . edited by C D Dalal, 1920 2–0

11. **Udayasundarīkathā :** a romance (Campū, in prose and poetry) by Soddhala, a contemporary of and patronised by the three brothers, Chchittarāja, Nāgārjuna, and Mummunirāja, successive rulers of Konkan, composed between A.D 1026 and 1050 edited by C D Dalal and Pandit Embar Krishnamacharya, 1920 .. 2–4

12 **Mahāvidyāviḍambana :** a work on Nyāya Philosophy, by Bhatta Vādīndra who lived about A.D. 1210 to 1274 edited by M. R Telang, 1920 2–8

13 **Prācīnagurjarakāvysaṅgraha :** a collection of old Guzerati poems dating from 12th to 15th centuries A.D . edited by C. D Dalal, 1920 2–4

14 **Kumārapālapratibodha :** a biographical work in Prākrta, by Somaprabhāchārya, composed in Saṁvat 1241 or A D 1195 : edited by Muni Jinavijayaji, 1920 7–8

15 **Gaṇakārikā :** a work on Philosophy (Pāśupata School), by Bhāsarvajña who lived in the 2nd half of the 10th century . edited by C D Dalal, 1921 1–4

16 **Saṅgītamakaranda :** a work on Music, by Nārada · edited by M R. Telang, 1920 2–0

17. **Kavīndrācārya List :** list of Sanskrit works in the collection of Kavīndrācārya, a Benares Pandit (1656 A.D.) · edited by R Anantakrishna Shastry, with a foreword by Dr. Ganganatha Jha, 1921 0–12

18. **Vārāhagrhyasūtra :** Vedic ritual (domestic) of the Yajurveda edited by Dr R. Shamasastry, 1920 .. 0–10

19. **Lekhapaddhati :** a collection of models of state and private documents, dating from 8th to 15th centuries A.D.:

		Rs. A.
	edited by C D. Dalal and G. K. Shrigondekar, 1925	2–0
20	**Bhavişayattakahā or Pañcamīkahā:** a romance in Apabhramśa language, by Dhanapāla (*circa* 12th century) edited by C D Dalal and Dr P. D Gune, 1923	6–0
21	**A Descriptive Catalogue of the Palm-leaf and Important Paper MSS. in the Bhandars at Jessalmere,** compiled by C D Dalal and edited by Pandit L. B Gandhi, 1923	3–4
22	**Paraśurāmakalpasūtra:** a work on Tantra, with commentary by Rāmeśvara edited by A Mahadeva Sastry, B A, 1923 . ..	*Out of print.*
23	**Nityotsava.** a supplement to the Paraśurāmakalpasūtra by Umānandanātha. edited by A Mahadeva Sastry, B A, 1923. Second revised edition by Swami Trivikrama Tirtha, 1930	5–0
24	**Tantrarahasya** a work on the Prābhākara School of Pūrvamīmāmsā, by Rāmānujācārya. edited by Dr. R Shamasastry, 1923	1–8
25, 32.	**Samarāṅgana:** a work on architecture, town-planning, and engineering, by king Bhoja of Dhara (11th century) edited by Mahamahopadhyaya T. Ganapati Shastri, Ph D Illustrated. 2 vols, 1924-1925	10–0
26, 41	**Sādhanamālā:** a Buddhist Tāntric text of rituals, dated 1165 A D, consisting of 312 small works, composed by distinguished writers edited by Benoytosh Bhattacharyya, M.A, Ph D. Illustrated. 2 vols., 1925–1928	14–0
27	**A Descriptive Catalogue of MSS. in the Central Library, Baroda:** vol 1 (Veda, Vedalakṣaṇa, and Upanisads), compiled by G K Shrigondekar, M A, and K. S. Ramaswāmi Shastri, with a Preface by B. Bhattacharyya, Ph D, 1925	6–0
28	**Mānasollāsa or Abhilaṣitārthacintāmaṇi:** an encyclopædic work treating of one hundred different topics connected with the Royal household and the Royal court, by Someśvaradeva, a Chalukya king of the 12th century edited by G K Shrigondekar, M A, 3 vols, vol I, 1925	2–12
29	**Nalavilāsa:** a drama by Rāmachandrasūri, pupil of Hemachandrasūri, describing the Paurānika story of Nala and Damayantī edited by G K Shrigondekar, M.A., and L B. Gandhi, 1926	2–4
30, 31.	**Tattvasaṅgraha:** a Buddhist philosophical work of the 8th century, by Śāntarakṣita, a Professor at Nālandā with Pañjikā (commentary) by his disciple Kamalaśīla, also a Professor at Nālandā edited by Pandit Embar Krishnamāchārya with a Foreword in English by B. Bhattacharyya, M.A, Ph D, 2 vols, 1926	24–0

Rs. A.

33, 34 **Mirat-i-Ahmadi:** by Ali Mahammad Khan, the last Moghul Dewan of Gujarat edited in the original Persian by Syed Nawab Ali, M A, Professor of Persian, Baroda College, 2 vols, illustrated, 1926–1928 .. 19–8

35 **Mānavagṛhyasūtra:** a work on Vedic ritual (domestic) of the Yajurveda with the Bhāsya of Aṣṭāvakra edited with an introduction in Sanskrit by Pandit Rāmakrishna Harshaji Śāstri, with a Preface by Prof B C Lele, 1926 5–0

36 **Nāṭyaśāstra:** of Bharata with the commentary of Abhinavagupta of Kashmir edited by M Ramakrishna Kavi, M A, 4 vols., vol I, illustrated, 1926 .. 6–0

37 **Apabhraṁśakāvyatrayī:** consisting of three works, the Carcarī, Upadeśarasāyana, and Kālasvarūpakulaka, by Jinadatta Sūri (12th century) with commentaries. edited with an elaborate introduction in Sanskrit by L B Gandhi, 1927 4–0

38 **Nyāyapraveśa,** Part I (Sanskrit Text) on Buddhist Logic of Dinnāga, with commentaries of Haribhadra Sūri and Pārśvadeva edited by Principal A B Dhruva, M A, LL B, Pro-Vice-Chancellor, Hindu University, Benares, 1930 4–0

39 **Nyāyapraveśa,** Part II (Tibetan Text) edited with introduction, notes, appendices, etc, by Pandit Vidhusekhara Bhattacharyya, Principal, Vidyabhavana, Visvabharati, 1927 1–8

40 **Advayavajrasangraha:** consisting of twenty short works on Buddhist philosophy by Advayavajra, a Buddhist savant belonging to the 11th century A D., edited by Mahāmahopādhyāya Dr Haraprasad Sastri, M A, C I E., Hon. D Litt, 1927 .. . 2–0

42, 60 **Kalpadrukośa:** standard work on Sanskrit Lexicography, by Keśava. edited with an elaborate introduction by the late Pandit Ramavatara Sharma, Sahityacharya, M A, of Patna and index by Pandit Shrikant Sharma, 2 vols., vol I (text), vol. II (index), 1928–1932 14–0

43 **Mirat-i-Ahmadi Supplement:** by Ali Muhammad Khan Translated into English from the original Persian by Mr C. N. Seddon, I C S (*retired*), and Prof. Syed Nawab Ali, M A Illustrated. Corrected reissue, 1928 6–8

44 **Two Vajrayāna Works:** comprising Prajñopāyaviniścayasiddhi of Anangavajra and Jñānasiddhi of Indrabhūti—two important works belonging to the little known Tantra school of Buddhism (8th century A.D): edited by B Bhattacharyya, Ph D., 1929 .. 3–0

45. **Bhāvaprakāśana:** of Śāradātanaya, a comprehensive work on Dramaturgy and Rasa, belonging to A D 1175–1250, edited by His Holiness Yadugiri Yatiraja Swami, Melkot, and K S. Ramaswami Sastri, Oriental Institute, Baroda, 1929 7–0

Rs A.

46\. **Rāmacarita** : of Abhinanda, Court poet of Hāravarsa probably the same as Devapāla of the Pala Dynasty of Bengal (cir 9th century A D) · edited by K S Ramaswami Sastri, 1929 7–8

47\. **Nañjarājayaśobhūṣaṇa** ; by Nrsimhakavi *alias* Abhinava Kalidāsa, a work on Sanskrit Poetics and relates to the glorification of Nañjarāja, son of Vīrabhūpa of Mysore edited by Pandit E Krishnamacharya, 1930 5–0

48 **Nāṭyadarpaṇa** : on dramaturgy, by Rāmacandra Sūri with his own commentary edited by Pandit L B Gandhi and G K Shrigondekar, M A. 2 vols , vol I, 1929 4–8

49 **Pre-Diṅnāga Buddhist Texts on Logic from Chinese Sources** : containing the English translation of *Śatāśāstra* of Āryadeva, Tibetan text and English translation of *Vigraha-vyāvartanī* of Nāgārjuna and the re-translation into Sanskrit from Chinese of *Upāyahṛdaya* and *Tarkaśāstra* edited by Prof Giuseppe Tucci, 1930 9–0

50 **Mirat-i-Ahmadi Supplement** : Persian text giving an account of Guzerat, by Ali Muhammad Khan : edited by Syed Nawab Ali, M A , Principal, Bahauddin College, Junagadh, 1930 .. . 6–0

51 **Triṣaṣṭiśalākāpuruṣacaritra** : of Hemacandra, translated into English with copious notes by Dr. Helen M Johnson of Osceola, Missouri, U S A 4 vols , vol I (Ādīśvaracaritra), illustrated, 1931 15–0

52\. **Daṇḍaviveka** : a comprehensive Penal Code of the ancient Hindus by Vardhamāna of the 15th century A D edited by Mahamahopadhyaya Kamala Krsna Smrtitīrtha, 1931 8–8

53 **Tathāgataguhyaka or Guhyasamāja** : the earliest and the most authoritative work of the Tantra School of the Buddhists (3rd century A D.) edited by B Bhattacharyya, Ph D , 1931 4–4

54 **Jayākhyasamhitā** : an authoritative Pāñcarātra work of the 5th century A D , highly respected by the South Indian Vaisnavas edited by Pandit E Krishnamacharyya of Vadtal, with one illustration in nine colours and a Foreword in English by B. Bhattacharyya, Ph D , 1931 12–0

55\. **Kāvyālankārasārasamgraha** : of Udbhata with the commentary, probably the same as Udbhataviveka of Rājānaka Tilaka (11th century A D) : edited by K. S Ramaswami Sastri, 1931 2–0

56\. **Pārānanda Sūtra** : an ancient Tāntric work of the Hindus in Sūtra form giving details of many practices and rites of a new School of Tantra edited by Swami Trivikrama Tirtha with a Foreword by B Bhattacharyya, Ph.D , 1931 3–8

Rs A.

57 **Ahsan-ut-Tawarikh :** history of the Safawi Period of Persian History, 15th and 16th centuries, by Hasan-i-Rumlu · edited by C N. Seddon, I C S. (*retired*), Reader in Persian and Marathi, University of Oxford 2 vols., vol I (text), 1932 11-0

58 **Padmānanda Mahākāvya :** giving the life history of Ṛsabhadeva, the first Tīrthankara of the Jainas, by Amarachandra Kavi of the 13th century. edited by H R Kapadia, M A, 1932 14-0

59. **Śabdaratnasamanvaya :** an interesting lexicon of the Nānārtha class in Sanskrit compiled by the Maratha King Sahaji of Tanjore. edited by Pandit Vitthala Śāstrī, Sanskrit Pathaśāla, Baroda, with a Foreword by B Bhattacharyya, Ph D., 1932 11-0

61. **Śaktisaṅgama Tantra :** a voluminous compendium of the Hindu Tantra comprising four books on Kālī, Tārā, Sundarī and Chhinnamastā. edited by B. Bhattacharyya, M.A, Ph.D, 4 vols., vol. I, Kālīkhaṇḍa, 1932 2-8

62 **Prajñāpāramitās :** commentaries on the Prajñāpāramitā, a Buddhist philosophical work · edited by Giuseppe Tucci, 2 vols., vol I, 1932 12-0

63. **Tarikh-i-Mubarakhshahi :** an authentic and contemporary account of the kings of the Saiyyid Dynasty of Delhi. translated into English from original Persian by Kamal Krishna Basu, M A, Professor, T N J College, Bhagalpur, with a Foreword by Sir Jadunath Sarkar, Kt., C I E *Shortly*

II. BOOKS IN THE PRESS.

1. **Nāṭyaśāstra :** edited by M. Ramakrishna Kavi, 4 vols. vol. II.
2. **Mānasollāsa** or Abhilasitārthacintāmaṇi, edited by G K. Shrigondekar, M A, 3 vols., vol II
3. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Oriental Institute, Baroda** (Śrauta, Dharma, and Gṛhya Sūtras) compiled by the Library staff, 12 vols, vol II.
4 **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Jain Bhandars at Pattan :** edited from the notes of the late Mr C D. Dalal, M A, by L B. Gandhi, 2 vols

5 **Siddhāntabindu :** on Vedānta philosophy, by Madhusūdana Sarasvatī with commentary of Purusottama edited by P C Divanji, M A., LL M

6 **Portuguese Vocables in Asiatic Languages :** translated into English from Portuguese by Prof. A. X. Soares, M A, LL B, Baroda College, Baroda.

7 **Prajñāpāramitās :** commentaries on the Prajñāpāramitā, a Buddhist philosophical work. edited by Prof. Giuseppe Tucci, 2 vols, vol. II

8. **Śaktisaṅgama Tantra :** comprising four books on Kālī, Tārā, Sundarī, and Chhinnamastā. edited by B Bhattacharyya, Ph.D., 4 vols, vol. II.

Rs. A.

9 **Nāṭyadarpana:** introduction in Sanskrit giving an account of the antiquity and usefulness of the Indian drama, the different theories of Rasa, and an examination of the problems raised by the text, by L B Gandhi, 2 vols , vol II

10. **Iṣtasiddhi:** on Vedānta philosophy, by Vimuktātmā, disciple of Avyayātmā, with the author's own commentary edited by M Hiriyanna, M A , Retired Professor of Sanskrit, Maharaja's College. Mysore.

11 **Alaṁkāramahodadhi:** a famous work on Sanskrit Poetics composed by Narendraprabha Sūri at the request of Minister Vastupāla in 1226 A D edited by Lalchandra B. Gandhi of the Oriental Institute, Baroda

12. **Sanskrit Texts from Bali:** comprising a large number of Hindu and Buddhist ritualistic, religious and other texts recovered from the islands of Java and Bali with comparisons edited by Professor Sylvain Levi.

13 **Sūktimuktāvalī:** a well-known Sanskrit work on Anthology, of Jalhana, a contemporary of King Krsna of the Hoyśala Yādava Dynasty (A D 1247) edited by Pandit E Krishnamacharya, Sanskrit Pāthaśālā, Vadtal.

14. **Ahsan-ut-Tawarikh:** history of the Safawi period of Persian History edited by C. N. Seddon, I.C S. (retired), University of Oxford, 2 vols , vol II (English translation).

15. **Kāvyamīmāṁsā:** A Sanskrit work on Poetics of Rājaśekhara third revised edition by K. S. Ramaswami Shastri of the Oriental Institute, Baroda.

16. **Śabara-Bhāṣya:** on the Mīmāṁsā Sūtras of Jaimini · Translated into English by Mahāmahopādhyāya Dr Ganganath Jha, M A , D.Litt , etc , Vice-Chancellor, University of Allahabad

17. **Gaṇḍavyūha:** a Buddhist work describing the history of Sudhana in search of perfect knowledge, and the exploits of Mañjuśrī (3rd century A D) · edited by B Bhattacharyya, Ph D , 2 vols.

18. **Gaṇitatilakavṛtti:** of Śrīpati with the commentary of Simhatilaka, a non-Jain work on Arithmetic and Algebra with a Jain commentary. edited by H. R. Kapadia, M.A.

19. **Nārāyaṇa Śataka:** a devotional poem of high literary merit by Vidyākara with the commentary of Pītāmbara. edited by Pandit Shrikant Sharma.

20. **Dvādaśāranayacakra:** an ancient polemical treatise giving a résumé of the different philosophical systems with a refutation of the same from the Jain standpoint by Mallavādi Suri with a commentary by Simhasuri Gani edited by Muni Caturvijayaji.

Rs A

21 **Gurjararāsāvalī :** a collection of several old Gujarati Rāsas edited by Messrs B K Thakore, M D. Desai, and M. C. Modi.

22 **Nāyakaratna :** a commentary on the Nyāyaratnamālā of Pārthasārathi Miśra by Rāmānuja of the Prābhākara School. edited by K. S. Ramaswami Sastri of the Oriental Institute, Baroda.

23 **Mādhavānala-Kāmakandalā :** a romance in old Western Rajasthani by Ganapati, a Kāyastha from Amod. edited by M R Majumdar, M.A., LL.B.

24 **Rājadharma-Kaustubha :** an elaborate Smrti work on Rājadharma, Rājanīti and the requirements of kings, by Anantadeva edited by Mahamahopadhyaya Kamala Krishna Smrtitirtha.

25. **Paraśurāma-Kalpasūtra :** an important work on Tantra with the commentary of Rāmesvara second revised edition by Swami Trivīkrama Tirtha

26. **Tarkabhāṣā :** a work on Buddhist Logic, by Mokṣākara Gupta of the Jagaddala monastery edited with a Sanskrit commentary by Pandit Embar Krishnamacharya of Vadtal

27. **Triṣaṣtiśalākāpuruṣacaritra :** of Hemacandra translated into English by Dr Helen M Johnson, 4 vols , vol II

For further particulars please communicate with—

THE DIRECTOR,
Oriental Institute, Baroda.

THE GAEKWAD'S STUDIES IN RELIGION AND PHILOSOPHY.

Rs. A.

1. **The Comparative Study of Religions**: [Contents I, the sources and nature of religious truth. II, supernatural beings, good and bad. III, the soul, its nature, origin, and destiny IV, sin and suffering, salvation and redemption V, religious practices. VI, the emotional attitude and religious ideals] by Alban A. Widgery, M.A , 1922 15–0
2. **The Philosophy and Theology of Averroes**: [Contents: I, a decisive discourse on the delineation of the relation between religion and philosophy I*a*, on the problem of eternal knowledge which Averroes has mentioned in his decisive discourse II, an exposition of the methods of arguments concerning the doctrines of the faith] by Mohammad Jamil-ur-Rahman, M A , 1921 (Cloth Rs. 5) 3–0
3. **Religious and Moral Teachings of Al Ghazzali**: [Contents I, the nature of man II, human freedom and responsibility. III, pride and vanity. IV, friendship and sincerity V, the nature of love and man's highest happiness VI, the unity of God VII, the love of God and its signs VIII, *riza* or joyous submission to His will] · translated by Syed Nawab Ali, M A., 1921 2–0
4. **Goods and Bads**: being the substance of a series of talks and discussions with H H. the Maharaja Gaekwad of Baroda [Contents . introduction I, physical values II, intellectual values III, æsthetic values. IV, moral value V, religious value. VI, the good life, its unity and attainment]. by Alban G. Widgery, M.A., 1920. (Library edition Rs 5) 3–0
5. **Immortality and other Essays**: [Contents I, philosophy and life II, immortality III, morality and religion IV, Jesus and modern culture. V, the psychology of Christian motive. VI, free Catholicism and non-Christian Religions. VII, Nietzsche and Tolstoi on Morality and Religion. VIII, Sir Oliver Lodge on science and religion IX, the value of confessions of faith. X, the idea of resurrection XI, religion and beauty. XII, religion and history XIII, principles of reform in religion]. by Alban G. Widgery, M A , 1919. (Cloth Rs. 3) 2–0
6. **Confutation of Atheism**: a translation of the *Hadis-i-Halila* or the tradition of the Myrobalan Fruit: translated by Vali Mohammad Chhanganbhai Momin, 1918 .. 0–14

Conduct of Royal Servants: being a collection of verses from the Viramitrodaya with their translations in English, Gujarati, and Marathi: by B Bhattacharyya, M.A , Ph.D. 0–6

SELLING AGENTS OF THE GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

England

Messrs. Luzac & Co., 46, Great Russell Street, London, W.C 1

Messrs. Arthur Probsthain, 41, Great Russell Street, London, W.C. 1.

Messrs. Deighton Bell & Co., 13 & 30, Trinity Street, Cambridge

Germany

Messrs. Otto Harrassowitz, Buchhandlung und Antiquariat, Querstrasse 14, Leipzig, C. 1.

Austria

Messrs. Gerold & Co., Stefansplatz 8, Vienne

Calcutta

Messrs. The Book Co., Ltd., 4/3, College Square.

Messrs. Thacker Spink & Co., 3, Esplanade East.

Benares City

Messrs. Braj Bhusan Das & Co., 40/5, Thathari Bazar.

Lahore

Messrs. Mehrchand Lachmandass, Sanskrit Book Depôt, Said Mitha Street.

Messrs. Motilal Banarsidass, Punjab Sanskrit Book Depôt, Said Mitha Street.

Bombay

Messrs. Taraporevala & Sons, Kitab Mahal, Hornby Road.

Messrs. Gopal Narayan & Co., Kalbadevi Road.

Messrs. N. M. Tripathi & Co., Kalbadevi Road.

Poona

Oriental Book Supply Agency, 15, Shukrawar Peth.

UNIVERSITY LIBRARY